

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5609, 5612, 5613, 5625,
5626, 5629, 5656 og 5685

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5609, 5612, 5613, 5625,
5626, 5629, 5656 og 5685

Innhold

Del I	Innledende del	7	<i>Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser</i>	65
1	Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk	9	Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet..	90
1.1	Utviklingen i norsk økonomi	10	Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet..	101
1.2	Hovedutfordringer	10	Kap. 902 Justervesenet	102
2	Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger	12	Kap. 3902 Justervesenet	104
2.1	Hovedsatsing – Omstilling i næringslivet	12	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	105
2.2	Hovedsatsing – Samarbeid med viktige handelspartnere og økt eksport	14	Kap. 903 Norsk akkreditering	105
2.3	Hovedsatsing – Mat fra havet	15	Kap. 3903 Norsk akkreditering	107
2.4	Hovedsatsing – Effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig skipsfart, drift av havner og bruk av farvann	16	Kap. 904 Brønnøysundregistrene	107
2.5	Hovedsatsing – Mangfold og likestilling i næringslivet	18	Kap. 3904 Brønnøysundregistrene	111
2.6	Hovedsatsing – Sikkerhet og beredskap	18	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse...	112
3	Hovedtrekkene i budsjettforslaget	21	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse...	115
3.1	Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger	23	Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	116
3.2	Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger	26	Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	119
3.3	Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar	28	Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering	119
3.4	Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter	30	Kap. 908 Institutt for energiteknikk	121
3.5	Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger	32	Kap. 5626 Renter av lån til Institutt for energiteknikk	123
3.6	Flerårige fullmakter	34	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk..	123
3.7	Bruk av stikkordet «kan overføres»	34	Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk..	125
4	Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak	36	Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet	125
Del II	Budsjettforslag	63	Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet	128
5	Nærmere omtale av budsjettforslagene	65	Kap. 911 Konkurransetilsynet	129
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål		65	Kap. 3911 Konkurransetilsynet	133
			Kap. 912 Klagenemndssekretariatet	133
			Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet	135
			Kap. 913 Dagligvaretilsynet	136
			Kap. 915 Regelrådet	137
			Kap. 916 Kystverket	138
			Kap. 3916 Kystverket	146
			Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	146
			Kap. 917 Fiskeridirektoratet	147
			Kap. 3917 Fiskeridirektoratet	150
			Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	151
			Kap. 919 Diverse fiskeriformål	152
			<i>Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon</i>	156
			Kap. 920 Norges forskningsråd	170
			Kap. 922 Romvirksomhet	179
			Kap. 923 Havforskningsinstituttet	186
			Kap. 3923 Havforskningsinstituttet	190

Kap. 924	Internasjonale samarbeidsprogrammer	191	Kap. 5628	Renter fra Investinor AS	256
Kap. 926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	195	Kap. 953	Nysnø Klimainvesteringer AS	256
Kap. 3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	196	Kap. 954	Petoro AS	257
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling	197	Kap. 3955	Equinor ASA	259
Kap. 930	Design og arkitektur Norge	201	Kap. 2440/5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	260
Kap. 935	Patentstyret	202	Kap. 5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	265
Kap. 3935	Patentstyret	205	Kap. 5685	Aksjer i Equinor ASA	266
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	206	Programområde 33	268	
Kap. 936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	206	<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	268	
Kap. 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	207	Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	268
Kap. 2421	Innovasjon Norge	208	Del III Andre saker	269	
Kap. 5325	Innovasjon Norge	221	6 Samfunnssikkerhet og beredskap	271	
Kap. 5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	222	7 Omtale av klima- og miljøpolitikk	274	
Kap. 2426	Siva SF	223	8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål	288	
Kap. 5326	Siva SF	227	9 Likestilling, inkludering og mangfold	297	
Kap. 5613	Renter fra Siva SF	227	10 Tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd	304	
<i>Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport</i>	228	11 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet	306		
Kap. 940	Internasjonaliseringstiltak	232	12 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	308	
Kap. 3940	Internasjonaliseringstiltak	233	Forslag	314	
Kap. 2429	Eksportkredittordningen	234	Vedlegg		
Kap. 5329	Eksportkredittordningen	234	1	Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner	333
Kap. 5629	Renter fra eksportkredittordningen	235			
Kap. 2460	Eksportfinansiering Norge	235			
Kap. 5460	Eksportfinansiering Norge	242			
Kap. 5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	243			
<i>Programkategori 17.40 Statlig eierskap</i>	244				
Kap. 950	Forvaltning av statlig eierskap	249			
Kap. 3950	Forvaltning av statlig eierskap	249			
Kap. 5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA	250			
Kap. 951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	250			
Kap. 3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	252			
Kap. 5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	252			
Kap. 952	Investinor AS	253			
Kap. 3952	Investinor AS	256			

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5609, 5612, 5613, 5625,
5626, 5629, 5656 og 5685

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 20. september 2024,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

Del I
Innledning del

1 Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk

Regjeringen legger fram et budsjett som gir trygghet for folk, trygghet for landet og utvikler hele Norge videre. Folk skal og vil få bedre råd. Vi har lav ledighet og folk i jobb. Prisstigningen går ned, norsk næringsliv går godt, og vi vil se vekst i økonomien. Denne regjeringen gjør tydelige politiske valg og fører en trygg og ansvarlig økonomisk politikk.

Samtidig står den norske økonomien overfor en av de mest omfattende omstillingene i moderne tid. Vi skal redusere utslippene knyttet til vår aktivitet og forbruk kraftig, på en måte som er forenelig med et bærekraftig lavutslippssamfunn. Det innebærer at det må tas vanskelige valg og gjøres prioriteringer som er forbundet med store kostnader og usikkerhet, men som også bringer med seg gode muligheter. I dette landskapet er det viktig at næringspolitikken legger til rette for lønnsom næringsutvikling som utnytter ressursene mest mulig effektivt, og som skaper arbeidsplasser og verdier.

Nærings- og fiskeridepartementets overordnede mål er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig, og ikke gå utover jordens tåleevne. Det betyr at næringspolitikken skal legge til rette for en effektiv og bærekraftig forvaltning og bruk av samfunnets ressurser. Med næringspolitikken mener vi det staten foretar seg og som påvirker næringslivet. Det handler blant annet om skatteinsentiver, arbeidsmarkedspolitik og klimapolitikk, men også om statsstøtte, forskning og innovasjon og handelsavtaler. Næringspolitikken omfatter også hele bredden i næringslivet, inkludert næringer som fiske, sjøfart og havbruk. Disse næringene er viktige både for verdiskaping, bosetting langs kysten og matsikkerhet. Vi må legge til rette for gode rammevilkår som støtter opp under nødvendig omstilling og som gjør økonomien i stand til å gripe mulighetene som ligger der.

Regjeringen har med utgangspunkt i Hurdalsplattformen satt fire mål for næringspolitikken som skal ligge til grunn for utformingen av virkemidler og tiltak:

- Vi skal få flere i jobb.
- Vi skal skape aktivitet i hele landet og styrke investeringer på fastlandet.
- Vi skal øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. innen 2030.
- Vi skal omstille den norske økonomien til lavutslippssamfunnet, hvor et delmål på veien dit er å kutte norske klimagassutslipp innen 2030 med 55 pst sammenlignet med nivået i 1990.

Regjeringen har satt et omstillingsmål for hele økonomien i 2030, som et delmål på veien mot netto nullutslipp og lavutslippssamfunnet. Det er et tydelig signal om at næringslivet skal omstille seg mot lavutslippssamfunnet. Dette krever mye av oss som enkeltmennesker, av bedriftene og av samfunnet som helhet. Samtidig vil omstillingen bringe med seg nye muligheter, og det er viktig å legge til rette for at næringslivet klarer å gripe disse nye mulighetene. Det innebærer at vi må bruke vår eksisterende kompetanse på nye områder. Vi må legge til rette for at privat kapital, innovasjoner og teknologier kan bidra på veien mot et lavutslippssamfunn.

Til tross for at vi peiler oss inn mot et lavutslippssamfunn i framtiden, har vi måttet navigere oss gjennom en periode preget av global uro og betydelige usikkerheter. Vi har merket at vi ikke er upåvirket av verden rundt oss. Uroen har slått inn i folks hverdagsliv og i privatøkonomien, og skapt usikkerhet i næringslivet og arbeidslivet. Bedrifter har måttet revurdere verdikjedene sine, og det har økt behovet og fokuset på beredskap og matsikkerhet også her hjemme. Internasjonalt har politiske grep vært gjort for å fremme nasjonal konkurranseevne, verne om etablert industri, sikre kontroll over verdikjeder og sikre at ny grønn industri etableres i det enkelte landet. Globale handelstrender som øker handelsrestriksjoner mellom land og verner om egne markeder, gjør at handelspolitikken har fått en viktigere rolle i å fremme norske interesser og sørge for at vi har tilgang til markeder hos viktige handelspartnere.

For at vi skal oppnå størst mulig samlet verdiskaping, må vi legge til rette for at ressursene flytter dit de kaster mest av seg, samtidig som de bru-

kes mest mulig effektivt. Verdiskapingen øker når produksjonsprosesser effektiviseres, eller når ressurser omfordres dit de kaster mest av seg. Vi får også økt verdiskaping når ulønnsomme bedrifter erstattes av mer lønnsomme bedrifter. Det betyr at målet for næringspolitikken ikke er størst mulig verdiskaping i alle bedrifter eller bransjer. Selv om det kan være utfordrende, betyr det at noen bedrifter av og til må legges ned for å frigjøre ressurser som arbeidskraft og kapital. Disse ressursene kan deretter brukes i andre, mer lønnsomme områder, slik at nye bedrifter og næringer kan vokse fram.

Bedrifter som legges ned, kan medføre kostnader for samfunnet, for enkeltpersoner og for familier. Derfor er det viktig at politikken legger til rette for omstilling av de ledige ressursene. Å sørge for at vi har en kompetent arbeidsstyrke som gjenspeiler kompetansebehovet i næringslivet, er et eksempel på politikk som øker omstillingsevnen. Hvis det er lett å komme ut i nytt arbeid og kompetansen blir brukt andre steder, vil det minske kostnadene både for samfunnet og for den enkelte. Gevinsten av omstillingen vil dermed tilfalle både arbeidstakeren, bedriftseieren og samfunnet for øvrig. I sum bidrar dette til økt samlet verdiskaping.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å føre en framtidsrettet nærings-, fiskeri- og havpolitikk. Politikken skal legge til rette for et høyest mulig nivå på velferd og verdiskaping både for nåværende og framtidige generasjoner. Departementet skal legge til rette for et sterkt norsk næringsliv og en bærekraftig forvaltning av viktige naturressurser.

Ved å sørge for lett tilgjengelige og målrettede virkemidler, effektive offentlige myndigheter og kontinuerlig arbeid mot hindringer for verdiskaping, bidrar offentlig sektor med rammebetingelser for lønnsom aktivitet i hele landet. Nærings- og fiskeridepartementet skal bidra til at andre departementer får innsikt i – og fører – en framtidsrettet næringspolitikk i tråd med målet om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

1.1 Utviklingen i norsk økonomi

Den norske økonomien hadde en stagnerende vekst gjennom 2023, og den svake utviklingen har fortsatt gjennom 2024. Høy prisvekst og påfølgende økt rentenivå har vært medvirkende faktorer til den svake utviklingen i økonomien. Samtidig tyder blant annet lav ledighet på at den norske

økonomien generelt har klart seg bra i perioden. En svekket kronekurs har bidratt til økt lønnsomhet i eksportrettede næringer, men har samtidig bidratt til å øke importprisene og kostandene for varer og tjenester fra utlandet. God lønnsomhet i industrien har gitt rom for økt lønnsvekst både i industrien og i øvrige næringer som følge av frontfaget.

Det er utsikter til at den økonomiske veksten vil ta seg opp, samtidig som den registrerte ledigheten holder seg lav. Høyere realinntektsvekst, kombinert med lavere renter framover og økt optimisme gjør at det private forbruket ventes å øke. Kombinert med offentlig etterspørsel ventes det å bidra til å holde veksten oppe, også framover. De fleste næringene venter økt aktivitet og planlegger for økte investeringer.

1.2 Hovedutfordringer

Omstillingen til et lavutslippssamfunn er vår tids største utfordring. Mange norske bedrifter har allerede gjort en betydelig innsats for å kutte sine klimautslipp, og dette arbeidet må fortsette uavbrutt. Uten en helhetlig og kraftfull politikk for å skape nye grønne arbeidsplasser og videreutvikle det eksisterende næringslivet, vil vi ikke nå klimamålene vi har satt oss. Nærings-, fiskeri- og havpolitikken må bidra til at omstillingen kan skje raskere.

Som en liten, åpen økonomi er Norge en sterk forsvarer av det regelbaserte multilaterale handelssystemet. Samtidig må vi forholde oss til at en del internasjonale utviklingstrekk utfordrer dette systemet, blant annet utvidet bruk av statsstøtte og tiltak for å beskytte innenlandsk produksjon. Politikk og regelverksutviklingen i EU og USA har særlig betydning for Norge. Regjeringen arbeider aktivt og koordinert opp mot våre handelspartnere for å bygge ned handelsbarrierer og sikre norske bedrifter konkurransedyktige vilkår i viktige markeder.

Regjeringen la i august fram Perspektivmeldingen. Den viser at det kommer til å bli et stort behov for arbeidskraft også framover. Vi må legge til rette for at flere kommer i jobb. Det gjelder de som står helt utenfor arbeidslivet, de som har høyere kapasitet enn de får brukt og de som kan og vil jobbe lenger enn de har anledning til i dag. Utenforskap er sløsing med ressurser, og de siste tallene fra NAV viser at det var en økning i antall personer som står utenfor arbeidslivet det siste året. Knappheten på arbeidskraft gjør det lettere å få innpass i nye bransjer og bygge opp ny kompe-

tanse som arbeidslivet har behov for. Regjeringen vil legge til rette for å inkludere flere og skape trygge rammer i arbeidslivet.

Regjeringen vil legge til rette for at det skapes nye arbeidsplasser som er lønnsomme også på vei inn i et lavutslippssamfunn. Samtidig er det viktig at eksisterende arbeidsplasser og virksomheter kan omstille seg i tråd med kravene som vil stilles i et lavutslippssamfunn. Noen næringer, som

fiskeri og sjømatindustri, er prisgitt et varierende ressursgrunnlag. Her må virksomhetene i tillegg ha evne til å omstille og tilpasse seg i tider med fallende fiskekvoter. Vi skal også ta vare på kompetansen som finnes i norsk arbeidsliv og i norske virksomheter. Derfor må alle næringspolitiske virkemidler dra i samme retning og fremme bærekraft i alle næringer.

2 Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger

Det overordnede målet for Nærings- og fiskeridepartementet er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig, og ikke gå ut over jordens tåleevne. Ut fra dette legger departementet til grunn følgende hovedsatsinger for sin virksomhet i 2025:

2.1 Hovedsatsing – Omstilling i næringslivet

Det norske næringslivet står overfor store omstillingsprosesser i form av endringer i arbeidslivet, akselererende teknologiutvikling, klima- og miljøendringer og mer proteksjonisme som påvirker konkurransedyktighet og verdiskaping. Perspektivmeldingen 2024 peker på en utvikling med større knapphet på arbeidskraft i tiden framover, jf. nærmere omtale under pkt. 1.2 Hovedutfordringer. Det ligger an til at det blir færre sysselsatte per pensjonist i årene som kommer. Den raske teknologiutviklingen, for eksempel innen kunstig intelligens, gir muligheter som bedrifter kan utnytte for å øke sin produktivitet og gjøre seg mindre sårbare for knapphet på arbeidskraft. Klima- og miljøendringer setter rammer for bedrifters virksomhet. Samtidig må norsk næringsliv navigere i en verden med stadig flere handelsbarrierer og andre proteksjonistiske tiltak. Når spillereglene utenfor Norge endres, må bedriftene tilpasse seg. Mer proteksjonisme kan føre til økte kostnader for bedrifter som importerer, og gi konkurranseulempen for eksportrettede bedrifter. Forskning, utvikling og innovasjon i næringslivet er sentralt for Norges håndtering av de store omstillingsprosessene.

Det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av verktøykassen i næringspolitikken sammen med de mer generelle rammebetingelsene for næringslivet. For å nå målene i næringspolitikken må virkemiddelapparatet være omstillingsdyktig og tilpasset framtidens næringsliv. Regjeringens ambisjon for framtidens virkemiddelapparat, «Virkemiddelapparatet 2.0», er blant

annet at det skal være én vei inn for brukerne og helhetlige brukerreiser på tvers. Gjennom økt koordinering og samarbeid skal virkemiddelapparatet utløse mer verdiskapende næringsutvikling i hele landet. I tillegg er det en ambisjon at virkemiddelapparatet koordinerer sin innsats for grønn omstilling og grønne industrietableringer. Virkemiddelapparatet 2.0 er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

Norge har gode forutsetninger for å lykkes i det grønne skiftet, men det krever store ambisjoner, høyt tempo, god gjennomføringsevne og systematisk samarbeid. Staten sørger for gode generelle rammebetingelser, og norsk økonomi har god omstillingsevne. Rammebetingelsene for grønn industri favner bredt og omfatter mange politikkområder. Det er først og fremst bedriftenes eget ansvar å utnytte markedsmulighetene i det grønne skiftet. Regjeringen vil legge til rette for at samfunnsøkonomisk lønnsomme private initiativer kan utløses gjennom gode rammebetingelser og en aktiv nærings- og industripolitikk. I 2022 igangsatte regjeringen et krafttak for industrien, kalt Grønt industriløft, med ambisjon om å få fortgang i store grønne industriprosjekter i både eksisterende og nye næringer, for å sikre verdiskaping og velferd for fremtiden. Initiativet bygger på Hurdalsplattformen, som framhever sammenhengen mellom energi, klima- og næringspolitikk. Målet er å gjøre Norge til en grønn industri- og energigigant basert på våre naturressurser, kunnskapsmiljøer, industrielle kompetanse og historiske fortrinn. Dette skal bidra til å skape lønnsomme og attraktive jobber i hele landet, øke de grønne investeringene og styrke eksporten, for å bidra til å nå målet om langsiktig grønn omstilling av hele økonomien.

Regjeringen har lagt fram to veikart for grønt industriløft med totalt om lag 150 tiltak. Veikartene framhever ni innsatsområder som kan gi store muligheter for verdiskaping, og hvor Norge har verdifull kompetanse og erfaring: hydrogen, havvind, CO₂-håndtering, batterier, prosessindustri, grønn skipsfart, skog- og trenæringen og annen bioøkonomi, manufacturing (industriell produksjon) og solindustri. Disse innsatsområ-

dene er sentrale i arbeidet med å utvikle et utslippsfritt energisystem og samfunn, som gir muligheter for bærekraftig produksjon i framtiden og med forventet stor framtidig etterspørsel i markedene.

Regjeringen har gjennomført eller igangsatt de aller fleste av de nær 150 tiltakene som er lansert i de to veikartene og har blant annet gjennomgått virkemiddelapparatet og spisset innsatsen ytterligere mot grønn omstilling i næringslivet. Eksportfinansiering Norge (Eksfin) har blant annet fått utvidet mandat til å finansiere klimavennlige investeringer i Norge. Regjeringen har innført krav om 30 pst. vektning av miljø og klima i offentlige anskaffelser. Det er lagt fram en batteristrategi og en mineralstrategi og flere andre tiltak er igangsatt under andre departementers områder. Blant annet tiltak for mer kraftkapasitet og en langtidsplan for forskning og høyere utdanning for perioden 2023–2032 der kunnskaps- og forskningsbehovene for den grønne omstillingen er et sentralt tema. Regjeringen kom i mars 2024 til en enighet med industrien om endret innretning av CO₂-kompensasjonsordningen, som vil bidra til å sikre ordningens økonomiske bærekraft. Endringene innebærer blant annet at 40 pst. av kompensasjonen skal brukes på energi- og klimatiltak.

Norske prosjekter fikk i 2024 anledning til å delta i hydrogenauksjon under EUs innovasjonsfond, og det norske selskapet Skiga var én av sju vinnere. Selskapet får innvilget støtte tilsvarende 963 mill. kroner for å produsere grønt hydrogen.

For å nå målene i veikartet er stabil og langsiktig tilgang på mineraler og metaller helt avgjørende, og norsk mineralnæring kan her gi et vesentlig bidrag. Regjeringens overordnede visjon er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Regjeringen vil også legge til rette for lønnsom materialgjenvinning og samarbeide tett med Europa for å sikre kritiske verdikjeder.

Raskere omstilling og utvikling krever både en velkoordinert innsats på ulike myndighetsnivåer og et tettere samspill mellom næringsliv og myndigheter. Regjeringen har derfor inngått en intensjonsavtale med ti hovedorganisasjoner om klimapartnerskap og har gått i dialog med tre bransjer om å inngå klimapartnerskapsavtaler: maritim, bygg- og anlegg og prosessindustrien.

Samarbeid med andre land er en forutsetning for å lykkes med den grønne omstillingen, og innsatsen på dette området er nærmere omtalt under hovedsatsing 2.2 nedenfor. Arbeidet med det grønne industriløftet og grønn omstilling i

næringslivet vil pågå kontinuerlig for å kunne tilpasses en verden i rask endring. Regjeringen vil følge opp de tiltak som er lansert i veikartene for Grønt industriløft og føre en helhetlig politikk for næring, industri, energi, klima og miljø som er effektiv, resultatorientert og som trekker i samme retning. Det har skjedd mye de siste årene som påvirker norsk industri; stor geopolitisk usikkerhet på grunn av krig og konflikt, økt oppmerksomhet om strategiske verdikjeder, ny digital teknologi og økende etterspørsel etter grønne løsninger. Derfor vil regjeringen våren 2025 legge fram en stortingsmelding om industri, som vil belyse hvilke utfordringer og muligheter norsk industri står overfor, hvordan industrien kan fortsette å utvikle og omstille seg og bli en viktig del av lavutslippssamfunnet på en måte som er rettferdig og i tråd med den norske modellen, og hvordan industrien kan utnytte sine konkurransefortrinn til å videreutvikle eksisterende virksomhet, samt bygge nye næringer i en verden som stadig er i endring.

Effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene vil kunne gi viktige bidrag til den grønne omstillingen, blant annet i form av lavere priser og bedre kvalitet på klima- og miljøvennlige produkter. Regjeringen vil prioritere å føre en aktiv konkurransepolitikk som fremmer grønn innovasjon og bærekraftig omstilling.

Det offentlige er en betydelig innkjøper i Norge, og offentlige anskaffelser er derfor et viktig virkemiddel for grønn omstilling og sosial bærekraft. Regjeringen vil fremme offentlig etterspørsel etter grønne og bærekraftige løsninger. Det kan styrke markedene for slike løsninger generelt, og fremme innovasjon i markedene.

Arbeidet med konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer prioriteres høyt av regjeringen. Det arbeides med en rekke tiltak som skal bidra til å styrke konkurransen. God konkurranse er viktig for at forbrukere skal få lavere priser og bedre utvalg i butikkhyllene. Departementet har igangsatt en utredning av lov om god handelskikk og kartlegging av tilgang til grossisttjenester. Ovennevnte vil være en del av grunnlaget for regjeringens videre arbeid med å styrke konkurransen i dagligvarebransjen.

Hovedprioriteringer 2025

- Fremme forskning, innovasjon og omstilling i næringslivet gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet.

- Videreutvikle det næringsrettede virkemiddelapparatet med sikte på forenkling, økt brukervennlighet og bedre effekter fra virkemidlene.
- Legge til rette for at vi skal få flere vekstkraftige oppstartsbedrifter i Norge gjennom oppfølgingen av stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter.
- Styrke samarbeidet med partene i arbeidslivet, industrien, kunnskapsmiljøer og klima- og miljøbevegelsen for å få et best mulig kunnskapsgrunnlag for politikktutvikling, blant annet gjennom inngåelse av klimapartnerskap med næringslivet.
- Tilrettelegge for at norsk næringsliv kan videreutvikle internasjonale nettverk, benytte digital infrastruktur og testfasiliteter og motta støtte gjennom EUs næringsrettede programmer.
- Legge fram en stortingsmelding om industri.
- Føre en aktiv konkurransepolitikk og bruke regelverket om offentlige anskaffelser til å fremme grønn innovasjon og bærekraftig omstilling.
- Vurdere ytterligere tiltak for å styrke konkurransen i dagligvarebransjen.

2.2 Hovedsatsing – Samarbeid med viktige handelspartnere og økt eksport

Handel med andre land er grunnleggende for verdiskapingen i norsk økonomi og for samfunnets velferd. Etter flere tiår med globalisering og økonomisk liberalisering ser vi at handel og investeringer mellom land i større grad påvirkes av klimaendringer, nye teknologier og en mer ustabil geopolitisk situasjon. Det er viktig å verne om og videreutvikle et åpent, regelbasert, forutsigbart og rettferdig handelssystem. Samtidig vil det framover være behov for mer strategisk samarbeid om handel og verdikjeder med viktige handelspartnere. Regjeringen vil legge fram en melding for Stortinget om norsk handelspolitikk i lys av de internasjonale utviklingstrekkene.

EØS-avtalen ligger til grunn for Norges forhold til Europa. EU er Norges viktigste handelspartner og EØS-avtalen er vår viktigste handelsavtale. Den gjør Norge til en del av EUs indre marked med fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital og gir norske bedrifter adgang til et marked med 30 land og 450 millioner mennesker. Det legges stor vekt på tidlig å påvirke prosesser og regelverksutvikling i EU som har betyd-

ning for norsk næringsliv og norske strategiske eksportområder.

For ytterligere å styrke klima-, energi- og industrisamarbeidet med EU er det etablert en grønn allianse, som er en overbygning for grønne sektorer der Norge og EU har gjensidig interesse av samarbeid innen blant annet karbonfangst og -lagring, havvind, hydrogen, grønn skipsfart, batterier og kritiske råvarer. I tillegg har regjeringen tatt initiativ til forsterket samarbeid gjennom strategiske industripartnerskap med utvalgte handelspartnere, blant annet Tyskland, USA, Frankrike, Japan, Storbritannia og Norden. Disse skal styrke norsk næringslivs muligheter i det grønne skiftet, bidra til økt næringslivssamarbeid med viktige markeder og bidra til å bygge opp nye næringer og integrerte verdikjeder. Industripartnerskapene er videre sentrale i en tid der multilaterale handelssystemer er under press og usikkerhet rundt leveranser av viktige varer og innsatsfaktorer for norsk økonomi generelt og det grønne skiftet spesielt. Industripartnerskapene er ikke juridisk forpliktende, men en strategisk ramme for politiske ambisjoner om samarbeid innen handel og næringsliv. De kan også fungere som et alternativ der Norge ikke har en frihandelsavtale. Prioriteringene og innsatsområdene i partnerskapene vil variere over tid og i forhold til hvert enkelt land/region.

Gjennom EFTA har Norge inngått 30 frihandelsavtaler med i alt 41 land. Nye avtaler og modernisering av eksisterende avtaler inngår i arbeidet for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere. En viktig del av dette arbeidet er å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkurrenter i EU og andre land. Det arbeides også aktivt opp mot USA for å fremme norsk ønske om å inngå en avtale om kritiske mineraler for å sikre at norske mineraler kan anvendes i amerikanske elbilbatterier som kvalifiserer til støtteordninger under Inflation Reduction Act (IRA).

Regjeringen har startet eksportreformen «Hele Norge eksporterer» for å nå Hurdalsplattformens mål om å øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. innen 2030. Norge er en liten og åpen økonomi hvor mange bedrifter er avhengige av internasjonal suksess. Gjennom reformen vil myndighetene, næringslivet, partene i arbeidslivet og virkemiddelapparatet samarbeide for å styrke og effektivisere eksportarbeidet og skape en felles eksportkultur. Det er lansert nasjonale eksportfremmesatsinger innen havvind, maritim eksport, helsenæringen og vareproduksjon og

design. Det er videre besluttet at sektorene reiseliv og sjømat vil utgjøre den femte og sjettede eksportsatsingen i Hele Norge eksporterer, og det pågår et arbeid med å utvikle innhold i disse. Reiseliv er Norges femte største eksportnæring og satsingen er en del av regjeringens helhetlige innsats for reiselivsnæringen. Prioriteringene for regjeringens reiselivspolitik er nærmere omtalt under programkategori 17.10.

God markedsadgang er avgjørende for at eksporten av norsk sjømat fortsatt skal lykkes i internasjonale markeder. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider for at sjømaten skal møte konkurransedyktige tollbetingelser og lave handelsbarrierer i eksportmarkedene.

Hovedprioriteringer 2025

- Legge fram en stortingsmelding om handel.
- Påvirke prosesser og regelverksutvikling i EU som har betydning for norsk næringsliv og norske strategiske eksportområder.
- Videreutvikle strategiske industripartnerskap med sentrale handelspartnere.
- Fremme forutsigbar markedsadgang for norsk næringsliv gjennom arbeidet med frihandelsavtaler.
- Følge opp eksportreformen «Hele Norge eksporterer», herunder utvikle og gjennomføre strategiske eksportsatsinger for utvalgte sektorer.
- Videreutvikle arbeidet for en konkurransedyktig reiselivsnæring som har stadig lavere klima- og miljøavtrykk, respekterer naturens og lokalsamfunnenes tålegrenser og bidrar til lønnsomme helårsarbeidsplasser og attraktive reisemål over hele landet.
- Sikre stabil, god og konkurransedyktig markedsadgang for norsk sjømat i eksisterende og prioriterte nye markeder. Dette inkluderer å styrke Mattilsynets arbeid med markedsadgang til land utenfor EU/EØS.

2.3 Hovedsatsing – Mat fra havet

Havet bidrar til matsikkerhet, inntekter og arbeidsplasser langs hele kysten. Det er utgangspunktet for våre mest innovative bedrifter og kunnskapsmiljøer, blant annet innen olje- og gass, matproduksjon og skipsfart. Havet skal forvaltes på en måte som skaper flere trygge helårs arbeidsplasser, bidrar til større verdiskaping og kutt i klimagassutslipp samtidig som vi ivaretar

havet som et viktig og trygt matfat og en sikker transportåre.

Regjeringen har store ambisjoner for havnæringene våre. De norske havområdene er store, og det er generelt god sameksistens mellom havnæringene. Økt aktivitet i norske havområder kan føre til økt press på de delene av havområdene som kan være egnet for flere formål, og dette må ivaretas på en god måte. Gjennom næringsplanen for norske havområder som regjeringen lanserte i juni 2024, vil regjeringen legge til rette for en helhetlig utvikling av eksisterende og nye havnæringer og støtte opp om sysselsetting og målet om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Næringsplanen inneholder ti prinsipper for arealbruk til havs som skal bidra til å skape forutsigbarhet og grunnlag for sameksistens på tvers av havnæringene. Regjeringen vil legge prinsippene til grunn ved prosesser og beslutninger om arealbruk til havs.

Bærekraftige matsystemer skal sikre det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for dagens og framtidige generasjoner, og regjeringen vil sørge for at sjømat vektlegges sterkere når ernærings- og matpolitikk utformes både nasjonalt og globalt. Produksjon av mat fra havet er av stor betydning for norsk økonomi og for verdiskaping, bosetting og arbeidsplasser langs hele kysten. Regjeringen vil legge til rette for å skape flere arbeidsplasser, mer bearbeiding, større verdiskaping og økte eksportinntekter fra sjømatnæringene.

Norsk sjømat er sunn og miljøvennlig med lavt klimaavtrykk. Å øke produksjon av mat fra havet er derfor en nødvendig del av det grønne skiftet. Likevel må også fiskeflåten bidra til å nå Norges klimaforpliktelser ved å redusere sitt CO₂-avtrykk. CO₂-avgiften gir insentiver til å redusere drivstoffbruket og finne alternative energikilder. Fiskeflåten ble derfor fra 2020 underlagt ordinær CO₂-avgift for fiske og fangst i nære farvann. Fra 2025 foreslås det at fiskeflåten skal betale avgift tilsvarende 25 pst. av generelt nivå for utslipp under innsatsfordelingen.

Fallende kvoter på flere viktige bestander påvirker norske fiskere og villfiskindustri, særlig kystsamfunn i nord. Kvotene har de siste årene gått ned både på torsk, hyse, sei og norsk vårgytende sild, og kvoterådene for 2025 tilsier en ytterligere reduksjon. For villfiskindustrien vil fallende kvoter bety mindre tilgjengelig råstoff og økt behov for omstilling.

Regjeringen foreslår å øke CO₂-kompensasjonsordningen for fiskeflåten med 153,6 mill. kroner, til 500,4 mill. kroner. Ordningen skulle egent-

lig avvikles fra 2025. Departementet vil også vurdere justeringer i gjennomføringen av ordningen, for å sikre bedre kontroll med at det kun er fangst tatt med avgiftsbelagt drivstoff som inngår i beregningsgrunnlaget for kompensasjon. Regjeringen foreslår videre å styrke fiskerikontrollen i nord, samt det internasjonale samarbeidet mot fiskerikriminalitet med base i Vardø. Det foreslås å øke bevilgningen til Fiskeridirektoratets fiskerikontroll i Troms og Finnmark med 4 mill. kroner og bevilgningen til arbeidet med Blue Justice i Vardø med 5 mill. kroner.

De marine ressursene tilhører det norske folket i fellesskap. Regjeringen vil sikre nasjonal råderett og kontroll over fiskeressursene våre og forvalte disse til det beste for dagens og framtidige generasjoner. Siden vi deler rundt 90 pst. av fiskeressursene vi høster av med andre land, er de årlige fiskeriattalene avgjørende for å nå målene i fiskeripolitikken. I en krevende geopolitisk situasjon legger regjeringen stor vekt på å få på plass ansvarlige avtaler som ivaretar en bærekraftig forvaltning av felles bestander, gir Norge en rettferdig del av kvotefordelingen og sikrer tilfredsstillende kontroll og håndheving.

Regjeringen vil sikre en variert, fiskereid og bærekraftig fiskeflåte som bidrar til økt aktivitet, økt verdiskaping og flere helårige arbeidsplasser i lokalsamfunn langs hele kysten. Fangst- og landingsmønsteret fra fiskeflåten skal i størst mulig grad bidra å sikre sjømatindustrien stabil tilgang på råstoff. Sjømatindustrien må sikres gode konkurransevilkår. Regjeringen vil styrke ressurskontrollen og innsatsen mot fiskerikriminalitet, for å sikre rettferdig konkurranse og den langsiktige bærekraften i næringen. Sjømatens omdømme er viktig for tillit i markedet og hos forbrukerne. Godt tilsyn og gode overvåkingsprogrammer er viktig for å sikre at fisken vi selger, er trygg og sunn.

Det er et økende press på kystsonen, med etablering av infrastruktur og aktivitet som kan påvirke gyte- og oppvekstområder og fiskefelt. Det er stedvis også stort fiskepress på lokale og kystnære fiskebestander som nasjonalt er av mindre økonomisk verdi, men som er viktige for deler av fiskeflåten og lokalsamfunn. Regjeringen vil derfor styrke forvaltningen av kystnære bestander. Forvaltningen vil i større grad ta hensyn til at det er ulike utfordringer forskjellige steder langs kysten. Blant annet skal beskatningstrykket fra fritids- og turistfiske og tilhørende behov for forvaltningstiltak vies større oppmerksomhet.

Havbruksnæringen er av stor betydning for norsk matproduksjon og verdiskaping. Regjerin-

gen vil legge til rette for økt verdiskaping i næringen. Riksrevisjonen la i juni 2023 fram Dokument 3:12 (2022–2023) *Myndighetenes arbeid med fiskehelse og fiskevelferd i havbruksnæringen*. Havbruksutvalget overleverte sin NOU 2023: 23 *Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping* i september 2023. Regjeringen prioriterer oppfølgingen av disse rapportene. Politikken skal bygge opp under fortrinnet som ligger i oppdrett av fisk i kystnære strøk, og samtidig stimulere til innovasjon, nye produksjonsformer og bruk av ny teknologi for å sikre bærekraft og fiskevelferd. Vi vil fortsette utviklingen av havbruk til havs.

Hovedprioriteringer 2025

- Sikre en bærekraftig forvaltning og norske interesser i forhandlinger av fiskeriattaler.
- Øke rammen til kompensasjonsordningen for CO₂-avgift for fiskeflåten. Departementet vil vurdere tiltak for bedre kontroll med at det kun er fangst tatt med avgiftsbelagt drivstoff som inngår i beregningsgrunnlaget for kompensasjon.
- Følge opp Stortingets behandling av kvotemeldingen, herunder tiltak og vedtak knyttet til førstehåndsomsetningen, fiskesalgslag og sjømatindustrien.
- Styrke forvaltningen av lokale og kystnære bestander.
- Forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt.
- Følge opp næringsplanen for norske havområder.
- Fremme mat fra havet og kunnskapsbaserte, bærekraftige akvatiske matsystem i arbeid med hav, fiskeri, havbruk, matsikkerhet og ernæring.
- Følge opp Havbruksutvalgets NOU og Riksrevisjonens rapport om fiskehelse og -velferd gjennom en stortingsmelding om havbruk og en stortingsmelding om dyrevelferd.
- Fortsette arbeidet med å utvikle regelverk for havbruk til havs, herunder avsette og konsekvensvurdere arealer.

2.4 Hovedsatsing – Effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig skipsfart, drift av havner og bruk av farvann

Den maritime næringen er en viktig hjørnestein i mange norske lokalsamfunn og skaper store verdier i hele landet. Kjernen i denne næringen er de norske sjøfolkenes maritime kompetanse og en

helhetlig maritim verdikjede bestående av norske rederier, verft, finansaktører og utstyrsleverandører. Politikken må sikre gode vilkår for norske sjøfolk og legge til rette for aktivitet i hele verdikjeden. Om lag 90 pst. av samlet godsmengde i utenrikshandelen fraktes på sjøen, mens skip står for om lag halvparten av godstransporten innenriks. Sjøtransporten er derfor svært viktig for næringslivets behov for varetransport, både nasjonalt og internasjonalt. Effektive og sikre havner og farleder legger til rette for konkurransedyktig og miljøvennlig sjøtransport og bidrar til videre utvikling av kystsamfunnene. Det høye sikkerhetsnivået skal opprettholdes, samtidig som ny teknologi tas i bruk.

Skipssikkerhetsloven og skipsarbeidsloven er sentralt maritimt regelverk med hensyn til regulering av skip og mannskap, herunder arbeidsmiljø. Regjeringen har besluttet at maritimt regelverk skal evalueres og revideres gjennom et offentlig lovutvalg. Formålet er å sørge for at maritimt regelverk hensyntar nye løsninger, står seg over tid og ivaretar arbeidstakerne.

Tilgang til maritim kompetanse er en viktig del av konkurranseevnen til næringen. Digital kompetanse og operasjonell erfaring fra sjøen er særlig etterspurt. Maritime fagskoler kan søke om midler på tilskuddsordningen for utviklingsmidler til høyere yrkesfaglig utdanning, som Kunnskapsdepartementet finansierer. Maritime fagskoler blir prioritert i søknadene.

Regjeringen har lagt fram en likestillingsstrategi for maritim næring hvor ett av innsatsområdene er rekruttering og rollemodeller. Som en del av oppfølgingen av strategien vil regjeringen inngå en samarbeidserklæring med relevante aktører i næringen for å jobbe for økt likestilling og mangfold i næringen, inkludert å øke kvinneandelen i maritime utdanninger og yrker.

Regjeringen la fram Meld. St. 14 (2023–2024) *Nasjonal transportplan 2025–2036* våren 2024. Her er det satt av 34,2 mrd. kroner til maritim infrastruktur i tolvårsperioden. Planen legger rammene for regjeringens transportpolitikk og vil ligge til grunn for regjeringens prioriteringer på kystområdet fra og med 2025 og ut planperioden.

Moderne fiskerihavner tilpasset dagens kystflåte er viktig for å sikre den videre utviklingen av fiskeriavhengige samfunn. Regjeringen vil derfor fortsette satsingen på viktige fiskerihavnetiltak langs hele kysten, spesielt i de nordligste fylkene der behovene er størst.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et viktig virkemiddel for å bevare den nor-

ske maritime kompetansen og sørge for rekruttering av norske sjøfolk på norskregistrerte skip, og regjeringen vil videreføre ordningen. Det framgår av Hurdalsplattformen at regjeringen vil innføre et krav om norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel. Departementet sendte et nytt lovforslag på offentlig høring i mai 2024. Formålet med lovforslaget er å fremme et rettferdig og anstendig arbeidsliv i norske farvann, i norsk økonomisk sone og på norsk sokkel ved å sikre arbeidstakere på skip norske lønns- og arbeidsvilkår.

Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Direktoratet har fått i oppdrag å utarbeide en handlingsplan. Den er planlagt ferdigstilt innen utgangen av 2024. Regjeringen har også vedtatt en nullvisjon om ingen omkomne som følge av drukningsulykker på fritidsområdet, og en handlingsplan er under utarbeidelse i samarbeid med berørte departementer. Arbeidet videreføres i 2025.

I årene som kommer, skal maritim næring kutte klimagassutslipp fra skipsfarten og øke digitaliseringen. Politikken for grønn skipsfart har bidratt til at Norge i dag leder an på grønn omstilling av fartøy og utbygging av landstrøm. Spesielt i fergesegmentet og på offshorefartøy har opp-taket av batterier vært høyt. Utslippet av klimagasser fra innenriks sjøfart og fiske er imidlertid fortsatt høyt og økte med 3,7 pst. fra 2021 til 2022, til totalt 3,8 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. Derfor arbeides det med å innføre krav for ulike fartøyssegmenter og relevant EØS-regelverk for skipsfarten. Framover vil ytterligere dialog med næringsorganisasjonene i sjøfart og fiske på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden bli nyttig for å avdekke barrierer og diskutere løsninger for videre grønn omstilling. Regjeringen har tatt initiativ til å etablere et maritimt klimapartnerskap med dette formålet.

Som ledd i satsingen på grønn skipsfart vil regjeringen utrede om krav til drift av havn for å ivareta miljø kan benyttes som et virkemiddel for å redusere klimagassutslipp. Det er også viktig å videreutvikle kunnskapen om klimagassutslipp fra godstransport, og regjeringen vil utrede om det er behov for egne mål for utslippsreduksjoner i godstransporten. Regjeringen vil også vurdere om tilskuddsordningen for investeringer i effektive og miljøvennlige havner kan utvikles, slik at den i større grad bidrar til grønn omstilling av sjøtransporten.

Hovedprioriteringer 2025

- Evaluere og revidere maritimt regelverk gjennom et offentlig lovutvalg.
- Gjennomføre fiskerihavnetiltak, utbedre farvann og forvalte navigasjonsinnretninger og -tjenester som sikrer både fiskeri og sjøfart.
- Følge opp arbeidet med å innføre norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel.
- Følge opp nullvisjonen om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar, og oppfølging av nullvisjonen om ingen omkomne som følge av drukningsulykker på fritidsområdet.
- Følge opp likestillingsstrategien for maritim næring i samarbeid med næringen.
- Vurdere virkemidler for at havnene skal være i stand til å innfri krav innen klima og miljø, og til å møte framtidens utfordringer.
- Følge opp arbeidet med grønn omstilling i maritim næring og maritimt klimapartnerskap.

2.5 Hovedsatsing – Mangfold og likestilling i næringslivet

I Hurdalsplattformen framgår det at regjeringen skal føre en offensiv likestillingspolitikk, som gjør at alle blir inkludert i samfunnet uavhengig av kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne og etnisitet. Økt likestilling mellom kjønnene er et politisk mål. Det er regjeringens vurdering at på lang sikt vil mangfold i næringslivet kunne skape mer innovasjon, bedre arbeidsmiljøer, bedre beslutninger og forbedre lønnsomheten. Det er vårt felles ansvar å utnytte samfunnets ressurser fullt ut. Det at alle har mulighet til å delta, er også en av grunnpillarene i vårt demokrati.

Kvinner innehar bare 20 pst. av styrevervene i norske aksjeselskaper, og bare 25 pst. av gründerne og 12 pst. av topplederne i de 200 største selskapene i Norge er kvinner. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Det er viktig å utnytte kvinners kompetanse også i arbeid med strategi, budsjetter og organisering. Stortinget vedtok i 2023 krav til kjønns sammensetningen i styret i visse foretak, slik at maksimalt ca. 60 pst. av styrets medlemmer kan ha samme kjønn. Reglene innføres trinnvis fram til 1. juli 2028. Kravet gjelder kun mangfoldsfaktoren kjønn. Departementet vil likevel understreke at også øvrige mangfoldsfaktorer og generell likestilling er viktig

for å sikre at vi tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet.

Det er trolig behov for tiltak innenfor en rekke områder dersom vi skal nå målet om en vesentlig bedring av kjønnsrepresentasjon i ledelsen av norske selskaper innen rimelig tid og øke mangfoldet i næringslivet. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med tiltak fra det offentlige. Både næringslivet selv og arbeidslivets parter må bidra i arbeidet på sine områder.

Hovedprioriteringer 2025

- Bidra til at nye lovregler om kjønns sammensetning i styret gjennomføres på en god måte for næringslivet og bidrar til å nå regjeringens mål.

2.6 Hovedsatsing – Sikkerhet og beredskap

Verden står overfor flere alvorlige utfordringer. Krig i Europa, stormaktsrivalisering og raske klimaendringer representerer alvorlige utfordringer for verdenssamfunnet, som sammen med demografiske endringer og teknologiutvikling påvirker alle deler av det norske samfunnet og synliggjør sårbarheter. Denne uroen skaper stor usikkerhet om den økonomiske internasjonale rettsorden som en liten åpen økonomi som den norske er helt avhengig av. Samlet forsterker disse faktorene hverandre og vil kunne påvirke flere samfunnsområder som får betydning for verdiskapingen og dermed velferdsutvikling, og kan gi økende sosial ulikhet og migrasjon. Våre viktigste handelspartnere og allierte i EU og USA tar nå mer hensyn til sikkerhet og klima i utforming av den økonomiske politikken. Dette får også konsekvenser for Norge. Et nytt og skjerpet trussel- og risikobilde gjør at arbeidet med sikkerhet og beredskap må styrkes og gis økt prioritet på flere områder.

Langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) sikrer en betydelig styrking av Forsvaret. Det vil imidlertid ikke være mulig å løse utfordringene og truslene Norge står overfor framover med militære midler alene. Forsvaret har og vil ha et stort behov for støtte fra flere områder av det sivile samfunnet for å fungere godt i krise eller krig, og det må derfor også være en god balanse mellom militær og sivil side for å få effekt av LTP, og dermed forsvar av landet. Næringslivets rolle og ansvar for å bidra til å gjøre landet tryggere blir enda viktigere i årene framover. Næringslivet besitter helt vesentlig kompetanse og kapasitet

som Forsvaret ikke har, men som Forsvaret er helt avhengig av for å løse sitt oppdrag. For å få forsvarsevnen til å fungere i fredstid og krig, må den sivile støtten til forsvaret gjennom robuste forsyninger av varer og tjenester planlegges og brukes på en best mulig måte, i god dialog mellom de sivile og militære myndigheter og norsk næringsliv.

Regjeringen har identifisert et behov for at departementene arbeider mer helhetlig og systematisk med utfordringer knyttet til forsyningssikkerhet, og ga i 2024 Nærings- og fiskeridepartementet ansvaret for å koordinere forsyningssikkerhetsarbeidet på tvers av de ulike sektorene. Formålet er å bidra til at vi som nasjon har nødvendig oversikt over strategiske ressurser og forsyningskjeder, og at disse er tilstrekkelig robuste og tilpasset et nytt og skjerpet trusselbilde. Nærings- og fiskeridepartementet skal blant annet gjennom felles strategi- og plandokumenter, kunnskapsproduksjon og veiledning bidra til at departementene jobber systematisk og risikobasert med forsyningssikkerhet, og sørge for at tverrsektorielle problemstillinger fanges opp og håndteres. Departementet vil i 2025 starte første fase av dette arbeidet gjennom oppbygging av en strategisk koordineringsrolle.

Romvirksomhet understøtter en rekke samfunnskritiske tjenester på de fleste samfunnsområder. Dette øker sårbarhet og krever tydeligere satsing på romsikkerhet. I kombinasjon med rask teknologisk utvikling og den sikkerhetspolitiske situasjonen øker omfanget av oppgaver knyttet til romsikkerhet. Nærings- og fiskeridepartementet har også fått ansvaret for tre nye romrelaterte grunnleggende nasjonale funksjoner, herunder posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse. Samfunnet blir stadig mer avhengig av satellittbaserte tjenester, og eventuell svikt kan få alvorlige konsekvenser for samfunnsdrift, samfunnssikkerhet og beredskapsevne. I tillegg fortsetter utredningen av eventuell norsk deltakelse i EUs program for global sikker satellittkommunikasjon, Secure Connectivity.

EU vedtok i september 2023 en ny rettsakt om European Chips Act, med formål å styrke Europas konkurransevne og sikre selvberging i halvleder-/mikrochipsteknologi og -anvendelse. Halvleder-teknologi er strategisk viktig for mange industrielle verdikjeder som 5G, kunstig intelligens m.m., og norsk halvlederindustri er en del av en global verdikjede som påvirkes når det skjer forstyrrelser i markedet. Også bedrifter som benytter halvledere i sine produkter, vil bli direkte berørt av et eventuelt framtidig brudd på de globale leveran-

sene av mikrochips. Regjeringen foreslår at Norge deltar i European Chips Act. Det vil innebære at norske bedrifter i en eventuell framtidig krisesituasjon vil få tilgang til EUs beredskapsmekanisme, som blant annet omfatter en felles ordning for prioriterte innkjøp og distribusjon av mikrochips.

Regjeringen er opptatt av sikkerhetsaspektet ved investeringer og annen økonomisk aktivitet. Sårbarheter knyttet til åpenhet for handel og investeringer har blitt mer framtrødende i dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Næringsministeren mottok Investeringskontrollutvalgets utredning i desember 2023. Utvalget anbefaler blant annet at det etableres en målrettet og forutsigbar meldeordning for utenlandske investeringer i sikkerhetssensitive sektorer, og at meldeordningen og prosess for behandling av meldinger reguleres i en ny lov om investeringskontroll. Departementet arbeider med å følge opp utredningens anbefalinger.

Fôr står for over 70 pst. av klimagassutslippene fra havbruksnæringen. Samtidig blir over 90 pst. av råvarene til produksjonen av fiskefôr importert. Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr, med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfold, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge. Regjeringen foreslår å styrke oppfølgingen av samfunnsoppdraget med 15 mill. kroner i 2025.

Den maritime næringen er av strategisk betydning for Norge og har ressurser og verdier som er viktige for nasjonal sikkerhet. En rekke norske havner er sentrale logistikknutepunkter og viktige for alliert mottak og militær mobilitet i Norge og Norden. For Norge som en liten, åpen økonomi er skipsfarten og havnene videre avgjørende for varetilførselen, med over 80 pst. av godstransporten i utenrikshandelen fraktet via sjøveien. Regjeringen fortsetter arbeidet med å gjennomføre nødvendig verdikartlegging for å kunne sikre viktige verdier og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende aktivitet.

Hovedprioriteringer 2025

- Ivareta det nye koordineringsansvaret for forsyningssikkerhet.
- Sikre bedre oppfølging av romsikkerhet og posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse gjennom styrking av kompetanse og kapasitet i departementet.

- Sikre norsk deltakelse i EUs beredskapsmekanisme for tilgang til halvledere, European Chips Act.
- Utvikle nytt regelverk for investeringskontroll utenfor sikkerhetsloven som skal ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser og bidra til at Norge forblir et attraktivt land for utenlandske investeringer.
- Følge opp samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr.
- Gjennomføre nødvendig verdikartlegging av infrastruktur av betydning for sjøtransporten, for å kunne sikre viktige verdier og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende aktivitet.

3 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Betegnelse	Mill. kroner		
	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
<i>Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål</i>			
17.10 Forvaltning og rammebetingelser	12 476,4	13 136,5	5,3
17.20 Forskning og innovasjon	9 964,4	9 602,7	-3,6
17.30 Markedsadgang og eksport	1 973,3	356,6	-81,9
17.40 Statlig eierskap	26 489,9	30 076,0	13,5
Sum ordinære utgiftsbevilgninger	50 904,0	53 171,8	4,5
Sum lånetransaksjoner	72 652,5	81 160,0	11,7
Sum Nærings- og fiskeriformål	123 556,5	134 331,8	8,7
<i>Programområde 33 Arbeidsliv</i>			
33.40 Arbeidsliv	80,0	90,0	12,5
Sum Arbeidsliv	80,0	90,0	12,5
Sum Nærings- og fiskeridepartementet	123 636,5	134 421,8	8,7

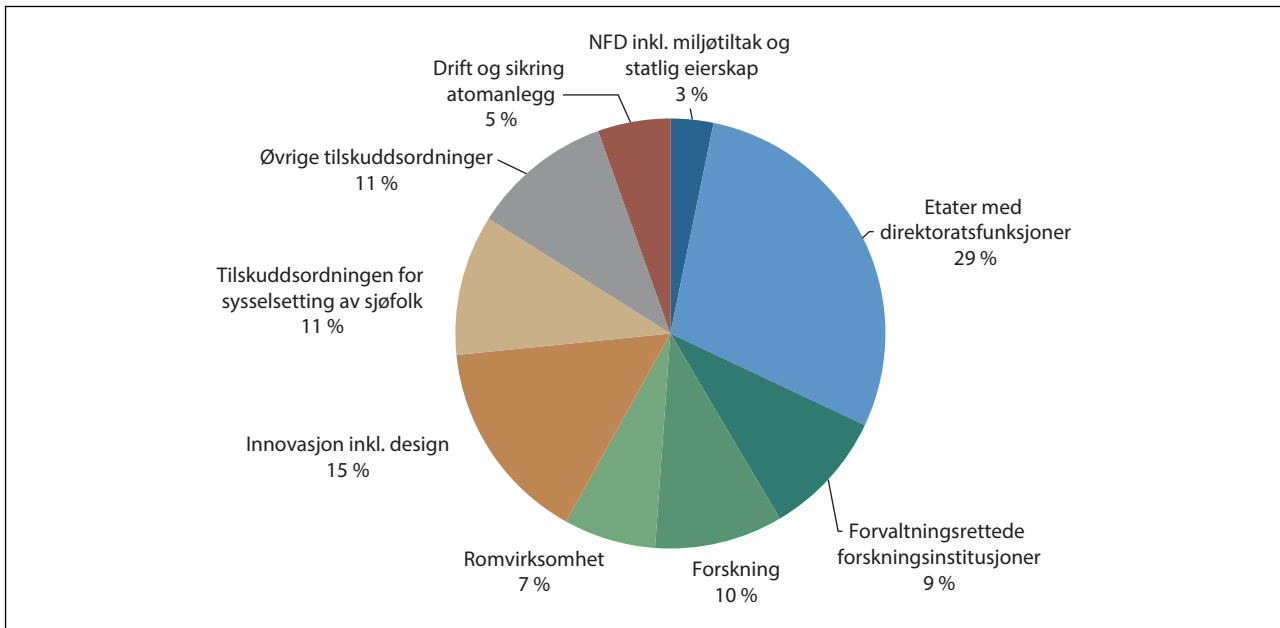
Ordinære utgiftsbevilgninger dekker drift av statlige virksomheter, tilskuddsordninger o.l., og budsjetteres i postgruppene 01–89, se utgiftstabellen fordelt på postgrupper i kap. 3.1 nedenfor. Det er disse bevilgningene som utgjør den reelle utgiftsrammen for departementet, såkalte «over strekenmidler».

Forslaget til ordinære reelle utgiftsbevilgninger på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett utgjør nærmere 53,2 mrd. kroner for 2025. Dette er en økning på nærmere 2,3 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett 2024. Forslag til investeringer i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) er foreslått økt med 3,6 mrd. kroner, mens blant annet bevilgninger til Norges forskningsråd og deltakelse i internasjonale romprogrammer er blitt redusert av tekniske årsaker uten at satsingen på disse områdene er redusert. Budsjettmodellen til Forskningsrådet er foreslått lagt om slik at bevilgningen som er foreslått for 2025 i større grad enn tidligere skal samsvare med det som er anslått å

komme til utbetaling i løpet av året. Også for de internasjonale romprogrammene er bevilgningene justert for å tilpasse fremdrift og utbetalingstakt i 2025.

En betydelig del av utgiftsbevilgningene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter lån under Innovasjon Norge, Siva og Eksportfinansiering Norge. I noen tilfeller gis det også bevilgninger til andre former for formuesomplussinger som aksje- og egenkapitalinnskudd på departementets budsjett. Slike bevilgninger gis på poster i postgruppe 90–99, såkalte «under strekenmidler». Disse 90-postene er til dels av teknisk karakter og kan ikke benyttes til andre formål. Økningen i denne postgruppen fra 2024 til 2025 skyldes i stor grad at anslaget på lånetransaksjoner knyttet til eksportkredittordningen, som forvaltes av Eksportfinansiering Norge, er foreslått økt med 8,8 mrd. kroner.

Budsjettforelegget for 2025 innebærer utgiftsforslag på totalt 134,4 mrd. kroner. Det er en økning på om lag 10,8 mrd. kroner fra saldert bud-

Figur 3.1 Fordeling av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære foreslåtte utgiftsramme for 2025 eksklusiv petroleumsvirksomheten

sjett 2024. I tillegg til endringene nevnt over er det andre og mindre, men fortsatt betydelige endringer fra 2024 til 2025 under enkelte av budsjettkapitlene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Figur 3.1 gir oversikt over den ordinære utgiftsrammen, dvs. eksklusiv poster i postgruppe 90–99 og eksklusiv utgifter knyttet til Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE), fordelt på hovedområder.

- *Nærings- og fiskeridepartementet, inkludert miljøtiltak, forvaltning av statlig eierskap og etater med direktoratsfunksjoner* utgjør til sammen omtrent 32 pst. av budsjettforslaget. Bevilningene omfatter ordinære utgifter til departementet, Justervesenet, Norsk akkreditering, Brønnøysundregistrene, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Klagenemndssekretariatet, Dagligvaretilsynet, Regelrådet, Kystverket, Fiskeridirektoratet, Patentstyret, Klagenemnda for industrielle rettigheter og drift av Eksportfinansiering Norge.
- *Forvaltningsrettede forskningsinstitusjoner* omfatter Norges geologiske undersøkelse, Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet. Sistnevnte er administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet.

- *Forskning og romvirksomhet* utgjør til sammen nærmere 17 pst. av budsjettforslaget. *Forskning* inkluderer bevilgninger til Norges forskningsråd og tilskudd til Nofima AS. *Romvirksomhet* inkluderer drift av Norsk Romsenter og utgifter til norsk deltakelse i internasjonalt romsamarbeid, inklusiv deltakelse i programmer i regi av Den europeiske romorganisasjonen (ESA) og EU-programmet for romvirksomhet m.fl.
- *Innovasjon inkludert design* utgjør i overkant av 15 pst. og omfatter tilskudd til Innovasjon Norge, Siva, Design og arkitektur Norge, entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom og norsk deltakelse i EU-programmet InvestEU.
- *Drift og sikring av atomanlegg* utgjør i overkant av 5 pst. og omfatter bevilgninger til Norsk nukleær dekommisjonering og tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE).
- *Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk* utgjør 11 pst. av budsjettforslaget.
- *Øvrige tilskuddsordninger* utgjør nærmere 11 pst. og inkluderer kommuners og fylkeskommuners vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, tilskudd til kompensasjon for CO₂-avgift i fiskeflåten, tilskudd til Standard Norge, tilskudd til internasjonale organisasjoner, deltakelse EUs program for det indre marked og en rekke mindre tilskudd.

3.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger**Utgifter fordelt på kapitler**

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
Forvaltning og rammebetingelser					
900	Nærings- og fiskeridepartementet	851 837	886 839	844 815	-4,7
902	Justervesenet	146 553	152 608	159 879	4,8
903	Norsk akkreditering	69 911	65 050	74 340	14,3
904	Brønnøysundregistrene	697 927	829 263	842 950	1,7
905	Norges geologiske undersøkelse	295 754	305 431	310 470	1,6
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	87 858	98 287	127 751	30,0
907	Norsk nukleær dekommisjonering	394 795	712 700	730 331	2,5
908	Institutt for energiteknikk	402 972	544 654	582 311	6,9
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 272 311	2 410 000	2 459 000	2,0
910	Sjøfartsdirektoratet	489 676	481 950	503 640	4,5
911	Konkurransetilsynet	135 856	138 833	144 060	3,8
912	Klagenemndssekretariatet	37 906	38 150	39 150	2,6
913	Dagligvaretilsynet	8 236	10 450	10 450	0,0
915	Regelrådet	10 460	12 000	12 300	2,5
916	Kystverket	3 310 069	3 560 162	3 841 089	7,9
917	Fiskeridirektoratet	654 559	627 800	649 750	3,5
919	Diverse fiskeriformål	1 822 749	1 602 234	1 804 176	12,6
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>11 689 429</i>	<i>12 476 411</i>	<i>13 136 462</i>	<i>5,3</i>
Forskning og innovasjon					
920	Norges forskningsråd	2 195 663	2 263 500	2 138 100	-5,5
922	Romvirksomhet	4 857 392	2 075 780	1 613 532	-22,3
923	Havforskningsinstituttet	1 266 577	1 341 105	1 776 294	32,5
924	Internasjonale samarbeids- programmer	664 082	371 700	387 900	4,4
926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy	514 337	414 433		-100,0
928	Annen marin forskning og utvikling	217 315	215 800	223 980	3,8
930	Design og arkitektur Norge	23 798	27 800	28 510	2,6
935	Patentstyret	323 792	338 500	363 020	7,2

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 930	8 750	9 363	7,0
2421	Innovasjon Norge	63 212 827	67 044 580	68 093 650	1,6
2426	Siva SF	1 359 885	317 405	328 390	3,5
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>74 643 598</i>	<i>74 419 353</i>	<i>74 962 739</i>	<i>0,7</i>
	Markedsadgang og eksport				
940	Internasjonaliseringstiltak	90 290	120 830	124 799	3,3
2429	Eksportkredittordningen	10 928 002	7 000 000	15 800 000	125,7
2460	Eksportfinansiering Norge	1 046 134	2 952 500	231 771	-92,2
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>12 064 426</i>	<i>10 073 330</i>	<i>16 156 570</i>	<i>60,4</i>
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	75 129	33 100	33 100	0,0
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			500	100,0
952	Investinor AS	177 171	158 159	8 400	-94,7
953	Nysnø Klimainvesteringer AS	2 457 000			0,0
954	Petoro AS	380 252	396 108	434 000	9,6
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	30 396 449	26 000 000	29 600 000	13,8
	<i>Sum kategori 17.40</i>	<i>33 486 001</i>	<i>26 587 367</i>	<i>30 076 000</i>	<i>13,1</i>
	Sum programområde 17	131 883 454	123 556 461	134 331 771	8,7
	Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	68 000	80 000	90 000	12,5
	<i>Sum kategori 33.40</i>	<i>68 000</i>	<i>80 000</i>	<i>90 000</i>	<i>12,5</i>
	Sum programområde 33	68 000	80 000	90 000	12,5
	Sum utgifter	131 951 454	123 636 461	134 421 771	8,7

Utgifter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	8 055 811	8 324 877	8 718 068	4,7
30–49	Nybygg, anlegg mv.	31 516 163	27 502 902	31 106 585	13,1
50–89	Overføringer til andre	14 288 363	15 156 182	13 437 118	-11,3
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	78 091 117	72 652 500	81 160 000	11,7
	Sum under departementet	131 951 454	123 636 461	134 421 771	8,7

Justeringer av de statlige virksomhetenes driftsbudsjetter

Driftsbevilgningene for etatene (post 01) er justert for foreløpig anslått lønnsvekst og forventet prisvekst på varer og tjenester fra 2024 til 2025, med om lag 140 mill. kroner. Lønnsoppgjøret i staten vil ikke finne sted før mot slutten av året, og det er foreløpig lagt inn et grovt anslag på hva dette vil beløpe seg til på driftsbevilgningene (post 01) for de statlige virksomhetene. Det vises til nærmere omtale av lønnskompensasjonen til statlige virksomheter for lønnsoppgjøret i staten i 2024 i Gul

bok. I og med at flere av virksomhetenes driftsbudsjetter er finansiert gjennom gebyr, er også gebyrinntektspostene justert.

Antall årsverk

I omtalen av de statlige virksomhetene under Nærings- og fiskeridepartementet er antall årsverk oppgitt. Tallene er hentet fra virksomhetenes årsrapporter og følger av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin definisjon for årsverk fra 2020.

3.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	32 580	9 712	11 081	14,1
3902	Justervesenet	50 418	47 259	50 054	5,9
3903	Norsk akkreditering	56 525	57 506	59 691	3,8
3904	Brønnøysundregistrene	599 410	749 606	680 468	-9,2
3905	Norges geologiske undersøkelse	71 161	78 274	81 248	3,8
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	2 402	1 940	2 600	34,0
3908	Institutt for energiteknikk	136	3 400		-100,0
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	4 256	3 000	3 000	0,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	333 971	340 243	360 989	6,1
3911	Konkurransetilsynet	133	309	317	2,6
3912	Klagenemndssekretariatet	13 083	998	1 032	3,4
3916	Kystverket	17 261	11 107	11 529	3,8
3917	Fiskeridirektoratet	1 547 912	51 302	46 872	-8,6
3923	Havforskningsinstituttet	452 904	455 330	693 042	52,2
3926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy	243 823	199 414		-100,0
3935	Patentstyret	126 001	146 300	158 659	8,4
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	533	731	559	-23,5
3940	Internasjonaliseringstiltak	4 514	1 700		-100,0
3950	Forvaltning av statlig eierskap	1 402 587	25 000	2 453 000	9712,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	20 067	20 400	19 900	-2,5
3955	Equinor ASA	39 071 378			0,0
5325	Innovasjon Norge	61 848 951	63 102 500	64 200 000	1,7
5326	Siva SF	77 000	62 000	67 000	8,1
5329	Eksportkredittordningen	9 304 508	5 420 000	7 230 000	33,4
5460	Eksportfinansiering Norge	10 152 842	13 424 400	176 450	-98,7
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	1 804 414	1 710 171	1 732 771	1,3
<i>Sum ordinære inntekter</i>		<i>127 238 770</i>	<i>85 922 602</i>	<i>78 040 262</i>	<i>-9,2</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
Renter og utbytte					
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	29 903 071	328 300 000	256 100 000	-22,0
5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA			96 000	100,0
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	18 882	29 400	33 200	12,9
5613	Renter fra Siva SF	20 693	11 200	10 200	-8,9
5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	266 020	276 000		-100,0
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	658 478	1 069 600	814 500	-23,9
5626	Renter av lån til Institutt for energiteknikk			4 800	100,0
5629	Renter fra eksportkredittordningen	936 442	860 000	1 040 000	20,9
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	41 845 215	37 673 800	28 699 000	-23,8
5685	Aksjer i Equinor ASA	78 308 661	38 265 400	27 768 100	-27,4
	<i>Sum renter og utbytte</i>	<i>151 957 462</i>	<i>406 485 400</i>	<i>314 565 800</i>	<i>-22,6</i>
	Sum inntekter	279 196 232	492 408 002	392 606 062	-20,3

Den betydelige nedgangen fra 2024 til 2025 kan i stor grad tilskrives betydelige lavere anslåtte inntekter fra Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten og betydelig lavere anslåtte utbytter fra Statens eierskap, samt at ekstraordinære inntekter under Eksportfinan-

siering Norge i 2024 ikke er videreført i 2025. Gebyrinntektene til Brønnøysundregistrene foreslås redusert med 128 mill. kroner for å fjerne overprising av gebyrene, se nærmere omtale under kap. 3904.

3.3 Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar

Fiskeri- og havministerens ansvar

Tabell 3.1 Budsjettkapitler og -poster fiskeri- og havministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 51, 72 og 77
Kap. 909 og 3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910 og 3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 916 og 3916	Kystverket
Kap. 917 og 3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 72 og 73
Kap. 923 og 3923	Havforskningsinstituttet
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74 og 76–77

Næringsministerens ansvar

Tabell 3.2 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900 og 3900	Nærings- og fiskeridepartementet, samtlige utgiftsposter bortsett fra post 21, 70, 75 og 76
Kap. 902 og 3902	Justervesenet
Kap. 903 og 3903	Norsk akkreditering
Kap. 904 og 3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905 og 3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906 og 3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 907	Norsk nukleær dekommisjonering
Kap. 908 og 5626	Institutt for energiteknikk
Kap. 911 og 3911	Konkurransetilsynet
Kap. 912 og 3912	Klagenemndssekretariatet
Kap. 913	Dagligvaretilsynet
Kap. 915	Regelrådet
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 70 og 71
Kap. 922	Romvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 930	Design og arkitektur Norge
Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940 og 3940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 951, 3951 og 5612	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS
Kap. 952	Investinor AS
Kap. 954	Petoro AS
Kap. 2421, 5325 og 5625	Innovasjon Norge, utgiftspostene 70, 71, 74, 75, 76 og 90
Kap. 2426, 5326 og 5613	Siva SF
Kap. 2429, 5329 og 5629	Eksportkredittordningen
Kap. 2440 og 5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten
Kap. 2460, 5460 og 5614	Eksportfinansiering Norge
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 71 og 75
Kap. 5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle
Kap. 5685	Aksjer i Equinor ASA

Delt ansvar

Tabell 3.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 21, 70, 75 og 76
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 2421	Innovasjon Norge, post 50
Kap. 5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

Fordelingen av bevilgningene mellom statsrådene tilsvarer fordelingen på statsrådenes ansvarsområder for prosjekter og programmer som finansieres av bevilgningene.

3.4 Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter

Tabell 3.4 Tilsagns- og bestillingsfullmakter

		(i 1 000 kr)			
Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2024	Forslag til bestillingsfullmakt 2025	Forslag til tilsagnsfullmakt 2025	Anslått termin for utbetaling/dekning
900/21	Nærings- og fiskeridepartementet, spesielle driftsutgifter	7 500	7 500		2026–2027
907/21	Norsk nukleær dekommisjonering, spesielle driftsutgifter	465 000	800 000		2026–2028
907/30	Norsk nukleær dekommisjonering, opprydding Søve	20 000	130 000		2026–2027
907/60	Norsk nukleær dekommisjonering, tilskudd til kommuner	10 800		14 100	2026–2027
907/70	Norsk nukleær dekommisjonering, tilskudd til organisasjoner	3 200		2 600	2026–2027
916/30	Kystverket, nybygg og større vedlikehold	1 390 000	648 000		2026–2027
916/45	Kystverket, Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	50 000	90 000		2026–2027
916/60	Kystverket, tilskudd til fiskerihavneanlegg	77 200		85 200	2026–2027
916/71	Kystverket, tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	176 000		176 000	2026–2027
920/70	Norges forskningsråd, tilskudd til næringsrettet forskning			2 838 000	2026–2028
920/71	Norges forskningsråd, tilskudd til marin og maritim forskning			1 361 500	2026–2028
922/71	Romvirksomhet, EUs romprogrammer	186 000 euro		170 000 euro	2026–2030

Tabell 3.4 Tilsagns- og bestillingsfullmakter

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2024	Forslag til bestillingsfullmakt 2025	Forslag til tilsagnsfullmakt 2025	Anslått termin for utbetaling/dekning
924/70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, tilskudd til InvestEU	1 316 600		978 900	2026–2027
951/70	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, tilskudd til overvåkingsprogram	0		9 500	2026–2034
2421/50	Innovasjon Norge, tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 200 000		1 000 000	2026–2027
2421/71	Innovasjon Norge, innovative næringsmiljøer	120 000		120 000	2026–2027
2421/75	Innovasjon Norge, tilskudd til Grønn plattform	443 100		700 000	2026–2028
2421/76	Innovasjon Norge, miljøteknologi	655 000		655 000	2026–2028
2426/71	Siva, Tilskudd til testfasiliteter	15 000		43 000	2026–2027

Det vises til nærmere omtale av de enkelte fullmaktene under de berørte budsjettpostene og for-

slag til vedtak VII for bestillingsfullmakter og VIII for tilsagnsfullmakter.

3.5 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

Tabell 3.5 Garantiordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

Betegnelse	(i 1 000 kr/1 000 euro)				
	Utbetalt (tap) i 2023	Samlet garantiansvar per 31.12.2023	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2024	Forslag til nye garantitilsagn for 2025	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2025
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og drifts- kreditt	41 681	579 699	350 000	350 000	1 280 000
Grønn industrifinansiering			1	1	1 000 000 ¹
<i>Eksportfinansiering Norge</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	1 822 216	114 588 642	2	2	155 000 000 ²
Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland		1 314 990	3	3	3 150 000 ³
Byggelånsgarantier til skips- byggingsindustrien		2 700 618			7 000 000
Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri		4 257 990			20 000 000
Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge		1 276 421			10 000 000
Risikoavlastningsordning for norsk eksport til Ukraina				630 000	630 000
Garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring	5 957	12 043		0	
Reisegarantiordning		2 901	0	0	
Lånegarantiordning ifb. høye strømpriser		17 816	0	0	
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital		euro 296 920	0	0	euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 1 mrd. kroner, men likevel slik at total ramme for garantier og lån ikke overstiger 5 000 mill. kroner for ordningen.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 155 mrd. kroner. I tillegg foreslås at Nærings- og fiskeridepartementet gis fullmakt til midlertidig å kunne øke rammen med ytterligere 10 mrd. kroner som følge av valutasvingninger.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

Det vises til nærmere omtale av de enkelte garantifullmaktene under kap. 2421 Innovasjon Norge og kap. 2460 Eksportfinansiering Norge og forslag til vedtak IX.

Nærmere om garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble opprettet i 1991, med formål om å framskynde overgangen til åpne markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i bankens operasjonsland. Banken eies av 73 land, Den europeiske investeringsbanken (EIB) og Europakommisjonen. EBRDs grunnkapital er på 30 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,26 pst., dvs. 375,18 mill. euro. Av beløpet er 78,26 mill. euro innbetalt kapital, mens det øvrige, 296,92 mill. euro, er garantikapital.

EBRD har, sammen med Verdensbanken og EIB, tatt en ledende rolle i Ukraina etter Russlands fullskalainvasjon. Banken har brukt mer enn 4,5 mrd. euro i Ukraina siden februar 2022, særlig på energisikkerhet og privat sektor. I 2023 vedtok bankens eiere en kapitalutvidelse på 4 mrd. euro i innbetalt kapital (dvs. ikke garantikapital). Formålet er å styrke innsatsen i Ukraina, samtidig som aktiviteten i de andre operasjonslandene opprettholdes. Ifølge styrets anslag vil kapitaløkningen muliggjøre årlige investeringer i Ukraina på 2,5 mrd. euro i årene 2025 og 2026 og en opptrapping til 3 mrd. euro per år i perioden 2027–2032. Norges andel av økningen er 50,42 mill. euro, som skal betales inn over fem år (2025–2029). Regjeringen foreslår at Norge tar del i kapitalutvidelsen, og at Norges andel finansieres over Nansen-programmet for Ukraina. Det vises til Prop. 1 S for Utenriksdepartementet for nærmere omtale.

Andre garantiliknende ordninger

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Pariskonvensjonen fra 1960 utgjør sammen med Brüsselkonvensjonen fra 1963 det internasjonale regimet for erstatningsansvar for atomskade som gjelder i de fleste vesteuropeiske land, deriblant Norge. To endringsprotokoller fra 2004 til Pariskonvensjonen og Brüsselkonvensjonen trådte i kraft 1. januar 2022. Norges folkerettslige forpliktelser knyttet til atomansvar etter Pariskonvensjo-

nen og Brüsselkonvensjonen er hovedsakelig gjennomført i kapittel III i atomenergiloven.

De norske atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vedtatt å falle innenfor definisjonen lavrisikoanlegg, og IFEs og Statsbyggs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble satt til 80 mill. euro med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft.

Statsgarantien for innehaverens samlede ansvar for atomskade som følge av en og samme atomulykke foreslås satt til 80 mill. euro, i tråd med ansvarsbeløpet som ble vedtatt ved kongelig resolusjon i februar 2009. Det vises til kap. 908 og forslag til vedtak XI, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2014. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket av premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 mrd. kroner foreslås videreført i 2025, jf. forslag til vedtak XI, 2.

Statlig miljøgaranti på Raufoss

Staten påtok seg i 2004 ansvar for å dekke kostnader knyttet til opprydding av forurensning etter den tidligere virksomheten til Raufoss Ammunisjonsfabrikker AS, som var 100 pst. eid av staten, og Raufoss ASA, hvor statens eierandel var 50,3 pst. Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 (2003–2004) *Statlig miljøansvar på Raufoss*, jf. Innst. S. nr. 147, fattet Stortinget 23. mars 2004 følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Bakgrunnen for vedtaket var at juridiske vurderinger viste at staten kunne holdes ansvarlig for eventuelle miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning på Raufoss-området, samt deponering av ammunisjon m.m. i Mjøsa. Utbeta-

linger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Miljødirektoratet. Garantien skal bare dekke kostnader knyttet til historisk forurensning. Rammen for garantiene har blitt utvidet flere ganger og utgjør nå 168 mill. kroner. Omtale av aktiviteter knyttet til garantiforpliktelsene og forslag om fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss.

For 2024 er det bevilget 7,1 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Det foreslås en bevilgning på 9 mill. kroner for 2025. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for garantiforpliktelsene. Per 1. juli 2024 var det utbetalt til sammen om lag 154 mill. kroner siden staten påtok seg garantiforpliktelsene. Det foreslås som tidligere år å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier over 98 pst. av all grunn på Svalbard. Utleie av grunn til private er regulert av en standardavtale.

Stortinget vedtok i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017, jf. Innst. 401 S (2016–2017), å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtalen. Dette innebærer at staten, dersom den sier opp en avtale eller nekter overføring av leieretten til ny leietaker, kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen. Ordningen er foreløpig ikke tatt i bruk, og dens mange begrensninger gjør at det er svært liten sannsynlighet for at den noen gang vil bli tatt i bruk. Ordningen vil likevel gi økt forutsigbarhet for långivere og dermed kunne legge til rette for ny næringsvirksomhet på Svalbard uten at dette går på bekostning av statens kontroll over grunnen.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å gi garantier for lån i 2025 innenfor en samlet garan-

tiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å kunne utgiftsføre uten bevilgning utbetalinger innenfor en ramme på 10 mill. kroner under kap. 900, post 86, jf. forslag til vedtak X.

3.6 Flerårige fullmakter

Stortinget vedtok 17. desember 2021, jf. Innst. 78 S og Prop. 27 S (2021–2022), fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet i senere budsjetterminer kan:

1. gi tilsagn om lån for inntil 72 mill. kroner ut over gitt bevilgning på kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 92 Lån til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, knyttet til kjøpet av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen, og
2. gi tilsagn om egenkapital for inntil 47,8 mill. kroner ut over gitt bevilgning på kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 95 Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, knyttet til kjøpet av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen.

For fullmaktene gjelder de vilkår, forutsetninger og retningslinjer som er tatt inn i Innst. 600 S og Prop. 195 S (2020–2021), Innst. 78 S og Prop. 27 S (2021–2022) og Stortingets vedtak og forutsetninger. Det er avtalefestet at et eventuelt tilleggsbeløp skal utbetales i 2026. Hvor mye av midlene som eventuelt vil komme til utbetaling da, vil avhenge av hvilke vekst- og omsetningsmål som blir nådd for hoteldriften i opptjeningsperioden.

3.7 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2025 må helt eller delvis kunne foretas i 2026 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet «kan overføres» foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)				
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2024	Forslag 2025
900	21	Spesielle driftsutgifter	94 598	67 120
900	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse	5 731	7 328
900	26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard	25 056	10 772
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	13 117	21 310
900	77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum	3 166	3 420
904	21	Spesielle driftsutgifter	2 724	74 500
905	21	Spesielle driftsutgifter	11 638	81 000
907	21	Spesielle driftsutgifter	87 978	482 670
911	70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning	3 576	2 200
916	21	Spesielle driftsutgifter		87 472
916	22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester		1 090 350
916	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	1 038	80 514
916	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	135 764	128 660
917	22	Fiskeriforskning og -overvåking	55 767	119 300
919	74	Erstatninger	1 900	1 896
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	26 281	22 940
919	76	Tilskudd til fiskeriforskning	9 158	6 800
920	70	Tilskudd til næringsrettet forskning		1 012 770
920	72	Tilskudd til marin og maritim forskning		439 320
922	72	Nasjonale følgemidler		19 862
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter		130 650
923	21	Spesielle driftsutgifter		474 870
923	22	Fiskeriforskning og -overvåking	8 991	214 800
923	23	Oppdragsutgifter forskningsfartøy		211 423
928	21	Spesielle driftsutgifter	502	39 550
2421	71	Innovative næringsmiljøer		128 700
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	66 332	596 200
2421	75	Grønn plattform	46 121	311 400
2421	76	Miljøteknologi	183 500	423 800
940	21	Spesielle driftsutgifter	1 760	26 500

4 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Nærings- og fiskeridepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2023–2024, og de vedtakene fra tidligere stortingssesjoner som kontroll- og konstitusjonskomiteen i

Innst. 239 S (2023–2024) mente ikke var kvittert ut. I tabellen nedenfor angis det også hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttes til anmodningsvedtaket nå avsluttes eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon.

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtaks nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2023–2024	68	Midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn	Nei
2023–2024	77	Frivillig sykdomsmerking av oppdrettsfisk i butikk	Ja
2023–2024	78	Innretning av det næringsrettede virkemiddelapparatet i samsvar med Parisavtalen	Ja
2023–2024	79	Finansiering av produksjonsutstyr for grønn industri	Ja
2023–2024	84	Innsyn i hvem som eier forvalterregistrerte aksjer	Ja
2023–2024	85	Forskrift om innsyn i aksjeeierboken og regler om rapportering av eierskapsendringer i aksjeselskaper	Nei
2023–2024	86	Like regler for innsyn i aksjeeierboken og aksjeeierregisteret	Ja
2023–2024	521	Stortinget ber regjeringen raskest mulig få på plass et oppdatert aksjonærregister i sanntid	Ja
2023–2024	563	Beredskapsplaner for matforsyning i en krisesituasjon	Ja
2023–2024	564	Felles nordisk analyse av forsyningssikkerhet for mat	Ja
2023–2024	586	Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader	Nei
2023–2024	587	Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader	Nei
2023–2024	588	Særskilte regler omd eierskapsbegrensninger for kystgruppen	Nei
2023–2024	589	Ny vurdering av leiefartøyordningen	Nei
2023–2024	590	Gjeninnføring av hjemmelslengde for kystfiskeflåten	Ja
2023–2024	591	Vurdering av strukturkvoteordningen	Nei
2023–2024	592	Fordeling av strukturgevinst når strukturkvoter utløper	Nei

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2023–2024	593	Sammenslåingsordning for fartøy under 11 meter	Nei
2023–2024	594	Sammenslåingsordning for pelagiske fartøy under 11 meter	Nei
2023–2024	595	Gjeninnføring av dynamisk trålstige for torsk	Nei
2023–2024	596	Prioritering av berørte flåtegrupper ved tilbakeføring av ubrukt tredjelandskvote	Ja
2023–2024	597	Åpen gruppes andel av totalkvoten for norsk torsk	Nei
2023–2024	598	Omfordeling til lukket gruppe under 11 meter	Nei
2023–2024	599	Gjennomgang av åpen gruppe	Nei
2023–2024	600	Gjeninnføring av sildestigen	Nei
2023–2024	601	Mer representative salgslagsstyrer	Ja
2023–2024	602	Etterkontroll av fiskesalgslova	Nei
2023–2024	603	Årlige forventningsbrev til fiskesalgslagene	Ja
2023–2024	605	Faglig grense for dødelighet i sjøfasen av lakseoppdrett	Ja
2023–2024	606	Teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk	Nei
2023–2024	697	Fensfeltet og Mineral Security Partnership	Nei
2023–2024	698	Samarbeidsavtale med USA om mineraler	Nei
2023–2024	699	Offentlig-privat samhandling om overskuddsmasser	Nei
2023–2024	700	Prosjektgruppe for overskuddsmasser fra gruver	Nei
2023–2024	789	Restaurering av norsk tareskog	Nei
2023–2024	844	Sertifikater for utenlandske sjøfolk	Nei
2023–2024	912	Restriksjoner på bunntrål og snurrevad i det kystnære fisket	Nei
2022–2023	55	Strategi for vekst i kreativ industri	Nei
2022–2023	56	Gjennomgang av virkemiddelapparatet for kulturnæringer	Nei
2022–2023	68	Opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommune og boligbyggelag	Nei
2022–2023	99	Krav om tilbakefylling og ressursutnyttelse for gruvedrift i Norge	Nei
2022–2023	694	Tilstrekkelige verktøy for Konkurransetilsynet	Ja
2022–2023	695	Markedsdata for dagligvarehandelen	Ja
2022–2023	716-1	Miljøindikatorer	Nei
2022–2023	716-3	Nedtrukken produksjon	Nei
2022–2023	716-4	Miljøteknologiordning	Ja
2022–2023	716-5	Bedre organisering av samarbeidet mellom myndighetene og oppdrettsnæringen	Nei

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2022–2023	933	Krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024	Nei
2021–2022	601	Dagligvare – hvordan aktører uten stor kapitaltilgang kan få innpass	Ja
2021–2022	602	Dagligvare – rettferdig andel av verdiskapinga i verdikjeden for mat	Ja
2021–2022	606	Dagligvare – felles merkeordning for kjedenes egne merkevarer (EMV)	Nei
2021–2022	607	Dagligvare – utrede virkningene av egne merkevarer på konkurransen	Ja
2021–2022	608	Dagligvare – vertikal integrasjon og egne merkevarer i dagligvarebransjen	Ja
2021–2022	610	Dagligvare – konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distribusjonsleddet	Nei
2020–2021	71	Sikre egenproduksjon – ordning med utleie av akvakulturtillatelser	Nei
2020–2021	98	Oppfølging av kvotesystemet i kyst- og havfiske	Ja
2020–2021	172	Mineralloven – forbedringer og forenklinger	Nei
2020–2021	573	Dagligvaremarkedet – regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene	Nei
2020–2021	574	Dagligvare – rabatter skal i større grad følge varen	Nei
2020–2021	829	Fiskeflåten – strategi for fornyelse	Ja
2020–2021	839	Styrke og lovfeste tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk	Nei
2020–2021	980	Representantforslag om å sikre en mer helhetlig havbruksforvaltning	Ja
2020–2021	1231	Løse utfordringene Svinesundtersklene har for innseilingen til Halden	Ja
2019–2020	551	Kvotemeldingen – fordeling av strukturgevinst	Ja
2019–2020	553	Kvotemeldingen – kvotefleksibilitet i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N	Nei
2019–2020	555	Kvotemeldingen – om faktisk lengde og hjemmelslengde	Ja
2019–2020	556	Kvotemeldingen – avvikling av «samfiske med seg selv»	Ja
2019–2020	558	Kvotemeldingen – om konsekvensutredninger	Ja
2016–2017	108, punkt 35	Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse	Ja
2013–2014	496	Informasjon om eiere av aksjeselskap	Ja

Stortingssesjon 2023–2024

Midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn

Vedtak nr. 68, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen i løpet 2024 om å innføre midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn i områder også uten eneretter for å gjenopprette tilliten til drosjeprisene, så fremt dette er mulig.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Et høringsnotat med forslag til forskrift om midlertidige maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn som ikke er forhåndsbestilt, ble sendt på offentlig høring 4. juli 2024, med høringsfrist 26. september. Forskriften innebærer innføring av midlertidige maksimalpriser ved praiing av enkeltturer med løyvepliktig drosjetransport. Forskriften gjelder ikke der reisen bestilles på forhånd, for eksempel via telefon eller applikasjon. Forskriften gjelder heller ikke for områder med maksimalprisregulering etter maksimalprisforskriften (forskrift om takstberegning og maksimalpriser for løyvepliktig drosjetransport med motorvogn), eller for områder hvor det er tildelet enerett. Regjeringen vil vurdere videre oppfølging etter utløpet av høringsfristen.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Frivillig sykdomsmerking av oppdrettsfisk i butikk

Vedtak nr. 77, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen bidra til at forbrukerne får relevant informasjon om helse, velferd og miljøstatus i norsk matproduksjon, ved å vurdere frivillig sykdomsmerking av oppdrettsfisk i butikk i løpet av 2024.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Regjeringen følger opp vedtaket.

I anmodningsvedtaket ber Stortinget regjeringen å vurdere en frivillig sykdomsmerking av oppdrettsfisk i butikk. Sykdomsmerking av fisk i butikk vil kunne være villedende for forbruker da ikke all sykdom har konsekvenser for mattryggheten, eller oppstår som følge av produksjon. En slik ordning kan føre til uheldig konkurransevid-

ning for sykdomsmerket fisk mot andre animalske produkter og/eller annen oppdrettet fisk, selv om den er trygg å spise. Selv om sykdom ikke kommer fram på emballasje i butikk, er tilsvarende informasjon om sykdomsstatus i havbruksnæringen offentlig tilgjengelig gjennom andre kilder. Å innføre og håndheve en slik ordning vil også være ressurskrevende, særlig når regelverket allerede stiller strenge krav til mattrygghet og sporbarhet av produkter som blir solgt.

Som et ledd i oppfølgingen av anmodningsvedtaket har Nærings- og fiskeridepartementet gjennomført en innspillsrunde med flere relevante aktører. Flertallet av innspillene var gjennomgående enige om at en frivillig sykdomsmerkeordning vil være villedende for forbruker. Et fåtall av innspillene mener det bør være obligatorisk å innføre merking av fisk for å gi forbruker god og opplysende informasjon. Andre innspill poengterer at det finnes åpne nettsider med tilgjengelig informasjon om produksjon og miljøtilstand som oppdateres ukentlig.

Nærings- og fiskeridepartementet vurderer på bakgrunn av dette at myndighetene ikke bør stimulere til eller tilrettelegge for en slik ordning.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Innretning av det næringsrettede virkemiddelapparatet i samsvar med Parisavtalen

Vedtak nr. 78, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen innrette det næringsrettede virkemiddelapparatet slik at prosjekter som får støtte skal være i tråd med Parisavtalen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Regjeringen innførte et hovedprinsipp for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet i 2023. Hovedprinsippet vurderes i utgangspunktet å være i tråd med Parisavtalen, men regjeringen foreslår å legge til en henvisning til Norges forpliktelser under avtalen for å tydeliggjøre Stortingets intensjon overfor virkemiddelapparatet og næringslivet. Hovedprinsippet er dermed at *«prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for*

eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen.»

Justeringene i ordlyden skal ikke resultere i vesentlige endringer i tildelingspraksis hos virke-middelaktørene. Regjeringen foreslår videre at hovedprinsippet i utgangspunktet gjøres gjeldende for hele det næringsrettede virkemiddel-apparatet. Se også omtale under programkategori 17.20.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Finansiering av produksjonsutstyr for grønn industri

Vedtak nr. 79, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen gi Siva i oppdrag å gjennomføre en pilot for å finansiere produksjonsutstyr til ny grønn industri og omstilling av eksisterende industri. Ordningen skal være på markedsmessige betingelser.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Regjeringen har gitt Siva i oppdrag å utrede en pilot for å finansiere produksjonsutstyr til grønn industri og omstilling av eksisterende industri. Siva skal igangsette en begrenset pilot for finansieringsløsninger av produksjonsutstyr basert på at Siva frigjør kapital i produksjonsutstyr gjennom eiendomsinvesteringer. Piloten skal gjennomføres innenfor eksisterende rammer, og administrative kostnader dekkes innenfor Sivas rammer. Piloten gjennomføres med en varighet på rundt to år, og hvor piloten evalueres for å få et faglig grunnlag til å vurdere om det er behov for å gå videre med et slikt tilbud og eventuelt hvilke justeringer som må gjøres hvis piloten skal videreføres.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Innsyn i hvem som eier forvalterregistrerte aksjer

Vedtak nr. 84, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen våren 2024 utforme regler som gir innsyn i utenlandske eiere av norske verdipapirregistrerte aksjer.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Høringsnotat med forslag til ny forskrift om innsyn i aksjeeierboken, aksjeeierregisteret og

forvalterregistrerte aksjer ble sendt på offentlig høring 3. juni 2024, med høringsfrist 6. september 2024. Det tas sikte på å fastsette forskriften om kort tid.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Forskrift om innsyn i aksjeeierboken og regler om rapportering av eierskapsendringer i aksjeselskaper

Vedtak nr. 85, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen innen revidert budsjett for 2024 gjøre endringer i forskrifter for å bedre innsyn i eierskap til norske aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper og å innen revidert budsjett 2025 komme tilbake til Stortinget med forslag til regelendringer som innebærer at norske aksjeselskaper skal rapportere endringer i eierskap til aksjer på en måte som kan gjøre dem tilgjengelig for allmennheten.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024). Vedtaket må ses i sammenheng med vedtak nr. 521 av 14. mars 2024. Andre del av anmodningsvedtak nr. 85 dekker det samme som anmodningsvedtak nr. 521.

Høringsnotat med forslag til ny forskrift om innsyn i aksjeeierboken, aksjeeierregisteret og forvalterregistrerte aksjer ble sendt på offentlig høring 3. juni 2024, med høringsfrist 6. september 2024. Forslaget innebærer at Stortingets vedtak om innsyn i eierskap gjennom forvalterregistrerte aksjer kan tre i kraft. Forslaget innebærer også at allmennheten gis rett til kostnadsfri, digitalt innsyn med en kort tidsfrist. Det tas sikte på å fastsette forskriften om kort tid.

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider også med et høringsnotat om mulige løsninger for å oppnå større åpenhet om aksjeeiere. Arbeidet kommer i tillegg til endringer i forskrifter som har hjemmel i dagens lovregler. Næringsministeren mottok i juni 2024 en rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av departementet som har gitt anbefalinger knyttet til en mulig løsning, og departementet arbeider videre med sikte på å gi Stortinget en anbefaling om endringer i dagens struktur.

Rapportering kan avsluttes for første del av anmodningsvedtaket. Rapportering avsluttes ikke for andre del av vedtaket knyttet til rapportering av eierskapsendringer.

Like regler for innsyn i aksjeeierboken og aksjeeierregisteret

Vedtak nr. 86, 4. desember 2023

«Stortinget ber regjeringen sikre at innsynsreglene rundt eierskap er de samme uavhengig av om eierskapet føres i aksjeeierbok eller i en verdipapirsentral (VPS), så langt dette er mulig.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Høringsnotat med forslag til ny forskrift om innsyn i aksjeeierboken, aksjeeierregisteret og forvalterregistrerte aksjer ble sendt på offentlig høring 3. juni 2024, med høringsfrist 6. september 2024. Det legges opp til forholdsvis korte frister for å gi innsyn i aksjeeierboken og aksjeeierregisteret (som føres i en verdipapirsentral). Det foreslås noen forskjeller i innsynsreglene for henholdsvis aksjeeierboken og aksjeeierregisteret fordi det er store forskjeller i hvordan aksjene omsettes. Det tas sikte på å fastsette forskriften kort tid etter høringen. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer at reglene vil gi allmennheten enklere og raskere tilgang til opplysninger i aksjeeierboken og aksjeeierregisteret sammenlignet med dagens regler.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortinget ber regjeringen raskest mulig få på plass et oppdatert aksjonærregister i sanntid

Vedtak nr. 521, 14. mars 2024

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig få på plass et oppdatert aksjonærregister i sanntid.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:11 S (2023–2024) *Representantforslag om mer åpenhet i offentlige organer*, jf. Innst. 211 S (2023–2024).

Vedtak nr. 521 av 14. mars 2024 må ses i sammenheng med vedtak nr. 85 av 4. desember 2023, som ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 1 (2023–2024) *Nasjonalbudsjettet 2024*. Andre del av anmodningsvedtak nr. 85 dekker det samme som anmodningsvedtak nr. 521. Derfor rapporteres det på videre oppfølging under vedtak nr. 85.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Beredskapsplaner for matforsyning i en krisesituasjon

Vedtak 563, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen utarbeide konkrete beredskapsplaner for en krisesituasjon som sikrer alle nordmenn nok mat.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleighetene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

Regjeringen har utarbeidet beredskapsystemer og -rutiner for at de som oppholder seg i Norge, skal få tilgang til tilstrekkelig med matvarer også i kriser. Den viktigste pilaren for beredskapsplanlegging og krisehåndtering er samarbeidet med næringsdrivende, som forsyner befolkningen med mat i det daglige. Detaljplanlegging av kosthold og menyer er ikke en del av beredskapsopplegget for matvareforsyningen. Det er fleksibilitet og best mulig utnyttelse av alle tilgjengelige ressurser som er grunnlaget for arbeidet på dette området. Eksterne utredninger som Nærings- og fiskeridepartementet har innhentet, viser at matvareforsyningen er robust. Beredskapsordningene for matvareforsyningen ble testet i praksis under pandemien, og de fungerte.

Det er visse fellestrekk ved situasjoner som kan gi forsyningsutfordringer. De skyldes etter spørrelssjokk, tilbudsvikt og/eller logistikkbrist. Beredskapsplanleggingen baserer seg derfor i liten grad på scenarioer. Det legges til grunn at Stortinget heller ikke ser for seg konkrete planer for bestemte scenarioer. Vedtaket må dermed tolkes såpass generelt at det anses å være ivaretatt gjennom de ordningene som allerede er på plass.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp. For øvrig vises det til arbeidet i regi av Landbruks- og matdepartementet for å bygge opp et nasjonalt beredskapslager for matkorn.

Felles nordisk analyse av forsyningsikkerhet for mat

Vedtak 564, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å utarbeide en felles nordisk risiko- og sårbarhetsanalyse for forsyningsikkerhet for mat.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvote-*

melding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, jf. Innst. 264 S (2023–2024)

Det er i dag allerede dialog mellom de nordiske landene om forsyningsspørsmål både i bilaterale sammenhenger, i regi av Nordisk Ministerråd og i forbindelse med arbeidet i andre internasjonale organisasjoner. Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet vil ta initiativ til, sammen med våre nordiske partnere, å vurdere hvordan en slik analyse kan innrettes.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader

Vedtak 586, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord slik at eier og minoritets-eier gjennom person, selskap eller sammenslutning maksimalt kan eie 1,5 pst. av den relevante gruppekvaliteten.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, jf. Innst. 264 S (2023–2024)*.

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader

Vedtak 587, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord i tråd med Meld. St. 7 (2023–2024).»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, jf. Innst. 264 S (2023–2024)*.

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Særskilte regler om eierskapsbegrensninger for kystgruppen

Vedtak 588, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen utarbeide særskilte regler i forbindelse med innføring av eierskapsbegrensninger for kystgruppen som blant annet sikrer at de som lå over på dato for fremleggelse av Meld. St. 7 (2023–2024), kan beholde eierandel med nødvendig fleksibilitet. Reglene skal også inneholde tidsbegrensninger for hvor lenge man kan ha redusert andel før denne gjøres gjeldende som ny maksimalgrense.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, jf. Innst. 264 S (2023–2024)*.

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Ny vurdering av leiefartøyordningen

Vedtak 589, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ny vurdering av leiefartøyordningen med sikte på å gjøre den bedre og enklere av hensyn til utvikling og bygging av nye og mer miljøvennlige fartøy, herunder ta hensyn til ulike fartøyklasser.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, jf. Innst. 264 S (2023–2024)*.

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjeninnføring av hjemmelslengde for kystfiskeflåten

Vedtak 590, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre hjemmelslengde som gruppeinndeling av kvotegrunnlaget for kystfiskeflåten.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, jf. Innst. 264 S (2023–2024)*.

Gruppeinndeling basert på faktisk lengde var besluttet innført ved behandlingen av forrige kvotemelding, men med virkning fra et senere tidspunkt og er ikke iverksatt. Det er gruppeinndeling basert på hjemmelslengde som er gjeldende i dag og det kreves derfor ingen handling for å gjennomføre vedtaket.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Vurdering av strukturkvoteordningen

Vedtak 591, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen vurdere om innretningen av dagens strukturkvoteordning bør endres eller tilpasses for å legge til rette for verdiskaping og grønn omstilling, og for å sikre at den ivaretar hensynet til fiskeflåtens betydning for sysselsetting og bosetning i kystkommunene.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Fordeling av strukturgevinst når strukturkvoter utløper

Vedtak 592, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen fordele strukturgevinsten som oppstår når tidsbegrensede strukturkvoter utløper med full effekt på grunnkvoter og halv effekt til gjenværende strukturkvoter (modell X), etter opprinnelig hjemmelslengde.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sammenslåingsordning for fartøy under 11 meter

Vedtak 593, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen etablere en sammenslåingsordning for fartøy under 11 meters hjem-

melslengde, der eier av to fartøy som fisker torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord, får tillatelse til å slå sammen kvotegrunnlaget for to fartøy og fiske den samlede kvoten på ett fartøy, og utarbeide nærmere bestemmelser for bruken av ordningen, herunder aktivitetskrav.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sammenslåingsordning for pelagiske fartøy under 11 meter

Vedtak 594, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen utrede og vurdere innføring av sammenslåingsordning som også omfatter fartøy som fisker i pelagiske fiskerier under 11 meters hjemmelslengde (13 meter for fiske etter makrell med kystnot).»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjeninnføring av dynamisk trålstige for torsk

Vedtak 595, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre den dynamiske trålstigen i fordelingen av kvoten for torsk nord for 62 grader nord.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Prioritering av berørte flåtegrupper ved tilbakeføring av ubrukt tredjelandskvote

Vedtak 596, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen prioritere berørte flåtegrupper i henhold til avtalen av 19.04.2024 mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti i år der det er ubrukt tredjelandskvote som tilbakeføres til nasjonal kvote.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket i forbindelse med fastsettelsen av de årlige reguleringene.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Åpen gruppes andel av totalkvoten for norsk torsk

Vedtak 597, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen sørge for at åpen gruppes andel av torsk tas fra toppen som avsetning av norsk totalkvote, og at andelen fastsettes til 6,62 pst.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Omfordeling til lukket gruppe under 11 meter

Vedtak 598, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen omfordele 2 pst. av kvoteandelen fra den konvensjonelle kystflåten, lukket gruppe over 11 meter, til lukket gruppe under 11 meter.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i 2025. Regjering-

gen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjennomgang av åpen gruppe

Vedtak 599, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av formålet med åpen gruppe i fiskeriene, og vurdere innretningen og tiltak som i større grad bidrar til at åpen gruppe fungerer etter intensjonen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet er i gang med å følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjeninnføring av sildestigen

Vedtak 600, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre den dynamiske kvotefordelingsmekanismen (sildestigen) for norsk vårgytende sild.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket med sikte på innføring i reguleringene for 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Mer representative salgslagsstyrer

Vedtak 601, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen anmode salgslagene om å gjøre styrene sine mer representative og inkludere en større bredde av kompetanse for å ivareta hensynet til hele verdikjeden, og at slike medlemmer bør utgjøre minst 25 pst. av styret.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Regjeringen følger opp vedtaket.

Salgslagenes styremedlemmer velges av årsmøtet i tråd med samvirkeloven. Fiskeri- og havministeren har ved en rekke anledninger anmodet salgslagene om å gjøre styrene sine mer representative og inkludere en større bredde av kompetanse for å ivareta hensynet til hele verdikjeden. Det er også formidlet at slike styremedlemmer bør utgjøre minimum 25 pst. av styret. Nærings- og fiskeridepartementet vil også inkludere denne anmodningen i forventningsbrevet til fiskesalgslagene for 2025. Dette vil også bli et tema i de årlige forventningsmøtene med salgslagene.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Etterkontroll av fiskesalslagslova

Vedtak 602, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen i en etterkontroll av fiskesalslagslovas bestemmelser også kontrollere om samfunnet har tilstrekkelig innsyn i og kontroll med fiskesalgslagenes utøvelse av sin myndighet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Regjeringen følger opp vedtaket.

Nærings- og fiskeridepartementet har nedsatt en intern arbeidsgruppe som skal gjennomføre etterkontrollen. Arbeidsgruppens mandat er å foreta en juridisk gjennomgang og vurdere fiskesalslagslovens bestemmelser for å se på hvorvidt praktiseringen av disse svarer til lovens formål og å vurdere hvorvidt samfunnet har tilstrekkelig innsyn i og kontroll med fiskesalgslagenes utøvelse av myndighet.

Departementet har sendt ut informasjon om etterkontrollen til interesse- og medlemsorganisasjonene på selger- og kjøpersiden i fiskerisektoren og fiskesalgslagene, og har anmodet om at de sender inn informasjon og merknader til hvordan de opplever dagens praktisering av fiskesalslagslova. Arbeidsgruppen skal gjennomføre møter med fiskesalgslagene, relevante medlems- og interesseorganisasjoner og eventuelle andre aktører og miljøer (akademia, enkeltselskap mv.) som det bør innhentes innspill til etterkontrollen fra.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når etterkontrollen er gjennomført.

Årlige forventningsbrev til fiskesalgslagene

Vedtak 603, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen innføre årlige forventningsbrev i dialogen med fiskesalgslagene.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Regjeringen følger opp vedtaket.

Nærings- og fiskeridepartementet vil innføre årlige forvaltningsmøter med fiskesalgslagene fra og med høsten 2024. Et årlig forventningsbrev vil sendes ut i etterkant av disse møtene.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Faglig grense for dødelighet i sjøfasen av lakseoppdrett

Vedtak 605, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024, i forbindelse med den varslede Dyrevelferdsmeldingen, vurdere om det er hensiktsmessig å sette en faglig basert grense for dødelighet i sjøfasen gitt næringens komplekse biologi og utsatte lokasjoner.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:85 S (2023–2024) *Representantforslag om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise*, jf. Innst. 261 S (2023–2024).

Regjeringen følger opp vedtaket om å vurdere en faglig grense for dødelighet og vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med dyrevelferdsmeldingen.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk

Vedtak nr. 606, 30. april 2024

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024 fremme forslag om en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning som ivaretar anbefalingene fra Havbruksutvalget (NOU 2023: 23).

Stortinget ber regjeringen legge følgende prinsipper til grunn for arbeidet med en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk:

- Ordningen må være teknologinøytral for å sikre utvikling og innovasjon

- *Ordnningen må bidra til å redusere næringens miljøavtrykk*
- *Ordnningen må bidra til å redusere lusepresset på både oppdretts- og villfisk*
- *Ordnningen bør gjennom insentiver sikre at det tas i bruk lav- og nullutslippsteknologi i områder hvor det er nødvendig å redusere utslippene*
- *Ordnningen bør omfatte alle eksisterende og framtidige tillatelser*
- *Ordnningen bør kunne benyttes på det produksjonsvolum som er trukket inn som følge av rødt trafikklys i et produksjonsområde. Det vil i de tilfellene ikke være mulig å eventuelt konvertere tilbake til tradisjonell teknologi før dette volumet er retildelt som følge av grønt trafikklys. Dette må gjøres i tråd med intensjonen bak trafikklyssystemet.»*

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:85 S (2023–2024) *Representantforslag om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise*, jf. Innst. 261 S (2023–2024).

Vedtaket må ses i sammenheng med vedtak 716-4 (2022–2023). Regjeringen følger opp vedtaket med å utrede innretningen av en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Fensfeltet og Mineral Security Partnership

Vedtak nr. 697, 5. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen fremme Fensfeltet som prioritert prosjekt innenfor rammen av det amerikansk-ledede Mineral Security Partnership hvor Norge deltar.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil vurdere aktuelle norske prosjekter som eventuelt kan foreslås som prosjekter i Mineral Security Partnership høsten 2024. Departementet arbeider med en slik vurdering. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Samarbeidsavtale med USA om mineraler

Vedtak nr. 698, 5. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen jobbe for en bred samarbeidsavtale med USA om verdikjeder for mine-

raler hvor det inngår et unntak fra Inflation Reduction Act (IRA) for mineraler fra Norge til batteriproduksjon.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Regjeringen ønsker å inngå en avtale med USA om handel med mineraler slik at norske mineraler faller inn under støtteordning for elbiler for privat eie under Inflation Reduction Act. USA har kun inngått én slik avtale (med Japan i mars 2023) og forhandlinger om tilsvarende avtaler med henholdsvis EU og Storbritannia er ikke ferdigstilte. For å styrke samarbeidet om kritiske mineraler med USA og for å berede grunnen for mulige forhandlinger om en mineralavtale når USA er rede til å forhandle med Norge, arbeides det for tiden med å inngå en samarbeidsavtale (Memorandum of Cooperation) om kritiske mineraler. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Offentlig-privat samhandling om overskuddsmasser Vedtak nr. 699, 5. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen legge bedre til rette for samhandling mellom private og offentlige aktører for å utnytte overskuddsmasser og redusere deponibehov. Dette kan for eksempel gjelde ved bruk av byggavfall som fyllmasse i byggeprosjekter, og kan blant annet gjennomføres ved å stille krav til ombruk av avgangsmasser i offentlige anbud.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp forslaget i samråd med berørte departementer. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Prosjektgruppe for overskuddsmasser fra gruver

Vedtak nr. 700, 5. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen sammen med mineralnæringen etablere en prosjektgruppe som skal finne nye måter å benytte overskuddsmasser fra gruver inn i andre verdikjeder på.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:125 S (2023–2024) *Representantforslag om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi*, jf. Innst. 388 S (2023–2024).

Ett av tiltakene i regjeringens mineralstrategi er at det skal oppnevnes en ekspertgruppe for å vurdere håndtering av overskuddsmasser og muligheter for alternativ bruk, regelverksendringer mv. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider nå med å nedsette dette utvalget. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Restaurering av norsk tareskog

Vedtak nr. 789, 14. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan og foreslå tiltak for å systematisk restaurere norsk tareskog langs kysten for å bedre det marine miljø.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak*, jf. Innst. 375 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sertifikater for utenlandske sjøfolk

Vedtak nr. 844, 20. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen snarlig komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en vurdering av gjeldende ordning for utstedelse av sertifikater for utenlandske sjøfolk. Vurderingen bør blant annet inneholde en gjennomgang av risikobildet, dispensasjonspraksisen og konsekvenser ved eventuelle endringer.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:164 S (2023–2024) *Representantforslag om å ivareta nasjonal sikkerhet på den norske handelsflåten*, jf. Innst. 446 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Restriksjoner på bunntrål og snurrevad i det kystnære fisket

Vedtak nr. 912, 21. juni 2024

«Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2025 utrede å innføre nye restriksjoner på bunntrål og snurrevad for å sikre kystflåten økt forrang i det kystnære fisket, særlig i områder med stor naturverdi.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 104 S (2023–2024) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2024*, jf. Innst. 447 S (2023–2024).

Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stortingssesjon 2022–2023

Strategi for vekst i kreativ industri

Vedtak nr. 55, 24. november 2022

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme forslag om en strategi for vekst innenfor kreativ industri. Strategien skal ha som mål å øke verdiskapingen og bidra til vekst i antall bedrifter, bærekraftige arbeidsplasser og eksport.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:244 S (2021–2022) *Representantforslag om et nasjonalt løft for kreative næringer*, jf. Innst. 58 S (2022–2023).

Regjeringen følger opp representantforslaget, og vil legge fram et veikart for kreativ næring. Veikartet skal vise hvordan regjeringen legger til rette for å øke den samlede verdiskapingen i kreativ næring, og bidra til bærekraftige arbeidsplasser, økt lønnsomhet og eksport. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan strategien følges opp.

Gjennomgang av virkemiddelapparatet for kulturnæringer

Vedtak nr. 56, 24. november 2022

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hele virkemiddelapparatet for kulturelle næringer og vurdere hvordan man kan sikre bedre koordinering, herunder om det kan være hensiktsmessig å samle flere virkemidler for kulturnæringer i

Innovasjon Norge, samt sørge for at Innovasjon Norges kultur næringskompetanse styrkes.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:244 S (2021–2022) *Representantforslag om et nasjonalt løft for kreative næringer*, jf. Innst. 58 S (2022–2023).

Regjeringen vil legge fram et veikart for kreativ næring. Som en del av dette arbeidet vil regjeringen kartlegge virkemiddelapparatet for kreativ næring og vurdere hvordan næringsrettede virkemidler bidrar til økt verdiskaping i næringen. Kartleggingen ses i sammenheng med arbeidet med å videreutvikle det næringsrettede virkemiddelapparatet. I denne sammenheng har regjeringen blant annet satt i gang utviklingen av den digitale inngangen «En vei inn» til virkemiddelapparatet. Gjennom En vei inn kan næringslivet henvende seg til ett sted for å få rask avklaring og veiledning til videre kontakt med virkemiddelapparatet. En rekke offentlige næringsrettede virkemidler er relevante for kreativ næring. Videre er det en rekke kulturpolitiske virkemidler som direkte bidrar til økonomisk aktivitet, eller som indirekte kan bidra til økonomisk verdiskaping blant bedrifter i kreativ næring.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan anmodningsvedtaket følges opp.

Opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommune og boligbyggelag

Vedtaket nr. 68, 29. november 2022

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om hvordan hjemmel for oppløsning av stiftelser som er etablert av kommune eller fylkeskommune sammen med boligbyggelag, kan utformes.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 135 L (2021–2022) *Endringer i stiftelsesloven (opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommuner)*, jf. Innst. 73 L (2022–2023).

Regjeringen vil utrede hvordan regler om opphevelse av boligstiftelser hvor et privat rettssubjekt er blant oppretterne kan utformes i samsvar med norsk rett. Det er gjennomført en kartlegging av hvor mange stiftelser en eventuell lov hjemmel vil gjelde for og hvilken rolle boligbyggelagene hadde ved opprettelsen. Det er også innhentet en juridisk utredning om hvordan en hjemmel om opphevelse kan utformes, og av forholdet til Grunnloven og den europeiske menneskeret-

tighetskonvensjon. Den juridiske utredningen ble publisert på regjeringen.no den 7. desember 2023.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Krav om tilbakefylling og ressursutnyttelse for gruvedrift i Norge

Vedtaket nr. 99, 1. desember 2022

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 stille strengere krav til gruvevirksomhet om tilbakefylling og økt ressursutnyttelse.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Regjeringens mineralstrategi ble lagt fram den 21. juni 2023. Regjeringens ambisjon er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser er et grunnprinsipp i regjeringens politikk. Økt sirkularitet og mer gjenvinning er viktig for å sikre en bærekraftig ressursbruk.

I regjeringens mineralstrategi framkommer det blant annet at regjeringen vil:

- Stille krav om at andelen overskuddsmasser minimeres i alle prosesser der det er gjennomførbart, basert på beste teknologi og beste tilgjengelige forretningsmodeller og drifts- og deponeringsmetoder.
- Stille krav om at nye mineralprosjekter skal legge fram en sirkulær forretningsplan, slik at man på den måten reduserer omfanget av deponerte masser og bidrar til bedre ressursutnyttelse og mindre naturbelastning.
- Stille krav om at tiltakshaver skal utarbeide planer for årlig reduksjon av overskuddsmasser, kjemikaliebruk og annen miljøpåvirkning.
- At før nye prosjekter godkjennes, skal tiltakshaver dokumentere behovet for å ta ut jomfruelige ressurser framfor gjenbruk av tidligere uttatte ressurser og hvordan ressurser som tas ut, vil kunne inngå i sirkulære verdikjeder og forretningsmodeller.
- Styrke ressursperspektivet i mineralloven for å sikre at mineralressurser utnyttes optimalt, og at det foretas gode vurderinger av bruk for alle masser som tas ut ved utvinning.

Anmodningsvedtaket vil følges opp gjennom implementering av tiltakene i regjeringens mineralstrategi. Det må vurderes nærmere hvilke tiltak som krever endringer i lov og forskrift. Vurdering av endringer i lov og forskrift vil foretas i det pågå-

ende arbeidet med oppfølging av NOU 2022: 8 *Ny minerallov*. Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Tilstrekkelige verktøy for Konkurransetilsynet

Vedtak nr. 694, 23. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet har de nødvendige verktøy og håndhever konkurranseloven, slik at forbruker ikke blir skadelidende ved manglende konkurranse.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:222 S (2022–2023) *Representantforslag om å dempe prisveksten på mat og styrke konkurransen i verdikjeden for dagligvarer*, jf. Innst. 370 S (2022–2023).

Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning)* har blitt fremmet for Stortinget. Forslaget om endringer i loven går ut på å gi Konkurransetilsynet mulighet til å gjennomføre markedsetterforskninger i og på tvers av markeder der det er forhold som tilsier at konkurransen er eller står i fare for å bli vesentlig begrenset. Dersom tilsynet avdekker slike forhold, kan det pålegge avhjelpende tiltak for å fjerne eller redusere konkurransebegrensningen.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Markedsdata for dagligvarehandelen

Vedtak nr. 695, 23. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen sikre at markedsdata som viser utviklingen i markedsandeler på kjedenivå i dagligvarehandelen, publiseres jevnlig.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:222 S (2022–2023) *Representantforslag om å dempe prisveksten på mat og styrke konkurransen i verdikjeden for dagligvarer*, jf. Innst. 370 S (2022–2023).

Fram til 2022 har NielsenIQ publisert en årlig rapport som blant annet gir oversikt over omsetningen i dagligvaremarkedet, kjedegrupperingenes markedsandeler og de ulike butikkjedenes markedsandeler. Informasjonen i de årlige rapportene fra NielsenIQ har vært viktig for å kunne følge utviklingen på viktige parametere som har betydning for konkurransen i dagligvaremarkedet. At NielsenIQ, fra og med 2023, ikke lenger offentliggjør årlige tall for markedsandeler på kjedenivå, svekker myndighetenes og offentlig-

hetens tilgang på viktig informasjon om dagligvarebransjen. Det er besluttet å gi Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre årlige kartlegginger av egne merkevarer og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler i dagligvarebransjen.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Miljøindikatorer

Vedtak nr. 716-1, 31. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen sørge for at miljøindikatorer for trafikklyssystemet er på plass fra auksjonsrunden i 2024. Det skal utredes og vurderes indikatorer, som blant annet påvirkning på sjørret, utslipp og dødelighet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Regjeringen vil følge opp vedtaket, men presiserer at nye miljøindikatorer først må utredes grundig og deretter vurderes i to år før de kan få innvirkning på auksjonsrundene. Det gjør det mer forutsigbart for næringen, slik at næringen vet hva den skal vurderes etter før vurderingsperioden tar til. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Nedtrukken produksjon

Vedtak nr. 716-3, 31. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen innføre en ordning som gjør at nedtrukket produksjon som følge av trafikklyssystemet kan produseres i lukket teknologi.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Dette vedtaket ses i sammenheng med anmodningsvedtak nr. 606 (2023–2024) der regjeringen vil følge opp vedtaket med å utrede innretningen av en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning, og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Miljøteknologiordning

Vedtak nr. 716-4, 31. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om en miljøteknologiordning i løpet av 2023.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Dette vedtaket ses i sammenheng med anmodningsvedtak nr. 606 (2023–2024) der regjeringen vil følge opp vedtaket med å utrede innretningen av en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning, og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Bedre organisering av samarbeidet mellom myndighetene og oppdrettsnæringen

Vedtak nr. 716-5, 31. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2024 legge frem en sak om bedre organisering av samarbeidet mellom myndigheter og oppdrettsnæringen for å sikre en mer helhetlig forvaltning, bedre bærekraft og bedre fiskevelferd.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk*, jf. Innst. 372 L (2022–2023).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med en stortingsmelding om havbruk. Det er naturlig å vurdere vedtaket i forbindelse med dette arbeidet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024

Vedtak nr. 933, 16. juni 2023

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024. Det må tas hensyn til at lokale forhold knyttet til energiforsyning kan vanskeliggjøre nullutslipp.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

I tråd med bestilling fra Klima- og miljødepartementet leverte Sjøfartsdirektoratet i juni 2023 en utredning med tittel *Oppdrag om utarbeidelse av lav- og nullutslippskrav til servicefartøy i havbruksnæringen*. Oppdraget er løst i samarbeid med Miljødirektoratet og gir anbefalinger til hvordan et eventuelt krav kan utformes.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stortingssesjon 2021–2022

Dagligvare – hvordan aktører uten stor kapitaltilgang kan få innpass

Vedtak nr. 601, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan også aktører uten stor kapitaltilgang kan få innpass i dagligvarehandelen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022) *Representantforslag om å sikre like konkurransevilkår for uavhengige merkevarer og kjedenes egne merkevarer (EMV) i dagligvaremarkedet*, Dokument 8:170 S (2021–2022) *Representantforslag om rettferdige konkurransevilkår i norsk dagligvarehandel* og Dokument 8:191 S (2021–2022) *Representantforslag om å begrense maktkonsentrasjon i norsk dagligvare*, jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Regjeringen har iverksatt en rekke tiltak som blant annet har til hensikt å senke etableringshindringene i dagligvarebransjen. Lavere etableringshindringer vil gjøre det lettere for aktører uten stor kapitaltilgang å etablere seg i dagligvarebransjen.

For å bidra til mer effektiv konkurranse har regjeringen hatt på høring et nytt forslag til forskrift om forskjeller i innkjøpspriser. Det nye forslaget forbyr leverandører og grossister med relativ markedsrett til å kreve ulike innkjøpsbetingelser for likeverdige ytelser, dersom forskjellene begrenser, eller er egnet til å begrense konkurransen. Relativ markedsrett foreligger når det er en ubalanse i forhandlingsrett til fordel for leverandøren eller grossisten. Forslaget er ment å bidra til å redusere etableringshindringene i bransjen, gjennom å bidra til at mindre dagligvareaktører enklere får tilgang til leveranser fra leverandører og grossister som de er avhengige av. Videre oppfølging av forslaget er til vurdering.

For å bedre tilgangen på egnede butikklokaler har regjeringen besluttet å forby dagligvareaktørers framtidige bruk av negative servitutetter som hindrer dagligvarevirksomhet i egnede lokaler. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2024.

Regjeringen har fremmet forslag om markedsetterforskning, jf. Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven (innføring av markedssetterforskning)* for Stortinget. Det vises til omtale under vedtak nr. 694 av 23. mai 2023. Forslaget gir Konkurransetilsynet muligheter til å gripe inn mot flere konkurranseproblemer, og tiltak som kan bidra til å redusere etableringshindringer i markeder, slik at aktører uten stor kapital-

tilgang gis bedre forutsetninger for å få innpass i markeder, herunder også dagligvarehandelen.

Videre utreder Nærings- og fiskeridepartementet om det er behov for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnede måte når utredningen er gjennomført. Se nærmere omtale av utredningen under vedtak nr. 574 av 4. februar 2021.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – rettferdig andel av verdiskapinga i verdikjeden for mat

Vedtak nr. 602, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som bidrar til at matprodusentene får en rettferdig andel av verdiskapinga i verdikjeden for mat.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022), jf. forrige vedtak.

Gjennom framleggingen av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleighetene i jordbruket* og de økte inntektsmulighetene som regjeringen har åpnet for i jordbruksoppkjørene, har regjeringen lagt et godt grunnlag for å sikre at matprodusentene får en rettferdig andel av verdiskapingen i verdikjeden for mat. Hovedstrategien for arbeidet med økt selvforsyning er å forbedre og øke produksjonen av planteprodukter, både til mat og til fôr, på en måte som styrker jordbruket sin konkurransekraft mot import.

Det framgår av Hurdalsplattformen at regjeringen ønsker å sikre en bedre maktbalanse i verdikjeden for mat gjennom bedre tilsyn, større åpenhet og mer rettferdig fordeling av verdiene i hele verdikjeden. For å nå dette målet er det viktig med effektiv konkurranse. Regjeringens tipunksplan for økt konkurranse i verdikjeden for mat og dagligvarer inneholder en rekke tiltak som har til formål å bedre konkurransen i hele verdikjeden. Det vises videre til omtale av tiltak rettet mot egne merkevarer og vertikal integrasjon under vedtak nr. 607 av 31. mai 2022, omtale av forslag om markedsetterforskning under vedtak nr. 694 av 23. mai 2023 og omtale av utredning av endringer i lov om god handelsskikk under vedtak nr. 574 av 4. februar 2021. Departementet har også igangsatt et utredningsoppdrag for kartlegging av tilgang til grossisttjenester, jf. omtale av oppfølging av vedtak nr. 610 av 31. mai 2022.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – felles merkeordning for kjedenes egne merkevarer (EMV)

Vedtak nr. 606, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et regelverk som pålegger kjedene en felles merkeordning for EMV, med kjedenavn, produsent og produktets opprinnelsesland, slik at forbrukerne kan gjøre opplyste valg.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022) *Representantforslag om å sikre like konkurransevilkår mellom uavhengige merkevarer og kjedenes egne merkevarer (EMV) i dagligvaremarkedet*, Dokument 8:170 S (2021–2022) *Representantforslag om rettferdige konkurransevilkår i norsk dagligvarehandel* og Dokument 8:191 S (2021–2022) *Representantforslag om å begrense maktkonsentrasjon i norsk dagligvare*, jf. Innst. 322 S (2021–2022).

For matvarer er det særlig matloven med forskrifter som fastsetter krav til hvordan matvarer skal merkes. En stor andel av dagligvarene er næringsmidler. Merkingen må derfor følge regler for merking av næringsmidler, som i all hovedsak er Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde. Regelverket om merking av mat skal sikre at forbrukerne får nødvendig og korrekt informasjon, slik at de har et godt grunnlag for å foreta velbegrunnede valg og kan bruke næringsmidlene på en trygg måte.

Regelverket om merking av mat er i all hovedsak EØS-basert. Norge er gjennom EØS-avtalen bundet av EUs forordning om matinformasjon til forbrukerne (matinformasjonsforordningen) med utfyllende regelverk, som er gjennomført i matinformasjonsforskriften.

Etter regelverket er det obligatorisk å merke matvarer med navn på produktansvarlig eller importør, men det er ikke krav om merking med kjedenavn og navn på produsent. Det er for enkelte produkter obligatorisk å merke produkter med opprinnelsesland eller -sted. Dette gjelder for eksempel frisk frukt og bær og enkelte kjøttslag. Det stilles også krav til å merke hovedingrediensen i produkter som er sammensatt av flere ingredienser. Etter regelverket skal næringsmidler uansett merkes med opprinnelsesland og/eller sted dersom fravær av slik merking kan medføre at forbrukeren blir villedet. Det har pågått et arbeid i EU om utredning av ytterligere obligato-

risk opprinnelsesmerking av matvarer, og reglene kan derfor bli endret.

Det er ikke tillatt etter forordningen å gi nasjonale regler om forhold som er harmonisert ved forordningen, med mindre det er tillatt etter EU/EØS-retten. Ettersom forordningen harmoniserer hvilke obligatoriske opplysninger som matvarer skal merkes med knyttet til hvem som er ansvarlig for produktet, begrenser det mulighetene for å gi nasjonale merkeregler om dette. Det er også begrenset adgang til å gi nasjonale regler om opprinnelsesmerking, ettersom dette reguleres i forordningen. Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet vil avklare saken videre, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvareaktørenes merking av EMV

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) kartlagt hvordan EMV er regulert i lovverk i Norge og andre europeiske land, hvilke krav som gjelder for merking av matvarer i Norge, og hvordan de tre største dagligvarekjedene merker sine EMV-produkter. Det framgår av SØAs rapport at dagligvareaktørene oppgir at de til enhver tid forholder seg til gjeldende regelverk om merking av varer generelt og for EMV-produktene spesielt. Forbrukernes ønske om og behov for utfyllende informasjon om varer er sentralt i hvilken informasjon som oppgis, noe som innebærer at flere produkter er merket med mer informasjon enn regelverket tilsier. For annen merking som går ut over de lovpålagte minimumskravene, varierer praksisen mellom ulike varegrupper. Det har blant annet sammenheng med hvilken informasjon forbrukerne etterspør, og hvilken informasjon dagligvareaktørene vurderer som hensiktsmessig å oppgi.

I brev til Nærings- og fiskeridepartementet opplyser de tre største dagligvarekjedene at de i all hovedsak merker EMV med kjedenavn, produsent og produktets opprinnelsesland, men med noen få unntak. For eksempel oppgir en kjede at det for enkelte produkter hvor råvaretilgangen endres hyppig gjennom året, kan stå EU som opprinnelsessted, fordi hyppige emballasjeendringer vil være kostnadsdrivende. En annen kjede opplyser at produsentmerking innføres når det er annen endring på emballasje for å unngå at emballasjen må kasseres.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvare – utrede virkningene av egne merkevarer på konkurransesituasjonen

Vedtak nr. 607, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen om å utrede og fremme sak til Stortinget på egnet måte om virkningene som vertikal integrasjon og EMV har på konkurransesituasjonen, prisene og utvalget. En slik sak må omfatte mulig utvidelse av kjedenes meldeplikt til Konkurransetilsynet til å omfatte kjøp eller leie av produksjonskapasitet, en begrunnelsesplikt ved forskjeller i påslag mellom EMV og uavhengige merkevarer og en hjemmel for Konkurransetilsynet eller Dagligvaretilsynet for å føre tilsyn med bruken av EMV i dagligvaremarkedet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022), jf. forrige vedtak.

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) utredet omfanget av kjedenes egne merkevarer (EMV) og vertikal integrasjon mellom ulike ledd i verdikjeden, og virkningene det har på konkurransen. Rapportene ble levert høsten 2023. Hovedkonklusjonen er at EMV og vertikal integrasjon har hatt positive virkninger på konkurransen i det norske dagligvaremarkedet og for forbrukernes valgmuligheter. SØA påpeker at det likevel kan oppstå uheldige virkninger på lengre sikt, men at sannsynligheten for dette reduseres så lenge det er tilstrekkelig konkurranse mellom handelsaktørene. SØA har utredet ulike tiltak rettet mot EMV og vertikal integrasjon, herunder de tiltakene som Stortinget viser til i anmodningsvedtaket. SØA anbefaler å kartlegge/overvåke utviklingen av egne merkevarer og andre merkevarekategorier, og å utrede endringer i lov om god handelsskikk med nye og tydelige bestemmelser om hvilke krav aktørene kan stille til hverandre i forhandlinger.

Det er besluttet å gi Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre årlige kartlegginger av utviklingen i EMV og andre merkevarekategorier, samt selskapsstrukturer og markedsandeler i dagligvarebransjen. Overvåkingen vil føre til at utviklingen kan følges framover. Basert på informasjonen fra kartleggingen vil målrettede tiltak vurderes dersom utviklingen tilsier det.

Tilsyn med bruken av EMV i dagligvaremarkedet

Departementet har bedt Konkurransetilsynet om å ha et tett tilsyn med EMV og vertikal integrasjon, og bruke de ulike virkemidlene tilsynet har til rådighet. Dagligvaresatsingen har medført at tilsynet bedre kan følge opp tips og klager og kan behandle flere saker som omhandler mulige brudd på konkurranseloven. Dette innebærer også tilsyn med vertikal integrasjon og vertikale bindinger i verdikjeden. Kartlegginger av EMV og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler i dagligvarebransjen vil etter departementets vurdering øke kontrollen med EMV og vertikal integrasjon ytterligere. Overvåkingen vil gi et bedre grunnlag for å vurdere tiltak dersom den avdekker uheldige virkninger av EMV og vertikal integrasjon.

Regjeringen har fremmet forslag om markeds-etterforskning, jf. Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven (innføring av markeds-etterforskning)* for Stortinget. Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 694 av 23. mai 2023. Forslaget gir Konkurransetilsynet muligheter til å gripe inn mot flere konkurranseproblemer, også tilfeller der tilsynet ikke har kunnet gripe inn tidligere.

Videre har Dagligvaretilsynet betydelig oppmerksomhet rettet mot EMV og vertikal integrasjon, gjennom håndhevingen av lov om god handelsskikk. Vernet mot etterligninger i lov om god handelsskikk er relevant i vurdering av problemstillinger knyttet til EMV, og loven og Dagligvaretilsynets håndheving reduserer etter departementets vurdering insentiver til kopiering. Departementet utreder behovet for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk. Det vises i denne sammenheng til omtale under anmodningsvedtak nr. 574 av 4. februar 2021.

Meldeplikt om kjøp og leie av produksjonskapasitet

De største dagligvarekjedene har opplysningsplikt til Konkurransetilsynet om fusjoner, oppkjøp og mindre kjøp av andeler i andre foretak. En utvidelse av kjedenes meldeplikt til å omfatte kjøp eller leie av produksjonskapasitet ble vurdert av SØA, jf. rapport 27-2023 av 29. september 2023. Det kan for eksempel handle om innkjøp av EMV eller eksklusive leveranser av merkevarer, og eksklusivitetsavtaler med kjøpsplikt for dagligvarekjeden og/eller salgspplikt for leverandøren. SØA fant at de fleste eksklusivitetsavtalene i dagligvaremarkedet omhandler enkeltvarianter av produkter, og har relativt kort varighet. Eksklusivitetsavtaler av

et større omfang og lengre varighet eksisterer også. Undersøkelsene tyder på at eksklusivitetsavtalene ikke hindrer leverandører å bruke overskuddskapasitet til å levere andre produkter til andre kunder.

En utvidelse av meldeplikten til kjøp og leie av produksjonskapasitet, for eksempel gjennom eksklusivitetsavtaler, vil etter SØAs vurdering gi lite mernytte ut over informasjonsinnhentingene tilsynsmyndighetene har hjemmel til og praktiserer i dag. Videre vil økt meldeplikt øke administrative kostnader for leverandører og kjeder, som igjen kan gå ut over matprisene. Det vil også medføre økte kostnader for tilsynsmyndighetene. Konkurransetilsynets løpende tilsyn med EMV og vertikal integrasjon gir god kunnskap om eksklusivitetsavtaler. Den årlige overvåkingen av utviklingen i EMV og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler vil øke kunnskapen ytterligere, og gi grunnlag for å vurdere målrettede tiltak dersom kartleggingen viser at det er behov for det.

Begrunnelsesplikt ved forskjeller i påslag mellom EMV og leverandørenes merkevarer

Et formål med en begrunnelsesplikt for forskjellige påslag kan være å hindre at enkelte merkevarer usaklig forskjellsbehandles i distribusjonen og i butikkene. I rapport 27-2023 av 29. september 2023 framgår det at SØA ikke finner tilstrekkelig grunnlag for å kreve en begrunnelse om ulike påslag på EMV og leverandørenes merkevarer. Det kan være gode grunner for at påslag varierer, blant annet som følge av forskjeller i produkters egenskaper og prisstrategier fra aktørene for å optimalisere overskudd. En slik rapporteringsplikt vil videre skape administrative kostnader for aktørene. Økte kostnader kan igjen påvirke matprisene. Det vil også være en rekke utfordringer knyttet til å spesifisere hvilke enkeltvarer som skal sammenlignes, for å kunne rapportere om eventuelle forskjeller i påslag.

Flere av de tiltakene regjeringen har iverksatt, kan bidra til å belyse om det foregår usaklig forskjellsbehandling av ulike merkevarer. På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Konkurransetilsynet undersøkt lønnsomhet for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer, og gjennomfører også en undersøkelse av marginer. Resultatene fra del I ble kunngjort i mai 2024 og viser at lønnsomheten for mange av aktørene er høyere enn hva man skulle forvente dersom det var tøff konkurranse i bransjen. Undersøkelsen av marginer på produktnivå plan-

legges ferdigstilt høsten 2024. Tilsynet har også undersøkt hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkter for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene bidrar til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer. Det vises også til utredning av behov for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk og forslag om markedsetterforskning.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – vertikal integrasjon og egne merkevarer i dagligvarebransjen

Vedtaket nr. 608, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig komme tilbake til Stortinget med en konkret plan for oppfølging av stortingsvedtak nr. 577 og 578 (2020–2021) om vertikal integrasjon og egne merkevarer i dagligvarebransjen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022). Vedtak nr. 577 og 578 (2020–2021) ble fattet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

I Prop. 1 S (2021–2022) Nærings- og fiskeridepartementet ble det rapportert på anmodningsvedtak nr. 577 og 578 (2020–2021). Her framgikk det at Nærings- og fiskeridepartementet i supplerende tildelingsbrev av 2. mars 2021 ba Konkurransetilsynet om å følge opp Stortingets vedtak på egnet måte, ved bruk av de ulike virkemidlene tilsynet har til rådighet. Dagligvaresatsingen i Konkurransetilsynet innebærer at tilsynet bedre kan følge opp tips og klager, og kan behandle flere saker som omhandler mulige brudd på konkurranseloven. Dette innebærer også tett tilsyn med vertikal integrasjon, egne merkevarer (EMV) og markedskonsentrasjon i verdikjeden for mat og dagligvarer. Departementet følger tilsynets arbeid med vertikal integrasjon og EMV i den ordinære styringsdialogen.

Samfunnsøkonomisk Analyse AS har på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet utredet omfanget av og virkningene på konkurransen av EMV og vertikal integrasjon. Det vises til omtale under vedtak nr. 607 av 31. mai 2022.

Videre er det besluttet å gi Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre årlige kartlegginger av utviklingen i EMV og andre merkevarekatego-

rier, samt selskapsstrukturer og markedsandeler i dagligvarebransjen, se omtale under anmodningsvedtak nr. 607 av 31. mai 2022. Overvåkingen vil føre til at utviklingen kan følges framover. Basert på informasjonen fra kartleggingen vil målrettede tiltak vurderes dersom utviklingen tilsier det.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distribusjonsleddet

Vedtaket nr. 610, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å sikre konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distributørleddet i dagligvarehandelen, herunder tilsyn med priskalkylene for distribusjonstjenester.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Regjeringen har iverksatt flere tiltak som har betydning for den videre oppfølgingen av tiltaket. På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Konkurransetilsynet undersøkt lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer. Tilsynet har også undersøkt hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 607 av 31. mai 2022. Undersøkelsene bidrar til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Det eksisterer allerede reguleringer som skal sikre åpenhet mellom kontraktsparter, og overfor tilsynsmyndigheter, i verdikjeden for mat og dagligvarer. Lov om god handelsskikk pålegger kontraktsparter å legge fram opplysninger som de kjenner til, og som de har grunn til å tro at har betydning for den annen part, både i forbindelse med forhandlinger om, og gjennomføring av, en kontrakt. Lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir henholdsvis Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet bred tilgang til å innhente den informasjonen de mener er nødvendig for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre. Departementet utreder behov for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk. Se rapportering av anmodningsvedtak 574 av 4. februar 2021 for en nærmere omtale av departementets arbeid med å vurdere eventuelle endringer i lov om god handelsskikk.

Regjeringen har fremmet for Stortinget et forslag om markedsetterforskning, jf. Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning)*. Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 694 av 23. mai 2023.

Nærings- og fiskeridepartementet utlyste et utredningsoppdrag for kartlegging av tilgang til grossisttjenester i mai 2024. Oppdraget ble tildelt Menon Economics AS. Kartleggingen er ment å gi et kunnskapsgrunnlag for å kunne vurdere om det er behov for reguleringer av tilgang til grossisttjenester i dagligvarebransjen. Kartleggingen vil være en del av grunnlaget for regjeringens videre arbeid med å styrke konkurransen i dagligvarebransjen, og vil også kunne benyttes til å vurdere eventuelle tiltak knyttet til grossist- og distributørleddet i dagligvarehandelen. Utreder skal gjennomføre kartleggingen blant annet ved å hente informasjon fra et representativt utvalg av dagligvarekjeder, detaljister, leverandører, produsenter og grossister.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte når vurderingen av behov for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk og kartleggingen av tilgang til grossisttjenester er gjennomført. Se også omtale under programkategori 17.10.

Stortingssesjon 2020–2021

Sikre egenproduksjon – ordning med utleie av akvakulturtillatelse

Vedtaket nr. 71, 12. november 2020

«Stortinget ber regjeringen om å utrede en ordning med utleie av tidsbegrensede akvakulturtillatelse for å sikre egenproduksjon i fiskeindustrien.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:122 S (2019–2020) *Representantforslag om utleie av oppdrettstillatelse til egenproduksjon i fiskeindustrien*, jf. Innst. 65 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med en stortingsmelding om havbruk. Det er naturlig å vurdere vedtaket i forbindelse med dette arbeidet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Oppfølging av kvotesystemet i kyst- og havfiske

Vedtaket nr. 98, 24. november 2020

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til hvordan anbefalingene i Riksrevisjonens undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfiske skal følges opp på en måte som ivaretar det tredelte formålet i havressursloven og sikrer en forsvarlig forvaltning av kvotesystemet som skaper tillit hos alle aktører i fiskerinæringen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 3:6 (2019–2020) *Riksrevisjonens undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfiske*, jf. Innst. 80 S (2020–2021).

Det vises til Stortingets behandling av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024). I meldingen presenterte regjeringen konkrete forslag som følger opp Riksrevisjonens anbefalinger på en måte som ivaretar miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft og sikrer en forsvarlig forvaltning av kvotesystemet.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Mineralloven – forbedringer og forenklinger

Vedtaket nr. 172, 3. desember 2020

«Stortinget ber regjeringen følge opp minerallovutvalget gjennom å foreslå forbedringer og forenklinger i mineralloven, herunder i avgrensningene mot annet regelverk, blant annet for å sikre at koordineringen er god og tidsbruken så lav som mulig. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2020–2021) *Nasjonalbudsjettet 2021* og Prop. 1 S (2020–2021) *Statsbudsjettet 2021*, jf. Innst. 2 S (2020–2021).

Mineralloven ble evaluert i 2018 av et utvalg som anbefalte at det ble vurdert endringer i loven på flere områder. Oppfølgingen av evalueringen har vært todelt.

Prop. L 124 (2020–2021) *Endringer i mineralloven (kvalifikasjonskrav, rekkefølgekrav, overdragelse av driftskonsesjon m.m.)* ble behandlet i Stortinget 4. juni 2021 (og andre gang 7. juni), og forslagene ble vedtatt med unntak av forslag om rekkefølgekrav som ble oversendt minerallovutvalget for vurdering, jf. vedtak 1136.

Regjeringen oppnevnte 23. juni 2020 et offentlig utvalg (minerallovutvalget) som har fått et

bredt mandat til å foreslå endringer i mineralloven. Utvalget leverte sin innstilling 1. juli 2022, og utvalgets rapport ble sendt på høring med frist 30. november 2022. Nærings- og fiskeridepartementet er nå i gang med å følge opp utvalgets anbefalinger. Det tas sikte på å legge fram en proposisjon om ny minerallov for Stortinget våren 2025.

Dagligvaremarkedet – regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene

Vedtak nr. 573, 4. februar 2021

«Stortinget ber regjeringen stille krav om regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i verdikjeden i dagligvarebransjen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Bakgrunnen for vedtaket var at et flertall i Stortingets næringskomité mente at det var behov for mer åpenhet rundt prisdannelsen i verdikjeden for mat og dagligvarer for å sikre bedre konkurranse.

Regnskapsmessig skille innebærer at det stilles krav om regnskap, revisjon og rapportering for hvert ledd i verdikjeden. Et krav om funksjonsmessig skille går normalt ut på at et selskap eller et virksomhetsområde driftes uavhengig av konsernets øvrige virksomhet.

Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) har på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet utredet omfanget og virkningene av kjedenes egne merkevarer (EMV) og vertikal integrasjon mellom ulike ledd i verdikjeden, og virkningene det har på konkurransen. Rapportene ble levert høsten 2023. Se nærmere omtale av SØAs rapport under vedtak 607 og 608 av 31. mai 2022.

Vertikal integrasjon i verdikjeden for mat og dagligvarer kan ha ulike konkurransemessige virkninger. Det er risiko for at et generelt krav om regnskapsmessig og funksjonsmessig skille, som vil gjelde for alle aktører i verdikjeden for mat og dagligvarer, kan føre til utilsiktede virkninger. Det kan blant annet svekke dagligvareaktørens mulighet til å realisere stor- og samdriftsfordeler og redusere sine transaksjonskostnader. Videre kan det medføre økte administrasjons- og transaksjonskostnader for markedsaktørene. Mindre effektiv drift og høyere kostnader kan igjen føre til høyere priser for forbrukerne.

Regjeringen har iverksatt og mottatt flere utredninger som skal gi mer kunnskap om pris-

dannelsen i verdikjeden og om virkninger av vertikal integrasjon og dagligvarekjedenes egne merkevarer.

Konkurransetilsynet har undersøkt lønnsomhet for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer, og gjennomfører også en undersøkelse av marginer. Tilsynet har også undersøkt hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørens prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 607 av 31. mai 2022. Undersøkelsene bidrar til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Det er videre besluttet å gi Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre årlige kartlegginger av utviklingen i EMV og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler i dagligvarebransjen. Kartleggingen vil gi mer informasjon om utviklingen i vertikal integrasjon og EMV og et bedre kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for eventuelle tiltak.

Lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir henholdsvis Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet bred tilgang til å innhente den informasjonen de mener er nødvendig for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre. Departementet utreder behov for eventuelle endringer i lov om god handelsskikk. Se rapportering på anmodningsvedtak 574 av 4. februar 2021, for en nærmere omtale av departementets arbeid med å vurdere eventuelle endringer i lov om god handelsskikk.

Regjeringen har fremmet for Stortinget et forslag om markedsetterforskning, jf. Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning)*, jf. omtale under anmodningsvedtak nr. 694 av 23. mai 2023. Lovforslaget gir Konkurransetilsynet mulighet til å treffe vedtak som pålegger aktørene bindende strukturelle og adferdsmessige tiltak.

Den videre oppfølgingen av anmodningsvedtak 573 vil vurderes i lys av de pågående prosessene knyttet til konkurranseforholdene i dagligvarebransjen.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Dagligvare – rabatter skal i større grad følge varen

Vedtak nr. 574, 4. februar 2021

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med egen sak med forslag om hvordan man i dagligvarebransjen kan tilrettelegge for at

rabatter som oppnås i forhandlingene mellom leverandører og kjeder, i større grad følger varen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Samfunnsøkonomisk Analyse AS (SØA) utredet omfanget av kjedenes egne merkevarer (EMV) og vertikal integrasjon mellom ulike ledd i verdikjeden, og virkningene det har på konkurransen. Rapportene ble levert høsten 2023. Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 607 av 31. mai 2022.

SØA vurderer at faste betalinger mellom leverandører og detaljister kan ha negative virkninger som følge av vertikal koordinering av priser. SØA anbefaler blant annet at det vurderes om norsk lovgivning bør ha tydeligere bestemmelser om hvilke krav aktørene kan stille til hverandre i forhandlinger. Som en oppfølging av rapporten, utreder departementet om det er behov for endringer i lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden. Som del av utredningen, vurderes også andre alternative tiltak som kan ha betydning for dagligvarekjedenes bruk av rabatter.

En eventuell regulering av rabatter mellom aktørene i dagligvarebransjen vil gripe inn i aktørenes avtalefrihet. Det er ikke gitt at slike tiltak vil bidra til mer effektiv konkurranse og lavere priser. Det er risiko for at kontraktene mellom dagligvareaktørene blir mindre effektive sammenliknet med i dag, blant annet fordi forhandlingsfrihet mellom markedsaktører som regel fører til de mest effektive resultatene. Rabatter og faste betalinger kan ha både positive og negative samfunnsøkonomiske virkninger, avhengig av hvordan rabattene er utformet, motivasjonen bak og konkurransesituasjonen de benyttes i. En mulig regulering bør derfor utformes slik at forhandlingene mellom aktørene og fastsettelsen av priser ikke påvirkes på en måte som fører til mindre effektive kontrakter mellom aktørene eller utilsiktede tilpasninger fra aktørenes side.

Dersom arbeidet viser at det er grunnlag for å foreslå nye bestemmelser i lov eller forskrift, vil eventuelle forslag til reguleringer sendes på høring, og eventuelle forslag til lovendringer vil bli behandlet av Stortinget på vanlig måte.

I oppfølgingen av SØA-rapporten og anmodningsvedtaket vil informasjon om dagligvarekjedenes marginer være viktig, da det vil kunne si noe om i hvor stor grad kjedene viderefører rabatter de forhandler fram med leverandører til for-

brukerne. På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Konkurransetilsynet undersøkt lønnsomhet for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer, og gjennomfører også en undersøkelse av marginer. Tilsynet har også undersøkt hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene bidrar til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer. Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 607 av 31. mai 2022.

En viktig måte å bidra til at rabatter kommer forbrukere til gode, er å legge til rette for effektiv konkurranse. I velfungerende markeder vil detaljistkjeder som ikke viderefører rabattene til forbrukere, stå i fare for å tape kundenes gunst. Mangel på konkurranse kan på sin side medføre at bedriftene blir mindre effektive og innovative, og at forbrukerne opplever høyere priser og dårligere utvalg. Formålet med regjeringens tipunktsplan er å legge til rette for bedre konkurranse i dagligvarebransjen. I tillegg til arbeidet med mulige endringer i lov om god handelsskikk vil derfor flere av de andre tiltakene som regjeringen har iverksatt også bidra til å oppnå formålet med dette anmodningsvedtaket, for eksempel forbud mot negative servitutter, forslag om markedsetterforskning, og at aktørene ikke lenger varsler kommende prisøkninger i media og synes å gå bort ifra den særnorske praksisen med to faste tidspunkter i året for prisjusteringer.

Regjeringen følger opp anmodningsvedtaket og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når utredningen av lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden er ferdig. Se også omtale under programkategori 17.10.

Fiskeflåten – strategi for fornyelse

Vedtak nr. 829, 22. april 2021

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en strategi for å fornye fiskeflåten, som utformes i samarbeid med næringen (etter modell av klimaavtalen med landbruket).»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – morgendagens maritime næring*, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Arbeidet med grønn omstilling i fiskeflåten er tatt inn som en del av regjeringens arbeid med et maritimt klimapartnerskap, der regjeringen vil

samarbeide med næringen om å kutte utslipp i innenriks sjøfart og fiske.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Styrke og lovfeste tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

Vedtak nr. 839, 22. april 2021

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som bidrar til at tilskuddsordningen for norske sjøfolk styrkes og blir mer forutsigbar gjennom lovfesting.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – morgendagens maritime næring*, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble lovfestet i 2017. Den nærmere innretning av ordningen er fastsatt i forskrift. Regjeringen vil vurdere innretningen av tilskuddsordning, herunder eventuelle endringer i loven, i tilknytning til arbeidet med å notifikere og få godkjent ordningen av ESA innen utgangen av 2026.

Tilskuddsordningens støttenivå følger av Stortinget årlige budsjettvedtak. Eventuelle endringer i ordningens støttenivå vil være gjenstand for behandling i budsjettprosessene.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Representantforslag om å sikre en mer helhetlig havbruksforvaltning

Vedtak nr. 980, 25. mai 2021

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre en mer helhetlig og effektiv havbruksforvaltning.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:185 S (2020–2021) *Representantforslag om å sikre en mer helhetlig havbruksforvaltning*, jf. Innst. 428 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet satt ned et offentlig utvalg der en del av mandatet gikk ut på å vurdere hvordan en kunnskapsorientert forvaltning av havbruksnæringen kan foregå på en effektiv og samordnet måte. Utvalget leverte sin rapport til Nærings- og fiskeridepartementet 28. sep-

tember 2023 (NOU 2023: 23 *Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping*). Arbeidet er et viktig grunnlag for stortingsmeldingen om havbruk som regjeringen planlegger å fremme for Stortinget våren 2025.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Løse utfordringene Svinesundtersklene har for innseilingen til Halden

Vedtak nr. 1231, 15. juni 2021

«Stortinget ber regjeringen få fortgang i prosjektet med å slippe og løse utfordringene Svinesundtersklene har for innseilingen til Halden.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 20 (2020–2021) *Nasjonal transportplan 2022–2033*, jf. Innst. 653 S (2020–2021).

Dette farledstiltaket vil innebære inngrep både på norsk og svensk side av Ringdalsfjorden, og det krever derfor tillatelse fra myndigheter på begge sider av grensen.

På bakgrunn av tidligere korrespondanse mellom norske og svenske myndigheter fikk Kystverket i 2017 i oppdrag å gjennomføre de undersøkelser og prosesser som er nødvendige for å få behandlet en tiltakssøknad på svensk side av grensen. Etaten har gjennomført flere forundersøkelser og vært i kontakt med berørte svenske lokale og statlige myndigheter for å få avklart utredningskrav og videre søknadsprosess.

De undersøkelser som er gjennomført, har vist at Kystverket vil være avhengig av kunne inngå en samarbeidsavtale med Sjøfartsverket i Sverige for å kunne få fullført en søknadsprosess etter svensk regelverk. Norske myndigheter har på denne bakgrunn tatt kontakt med svenske myndigheter på overordnet nivå, med anmodning om en klarering på at et slikt samarbeid kan etableres. Det har i denne dialogen blitt avklart at svenske myndigheter ikke har planer om å gi Sjøfartsverket et oppdrag om å etablere et samarbeid med Kystverket om en søknadsprosess. Svenske myndigheter har videre presisert at de ikke har planer om å arbeide for en eventuell utviding av innseilingen til Halden. Nærings- og fiskeridepartementet vil på denne bakgrunn se på om det finnes andre alternativer for å løse utfordringene i innseilingen til Halden.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingssesjon 2019–2020

Kvotemeldingen – fordeling av strukturgevinst

Vedtak nr. 551, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ved utløp av tidsbegrensningen for strukturkvoter fordeles strukturgevinsten til den fartøygruppen fartøyet tilhører når tidsbegrensningen inntreer, og fordeles relativt etter grunnkvote. Ved opprettelse av strukturkvote fordeles strukturgevinsten som oppstår ved avkortning, til den fartøygruppen fartøyet tilhører, og fordeles relativt etter grunnkvote. For ringnotgruppen og pelagisk trål fordeles strukturgevinsten når tidsbegrensningen inntreer etter dagens gruppetilhørighet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Det vises til Stortingets behandling av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024). Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak nr. 591 og 592 av 30. april 2024, som omhandler innretningen av dagens strukturkvoteordning og fordeling av strukturgevinst.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kvotemeldingen – kvotefleksibilitet i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N

Vedtak nr. 553, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N etableres kvotefleksibilitet over årsskiftet på fartøynivå, slik at et fartøy kan utnytte sitt kvotegrunnlag best mulig innenfor et kvoteår, på samme måte som i pelagiske fiskerier.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 adgang til kvotefleksibilitet på fartøynivå i fisket etter torsk nord for 62° nord, fra 2020 til 2021. Ordningen er videreført til 2022, 2023 og 2024. Vedtaket er med dette delvis fulgt opp. Fiskeridirektoratet arbeider med å få på plass et nytt kvo-

teregister, som er en forutsetning for å kunne innføre kvotefleksibilitet også for sei og hyse.

Regjeringen vil på egnet måte tilbake til Stortinget om hvordan vedtaket følges opp.

Kvotemeldingen – om faktisk lengde og hjemmelslengde

Vedtak nr. 555, 7. mai 2020

«Det gis en overgangsperiode der fartøy med annen faktisk lengde enn hjemmelslengde kan velge å bringe fartøyets faktiske lengde i tråd med hjemmelslengde. Den faktiske utformingen må være gjennomført innen 31. desember 2023. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en konkret utforming av et slikt alternativ.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Det er ikke lenger behov for en slik ordning, da regjeringen vil gjeninnføre hjemmelslengde som gruppeinndeling av kvotegrunnlaget for kystfiskeflåten i tråd med Stortingets vedtak nr. 590 av 30. april 2024.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kvotemeldingen – avvikling av «samfiske med seg selv»

Vedtak nr. 556, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at eksisterende ordning med «samfiske med seg selv» i torskefisket avvikles innen 31. desember 2025.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Det vises til Stortingets behandling av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024). Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak nr. 593 og 594 av 30. april 2024 som omhandler sammenslåingsordninger for fartøy under 11 meter. Sammenslåingsordningene innebærer at «samfiske med seg selv» avvikles.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kvotemeldingen – om konsekvensutredninger

Vedtak nr. 558, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen – før iverksettelse – foreta konsekvensutredning av eventuelle elementer i beslutningene ved behandlingen av Innst. 243 S (2019–2020) som ikke er konsekvensutredet gjennom meldingen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Det vises til Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling* og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. 264 S (2023–2024).

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingssesjon 2016–2017

Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse

Vedtak nr. 108, punkt 35, 5. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning med mulighet for registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*, Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1-5 (2016–2017), jf. Innst. 2 S (2016–2017).

Vedtaket refererer til Estland der det gis mulighet for såkalte e-Residency, som gir anledning til å stifte og administrere virksomhet uavhengig av opphold i landet. Estlands løsning bygger på sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere.

En sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere, både ved rekvirering av d-nummer og ved bruk av digital ID, er nødvendig for å innføre en lignende modell i Norge. Per i dag ligger ikke nødvendig funksjonalitet i ID-kort som utstedes til utenlandske statsborgere uten norsk fødselsnummer.

Departementet viser til at EU har flere pågående prosjekter for å få på plass felleseuropeiske løsninger for digital ID («eID»). Blant annet er eIDAS-forordningen under revisjon i EU, og det foreligger forslag fra Europakommisjonen om en europeisk eID (en lommebokløsning), der hensik-

ten er å løse de utfordringene man har møtt på hitil i arbeidet med europeisk eID. Disse mekanismene kan bidra til å sikre tilgang til sikker verifisering av utenlandske personers identitet.

Hensynet til registerkvalitet og riktige opplysninger er viktige hensyn ved registrering i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Registrering av foretak i Norge skjer på bakgrunn av det som meldes inn av enkeltpersoner. Registerfører skal sørge for at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte. Det innebærer også at registerdataene skal være korrekte, beskyttet mot uautorisert bruk og/eller endring, gjengis korrekt og er tilgjengelig for de som trenger dem. Dette forutsetter at identiteten til de som sender inn opplysninger, er verifisert, blant annet for å sikre at vedkommende har kompetanse til å registrere opplysninger for foretaket. eID forvaltes av Digitaliseringsministeren. I Handlingsplan for nasjonal strategi for eID i offentlig sektor» framkommer det av «Mål 2: Løsning for innlogging og bruk av offentlige digitale tjenester skal være sikker, kostnadseffektiv og helhetlig». Identifisering av utenlandske identiteter i Brønnøysundregistrene vil, når dette er klart, bygge på en slik fellesløsning. Det er ikke vesentlige tiltak tilknyttet dette på departementets område, og rapporteringen avsluttes.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingssesjon 2013–2014

Informasjon om eiere av aksjeselskaper

Vedtak nr. 496, 16. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 94 LS (2013–2014) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga*, jf. Innst. 261 L (2013–2014).

Utviklingen av en løsning for informasjon om aksjeeiere må bygge på et solid rettslig fundament som støtter opp under regjeringens politiske målsettinger. Departementet vurderer arbeidet i sammenheng med andre behov og prosesser, for å sikre at løsningen som velges, vil bidra til å redusere rapporteringsbyrder og -kostnader for næringslivet. Arbeidet med tilgjengeliggjøring av informasjon ses i sammenheng med Finansdepartementets arbeid med innsamling, oppbevaring og gjenbruk av informasjon i det offentlige.

Forslag om endringer i forskrift om innsyn i aksjeeiere ble sendt på høring 3. juni 2024 med frist 6. september 2024, og regler som kan gi økt faktisk åpenhet planlegges fastsatt innenfor inneværende stortingssesjon. Forslaget inneholder også forskriftsbestemmelser som innebærer at innsyn i utenlandske aksjeeieres aksjeholdning på forvalterkontoer kan tre i kraft. Departementet mottok i juni 2024 rapport fra en arbeidsgruppe som vurderer lovendringer. Rapporten følges opp av departementet med sikte på å fremme en lovproposisjon om endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven. Departementet har sammen med Finansdepartementet gitt Skatteetaten og

Brønnøysundregistrene i oppdrag å vurdere løsninger for å samle aksjeeierinformasjon. Utredningen skal leveres i november 2024.

Samlet er det gjennomført en rekke tiltak for økt åpenhet etter at anmodningsvedtaket ble fattet. Skatteetaten har per i dag oversikt over alle eiere per 31. desember. De mottar også informasjon om alle aksjetransaksjoner til skatteformål. Det er etter at anmodningsvedtaket ble fattet, gitt innsyn i Skatteetatens aksjeeierregister. Pågående prosesser rapporteres til Stortinget på ordinær måte i budsjettprosesser og lovforslag. Rapportering på dette anmodningsvedtaket kan avsluttes.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Del II
Budsjettforslag

5 Nærmere omtale av budsjettforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål

Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
900	Nærings- og fiskeridepartementet	851 837	886 839	844 815	-4,7
902	Justervesenet	146 553	152 608	159 879	4,8
903	Norsk akkreditering	69 911	65 050	74 340	14,3
904	Brønnøysundregistrene	697 927	829 263	842 950	1,7
905	Norges geologiske undersøkelse	295 754	305 431	310 470	1,6
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	87 858	98 287	127 751	30,0
907	Norsk nukleær dekommisjonering	394 795	712 700	730 331	2,5
908	Institutt for energiteknikk	402 972	544 654	582 311	6,9
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 272 311	2 410 000	2 459 000	2,0
910	Sjøfartsdirektoratet	489 676	481 950	503 640	4,5
911	Konkurransetilsynet	135 856	138 833	144 060	3,8
912	Klagenemndssekretariatet	37 906	38 150	39 150	2,6
913	Dagligvaretilsynet	8 236	10 450	10 450	0,0
915	Regelrådet	10 460	12 000	12 300	2,5
916	Kystverket	3 310 069	3 560 162	3 841 089	7,9
917	Fiskeridirektoratet	654 559	627 800	649 750	3,5
919	Diverse fiskeriformål	1 822 749	1 602 234	1 804 176	12,6
	Sum kategori 17.10	11 689 429	12 476 411	13 136 462	5,3

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	5 785 341	6 043 022	6 372 621	5,5
30–49	Nybygg, anlegg mv.	1 086 643	1 482 139	1 498 434	1,1
50–89	Overføringer til andre	4 817 445	4 951 250	5 265 407	6,3
	Sum kategori 17.10	11 689 429	12 476 411	13 136 462	5,3

Inntekter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	32 580	9 712	11 081	14,1
3902	Justervesenet	50 418	47 259	50 054	5,9
3903	Norsk akkreditering	56 525	57 506	59 691	3,8
3904	Brønnøysundregistrene	599 410	749 606	680 468	-9,2
3905	Norges geologiske undersøkelse	71 161	78 274	81 248	3,8
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	2 402	1 940	2 600	34,0
3908	Institutt for energiteknikk	136	3 400	0	-100,0
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	4 256	3 000	3 000	0,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	333 970	340 243	360 989	6,1
3911	Konkurransetilsynet	133	309	317	2,6
3912	Klagenemndssekretariatet	13 083	998	1 032	3,4
3916	Kystverket	17 261	11 107	11 529	3,8
3917	Fiskeridirektoratet	1 547 913	51 302	46 872	-8,6
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til Justervesenet, Fiskeridirektoratet og Kystverket	1 638 190	1 507 971	1 519 771	0,8
5626	Renter av lån til Institutt for energiteknikk	0	0	4 800	100,0
	Sum kategori 17.10	4 367 438	2 862 627	2 833 452	-1,0

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og de fleste av departementets underliggende virksomheter. Den omfatter også tilskudd til sysselsetting av sjø-

folk, tilskudd til drift og sikring av atomanlegg, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling. Inntektene omfatter i hovedsak gebyrer, sektoravgifter, oppdragsinntek-

ter fra etatenes virksomhet og vederlag for oppdrettstillatelser.

Nedenfor følger en nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning og forenkling, konkurransepolitikk, industri og tjenestenæringer. Deretter følger en omtale av enkelt næringer i departementets portefølje: maritim næring, mineralnæringen, reiselivsnæringen, fiskeri, havbruk og sjømat.

Næringslivslovgivning

Velfungerende markeder forutsetter at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Lover, regler og systemer for utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor er viktige rammevilkår for næringslivet. Regjeringen har mål om mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser og arbeider for en enklere hverdag for privatpersoner og bedrifter. Ved å forenkle regelverket og fjerne unødvendige rapporteringsbyrder styrkes næringslivet og verdiskapingen.

Sammenslutningsretten legger rammer for organiseringen av virksomheter i Norge gjennom å regulere rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer. Nærings- og fiskeridepartementet prioriterer som ansvarlig for rettsområdet, løpende utvikling av de sentrale selskapslovene som aksjelovene, samvirkeoven, selskapsloven mv. Selskapsrett har i senere år vært et prioritert område for EU, og på denne bakgrunn er det vedtatt flere direktiver og forordninger som i henhold til EØS-avtalen gjennomføres i norsk rett. Gjennomføringen bidrar til at norske virksomheter kan konkurrere på likeverdige vilkår med virksomheter fra EU-land og gir forutsigbarhet for europeiske selskaper ved samhandling med norske virksomheter. Departementet forvalter også regelverket for registrering iblant annet Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Opplysninger som registreres i disse registrene, sikrer at grunnleggende informasjon om virksomhetene har god kvalitet og gjøres kjent, slik at allmennheten og det offentlige kan bygge på disse. Dette innebærer at virksomhetene ikke behøver å gi disse opplysningene flere ganger til ulike offentlige virksomheter. Nærings- og fiskeridepartementet legger til rette for norsk næringsliv ved å arbeide for god kvalitet på denne informasjonen, forenkle regelverket og forbedre de digitale løsningene i Brønnøysundregistrene.

De aller fleste bedrifter følger gjeldende regelverk. Kontrollvirksomheten skal sikre etterlevelse og like rammebetingelser for aktørene, og skal

være målrettet slik at innsatsen rettes inn etter en vurdering av risikoen for og konsekvensene av overtredelser.

Status og resultater

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres ny virksomhet. Nyetableringer av foretak gir en indikasjon på økt virksomhet. I 2023 ble det registrert 33 661 nye foretak (ikke inkludert stiftelser, organisasjoner som kun kan etableres av stat eller kommune, eller registrering av virksomhet i enkeltpersonforetak)¹. Til sammenligning ble det i 2022 registrert 33 394 nye foretak. Totalt antall registrerte foretak i Foretaksregisteret per 1. januar 2024 var 454 639, en økning fra 443 952 per 1. januar 2023.

Brønnøysundregistrene skal sørge for sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon fra sine registre. Med økt digital dialog med næringslivet kan saksbehandlingen skje raskere, enklere og med høyere kvalitet for både bedrifter og det offentlige. Brønnøysundregistrene deltar også i et europeisk registersamarbeid (Business Register Interconnection System – BRIS), som bidrar til økt informasjonsutveksling og registerkvalitet på tvers av EØS².

Oppgaveregisteret er et register over alle rapporteringsplikter næringsdrivende har til statlige etater. Andelen elektronisk innsending til Brønnøysundregistrene er 96 pst. for Foretaksregisteret, 95 pst. for Enhetsregisteret, 87 pst. for Løsøreregisteret og 99,9 pst. for årsregnskap i Regnskapsregisteret. Digital innrapportering gjør det også i større grad mulig med helmaskinell saksbehandling.

Prioriteringer 2025

Utvikle og forenkle sammenslutnings- og registerlovgivningen

I 2025 vil Nærings- og fiskeridepartementet fortsette arbeidet med å revidere og videreutvikle sammenslutningslovgivningen slik at næringslivet har et tydelig og hensiktsmessig regelverk. Dette omfatter særlig aksjelovene. Departementet har lagt fram forslag til nye lover om Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Forslaget innebærer modernisering av regelverket for Enhetsregistre-

¹ Kilde: Brønnøysundregistrene. Tallene omfatter enkeltpersonforetak registrert i Foretaksregisteret.

² Se forordning (EU) 2015/884, forordning (EU) 2020/2244 og forordning (EU) 2021/1042.

ret som er en nasjonal felleskomponent, og for Foretaksregisteret som inneholder informasjon om norske foretak. Regelverket for registrering og bruk av opplysninger om enheter og foretak i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret bidrar både til samfunnsøkonomisk effektivitet og ivaretar rettsikkerheten for virksomheter og innbyggere. Departementet vil videreføre dette arbeidet i 2025.

Åpenhet og transparens er en grunnsten i norsk samfunnsliv. Tilgang til opplysninger om hvem som eier norske virksomheter er et viktig element i dette. Høringsnotat med forslag til ny forskrift om innsyn i aksjeeierboken, aksjeeierregisteret og forvalterregistrerte aksjer ble sendt på offentlig høring 3. juni 2024, med høringsfrist 6. september 2024. Det tas sikte på å fastsette forskriften kort tid etter høringen. Departementet vil i 2025 videreføre arbeidet med å oppdatere regelverket for å gi innbyggere og virksomheter enklere tilgang til informasjon om eierskap.

Internasjonale forpliktelser på sammenslutningsområdet

EU vedtok i 2024 et direktiv om videreutvikling av felleseuropeiske regler om digitale verktøy og prosesser innen selskapsretten. Formålet er å redusere administrative byrder i det indre marked, særlig for små og mellomstore bedrifter, ved å digitalisere og tilgjengeliggjøre informasjon om selskaper som opererer på tvers av medlemsstatenes landegrenser på en bedre måte. Gjennomføring av direktivet i norsk rett vil bidra til departementets mål om å sikre konkurransedyktige vilkår for norsk næringsliv, med tilgang til velfungerende digitale tjenester.

Departementet vil også gjennomføre annet regelverk som innlemmes i EØS-avtalen, slik at norske bedrifter kan konkurrere i det indre marked på like vilkår.

Forenklinger for næringslivet

Nærings- og fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for at forenklinger for næringslivet gjennomføres i tråd med regjeringens politikk. Regjeringen har som mål å redusere næringslivets kostnader knyttet til pålagte regler og utfylling av offentlige skjemaer med 11 mrd. kroner innen 2025. Foreløpig er det, på noe usikkert grunnlag, tallfestet forenklingsgevinster for om lag 3,4 mrd. kroner i denne stortingsperioden. Flere forenklingstiltak er i prosess, men der det for tiden ikke foreligger gevinstberegninger. For-

enklingsregnskapet, dvs. hvilke tiltak som inngår og estimerer på disse, oppdateres løpende fram mot 2025 etter hvert som informasjons- og erfaringsgrunnlaget blir bedre.

Forenklingsarbeidet tar utgangspunkt i at regelverk skal være egnet til å ivareta gitte mål til en lavest mulig kostnad for næringslivet slik at ressursene i størst mulig grad kan brukes til bedriftenes kjerneaktiviteter. Regelrådets arbeid for å vurdere kvaliteten på konsekvensvurderinger før næringsrelatert regelverk blir vedtatt, er derfor et viktig bidrag inn i forenklingsarbeidet.

Forenklingsarbeidet dreier seg dels om å forenkle lover og forskrifter, og dels om å gjøre det enklere for bedriftene å håndtere rapporteringspliktene til myndighetene. Det er et mål at det offentlige bare skal innhente opplysninger én gang. Dette innebærer at privat sektor ikke skal behøve å rapportere samme opplysning flere ganger til det offentlige.

Regjeringen har etablert den digitale inngangen «En vei inn» til det næringsrettede virkemiddelapparatet. En vei inn skal gjøre det enklere for næringslivet å finne fram til rett sted i virkemiddelapparatet. Det vises til nærmere omtale under programkategori 17.20.

Konkurransopolitikk

Velfungerende markeder med effektiv konkurranse bidrar til at noen bedrifter blir mer produktive og tilbyr bedre produkter enn andre. Mindre effektive bedrifter blir utkonkurrert. Vellykket innovasjon gir bedrifter et konkurransefortrinn og kan bidra til et bedre tilbud av varer og tjenester. Konkurransopolitikken er derfor et sentralt virkemiddel for å fremme effektiv og bærekraftig ressursbruk og økt verdiskaping.

Økt globalisering og digitalisering har bidratt til at norske bedrifter opplever mer konkurranse fra internasjonale aktører. Dette krever at bedrifter må omstille seg for å være konkurransedyktige. Effektiv konkurranse kan dermed bidra til omstilling og vekst, og at bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder.

Regjeringen vil legge til rette for et nyskapende og omstillingsdyktig næringsliv som produserer varer og tjenester mest mulig effektivt og bærekraftig. Regelverksveiledning, effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige regelverksbrudd har som mål å øke de samfunnsøkonomiske gevinstene av konkurransepolitikken. Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurransereglene, reglene om

offentlige anskaffelser og reglene om offentlig støtte.

Konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling og gir hjemmel til inngrep mot konkurransebegrensende foretakssammenslutninger. Konkurransetilsynet håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens forbudsbestemmelser. Konkurransklagenemnda er klageinstans for Konkurransetilsynets vedtak.

Regelverket om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser og bidra til at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Anskaffelsesregelverket er i stor grad gjennomføring av EØS-rettslige forpliktelser, og over visse terskelverdier skal derfor konkurranser om offentlige kontrakter i Norge kunngjøres i hele EØS-området.

Nærings- og fiskeridepartementet følger også opp internasjonale forpliktelser på anskaffelsesområdet gjennom WTO, EFTA og andre bilaterale avtaler. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring har ansvar for å legge til rette for at offentlige virksomheter har god kompetanse og organiserer sine anskaffelser på en hensiktsmessig og effektiv måte, blant annet gjennom veiledning, jf. omtale i Prop. 1 S (2023–2024) for Finansdepartementet. Brudd på regelverket om offentlige anskaffelser kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) eller tas til domstolene eller ESA.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte setter rammer for hvilke muligheter norske myndigheter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Det er støttegiver (departement, fylkeskommune, kommune, andre offentlige myndigheter og offentlig eide virksomheter) som har ansvar for at støtten er gitt i samsvar med regelverket, og eventuelt for å melde støtten til EFTAs overvåkingsorgan (ESA). Nærings- og fiskeridepartementet har videre ansvaret for å koordinere informasjon om nye støttetiltak til ESA og gir veiledning om regelverket. Departementet koordinerer norske støttegiveres dialog med ESA for å bidra til å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivningingen

Konkurranseloven er sektorovergripende og gjelder for alle foretak. Dette innebærer at alle foretak må forholde seg til reglene og avstå fra konkur-

ranseskadelig adferd, og utgjør den viktigste virkningen av konkurransereglene og håndhevingen av konkurranselovens forbuds- og inngrepsbestemmelser. Videre bidrar reglene og håndhevingen til en rekke positive virkninger for forbrukere som lavere priser, høyere kvalitet, bedre utvalg og økt innovasjon.

I Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranseloven m.m. (innføring av markedsetterforskning)* foreslår regjeringen å gi Konkurransetilsynet et nytt verktøy. Forslaget ble fremmet for Stortinget i september 2024. Markedsetterforskning gir Konkurransetilsynet mulighet til å gripe inn mot vesentlige konkurransebegrensninger, selv om det ikke har skjedd brudd på loven. Der som Konkurransetilsynet, etter en grundig vurdering, avdekker alvorlige konkurransebegrensninger, vil tilsynet kunne pålegge foretakene avhjelpende tiltak for å styrke konkurransen.

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg for å revidere konkurranseloven, med særlig sikte på modernisering og oppdatering av loven. Konkurranspolitikken, norsk økonomi og samfunnet generelt har utviklet seg siden sist loven ble revidert, særlig som følge av økende digitalisering og teknologisk utvikling. Regjeringen vil derfor foreta en helhetlig gjennomgang og utrede behovet for endringer slik at loven er i takt med retts- og samfunnsutviklingen. Effektivisering og forenkling av både reglene og saksbehandlingen vil være en sentral del av arbeidet.

Høsten 2021 sendte departementet forslag til endringer i konkurranseloven på høring. Departementet foreslo blant annet endringer i klagesaksbehandlingen. Evaluering og utredning av klageordningen for konkurransesaker, og behovet for eventuelle endringer, skal vurderes av utvalget som reviderer konkurranseloven.

Konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer

Konkurransesituasjonen i verdikjeden for mat og dagligvarer er utfordrende. Noen få aktører dominerer markedene, og det er omfattende etableringshindringer i både detaljist-, grossist- og leverandørleddet. Norske forbrukere møter høyere priser og mindre utvalg i dagligvarehyllene sammenlignet med forbrukere i andre land. Samlet sett gir dette grunn til bekymring for at konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer ikke er så god som den kan og bør være.

Konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer er et satsingsområde for regjeringen og Konkurransetilsynet. Tilsynet følger opp tips og klager og behandler flere saker som omhandler

mulige brudd på konkurranseloven. Konkurransetilsynet arbeider med å følge opp en rekke tiltak for å styrke konkurransen i dagligvarebransjen. Det vises til nærmere omtale under kap. 911.

Regjeringen har gjennom forskrift forbudt dagligvareaktørers bruk av negative servitutter som hindrer dagligvarevirksomhet, under forutsetning av at servitutter anses som en ensidig handling. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2024. På oppdrag fra departementet, leverte Konkurransetilsynet i juni 2024 en oppdatert kartlegging av bruken av negative servitutter. Kartleggingen viser at det ikke er stiftet negative servitutter etter at forskriften trådte i kraft. Kartleggingen viser at flere av dagligvarekjedene fortsatt har negative servitutter som ble stiftet før ikrafttredelsen av forskriften, og at det i varierende grad foreligger konkrete planer om å slette disse. Departementet vil følge opp resultatene fra kartleggingen, og vil sammen med Konkurransetilsynet vurdere om det er behov for ytterligere tiltak.

Regjeringen har hatt på høring et forslag om forbud mot konkurranseskadelige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer. Regjeringen jobber med å følge opp forslaget på bakgrunn av mottatte høringssvar.

Det er besluttet å gi Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre årlige kartlegginger av dagligvarekjedenes egne merkevarer og andre merkevarekategorier, selskapsstrukturer og markedsandeler i verdikjeden for mat og dagligvarer. Resultatene av kartleggingen vil utgjøre grunnlag for å vurdere om det er behov for eventuelle spesifikke tiltak rettet mot blant annet egne merkevarer og vertikal integrasjon.

Det vises også til kap. 4 i del I om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak og kap. 911 Konkurransetilsynet.

Håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler

De nasjonale konkurransetilsynene i EFTA/EØS-landene håndhever EØS-avtalens konkurranseregler parallelt med egen nasjonal konkurranse-lovgivning. Tilsvarende er ikke tilfellet på EU-siden, der de nasjonale konkurransemyndighetene kun kan håndheve konkurransereglene i Traktaten om den europeiske unions virkemåte (TEUV), men ikke de identiske bestemmelsene i EØS-avtalen. Som konsekvens av dette har det ikke blitt etablert grensekryssende samarbeid om etterforskning mellom nasjonale tilsyn i EFTA-landene og nasjonale tilsyn i EUs medlemsstater, med unntak for reglene som følger av den nordiske avtalen om samarbeid på konkurranseområ-

det. Dette har ført til forsinket innlemmelse av EØS-relevant konkurranselovgivning fra EU, som bygger på at de nasjonale konkurransetilsynene samarbeider om håndhevingen av konkurransereglene, blant annet ved informasjonsinnhenting og -deling. EØS-avtalens mål om lik regelutvikling oppfylles dermed ikke på konkurranserettens område.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor og er et viktig marked for næringslivet. Tall for 2023 viser at det offentlige kjøpte bygge- og anleggsarbeider, varer og tjenester for om lag 780 mrd. kroner. Hvordan disse midlene blir brukt, påvirker private virksomheters markedsadferd og hvor grønn og innovativ offentlig sektor og næringslivet blir. Offentlig etterspørsel etter bærekraftige løsninger kan bidra til å styrke markedene for bærekraftige varer og tjenester generelt, og fremme innovasjon. Dette ligger til grunn for departementets arbeid med offentlige anskaffelser.

Departementet arbeider med å gjøre regelverket om offentlige anskaffelser enklere og lettere tilgjengelig, samtidig som reglene om klima- og miljøhensyn og sosial bærekraft styrkes. Departementet har mottatt to utredninger fra Anskaffelsesutvalget som utgjør grunnlaget for det videre arbeid med en revisjon av regelverket.

Departementet har vedtatt en styrking av klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser som trådte i kraft 1. januar 2024. Endringene innebærer en betydelig skjerping av oppdragsgiveres plikt til å legge vekt på klima- og miljøhensyn i sine anskaffelser.

Regjeringen har også et pågående arbeid med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser som skal fremme sosial bærekraft. Norgesmodellen er dynamisk og utvikles i flere trinn. I første omgang prioriteres bransjer med særlig risiko for arbeidslivskriminalitet, som bygge- og anleggsnæringen og renholdsbransjen. Som ledd i arbeidet med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser har Nærings- og fiskeridepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet vedtatt forskrifter som pålegger oppdragsgiver å stille og følge opp bestemte kontraktsvilkår i offentlige anskaffelser. Kravene gjelder betaling av lønn og annen godtgjørelse via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling, obligatorisk tjenestepensjon (OTP) og HMS-kort. Reglene trådte i kraft 1. januar 2024.

Offentlig støtte

I 2021 ble det i Norge totalt utbetalt om lag 77 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser, jf. ESA State Aid Scoreboard for 2022, som inneholder de senest tilgjengelige tallene på utbetalt støtte. Hovedformålet med støtten i Norge har de siste årene vært å fremme energi- og miljøtiltak, regional utvikling og forskning, utvikling og innovasjon. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke, da denne typen støtte i utgangspunktet faller utenfor EØS-avtalen.

Prosedyreforordningen er det sentrale regelverket for saksbehandling på statsstøtteområdet. Forordningen regulerer hvilke prosedyrer EØS-landene må følge dersom de gir offentlig støtte, og hvilke prosedyrer Kommisjonen og ESA må følge i sin håndheving av reglene. Selv om forordningen trådte i kraft i EU i 2013, er den ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Forordningen innebærer overføring av offentlig myndighet til ESA. Saken er til vurdering og vil bli lagt fram for Stortinget når den er ferdig forberedt.

Europakommisjonen har vedtatt egne retningslinjer som åpner for å gi offentlig støtte til foretak som er berørt av Russlands angrepskrig mot Ukraina og påfølgende sanksjoner. Europakommisjonen har i retningslinjer i tillegg åpnet for å gi økt støtte for å bøte på energikrisen og for å framskynde det grønne skiftet, som er benyttet til støtte til havvind i Norge. Regelverket er forlenget ved flere anledninger. Deler av regelverket er ment å utløpe i desember 2024, og andre deler i 2025, men det er diskusjoner i EU om retningslinjene bør forlenges.

EU vedtok i juni 2023 endringer i Gruppeunntaksforordningen (GBER), som inneholder en liste over visse tiltak som er forhåndsgodkjent av ESA og derfor vil anses som forenelig støtte etter EØS-avtalen. Endringene ble tatt inn i EØS-avtalen 8. desember 2023 og ble innlemmet i norsk rett i januar 2024. I tillegg vedtok EU i desember 2023 endringer i vilkårene for tildeling under forordningen om bagatellmessig støtte og for bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning. Grensen for hvor mye støtte som kan gis over en periode på tre år, er økt fra 200 000 til 300 000 euro for bagatellmessig støtte, og fra 500 000 til 750 000 euro for bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning.

Prioriteringer 2025

Effektiv håndheving og avdekking av konkurransekriminalitet

Konkurransetilsynet arbeider for å fremme og synliggjøre samfunnsøkonomiske virkninger av konkurransereglene. Effektiv håndheving, saksbehandling med høy faglig standard og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene bidrar til å øke omfanget på håndhevingens samlede virkninger. For å effektivisere etterforskningen, håndhevingen og etterlevelsen av konkurranseregelverket er det gjennomført flere endringer i konkurranseloven. Regjeringen har også nedsatt et utvalg som skal revidere konkurranseloven, med sikte på at loven skal moderniseres, effektiviseres og forenkles.

Departementet vil fortsette arbeidet for å sikre ensartet rettsutvikling på konkurranseområdet i hele EØS-området. Dette inkluderer å vurdere innlemmelse av to direktiver: erstatningsdirektivet fra 2014 som skal gjøre det enklere å få erstatning for de som lider tap som følge av brudd på konkurransereglene og ECN+ direktivet som stiller visse minimumskrav til nasjonale konkurransemyndigheters håndhevingskompetanse, ressurser og uavhengighet.

Økt digitalisering, grønn omstilling og geopolitiske spenninger skaper utfordringer for håndhevingen av konkurranseloven. Utvalget som skal revidere loven, skal vurdere behovet for endringer, blant annet i lys av disse utviklingstrekkene og samfunnsutviklingen generelt.

Legge til rette for økt konkurranse innenfor detaljhandel og distribusjon av mat og dagligvarer

Arbeidet med konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer prioriteres høyt av regjeringen. Det arbeides med en rekke tiltak som skal bidra til å styrke konkurransen og derigjennom gi norske forbrukere lavere priser og bedre utvalg i butikkhyllene. Det vises i denne sammenheng til regjeringens tipunksplan for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Departementet har igangsatt en utredning av lov om god handelsskikk. Utredningen skal vurdere nye bestemmelser i loven om hvilke krav aktørene i dagligvarebransjen kan stille til hverandre i forhandlinger. Bakgrunnen for arbeidet er en anbefaling fra Samfunnsøkonomisk Analyse sin rapport om egne merkevarer og vertikal integrasjon. Eventuelle endringer i loven på bakgrunn av utredningen skal bidra til å gjøre loven mer

effektiv gjennom blant annet mer forbrukervennlige forhandlingsrammer.

Det er også satt i gang et arbeid for å kartlegge tilgang til grossisttjenester i mai 2024. Kartleggingen er ment å gi et kunnskapsgrunnlag for å kunne vurdere om det er behov for reguleringer av tilgang til grossisttjenester i dagligvarebransjen. Kartleggingen vil være en del av grunnlaget for regjeringens videre arbeid med å styrke konkurransen i dagligvarebransjen og vil også kunne benyttes til å vurdere eventuelle tiltak knyttet til grossist- og distributørleddet i dagligvarehandelen.

Flere av tiltakene vurderes på bakgrunn av anmodningsvedtak fra Stortinget. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte om oppfølgingen av disse vedtakene. Det vises også til kap. 4 i del I om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak.

Konkurransen som virkemiddel for å fremme det grønne skiftet

Regjeringen vil føre en aktiv konkurransepolitikk som fremmer grønn innovasjon og bærekraftig omstilling. Konkurransen gjør at bedrifter bruker ressurser effektivt, tenker nytt for å omstille seg og kan bidra til at klima- og miljøvennlige produkter blir mer konkurransedyktige. Effektiv håndheving av konkurranseloven i relevante sektorer som blant annet energi- og transportsektoren, kan gi viktige bidrag til den grønne omstillingen i norsk økonomi.

Konkurransen i den digitale økonomien

Digitalisering endrer store deler av økonomien og gir opphav til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon som bidrar til en effektiv forvaltning og effektive bedrifter. Høy digitaliseringsgrad vil kunne være en stor fordel for norske virksomheter i internasjonal konkurranse. Konkurranspolitikken skal bidra til at digitalisering gir opphav til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv.

Regjeringen varslet i Prop. 1 S Tillegg 1 (2021–2022) at de ville nedsette et bredt ekspertutvalg til å utrede betydningen av digitalisering for norsk næringsstruktur m.m. Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg for å revidere konkurranseloven, med sikte på at loven skal moderniseres, effektiviseres og forenkles. Konsekvenser av økt digitalisering for konkurransereglene er blant temaene lovutvalget vil utrede. Regjeringen har også satt i gang et arbeid med et nytt veikart for det tekno-

logibaserte næringslivet som skal se nærmere på de framvoksende teknologiene sin betydning for utviklingen av næringslivet. Videre jobber regjeringen med en nasjonal digitaliseringsstrategi der formålet blant annet er å stake ut kursen for videre digitalisering av offentlig sektor, legge bedre til rette for næringsrettet digitalisering og ta opp viktige samfunnsproblemer. Regjeringen vurderer at disse initiativene ivaretar intensjonen og formålet med det planlagte ekspertutvalget.

Legge til rette for mer effektive og bærekraftige offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser skal bidra til innovasjon, et konkurransedyktig næringsliv og effektivisering i offentlig sektor. Målet er gode offentlige ytelser med kvalitet som dekker brukernes behov, konkurranse om offentlige kontrakter og reduserte administrative kostnader ved å gjennomføre anskaffelsesprosesser. Anskaffelsene skal i tillegg bidra til å løse andre viktige samfunnsoppgaver som klimautfordringene og bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Anskaffelsesutvalget, som ble oppnevnt av regjeringen for å gjennomgå og forelå endringer til regelverket for offentlige anskaffelser, leverte sin første delrapport i november 2023 og andre delrapport i mai 2024. Departementet har startet et lovarbeid for å følge opp utvalgets utredninger.

Regjeringen arbeider med å utvikle en Norgesmodell for offentlige anskaffelser. Arbeidet er en viktig del av regjeringens innsats for å fremme det trygge og seriøse arbeidslivet og bevare den norske arbeidslivsmodellen. Modellen er dynamisk og utvikles trinnvis, foreløpig med fokus på bygge- og anleggsnæringen og renholdsbransjen. Første trinn inneholdt flere krav til kontraktsvilkår for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Andre trinn fokuserer på veiledning og bruk av digitale virkemidler for effektivisering og kompetanseøkning hos oppdragsgivere. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for arbeidet, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Regjeringen fører en aktiv og målrettet politikk for bruk av offentlige anskaffelser i arbeidet for å nå klima- og miljømålene. Regjeringen har vedtatt skjerpede krav til klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Reglene trådte i kraft 1. januar 2024 og innebærer at klima- og miljøhensyn som hovedregel skal vektes med 30 pst. i offentlige anskaffelser. Regjeringen følger praktiseringen av reglene nøye. Nærings- og fiskeri-

departementet følger opp arbeidet med grønne offentlige anskaffelser i fagdialogen med Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) for å gjøre veiledningsmaterieell om grønne offentlige innkjøp mer brukervennlig og bedre kjent for offentlige oppdragsgivere.

I oktober 2023, ble det innført nye, standardiserte kunngjørings skjemaer, eForms. Disse kunngjørings skjemaene skal brukes ved anskaffelser over EØS-terskelverdi, som kunngjøres i EUs anskaffelsesdatabase TED. eForms vil gjøre det lettere å samle inn og analysere data om offentlige anskaffelser. Tiltaket er en del av regjeringens forenklingssjektiv og kan på lengre sikt gi forenklingssjektiv både for leverandører og oppdragsgivere. Ved å gjøre anskaffelsesprosesser mer tilgjengelige og mindre byrdefulle, kan eForms senke terskelen for å delta i anskaffelsesprosesser. eForms kan dermed styrke konkurransen om offentlige oppdrag. Dette kan gi samfunnsøkonomiske gevinster i form av lavere kostnader for det offentlige, høyere kvalitet på offentlige oppdrag og økt innovasjon. Det kan også gjøre det lettere for offentlige oppdragsgivere å treffe data-drevne beslutninger om bruk og prioritering av offentlige midler, samt å innhente tilbud som oppfyller høye krav med hensyn til klima, miljø og bærekraft.

Utvikling av nytt støttereister

I dag er det et krav at alle enkelttildelinger av offentlig støtte over 100 000 euro skal registreres i Register for offentlig støtte. Under covid-19-pandemien ble det vurdert at registeret ikke ga tilstrekkelig god oversikt over tildelt støtte. Stortinget bevilget i statsbudsjettet for 2022 midler til å opprette et nytt støttereister. I desember 2023 kom Europakommisjonen med krav om at alle tildelinger gjort etter reglene for bagatellmessig støtte og bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning skal registreres fra og med 2026. Dette skulle skje enten i et nasjonalt register eller ved at medlemslandene tilknyttet seg EUs sentrale register. Forpliktelser etter EØS-avtalen gjør at Norge må registrere også disse typene tildelinger. Departementet har iverksatt et arbeid for å oppfylle forpliktelsen.

Industri og tjenestenæringer

Dette omfattes av industrien, bygge- og anleggsnæringen og tjenestenæringene inklusiv handelsnæringen.

Status og resultater

Industrien

Industrien sto i 2023 for om lag 9,1 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Industrisysselsettingen er redusert over tid i Norge, som i mange andre vestlige land. Dels kommer dette av at IKT, vedlikehold og annen servicereitet virksomhet er organisert ut av industrien. Samtidig har produktiviteten i industrien økt, særlig som følge av økt ressursutnyttelse og bruk av mer effektiv og automatisert teknologi. Mens antall sysselsatte i industrien er redusert med om lag 40 pst. fra 1970 til 2021, har verdiskapingen økt med om lag 50 pst. i samme periode. I 2023 utgjorde sysselsettingen i industrien om lag 224 000 personer, ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB).

Den norske prosessindustrien ligger i front når det gjelder teknologi og lave utslipp fra produksjonen. Over tid har norsk prosessindustri satset betydelig på forbedring av ressursutnyttelsen og produksjonsteknologi, og overgang fra standardprodukter til mer spesialiserte høykvalitetsmaterialer. Det meste av prosessindustriens produkter eksporteres og er i mange sammenhenger byggesteiner for det grønne skiftet innenfor et mangfold av sluttprodukter.

Næringsmiddelindustrien, med unntak av sjømatindustrien, produserer i stor grad for det norske markedet og er ikke utsatt for konjunktursvingninger i like stor grad som annen industri. Over tid har næringsmiddelindustrien hatt en stabil utvikling hva gjelder sysselsetting, med betydelig vekst i produksjon og verdiskaping over tid.

Produksjon av forbruksvarer består av et mangfold av bransjer, for eksempel møbel- og interiørindustri og tekstil- og konfeksjonsindustri, og er sammensatt av næringer og bedrifter med ulike typer av muligheter, utfordringer og særpreg. Produksjonen av forbruksvarer i Norge er redusert over tid. Flere virksomheter ser muligheter ved satsing på automatisert produksjon og nisjeprodukter.

Grønt industriløft er regjeringens industrisatsing og bygger på regjeringens styringsgrunnlag, Hurdalsplattformen som framhever sammenhengen mellom energi, klima- og næringspolitikk. Arbeidet skal framme attraktive arbeidsplasser, verdier og velferd for framtida i Norge, framme utslippsreduksjoner og grønn omstilling og redusere sårbarheter i verdikjeder som er sentrale for det grønne skiftet. Ivaretagelse av natur og bærekraft er sentrale forutsetninger for gjennomføringen av det grønne industriløftet. Regjeringen har

lagt fram to veikart for grønt industriløft med totalt om lag 150 tiltak.

Det ligger et særskilt potensial i å realisere nye grønne industriprosjekter i Norge, basert på våre naturgitte fortrinn, vår kompetanse og høye grad av automatisering og fleksibilitet. Innsatsområdene for satsingen er grønne industriprosjekter innenfor nye næringer som hydrogen, CO₂-håndtering og batterier, større grønne prosjekter i eksisterende fastlandsindustri, som prosessindustrien, maritim industri, manufacturing/industriell produksjon, solindustrien, skog- og trenæringen og annen bioøkonomi.

Bygge- og anleggsnæringen

Bygge- og anleggsnæringen sto i 2023 for om lag 7,3 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge og sysselsatte om lag 263 000 personer ifølge SSB. I perioden 1970–2021 har antall ansatte mer enn doblet seg samtidig som verdiskapingen er nær tredoblet. Bygge- og anleggsnæringen er relativt jevnt spredt utover landet, og antall ansatte og omsetningen henger sammen med innbyggertallet i de ulike regionene.

Bygge- og anleggsnæringen berøres av flere av de samme trendene som industrien, slik som digitalisering, raskere teknologisk utvikling, behov for mer miljø- og klimavennlig produksjon og tilgang på kompetent arbeidskraft. Næringen er særlig konjunkturfølsom, og høyere renter de siste to årene har gitt økte kapitalkostnader, redusert antall nye prosjekter og lavere aktivitetsnivå i bransjen generelt. Utviklingen i næringen framover vil være avhengig av blant annet den generelle utviklingen i norsk økonomi.

Tjenestenæringene

Tjenestenæringene, definert som privat tjenesteyting, står for om lag 40 pst. av verdiskapingen og sysselsettingen i Norge. Næringene omfatter blant annet varehandel, forretningsmessig tjenesteyting, virksomheter innenfor informasjon og kommunikasjon, overnattings- og serveringsvirksomhet, transport, kultur og underholdning. Blant tjenestenæringene er varehandelen den største bidragsyteren til verdiskaping og sysselsetting. Tjenestenæringenes omfang gjør at evnen til innovasjon og omstilling i disse næringene har stor betydning for landets samlede produktivitetsutvikling og verdiskaping.

Tjenestenæringene er en viktig brikke i overgangen til mer sirkulære forretningsmodeller i norsk næringsliv. Forbruksvarer vil trolig i større

grad enn i dag, dekkes gjennom tjenester. Sirkulære tjenester vil også innebære forretningsmodeller som legger vekt på reparasjon, bruktsalg og redesign. Vare- og tjenesteproduksjon er ofte knyttet sammen i verdikjeder. Varer skal ikke bare produseres, men også utvikles, designes, markedsføres, selges og transporteres. Tjenester har fått en økende betydning som innsatsfaktor i varer og i andre tjenester. Videre selges tjenester og varer i økende grad som komplementære goder, og produkter får i økende grad et tjenesteinnhold. Tjenesteinnholdet i produktene synes også å bli en stadig viktigere konkurranseparameter for bedrifter i avanserte økonomier.

Handelsnæringen, ofte omtalt som varehandelen, er av stor betydning for norsk økonomi og verdiskaping. Med 366 000 sysselsatte personer i 2023, er varehandelen en stor sysselsetter i privat næringsliv og bidrar til rundt 10 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Næringen består av om lag 73 000 virksomheter og er sammensatt av små og store aktører. Næringen har vært en viktig bidragsyter til produktivitetsveksten i norsk økonomi de siste tiårene. Handelsnæringen kan bidra til at økonomien blir mer sirkulær ved å stille krav til produsenter av varer og tjenester, utvikle nye forretningsmodeller og legge til rette for at forbrukere tar bærekraftige valg.

Regjeringen følger opp Meld. St. 9 (2018–2019) *Handelsnæringen – når kunden alltid har nett*. Handelsnæringen gjennomgår store endringer, blant annet på grunn av økt digitalisering og netthandel. Teknologiske endringer griper inn i hele verdikjeden og utfordrer eksisterende forretningsmodeller, blant annet som følge av nye muligheter til å kommunisere med kundene og mer effektiv logistikk. Handelsnæringen har blitt mer konkurranseutsatt. En fysisk butikk i Norge er nå gjerne i konkurranse med både norske og utenlandske nettbutikker.

Regjeringen la i april 2024 fram Prop. 86 L (2023–24) *Endringer i brukthandellova (innskrenking av virkeområde)* for Stortinget. Næringskomiteen avga sin innstilling, Innst. 332 L (2023–2024), i mai 2024. Stortinget sluttet seg til forslaget og loven trådte i kraft 1. juli 2024. Endringene innebærer at lovens virkeområde er innskrenket til å kun omfatte handelsvirksomhet med brukte og kasserte varer av edelt metall, edelstener og perler, kulturgjenstander, kunstverk, samlere objekter, antikviteter, motorvogner og tilhengere til motorvogner. Det ble også lovfestet en hjemmel til å gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard. Formålet med lovendringen er å legge bedre til rette for omstilling til en mer sirkulær økonomi,

ved å gjøre det enklere og mer attraktivt å drive med handel med brukte varer. Endringer i regelverket er et tiltak i handlingsplanen for sirkulær økonomi som regjeringen la fram i 2024.

Prioriteringer 2025

Regjeringen vil prioritere politikk som bidrar til å skape lønnsomme og attraktive jobber i hele landet, øke de grønne investeringene, styrke eksporten og kutte klimagassutslipp.

Regjeringen følger opp tiltakene i veikart for grønt industriløft og Norges batteristrategi som begge ble lansert i juni 2022, samt veikart 2.0 for Grønt industriløft som ble lansert høsten 2023. Rammebetingelsene for framtidens grønne industri favner bredt og omfatter mange politikkområder. Regjeringen vil i løpet av 2025 legge fram en stortingsmelding om industri, som blant annet vil belyse hvilke utfordringer og muligheter norsk industri står overfor, hvordan industrien kan fortsette å utvikle og omstille seg og bli en viktig del av lavutslippssamfunnet på en måte som er rettferdig og i tråd med den norske modellen. Det vil bli lagt vekt på utstrakt samarbeid mellom departementer, god dialog med næringslivets organisasjoner, partene i arbeidslivet, klima og miljøorganisasjoner og andre kompetansemiljøer.

Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri har gode samlede rammevilkår. CO₂-kompensasjonsordningen for kraftintensiv industri bidrar til å motvirke at norske bedrifter flytter sin virksomhet til eller velger å investere i land utenfor Europa med svakere klimareguleringer. Regjeringen og industrien kom i mars 2024 til en enighet om endret innretning på CO₂-kompensasjonsordningen, som blant annet innebærer at 40 pst. av kompensasjonen skal brukes på energi- og klimatiltak i industrien. Denne ordningen ligger under Klima- og miljødepartementets ansvarsområde og det vises det til Klima- og miljødepartementets fagproposisjon for nærmere omtale av ordningen. Regjeringen arbeider overfor EU for å ivareta hensynet til en ren norsk industri, herunder å sikre likebehandling av karbonlekkasjutsatte virksomheter og samtidig ivareta insentivene for reduksjon av klimagassutslipp.

Regjeringen vil legge til rette for lav- og nullutslippsteknologi som øker farten på den grønne omstillingen. Regjeringen viderefører også Prosess21 som skal gi råd om hvordan prosessindustrien best kan bidra i overgangen til lavutslippssamfunnet fram mot 2050. Regjeringen inngikk en overordnet intensjonsavtale om klimapartnerskap med hovedorganisasjonene i arbeidslivet i

januar 2023. Det er etablert dialog om klimapartnerskap med de næringene som står for de største utslippene, og der potensialet for raske utslippskutt er størst, herunder prosessindustrien.

Regjeringen vil gjennomgå anbefalingene fra ekspertutvalget for klimavennlige investeringer og vurdere ytterligere tiltak for å stimulere til flere lønnsomme klimavennlige investeringer.

Regjeringen følger opp tiltakene i veikart for helsenæringen, som ble lagt fram sommeren 2023. Håndteringen av og ansvar for ulike rammebetingelser knyttet til helsenæringen og norsk helse- og omsorgssektor ligger hos ulike departementer og nivåer i myndighetsapparatet. Det legges i oppfølgingen derfor vekt på samarbeid med næringslivet og helse- og omsorgssektoren. Det er etablert en arena for strategisk dialog mellom myndighetene og helsenæringen, som er et av tiltakene i veikartet. Regjeringen har mottatt en rapport fra Siva, Innovasjon Norge og Forskningsrådet med anbefaling for norsk legemiddelproduksjon og norsk helsekatapult. Regjeringen vil komme tilbake til hvordan rapporten følges opp.

Handelsnæringen er i endring som følge av økt digitalisering, netthandel og nye sirkulære forretningsmodeller. Departementet vil i 2025 fortsette med å følge opp stortingsmeldingen om handelsnæringen, for å legge til rette for god omstilling i næringen.

Regjeringen vil legge fram et veikart for kreativ næring, med mål om å bidra til økt verdiskaping og eksport i næringen.

Reiselivsnæringen

Beskrivelse av næringen

Reiselivsnæringen brukes som samlebetegnelse på tjenestebansjer som selger en betydelig del av sin produksjon til turister eller andre reisende: overnatting, servering, transport, opplevelser (kultur/aktiviteter) og formidling (reisearrangører). Dette er bransjer som i stor grad utfyller og påvirker hverandres virksomhet. Transport og servering er de to største reiselivsbransjene, blant annet som en følge av at deres tjenester også i stor grad benyttes av lokalbefolkningen.

Noen av de mest sentrale statlige virkemidlene for reiselivsnæringen forvaltes av Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, jf. omtale under programkategori 17.20. Reiselivsprosjekter finansieres gjennom de generelle ordningene i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge forvalter midler for å bidra til målet for reiselivspolitikken. Departementet gir også tilskudd til Visit Svalbard AS.

Status og resultater

Samlet sysselsatte reiselivsnæringen i Norge i 2019³ om lag 171 000 årsverk og skapte ifølge Statistisk sentralbyrå verdier for 130 mrd. kroner. Dette utgjorde 7,1 pst. av sysselsettingen og 4,2 pst. av verdiskapingen i norsk fastlandsøkonomi.

Reiseliv har det siste tiåret vært en av verdens raskest voksende næringer. Fra 2014 og fram til koronautbruddet økte aktiviteten og omsetningen uavbrutt også i norsk reiseliv. I 2023 var det 37 mill. overnattinger ved kommersielle overnattingsvirksomheter, en økning på om lag 5 pst. fra 2019. Fra januar til juli 2024 var det en økning i kommersielle gjestedøgn på 8 pst. fra 2019.

Prioriteringer 2025

Målet med reiselivspolitikken er en størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Regjeringen vil legge til rette for en reiselivsnæring som er konkurransedyktig, har stadig lavere klima- og miljøavtrykk, respekterer naturens og lokalsamfunnenes tålegrenser og bidrar til lønnsomme helårsarbeidsplasser og attraktive reisemål over hele landet.

Regjeringen la i 2024 fram et veikart for reiselivsnæringen, som viser hvordan regjeringen legger til rette for at reiselivsnæringen og norske reisemål skal utvikle seg i en mer bærekraftig retning. Oppfølging av veikartet vil stå sentralt i 2025.

Arbeidet for gode generelle rammevilkår for reiselivet vil fortsatt stå sentralt. Regjeringen viderefører reiselivsoppdraget til Innovasjon Norge, som et viktig virkemiddel for å oppnå målet for reiselivspolitikken. Innovasjon Norge skal bidra til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom hele året. Innovasjon Norge tilrettelegger for utvikling av produkttilbudet i næringen og profilerer Norge som helårlig reisemål.

Reiseliv er Norges femte største eksportnæring og er den femte nasjonale satsingen under strategien *Hele Norge eksporterer*, og det pågår et arbeid med å utvikle innhold i denne.

Regjeringen har mottatt forslag fra strategigruppen «Reiseliv 2030» og vil følge opp arbeidet i 2025. «Reiseliv 2030» har gitt anbefalinger om

forsknings- og innovasjonstiltak som bidrar til at reiselivsnæringen utvikler seg i en mer bærekraftig retning, blir mer helårlig, skaper aktivitet i hele landet, bidrar til økt verdiskaping og gjennomfører en grønn omstilling.

Regjeringen vil også følge opp Hurdalsplattformens punkt om å etablere en nasjonal godkjenningsordning gjennom å be Standard Norge om å utvikle en Norsk Standard som vil fastsette hvilken basiskompetanse alle guider bør ha. En slik standard vil kunne bidra til økt profesjonalitet, kvalitet og sikkerhet knyttet til guidede tjenester. Innovasjon Norge vil, som en del av reiselivsoppdraget for 2025, få i oppdrag å bidra i arbeidet.

Reiselivsnæringen bidrar til arbeidsplasser og verdiskaping. Men det er også kostnader forbundet med reiseliv. For noen lokalsamfunn kan det være krevende når det kommer mange tilreisende i høysesongen. Regjeringen vil i 2025 fortsette arbeidet som skal sikre at kommunene får juridisk handlingsrom til å kunne kreve inn besøksbidrag.

Reisemålsutvalget la fram sin rapport 30. mars 2023 (NOU 2023: 10 *Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid*). Utredningen gir viktige innspill til regjeringens videre arbeid med reisemålsutvikling og besøksforvaltning. Departementet følger opp utredningen i samråd med berørte departementer.

Maritim politikk, kystutvikling og sjøtransport

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for helheten i den maritime politikken, kystutviklingen og sjøtransport, herunder etatsstyringsansvaret for Sjøfartsdirektoratet og Kystverket. Sentrale lover i sektoren er skipssikkerhetsloven, skipsarbeidsloven, NIS-loven, lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs og deler av sjøloven, samt havne- og farvannsloven og deler av forurensningsloven og svalbardmiljøloven. Den maritime politikken skal legge til rette for gode og framtidsrettede rammebetingelser for maritimt nærings- og arbeidsliv.

Viktige virkemidler i sektoren er blant annet tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, støtte til maritim forskning og utvikling, satsing innen grønn skipsfart, regelverket for sjøsikkerhet for nærings- og fritidsfartøy, arbeidsmiljø og sikringsarbeid. Videre er utbedringer i farvannet, maritim infrastruktur, navigasjonstjenester, og tilskuddsordninger rettet mot havnene viktig for sjøtransporten.

Farvannsutbedringer gjennomføres for å redusere faren for ulykker, bedre framkommeligheten

³ Det er benyttet tall fra 2019 fordi de nyeste oppdaterte tallene i satellittregnskap for turisme er fra 2021, som var et unntaksår pga. korona.

for skipstrafikken og for å redusere seilingsdistanse.

Tilgang på kompetent arbeidskraft er viktig for konkurranseevnen til norsk maritim næring. Grønn omstilling og teknologiutvikling påvirker kompetansebehovet, og digital kompetanse og operasjonell erfaring fra sjøen anses av næringen som særlig viktig. Norske maritime virksomheter og arbeidstakere forvalter teknologi og har kompetanse som gir dem et internasjonalt konkurransefortrinn innenfor en rekke segmenter. Fagskoler med maritime fag kan søke om midler fra tilskuddsordningen for utviklingsmidler til høyere yrkesfaglig utdanning, og prosjekter rettet mot maritim utdanning blir prioritert i vurderingen av søknader.

Den norske maritime næringen er ledende på klima- og miljøvennlig teknologi, og grønn skipsfart er et viktig satsingsområde i regjeringens maritime politikk. En mer klima- og miljøvennlig skipsfart skal bidra til vekst og arbeidsplasser, i tillegg til reduksjon av utslipp. Maritime forsknings- og innovasjonsprosjekter utløser betydelig offentlig støtte fra virkemiddelapparatet herunder Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Se omtale under kap. 920 og kap. 2421. Videre kan Eksportfinansiering Norge gi finansiering på markedsmessige vilkår til kjøpere av skip bygget i Norge, samt byggelånsgarantier til banker. En egen eksportsatsing under eksportreformen «Hele Norge eksporterer» ble også lansert i 2023. Se nærmere omtale i programkat. 17.30 og under kap. 940, post 70.

Det offentlige er en stor innkjøper av varer og tjenester også i maritim sektor. Det er et handlingsrom innenfor EØS-retten til å stille kvalitetskrav i offentlige anskaffelser. Regjeringen vil bidra til at norske maritime leverandører og verft effektivt kan konkurrere om offentlige oppdrag.

Moderne havner og gode koblinger mellom kyst og vei, er viktig for kystsamfunn og næringslivet langs hele kysten. En stor del av næringsutviklingen skjer langs kysten, og derfor må det tilrettelegges for effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig sjøtransport, med effektive havner og farleder. For å sikre en ren kyst er vi avhengig av en hensiktsmessig dimensjonert beredskap mot akutt forurensning. Videre er det viktig å utvikle sjøtransportens fortrinn i det samlede transportsystemet, styrke samspillet mellom de ulike transportformene, og ta i bruk ny og moderne teknologi slik at det legges til rette for effektiv ressursutnyttelse. Tilskuddsordning for investering i effektive og miljøvennlige havner bidrar til å effektivisere logistikkjeden og styrke sjøtransporten

konkurranseevne gjennom å støtte opp om mer effektiv infrastruktur og logistikk i havnene.

Regjeringen gjeninnførte i 2023 statlig ansvar for fiskerihavnene. Viktige virkemidler på dette området er planlegging og gjennomføring av større tiltak i fiskerihavner, for eksempel farleder og moloer. Tilskuddsordning for fiskerihavnetiltak og vedlikehold av infrastruktur i tilknytning til fiskerihavner er også viktige virkemidler i denne sammenheng. Det vises til omtale under Kystverket, kap. 916.

Status og resultater

Markedssituasjonen for norsk maritim næring er betinget av utviklingen i verdensøkonomien, internasjonal handel, geopolitiske forhold, utviklingen i nye havnæringer, teknologiutvikling og innføring av klima- og miljøkrav.

Ifølge foreløpige beregninger i nasjonalregnskapet hadde maritim næring en verdiskaping på om lag 83,2 mrd. kroner i 2022 og 60 000 sysselsatte. Dette viser foreløpige tall fra Satellittregnskap for hav. Samlet økte verdiskapingen med 47 pst. og sysselsettingen med 4,3 pst. fra 2021. Maritim næring eksporterte varer og tjenester for 148,7 mrd. kroner i 2021. Den sterke oppgangen i verdiskaping skyldes i hovedsak en vekst på 96 pst. hos rederiene. Dette er særlig forårsaket av økte fraktrater i utenriks sjøfart og svekket kronkurs. For verftene var verdiskapingen i 2022 på 4,4 mrd. kroner, om lag på nivå med gjennomsnitt for årene 2019–2021⁴. I 2023 var det om lag 20 300 norske sjøfolk, der om lag 18 300 arbeidet på skip i NIS og NOR. Antallet har holdt seg relativt stabilt de siste årene.

Norge har hatt en stabil handelsflåte det siste tiåret på om lag 2 500 skip, der utenriksflåten utgjør om lag 1 700 skip. I 2023 utgjorde den norske flåten 2,5 pst. av verdens samlede lastekapasitet og er, sammenlignet med verdensflåten, den sjuende største flåten målt i kommersiell verdi, den tiende største flåten målt i antall skip, og den tiende største flåten målt i lastekapasitet.

I 2023 ble ansvaret for fiskerihavner tilbakeført til staten. Fiskerihavnene er en forutsetning for at den kystnære fiskeflåten skal kunne operere og lande fisken, og for å sikre videre utvikling av fiskeriavhengige kystsamfunn. I 2023 er det 371

⁴ Tallene er basert på satellittregnskap for hav som SSB har utarbeidet i 2022. Metoden benytter en snevrere definisjon enn tidligere leveranser av verdiskapingstall til departementet. I 2021 er tallene for Maritim sektor er noe lavere enn tidligere rapportert som følge av at det ikke inkluderer aktører i tjenester tilknyttet utvinning av olje og naturgass.

statlige fiskerihavner. Det gjennomføres nå en større kartlegging av vedlikeholdsetterslepet. Kartleggingen vil avsluttes i 2024.

Norske farvann er preget av krevende topografi og værforhold, og stedvis tett trafikk. Lostjenestene bidrar til å tilføre fartøyets mannskap nødvendig kompetanse om farvannet. Moderniseringen av navigasjonsinnretningene var også i 2023 et prioritert område for regjeringen. Dette arbeidet bidrar til høyere opptid for innretningene, reduserte klimagassutslipp og en mer effektiv drift av merkesystemet. Navigasjonsinnretningene er viktige for sjøsikkerheten, og det ble ikke registrert ulykker som følge av svikt ved innretningene i 2023.

Våren 2021 vedtok Stortinget at Kystverket skal bygge Stad skipstunnel. Kystverket har utarbeidet konkurransegrunnlag for entreprisen, og ferdigstilt arbeidet med innløsning av eiendom. Anbudskonkurranse for prosjektet lyses ut høsten 2024.

Prioriteringer 2025

I tråd med Hurdalsplattformen og utfordringene og mulighetene næringen står overfor, vil regjeringen prioritere å fremme utvikling av klima- og miljøvennlig skipsfart, digitalisering av maritim sektor og legge til rette for gode rammevilkår for maritimt nærings- og arbeidsliv.

I mai 2024 sendte regjeringen et nytt lovforslag på høring om norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel. Departementet arbeider med å fremme et lovforslag for Stortinget. I 2025 vil det arbeides videre med oppfølging av innføringen av norske lønns- og arbeidsvilkår.

Videre har regjeringen besluttet at maritimt regelverk skal evalueres og revideres gjennom et offentlig lovutvalg, og det vil arbeides med dette i 2025.

Regjeringen vil legge til rette for gode rammevilkår for maritimt nærings- og arbeidsliv, og foreslår å videreføre tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, jf. omtale under kap. 909.

Regjeringen vil ruste opp havner og farleder for å legge til rette for en effektiv og sikker sjøtransport, og sikre videre utvikling av fiskerihavneavhengige kystsamfunn. Dette omfatter blant annet utbedringer i farvannet, som å fjerne grunner og øke dybden i farledene, samt modernisering og fornying av navigasjonsinnretningene for å opprettholde det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten, jf. omtale under kap. 916.

Bosetting og aktivitet i nord er en sentral del av regjeringens politikk. Regjeringen vil i 2025 sikre oppstart og gjennomføring av flere viktige fiskerihavner som bidrar til levende lokalsamfunn og livskraftig næringsliv langs kysten.

Transportsystemet bidrar til å understøtte Forsvaret, og havnene er viktige for å ivareta nasjonale forvars- og beredskapsinteresser. Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen og utvidelsen av NATO vil kunne stille nye krav til maritim infrastruktur, tilgang til havneanlegg og tilgjengelige havnetjenester. Nærings- og fiskeridepartementet og Kystverket vil i 2025, sammen med sivile og militære myndigheter, kommuner og havneiere, vurdere nødvendige tiltak for å sikre en robust infrastruktur som også bidrar til å dekke sivile og militære behov i kriser og krig.

Regjeringen vil legge til rette for at maritim næring kan videreutvikle sitt konkurransefortrinn gjennom å ta i bruk og utvikle ny teknologi som bygger opp under norsk klima- og miljøpolitikk, og legger til rette for grønn verdiskaping og grønne arbeidsplasser. Et internasjonalt marked for maritime lav- og nullutslippsløsninger er under etablering som følger av FNs sjøfartsorganisasjon IMOs reviderte klimagassstrategi vedtatt i 2023 og EUs oppfølging av «Fit for 55». Som del av eksportreformen «Hele Norge eksporterer» ble eksportsatsingen «mer og grønnere maritim eksport» lansert 2. mai 2023. Næringen er involvert i satsingen og har utarbeidet underlaget til innspillet fra Nasjonalt eksportråd til satsingen. Prosjektstyret som skal følge opp og gi innspill til Innovasjon Norges gjennomføring, består av aktører i næringen.

Samarbeid med næringen er viktig for å kutte i klimagassutslippet fra innenriks sjøfart og fiske. Det maritime klimapartnerskapet skal bidra til å identifisere barrierer og flaskehals, og løsninger som kan øke omstillingstempoet. Arbeidet vil følges opp i 2025.

Regjeringen vil arbeide videre for å sikre en effektiv og kompetent sjøfartsadministrasjon med fokus på sikkerhet og klima- og miljøvennlig skipsfart. Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Direktoratet har fått i oppdrag å utarbeide en handlingsplan, og etter planen skal handlingsplanen ferdigstilles innen utgangen av 2024. Etter dette starter gjennomføringsfasen, og i 2025 skal direktoratet videreføre arbeidet med å bidra til å oppnå regjeringens nullvisjon. Regjeringen har også vedtatt en nullvisjon om ingen omkomne som følge av

drukningssulykker på fritidsområdet, og en handlingsplan er under utarbeidelse i samarbeid med berørte departement. Nærings- og fiskeridepartementet koordinerer arbeidet. Arbeidet med å følge opp nullvisjonen videreføres i 2025.

Økt likestilling i maritim næring vil kunne bidra til høyere grad av innovasjon, verdiskaping og kompetanse i næringen. Regjeringen har tatt initiativ til en samarbeidserklæring med maritim næring for å jobbe for økt likestilling og mangfold i næringen.

Beredskap mot akutt forurensning beskytter miljøet, helse og økonomiske interesser. I 2025 vil regjeringen prioritere styrking av beredskap mot akutt forurensning i Oslofjorden, samt kompetanseheving av de interkommunale utvalgene for akutt forurensning. Videre vil regjeringen i 2025 fortsette arbeidet med etablering av fasiliteter for testing, øving og teknologiutvikling for bekjempelse av akutt forurensning.

Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak om bygging av Stad skipstunnel jf. Innst. 389 S og Prop. 97 S (2020–2021) *Bygging av Stad skipstunnel*. Kystverket skal i 2025 vurdere eventuelle tilbud etter utlysningen av anbudskonkurransen. Dersom det ikke kommer tilbud som er innenfor kostnadsrammen som Stortinget har vedtatt, vil regjeringen legge saken fram for Stortinget på nytt. Den prisjusterte kostnadsrammen er lavere enn det som kommer fram av Kystverkets oppdaterte kostnads- og usikkerhetsanalyse.

Mineralnæringen

Beskrivelse av næringen

Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for økt verdiskaping og arbeidsplasser, særlig i distriktene. Mineralressursene er helt nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Mineralressurser brukes også i industri- og vareproduksjon og er sentrale innsatsfaktorer i produkter basert på «grønne teknologier» som for eksempel vindmøller, solcellepaneler og el-biler, men også en lang rekke andre produkter, fra telefoner og nettbrett til maling og kosmetikk. Regjeringen legger til rette for økt verdiskaping og bærekraftig vekst i næringen.

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard undersøkelses- og utvinningstillatelser og driftskonsesjon til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. Kommunale prioriteringer av

arealbruk gjennom planprosesser er også av stor betydning for næringen. Blant viktige rammebetingelser for næringen kan nevnes plan- og bygningsloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og kulturminneloven.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data er et kollektivt gode med en rekke bruksområder. De finansieres derfor av staten og kartlegges, samles inn og forvaltes av Norges geologiske undersøkelse.

Status og resultater

Mineralnæringen består av virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i 2023 for om lag 14,2 mrd. kroner, mot 13,6 mrd. kroner i 2022. Byggeråstoff utgjør hovedvekten av salgsverdien og omsatte for om lag 7,2 mrd. kroner. Næringen har for de fleste produkter en høy eksportandel. Samlet eksportandel målt i omsetning var 44,6 pst. i 2023 og utgjorde 6,8 mrd. kroner. Næringen sysselsatte om lag 4 470 årsverk i 2023.

Etterspørselen etter mineralressurser på verdensmarkedet er nært knyttet til befolkningsvekst og økonomisk vekst, særlig i land som bygger mye infrastruktur, industri og bygg som krever mye mineraler. Den grønne omstillingen forventes imidlertid å øke etterspørsel og priser for mange metaller som brukes i for eksempel batterier, elmotorer, kraftproduksjon og ledningsnett.

For byggeråstoff bestemmes konjunktorene i større grad av byggeaktivitet og utbygging av samferdselsprosjekter.

Prioriteringer 2025

Regjeringen la fram sin mineralstrategi 21. juni 2023, og oppfølging av strategien vil være en viktig prioritering i 2025. Regjeringen vil arbeide for at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring, legge til rette for gjenbruk og resirkulering av råvarer og samarbeide tett med Europa for å sikre kritiske verdikjeder. Offentlig kartlegging av mineralressurser gir bedre kunnskap om ressursene og er av stor betydning for å tiltrekke private letebedrifter.

Mineralloven fra 2010 fastsetter grunnleggende rammer for å drive mineralvirksomhet i Norge. Departementet arbeider for at mineralloven skal være et godt redskap for en god og bærekraftig ressursforvaltning til beste for samfunnet, verdiskapingen og framtidige arbeidsplasser.

Minerallovutvalget leverte i 2022 sin rapport (NOU 2022: 8 *Ny minerallov*) med forslag til en ny, revidert minerallov. Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomgått og sammenstilt alle høringsinnspillene og er i gang med oppfølgingen av utvalgets anbefalinger. Departementet tar sikte på å legge fram en proposisjon om ny minerallov for Stortinget våren 2025.

Sjømatnæringene og det akvatiske matsystemet

Sjømat er en av Norges viktigste eksportvarer og har stor betydning for matsikkerheten i verden. Sjømatnæringene er også sentrale for sysselsetting og verdiskaping i distriktene. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for fiskeri- og havbruksforvaltningen, rammebetingelser for sjømatindustrien og sjømathandelen og markedsadgang for norsk sjømat. Nærings- og fiskeridepartementet har som matdepartement ansvar for å fremme bærekraftige akvatiske matsystem.

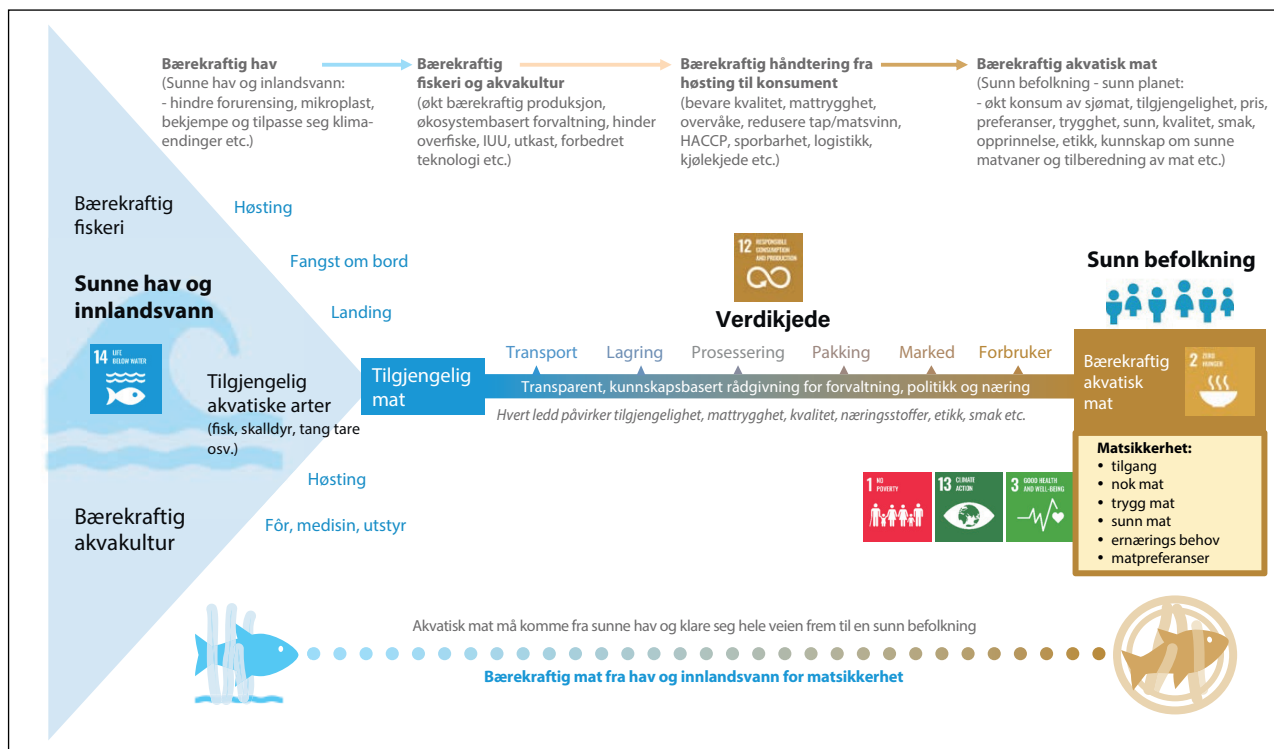
Norsk sjømat er sunn og miljøvennlig med lavt klimaavtrykk. Regjeringen legger stor vekt på å sikre en bærekraftig fiskeri- og havbruksforvaltning, sunn og trygg sjømat og vil sørge for at havet som matfat og sjømat vektlegges sterkere i arbeid med bærekraftige matsystem og matsikkerhet når hav, akvakultur og fiskeri, ernærings- og matpolitikk utformes både nasjonalt og globalt.

Departementet har ansvaret for å ivareta det akvatiske matsystemet langs hele verdikjeden «fra hav til konsum», jf. figur 5.1. Synliggjøring og styrking av betydningen sjømat har for matsikkerhet, er en viktig oppgave for departementet. Dette forutsetter en helhetlig tilnærming hvor kunnskapsbasert forvaltning må legges til grunn for å sikre rene, rike hav og bærekraftig høsting, produksjon, bearbeiding, distribusjon samt omsetning og konsum av sunn og trygg sjømat av god kvalitet som møter forbruker- og markedspreferanser. Dette er grunnleggende for vekst og utvikling i fiskeri, havbruk og sjømatnæringen.

I 2023 ble det produsert rundt 1,6 mill. tonn sjømat i havbruksnæringen, og det ble landet over 2,5 mill. tonn sjømat fra villfisknæringen. Det ble eksportert 2,8 mill. tonn sjømat til en rekordhøy verdi av 172 mrd. kroner i 2023. Verdiøkningen var på 14 pst. sammenlignet med 2022. Næringen sysselsatte 19 800 årsverk i 2023 ifølge SSB. Denne statistikken plukker ikke opp det betydelige antallet utenlandske sesongarbeidere som jobber i Norge i korte perioder utenfor SSBs telle-tidspunkt.

Fiskeri

Det overordnede målet i fiskeripolitikken er å sikre en økologisk bærekraftig og samfunnsøko-

Figur 5.1 Det akvatiske matsystemet – fra hav til bord

Kilde: Nærings og fiskeridepartementet

nomisk lønnsom forvaltning av de viltlevende marine ressursene og det tilhørende genetiske materialet. Fiskeriforvaltningen skal også medvirke til å sikre sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene.

Departementets oppgaver på fiskeriområdet omfatter blant annet internasjonale kvoteforhandlinger, nasjonal kvotefastsettelse, regulering av adgangen til å drive fiske og fangst og tilrettelegging for kontroll med høstingen. Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ innen fiskeriforvaltning og har blant annet ansvar for nasjonale reguleringer, tillatelser, overvåking og kontroll, jf. nærmere omtale under kap. 917.

Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Et høyt langtidsutbytte av bestandene forutsetter at forvaltningen bygger på vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene. Kvotene svinger med bestandsstørrelsene. Innenfor de biologiske rammene søkes det stabilitet i kvotefordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

Gjennom internasjonalt samarbeid arbeider Norge for at forvaltningen av viltlevende marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås internasjonale avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Status og resultater

Lønnsomhet

Lønnsomheten for fiskeflåten varierer mye fra år til år, og mellom flåtegrupper, men har de siste 30 årene gjennomgående hatt en positiv utvikling. Siden 2004 har gjennomsnittlig driftsmargin for fiskeflåten vært over 10 pst. og etter 2015 har den vært over 15 pst. Lønnsomheten er høyest blant torsketrålere og i de pelagiske fiskeriene⁵ og lavest i kystrekeflåten.

Det er flere underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden. Økte fiskebestander og reduksjon i tallet på fiskefartøy har bidratt til lavere kostnader og høyere produktivitet. De siste årene har økte priser bidratt sterkt til den positive utviklingen.

I dag er bestandssituasjonen mer krevende, med nedadgående kvoter på viktige bestander

som norsk vårgytende sild (nvg-sild) og torsk, hyse og sei nord for 62°N. Økte drivstoffkostnader skaper også problemer for de mest sårbare fartøygruppene, særlig for kystrekeflåten.

Totalt er det om lag 9 700 som har fiske som hovedyrke i Norge. Antallet har holdt seg relativt stabilt de siste tiåret.

Fiskeriforvaltning

Regjeringen vil sikre nasjonal råderett og kontroll over fiskeressursene våre og forvalte disse til det beste for dagens og framtidige generasjoner. Siden vi deler rundt 90 pst. av fiskeressursene vi høster av med andre land, er de årlige fiskeriavtalene avgjørende for å nå målene i fiskeripolitikken. I en krevende geopolitisk situasjon, legger regjeringen stor vekt på å få på plass ansvarlige avtaler som ivaretar en bærekraftig forvaltning av felles bestander, gir Norge en rettfærdig del av kvotefordelingen og sikrer tilfredsstillende kontroll og håndheving. Likevel har det de senere årene ikke blitt enighet mellom kyststatene om kvotefordeling for de pelagiske bestandene makrell, nvg-sild og kolmule, noe som har medført overfiske, fordi summen av nasjonalt fastsatte kvoter har vært høyere enn avtalt totalkvote. Det vises til Meld. St. 10 (2023–2024) *Noregs fiskeriavtaler for 2024 og fisket etter avtalane i 2022 og 2023* for rapportering om de internasjonale fiskeriavtalene. Meldingen rapporterer også om status for de viktigste kommersielle fiskebestandene og om Norges arbeid med FNs havretts- og fiskeriresolusjoner.

Norsk villfanget sjømat har generelt et lavt klimaavtrykk sammenlignet med andre animalske proteinkilder. Likevel er det et mål at også fiskeflåten bidrar til å nå Norges klimaforpliktelser ved å redusere sitt CO₂-avtrykk.

Data fra Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse viser imidlertid en økende trend i drivstofforbruket til den norske fiskeflåten siden 2014. Årsakene til dette er sammensatte. Drivstofforbruket i fiskeflåten blir påvirket av mange faktorer, som båtstørrelse og motorkraft, fangstredskap, kvotestørrelser og fiskens vandringsmønster og tilgjengelighet. I 2021 og 2022 bidro manglende adgang til britisk sone til økt drivstofforbruk i makrellfisket.

CO₂-avgiften gir insentiver til å redusere drivstofforbruket og finne alternative energikilder. Fiskeflåten ble derfor fra 2020 underlagt ordinær CO₂-avgift for fiske og fangst i nære farvann. For å lette omstillingen for næringen ble det samtidig opprettet en midlertidig kompensasjonsordning,

⁵ Fisk som hovedsakelig lever i åpne vannmasser, til forskjell fra bunnfisk. De viktigste er pelagiske artene for norske fiskerier er makrell, sild og kolmule.

som skulle avvikles fra 2025. Behovet for kompensasjonsordningen er imidlertid fortsatt til stede, og ordningen foreslås styrket i 2025. Kompensasjonsordningen er innrettet slik at den skal gi insentiv til energieffektivisering.

Fra 2025 foreslås det at fiskeflåten også skal betale avgift for drivstoff som benyttes ved fiske og fangst i fjerne farvann. Satsen foreslås satt til 25 pst. av generelt nivå for utslipp under innsatsfordelingen.

Fallende kvoter på flere viktige bestander påvirker norske fiskere og villfiskindustri, særlig kystsamfunn i nord. Kvotene har de siste årene gått ned både på torsk, hyse, sei og norsk vårgytende sild, og kvoterådene for 2025 tilsier en ytterligere reduksjon. For villfiskindustrien vil fallende kvoter bety mindre tilgjengelig råstoff og økt behov for omstilling.

Kvotesystemet skal sørge for at vi tar vare på de fiskeressursene vi har, både for dagens og framtidige generasjoner, og det skal bidra til å skape aktivitet, arbeidsplasser og verdiskaping i kystsamfunnene. Utformingen av kvotesystemet har stor betydning for både for næringen og fiskeriavhengige lokalsamfunn. Viktige veivalg for norsk fiskerinæring ble tatt ved Stortingets behandling av Meld. St. 7 (2023–2024) *Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling*, jf. Innst. 264 S (2023–2024). Oppfølging av Stortingets vedtak ved behandlingen av kvotemeldingen vil være en hovedprioritet i fiskeriforvaltningen i 2025.

Deltakerregulering er ofte nødvendig for å sikre lønnsomhet i næringen. Nærings- og fiskeridepartementet besluttet i desember 2023 å begrense deltakelsen i snøkrabbefangst fra 1. januar 2025. Tidligere snøkrabbetillatelse ble tilbakekalt ved kongelig resolusjon 24. mai 2024, og nye tillatelse blir tildelt høsten 2024 basert på nye vilkår. Færre deltakere vil gi mer forutsigbarhet for aktørene og begrense miljøpåvirkningen fangsten medfører i form av etterlatte og tapte redskaper i havet.

Det er et økende press på kystsonen, med etablering av infrastruktur og aktivitet som kan påvirke gyte- og oppvekstområder og fiskefelt. Det er stedvis også stort fiskepress på lokale og kystnære fiskebestander som nasjonalt er av mindre økonomisk verdi, men som er viktige for deler av fiskeflåten og lokalsamfunn. Regjeringen vil derfor øke innsatsen for forvaltningen av kystnære bestander og blant annet vie beskatningstrykket fra fritids- og turistfiske og tilhørende behov for forvaltningstiltak større oppmerksomhet. Forvaltningen vil i større grad enn tidligere ta

hensyn til at det er ulike utfordringer forskjellige steder langs kysten.

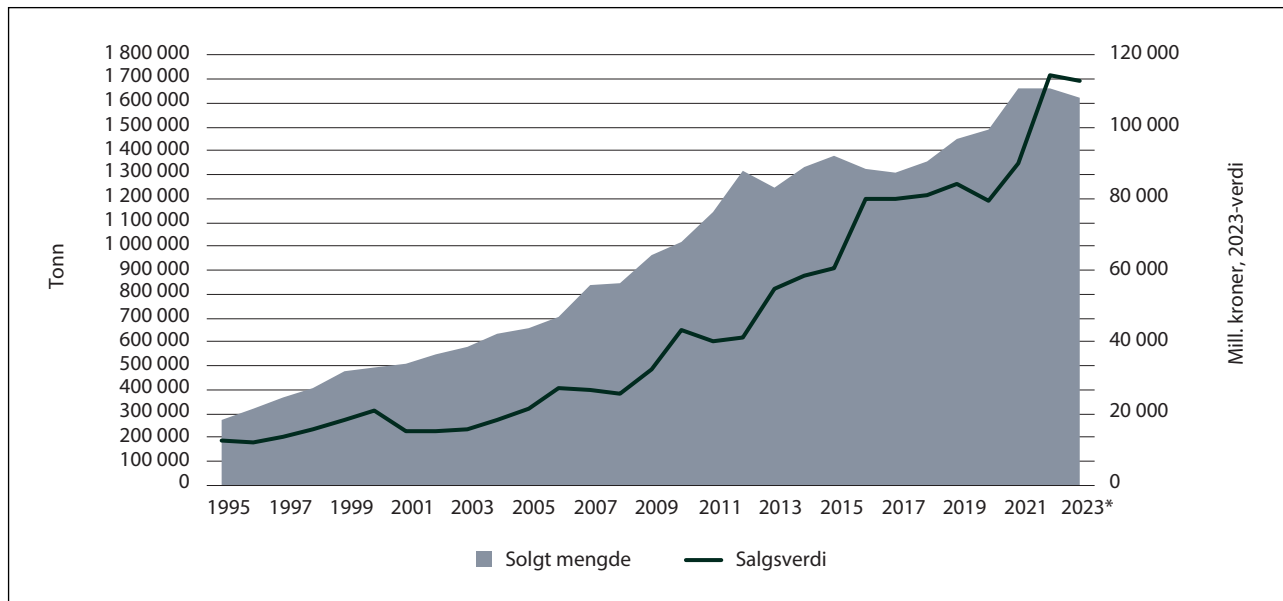
Brudd på fiskerilovgivningen undergraver målene i fiskeriforvaltningen. Regjeringen viderefører arbeidet med å forbedre, forebygge og bekjempe fiskerikriminalitet. Foruten styrkingen av Økokrims arbeid på fiskekrimfeltet fra 2023, er et viktig element i arbeidet å få bedre data om det som høstes og omsettes. Et pålitelig ressursregnskap er avgjørende både for bestandsforskningen, forvaltningens reguleringsarbeid og kontrollen med ressursuttaket. Fra 1. januar 2024 gjelder nye regler for prøvetaking av industrifangster ved landing, noe som gir oss et mer korrekt regnskap over det som høstes. Sporing og fangstrapportering er innført for alle fiskefartøy ned til 10 meter. Det arbeides fortsatt med forslag til krav til automatiske vekter og veiesystemer ved alle fiskemottak. Gjennom sitt FangstID-program jobber Fiskeridirektoratet samtidig langsiktig sammen med en rekke partnere nasjonalt og internasjonalt, for å fremme utviklingen av teknologi for automatisk fangstdokumentasjon til havs.

Regjeringen prioriterer internasjonalt samarbeid mot fiskerikriminalitet og Norge har sekretariatet for en internasjonal ministererklæring med 60 medlemsland. Erklæringen implementeres gjennom «Blue Justice-initiativet» som Norge finansierer. I 2024 fikk erklæringslandene tilgang til satellittsporing fra norske statlige mikrosatellitter i samarbeid med Norsk romsenter, Kystverket og Fiskeridirektoratet.

Prioriteringer 2025

For å støtte fiskeflåtens evne til omstilling foreslår regjeringen å øke CO₂-kompensasjonsordningen for fiskeflåten med 153,6 mill. kroner, til 500,4 mill. kroner. Ordningen skulle egentlig avvikles fra 2025. Departementet vil vurdere justeringer i gjennomføringen av ordningen, for å sikre bedre kontroll med at det kun er fangst tatt med avgiftsbelagt drivstoff, som inngår i beregningsgrunnlaget for kompensasjon.

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2025 legge stor vekt på å ivareta en bærekraftig forvaltning av felles bestander og sikre norske interesser ved forhandlinger av fiskeriavtaler. Departementet vil følge opp Stortingets vedtak ved behandling av kvotemeldingen. Andre prioriterte områder er forvaltningen av lokale og kystnære bestander, forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt. Det foreslås å øke bevilgningen til Fiskeridirektoratets fiskerikontroll i Troms og

Figur 5.2 Total mengde og førstehåndsverdi av fisk i havbruksnæringen 1995–2023

Foreløpige tall for 2023.

Kilde: Fiskeridirektoratet

Finnmark med 4 mill. kroner og til arbeidet med Blue Justice i Vardø med 5 mill. kroner.

Havbruk

Havbruksområdet omfatter blant annet ansvar for forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av konsesjoner, produksjonsbegrensninger, arealbruk og eierskap. Målet er å fremme en lønnsom og verdiskapende havbruksnæring innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende etater innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøhensyn, og hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til sunn og trygg sjømat, fiskehelse og fiskevelferd. Etatene samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulig faglige råd.

Status og resultater

Produksjon og lønnsomhet

Førstehåndsverdien av produksjon av fisk fra havbruksnæringen var i 2023 på 112,8 mrd. kroner, mot 108,2 mrd. kroner i 2022.

Kvantumsutviklingen i næringen har over tid vært stigende, men har de senere år jevnet seg ut. I 2023 ble det solgt 1 517 516 tonn atlantisk laks,

som var en liten nedgang fra 2022, og 86 338 tonn regnbueørret, en liten økning fra 2022.

I 2023 ble det solgt 11 389 tonn oppdrettstorsk, som er mer enn en dobling sammenlignet med 2022. Det ble i 2023 solgt 814 tonn røye, og 1 903 tonn kveite, en økning på 27 pst. for røye og en reduksjon på 17 pst. for kveite fra 2022. I tillegg ble det solgt 386 tonn andre arter, en økning fra 2022.

I 2023 ble det solgt 2 112 tonn skalldyr (kamskjell, østers, blåskjell og andre arter som krepser og hummer). Dette er en nedgang på 22 pst. fra 2022, men med økning i førstehåndsverdien fra 16,8 mill. kroner i 2022 til 37,7 mill. kroner i 2023. Det er blåskjell som utgjør hoveddelen av både kvantum og verdi. Interessen for dyrkning av tang og tare i Norge er stabil. I 2023 ble det høstet 137 tonn dyrket tare.

I 2023 var om lag 10 150 personer direkte sysselsatt i havbruksnæringen, om lag det samme som året før.

De siste årene har driftsmarginen vært gjennomgående høy som følge av høye priser på laks. Gjennomsnittlig driftsmargin økte fra 18 pst. i 2021 til 29,1 pst. i 2022.

Gjennomsnittlig produksjonskostnad, i nominell verdi, økte med 1,17 pst. fra 2021 til 2022 og var i 2022 på 49,12 kroner per kilo. Førkostnader utgjorde i 2022 44 pst. av produksjonskostnadene, og endringer i denne kostnadsposten har derfor stor betydning for de totale produksjonskostna-

dene. Lønnsomhetsundersøkelsen for 2023 er ikke ferdig før høsten 2024.

Kapasitetsjustering

Produksjonen reguleres gjennom maksimal tillatt biomasse, som angir hvor mye levende fisk inneholder av en produksjonstillatelse kan ha stående i sjøen til enhver tid. Kapasitetsjustering i norsk lakse- og ørretoppdrett (trafikklyssystemet) er basert på produksjonsområder og påvirkning på villfisk. En forutsetning for vekst er at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer.

Høsten 2023 ble miljøsituasjonen i produksjonsområdene vurdert. Sammen med vurderingen som ble gjort høsten 2022, la dette grunnlaget for den fjerde kapasitetsjusteringen i mars 2024. Av 13 produksjonsområder besluttet regjeringen at seks ble satt til grønt, fem til gult og to produksjonsområder til rødt. Auksjonen av ny kapasitet ble gjennomført i juni 2024. Samlet inntekt etter auksjonen var på nærmere 5,3 mrd. kroner.

Arealstruktur

En avgjørende faktor for å kunne utnytte havbruksnæringens produksjonspotensial er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon og at arealet utnyttes på en best mulig måte.

Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til i stadig større grad vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større geografisk område, i tråd med miljølovgivningens krav om å vurdere samlet belastning. Dette gradvise skiftet har vært nødvendig for å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer på en god måte.

Systemet for kapasitetsjusteringer gir insentiver til å legge til rette for en arealstruktur tilpasset bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er et knapphetsgode. Utvikling av ny teknologi kan bidra til å realisere nye driftsopplegg innen landbasert oppdrett, halvlukkede anlegg i skjermede fjorder, ulike anleggsformer lenger til havs og en videreutvikling av dagens åpne merdteknologi. Dette kan legge til rette for oppdrettsvirksomhet i tidligere uegnede områder og dermed også for økt produksjon.

For å tilrettelegge for best mulig utvikling av den framtidige havbruksnæringen, samtidig som sikkerhet, arbeidsforhold og ytre miljø blir ivare-

tatt på en forsvarlig måte, er det viktig at regelverket er teknologinøytralt og funksjonsbasert. Det må ikke hemme utviklingen av nye løsninger og teknologier.

Regjeringen vedtok i november 2022 regelverk for areal- og tillatelsesprosess for havbruk til havs. Regjeringen vedtok også at områdene «Norskerenna sør», «Frøyabanken nord» og «Træna-banken» skal konsekvensvurderes for havbruk til havs. Fiskeridirektoratet leverte sommeren 2023 forslag til program for offentlig overordnet konsekvensvurdering. Våren 2024 ble denne igangsatt samtidig som det utarbeides detaljregelverk for havbruk til havs. Konsekvensvurderinger av de konkrete områdene og fastsettelse av regelverk for tildeling og drift vil være avgjørende for å legge til rette for havbruksvirksomhet utenfor dagens produksjonsområder.

Bærekraftig havbruk

Ved behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* har Stortinget gjort klart hvilket miljøavtrykk som er akseptabelt når det gjelder lakselus. En ekspertgruppe utarbeider årlige rapporter om risiko for lakselusindusert dødelighet hos villfisk innenfor de enkelte produksjonsområdene. Rapportene inngår i det faglige grunnlaget for regjeringens beslutning om justering av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen som skjer annethvert år. Siste beslutning ble tatt i mars 2024.

Tiltak mot rømming har vært prioritert både av myndighetene og næringen de siste årene. Myndighetene har fastsatt strengere krav til teknisk utforming av anleggene og styrket tilsynet med at reglene overholdes. De fleste uhell skyldes menneskelig svikt og brudd på rutiner. Det arbeides med et system for sporing av rømt oppdrettsfisk tilbake til oppdretter.

Miljøutfordringene knyttet til havbruk og utfordringene knyttet til tap og sykdom er nærmere omtalt i kap. 7 Omtale av klima- og miljørelevante saker.

Tap og sykdom

Det er i dag betydelige velferdsutfordringer knyttet til håndtering av oppdrettsfisk, særlig ved bruk av ulike avlusningsmetoder. God velferd er mer enn overlevelse, men velferdsutfordringene synliggjøres i sin ytterste konsekvens gjennom antall fisk som dør under produksjonen. Dødelighetstallene for 2023 viser at det døde i ca. 65 millioner

matfisk av laks og regnbueørret i sjøfasen, noe som er de høyeste registrerte dødelighetstallene så langt. Økningen fra 2022 skyldes hovedsakelig angrepene fra perlesnormanet høsten 2023, at ble laks destruert for å hindre spredning av pankreas-sykdom (PD) og en økning i mengde laks i sjø. I tillegg døde om lag 40 millioner settefisk.

Infeksiøs lakseanemi (ILA) ble stadfestet på 18 lokaliteter i 2023. Dette er noe over gjennomsnittet for perioden 2013–2022, som ligger på 15 utbrudd per år. Departementet har innført et utryddelsesprogram mot ILA, i tråd med EUs nye dyrehelseregulverk.

PD er fortsatt en av de mest alvorlige sykdommene i oppdrettsnæringen. Den fører til lidelser for fisken og store økonomiske tap for enkeltoppdrettere og en samlet næring. Det har vært en betydelig nedgang i antall nye tilfeller de siste årene, fra 158 nye tilfeller i 2020 til 58 nye tilfeller i 2023. For første gang siden 2017 ble det påvist PD nord for Trøndelag.

Når det gjelder lakselus, var gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per oppdrettsfisk for hele landet i 2023 noe lavere enn i 2022 og i femårsperioden 2017–2021.

Riksrevisjonen la i juni 2023 fram Dokument 3:12 (2022–2023) *Myndighetenes arbeid med fiskehelse og fiskevelferd i havbruksnæringen* for Stortinget. I rapporten konkluderer Riksrevisjonen med at Nærings- og fiskeridepartementet, med underliggende etater, ikke har iverksatt tilstrekkelige tiltak for å bidra til å redusere de vedvarende utfordringene med sykdom og dårlig fiskevelferd i havbruksnæringen. Riksrevisjonen peker på at myndighetene ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp negative konsekvenser av ny teknologi og nye driftsformer, og at systemet for risikobasert tilsyn ikke fungerer optimalt.

Prioriteringer 2025

Nærings- og fiskeridepartementet vil legge til rette for fortsatt bærekraftig verdiskaping i havbruk. Den framtidige utformingen og innretningen på et tillatelsessystem er svært viktig for næringens framtidige rammebetingelser og konkurransekraft. Regjeringen vil i 2025 legge fram en melding til Stortinget om havbruk. Arbeidet med å utvikle et tillatelsesregime for havbruk til havs er fortsatt viktig framover. I tillegg prioriteres det å arbeide for god velferd og helse hos fisken, herunder redusere tap i matfiskproduksjonen. Dødelighet og velferd for oppdrettsfisk vil bli tema i den nye stortingsmeldingen om dyrevelferd som skal legges

fram i løpet av 2024, og videre oppfølging av stortingsmeldingen vil prioriteres.

Sjømat

Det akvatiske matsystemet – matsikkerhetsarbeidet

Å ivareta global matsikkerhet og å bremse klimaendringene og tap av naturmangfold er blant vår tids viktigste utfordringer. Matsikkerhet forutsetter tilgang til nok, trygg og sunn mat som dekker ernæringsmessige behov og preferanser. Sjømat bidrar til global matsikkerhet, som kilde til inntekt og til mat med viktige næringsstoffer med relativt lave klimaspor. Arbeidet med akvatiske matsystem foregår både før og etter kaikanten, og omfatter blant annet tiltak for rene hav, bærekraftig høsting og produksjon av sjømat og hygienisk og kvalitetsbevarende håndtering av trygg, sunn sjømat gjennom verdikjeden. Arbeidet inkluderer også reduksjon av matsvinn og overvåking av uønskede stoffer. Å framskaffe kunnskap om næringsstoffer, fôr, sunt kosthold, kvalitet, produktutvikling og matvaner er også sentralt. Arbeidet ses i sammenheng med styrking av bærekraftige matsystemer både nasjonalt og internasjonalt, oppfølging av FNs bærekraftsmål, arbeidet med nasjonal folkehelsepolitikk og satsingen på hav. Det er utstrakt tverrdepartementalt samarbeid på området nasjonalt, men også internasjonalt knyttet til prosesser i FN, som flere departementer tar del i. Det globale rammeverket som utvikles i ulike fora under FN-paraplyen, legger føringer både for Norge og andre land og påvirker rammebetingelsene for sjømatnæringen. Det vises også til omtale under Oppfølging av FNs bærekraftsmål, jf. kap. 8 i del III av proposisjonen. Arbeidet med de ulike leddene i verdikjeden fra kaikanten etter høsting og produksjon omtales under.

Sjømatindustrien

Sjømatindustrien består av bedrifter som tar hånd om fisk og annen sjømat etter at den er høstet eller oppdrettet. Norsk sjømatindustri bidrar til verdiskaping og sysselsetting i hele landet og den forsyner forbrukere i hele verden med store mengder sunn og bærekraftig mat.

Norsk sjømatindustri er en konkurranseutsatt næring i et land med høyt kostnads- og lønnsnivå. Handelsbarrierer, høye lønns- og produksjonskostnader og ujevn tilgang på nok råstoff av god kvalitet er andre utfordringen for sjømatindustrien.

Sjømatindustriens konkurransekraft påvirkes også av det som skjer i primærleddet innenfor

fiskeri og havbruk, med hensyn til blant annet lover og reguleringer, kvalitet, variasjoner og svingninger, både gjennom året og mellom år.

Sjømat opererer på et globalt marked og en stor andel av den norske sjømaten eksporteres ubearbeidet, men bildet krever nyansering. Det er blant annet store forskjeller i bearbeidingsgrad mellom ulike sektorer. Bearbeidingsgraden i pelagisk sektor har økt med større innslag av filetproduksjon. Dette bidrar også til at en større andel av restråstoffet holdes i Norge og kan inngå i videre bearbeiding. Andelen laks og ørret som blir bearbeidet i Norge før eksport har også økt, og i 2023 ble det eksportert 61 pst. mer bearbeidet laks og ørret enn bearbeidet hvitfisk.

Førstehåndsomsetningen

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for lov om førstehåndsomsetning av viltlevande marine ressurser (fiskesalgslova). Loven regulerer førstehåndsomsetningen av vill sjømat og innebærer at all fangst som omsettes i første hånd, må omsettes gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag. Fiskesalgslagene er eid og styrt av fiskerne. Det er i dag fem fiskesalgslag i Norge. Råfisklaget, Surofi, Vest-Norges Fiskesalgslag og Fiskehav omsetter fangst etter en geografisk fordeling av landet. Norges Sildesalgslag omsetter pelagisk fisk i hele Norge.

Formålet med reguleringen av førstehåndsmarkedet er at fiskesalgslagene skal bidra til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressurser.

Trygg, sunn sjømat av god kvalitet, omsetning og konsum

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for sunn og trygg mat, kvalitet og forbrukerhensyn som er hjemlet i matloven og fiskekvalitetsforskriften. Bærekraft, dokumentasjon og sporbarhet er viktige stikkord. Sjømaten som tilbys, må tilfredsstillende til enhver tid gjeldende krav fra myndigheter, marked og forbrukere om bærekraftig, trygg, sunn mat av god kvalitet, samt redelighet. Departementet har flere tiltak for å legge til rette for dette.

Mattilsynet har delegert myndighet for regelverksutvikling, tilsyn og overvåking på matområdet og deltar i regelverksprosesser i EU og i utvikling av det internasjonale rammeverket i Codex Alimentarius, på vegne av matdepartementene. Mattilsynet har også en sentral rolle i arbeidet med å legge til rette for markedsadgang for norsk

sjømat, blant annet ved å ha godt samarbeid med matmyndighetene i mottakerland og skape forutsigbare rammevilkår for eksport. Mattilsynets rolle er særlig viktig i markedene utenfor EU, jf. omtale i programkategori 17.30.

God kunnskap og vitenskapelig dokumentasjon er avgjørende for å nå målene i sjømatpolitikken. Helhetlig kunnskap om innhold av uønskede stoffer og næringsstoffer i sjømat, samt helseeffekter av sjømatkonsum, er viktig for omsetning og konsum av sjømat, og for å ivareta omdømmet.

Havforskningsinstituttet overvåker og dokumenterer innhold av næringsstoffer og uønskede stoffer i fôr, fôrråvarer, i oppdrettet og villfanget sjømat, på oppdrag fra Mattilsynet, jf. omtale under kap. 923.

Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) foretar uavhengige vitenskapelige nytte- og risikovurderinger av forhold som har betydning for sunn og trygg mat og for miljøet på oppdrag fra Mattilsynet og på eget initiativ. God samhandling mellom VKM, Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjoner er viktig for at forvaltningen skal være godt faglig og vitenskapelig fundert.

Sjømatforskningen til Nofima retter seg mot hele verdikjeden, fra produksjon til forbruk, og bidrar med kunnskap for bærekraftige akvatiske matsystemer. Forskningen skal blant annet bidra til økt konkurransevne, mer bearbeiding og produktutvikling, jf. omtale under kap. 928, post 72.

FoU bidrar til god kvalitet og variert produktutvalg. Økt kunnskap om sjømat i befolkningen er viktig, herunder om sunt kosthold og praktisk tilberedning. Økt sjømatkonsum har, i tillegg til helse, også en klima- og bærekraftdimensjon. Forskningen gir økt kunnskap om sjømatens plass i et sunt kosthold med basis i bærekraftig produksjon. Forskning og overvåking på sjømatområdet er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

Status og resultater

Sjømatindustri

Svingende og marginal lønnsomhet er et definierende utviklingstrekk for deler av sjømatindustrien. De siste ti årene har driftsmarginen for sjømatindustrien ligget et sted mellom -0,9 og 3,9 pst. for næringen sett under ett, men det er store variasjoner mellom ulike bedrifter. Det finnes flere eksempler på sjømatindustri med god lønnsomhet. I 2023 besto norsk sjømatindustri av 400 bedrifter med om lag 13 700 sysselsatte. Disse bedriftene er svært ulike når det gjelder eierskap, selskapsstørrelse og -struktur, men også når det

kommer til hvilke produkter som blir produsert. Sysselsettingen i sjømatindustrien har økt, først og fremst på grunn av vekst i havbrukssektoren. Den økte sysselsettingen er i stor grad utenlandsk arbeidskraft. Økt konkurranse fra lavkostland, behov for å redusere produksjonskostnader og utfordringer med tilgang på arbeidskraft har drevet fram en utvikling hvor sjømatproduksjonen blir stadig mer automatisert. Dette gjelder spesielt i pelagisk industri. Økte priser på fiskemel og -olje har bidratt til økt utnyttelse av restråstoff, og trenden er positiv. I kystflåten blir stadig mer av fangsten sløyd på land, og flere nye havgående fartøy med ombordproduksjon har installert prosesslinjer for mel og olje, eller for ensilasje⁶.

Det eksisterer flere reguleringstiltak som skal gi sjømatindustrien bedre tilgang til råstoff utenom sesongene for å bidra til å øke lønnsomheten. Ferskfiskordningen innen torskefiske-

⁶ Konservering av råstoff ved bruk av maursyre.

riene og bonusordningen for levendelagring av torsk er noen eksempler fra dagens regulerings-system i villfisknæringen.

Kvotemeldingen har flere tiltak for sjømatindustrien. Det skal blant annet vurderes om det skal innføres et krav om at artene som inngår i ferskfiskordningen må gå til humankonsum og gjennomføre en ekstern vurdering av hvilke effekter økede integrasjon i hvitfisksektoren har på konkurranse om råstoffet og bearbeidingsgraden. Tiltak i kvotemeldingen om førstehåndsomsetningen omtales under.

Førstehåndsomsetning av villfanget fisk i Norge skjer gjennom fem fiskereide salgslag med enerett på omsetning. Fire av salgslagene omsetter bunnfisk som torsk, sei og hyse, og har sine respektive geografiske virkeområder. Disse er Råfisklaget, Sunnmøre og Romsdal fiskesalgslag, Vest-Norges Fiskesalgslag og Fiskehav. Pelagisk fisk, som sild og makrell, omsettes av Norges Sildesalgslag, med virkeområde i hele landet.

Tabell 5.1 Førstehåndsomsetning av fisk i 2022 og 2023 (nominelle beløp)

Salgslag	(i mrd. kroner)	
	2022	2023
Råfisklaget	17,3	17,8
Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag	3,3	3,3
Vest-Norges Fiskesalgslag	0,8	0,8
Norges Sildesalgslag	11,4	13,8
Fiskehav	0,6	0,7

Råfisklaget satte ny omsetningsrekord i 2023 med en økning på om lag 3 pst. fra toppåret 2022. Den økte omsetningsverdien kan tilskrives økt omsatt kvantum av sei, reker, blåkveite og snøkrabbe, samt positiv prisutvikling for blåkveite. I tillegg bidro gode priser på fersk torsk til å kompensere noe for kvotenedgangen på torsk.

Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag omsatte for marginalt mindre i 2023, sammenlignet med rekordomsetningen i 2022. Nedgangen skyldes en reduksjon i kvantum på 2 pst. i 2023, mens prisene i snitt tilsvarte prisene i 2022.

Vest-Norges Fiskesalgslag satte ny omsetningsrekord i 2023 med en marginal økning på 0,5 pst. fra rekordåret 2022. Resultatet kan tilskrives vedvarende gode priser på sentrale arter, og økning i omsatt kvantum med 3 pst. fra 2022.

Norges Sildesalgslag satte omsetningsrekord i 2023 med en økning på 20 pst. fra 2022. Oppgan-

gen skyldes både økt omsatt kvantum og gode priser, særlig på makrell og nvg-sild.

Fiskehav økte sin omsetning med 12 pst. i 2023, sammenlignet med 2022. Salgslaget opplevde totalt en nedgang i kvantum på 8 pst. grunnet stor nedgang i omsatt tare. Likevel førte økt omsatt kvantum på hvitfisk, kombinert med gunstling prisutvikling på hvitfiskarter, til at lagets omsetning økte.

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet har utnevnt kontrollører til samtlige fiskesalgslag. Kontrollørene skal følge salgslagenes virksomhet og kontrollere at de følger god forretnings- og forvaltningsskikk, at de driver innenfor regelverkets rammer, samt å følge med på at minstepris, salgsvilkår og omsetningsformer fastsettes og praktiseres forsvarlig. Statens kontrollører hadde ingenting å bemerke på fiskesalgslagenes virksomhet for regnskapsåret 2023. Som oppfølging av kvote-

meldingen vil departementet iverksette flere prosesser knyttet til fiskesalgslagene og førstehåndsomsetningen. Departementet skal blant annet gjennomføre en etterkontroll av fiskesalgslagslova, arbeide for mer konkurranse om råstoffet i førstehåndsomsetningen, og gjennomføre eksterne utredninger av hvilke effekter økende integrasjon i sjømatindustrien har for konkurranse om råstoffet og av lagsavgiften til salgslagene. Departementet skal også styrke oppfølgingen av fiskesalgslagene gjennom et årlig forvaltningsmøte og forventningsbrev.

Trygg sunn sjømat av god kvalitet – omsetning og konsum

Mat- og fôrregelverket i EU/EØS er i stor grad utviklet og tilpasset landbasert matproduksjon. Mange regelverksinitiativer vil kunne ha konsekvenser for sjømatnæringens konkurransevilkår og omsetningen av sjømat på EU-markedet. Det gjelder blant annet dyrevelferdsregelverket og regelverk for merking av produkter som skal omsettes i EU. Norsk kompetanse om hav, fiskeri, akvakultur og sjømat vil kunne være et viktig bidrag for å sikre et EU/EØS-regelverk som er tilpasset akvatisk matproduksjon, som er forholdsmessig og ivaretar norske nærings- og forbrukerinteresser. Inntak av sjømat bidrar med miljøgifter, men fisk er bare en av flere kilder i kostholdet, og de positive effektene av sjømatkonsum oppveier risikoen ved de negative. På grunn av endring i føret har nivåene i oppdrettslaks gått ned, og er nå lavere enn fet villfisk. Resultatene fra Mattilsynets overvåking og tilsyn i 2023 viser at norsk sjømat er trygg. Det var få funn av forurensete stoffer i fisk og sjømat over gjeldende grenseverdier.

Produksjonsfisk er oppdrettet fisk med sår eller liknende som skal sorteres og feilrettes i Norge før den går ut i markedet for konsum. Produksjonsfisk er en konsekvens av forskjellige faktorer, blant annet sykdom, dårlig dyrehold, diett, lusebehandling, slakteprosess, miljøpåvirkning, lagring m.m. Det er variasjoner fra år til år og sesong til sesong i hvor stor andel av totalt antall oppdrettet fisk som klassifiseres som produksjonsfisk. I 2018 var denne andelen ca. 5 pst., mens den i 2023 var 15 pst. Mattilsynet gjennomførte i 2023 en tilsynskampanje med oppdrettsfisk for å se om aktørene overholder regelverkskravene til feilretting av produksjonsfisk før eksport ut av landet. Det ble gjennomført 49 tilsyn, og ved 24 av disse ble det funnet avvik.

Tall fra helsemyndighetene viser at fiskekonsumet fremdeles er lavere enn det helsemyndighetene anbefaler. Helsedirektoratets rapport om utvikling i norsk kosthold for 2023 viser at til tross for mål om økt sjømatkonsum på 20 pst., er forbruket av fisk og sjømat 13 pst. lavere i 2022 enn i 2015. Forbruket av fisk og sjømat gikk også noe ned i 2022 sammenliknet med perioden 2003–2021. Godt omdømme og forbrukernes tillit er viktig. For å legge til rette for et økt konsum er det blant annet viktig med oppdatert kunnskap om egenskapene ved sjømaten og sammenhengen mellom inntak av sjømat og helse, samt økt kunnskap om tilberedning. Det vises til omtale av tiltak knyttet til sjømatkonsum under kap. 900, post 77 og under kap. 7 i del III av proposisjonen.

Matsikkerhet og akvatiske matsystem

Nærings- og fiskeridepartementet har bidratt til å fremme betydningen av akvatiske matsystem for bærekraftige matsystem i mange prosesser nasjonalt og internasjonalt, blant annet i forbindelse Stock-taking Moment for FN-toppmøtet om matsystemer i juli 2023, klimatoppmøtet i desember 2023, møtet i fiskerikomiteen under FNs organisasjon for ernæring og landbruk i juli 2024 og FNs høynivåforum for bærekraftig utvikling i juli 2024. Internasjonalt leder Norge det globale handlingsnettverket «Bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring» under FNs ernæringstiår (2016–2025), som Norge har forpliktet seg til å videreføre fram til 2030, slik at ernæringstiåret og FNs havforskningstiår (2021–2030) kan ses i sammenheng. Betydningen av bærekraftige akvatiske matsystem følges også opp i forbindelse med nasjonal dialog om matsystemene og EUs matsystemarbeid. Nærings- og fiskeridepartementet vil legge fram en plattform for dette arbeidet i 2025.

Prioriteringer 2025

- Kvotemeldingens tiltak og vedtak knyttet til førstehåndsomsetningen, fiskesalgslag og sjømatindustrien skal følges opp.
- Arbeidet med å sikre sunn og trygg sjømat og kunnskapsgrunnlag om dette gjennom overvåking av innholdet av uønskede stoffer, og analyser av næringsstoffer for å kunne dokumentere helseeffekter av sjømatkonsum, videreføres.
- Arbeidet med å fremme betydningen av mat fra havet og akvatisk mat for bærekraftige mat-

systemer og matsikkerhet videreføres både nasjonalt og internasjonalt.

- Arbeidet med det Globale Handlingsnettverket under FNs ernæringsstiar videreføres.

Opprydding etter nukleær virksomhet

Status og resultater

Staten har siden 1947 delfinansiert nukleær forskningsvirksomhet ved Institutt for energiteknikk (IFE). Staten har påtatt seg å dekke alle nødvendige oppryddingskostnader etter IFEs nukleære virksomhet, jf. Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall* og Innst. 293 S (2020–2021). IFE drifter nå atomanleggene på Kjeller og i Halden, selv om atomreaktorene er i nedstengt tilstand. I tillegg drifter IFE Kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall (KLDRA) i Aurskog-Høland kommune. Norsk nukleær dekomisjonering (NND) har ansvaret for planlegging og gjennomføring av oppryddingen. Det er en forutsetning for både drift og opprydding at arbeidet foregår på en sikker, trygg og forsvarlig måte. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) fører tilsyn og kontroll med oppryddingen.

De siste årene har det vært arbeidet særlig med å ivareta sikkerheten ved og sikring av atomanleggene og planlegging av oppryddingen og avfallshåndteringen. En særlig viktig oppgave er overføring av atomanleggene og tilhørende personell fra IFE til NND, som vil legge grunnlaget for statlig kontroll med oppryddingen i tråd med Meld. St. 8 (2020–2021). Overføringen av atom-

anleggene skal skje så raskt som mulig, og det legges til grunn en stegvis prosess. Overføringen forutsetter at NND innvilges konsesjoner etter atomenergiloven. Det forvaltningsmessige ansvaret for KLDRA vil bli overført fra Statsbygg til NND, slik at NND får et helhetlig ansvar for både eierskap og drift av anlegget.

Med mål om en trygg og effektiv oppryddingsprosess har Nærings- og fiskeridepartementet startet arbeidet med en gjennomføringsplan for oppryddingen, med vekt på oppgaver, ansvar, avhengigheter, beslutninger og tentative tidsangivelser.

Det pågår flere utredninger i henhold til Statens prosjektmodell. De største prosjektene er dekomisjonering av atomanleggene på Kjeller og i Halden, håndtering av det brukte atombrenselet og etablering av deponi for radioaktivt avfall, herunder det brukte atombrenselet. Totale investeringskostnader er foreløpig estimert til 24 mrd. kroner (P50, eksklusiv mva.). Prosjektene er i tidlig fase, og det er stor usikkerhet i beregningene. Driftskostnader og andre nødvendige tiltak for å gjennomføre oppryddingen kommer i tillegg.

Prioriteringer 2025

Hovedprioriteringene for 2025 vil fortsatt være å ivareta sikkerheten ved atomanleggene og å overføre IFEs atomanlegg og tilhørende personell til NND. I tillegg vil det arbeides videre med planlegging av en sikker, trygg og forsvarlig opprydding og videre oppgradering av sikringen av anleggene.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	495 199	530 072	528 060
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	40 944	71 855	67 120
22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, <i>kan overføres</i>	1 074	7 060	7 328
23	Spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter			4 150
25	Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger	10 554	16 042	11 800
26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, <i>kan overføres</i>	9 849	9 515	10 772
27	Etablering av støtteregister	3 427	24 308	14 300
31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>	85 000	48 300	
51	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	5 720	5 961	6 100
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	54 838	48 000	59 355
71	Miljøtiltak Raufoss	2 458	2 600	9 000
72	Tilskudd til skipsfartsberedskap	3 983	4 158	4 200
73	Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom	33 092	34 472	35 200
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3 370	3 512	3 600
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	15 336	20 534	21 310
76	Tilskudd til Standard Norge	45 246	47 132	48 800
77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, <i>kan overføres</i>	8 000	3 298	3 420
81	Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet	9 619	10 020	10 300
85	Midlertidig kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av korona- pandemien, <i>overslagsbevilgning</i>	24 128		
	Sum kap. 900	851 837	886 839	844 815

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 01 ble redusert med 28,8 mill. kroner.
- Post 21 ble økt med 5,3 mill. kroner.
- Post 22 ble redusert med 7,1 mill. kroner.

- Ny post 23 spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter ble bevilget med 5,3 mill. kroner.
- Post 25 ble redusert med 4 mill. kroner.
- Post 70 ble økt med 10,5 mill. kroner.
- Post 71 ble økt med 4,5 mill. kroner.
- Post 75 ble redusert med 3 mill. kroner.
- Post 85 ble bevilget med 5 mill. kroner.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk, kystforvaltning og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har i tillegg et særlig ansvar for enkelt næringer som mineralnæringen, reiselivsnæringen, hav- og sjømatnæringene og den maritime næringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivaretatt på nasjonale politikkområder som har betydning for verdiskaping, dvs. innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets overordnede mål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi*, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig, og ikke gå ut over jordens tåleevne. Departementet arbeider mot følgende hovedmål:

- effektiv bruk av samfunnets ressurser
- økt innovasjon og omstillingsevne
- bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Departementet disponerte 345 årsverk i 2023. I tillegg hadde departementet tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, en råd ved ambassaden i Washington D.C. og en råd ved ambassaden i London.

I perioden 2024–2025 er det besluttet at departementet viderefører tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, en råd ved ambassaden i London og to råder ved ambassaden i Washington D.C. Stillingene ved ambassaden i Moskva settes i bero inntil videre grunnet den pågående situasjonen med Russland.

Resultater 2023

For nærmere omtale av departementets resultater i 2023 og status for forvaltningen av de ulike fagområdene vises det til kategoriomtalen. I tillegg er departementets arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap, klima og miljø, oppfølging av FNs bærekraftsmål og likestilling omtalt i proposisjonsens del III. I denne delen redegjøres det også for ansettelsesvilkår for ledere i virksomheter heleid

av staten der eierskapet forvaltes av departementet, og for departementets tilskudd til navngitte tilskuddsmottakere.

Prioriteringer 2025

Prioriteringene er beskrevet i hovedinnledningen i del I av proposisjonen og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst og skal dekke lønns- og pensjonsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Sammenlignet med Saldert budsjett 2024 er bevilgningen redusert med 30,8 mill. kroner som følge av utfasing av deler av husleieforpliktelsene for departementets lokaler. Tilsvarende nedjustering ble vedtatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjettet 2024.

Bevilgningen foreslås økt med 5,5 mill. kroner til oppfølging av Nærings- og fiskeridepartementets nye ansvar for å koordinere forsyningssikkerhetsarbeidet i departementene. Formålet med rollen er å bidra til at vi som nasjon har nødvendig oversikt over strategiske ressurser og forsyningskjeder, og at disse er tilstrekkelig robuste og tilpasset et nytt og skjerpet trusselbilde. Departementet skal blant annet gjennom felles strategi- og plandokumenter, kunnskapsproduksjon og veiledning bidra til at departementene jobber systematisk og risikobasert med forsyningssikkerhet og sørge for at tverrsektorielle problemstillinger fanges opp og håndteres. Koordineringsansvaret rokker ikke ved det konstitusjonelle ansvaret eller porteføljen som andre departementer har. Midlene vil benyttes til oppbygging av en strategisk koordineringsrolle i departementet.

Videre foreslås bevilgningen økt med 5,5 mill. kroner til oppfølging av nye oppgaver som departementet har fått med romsikkerhet og posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse (PNT), og ansvaret departementet nylig har fått for tre nye romrelaterte grunnleggende nasjonale funksjoner. Det ble bevilget 2 mill. kroner til dette formålet i revidert nasjonalbudsjett for 2024, på kap. 900, post 21. Økt avhengighet av rombaserte tjenester på flere samfunnsområder, nye vurderinger knyttet til sikkerhet og sårbarhet, teknologisk utvikling og den sikkerhetspolitiske situasjonen, øker omfanget av oppgaver knyttet til romsikkerhet og PNT. Data fra navigasjons-, jordobserva-

sjons- og kommunikasjonssatellitter understøtter en lang rekke systemer og tjenester til blant annet luft-, land- og sjøtransport, kommunikasjon, kraftforsyning, finans, natur- og miljøovervåking, søk og redning. Sivile satellittbaserte tjenester er også essensielle for militære aktiviteter. Samfunnet blir stadig mer avhengig av satellittbaserte tjenester, og eventuell svikt kan få alvorlige konsekvenser for samfunnsdrift, samfunnsikkerhet og beredskapsevne. I ytterste konsekvens har det betydning for nasjonal sikkerhet og forsvaret av landet. Det er også økende sikkerhetskrav knyttet til norsk deltakelse i EUs romrelaterte programmer. Det vises til ytterligere omtale i Justis- og beredskapsdepartementets Prop. 1 S (2024–2025) under kap. 457, post 01.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 528,1 mill. kroner. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter som er viktige for departementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Dette omfatter blant annet større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter.

Posten dekker blant annet utgifter til årlig prosjektgjennomgang av Space Norways prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene og utgifter til forebygging av fiskerikriminalitet.

Det foreslås å øke avsetningen til Blue Justice-initiativet for internasjonalt samarbeid om fiskerikriminalitet med 5 mill. kroner. Midlene skal bidra til å styrke kompetansemiljøet ved Blue Justice International Tracking Centre i Vardø slik at senterets rolle som internasjonalt kompetansesenter for videre- og etterutdanning av fiskekrimanalytikere kan ivaretas. Kompetansemiljøet ved sjøtrafikksentralen i Vardø er viktige arbeidsplasser lokalt og bidrar til større sjøsikkerhet og til å bekjempe fiskerikriminalitet nasjonalt og internasjonalt.

Virkemiddelapparatet 2.0 og Én vei inn

Regjeringen har satt i gang prosjektet «Virkemiddelapparatet 2.0» for å forenkle, øke brukervennligheten og bedre effektene i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Den digitale løsningen «Én vei inn» står sentralt i dette arbeidet. Gjennom denne løsningen kan næringslivet få hjelp med å

finne fram til rett sted i virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge har prosjektlederansvaret for Én vei inn.

For 2025 foreslås det at 9,5 mill. kroner av midlene til Én vei inn flyttes fra kap. 900, post 21 til Innovasjon Norges kap. 2421, post 50, og at det totalt øremerkes 14,5 mill. kroner til formålet på denne posten. 14,5 mill. kroner foreslås beholdt på kap. 900, post 21. Totalt foreslås det øremerket 29 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med Én vei inn i 2025. Fordelingen av prosjektmidler på to budsjettposter skal legge til rette for god balanse mellom overordnet styring fra departementets side og prosjektfremdrift hos Innovasjon Norge.

Det foreslås også at 1 mill. kroner av bevilgningen flyttes til kap. 2426, post 70 for å dekke merkostnader i Siva i forbindelse med Virkemiddelapparatet 2.0.

Det vises omtale under programkategori 17.20, kap. 2421, post 50 og kap. 2426, post 70.

Oppsummering

Det foreslås en bevilgning på 67,1 mill. kroner.

I tillegg foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning på 7,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1.

Post 22 Nukleære utredninger og prosjektledelse, kan overføres

Posten finansierer utredninger og prosjektledelse i departementet knyttet til oppryddingen etter Institutt for energiteknikk (IFE) sin nukleære aktivitet på Kjeller og i Halden og håndtering av norsk radioaktivt avfall.

I 2023 finansierte posten blant annet advokatbistand knyttet til overføring av atomanlegg fra IFE til Norsk nukleær dekommisjonering og én prosjektstilling.

Det foreslås en bevilgning på 7,3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke departementets behov for ressurser til styring av prosjekter og utredninger.

Post 23 Spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter

På posten føres tilskudd til administrasjon av statlige garantiordninger for lån til små og mellomstore bedrifter. Eksportfinansiering Norge (Eksfin) forvalter ordningen på vegne av staten. Fram til våren 2024 hadde Finansdepartementet ansvaret

for ordningen. Ansvar for ordningen ble overført til Nærings- og fiskeridepartementet våren 2024. Det foreslås en bevilgning på 4,2 mill. kroner.

Post 25 Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger

Bevilgningen benyttes til Brønnøysundregistrenes arbeid med å forvalte og drifte kompensasjonsordninger for næringslivet som ble utviklet for å støtte virksomheter som ble økonomisk rammet av koronatiltak. Dette omfatter ordningen for støtte til faste, uunngåelige utgifter og ordningen for støtte til innreisekarantene. Ordningene er avsluttet, men det er fortsatt behov for drift, forvaltning og etterkontroll, som følger av klagebehandling og krav satt i forskrift. Det foreslås en bevilgning på 11,8 mill. kroner.

Post 26 Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, kan overføres

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier og forvalter til sammen 98,75 pst. av all grunn på Svalbard. All bruk av statens grunn på øygruppen krever enten grunneieavtale eller annen tillatelse fra departementet. Departementet er stedlig representert i Longyearbyen med et eget lokal-kontor og grunnforvaltere. Organiseringen av grunnforvaltningen er provenynøytral. Inntekter fra grunneien skal dekke utgiftene knyttet til å ivareta departementets rolle som grunneier på Svalbard, jf. omtale under kap. 3900, post 03.

Rollen som grunneier inkluderer forvaltning og oppfølging av leieforhold med eksterne aktører som benytter statens grunn på Svalbard til blant annet boliger, infrastruktur, kontorer og forretninger. Videre innebærer det å ivareta eieransvaret for fredede kulturminner og andre bygninger som i dag eies av departementet. Ansvar som grunneier forutsetter involvering i diverse reguleringsarbeid for å muliggjøre arealutvikling i Longyearbyen og tilsyn og oppfølging med bruken av grunneiendommene.

Nærings- og fiskeridepartementet eier fire bygg i Svea med helt eller delvis fredningsstatus. Byggene er satt i stand og stilt til disposisjon for Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). UNIS har forpliktet seg til en leieperiode på ti år.

Det foreslås en bevilgning på 10,8 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt med 1 mill. kroner som følge av økte leieinntekter fra UNIS. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 27 Etablering av støtterejster

Offentlig støtte tildeles etter ulike EØS-rettslige grunnlag. Et register gjør det enklere for støtte-giver å påse at nye tildelinger er i tråd med dette grunnlaget, for eksempel at kumulasjonsregler overholdes. I tillegg gir det økt åpenhet om enkelttildelinger. I 2022 bevilget Stortinget 22,6 mill. kroner til etablering av et støtterejster, med en forventet samlet utgift til utvikling på 45 mill. kroner, jf. Prop. 51 S (2021–2022). Brønnøysundregistrene er gitt i oppdrag å etablere registeret. I 2023 har Brønnøysundregistrene gjennomført innsiktsarbeid for å avklare relevante behov og planlagt utviklingen av registeret. Utviklingsarbeidet er i 2024 kommet langt, men videre arbeid er avhengig av at regelverket for registeret er vedtatt. Etter planen vil departementet sende forslag til forskrift på høring høsten 2024, med sikte på at forskriften vedtas våren 2025. Registeret forutsettes ferdigstilt i 2025. Det foreslås en bevilgning på 14,3 mill. kroner.

Post 31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, kan overføres

Store Norske-konsernet består av morselskapet Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) og flere hel- og deleide datterselskaper, blant annet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Staten eier 100 pst. av aksjene i Store Norske.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det besluttet at Store Norskes kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle avvikles. Det ble samtidig bestemt at SNSG skulle være ansvarlig byggherre for oppryddingsarbeidet. Oppryddingsprosjektet ble formelt avsluttet høsten 2024 og det er derfor ikke behov for bevilgning til Store Norske for miljøtiltak i Svea og Lunckefjell for 2025. Miljømyndighetene har satt krav om at det skal etableres et overvåkingsprogram for kulturminner, forurensning og landskap/natur i etterkant av at oppryddingen i Svea og Lunckefjell er ferdigstilt. Store Norske har utarbeidet et utkast til et overvåkingsprogram. Store Norske har anslått at overvåkingen vil koste til sammen om lag 10 mill. kroner over 20 år. Før Sysselimesterens endelige godkjenning av programmet foreligger må det tas forbehold om kostnadsanslaget. Det foreslås en bevilgning på 0,5 mill. kroner til Store Norske for overvåkingsprogrammet i Svea og Lunckefjell for 2025 og en tilsagnsfullmakt om at Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet kan pådra

staten forpliktelser ut over budsjettåret for inntil 9,5 mill. kroner til gjennomføring av overvåkingsprogrammet miljøtiltak i Svea og Lunckefjell. Midlene foreslås flyttet fra kap. 900, post 31 til kap. 951, post 70.

Post 51 Tilskudd til Senter for hav og Arktis

Senter for hav og Arktis er en del av UiT Norges arktiske universitet, og har grunnfinansiering fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Senterets formål er å sammenstille, analysere og formidle kunnskap om hva ulike globale og regionale endringsprosesser betyr for den blå økonomien og grunnlaget for høsting og verdiskaping i nordområdene og Arktis.

Prosjektet «Marine næringsparker – nye muligheter for samhandling til havs?» ble satt i gang i 2021. Hypotesen bak prosjektet er at marine næringsparker kan legge til rette for bedre utnyttelse av knappe arealressurser ved at flere aktører og næringer går sammen om å skape løsninger for samlokalisering. I samarbeid med næringsaktører og organisasjoner har senteret utarbeidet et policydokument med sju anbefalinger om hvordan marin samlokalisering vil kunne styrke norsk bærekraft og konkurransekraft. Senteret følger opp prosjektet videre, blant annet med å undersøke om det er hindringer i regelverk eller prosesser i forvaltningen for å kunne etablere sambruk av areal.

Et viktig satsingsområde for senteret er marin plastforsøpling. Senteret leder prosjektet «Governance of Marine Plastic Litter in the Arctic» som undersøker hvilke juridiske og politiske tiltak for å håndtere plastforsøpling som har fungert i Nordøst-Atlanteren og det nordvestlige Stillehavet. Senterets prosjekt «Trygt i havn – fra plastavfall til ressurs» er en lokal innsats i Tromsø for å etablere en sirkulær plastøkonomi i kommunen.

Senter for hav og Arktis har etablert «Blått kompass» som er en nasjonal havkonferanse i for-

bindelse med FNs internasjonale dag for verdens hav 8. juni. Den første utgaven av konferansen ble arrangert i 2023.

Det foreslås en bevilgning på 6,1 mill. kroner til drift av senteret, dvs. lønns- og driftskostnader, utredninger og arrangementskostnader.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer.

Bevilgningen dekker kontingentene til organisasjonene i tabell 5.2. Nærmere informasjon om organisasjonene finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til hvert enkelt medlemsbidrag. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og eventuelle endringer i medlemskontingentene.

Tabell 5.2 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kr)	
	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	20 000	30 000
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	7 000	8 150
Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	5 500	6 000
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 900	2 600
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	2 500	3 000
Ispatroljetjenesten (NAIP)	2 300	2 300
Deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD (romfart, turisme, eierskap og skipsbygging)	1 000	1 000
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	1 200	1 300
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	1 000	1 000
EUROFISH (bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	650	650
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	865	850
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	630	500
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	550	550
Paris Memorandum of Understanding on Port State Control (Paris MoU)	500	500
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	300	270
Studiegruppen for nikkel	310	295
Studiegruppen for bly og sink	150	135
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	175	175
Det norske handelskammerforbund	80	80

Det foreslås en bevilgning på 59,4 mill. kroner.

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med bevilgningen er å oppfylle statens garantiforpliktelser for historisk forurensning ved Raufoss Industripark i Innlandet, jf. Innst. S. nr. 147 og St.prp. nr. 40 (2003–2004). Miljøtiltakene som er gjennomført, har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er i kontinuerlig forbedring, og miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene reduseres årlig. Fram til

2024 er det fjernet mer enn 520,5 tonn tungmetaller og nærmere 181 000 liter olje fra jordsmonn og grunnvann, herunder 9 tonn olje fjernet fra jordmasser (beregnet fra 2014). Dette er fraktet til godkjent mottak for forsvarlig håndtering/deponering.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS, hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering, som følge av implementering av EUs vannforskrift i Norge. Det ble stilt krav om mer detal-

jert overvåking av Hunnselva, samt av grunnvann, overflatevann og det nedlagte slamdeponiet i industriparken. Pålegget omfatter i tillegg drift og vedlikehold av tiltaksbrønner og oljeutskillere der det pumpes opp og renses forurenset vann. Miljødirektoratet endret tillatelsen og fastsatte vurderingsgrenser i 2017. Per 1. juli 2024 er det utbetalt om lag til sammen 154 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Garantiforpliktelsene omfatter også de latente historiske miljøforpliktelsene knyttet til dumping av ammunisjon som har skjedd i Mjøsa, som måtte følge av offentligrettslige miljøpålegg etter forurensningslovens bestemmelser. I den forbindelse har Nærings- og fiskeridepartementet overfor Forsvarsdepartementet bekreftet at departementet vil etterskuddsvis dekke halvparten av kostnadene som Forsvarsdepartementet pådrar seg som følge av eventuelle offentligrettslige pålegg eller erstatningsansvar etter forurensningslovens bestemmelser hva gjelder historiske forhold knyttet til ammunisjonsdeponiet i Mjøsa.

Rammen for garantiene ble ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 utvidet til 168 mill. kroner. Utvidelsen tar høyde for å dekke kostnader innenfor den statlige garantien som i hovedsak er knyttet til fortsatt overvåking og oppfølging av krav til dokumentasjon i pålegget fra Miljødirektoratet, samt områder hvor det er avdekket mulig historisk relatert forurensning i grunnen som vil kunne kreve oppryddingstiltak. Det kan også komme ytterligere garantiforpliktelser, blant annet dersom det avdekkes historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og infrastruktur ved Raufoss Industripark.

Det foreslås en bevilgning på 9 mill. kroner. Videre foreslås det en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor garantirammen på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til bevilgningsendring bli fremmet i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Post 72 Tilskudd til skipsfartsberedskap

Skipsfarten og den maritime næringen er strategisk viktig for Norge og våre allierte. Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen (Norsk transportberedskap for skip) som et rådgivende og operativt organ innen skipsfartsberedskap med representanter fra rederinæringen. Departementet har også en samarbeidsavtale

med Norges Rederiforbund om utførelsen av sikkerhets- og beredskapsoppgaver med det formål å sikre best mulig beredskap og håndtering av krisituasjoner på skipsfartsområdet. Norges Rederiforbund er også sekretariat for NORTRASHIP-ledelsen. I en alvorlig krise eller krig skal Norges Rederiforbund være et bindeledd mellom myndighetene og næringen og bistå departementet med å skaffe til veie skipsfartsressurser for å understøtte norske myndigheters eller alliertes behov.

Arbeidet med skipsfartsberedskap er fortsatt preget av et mer uforutsigbart risikobilde. Den raskt eskalerende trusselen mot sivil skipsfart i Rødehavet har medført betydelig innsats og løpende dialog om sikkerhetsspørsmål mellom norske og internasjonale myndigheter og rederinæringen. Beredskapen har også vært rettet mot å forebygge piratvirksomhet og andre trusler mot skipsfarten. Det er et nært samarbeid om maritime sikkerhetsspørsmål mellom Norges Rederiforbund og relevante fagetater på myndighets-siden, særlig Kystverket og Sjøfartsdirektoratet. Dette omfatter også et offentlig-privat samarbeid med Norma Cyber (The Nordic Maritime Cyber Resilience Centre) knyttet til utviklingen i det digitale trusselbildet og håndteringen av alvorlige IKT-hendelser i maritim sektor.

Det foreslås en bevilgning på 4,2 mill. kroner til dette arbeidet i 2025.

Post 73 Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom

Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke interessen for og kunnskap om entreprenørskap hos elever under videregående opplæring. Målet er å inspirere elever til å velge en karriere som entreprenører og bidra til etablering og/eller utvikling av framtidig næringsvirksomhet gjennom aktiviteter som kan gi elevene erfaring med entreprenørskap i praksis. Målgruppen for tilskuddsordningen er elever under videregående opplæring, herunder lærlinger, lære kandidater og praksisbrevkandidater.

Ordningen er søknadsbasert. Tilskuddet kan tildeles både nasjonale og regionale aktører. Muligheten for fylkesvise tildelinger vil styrke aktivitetene i fylkene som er tilpasset utdannings-tilbud og utviklingsbehov i regionen. Det er et krav for tildeling av tilskudd at tiltaket gjennomføres i samarbeid med skole og næringsliv.

Midlene var i 2023 øremerket Ungt Entreprenørskap Norge. Tilskuddet var på 32,4 mill. kroner og avgrenset til arbeidet med å tilby skolene bistand til å la elever under videregående opp-

læring få etablere innovative ungdomsbedrifter. Ungdomsbedrifter er en aktivitet som gir ungdom erfaring i å etablere, drifte (utvikle og selge) og legge ned en virksomhet. I skoleåret 2022–2023 var det ca. 185 000 elever under videregående opplæring i Norge, og det var 12 646 elever som deltok i etablering av en ungdomsbedrift.

Forvaltningen av tilskuddsordningen vil i 2025 bli overført fra Nærings- og fiskeridepartementet til Utdanningsdirektoratet, i form av et oppdrag fra departementet. Det er foreslått overført 0,5 mill. kroner til Utdanningsdirektoratets driftsbudsjett til å dekke forvaltningen. Det foreslås en bevilgning til tilskuddsordningen på 35,2 mill. kroner.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Visit Svalbard AS er å støtte opp under selskapets arbeid for at reiselivsaktiviteten på øygruppen bidrar til å nå hovedmålene i Svalbardpolitikken. Dette gjelder spesielt målet om bevaring av områdets særegne villmarksnatur og målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen.

Visit Svalbard AS er eid av Svalbard Reiselivsråd, som gjennom 2023 har hatt 80 medlemsbedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Selskapets virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Visit Svalbard AS hadde i 2023 en omsetning på om lag 12,9 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde 3,37 mill. kroner.

For å understøtte målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen har Visit Svalbard hatt særskilt oppmerksomhet knyttet til utvikling av et helårlig reiseliv i Longyearbyen. Attraktive reiselivsprodukter utenom høysesong kan bidra til å jevne ut etterspørselen etter Svalbard som reise-mål. Helårlige arbeidsplasser kan bidra til å gjøre Svalbard attraktivt for norske arbeidstakere.

I 2023 ble det registrert om lag 139 000 gjestedøgn på kommersielle overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en nedgang fra 2022 på 7,4 pst. Belegget i 2023 var på nivå med 2015–2016 og betydelig lavere enn toppåret 2019 med 161 000 gjestedøgn. Antall ankomne gjester var i 2023 om lag 63 000, ned fra henholdsvis 68 000 i 2022 og 76 000 i 2019. Oppholdstiden per gjest lå på 2,4 døgn.

Konvensjonelle (oversjøiske) cruise hadde i 2023 om lag 47 000 passasjerer, en betydelig

økning fra 2022 da det var om lag 19 000. Når det gjelder ekspedisjonscruise, var det om lag 24 600 passasjerer i 2023 mot 24 100 i 2022.

Visit Svalbard AS har som mål at all reiselivs-utvikling på Svalbard skal være bærekraftig. For å understøtte målet om å bevare områdets særegne villmarksnatur arbeider Visit Svalbard med kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere. Målet er å skolere reiselivs-aktørene med tanke på skånsom ferdsel i naturen og forebygge at aktiviteten bidrar til skader på flora, fauna og kulturminner. For å sikre bedre koordinering av cruisetrafikken, og med særskilt oppmerksomhet mot å lette trykket på havn, flyplass og lokalsamfunnet, opprettet Visit Svalbard, i samarbeid med private aktører, Svalbard Cruise Forum i 2023.

Statens tilskudd til Visit Svalbard AS skal bidra til at reiselivsaktiviteten understøtter de Svalbard-politiske målene, herunder å samle næringen for å utvikle hensiktsmessige retningslinjer for reiselivsaktiviteten, framskaffe informasjon om reiselivsaktivitet i området, bistå sentrale myndigheter i politikktutvikling og ivareta fellesoppgaver som drift av helårlig turistinformasjon. I motsetning til på fastlandet er det ingen andre virksomheter som kan ivareta disse oppgavene på Svalbard.

Det foreslås en bevilgning på 3,6 mill. kroner til Visit Svalbard AS.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte, er blant annet:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner
- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som blant annet stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepar-

tementets område. Det gis ikke støtte til tiltak som naturlig hører inn under andre tilskuddsordninger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd gjøres gjennom Prop. 1 S for Nærings- og fiskeridepartementet og på departementets nettside.

Tabell 5.3 Prosjekter og mottakere som fikk utbetalt støtte i 2023 over kr 200 000

Mottaker – prosjekt	(i 1 000 kr)
Dekning av husleiekostnader for Akvariet i Bergen	5 100
Den europeiske bank for gjenoppbygging og Utvikling (EBRD) – støtte til latvisk rådgiver	1 780
Node Maritimt Forum	1 000
Tilskudd til Bocuse D’Or	1 000
Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid	1 000
UNIS Arctic Safety Center	1 000
Norsk senter for nærskipfart – Maritimt Forum for prosjekt Short Sea Promotion Centre 2018–2023	999
Havets Verdiskapere: Tilskudd til konferanse og oppstart av nettverk	750
Støtte til innføring av Towards Sustainable Mining i Norge	551
Finnmarksløpet 2023	500
European Bureau for Conservation and Development (EBCD)	410
Forskningsprosjekt om statlig eierskap på BI	375
Kigok – Rekruttering til marine næringer og sysselsetting i nord – 2023	375
Catch Certificate – ny IT-grunnmur for fangstsertifikatportalen	250

Departementet foreslår at det øremerkede tilskuddet til husleiekostnader for Akvariet i Bergen videreføres. Tilskuddet følger opp en juridisk forpliktelse som følger av en avtale som ble inngått mellom staten og Stiftelsen Akvariet i Bergen i 1959. Tilskuddet skal dekke utgiftene til husleie for bygg som akvariet disponerer. Bygningen forvaltes av Statsbygg, og tilskuddet tilsvarende husleien som betales til Statsbygg. Videre foreslås det øremerket 1 mill. kroner til Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid der arbeid for å fremme lavutslippssamfunnet skal vektlegges. Det foreslås også øremerket 1 mill. kroner til Arctic Safety Center ved Universitetet på Svalbard til kompetanse og testing for økt sikkerhet i arktiske strøk.

Det foreslås en bevilgning på 21,3 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standard Norge er en nøytral og uavhengig medlemsorganisasjon for standardisering. Standard Norge utvikler standarder til nytte for samfunnet, den enkelte virksomhet og den alminnelige borger.

En standard inneholder krav og spesifikasjoner for hvordan en vare, tjeneste eller prosess skal lages eller gjennomføres. Standardisering er prosessen fra behovet for en standard inntreffer til en standard er ferdig utviklet. Bruk av standarder bidrar til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser ved å redusere handelshindringer, bidra til innovasjon og forenkling og sikre at produkter og tjenester har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter.

Nærings- og fiskeridepartementet har etter standardiseringsforordningen oppnevnt Standard Norge som nasjonalt standardiseringsorgan og

medlem i den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Dette gir Standard Norge både rettigheter og plikter, blant annet å sikre deltakelse i europeisk standardiseringsarbeid og plikt til å ta inn Europakommisjonens harmoniserte standarder utarbeidet av CEN som Norsk standard. Som Norges nasjonale standardiseringsorgan har Standard Norge enerett på å utgi Norsk standard. Standard Norge er også Norges medlem og representant i International Standardisation Organization (ISO).

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd er at Standard Norge skal bidra til økt verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Standard Norge skal sikre en infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivareta norske interesser og forpliktelser på en best mulig måte i internasjonalt standardiseringsarbeid. Standard Norge utvikler og forvalter standarder i Norge på alle områder unntatt elektro og telestandardisering.

Det er fastsatt tre mål for tilskuddet til Standard Norge. Standard Norges arbeid skal føre til:

- en best mulig infrastruktur for standardiseringsarbeid som gjør at norske aktører deltar.
- at internasjonale standarder med betydning for norske virksomheter i størst mulig grad er utviklet i samsvar med innspill fra norske aktører.
- at næringslivet og offentlige myndigheter har kunnskap og kompetanse om standarder og deres betydning, og at relevante fagmiljøer deltar aktivt i standardiseringsarbeidet.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalties fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1025/2012 om europeisk standardisering er implementert i norsk rett. Forordningen regulerer samarbeidet mellom de europeiske standardiseringsorganisasjonene, nasjonale standardiseringsorganisasjoner, EØS-statene og Europakommisjonen. Departementet legger til grunn at Standard Norge, som nasjonal standardiseringsorganisasjon, følger opp de oppgavene som følger av forordningen.

En del av tilskuddet foreslås øremerket til standardisering innenfor fiskeri- og havministerens ansvarsområder. Formålet er forenkling og effektivisering av internasjonal handel med fisk, fiskeprodukter og utstyr brukt i fiskeri- og havbruksnæringen, og å bidra til dyrevelferd

og mer bærekraftig utvikling av næringen gjennom en effektiv miljø- og ressurovervåking.

Videre foreslås en del av tilskuddet til standardiseringsarbeidet innenfor sirkulær økonomi. Midlene skal bidra til å fremme nasjonale interesser og deltakelse i europeiske og internasjonale standardiseringskomiteer som er relevante for sirkulær økonomi.

Standard Norge tilgjengeliggjør nasjonale og internasjonale standarder for det norske markedet gjennom det digitale dokumenthåndteringsystemet Sarepta. Det innebærer at standardene kan selges digitalt og brukes i digitale verktøy hos kjøperne av standardene.

Det ble i 2023 fastsatt 1 147 nye standarder som Norsk Standard, noe som er en liten økning fra 2022 hvor antallet var 1 082. Standard Norges brukerundersøkelse viser at brukerne er godt fornøyde med arbeidet Standard Norge gjør for tilrettelegging av standardiseringsarbeidet.

En nordisk studie om standarders påvirkning på økonomien viser at de viktigste grunnene til at virksomheter deltar i standardiseringsarbeid, er virksomhetenes muligheter til å påvirke standardene på sektornivå, etablere nettverk med andre eksperter og få tidlig varsling om endringer. Standard Norge ledet ved utgangen av 2023 arbeidet i henholdsvis 10 komiteer og 33 arbeidsgrupper i CEN og sju komiteer og 44 arbeidsgrupper i ISO.

I 2023 har aktiviteter knyttet til Standard Norges 100-års jubileum særlig bidratt til økt kjennskap til Standard Norges rolle i samfunnet. Totalt ble det påmeldt opp mot 2 500 personer til Standard Norges arrangementer i 2023. Standard Norge lanserte nye nettsider i 2023, med 1,6 mill. besøk, en liten nedgang fra 1,7 mill. besøk i 2022.

Det foreslås en bevilgning på 48,8 mill. kroner. Av dette foreslås 2,1 mill. kroner avsatt til standardisering innenfor fiskeri- og havministerens ansvarsområde og 4,2 mill. kroner til å følge opp standardisering innenfor sirkulær økonomi.

Post 77 Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, kan overføres

Sjømatkonsumet i den norske befolkningen er lavere enn helsemyndighetene anbefaler. Kostholdsvaner etableres tidlig, og myndighetene har derfor etablert kostholdsprogrammet *Fiskesprell* for å øke konsumet blant barn, unge og unge voksne i tråd med helsemyndighetenes kostråd.

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram som når ut til alle landets fylker. Programmet er et samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Nor-

ges sjømatråd. Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer det faglige innholdet, og salgslagene bidrar med råvarestøtte. Programledelsen er administrativt plassert i Norges sjømatråd.

Fiskesprell tilbyr teoretisk og praktisk kurs til voksne som arbeider med barn og unge, blant annet i barnehage og skoler, slik at de kan legge til rette for gode sjømatopplevelser. Store deler av tilskuddet tildeles av Fiskesprell basert på søknader fra fylker og kommuner for bruk i folkehelsearbeidet i barnehager, skoler og SFO.

Programmet følger skolens kalender, og kurs er forankret i fylkeskommunene, som er en god måte å nå ut til landets barnehager og skoler. Alle landets fylkeskommuner har tilbud om Fiskesprellkurs, og i 2024 er det 53 sertifiserte kursholdere som gjennomfører disse. I 2022/2023 var det økt etterspørsel etter kurs, og aktiviteten i fylkeskommunene har jevnt over vært høy. I tillegg til kursing av ansatte i barnehager, studenter i barnehagelærer- og grunnskoleutdanningen, elever på barne- og ungdomsarbeiderlinjen og mat- og helsefag er det også gitt støtte til innkjøp av råvarer i mat- og helsefaget til 1 385 skoler og 74 084 elever. I tillegg deltok om lag 6 000 elever fra 204 klasser i oppskriftskonkurransen Kokkesprell, som var en økning på 24 pst. fra året før.

Sjømatkonsumet synker, og høye priser på fisk og sjømat er en viktig årsak. Det ble derfor gitt en tilleggsstøtte på 3,9 mill. kroner i 2023 fra posten til økt råvarestøtte i skole og barnehage.

Det foreslås en bevilgning på 3,4 mill. kroner.

Post 81 Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet

Leverandørutviklingsprogrammet (LUP) er et privat program underlagt Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). NHO, KS, Innovasjon Norge og Forskningsrådet er programansvarlige, mens NHO har prosjektlederansvaret. LUP finansieres gjennom årlige bidrag fra om lag 35 partnere fra kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige virksomheter.

Målet med tilskuddet er å stimulere til utvikling av små og mellomstore bedrifter som leverandører av innovative løsninger og produkter, gjennom å styrke antall offentlige virksomheter som gjennomfører innovative anskaffelser. Bistand fra LUP har som mål å bidra til at offentlige virksomheter i økende grad velger å gjennomføre innovative anskaffelsesprosedyrer.

I 2023 prioriterte LUP særlig arbeid innenfor områdene helse, omsorg og velferd og infrastrukt-

ur. Videre har LUP økt innsatsen for at partnere i LUP kan gjennomføre flere innovative offentlige anskaffelser. I 2023 ble det igangsatt 26 innovative offentlige anskaffelser, ti anskaffelser av innovasjon og 16 innovasjonsvennlige anskaffelser. LUP har også gjennomført tiltak for kompetanseheving, blant annet gjennom Partnerpårdriverprogrammet med fire samlinger, 23 gjennomførte workshops og 28 startprogram for innkjøpere, ledere og leverandører. LUP har også arbeidet med å styrke ytterligere spredningseffekter av eget arbeid, hvor videreutviklingen av nettportalen «Finn Løsninger» står sentralt

Tilskuddet for 2025 skal bidra til økt verdiskaping og flere arbeidsplasser i næringslivet. På leverandørsiden skal aktivitetene rettes mot små og mellomstore virksomheter. Det foreslås en bevilgning på 10,3 mill. kroner.

Post 85 Midlertidig kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av koronapandemien, overslagsbevilgning

Brønnøysundregistrene ble høsten 2020 tillagt ansvaret for å utvikle og forvalte en kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av koronapandemien.

De to siste tilskuddsperiodene var januar og februar 2022. For disse periodene ble det behandlet 2 496 søknader og utbetalt tilskudd på totalt 225 mill. kroner. Brønnøysundregistrene utfører kvalitetskontroll av utbetalt tilskudd. Brønnøysundregistre har i 2023 gjennomført kontroller av tilskudd utbetalt i 2021 og 2022 for å avdekke eventuell overkompensasjon. Overkompensasjon er avdekket og har resultert i helt eller delvis omgjøringsvedtak og dermed tilbakebetaling av tilskudd utbetalt tidligere år. Det foreslås ingen bevilgning i 2025.

Post 86 Lånesikringsordning for bolig- og næringsformål på Svalbard

Det vises til omtale i pkt. 3.6 i proposisjonens Del I under Andre garantiliknende ordninger. Stortinget vedtok i 2017 å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtale ved utleie av grunn til private på Svalbard. Dette innebærer at staten kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen dersom staten sier opp en avtale eller nekter å overføre leieretten til ny leietaker.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å gi garantier for lån i 2025 innenfor en samlet garanti-ramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å kunne utgiftsføre uten bevilgning innenfor en ramme på 10 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X. Det foreslås ingen bevilgning på denne posten,

men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt med utbetaling i 2025, skal denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	879	197	204
03	Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard	31 656	9 515	10 877
70	Garantipremie fra garantiordning luftfart	45		
	Sum kap. 3900	32 580	9 712	11 081

Post 01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 204 000 kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard

Det vises til omtale under kap. 900, post 26 om forvaltningen av statlig grunn på Svalbard. Organiseringen av grunnforvaltningen er provenynøytral. Leieinntekter dekker lønns- og driftsutgifter knyttet til arbeidet som blir utført i Longyearbyen. Oppdaterte anslag tilsier at grunnleieinntektene i 2025 økes med om lag 1 mill. kroner som følge av økte husleieinntekter fra Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). Det foreslås en bevilgning på 10,9 mill. kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, post 26 og forslag til vedtak II, 1.

Post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet står som eier av flere gruveieidommer etter hjemfall.

Det budsjetteres ikke med inntekter fra salg av eiendommer i 2025. Dersom det viser seg aktuelt å gjennomføre salg i 2025, foreslås det at utgifter knyttet til avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres på denne posten, jf. forslag til vedtak XXI.

Post 86 Tvangsmulkt

I henhold til anskaffelsesloven kan Nærings- og fiskeridepartementet gi offentlige oppdragsgivere pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser. Dersom slike pålegg ikke blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt. Pålegg som gir grunnlag for tvangsmulkt, vil bare være aktuelt i unntakstilfeller og vil normalt etterleves uten at det ilegges tvangsmulkt eller svært raskt etter ileggelse av tvangsmulkt. Det foreslås ingen bevilgning på posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for departementet å inntektsføre mulkt i 2025, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	140 708	141 900	148 770
21	Spesielle driftsutgifter	94	105	109
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 751	10 603	11 000
	Sum kap. 902	146 553	152 608	159 879

Justervesenet skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være nasjonal måleteknisk myndighet. Etaten skal sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater ved å forvalte regelverket for måleteknikk og føre tilsyn med at bestemmelsene fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normaltid og lov om varer av edelt metall mv. etterleves. Videre forvalter etaten de nasjonale målenormalene og referansene, driver forskning og utvikling og gir råd og yter bistand innenfor måleteknikk i næringslivet og for offentlige myndigheter.

Justervesenet deltar i globalt samarbeid gjennom Meterkonvensjonen og International Organization of Legal Metrology (OIML), og i europeisk samarbeid gjennom European Association of National Metrology Institutes (EURAMET) og European Cooperation in Legal Metrology (WELMEC). Justervesenet utførte 87 årsverk i 2023. Etaten har hoved- og distriktskontor på Kjeller i Akershus og i tillegg distriktskontorer i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger.

Det er fastsatt følgende hovedmål for Justervesenet:

- Justervesenets tilsynsarbeid skal føre til at aktører som er omfattet av gjeldende regelverk, har måleresultater som er nøyaktige.
- Justervesenets forskningsvirksomhet og utvikling av nasjonale normaler skal, innenfor tilgjengelige økonomiske rammer, gi relevant kunnskap som overføres til og benyttes av næringslivet.
- Justervesenets måletekniske tjenester skal føre til at målinger utført i næringslivet, forskningsinstitusjoner og forvaltningen, er sporbare og nøyaktige, både i nasjonal og internasjonal sammenheng.
- Justervesenets arbeid skal føre til en utvikling og forvaltning av regelverk på måleteknikkområdet som dekker relevante endringer i sektor-

regelverk og øvrige relevante samfunnsendringer.

Resultater 2023**Tilsyn og risikovurderinger**

Måleresultater brukes som grunnlag for økonomiske oppgjør. Dette gjelder blant annet ved fylling av bensin, kjøp av grønnsaker eller ferdigpakkede produkter, eller når industribedrifter selger eller kjøper produkter basert på vekt eller volum. For den enkelte forbruker eller bedrift kan det være vanskelig selv å kontrollere om måleresultatene for oppgjøret er tilstrekkelig nøyaktig. På områder av vesentlig betydning har myndighetene derfor satt krav til måleredskap og hvordan de benyttes. Justervesenet fører tilsyn med at virksomheter følger kravene slik at forbrukere og næringsliv kan ha tillit til at måleresultatene, som deres oppgjør er basert på, er tilstrekkelig nøyaktige. Justervesenets tilsynsarbeid finansieres ved avgifter eller gebyrer. Finansiering ved årsavgift gir Justervesenet en fleksibilitet i valg av tilsynsmetoder, noe som bidrar til at etaten kan utføre mer målrettede tilsyn. Finansiering av tilsyn ved gebyrer er beholdt på områder bestående av relativt ulike aktører siden Justervesenets ressursbruk på disse områdene i større grad varierer ved utførelse av tilsynet.

Antall tilsynsbesøk er redusert fra 4 122 i 2022 til 3 402 i 2023. Mer treffsikre risikovurderinger og mer informasjonsaktivitet fra Justervesenet, gjør at virksomheter i større grad er i stand til å etterleve krav. På enkelte områder er det derfor ikke lenger nødvendig med like mange tilsyn. Det måletekniske regelverket legger til rette for risikobasert tilsyn på alle tilsynsområder. At det gjøres tilsyn først og fremst hos aktører der risiko er høyest, bidrar til effektiv utnyttelse av tid og ressurser. Mer bruk av internkontroll i tillegg til eller

i stedet for at Justervesenet kontrollerer måleredskaper, bidrar til at brukerne tar mer ansvar. Dette er godt egnet på enkelte områder og en naturlig utvikling av tilsynsvirksomheten.

Justervesenet utførte i 2023 totalt 11 484 vurderinger eller kontroller, hvorav det ble gitt reaksjoner i 1 299 tilfeller, noe som utgjør en feilrate på 11 pst., mot en feilrate på henholdsvis 12 og 13 pst. i de to foregående årene.

Justervesenets arbeid med risikovurderinger i tilsynet er i utvikling, i takt med erfaringsgrunnlag og innkomne data i IKT-systemet Metric og i Tilda, IKT-systemet for utveksling av tilsynsdata mellom ulike tilsynsmyndigheter. Systemene gir Justervesenets tilsynspersonell tilgang til informasjon som er nyttig for å planlegge og oppnå et mer treffsikkert tilsyn.

Justervesenets brukerundersøkelse i 2023 indikerer at brukerne oppfatter tilsynsarbeidet som viktig, og at det er høy tillit til den faglige gjennomføringen av tilsyn.

Laboratorie- og kalibreringsvirksomhet

Justervesenets laborativirksomhet omfatter etatens måletekniske virksomhet. Måleteknikk dreier seg om målinger og måleredskapers generiske egenskaper. Justervesenets oppgaver innenfor måleteknikk er å forvalte en måleteknisk infrastruktur som skaper nødvendig tillit, både nasjonalt og internasjonalt, til det norske målesystemet. Videre tilbyr Justervesenet kalibrering av målenormaler og måleinstrumenter med referanse til de nasjonale normalene som etaten har ansvar for. Det innebærer blant annet å undersøke instrumenters nøyaktighet og om de er i samsvar med lovregulerte krav.

Justervesenet baserer mye av sine forsknings- og utviklingsoppgaver på deltakelse i det måletekniske forskningsprogrammet European Metrology Programme for Innovation and Research (EMPIR) og i det europeiske metrologipartnerskapet (EPM). Justervesenet er i dag engasjert i fem EMPIR-prosjekter og åtte EPM-prosjekter. For EPM vil det være utlysninger i sju år (2021–2027), mens prosjektene vil vare fra 2022 til 2031.

Viktige elementer i det nye partnerskapet er en målsetting om at det europeiske metrologisamarbeidet skal utvikles til å være verdensledende, og at samarbeid og integrasjon styrkes slik at instituttene kan bidra til å løse utfordringer innenfor blant annet innovasjon, grønt skifte, digitalisering, standardisering og gode reguleringer. Det legges også vekt på utvikling av «European Metrology Networks», som er etablert under

EURAMET, og som har søkelys på samarbeid for å bidra til bestemte europeiske bransjer og samfunnsutfordringer.

Justervesenet har deltatt i samordningsforum for Global navigation satellite system (GNSS) i flere år. Dette er et forum som samler sentrale aktører og myndigheter som har interesse innenfor posisjonering, navigasjon og tid, med særlig vekt på satellitnavigasjon. Dette dekker blant annet alle forsvarsgrener, luftfart, veitrafikk, sjøfart, telekommunikasjon, kraftnett, geodesi⁷/kart og romapplikasjoner. Forumet er svært nyttig for tverrsektorielt samarbeid og erfaringsutveksling.

Justervesenet er akkreditert for oppgavene som teknisk kontrollorgan etter måleinstrumentdirektivet og i direktivet om ikke-automatiske vekter. Teknisk kontrollorgan er en uavhengig tredjepart som kan dokumentere overfor produsent om måleredskapet oppfyller EØS-regelverkets krav.

Utvikling av måleteknisk regelverk

Justervesenets arbeid innenfor regelverksutvikling skal bidra til å sikre at norsk regelverksutvikling er harmonisert med internasjonale regler, og at den legger til rette for tilstrekkelig nøyaktige målinger i tråd med formålet i lov om målenheter, måling og normaltids. Som en del av dette utfører Justervesenet utredninger på ulike områder for å legge til rette for nøyaktige målinger på samfunnsøkonomisk effektive måter.

Regelverk på måleteknikkområdet skal bidra til at måleresultater på viktige samfunnsområder er tilstrekkelig nøyaktige ut fra samfunnets behov. Av regelverksendringer i 2023 har det blant annet vært endringer i forskrift om krav til elektrisitetsmålere, nye krav til vannmålere og varmeenergi under bruk i kraft, endringer i forskrift om krav til automatisk veiing av enkeltmengder (catchvekter) og forskrift om måleenheter og måling.

Justervesenets regelverk retter seg i all hovedsak mot målinger som ligger til grunn for økonomisk oppgjør. Lov om målenheter, måling og normaltids åpner imidlertid for at det måletekniske regelverket kan rettes mot andre beskyttelsesverdige interesser. Justervesenet har de siste årene kartlagt mulige behov for måleteknisk kompetanse innen klima og miljø. Videre har Vista Analyse på bestilling fra Nærings- og fiskeridepartementet utredet målinger av biomasse i hav-

⁷ Geodesi er grunnlaget for jordobservasjon. Det er vitenskapen om jordens form, bevegelse, tyngdefelt og endringer i disse størrelsene.

bruksnæringen og veing av villfisk på båt. I 2023 utarbeidet Justervesenet en skisse til et mer målrettet regelverk, som sammen med rapporten fra Vista Analyse danner grunnlag for videre arbeid med å se på utvikling av det måletekniske regelverket.

Justervesenet har i 2023 samarbeidet om lovregulert måling med blant annet Fiskeridirektoratet, Søkeldirektoratet og Reguleringsmyndigheten for Energi. Etaten har også i 2023 avholdt kontaktmøter med flere interesseforeninger som representerer de som berøres av det måletekniske regelverket, blant annet Drivkraft Norge og Fornybar Norge sammen med andre representanter for kraftbransjen.

Prioriteringer 2025

Justervesenet skal tilpasse sin virksomhet til samfunnsdrivere som bærekraft og digitalisering. Som en del av dette skal Justervesenet arbeide for effektive og brukervennlige tjenester, og god koordinering og samarbeid internt og med aktuelle partnere.

Justervesenet skal, i samarbeid med departementet, utvikle et grunnlag for måleteknisk regelverk som også dekker andre områder enn økonomiske oppgjør.

Med utgangspunkt i medlemskapet i det europeiske partnerskapet for metrologi og deltakelsen i europeiske forskningsprosjekter skal Justervesenet utvikle og formidle kompetanse til størst mulig nytte for norsk næringsliv.

Justervesenet skal samle inn data som best mulig underbygger resultater fra sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre løpende driftsutgifter. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer og avgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. I tillegg er posten foreslått økt med 3 mill. kroner mot tilsvarende økning av inntekter, jf. omtale under kap. 3902 og kap. 5574. Justervesenet har forpliktet seg til å betale for deltakelse i det europeiske partnerskapet for metrologi. Kontaktbidraget til dette øker med 1 mill. kroner. I tillegg øker kostnadene i forbindelse med flere prosjekter og konkurranse i arbeidsmarkedet med 2 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 148,8 mill. kroner.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03 og under kap. 5574, post 75, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 109 000 kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner. Investeringene er nødvendige for å ta igjen vedlikehold og gjenanskaffelse av måleteknisk utstyr.

Kap. 3902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Gebyrinntekter	24 172	21 802	22 630
03	Inntekter fra salg av tjenester	26 131	25 352	27 315
04	Oppdragsinntekter	94	105	109
86	Overtredelsesgebyr	21		
	Sum kap. 3902	50 418	47 259	50 054

Post 01 Gebyrinntekter

På posten føres gebyrinntekter fra kontroll med veiing og målinger fra en rekke bransjer. Kontrollene omfatter blant annet framstilling og omsetning av ferdigpakninger, distribusjon av flytende petroleumsprodukter, tilsyn med oljeraffineri, petrokjemisk- og prosessindustri, og flytende gass fra store anlegg (som LNG og luftgasser). Andre kontrollområder inkluderer veiing på bilveker, inn- og utmåling av melk og øl, og tilsyn med farmasøytisk industri og helsesektor og omsetning av varer av edelt metall.

Det foreslås en bevilgning på 22,6 mill. kroner. Gebyrinntektene skal dekke Justervesenets driftsutgifter knyttet til kontrollaktivitetene. Det foreslås en merinntektsfullmakt til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Posten er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 27,3 mill. kroner, en økning på 1 mill. kroner som

følge av flere fakturerbare timer innenfor tildelte prosjekter innenfor det europeiske partnerskapet for metrologi. Inntektene skal dekke Justervesenets driftsutgifter knyttet til salg av tjenester. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 109 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Overtredelsesgebyr

Ved alvorlige overtredelser kan Justervesenet gi overtredelsesgebyr. Det foreslås ingen bevilgning for 2025, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for Justervesenet å inntektsføre slike gebyrer i 2025, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
75	Tilsynsavgift Justervesenet	36 630	33 700	35 700
	Sum	36 630	33 700	35 700

Post 75 Tilsynsavgift Justervesenet

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Justervesenets tilsynsvirksomhet. Dette omfatter tilsyn med taksametre, drivstoffmålere på bensinstasjoner, målere for LPG (flytende propangass), vekter i dagligvarebutikker og postkontor, vekter ved fiskemottak og elektriske målere. Det foreslås

en bevilgning på 35,7 mill. kroner i 2025. Økningen på 2 mill. kroner er basert på anslag om økt tilsynsaktivitet og knyttet til om lag tilsvarende økning i Justervesenets driftsutgifter under kap. 902, post 01.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	69 911	65 050	74 340
	Sum kap. 903	69 911	65 050	74 340

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 18. juni 2024 ble bevilgningen økt med 3 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Norsk akkreditering er lokalisert på Lillestrøm og disponerte 31,8 årsverk i 2023. Etaten er Norges nasjonale akkrediteringsorgan i henhold til EØS-vareloven som i norsk rett gjennomfører EUs forordning om markedstilsyn og produktansvar (765/2008). I henhold til forordningen skal hver medlemsstat i EØS sikre at dens nasjonale akkrediteringsorgan har ressurser til å utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.

Akkreditering er et viktig verktøy for å sikre trygge varer og tjenester på det norske markedet og for å sikre internasjonal markedsadgang for norske virksomheter. Akkreditering er et viktig virkemiddel i det grønne skiftet og kan bidra til høyere kvalitet på, og mer effektive, offentlige tjenester.

Gjennom arbeid i europeiske og internasjonale samarbeidsorganisasjoner bidrar Norsk akkreditering til å sikre tilliten til den norske akkrediteringsordningen. Etaten har også myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP). Etaten har ansvar for akkreditering av miljørevisorer i Norge som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS).

Akkreditering etter internasjonale standarder skaper tillit til rapporter og testresultater. Internasjonale avtaler om gjensidig anerkjennelse av akkrediteringer bidrar til å senke kostnadene for bedrifter, forbrukere og myndigheter, fordi samme testrapport kan brukes i flere land. Akkrediterte virksomheter kan kvalitetssikre teknisk krevende godkjenningsordninger på vegne av det offentlige. De kan kontrollere at eksempelvis utstyr til EU-kontroll av kjøretøy, oppdrettsanlegg og avløpsrensplanlegg er i tråd med regelverket.

Resultater 2023

Norsk akkreditering har i 2023 prioritert å behandle søknader om akkreditering innen gjeldende frister og tatt del i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen.

Antallet bedømmingsaktiviteter som er gjennomført i 2023 er på samme nivå som i 2022. Markedet for akkreditering og GLP er i stor grad dekket, men etatens ressurser har ikke vært tilstrek-

kelige til at alle planlagte oppfølgingsaktiviteter har blitt gjennomført.

Akkreditering og overholdelse av internasjonale forpliktelser har hatt høy prioritet og etaten har overholdt sine forpliktelser som medlem av European Accreditation (EA) og de andre internasjonale samarbeidsorganisasjonene innen akkreditering.

Det er i økende grad krav om akkreditering i EU-direktiver og -forordninger. Dette gjør at det er nødvendig å følge utviklingen tett for å sikre at etaten er oppdatert og klar til å tilby akkreditering når slike krav publiseres. Dette påvirker etatens behov for å styrke intern kompetanse og øke etatens ressurser som er tilgjengelig til akkreditering, internasjonal samhandling, etablering av nye akkrediteringsordninger og rekruttering av eksterne bedømmere og fageksperter.

Norsk akkreditering har det siste året vektlagt arbeidet med digitalisering av tjenester og informasjonssikkerhet.

Prioriteringer 2025

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende frister og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen. Arbeidet med digitalisering og informasjonssikkerhet skal vektlegges.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 74,3 mill. kroner som skal dekke utgifter til lønn, pensjon, husleie, løpende drift, kjøp av tjenester, mindre investeringer, informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Akkrediteringsoppdrag belastes Norsk akkrediterings kunder. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. I tillegg foreslås bevilgningen økt med 7,6 mill. kroner for å ivareta samfunnsoppdraget gjennom å styrke deltakelse i europeisk og annet internasjonalt akkrediteringsarbeid, styrke informasjonsvirksomheten og utvikle nye og videreutvikle eksisterende akkrediteringsordninger. Videre skal bevilgningen dekke deler av utgiftene ved et nytt elektronisk fagsystem. Prosjektet planlegges gjennomført i perioden 2024–2026.

Som følge av usikkerhet om omfanget av akkrediteringsoppdrag foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	56 525	57 506	59 691
	Sum kap. 3903	56 525	57 506	59 691

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 59,7 mill. kroner i 2025. Norsk akkrediterings utgifter for utføring av akkrediteringer, andre godkjenningssystemer og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer.

Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 903, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	459 073	508 000	546 350
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	72 925	77 700	74 500
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	165 929	243 563	222 100
	Sum kap. 904	697 927	829 263	842 950

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 01 ble økt med 1,9 mill. kroner.
- Post 21 ble økt med 14,3 mill. kroner.
- Post 45 ble redusert med 30,6 mill. kroner.

Brønnøysundregistrene skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være en nasjonal registerfører og datakilde. Etaten skal forvalte registerdata på en måte som gir trygghet, orden og oversikt for næringslivet, frivillig sektor, innbyggere og offentlig sektor.

Brønnøysundregistrene utførte 421 årsverk i 2023. Dette er en økning på ni årsverk sammenlignet med 2022. Økningen skyldes primært nye oppdrag. Etaten har hovedkontor i Brønnøysund og i tillegg kontorer i Oslo og Narvik.

På oppdrag fra departementet gjennomfører Brønnøysundregistrene en forpliktende plan for

omstilling i perioden 2020–2025. Planen innebærer besparelser innenfor områdene lønn, reiser og varer og tjenester for å øke handlingsrommet innenfor andre deler av etatens virksomhet. I perioden 2020–2023 har Brønnøysundregistrene oppnådd en besparelse på til sammen 19,2 mill. kroner. Dette er nært opp til planen avtalt med departementet. Handlingsrommet benyttes blant annet til å dekke kostnader til drift og forvaltning av både gammel og ny registerplattform, og til økte husleiekostnader.

Brønnøysundregistrene forvalter 17 registre. De inneholder informasjon om selskaper, foreninger, pantsettelse og annen informasjon om rettigheter og plikter som allmennheten eller myndighetene har behov for. Registrene gir rettsvern, trygghet og enkel adgang til oppdaterte opplysninger om bedrifter.

Det ble fastsatt følgende mål for Brønnøysundregistrene i 2023:

- Brønnøysundregistrenes registervirksomhet skal føre til at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte.
- Brønnøysundregistrenes virksomhet skal føre til en økt digital registerforvaltning og løsninger som gir økt digital samhandling med og mellom ulike aktører i samfunnet.

Resultater 2023

Registervirksomheten skal føre til at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte

Brønnøysundregistrene forvalter viktige nasjonale registre som er av stor betydning for oversikt og kontroll over registrerte selskaper i Norge. Etaten skal ha kvalitet i registerforvaltningen, slik at registerdataene er korrekte, beskyttet mot uautorisert bruk og/eller endring, gjengis korrekt og er tilgjengelige for de som trenger dem. På den måten kan samfunnet ha tillit til at registrerte data er sikre og korrekte.

Etaten gjennomfører en årlig brukerundersøkelse for å kartlegge brukernes erfaringer med etaten. Undersøkelsen for 2023 viser at brukerne har høy tillit til virksomhetens registre og data.

Brønnøysundregistrene behandler sensitive data. En trygg digital samhandling avhenger av konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Samtidig stiller økt kompleksitet i Brønnøysundregistrenes digitale løsninger, bruken av disse og utviklingen i trusselbildet økte krav for å opprettholde informasjonssikkerheten.

Informasjonssikkerheten i etaten er ikke god nok. Brønnøysundregistrene rapporterer fremdeles om sårbarheter og svakheter i systemer og infrastruktur. Flere bevilgningsøkninger de siste årene har gitt rom for å styrke arbeidet med informasjonssikkerheten. Styringssystemet for informasjonssikkerhet i etaten er basert på anerkjente standarder for informasjonssikkerhet, ISO/IEC 27001/27002, og anbefalingene i Nasjonal sikkerhetsmyndighets grunnprinsipper for IKT-sikkerhet. Brønnøysundregistrene har igangsatt et cybersikkerhetsprogram for perioden 2022–2025 som adresserer hele sikkerhetsverdikjeden fra risikovurdering til dokumentert etterlevelse av sikkerhetskrav. Både departementet og Brønnøysundregistrene forventer en løpende forbedring av informasjonssikkerheten, og at avvik etter tilsyn og fra Riksrevisjonens undersøkelse lukkes i forbindelse med programmet. I 2023 opplevde Brønnøysundregistrene ingen kritiske sikkerheshendelser. Porteføljen består av både gammel infrastruktur og en nyutviklet registerplatt-

form. Overføring av registre og videreutvikling av ny plattform bidrar gradvis til økt informasjonssikkerhet.

Registerløsningene skal føre til en økt digital registerforvaltning, og løsninger som gir økt digital samhandling med og mellom ulike aktører i samfunnet

Registrene bidrar til en effektiv samhandling gjennom å sikre korrekte data og gjennom å ha brukervennlige og automatiserte saksbehandlingsløsninger. Videre bidrar etaten til effektiv samhandling ved å innhente og tilgjengeliggjøre data som gir grunnlag å utvikle tjenester som bidrar til økt verdiskaping.

Brønnøysundregistrene har i 2023 arbeidet for å øke effektiviteten i digital samhandling, blant annet gjennom prosjektet for ny registerplattform, forprosjektet for brukervennlige registertjenester og arbeid med tidsriktig regelverk.

Opplevd effektivitet i tjenestene måles gjennom den årlige brukerundersøkelsen. Resultatene for 2023 viser at 74 pst. mener at opplysninger fra Brønnøysundregistrene er nyttig for dem. Om lag halvparten svarer at de bruker data fra Brønnøysundregistrene i samhandling med andre, og at data og tjenester fra Brønnøysundregistrene bidrar til at virksomheten sparer tid når de samhandler med andre aktører. To av tre synes at det er enkelt å fylle ut og sende inn samordnet registermelding, noe som er stabilt fra 2022. Videre mener 20 pst. at de bruker for mye tid og ressurser på innrapportering til Brønnøysundregistrene. Det er en liten nedgang fra 2022, hvor andelen var 22 pst.

Andelen elektronisk innrapportering i Foretaksregisteret og Enhetsregisteret er lik som i 2022 (henholdsvis 96 og 95 pst.). Andelen helautomatisk saksbehandling i Foretaksregisteret er 30 pst. i 2023, mot 29 pst. i 2022, mens andelen for Enhetsregisteret er henholdsvis 23 og 22 pst. I Løsøreregisteret er andelen elektronisk innrapportering økt fra 84 pst. i 2022 til 87 pst. i 2023. Andelen helautomatisk saksbehandling i Løsøreregisteret har økt fra 81 til 85 pst. som følge av at flere tjenestetyper nå er tatt i bruk på ny registerplattform. I Regnskapsregisteret er det en elektronisk innmelding på nærmere 100 pst. og andelen helautomatisk saksbehandling er på 53 pst., en liten nedgang fra 54 pst. i 2022.

Saksbehandlingstid har vært høyt prioritert i Brønnøysundregistrene i 2023, og den har gått ned i de største registrene sammenliknet med 2022. Lansering av Løsøreregisteret på ny platt-

form har redusert saksbehandlingstiden fra fire dager til åtte sekunder. Samfunnsmessige besparelser av raskere saksbehandlingstid er beregnet til en estimert nåverdi på om lag 2,5 mrd. kroner i perioden 2024–2037.

Prosjektet for ny registerplattform

Prosjektet for ny registerplattform (BRsys-prosjektet) skal utvikle mer moderne og automatiske løsninger som forenkler og effektiviserer saksbehandlingen. Prosjektet skal bidra til å bedre informasjonssikkerheten. Prosjektet ble vedtatt av Stortinget i 2017, med prosjektperiode 2017–2022 og en total kostnadsramme på om lag 1,2 mrd. kroner. I Prop. 1 S (2020–2021) ble Stortinget informert om at prosjektet ble videreført i en nedskalert versjon. Det ble ikke vurdert som hensiktsmessig å stoppe prosjektet, da det uansett ville være et behov for å erstatte utdaterte systemløsninger. Det ble heller ikke vurdert som hensiktsmessig å øke prosjektets kostnadsramme.

Prosjektet omfatter nå overføring av Løsøreregisteret og Ektepaktregisteret (hovedleveranse 1), og Foretaksregisteret, Partiregisteret, Frivillighetsregisteret og Enhetsregisteret (hovedleveranse 3) til ny plattform. De nevnte registrene omfatter om lag 2/3 av utviklingsomfanget for BRsys, og det er i hovedsak gjennom overføring av disse registrene gevinstpotensialet for ny registerplattform ligger. De resterende registrene vil overføres til ny registerplattform på et senere tidspunkt, forutsatt ytterligere finansiering. Hovedleveranse 2 omfatter selve registerplattformen.

Hovedleveranse 1 ble levert i 2023. Nytt saksbehandlingssystem fører til automatisering og redusert saksbehandlingstid i Løsøreregisteret, og at lån kan utbetales raskere til næringsdrivende. Overføring av Ektepaktregisteret til ny plattform reduserer behovet for manuelt arbeid i Brønnøysundregistrene og gjør at informasjon om ektepakt blir raskere tilgjengelig for brukerne. Prosjektet *brukervennlige registertjenester* leverte i 2023 tilgjengeliggjøringstjenester for Løsøreregisteret og Ektepaktregisteret, samt en overgangsarkitektur mellom gammel innrapporteringsløsning og BRsys sin hovedleveranse 3. Det startet arbeidet med innrapporteringsløsninger til Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.

Fremdriften i hovedleveranse 3 har vært lavere enn planlagt, blant annet som følge av omdisponerte prosjektressurser fra BRsys til andre presserende oppgaver. Brønnøysundregistrene arbeider med å bedre kostnadseffektiviteten

og fremdriften i prosjektet, og har gjennomført en rotårsaksanalyse for å øke treffsikkerheten av tiltakene som iverksettes.

Prosjektet har fra starten hatt utfordringer med fremdrift og effektivitet. Prosjektperioden er utvidet til 2023, og senere til 2025, og omfanget av prosjektet er redusert. Til tross for en rekke forsøk på kompenserende tiltak fra Brønnøysundregistrene, klarer ikke prosjektet å levere i henhold til gjeldende prosjektplaner. På denne bakgrunn har Brønnøysundregistrene foreslått ytterligere å redusere omfanget i prosjektet og utvide prosjektperioden til første kvartal 2028. Departementet vurderer at etaten må foreta ytterligere grep for å styre prosjektet i havn, og at prosjektplanene må oppdateres slik at det styres etter realistiske planer. Et redusert omfang i prosjektet innebærer at det nå både er hele registre og registertjenester som ikke kommer over på ny plattform og driftes på gammel plattform. Reelt sett innebærer dette en kostnadsoverskridelse i prosjektet ved at kostnader for overføringer av registre skyves framover i tid. Det har også kostnader i form av dobbel drift av plattformløsninger, sårbarheter i gamle IKT-systemer og ineffektive saksbehandlingsløsninger på gammel plattform. Departementet vil sammen med Brønnøysundregistrene arbeide for å komme fram til et forslag til modell for hvordan resterende registre og registertjenester skal utvikles og overføres til ny plattform. Departementet vil også arbeide videre med å vurdere budsjettkonsekvensene av forlenget prosjektperiode og at ytterligere registertjenester tas ut av prosjektet.

Overordnet vurdering

Departementets vurdering er at informasjonssikkerheten i Brønnøysundregistrene fortsatt ikke er god nok, selv om den er vesentlig forbedret. Etaten arbeider målrettet for å øke informasjonssikkerheten, både i systemene og i organisasjonen og gjennom konkrete tiltak som er muliggjort gjennom økt bevilgning til dette formålet.

Det er en vedvarende utfordringer med fremdrift og kostnadseffektivitet i prosjektet for utvikling av ny registerplattform, noe som medfører at prosjektet er ytterligere forsinket og leverer mindre enn forventet.

Brønnøysundregistrene gjennomførte i 2024 fjerde år av forpliktende plan for omstilling, nedbemanning og økonomiske besparelser for årene 2021–2025. Prosessen bidrar til et økt budsjettmessig handlingsrom.

Prioriteringer 2025

Brønnøysundregistrene skal prioritere arbeidet med ytterligere å øke informasjonssikkerheten, både i sine systemer og i organisasjonen, for å lukke avvik og komme opp på et tilfredsstillende sikkerhetsnivå.

Videre skal Brønnøysundregistrene arbeide målrettet for å øke fremdriften og kostnadseffektiviteten i hovedleveranse 3 i prosjektet for ny registerplattform. Dette innebærer arbeid med Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.

Brønnøysundregistrene har en rekke pågående IT-prosjekter. For å ha en høyest mulig samlet måloppnåelse, skal etaten arbeide aktivt med porteføljestyling av prosjektene. Dette innebærer blant annet å se sammenhenger og utnytte ressurser slik at de kommer mest mulig til nytte.

Økt økonomisk handlingsrom som følge av besparelser ved gjennomføring av femte og siste år av forpliktende plan for omstilling, skal benyttes til å dekke kostnader til drift og forvaltning av to registerplattformer, husleie og drift, forvaltning og utvikling av registrene.

Brønnøysundregistrene skal, innenfor tilgjengelige rammer, identifisere og gjennomføre konkrete forenklingstiltak, som bidrar til oppnåelse av regjeringens forenklingsmål.

Etaten skal samle inn data som best mulig underbygger resultater fra sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Samlet foreslås det en bevilgning på 546,3 mill. kroner i 2025. Dette skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, utgifter til mindre investeringer, investeringer til informasjonssikkerhet, samt utgifter forbundet med oppdrag. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst.

Bevilgningen er økt fra saldert budsjett 2024 blant annet fordi flere utviklingsprosjekter er avsluttet og de aktuelle løsningene og registrene settes i drift, jf. omtale under post 21 og omtale under kap. 3904, post 01. Av løsninger og registre som settes helt eller delvis i drift i 2024 og 2025, foreslås det avsatt følgende midler til drift og forvaltning:

- 15,7 mill. kroner til Register over reelle rettighetshavere. Registeret åpner for registrering 1. oktober 2024.
- 2,4 mill. kroner til Register over offentlig støtte. Registeret forventes ferdigstilt i 2025.

- 2,8 mill. kroner til løsningen Rett fra start. Løsningen ble ferdigstilt i 2023, som en del av Skatteetatens program «Fremtidens innkreving».
- 45,4 mill. kroner til ny registerplattform. Dette innebærer en økning på 10,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2024, og det foreslås en tilsvarende økning av gebyrinntektene, jf. forslag under kap. 3904, post 01.
- 9,8 mill. kroner til Brukervennlige registertjenester. Dette innebærer en økning på 9,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2024, og det foreslås en tilsvarende økning av gebyrinntektene, jf. forslag under kap. 3904, post 01.
- 3,1 mill. kroner til Brønnøysundregistrenes andel av Nye Altinn. Utgifter til etatens andel av utviklingsprogrammet Nye Altinn er avsatt under post 21.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Samlet foreslås det en bevilgning på 74,5 mill. kroner i 2025. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Bevilgningen skal dekke utgifter til utvikling av eksisterende tjenester, egenandel til andre prosjekter og andre utviklingsprosjekter/aktiviteter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Bevilgningen foreslås økt med 49,5 mill. kroner til Brønnøysundregistrenes andel av utviklingsprogrammet Nye Altinn. Midler fra de ferdigstilte prosjektene, «Rett fra start», «Reelle rettighetshavere» og de ettårige midlene til Altinn fra 2024 foreslås tatt ut av post 21, noe som innebærer en foreslått reduksjon av bevilgningen på til sammen 53,6 mill. kroner. Det foreslås midler til drift og forvaltning av de ferdigstilte løsningene og registrene under post 01, jf. omtale over.

Utviklingsprogrammet Nye Altinn

Programmet ledes av Digitaliseringsdirektoratet og omfatter de tre største tjenesteeierne på Altinn-plattformen. Formålet med programmet er å utvikle Altinn 3 og reetablere Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå sine digitale tjenester på ny plattform. Det foreslås avsatt 49,5 mill. mill. kroner til dette. Se også

omtale av saken i Prop. 1 S (2024–2025) for Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Samlet foreslås det en bevilgning på 222,1, mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått pris- og lønnsvekst. Sammenlignet med 2024 er bevilgningen redusert som følge av redusert fremdrift i prosjektet for ny registerplattform i Brønnøysundregistrene (BRsys), jf. orientering om prosjektets status under Resultater 2023.

Det foreslås 158,2 mill. kroner til prosjektet for ny registerplattform (BRsys) i 2025.

Det foreslås 97,6 mill. kroner til prosjektet Brukervennlige registertjenester. Dette er en

økning på 9,9 mill. kroner som forslås mot en tilsvarende økning under kap. 3904, post 01.

Prosjektet skal utvikle innrapporterings- og tilgjengeliggjøringstjenester til og fra den nye registerplattformen og det vil gi gevinster for næringslivet i form av forenklet innrapportering og uthenting av data. I forslaget ligger det også inne finansiering av krav i digitaliseringsdirektivet knyttet til elektronisk løsning for registrering av NUF (Norsk avdeling av utenlandsk foretak) og lagring av dokumenter i strukturert og maskinlesbart format. I Prop. 1 S (2023–2024) er det vist til at planlagt utviklingsperiode for prosjektet er 2024–2027, med løpende gevinstrealisering, med en styringsramme på 399,5 mill. kroner og en kostnadsramme på 515 mill. kroner. Departementet gjør oppmerksom på at styrings- og kostnadsrammen ble oppgitt i 2023-kroner.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2025
		2023	Saldert budsjett 2024	
01	Gebyrinntekter	559 725	715 065	644 614
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	39 685	34 541	35 854
	Sum kap. 3904	599 410	749 606	680 468

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 01 redusert med 40,6 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 01 Gebyrinntekter

Det foreslås en bevilgning på 644,6 mill. kroner i 2025. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst.

Hoveddelen av tjenestene fra Brønnøysundregistrene er brukerfinansiert med gebyrer. Gebyrinntektene er hjemlet i ulike lover og forskrifter er knyttet til Løsøreregisteret inklusiv Ektepaktregisteret, Enhetsregisteret og Foretaksregisteret inklusiv Regnskapsregisteret.

Det foreslås at bevilgningen økes med 30,1 mill. kroner for å dekke utgifter til drift og forvaltning av ny registerplattform, drift og forvaltning av løsninger for Brukervennlige registertjenester, samt utvikling av prosjektet Brukervennlige registertjenester, jf. omtale av foreslåtte

økninger av utgiftene under kap. 904, post 01 og 45.

Overprising av gebyrene

Det har over tid vært en betydelig overprising av gebyrene i Brønnøysundregistrene. Med implementering av ny gebyrstruktur fra og med 2024 ble det en mer hensiktsmessig kostnadsfordeling mellom eksisterende registre, og overprisingen per register ble redusert. Hovedendringen var innføring av gebyr for førstegangsregistrering i Enhetsregisteret. Formålet har vært at gebyrene for gebyrbelagte registre skal dekke kostnadene til drift av det enkelte registeret, jf. Finansdepartementets rundskriv R-112 om bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering. Overprisingen i 2024 er i sin helhet knyttet til Løsøreregisteret. Løsøreregisteret er nå overført til den nye registerplattformen (BRsys). Dette gir store gevinster i form av sikrere løsninger, hurtigere saksbehandling og bedre brukeropplevelser, sam-

tidig som drift og forvaltning av nye IT-løsninger koster mer enn de gamle.

Det forventes en reduksjon i antall gebyrpliktige saker i Løsøreregisteret i 2025. Dette innebærer at det isolert sett vil være færre saker å fordele kostnadene for drift og forvaltning av de gebyrpliktige registrene på.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 128 mill. kroner i 2025 for å fjerne overprisingen i Løsøreregisteret. Reduksjonen vil innebære at prisingen av de gebyrbelagte tjenestene i Brønnøysundregistrene tar utgangspunkt i de estimerte kostnadene ved å produsere og levere de aktuelle tjenestene, samt at man unngår å

måtte øke gebyrsatsene for Løsøreregisteret som følge av et redusert saksvolum.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 35,9 mill. kroner. Posten benyttes til å inntektsføre refunderte midler for oppdrag Brønnøysundregistrene påtar seg for andre.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, postene 01 og 21, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	213 916	223 400	229 470
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	66 908	78 031	81 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 930		
80	Geoparker	4 000	4 000	
	Sum kap. 905	295 754	305 431	310 470

Norges geologiske undersøkelse (NGU) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å framskaffe, bearbeide og formidle kunnskap om Norges geologiske ressurser på land og i havområder. NGU skal dekke samfunnets behov for geologisk basis kunnskap, blant annet for næringsutvikling.

Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med andre offentlige etater, kommuner og bedrifter, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter og konsulentfirmaer. NGUs forskningskompetanse er viktig for å utvikle og kvalitetssikre innsamlings- og undersøkelsesmetoder, og for å tolke geologiske data.

Gjennom digitale løsninger distribuerer NGU kart og data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennheten. Informasjonen bidrar til å gi et bedre beslutningsgrunnlag, blant annet for arealplanlegging og ressursforvaltning.

NGU har hovedkontor i Trondheim og et bor-kjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten utførte 182 årsverk i 2023. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilg-

ninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten finansieres med inntekter fra samfinansieringsprosjekter og eksterne oppdrag.

Det er fastsatt følgende hovedmål for NGU:

- NGUs virksomhet skal føre til at Norges geologi og geologiske ressurser er kartlagt på en måte som gir kartdata av best mulig kvalitet og bruksverdi innenfor gjeldende budsjetttrammer.
- Geologisk kunnskap som NGU besitter, skal være lett tilgjengelig og kostnadsfri for bruk innenfor næringsutvikling, samferdsel, samfunnsikkerhet, miljøspørsmål og areal- og naturforvaltning.

Resultater 2023

NGUs strategi for 2020–2030 er virksomhetens plan for å oppnå de strategiske målene som etaten har satt for sin virksomhet. Med utgangspunkt i NGUs samfunnsoppdrag, målsettinger og styringsinstruks har NGU etablert fire strategiske kjerneområder (smart datafangst, smart bearbei-

ding, smarte produkter og smart organisasjon) med til sammen 12 strategiske innsatsområder. Arbeidsmengden og -intensiteten innenfor de ulike innsatsområdene vil variere over tid og avhenger av prioriteringer og føringer til etaten.

NGU har i 2023 arbeidet med oppfølging av regjeringens mineralstrategi. NGU legger særlig vekt på å kartlegge områder med potensielt drivverdige forekomster av kritiske mineraler. NGUs kartleggingsinnsats prioriteres basert på områder hvor det dokumenterte samfunnsøkonomiske overskuddet er størst. NGU har også prioritert å oppgradere digital infrastruktur for ressursorienterte datatjenester og kartinnsyn, for på den måten å legge til rette for økt tilgjengeliggjøring av data. Videre er tett samarbeid mellom ulike offentlige etater og nær dialog med brukere viktig for å oppnå mest mulig effektiv samfunnsøkonomisk nytte av NGUs kartlegging og andre tjenester. I lys av dette har NGU i 2023 vektlagt samarbeid med nasjonale og regionale partnere innenfor mineralforvaltning og industri, samt Kartverket, Havforskningsinstituttet, NVE og Miljødirektoratet. NGU ble i 2023 sertifisert som «Miljøfyrtårn» og har fått på plass gode rammer for systematiske tiltak innenfor arbeidsmiljø, anskaffelser, energi, transport, avfall og ombruk.

Geologiske kartleggingsprodukter

Kartlegging av geologiske forhold har effekter for mange sektorer og samfunnsoppgaver. Det gir viktig kunnskap til bruk i forvaltning, infrastrukturprosjekter, industri og næringsliv ved at verdifulle geologiske ressurser kan identifiseres og utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte. Det bidrar også til kunnskap om klimaforhold og geofare slik at miljø, sikkerhet og beredskap kan ivaretas.

NGUs kartleggingsplan er et arbeidsverktøy som inneholder kriterier for hvilke områder som skal kartlegges, for å sikre at NGU prioriterer å kartlegge de områdene som kan gi størst samfunnsøkonomisk overskudd. Planen følges opp gjennom konkrete handlingsplaner for kartlegging. Økt kartleggingsgrad og bedre data legger grunnlag for blant annet økt verdiskaping i mineralnæringen, økt samfunnssikkerhet og redusert usikkerhet og risiko i planlegging av samferdsels tiltak. NGUs kartlegging kan også bidra til mer effektiv og bærekraftig bruk arealer, infrastruktur og ressurser.

NGU har i 2023 kartlagt en rekke nye geologiske ressurser gjennom arbeid med geofysikk, geokjemi, berggrunnsgeologi og løsmassekart-

legging. Økt kartlegging med særlig vekt på kritiske mineralressurser kan legge grunnlag for bedre forsyningssikkerhet for viktige mineraler, økt verdiskaping og arbeidsplasser. Kommersielle leteselskaper baserer sine prioriteringer og metodevalg på eksisterende geologisk kunnskap. Dette er igjen resultat av kartlegging som typisk utføres av NGU og tidligere kartlegging utført fra andre selskaper. I 2023 ble det gjennomført geofysisk datainnsamling i Møre og Romsdal, Trøndelag og i Nordland, og geokjemisk kartlegging i Agder og Rogaland. Videre gjennomførte NGU råvarerelevant berggrunnsgeologisk kartlegging i Finnmark, Trøndelag, Møre og Romsdal, Innlandet, Vestfold og Telemark, og Rogaland. NGU gjennomførte geofysisk kartlegging ved bruk av fly og helikopter, blant annet for å avklare muligheten for forekomster av metaller og industrimineraler, men også for strålerisiko og andre naturfarer. NGU gjennomfører også mer detaljerte geofysiske målinger ved bruk av drone. Dekningsgraden for kartlagt areal i ulik målestokk har økt i 2023. Omfanget av mineralkartleggingen har vært lavere enn forventet, men skyldes i hovedsak forhold utenfor NGUs kontroll. Utsatte aktiviteter gjennomføres i 2024. NGUs høyoppløselige geofysiske datasett utgjør i dag om lag 51 pst. av det norske fastlandet, mens tilleggsdata i noe lavere oppløsning utgjør ytterligere 14 pst. Geofysisk kartlegging har betydning for mineralundersøkelser og kvikkleirekartlegging, men også som forundersøkelser til samferdselsprosjekter. NGUs geofysiske kompetanse er integrert del av Norges atomberedskap. Bergarter som inneholder radioaktive isotoper, utgjør et problem i samferdsels- og utbyggingsprosjekter dersom de ikke er kartlagt og håndteres korrekt. Et eksempel er svartskifer som genererer radioaktiv radongass. NGUs geofysiske målinger i Innlandet er spesielt viktige for denne problematikken. Kartleggingen over Innlandet ble avsluttet i 2023, og foreløpige data viser god kvalitet med potensial for mer detaljert kartlegging av berggrunn, løsmasser og mineralressurser.

Kartlegging av berggrunn og løsmasser er sentrale aktiviteter tidlig i verdikjeden, noe som gir sentral kunnskap og grunnlagsdata til bruk i areal- og miljøplanlegging. Kunnskapen spiller også en viktig rolle i leting etter og vurdering av ulike typer råmaterialer og naturressurser innenfor avfallsgraving, jordbruk og anleggsvirksomhet.

Berggrunnskartlegging har i 2023 vært konsentrert rundt bynær kartlegging og kartlegging i områder i Trøndelag, Møre og Romsdal, Agder og Nordland. NGU forsøker samtidig å understøtte

viktige kommersielle leteprosjekter med data og kunnskap for å stimulere til fremdrift. NGUs borjernelager er et sentralt instrument for leteselskapene, og det er for tiden stor etterspørsel etter tjenester ved lageret. Betydningen av offentlige geologiske data- og kunnskapsbanker er viktig for igangsettingen av flere leteprosjekter. NGU promoterer norsk ressurspotensial internasjonalt og jobber aktivt med å informere internasjonale investorer, gruve- og leteselskaper om investeringsmulighetene i Norge. For å ivareta norske interesser er NGU samtidig aktiv i ulike europeiske fora og bidro blant annet til utviklingen av EU-kommisjonens liste over kritiske mineraler, som ble offentliggjort i mars 2023.

Berggrunnskartene som ligger åpent tilgjengelig i NGUs berggrunnsdatabase, dekker nå totalt 60,9 pst. (197 424 km²) av Norges fastland. Ved utgangen av 2023 ligger dekningsgraden for kvalitetssikrede kart på 9,4 pst. for arealer som tar med fjord- og kystareal. Berggrunnskartene utgjør et nødvendig datagrunnlag for kartlegging av mineralressurser, men kartene er også viktige for vurdering av miljøforhold og naturmangfold. NGU opplever en økende oppmerksomhet fra aktører innenfor samferdsel og utbygging. Forskningsbasert kunnskapsoppbygging er en forutsetning for å sikre en god kartlegging av høy kvalitet.

NGUs løsmassekartlegging utføres i stor grad gjennom prosjekter med delfinansiering fra Norge vassdrags- og energidirektorat (NVE). Det innebærer at prioriteringer og kartleggingsplaner prioriteres i samråd med NVE, etter nasjonalt behov for skredkartlegging. I 2023 har det vært en forsiktig opptrapping av dette arbeidet. I 2023 var løsmassekartleggingen konsentrert rundt områder med mulig skredfare, i områder helt eller delvis under marin grense⁸ og/eller bratt terreng.

Kartleggingsprogrammet Mareano (marin arealdatabase for norske kyst- og havområder) er et samarbeid mellom NGU, Havforskningsinstituttet og Kartverket for å kartlegge dybde, bunnforhold, biologisk mangfold, naturtyper og forurensning i sedimentene i norske havområder. I 2023 gjennomførte Mareano tre geologi-biologi-kjemitokt i Nordsjøen og Skagerak. Totalt ble det kartlagt i overkant av 6 000 km² med havområder. Både i 2023 og framover vil det være kartlegging av områder som er aktuelle for havvind. NGU har

i 2023 også utviklet flere nye temakart som kan brukes inn mot naturtypekartlegging.

NGU arbeider også sammen med Havforskningsinstituttet og Kartverket om marine grunnkart i kystsonen, hvor et pilotprosjekt ble avsluttet i 2022. I 2023 ble det blant annet utgitt nye kart i prosjektet «Frisk Oslofjord» og startet et nytt prosjekt for å utarbeide marine grunnkart i Sunnhordland i samarbeid med Vestland fylkeskommune. Marine grunnkart har blant annet stor nytteverdi for fiskeri- og havbruksnæringen for å kartlegge lokale forhold som påvirker forvaltning og for drift av konsesjoner, havforhold, muligheter for industriutvikling og miljøkartlegging.

NGUs datagrunnlag bidrar til besparelser i utvikling av samferdselsprosjekter, og NGU har i 2023 videreført samarbeidet med Statens vegvesen. Geologisk informasjon i tidlig fase av for eksempel tunnelutbygging gir bedre og mer effektiv planlegging og reduserer usikkerhet og kostnadssprekker i anleggsfasen.

Lett tilgjengelige geologiske data og digitalisering

NGU arbeider kontinuerlig med modernisering og videreutvikling av databaser og andre digitale tjenester. Lete- og undersøkelsesaktivitet er en sentral del av utviklingen av mineralprosjekter, og her spiller informasjonen som er tilgjengelig gjennom NGUs databaser en viktig rolle. Spesielt geofysiske data er sentralt for leteindustrien. Videre har NGUs data nytte i et samfunnsikkerhetsperspektiv. NGU har prioritert å oppgradere digital infrastruktur for ressursorienterte datatjenester og kartinnsyn, for å legge til rette for økt tilgjengeliggjøring av data. I april 2023 ble ny teknisk infrastruktur og ny publiseringsløsning for www.ngu.no satt i drift. Dette har blant annet ført til at sikkerheten og brukervennligheten er økt, og at NGU har fått et nytt statistikkverktøy. NGUs databaser og kartinnsyn er de viktigste virkemidlene for å formidle kunnskap og data som NGU besitter. I tillegg holder NGUs ansatte mange foredrag, og deltar i undervisning ved universiteter og høyskoler. NGUs kart og data bidrar også til at andre samfunnsaktører kan ta mer bærekraftige valg. I tillegg skjer også kunnskapsformidling gjennom vitenskapelige publikasjoner. Resultater fra NGUs kartleggingsarbeid publiseres i NGUs nasjonale databaser og tilgjengeliggjøres gjennom kartinnsyn, oppslags- og nedlastingstjenester.

NGU har en avtale med Sikts cybersikkerhets-senter som er ansvarlig for å heve sikkerhetsnivået i etaten, blant annet innenfor trusseletterretning, datainnsamling og rapportering for

⁸ Marin grense angir det høyeste nivået som havet nådde etter siste istid. Informasjon om marin grense er sentral i arbeidet med å avgrense områder med marine leirer i Norge.

enkler å beholde kontroll ved eventuelle sikkerhetshendelser, i tillegg til respons ved angrep.

Anskaffelse av nytt forskningsfartøy

Ved behandlingen av Innst. 360 S (2019–2020) vedtok Stortinget i 2020 en samlet ramme på 60 mill. kroner til anskaffelse av et nytt forskningsfartøy til bruk innenfor marin forskning og maringeologisk kartlegging av kyst- og fjordområder. Anskaffelsen har i all hovedsak gått etter planen og ble levert til NGU i starten av 2023.

Prioriteringer 2025

NGU skal følge opp relevante områder i regjeringens mineralstrategi. Som en del av dette skal NGU prioritere kartlegging i områder som antas å kunne ha forekomster av kritiske mineraler, og tilrettelegge og tilgjengeliggjøre data fra slike områder.

For å bidra til en trygg og bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling skal NGU innhente og formidle geologisk kunnskap. NGU skal identifisere og gjennomføre tiltak som gir lettere tilgang til denne kunnskapen, og som gir bedre muligheter for valg av bærekraftige løsninger i samfunnet, både for myndigheter, bedrifter og enkeltpersoner. NGU skal videreføre arbeidet med å modernisere og utvikle databaser og andre digitale tjenester.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2025
		2023	budsjett 2024	
03	Oppdragsinntekter og andre inntekter	71 161	78 274	81 248
	Sum kap. 3905	71 161	78 274	81 248

Post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 81,2 mill. kroner. Under posten føres eksterne inntekter fra oppdrag og bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. Oppdraget fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. Samarbeidet med Norsk Romsenter og NVE om å drive et nasjonalt senter for bruk av satellittbaserte innsyningsmålinger (InSAR-data), for eksempel om innsynking i byer

NGU skal samle inn data som best mulig underbygger resultater fra sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 229,5 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst og skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, utgifter til mindre investeringer, investeringer til informasjonssikkerhet, samt utgifter forbundet med oppdrag.

Det foreslås satt av 31,8 mill. kroner til Mareano-programmet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Under denne posten føres utgifter til eksterntfinansierte prosjekter. Det foreslås en bevilgning på 81 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

og bevegelse i ustabile fjellpartier, er også en viktig aktivitet. De øvrige oppdragsinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljeselskaper, Norges forskningsråd, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statlige etater. Inntektene skal dekke NGUs driftsutgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og eksternt finansierte prosjekter.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme postene, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	63 475	70 200	71 950
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	9 009	12 009	12 500
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	5 307	4 838	15 200
32	Miljøtiltak Folldal, <i>kan overføres</i>	10 067	11 240	28 101
	Sum kap. 906	87 858	98 287	127 751

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å legge til rette for en langsiktig ressurstilgang basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler i Norge. DMF skal også bidra til at Svalbards geologiske ressurser forvaltes og utnyttes best mulig til nytte for samfunnet.

Etaten er lokalisert i Trondheim og på Svalbard. Virksomheten utførte 42,8 årsverk i 2023.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett til mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet på alle typer mineraler. DMF er høringsinstans og har innsigelseskompetanse i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven. Videre kan DMF være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven for større uttak av mineralressurser.

På fullmakt fra Nærings- og fiskeridepartementet administrerer og følger DMF opp en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver.

På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF tildeler utmål og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel 11 Bergmesteren i Svalbardbudsjettet.

Det er fastsatt følgende mål for DMF:

- DMF skal til enhver tid sørge for en mest mulig bærekraftig forvaltning av Norges mineralressurser basert på helhetlige samfunnsøkonomiske vurderinger.
- DMFs virksomhet skal føre til en lønnsom og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler.

- DMFs virksomhet skal føre til en forsvarlig sikring av tidligere mineralvirksomhet og så langt som mulig redusere miljøkonsekvenser på hjemfalte gruveeiendommer underlagt Nærings- og fiskeridepartementet innenfor gjeldende budsjetttrammer.
- DMF skal sørge for at Svalbards geologiske ressurser i størst mulig grad forvaltes og utnyttes helhetlig i tråd med svalbardpolitiske målsettinger og Bergverksordningen.
- DMF skal til enhver tid, og innenfor tilgjengelige rammer, ha et best mulig kunnskapsgrunnlag om mineralnæringen.

Resultater 2023

Forvaltning

Antall nye saker som DMF har mottatt i offentlig planbehandling, er redusert fra 602 i 2022 til 510 i 2023, og antallet uttalelser er i samme periode redusert fra 876 til 379. Selv om det har vært en relativ stor nedgang i antall uttalelser, skyldes dette at tallet fra 2022 også inkluderer uttalelser uten merknad (372), og at DMF i 2023 ikke har prioritert å gi uttalelser i saker uten merknader. Uttalelser med merknader er redusert fra 454 i 2022 til 319 i 2023, og skyldes at DMF av prioriteringshensyn har hevet terskelen for å komme med merknad. Prioritering av saker med hensyn til hva som er sentralt for mineralforvaltningen, bidrar til en mer effektiv bruk av DMFs ressurser. DMF legger også vekt på å være tidlig involvert og prioriterer deltakelse i planforum hvor viktige ressurser blir omtalt da dette reduserer behovet for å komme med innsigelser.

Antallet søknader om driftskonsesjon er økt fra 31 i 2022 til 44 i 2023. Antallet søknader om overdragelse er økt fra 26 i 2022 til 29 i 2023.

Utfordringer knyttet til tilgang på kritiske råvarer øker behovet for å legge bedre til rette og raskere realisering av mineralprosjekter. I 2023 tildelte DMF 826 undersøkelsesretter og ni utvinningsretter, mot 401 undersøkelsesretter og tre utvinningsretter i 2022. Antall undersøkelsesretter er det høyeste på ti år. Økningen kan blant annet ses i sammenheng med oppmerksomheten internasjonalt knyttet til sikre og bærekraftige forsyningskjeder av kritiske råvarer, hvor Norden ses på som et sentralt område. En undersøkelsesrett gir innehaveren rett til å foreta undersøkelser i grunnen for å kunne vurdere forekomst av mineraler og potensialet for eventuelt framtidig uttak/drift. I Norge ender få undersøkelsesretter opp med en konsesjonsøknad. Som det framgår ovenfor, tildeler DMF årlig flere hundre undersøkelsesretter, samtidig som antallet utvinningsretter de tildeler er svært lavt. Ved utgangen av 2023 var det 1 500 gjeldende undersøkelsesretter og 160 utvinningsretter. For nærmere informasjon om utviklingen i mineralnæringen vises det til omtale av mineralnæringen i programkategori 17.10.

Det er et stort antall virksomheter som er underlagt tilsyn etter mineralloven. I 2023 gjennomførte DMF 32 stedlige tilsyn av totalt 1 300 aktive uttak i DMFs uttaksregister. I tillegg gjennomførte DMF 1 905 dokumenttilsyn. Antallet gjennomførte tilsyn er på omtrent samme nivå som i 2021 og i 2022, og forventningen om at DMF skulle øke tilsynsvirksomheten er dermed ikke oppnådd. Tallene for 2023 viser avvik ved 78 pst. av gjennomførte stedlige tilsyn mot 79 pst. i 2022. Tilsynsobjekter velges av DMF etter en risikobasert tilnærming, og basert på type uttak, størrelse på uttak og mottatte tips eller informasjon i forbindelse med saksbehandling. Underjordgruver prioriteres med fast frekvens ca. hvert tredje år som følge av et høyt skadepotensial. Hensikten med tilsynene er å undersøke om aktørene overholder krav etter mineralloven og forskrift. Tilsyn vil også kunne ha en veiledende effekt med tanke på hvordan lovens krav skal forstås. DMF har til en viss grad fulgt opp sitt tilsynsansvar gjennom andre kontrollaktiviteter. Stedlige tilsyn vil imidlertid ikke kunne erstattes fullt ut gjennom dokumentkontroller, og de vil i enkelte tilfeller være nødvendige for å kunne avdekke alle relevante forhold. I DMFs tilsynsarbeid er det et mål at effekten av tilsynsaktiviteten ikke kun skal tilfalle tilsynsobjektet, men også at resultater og funn kan bidra til forbedret adferd hos andre aktører i næringen.

DMF opplever at kvaliteten på søknader er blitt forbedret, og dette kan ses i sammenheng

med veiledningsarbeid, prosjektet «bedre konsesjonsbehandling» og konsulentnæringens kompetanseutvikling på området. DMF behandlet flere søknader i 2023 enn det kom inn. Prosjektet «bedre konsesjonsbehandling» ble iverksatt i 2023, og erfaringer så langt tilsier at prosjektet har medført bedre faktagrunnlag og bedre samordning innledningsvis i søknadsprosessen. Dette gir økt effektivitet i søknadsbehandlingen. Bedre samordning og raskere konsesjonsbehandling kan bidra til at norske mineralprosjekter realiseres raskere, og derigjennom bidra til å øke verdiskapingen i næringen.

DMF publiserte i juli 2024 «Harde fakta 2023» som er en årlig publikasjon om tilstanden i mineralnæringen. DMF har gjennom prosjektet Kommunikasjon og Samfunn arbeidet for å sammenstille, utvikle og distribuere kunnskap om mineralnæringen. Videre har DMF designet og produsert en ny hjemmeside som ble publisert i desember 2023.

Miljøtiltak og vannovervåking

På fullmakt fra Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF tiltak for å redusere miljøkonsekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i områder hvor departementet har et eier- eller forvaltningsansvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. I samarbeid med Miljødirektoratet vurderer DMF ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning. Det er totalt 15 hjemfalte gruveområder hvor Nærings- og fiskeridepartementet har et eieransvar, hvor DMF har hatt god oversikt over de tre høyest prioriterte områdene, Sulitjelma, Løkken og Follidal. I 2023 har DMF benyttet konsulentbistand for gjennomføring av kartlegging av forurensningssituasjonen ved de øvrige 12 hjemfalte bergverkene. Dette er en del av oppfølgingen av Riksrevisjonens rapport om forurensning ved nedlagte gruver, hvor departementet blant annet mottok kritikk for å ikke å ha god nok oversikt over forurensningssituasjonen ved gruver departementet eier. Kartlegging fra DMF er laget basert på tilgjengelig og eksisterende data, og DMF har per i dag ikke full oversikt over forurensningssituasjonen ved de hjemfalte gruvene. Det vil derfor kunne være behov for ytterligere utredninger og undersøkelser ved flere av gruvene for å kunne fastslå mer nøyaktig behovet for eventuelle tiltak.

DMF gjennomfører vannovervåking av gruveområdene på Løkken, Folldal, Sulitjelma og Røros (Nordgruvefeltet). Formålet er å overvåke miljøtilstanden i vannforekomstene på årlig basis for å sikre at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om mulighetene for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i vassdragene som påvirkes av avrenning fra gruveområdene. Overvåkingsprogrammene omfatter både vannkjemiske undersøkelser (hvert år) og biologiske undersøkelser (hvert tredje år). All overvåking er utført etter disse programmene, og data rapporteres til Miljødirektoratet.

For nærmere omtale av miljøtiltak og vannovervåking ved Løkken, Folldal, Sulitjelma og Røros (Nordgruvefeltet) vises det til omtale i klima- og miljørelevante saker i kap. 7 i del III i proposisjonen.

Sikring

DMF har i 2023 hatt lav kapasitet til å gjennomføre sikringsarbeid og har prioritert sikringsbefaringer og tiltak ved hjemfalte gruveområder.

Konkrete områder vurderes ut fra risiko og særlig fare for liv og helse. Totalt er det utført sikring ved 21 gruveåpninger i 2023, herav 15 ved Sulitjelma gruver, fire ved Knaben gruver og to midlertidige sikringstiltak ved Skorovas gruver.

DMF har utarbeidet et sikringsregister, som ved utgangen av 2023 inkluderte 2 125 gruveåpninger, fordelt på 407 gruver. 1 174 gruveåpninger er risikovurdert, noe som utgjør om lag 55 pst. av den kjente porteføljen. DMF anslår imidlertid at det samlede antallet gruveåpninger i Norge er 35–40 pst. høyere enn de kjente åpningene. DMF har prioritert å gjennomføre tiltak der risikoen for liv og helse er størst, basert på tilgjengelig informasjon.

DMF har i 2023 gjennomført periodiske tilsynsbefaringer ved Nærings- og fiskeridepartementets damanlegg ved Løkken og Knaben og betongpropper ved Sulitjelma og ikke-hjemfalte Røstvangen. Damsikkerhetsforskriften stiller krav til jevnlig revurdering av damanlegg, og hyppigheten av revurdering avgjøres av dammens klassifisering. Arbeid med revurdering av damanleggene ble fullført i 2023 og innebærer at det må gjennomføres tiltak ved damanleggene i årene framover.

Prioriteringer 2025

DMF skal følge opp regjeringens mineralstrategi og legge til rette for raskere realisering av mine-

ralprosjekter. DMF skal prioritere kritiske mineraler i sin saksbehandling av saker etter mineralloven og etablere en ordning med nasjonal koordinering av kritiske mineralprosjekter. En langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser skal ligge til grunn for arbeidet.

Videre skal DMF arbeide for økt tilsynsvirksomhet. DMF skal prioritere oppfølging av de helhetlige planene for å oppfylle miljøpåleggene etter gruvevirksomhet i Folldal og for Løkken gruver.

DMF skal samle inn data som best mulig underbygger resultater fra sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 71,9 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. På Svalbardbudsjettet for 2025 foreslås det i tillegg bevilget om lag 2,5 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 12,5 mill. kroner. Midlene vil bli brukt til sikring av farlige gruveåpninger, tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 15,2 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter knyttet til gjennomføring av tiltak i samsvar med tiltaksplan for Løkken gruver. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XIII, 1.

Post 32 Miljøtiltak Folldal, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 28,1 mill. kroner. Totalutgiftene for oppryddingsarbeidet er i perioden 2023 til 2028 anslått til 225 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til gjennomføring av miljøtiltak for å redusere forurensningen etter den tidligere gruvevirksomheten i Folldal. I tillegg til bevilgningsforslaget foreslås en fullmakt

for staten til å pådra seg forpliktelser knyttet til hele den foreslåtte prosjektrammen på 225 mill. kroner, jf. forslag til vedtak XIII, 2.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	73	105	100
02	Behandlingsgebyrer	1 437	835	1 500
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	892	1 000	1 000
	Sum kap. 3906	2 402	1 940	2 600

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner i 2025. Det foreslås også at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XVIII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr, forundersøkelser- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 1,5 mill. kroner i 2025.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Etter minerallovens §§ 66 og 67 kan DMF ilegge henholdsvis tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. Gebyr kan ilegges ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av mineralloven og tvangsmulkt for å sikre at bestemmelsene i mineralloven eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført.

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner i 2025.

Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	105 232	166 500	189 400
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	284 922	504 200	482 670
30	Opprydding Søve, <i>kan overføres</i>	1 748	35 000	51 000
60	Tilskudd til kommuner	2 293	5 400	5 600
70	Tilskudd til organisasjoner	600	1 600	1 661
	Sum kap. 907	394 795	712 700	730 331

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 21 ble redusert med 40 mill. kroner.
- Post 30 ble redusert med 15 mill. kroner.

Norsk nukleær dekommisjonering (NND) er et statlig forvaltningsorgan opprettet i 2018. Virk-

somheten er lokalisert med hovedkontor i Halden og avdelingskontor på Kjeller. NND er nasjonalt organ for opprydding etter den nukleære virksomheten ved Institutt for energiteknikk (IFE) på Kjeller og i Halden, og for sikker håndtering av radioaktivt avfall. NND skal bidra til samfunnsøkonomisk gode løsninger innenfor sitt ansvarsområde og utføre oppgavene på en måte som sikrer tillit i samfunnet. NND skal også gjennomføre opprydding av avfall fra virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark.

For å sørge for klare ansvarsforhold og statlig kontroll med oppryddingen, legges det opp til en så rask overføring av atomanleggene og nødvendig personell fra IFE til NND som mulig. NND utførte 39 årsverk i 2023.

Resultater 2023

2023 var som de foregående årene et oppbyggings- og planleggingsår for NND. Etatens hovedprioritet var å legge til rette for overføringen av nukleære anlegg og personell fra IFE, inkludert å oppdatere konsesjonssøknadene for atomanleggene og forberede organisasjonen slik at kravene som stilles, blir tilfredsstillt. Dette arbeidet har vært svært omfattende, og har ført til at andre oppgaver har blitt utsatt. I tillegg har NND arbeidet med planlegging av opprydding, som blant annet består av dekommisjonering (riving) av atomanleggene på Kjeller og i Halden og håndtering av radioaktivt avfall. NND har arbeidet med å utrede løsninger for å kunne håndtere avfallet som blir generert under dekommisjoneringen og løsninger for hvordan det brukte atombrenselet fra forskningsreaktorene skal bli håndtert. Det er startet et pilotprosjekt for å teste ut planlagte aktiviteter og metoder før fullskala dekommisjonering kan skje.

Fremdriften i planleggingen av oppryddingen går saktere enn planlagt. Årsaken til dette er at NND i 2023 prioriterte å utvikle organisasjonen for å innfri kravene som stilles til konsesjoner etter atomenergilooven.

Prioriteringer i 2025

Hovedprioriteringen for NND vil være overføringen av nukleære anlegg og personell fra IFE. Det legges til grunn en stegvis overføring der atomanlegget i Halden og KLDRA overføres før atomanlegget på Kjeller. Bakgrunnen for dette er at de nukleære anleggene på Kjeller er sammenvevd med infrastruktur for IFEs øvrige virksomhet.

NND skal også videreføre planleggingen av oppryddingen.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 189,4 mill. kroner som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie, gebyrer til Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA), andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Øvrig økning av bevilgningen skal dekke høyere IKT-kostnader og økt bemanning for å klargjøre og tilrettelegge for virksomhetsoverdragelse fra IFE.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til nødvendige oppryddingsrelaterte aktiviteter. Det omfatter blant annet videre utredninger om behandling av ikke-lagingsbestandig brukt reaktorbrensel, IT-systemer, IFEs oppryddingskostnader, inkludert investeringer i trygg lagring og deponering av reaktorbrensel og annet radioaktivt avfall, og planlegging av framtidig dekommisjonering av reaktoranleggene. Utredninger knyttet til overføring av nukleære oppgaver, anlegg og personell fra IFE til NND kan også dekkes av posten.

Det foreslås bevilget 482,7 mill. kroner i 2025. Dette er en reduksjon på 21,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2024 på grunn av lavere utgifter til forberedelser og planlegging av oppryddingsarbeidet. I tillegg foreslås en bestillingsfullmakt på 800 mill. kroner ut over gitt bevilgning på posten for å kunne inngå avtaler som kommer til utbetaling i senere år, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Post 30 Opprydding Søve, kan overføres

Staten har påtatt seg å finansiere og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Statens strålevern ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding.

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 NND i oppdrag å forestå den videre forberedelsen og gjennomføringen av nødvendige miljøtiltak. Det har vært flere forskyvninger i anbudskonkurransen som følge av tidligere innklaget og avlyste anbudskonkurranser. Ny anbudskonkurranse ble gjennomført første halvår 2024, og kontrakt med

tilbyder ble inngått i juli 2024. Det er lagt opp til at fase 1 i prosjektet starter opp høsten 2024 og pågår ut 2. kvartal 2025. Denne fasen, samspillsfasen, innebærer aktiviteter som å utarbeide søknader og å få innvilget nødvendige tillatelser fra relevante myndigheter før selve oppryddingen i fase 2 starter. Fase 2, entreprisen for selve oppryddingen, planlegges å starte opp i 3. kvartal 2025 og pågå ut første halvår 2026. Før fase 2 kan starte, må alle nødvendige tillatelser fra relevante myndigheter være gitt i fase 1. Det kan ikke utelukkes at det kan oppstå forsinkelser i denne fasen av prosjektet. Det foreslås en bevilgning på 51 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve i 2025. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake med nærmere informasjon om fremdrift i prosjektet i kommende budsjettprosesser.

I 2024 ble det gitt en bestillingsfullmakt for inngåelse av kontrakt på 150 mill. kroner. Basert på tilbudet og fremdriftsplanen som det er lagt opp til, foreslås en bestillingsfullmakt for 2025 på 36 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 3.

Post 60 Tilskudd til kommuner

Formålet med ordningen er å støtte opp om kommunenes rolle i arbeidet med opprydding etter de norske forskningsreaktorene. Tilskuddet skal bidra til å gi kommunene forutsetninger for å ivareta de forskjellige roller som følger av å være vertskommune for atomanlegg, og bygge opp kompetanse innen fagfelt som dekommissjonering, bygging av atomanlegg og håndtering av atom-

avfall. Tildelingskriterier og oppfølging av tilskuddet er omtalt i Prop. 1 S (2023–2024) for Nærings- og fiskeridepartementet.

Det foreslås bevilget 5,6 mill. kroner i 2025. Det foreslås også en tilsagnsfullmakt på 14,1 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 70 Tilskudd til organisasjoner

Formålet med ordningen er å bidra til felles kunnskapsbygging og god dialog med organisasjoner som er engasjert i oppryddingsarbeidet. Tildelingskriterier og oppfølging av tilskuddet er omtalt i Prop. 1 S (2023–2024) for Nærings- og fiskeridepartementet. Det foreslås bevilget 1,7 mill. kroner i 2025. Det foreslås også en tilsagnsfullmakt på 2,6 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Kap. 3907 Norsk nukleær dekommissjonering

Post 02 Diverse inntekter

Det foreslås ingen bevilgning på denne posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for NND å inntektsføre refusjoner og andre mindre inntekter i 2025, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Kap. 908 Institutt for energiteknikk

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskudd til drift av atomanlegg, <i>kan nyttes under kap. 907, post 01</i>	367 566	415 395	466 180
71	Tilskudd til sikring av atomanlegg	27 406	49 259	51 131
72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur	8 000	80 000	65 000
	Sum kap. 908	402 972	544 654	582 311

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 70 ble økt med 5 mill. kroner.

- Post 71 ble økt med 8 mill. kroner.
- Post 72 ble redusert med 45 mill. kroner.

Institutt for energiteknikk (IFE) er et teknisk-industrielt forskningsinstitutt med virksomhet innen blant annet nukleær forskning, reaktorsik-

kerhet, digitale systemer, fornybar energi og radiofarmasi. Instituttet er en stiftelse som disponerte tilnærmet 720 årsverk i 2023, hvorav om lag 220 var tilknyttet nukleær sektor. Totalomsetningen i 2023 var på om lag 1,3 mrd. kroner, inkludert tilskudd fra staten. IFE eier og drifter to atomreaktorer, i Halden og på Kjeller. Reaktorene ble stengt for ordinær drift i henholdsvis 2018 og 2019, men må driftes også i nedstengt tilstand. Staten finansierer drift og sikring av atomanleggene. I tillegg er arbeidet med utredning og planlegging av oppryddingen etter den nukleære virksomheten satt i gang. IFE har ikke økonomisk mulighet til å dekke oppryddingskostnadene, og staten tok i 2016 ut fra samfunnsmessige hensyn et medansvar for finansieringen. Stortinget vedtok i 2021 at staten skal dekke alle nødvendige kostnader til oppryddingen, jf. Innst. 293 S (2020–2021).

Hovedmålet for bevilgningene er å ivareta den helhetlige sikkerheten ved atomanleggene og trygg og effektiv håndtering av radioaktivt avfall.

IFEs atomanlegg og nødvendig personell tilknyttet disse skal overføres til det statlige forvaltningsorganet Norsk nukleær dekommisjonering (NND) så raskt som mulig. Det legges til grunn en stegvis overføring av anleggene, slik at anlegget i Halden og kombinert lager og deponi for lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA) overføres først. Tidspunktet for overføringene er blant annet avhengig av behandling av NNDs søknader om konsesjoner etter atomenergiloven.

I juli 2024 inngikk IFE og staten ved Nærings- og fiskeridepartementet en avtale som skal regulere overføringen av nukleære anlegg med personell fra IFE til NND, etter at NND er innvilget konsesjon for drift av anleggene. Avtalen regulerer blant annet gjensidige forpliktelser før, under og etter overføringen, håndtering av tomtene hvor de nukleære anleggene er plassert, ivaretagelse av rettigheter for personell som skal overføres og konsekvenser ved brudd på avtalen.

Resultater 2023

IFE har i 2023 driftet atomanleggene på Kjeller og i Halden i nedstengt tilstand. IFE har konsesjonsvilkår og pålegg fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) hvor oppfølgingen ikke er avsluttet, og arbeidet med det brukte atombrensellet fra reaktorene går senere enn planlagt. Kapasiteten til IFE er styrket for å kunne følge opp påleggene.

Bevilgningen til sikring gikk til ulike tiltak for å beskytte IFEs skjermingsverdige verdier i tråd med de pålegg som er gitt av DSA, krav som følger av lovgivning og vedtak fattet av Nærings- og fiskeridepartementet etter sikkerhetsloven. IFE viser god fremdrift i oppfølgingen på sikringssiden, men hva som til enhver tid kreves for å oppnå forsvarlig sikring, må vurderes kontinuerlig.

Prioriteringer 2025

IFE skal drive atomanleggene trygt og sikkert i henhold til konsesjonskravene og ansvaret som lovgivningen pålegger IFE som konsesjonshaver for atomanlegg. Arbeidet med oppfølging av pålegg og konsesjonsvilkår, herunder utbedring av lagringsforhold, pålegg knyttet til brukt brensel og sikring av atomanleggene, skal fortsatt ha høyeste prioritet. Nødvendig kompetanse knyttet til atomanleggene skal ivaretas og utvikles. IFE skal også legge til rette for trygg overføring av anlegg og nødvendig personell til NND så snart det lar seg gjøre. Finansiering av oppryddingsrelaterte aktiviteter dekkes over kap. 907, post 21.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til drift av atomanlegg, kan nyttes under kap. 907, post 01

Tilskuddet skal dekke sikker drift ved IFEs atomanlegg. Det foreslås bevilget 466,2 mill. kroner i 2025, noe som er en økning på 50,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2024. I tillegg til kompensasjon for anslått lønns- og prisvekst skyldes økningen behov for å styrke kompetanse og kapasitet til å ivareta drift av atomanleggene på Kjeller, økt vakthold på Kjeller, økte IKT-kostnader og personell til drift og vedlikehold av KLDRA.

Tidspunktet for overføring av anleggene i Halden og KLDRA til NND avhenger av behandling av konsesjonssøknader, og er derfor usikkert. Det foreslås derfor at posten tilføres stikkordet «kan nyttes under kap. 907, post 01».

Post 71 Tilskudd til sikring av atomanlegg

Tilskuddet skal finansiere oppgradering av sikringsnivået ved IFEs atomanlegg i tråd med de pålegg som er gitt av DSA, krav som følger av lovgivning og vedtak fattet av Nærings- og fiskeridepartementet etter sikkerhetsloven. Det foreslås en bevilgning på 51,1 mill. kroner i 2025.

Post 72 Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur

Den planlagte overføringen av IFEs atomanlegg til NND innebærer at IFE må flytte flere laboratorier og IKT-infrastruktur knyttet til sin øvrige virksomhet ut av området som skal overføres til NND. For å sikre fremdriften i oppryddingsarbeidet gis IFE et lån for å finansiere flyttingen. Rammen for lånet er satt til 120 mill. kroner, hvorav lånesaldoen ved utgangen av august 2024 er 10 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 65 mill. kroner for 2025. Det foreslås videre en utlånsfullmakt om tilsagn om lån på 10 mill. kroner for resterende del av lånerammen, jf. forslag til vedtak XII, 4. Det legges til grunn at utbetalinger av lån skal aktiveres i statens kapitalregnskap.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statsgarantien for ansvaret foreslås satt til 80 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 3.3 i del I av proposisjonen og forslag til vedtak XI, 1.

Kap. 5626 Renter av lån til Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter	0	0	4 800
	Sum kap. 5626	0	0	4 800

Vedrørende 2023 og 2024:

Renteinntektene har vært budsjettet på kap. 3908 Institutt for energiteknikk, post 80 Renter og foreslås nå flyttet til nytt kap. 5626 Renter av lån til Institutt for energiteknikk.

Post 80 Renter

Høsten 2022 ble det inngått låneavtale med IFE om lån til flytting av laboratorier og infrastruktur. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner i 2025.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	2 272 311	2 410 000	2 459 000
	Sum kap. 909	2 272 311	2 410 000	2 459 000

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble bevilgningen redusert med 44 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs skal bidra til å opprettholde norsk maritim kompetanse og sørge for rekruttering av

norske sjøfolk på skip under norsk flagg. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette arbeidstakere fra Norge og de andre EØS-landene. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, forskrift og oppdragsbrev fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tilskuddsordningen er regelstyrt og rettighetsbasert. Den omfatter arbeidstakere på skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS).

Rederier kan søke om tilskudd på grunnlag av innbetalt forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for tilskuddsberettiget mannskap. Ordningen omfatter åtte ulike tilskuddsmodeller med ulike vilkår og virkeområder:

- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes
- tilskudd for arbeidstakere på seilskip i NOR
- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på lasteskip i utenriksfart i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på konstruksjonsskip i NIS

Tilskuddet er i 2024 begrenset til 220 000 kroner per arbeidstaker per år i alle tilskuddsmodeller utenom den generelle tilskuddsmodellen for skip i

NIS, hvor maksimal støtte er begrenset til 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget.

Ordningen er godkjent av EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Bevilgningen for 2025 dekker utbetalinger for seks terminer: 5.–6. termin 2024 og 1.–4. termin 2025.

Resultater 2023

Antall sjøfolk og antall skip i ordningen økt i 2023 sammenlignet med 2022. I 2023 omfattet ordningen i gjennomsnitt 13 800 sjøfolk per termin og i gjennomsnitt om lag 630 skip, fordelt på om lag 210 rederier. Samlet utbetaling av tilskudd i 2023 var om lag 2,3 mrd. kroner.

Den generelle tilskuddsmodellen for arbeidstakere på skip i NOR sto for den største andelen av tilskuddsutbetalinger og sjøfolk i ordningen. Antall sjøfolk i samtlige tilskuddsmodeller, utenom tilskuddsmodellen for arbeidstakere på lasteskip i NIS og tilskuddsmodellen for skip i petroleumsvirksomhet i NOR, økte fra 2022 til 2023.

Tabell 5.4 Statistikk for tilskuddsmodeller under ordningen i budsjettåret 2023

Tilskuddsmodell	(i mill. kr)			
	Antall sjøfolk	Antall skip	Antall rederier	Utbetalinger
Skip i NOR, generelt	4 536	328	121	758
Petroleumsskip i NOR	4 056	110	24	697
Passasjerskip i utenriksfart i NOR	1 637	7	2	317
Skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes	1 267	10	2	144
Seilskip i NOR	103	3	3	15
Skip i NIS, generell	694	83	30	83
Lasteskip i utenriksfart i NIS	390	48	8	69
Konstruksjonsskip i NIS	1 129	44	18	186
Totalt	13 812	633	208	2 268¹

¹ Pga. avrundinger avviker totalsummen fra summen av enkeltposter.

Rederier som mottar tilskudd, skal bidra til opplæring av arbeidstakere til sjøs og er pålagt å ha et visst antall opplæringsstillinger om bord gjennom året. Rederiene betaler månedlig inn et beløp per ansatt omfattet av ordningen til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fon-

dets utbetalinger bidrar positivt til antallet opplæringsstillinger i norske rederier. I 2023 utbetalte stiftelsen tilskudd for om lag 3 100 opplæringsplasser. Tilskuddsmottakernes samlede kompetansefremmende bidrag til fondet beløp seg til om lag 74 mill. kroner.

Budsjettforslag 2025

Regjeringen foreslår å videreføre tilskuddsordningen ved å øke makstaket på utbetalinger til 225 500 kroner per sysselsatt i samtlige tilskuddsmodeller, utenom den generelle tilskuddsmodellen for skip i NIS, hvor grensen for maksimalt til-

skudd på 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget foreslås videreført. Det foreslås en overslagsbevilgning til ordningen på 2 459 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utbetalinger av tilskudd for seks terminer. Utbetalingene av tilskudd beror i stor grad på utviklingen i antallet tilskuddsberettigede sjøfolk i ordningen og lønnsnivået blant disse.

Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Tilbakeføring av tilskudd	4 256	3 000	3 000
	Sum	4 256	3 000	3 000

Post 01 Tilbakeføring av tilskudd

Sjøfartsdirektoratet fører kontroll med utbetalinger under tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Et av vilkårene for at rederier kan motta tilskudd, er at arbeidstaker det søkes om tilskudd for, har rett til sjømannsfradrag etter skatteloven.

Sjøfartsdirektoratet har fra 2019 forsterket kontrollen av at kravet om rett til sjømannsfradrag er oppfylt. Resultater fra kontrollen viser at de siste års særskilte kontroll har hatt en preventiv effekt. På usikkert grunnlag legges det til grunn forventede tilbakebetalinger på 3 mill. kroner i 2025.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	489 676	481 950	503 640
	Sum kap. 910	489 676	481 950	503 640

Sjøfartsdirektoratets samfunnsoppdrag er som følger:

Sjøfartsdirektoratet skal bidra til at sjøsikkerheten ivaretas, ved å utforme regelverk og følge opp at krav til sikkerhet for liv, helse, klima og miljø etterleves. Direktoratet skal tilrettelegge for utvikling og grønn omstilling i norsk maritim næring, samt bidra i internasjonalt arbeid som fremmer sjøsikkerhet og klima og miljø. Direktoratet skal være en tilitskapende registerfører, og er en viktig bidragsyter i arbeidet for at Norge anses som et kvalitetsflagg.

Samfunnsoppdraget er omformulert i år. Dette innebærer ingen endringer i direktoratets forvaltnings- og tilsynsansvar, men endret ordlyd konkretiserer og synliggjør i ytterligere grad direktoratets kjerneoppgaver.

Direktoratet er forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Direktoratet ivaretar også funksjonen som realregister gjennom skipsregistrene Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Sjøfartsdirektoratet har hovedkontor i Haugesund, avdeling for skipsregistrering i Bergen og sju regioner med tilsynskontorer langs kysten. Direktoratet disponerte til sammen 361 årsverk i 2023, hvorav 235 ved hovedkontoret i Haugesund, 23 ved Skipsregistrene i Bergen og 103 årsverk ved regionskontorene.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt

Klima- og miljødepartementet. Direktoratet bistår Kystverket blant annet med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner, Havindustriilsynet med å håndheve petroleumsloven på norsk sokkel og Statens havarikommisjon i forbindelse med skipsulykker.

Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er å forvalte og utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet, føre risikobasert tilsyn og drive forebyggende arbeid innen sjøsikkerhet. Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er også en del av Sjøfartsdirektoratets ordinære virksomhet. For nærmere omtale av samfunnssikkerhetsarbeidet vises det til omtalen i kap. 6 Samfunnssikkerhet og beredskap i proposisjonens del III. Videre forvalter direktoratet tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, jf. omtale under kap. 909.

Resultater 2023

Sikre og miljøvennlige fartøyer

Sjøfartsdirektoratet registrerer ulykker med norske fartøyer (NOR/NIS) og ulykker med utenlandske fartøyer i norske farvann.

I 2023 registrerte Sjøfartsdirektoratet 268 personulykker og 266 skipsulykker med næringsfartøyer. Dette tilsvarer en mindre økning i antall personulykker sammenlignet med 2022 og en nedgang i antall skipsulykker. Sammenlagt er det registrert 130 flere nestenulykker sammenlignet med 2022, men det er registrert 65 færre ulykker enn i 2022. Det omkom ti personer i forbindelse med næringsfartøyerulykker. Gjennomsnittlig antall omkomne for de fem foregående årene er åtte. Direktoratet registrerer også ulykker med fritidsfartøyer. I 2023 omkom 23 personer i fritidsfartøyerulykker, hvilket er en nedgang fra 2022 (34). Tallene basert på Sjøfartsdirektoratets årsrapport, og det kan være bevegelser i etterkant basert på ny informasjon direktoratet mottar.

Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøyer og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Dette omfatter både nærings- og fritidsfartøyer. Sjøfartsdirektoratet påbegynte arbeidet med å utarbeide en handlingsplan i 2023. Arbeidet fortsetter i 2024 og vil være av stor betydning for direktoratets videre arbeid med ulykkesforebygging.

Sjøfartsdirektoratet arbeider kontinuerlig med ulykkesforebygging. Direktoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske og utenlandske skip i norske farvann. Direktoratet driver risikobasert tilsyn, gjennomfører årlige risikovurderinger og velger ut områder som skal prioriteres.

I 2023 var fallhendelser et prioritert område, og fokusområdet ble innarbeidet i ordinære sertifikatsinspeksjoner, revisjoner og uanmeldte tilsyn, samt gjennom et helhetlig holdningsskapende arbeid. Direktoratet gjennomførte også flere uanmeldte tilsyn enn foregående år og styrket fokuset på arbeids- og levevilkår. Direktoratet jobbet også med oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2022–2023), tilknyttet Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs. I 2023 har direktoratet i tillegg jobbet med videreutvikling av fjerntilsyn.

Som ledd i arbeidet med forebygging av fritidsbåtulykker har direktoratet jobbet med å øke kunnskapsgrunnlaget gjennom utvikling av Fritidsbåtplattformen, i samarbeid med en rekke offentlige og private aktører. Dette vil være landets første digitaliserte kunnskapsbase om fritidsulykker til sjøs. Kravet om å ha høyhastighetsbevis for fritidsbåter og vannscootere som kan oppnå en hastighet på 50 knop eller mer, trådte i kraft 1. juni 2023, og det ble i 2023 utstedt 5 263 høyhastighetsbevis. Videre har direktoratet jevnlig holdningskampanjer rettet mot fritidsbåtflåten og en tilskuddsordning for sjøvett-tiltak.

Direktoratet har i også deltatt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO, hvor direktoratet blant annet leder Norges delegasjon til sjøsikkerhetskomiteen og miljøkomiteen. I IMOs miljøkomité er det viktigste arbeidet fortsatt knyttet til reduksjon av klimagassutslipp fra internasjonal skipsfart. På møte i 2023 ble en ny og revidert strategi for å redusere klimagassutslipp fra skipsfarten ned til null i 2050 vedtatt. Norge var en betydelig bidragsyter. I IMOs sjøsikkerhetskomité jobbes det blant annet med revisjon av STCW, som er det internasjonale regelverket for opplæring, sertifikater og vakthold for sjøfolk, samt et regelverk for autonome skip.

Tabell 5.5 Sertifikater og båtførerbevis

Beskrivelse	2021	2022	2023
Personellsertifikater, antall utstedte	29 806	20 514	21 956
Båtførerbevis, antall utstedte	23 070	18 814	18 083
Internasjonalt båtførerbevis (ICC)	183	209	198

Sjøfolks kompetanse og velferd

Gjennom revisjoner og annen oppfølging føres det kontroll med at skoler og kursentre som inngår i den maritime utdanningen, oppfyller internasjonale krav og overholder relevant EU-regelverk. Sjøfartsdirektoratet har etablert Maritimt Samarbeidsforum, hvor de maritime arbeidslivspartene deltar sammen med interesseorganisasjoner for skole, utdanning og kurs. Forumet har jevnlig møter og skal være et rådgivende organ i spørsmål som gjelder utdanning og kvalifikasjoner, arbeids- og levevilkår, hviletid og bemanning, helse og velferd, forebyggende helse-, miljø- og sikkerhetstiltak, nye innovative løsninger og aktuelt regelverk.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført sertifiseringer etter den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) konvensjon om sjøfolks arbeids- og levevilkår og inspeksjoner på aktuelle fartøy.

Dagens velferdstjeneste vektlegger elektroniske løsninger, helse og trivsel for sjøfolk. Direktoratet tilbyr blant annet e-bibliotek og en oversikt over velferdstilbud i norske og utenlandske havner.

NOR og NIS skal være attraktive kvalitetsregistre

NOR og NIS er realregistre som skal sikre rettsvern og realkreditt og være et ledd i den offentlige kontrollen med skip og skips eierforhold. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon er viktig for norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora.

Aktiviteten i NOR har vært litt lavere i 2023 enn de foregående årene. Antallet fartøy som inngår i handelsflåten i NOR har holdt seg tilnærmet stabil, og det har vært en positiv utvikling i antall registrerte fritidsfartøy. Det har vært en liten nedgang i antall registrerte fartøy i NIS. Ved utgangen av 2023 var 20 476 fartøy registrert i NOR mot 20 361 i 2022 og 733 fartøy registrert i NIS mot 735 i 2021. I 2023 var det om lag 20 300 norske

sjøfolk, der om lag 18 300 arbeidet på skip i NOR og NIS.

Sjøfartsdirektoratet arbeider for å ligge i forkant av andre flaggstater når det gjelder digitale løsninger og tjenester, slik at direktoratet kan tilby best mulig tilgjengelighet og servicenivå for den maritime næringen. Direktoratet har en rekke digitaliseringsprosjekter, blant annet tilknyttet tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, og lanserte i 2023 en ny løsning for automatisert saksbehandling av personellsertifikater og flere elektroniske fartøysertifikater.

Oppsummering

Sjøfartsdirektoratet er en sentral aktør for at sjøsikkerheten ivaretas, gjennom å være forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Dette innebærer blant annet at direktoratet jobber risikobasert og holdningsskapende.

Sjøfartsdirektoratet er delvis konkurranseutsatt. Det innebærer at blant annet service, brukervennlighet og kompetanse måles mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Direktoratet har i 2023 arbeidet for at både nye og eksisterende brukere foretrekker Sjøfartsdirektoratet framfor andre flaggstater. Omstillingen i maritim næring krever at direktoratet opprettholder og fornyer sin kompetanse, og at det arbeides for at internasjonalt regelverk legger til rette for bruk av innovative løsninger og økt digitalisering i årene framover.

Prioriteringer 2025

Direktoratet skal bidra til å oppnå regjeringens nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt direktoratets forvaltnings- og tilsynsansvar, og gjennomføringsfasen av handlingsplanen skal igangsettes. Sjøfartsdirektoratet skal forvalte og videreutvikle regelverket på sjøsikkerhets- og klima- og miljøområdet. Tilsynsaktivitet skal være risikobasert. Videre skal direktoratet fortsette med forebyg-

gende og holdningsskapende arbeid for å redusere antall ulykker i både nærings- og fritidsflåten.

Direktoratet skal bidra til at skip skal være gode, seriøse og trygge arbeidsplasser bemannet med kompetente sjøfolk. Dette innebærer også oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2022–2023), tilknyttet Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs. Regjeringen la fram en likestillingsstrategi for maritim næring i juni 2023, og direktoratet skal videreføre arbeidet med å følge opp flere av tiltakene i strategien og bidra inn i regjeringens likestillingsarbeid.

Videre skal direktoratet være en pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet, klima og miljø gjennom å delta i organisasjoner som IMO, ILO, Paris MoU og gjennom EØS/EU.

Direktoratet skal også bidra til at maritim næring skal være klima- og miljøvennlig og velge grønne løsninger. Det skal også vektlegges å møte næringens behov som følge av den grønne omstillingen og videreutvikle den tekniske, maritime og juridiske kunnskapen knyttet til nye klima- og miljøvennlige løsninger.

Arbeidet med å markedsføre Norge som flaggstat for å få norske rederier til å velge NOR og NIS skal videreføres.

Sjøfartsdirektoratet skal arbeide for ytterligere effektivisering av tjenestene, samtidig som fokus på IKT-sikkerhet opprettholdes.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 503,6 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter, husleie og andre ordinære driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst.

Videre foreslås en økning på 8 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 3910, post 01 knyttet til utstedelse av vrakfjerningssertifikat. Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølging av forvaltningsplaner m.m. belastes Klima- og miljødepartementets kap. 1422, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	223 391	243 456	260 707
02	Maritime personellsertifikater	24 290	22 065	22 903
03	Diverse inntekter	10 632	522	542
04	Gebyrer for skip i NIS	69 286	69 400	72 037
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	6 372	4 800	4 800
	Sum	333 971	340 243	360 989

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR

Skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip og flyttbare innretninger i NOR omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, gebyr for flyttbare innretninger, andre NOR-geby-

rer og gebyr for registrering av NOR-skip i Skipsregistrene.

Det foreslås at bevilgningen økes med 8 mill. kroner mot tilsvarende økning på utgiftssiden på grunn av utstedelse av vrakfjerningssertifikat. Det foreslås en bevilgning på 260,7 mill. kroner. Bevilgningen er pris- og lønnsjustert. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå

bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Posten omfatter gebyr knyttet til personlige sertifikater og obligatorisk båtførerbevis. Det ventes en økning i antall norske sertifikatutstedelser i 2025, og det forventes at det utstedes om lag 16 200 norske personlige sertifikater. Økningen ventes på grunn av at sertifikatene utstedes med fem års varighet, og det vil være behov for nye sertifikater. Det forventes om lag 8 700 påtegninger. Videre forventes at det utstedes om lag 19 000 båtførerbevis og 2 000 høyhastighetsbevis.

Det foreslås en bevilgning på 22,9 mill. kroner. Bevilgningen er pris- og lønnsjustert. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter blant annet refusjoner for oppdrag fra Havindustritilsynet og Kystverket.

Det foreslås en bevilgning på 542 000 kroner. Bevilgningen er pris- og lønnsjustert. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	133 185	136 600	141 860
70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning, <i>kan overføres</i>	2 671	2 233	2 200
	Sum kap. 911	135 856	138 833	144 060

Konkurransetilsynet skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å fremme konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler. Konkurranseloven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp av en viss størrelse til Konkurransetilsynet, og tilsynet kan

Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Gebyrene for skip i NIS skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, andre NIS-gebyr og gebyr for registrering av NIS-skip i Skipsregistrene. Det foreslås en bevilgning på 72 mill. kroner i 2025. Bevilgningen er pris- og lønnsjustert. Anslaget er usikkert. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Bestemmelsene i skipssikkerhetslovens §§ 55 og 56, skipsarbeidsloven § 12-3 og NIS-loven § 23 gir Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på lovene. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetslovens § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Anslaget er usikkert. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

gripe inn mot konkurranseskadelige oppkjøp og fusjoner.

Tilsynet kan også påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger og reguleringer. Konkurransetilsynet skal i tillegg bidra til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd gjennom å øke kunnskapen om konkurransereglene og fordelene ved velfungerende konkurranse. Økt kompetanse blant foretak om konkurransereglene forebygger brudd på

konkurranselovens forbudsbestemmelser og bidrar til at håndhevingen blir mer effektiv.

Konkurransetilsynets hovedmål er *Velfungerende markeder hvor markedsaktørene etterlever konkurransereglene*.

Konkurransetilsynet ligger i Bergen og disponerte 87,7 årsverk i 2023.

Resultater 2023

Konkurransesekriminalitet

For at Konkurransetilsynet skal utføre sitt samfunnsoppdrag og nå sitt hovedmål, er avdekking og forebygging av konkurransesekriminalitet, som pris- og anbudssamarbeid, markedsdeling og misbruk av dominerende stilling av vesentlig betydning. Misbruk av dominerende stilling og konkurransebegrensende samarbeid kan gi opphav til betydelige tap for samfunnet og forbrukerne, i form av mindre effektiv ressursbruk og varer og tjenester med lavere kvalitet og høyere priser. Det er derfor viktig med en effektiv håndheving av konkurranselovens forbud.

Konkurransetilsynet har i 2023 fortsatt etterforskningen av pensjonselskapet KLP grunnet mistanke om brudd på konkurranseloven, mulig ulovlig samarbeid i et helserelatert marked og i markedet for flyttetjenester. Siden 2022 har tilsynet etterforsket aktører i entreprenørmarkedet grunnet mistanke om ulovlig anbudssamarbeid, men etter en helhetlig vurdering ble saken henlagt i november 2023.

I november 2022 ble forlagene Gyldendal, Cap-pelen Damm, Vigmostad & Bjørke, Aschehoug og Bokbasen ilagt gebyrer på til sammen 545 mill. kroner for ulovlig samarbeid om utveksling av framtidige priser og annen konkurransesensitiv informasjon gjennom Bokbasens bokdatabase. Vedtaket ble opphevet av Konkurransesklagemennda i november 2023.

Konkurransetilsynet varslet i desember 2020 Norgesgruppen ASA, Coop Norge SA og Rema 1000 AS om at tilsynet vurderte å ilegge gebyrer på til sammen 21 mrd. kroner for brudd på forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid i forbindelse med aktørenes prisjegervirksomhet. Partene leverte sine tilsvarende svar i slutten av februar 2022. I januar 2024 gjorde Konkurransetilsynet det klart at de ikke lenger etterforsket saken som en overtredelse med konkurransebegrensende formål, som er de mest alvorlige overtredelsene. Konkurransetilsynet varslet i april 2024 nye, reduserte gebyrer til aktørene. I august 2024 ble de tre dagligvarekjedene ilagt overtredelsesgebyr på til sammen 4,9 mrd. kroner. Dagligvarekjedene ble

også pålagt opphør av samarbeidet og samarbeid med tilsvarende virkning. Kjedenes vedtak til Konkurransesklagemennda innen seks måneder.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet har i 2023 mottatt 113 meldinger om fusjoner og oppkjøp. Av dem ble 98 pst. klarert innen fristen på 25 virkedager, og de fleste av dem etter få dager.

Konkurransetilsynet overvåker i tillegg markeder for å fange opp mulige konkurransebegrensende foretakssammenslutninger som i utgangspunktet er under terskelverdiene for meldeplikt. Tilsynet overvåker særskilte markeder med høy konsentrasjon og har mulighet til å pålegge aktører en utvidet meldeplikt. Muligheten til å pålegge enkeltaktører opplysningsplikt, som omfatter alle foretakssammenslutninger uavhengig av terskelverdier, er en viktig del av fusjonskontrollen. For å kunne ivareta forbrukernes interesser er tilsynet avhengig av å få tilgang til pålitelig informasjon fra partene.

Konkurransetilsynet forbød i mars 2023 ØB Groups oppkjøp av Betongvarer, etter at tilsynet konkluderte med at oppkjøpet ville føre til redusert lokal konkurranse og dermed høyere priser på ferdigbetong.

I 2023 godkjente Konkurransetilsynet fire fusjoner etter at varsel om mulig inngrep var sendt. Dette gjaldt Axess Logistics' oppkjøp av Auto Transport Service konkursbo, Skion Water Internationals kjøp av Enwa, Nordeas oppkjøp av Danske Banks personkundeforhold og Norwegians oppkjøp av Widerøe.

Synlighet

Konkurransetilsynet skal være synlig i offentligheten på en måte som bidrar til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd. Synlighet fører til bedre kunnskap om tilsynets arbeid og øker næringslivets kjennskap til konkurransereglene. Både kjennskap til konkurranseregelverket og risiko for sanksjoner ved brudd på regelverket forebygger konkurransesekriminalitet. Informasjon om regelverket og konkrete saker kan derfor bidra til at håndhevingen av konkurranselovgivningen blir mer effektiv. Konkurransetilsynet deltar i norsk offentlighet blant annet via redaksjonelle media, høringsuttalelser, kronikker, rapporter, fagartikler, foredrag og sosiale medier. Synligheten i media har vist seg å ha

en effekt, der antall tips om brudd på konkurranse-loven har økt i perioder med mye medieomtale.

Særlig prioriterte områder

Digitalisering bidrar til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon. Tradisjonelle markedsstrukturer utfordres, hvilket kan bidra til økt konkurranse. Samtidig kan digitalisering resultere i markedsdominans og øke faren for ulovlig pris-samarbeid. Konkurransetilsynet har derfor prioritert konkurranse i digitale markeder. For å bidra til å realisere mulighetene digitalisering gir for økt konkurranse, omfattende teknologisk utvikling og innovasjon, er håndheving i den digitale økonomien et eget satsingsområde i Konkurransetilsynets strategiplan.

Digitale markeder er preget av store aktører som har virksomhet i mange land. Konkurransetilsynet følger med på håndhevings- og regelverksarbeidet som foregår internasjonalt, særlig utviklingen som følge av EUs forordning om digitale markeder (Digital Markets Act), som pålegger egne adferdsregler for aktører som defineres som portvoktere. Forordningen skal bidra til å styrke konkurransen i digitale markeder. I tillegg har tilsynet deltatt i ulike nettverk med erfaringsutveksling om digitale markeder, som European Competition Network der konkurransetilsynene i EØS-området blant annet deler kompetanse om håndheving av konkurranseregler i digitale markeder.

Konkurransetilsynet overvåker dagligvaremarkedet tett, og arbeider med flere ulike saker i dette markedet. Tilsynets arbeid med kartlegging av innkjøpspriser er et løpende prosjekt som er viktig for at tilsynet skal kunne følge med på utviklingen av forskjeller i innkjøpspriser i markedet. Konkurransetilsynet prioriterte også ressurser til etterforskningssaken som gjaldt prisjegervirk-somheten til dagligvarekjedene.

Effektiv konkurranse er viktig for å unngå unødvendig høy prisvekst. Konkurransetilsynet deltar aktivt i debatten om konkurranseforholdene innen dagligvare. Svekket konkurranse i primærnæringene vil kunne føre til høyere priser og dårligere utvalg i butikkene. Tilsynet overvåker hele sektoren, og har tett kontakt med aktører på alle ledd i verdikjeden, både næringsdrivende, interesseorganisasjoner og andre fagmyndigheter.

I januar 2023 ble tre nye tiltak på dagligvare-området varslet, inkludert undersøkelser av prisdannelse, lønnsomhet og marginer i dagligvare-

bransjen. Undersøkelsen om prisdannelse i dagligvarebransjen ble publisert i desember 2023. Undersøkelsen om lønnsomhet og produktmarginer ble igangsatt våren 2023. Resultatene fra første del av undersøkelsen om lønnsomhet ble kunngjort i mai 2024. Den andre delen av undersøkelsen om produktmarginer planlegges ferdigstilt høsten 2024.

Konkurranspolitikken er viktig for omstillingen av norsk økonomi i en bærekraftig retning. En bærekraftig utvikling innebærer at samfunnet benytter tilgjengelige ressurser på en slik måte at dette ikke begrenser framtidige generasjoners mulighet til å dekke egne behov. Å bidra til å realisere en slik utvikling vil prege alle deler av næringslivet framover fordi markedsaktørene må omstille seg. For at potensialet skal utløses, er det viktig at bedriftene kjenner de rammer som konkurranse-loven setter, blant annet grensene for lovlig samarbeid.

«Bærekraft gjennom konkurranse» er tatt inn som en strategisk målsetting i tilsynets strategiplan. Tilsynet prioriterer saker med bærekrafts-aspekt i håndhevingen av konkurranse-loven. I 2023 har Konkurransetilsynet oppdatert sine temasider om bærekraft for å veilede foretak om hvilke typer samarbeid som er lovlige, og forklare hvordan standarder for bærekraft kan støtte både konkurranse og bærekraft. Videre bidrar tilsynet med å legge til rette for velfungerende konkurranse i nøkkelnæringer som er viktige for grønn omstilling, eksempelvis utbygging av havvind og markedet for hurtiglading av el-biler. Konkurransetilsynet har blant annet fornyet pålegg om opplysningsplikt for de fem største ladeaktørene, og følger generelt konkurransen i slike næringer ekstra nøye. I tillegg følger tilsynet utviklingen i internasjonale initiativ knyttet til bærekraft og miljø på konkurranseområdet.

Oppsummering

Tilsynet har gjennomført en rekke tiltak for å fremme konkurransen. Undersøkelser blant næringslivsledere og konkurranserettsadvokater deler vurderingen av at konkurranseregelverket og tilsynets håndheving medfører at markedsaktører avslutter, skrinlegger eller endrer konkurranseskadelig adferd. Virkningene av tilsynets håndheving er både direkte, gjennom vedtak, og indirekte, ved avskrekking. I tillegg styrkes effektene av veilednings- og pådriverarbeid gjennom økt aktivitet og synlighet.

Prioriteringer 2025

Konkurransetilsynets hovedoppgave i 2025 vil være å fortsette med aktiv håndheving av konkurranse-loven ved å bekjempe konkurransebegrensende samarbeid, slå ned på misbruk av dominerende stilling og å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Konkurransetilsynet skal håndheve konkurranse-loven på en slik måte at lovbrudd sanksjoneres raskt og effektivt, og at kontrollen med fusjoner og oppkjøp blir så effektiv som mulig både for partene og tilsynet. Konkurranse i en digital økonomi, dagligvaremarkedet og bærekraft vil være prioriterte områder også i tiden framover.

Konkurransetilsynet skal fortsette sitt arbeid knyttet til konkurranse i den digitale økonomien for å legge til rette for at digitalisering bidrar til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Håndhevingen av konkurransereglene i digitale markeder er i endring. Konkurransetilsynet vil være en pådriver for at regulering i digitale markeder skal fremme og ikke begrense konkurransen. Regelverksarbeid på europeisk nivå er viktig. Konkurransetilsynet vil derfor fortsette å delta aktivt i nasjonale og internasjonale nettverk.

Bærekraft gjennom konkurranse vil være et prioritert område for Konkurransetilsynet i 2025. Det pågår også internasjonale prosesser på dette området. Blant annet har Europakommisjonen oppdatert de horisontale gruppefritakene for avtaler om FoU og spesialiseringsavtaler, og tilhørende horisontale retningslinjer. Retningslinjene er utvidet med et nytt kapittel som skal bidra til en bærekraftig utvikling gjennom blant annet å tydeliggjøre at konkurransereglene ikke står i veien for avtaler om bærekraftssamarbeid mellom konkurrerende foretak. Konkurransetilsynet skal arbeide for at konkurransepolitikken bidrar til den grønne omstillingen som er nødvendig for å nå bærekraftsmålene. I lys av utviklingen i internasjonale initiativ innenfor bærekraft og miljø på konkurranseområdet, skal Konkurransetilsynet vurdere behovet for nasjonale tiltak. Videre skal tilsynet særlig vurdere behovet for nasjonal veiledning om avtaler mellom foretak om miljøtiltak.

Dagligvaresatsingen i Konkurransetilsynet gir økte ressurser til håndheving og pådriverarbeid i dagligvaremarkedet. Satsingen er langsiktig, og tilsynet skal fortsette dette arbeidet i 2025. Konkurransetilsynet følger opp flere tiltak i dette markedet, blant annet kartlegging av innkjøpspriser, overvåking av negative servitutter, og årlige kartlegginger av markedsandeler, selskapsstrukturer, kjedenes egne merkevarer (EMV) og de andre merkevarekategoriene.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 141,9 mill. kroner for 2025. Bevilgningen skal dekke husleie, lønns- og pensjonsutgifter, andre løpende driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst.

Bevilgningen foreslås økt med 1,55 mill. kroner utover lønns- og prisjustering til å styrke Konkurransetilsynets arbeid med blant annet dagligvarebransjen og digitale markeder.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Prop. 118 L (2023–2024) *Endringer i konkurranse-loven (innføring av markedsetterforskning)* ble fremmet for Stortinget i september 2024. Lovforslaget gir Konkurransetilsynet mulighet til å treffe vedtak som pålegger aktører bindende adferdsregulerende eller strukturelle tiltak. Anvendelsen av inngrepshjemmelen kan i helt spesielle tilfeller medføre at staten ved Konkurransetilsynet blir erstatningsansvarlig. Et slikt erstatningsansvar kan bli aktuelt dersom et foretak lider et tap som følge av et inngrep Konkurransetilsynet gjør, og inngrepet i rettslig forstand er å anse som et ekspropriasjonsinngrep etter Grunnloven § 105 eller utgjør inngrep i eiendomsretten. Konkurransetilsynets budsjett er ikke dimensjonert for å dekke slike utgifter, og det kan heller ikke anses som en ordinær driftsutgift.

Videre har departementet hatt på høring forslag til forskrift om renter på overtredelsesgebyr for brudd på konkurranse-loven. Forslaget innebærer at foretak som har betalt overtredelsesgebyr for brudd på konkurranse-loven, skal få refundert beløpet med tillegg av renter dersom gebyret reduseres eller oppheves. Størrelsen på eventuelle tilbakebetalinger av renter vil være vanskelig å forutse fordi de vil avhenge av hvor ofte Konkurransetilsynets vedtak oppheves eller reduseres. Det vil variere fra sak til sak. Det er heller ikke tatt høyde for slike utgifter i fastsettelsen av Konkurransetilsynets driftsbevilgning.

Det foreslås en ny post 21 for inndekning av et eventuelt erstatningsansvar for staten i ekstraordinære tilfeller, og for eventuelle tilbakebetalinger av renter på overtredelsesgebyr. Det foreslås ingen bevilgning på posten, men fullmakter til å overskride bevilgningen, jf. forslag til vedtak IV, 7 og 8. Dersom det blir aktuelt å benytte fullmaktene, vil departementet foreslå en bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Post 70 Tilskudd til konkurransefaglig forskning, kan overføres

Konkurransetilsynet har årlig utlyst midler til konkurransefaglige forskningsprosjekter og utredninger. Det foreslås en bevilgning på 2,2 mill. kroner i

2025. Tilskuddet skal styrke den konkurransefaglige forskningen og sikre kontinuitet og aktivitet i relevante og uavhengige forskningsmiljøer, samt tilrettelegge for kunnskapsdeling mellom konkurransemyndighetene og academia.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2025
		2023	Saldert budsjett 2024	
03	Refusjoner og andre inntekter	133	209	217
86	Lovbruddsgebyr		100	100
	Sum kap. 3911	133	309	317

Post 03 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene gjelder blant annet eksterne refusjoner til Konkurransetilsynet for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 217 000 kroner i 2025.

lige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å sørge for etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven kan Konkurransetilsynet ileggetvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Post 86 Lovbruddsgebyr

Konkurransetilsynet kan legge gebyr for blant annet brudd på konkurranselovens og EØS-avtalens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Ved de mest alvor-

Det er knyttet stor usikkerhet til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt for 2025, blant annet på grunn av eventuell klage- og domstolsbehandling. Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2025
		2023	Saldert budsjett 2024	
01	Driftsutgifter	36 797	38 150	39 150
21	Spesielle driftsutgifter	1 109		
	Sum kap. 912	37 906	38 150	39 150

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble ny post 21 Spesielle driftsutgifter bevilget med 200 000 kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Klagenemndssekretariatet betjener i dag ni klagenemnder: Konkurransesklagemennda, Klagenem-

nda for offentlige anskaffelser (KOFA), Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda, Frivillighetsregisternemnda, Energi-klagenemnda, Markedsrådet og Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangementer. Konkurransesklagemennda og KOFA er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda, Klagenemnda

for tilskudd til kulturarrangementer og Frivillighetsregisternemnda er underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. Energiklagenemnda er underlagt Energidepartementet. Markedsrådet er underlagt Barne- og familiedepartementet. Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangementer var planlagt avvirket i 2023, men ble forlenget til 2024 for å kunne håndtere eventuelle nye klagesaker.

Klagenemndssekretariatets samfunnsoppdrag er å legge til rette for at tilknyttede nemnder kan gjennomføre sine oppgaver effektivt og med høy kvalitet, gjennom en profesjonell og uavhengig forberedelse av nemndenes klagebehandling. Hovedmålet er at Klagenemndssekretariatet skal være et velfungerende og effektivt sekretariat for nemndene. Formålet med opprettelsen av Klagenemndssekretariatet var å skape synergieffekter ved å samle sekretariatene for flere nemnder i én etat. Klagenemndssekretariatet holder til i Bergen og disponerte 30 årsverk i 2023. Nemndene som Klagenemndssekretariatet betjener har til sammen 65 nemndsmedlemmer som har vervet som bierverv.

Resultater 2023

Klagenemndssekretariatet har i 2023 videreført arbeidet med å drifte et velfungerende og effektivt sekretariat for klagenemndene. Lavest mulig saksbehandlingstid, høy kvalitet på de tjenestene som leveres, og tillit hos nemndene, klagerne og andre interessenter har vært viktige mål for Klagenemndssekretariatet og styrende for de prioriteringer som foretas gjennom året.

Målet om tre måneders saksbehandlingstid var ved utgangen av 2023 nådd for alle klagenemndene unntatt Medieklagenemnda, Energiklagenemnda og Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangementer. For gebyrsaker er det et mål om seks måneders saksbehandlingstid. Konkurransesklagenemnda overholdt alle sine lov-pålagte frister i 2023. Saksbehandlingstiden for gebyrsakene i KOFA ble høyere enn målet om seks måneder, men saksbehandlingstiden og restansene ble betydelig redusert i løpet av året.

En undersøkelse foretatt blant nemndsmedlemmene i januar 2024 viser at kvaliteten på sekretariatets juridiske og administrative tjenester til nemndene er god. Klagenemndssekretariatet har tatt i bruk et nytt saks- og arkivsystem, og nye kommunikasjonsverktøy, som skal bidra til sikrere og mer effektiv saksbehandling.

Resultatene sekretariatet har oppnådd i 2023 har sammenheng med en god grunnbemanning, en mer erfaren og kompetent arbeidsstyrke enn

tidligere, og klar prioritering av ressursene. Flere nemnder når sine fastsatte mål enn i 2022, og tilliten til tjenestene Klagenemndssekretariatet leverer anses som god.

Prioriteringer 2025

I 2025 vil Klagenemndssekretariatet fortsatt prioritere å nå målene om saksbehandlingstid i nemndene, og sikre god kvalitet på de tjenestene sekretariatet leverer til klagenemndene. Sekretariatet vil prioritere å holde restansene på gebyrsakene i KOFA nede, slik at målet om saksbehandlingstid på seks måneder nås. God dialog med nemndsmedlemmene og departementene som eier nemndene er viktig for å oppnå disse målene.

Administrativt vil fokus være på ytterligere effektivisering ved hjelp av digitale løsninger, og å fortsette å utnytte mulighetene i det nye saksbehandlingssystemet. Klagenemndssekretariatet vil utforske bruk av kunstig intelligens som del av sitt effektiviseringsarbeid. En effektiv innfasing av eventuelle nye klagenemnder vil også være en prioritet.

Å opprettholde kvaliteten på både de juridiske og administrative tjenestene er en viktig prioritering. For å opprettholde høy kvalitet på de juridiske tjenestene er det sentralt å beholde og rekruttere medarbeidere med nødvendig kompetanse på de relevante rettsområdene. Klagenemndssekretariatet vil kontinuerlig arbeide for å være en stabil og attraktiv arbeidsplass, og å være synlig i relevante fagmiljøer.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 39,2 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre driftsutgifter for Klagenemndssekretariatet, samt driften av klagenemndene. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3912, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Når en av klagenemndene tilknyttet Klagenemndssekretariatet endrer et forvaltningsvedtak til gunst for en part, så har parten rett på dekning av vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, jf. forvaltningsloven § 36, første ledd. Ifølge forvaltningsloven

§ 36, tredje ledd, er organet som treffer avgjørelsen, ansvarlig for å dekke kostnadene.

Klagenemndssekretariatets budsjett er ikke dimensjonert for å dekke slike saksomkostningskrav, og det kan heller ikke anses som en ordinær driftsutgift. Det er behov for en løsning for å dekke slike saksomkostningskrav overfor nemnder tilknyttet Klagenemndssekretariatet, som gir etaten forutsigbarhet.

Det foreslås ingen bevilgning i 2025. Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen for å dekke eventuelle saksomkostninger knyttet til endring av påklagde vedtak til fordel for en part i medhold av forvaltningsloven § 36, i saker som behandles av klagenemndene som Klagenemndssekretariatet betjener, jf. forslag til vedtak IV, 6. Dersom det blir aktuelt å benytte fullmakten, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2023	budsjett 2024	2025
01	Klagegebyr	923	689	715
02	Refusjoner og andre inntekter	519	209	217
87	Overtredelsesgebyr	11 641	100	100
	Sum kap. 3912	13 083	998	1 032

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 01 ble økt med 111 000 kroner.
- Post 02 ble økt med 291 000 kroner.
- Post 87 ble økt med 12,3 mill. kroner.

Post 01 Klagegebyr

Inntektene gjelder klagegebyr for KOFA. Det foreslås en bevilgning på 715 000 kroner.

Det foreslås videre en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 912, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 02 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten knytter seg først og fremst til refusjoner for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 217 000 kroner.

Post 87 Overtredelsesgebyr

Klagenemnda for offentlige anskaffelser har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkteanskaffelser. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget.

Konkurransesklagenemnda, Energiklagenemnda og Markedsrådet behandler klager på vedtak om overtredelsesgebyr ilagt av henholdsvis Konkurransetilsynet, Reguleringsmyndigheten for energi, Forbrukertilsynet, Helsedirektoratet og Dagligvaretilsynet. Det er imidlertid tilsynsmyndighetene som inndriver gebyrene.

På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 913 Dagligvaretilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	8 236	10 450	10 450
	Sum kap. 913	8 236	10 450	10 450

Dagligvaretilsynet håndhever lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden og skal fremme redelighet, forutberegnelighet og lojalitet i kontraktsforhold mellom næringsdrivende i bransjen. Tilsynet er lokalisert i Porsgrunn og disponerte fem årsverk i 2023.

Dagligvaretilsynet skal i sitt arbeid ta særlig hensyn til forbrukernes interesser. Dagligvaretilsynets hovedmål er en dagligvarebransje som kjennetegnes av god handelsskikk. Dagligvaretilsynet har som visjon at Norge skal ha en dagligvarebransje som er et forbilde for god handelsskikk i andre handelsbransjer.

Resultater 2023

I 2023 har hovedprioriteringen for Dagligvaretilsynet vært å videreutvikle den operative innsatsen overfor dagligvarebransjen. Dette innebærer håndheving av lov om god handelsskikk i dagligvarebransjen gjennom veiledning og/eller vedtak. Tilsynet har prioritert målrettet veilednings- og informasjonsarbeid, blant annet i form av møter med aktørene, medieoppslag, og håndtering av innkomne henvendelser.

En viktig aktivitet i 2023 var gjennomføring av undersøkelsen om samarbeidsklimaet i dagligvarebransjen. Undersøkelsen ga nyttig informasjon om både større og mindre problemer i bransjen, og resultatene viste klare forskjeller mellom de største dagligvarekjedene. Resultatene fikk stor oppmerksomhet. Tilsynet har gjennomført møter med en rekke aktører i bransjen, herunder de største dagligvarekjedene, leverandører, interesseorganisasjoner og andre statlige etater med oppgaver i dagligvarebransjen.

Dagligvaretilsynet mottar få formelle henvendelser om konkrete problemstillinger tilknyttet handelsskikk, avtaler og samhandling mellom leverandør og dagligvarekjede. Tilsynet har der-

for intensivert oppsøkende arbeid blant aktører i bransjen.

I statsbudsjettet for 2023 ble Dagligvaretilsynets bevilgning økt med 3 mill. kroner, i hovedsak for å styrke den faglige bemanningen i tilsynet. Ved utgangen av året hadde Dagligvaretilsynet totalt seks ansatte.

Prioriteringer 2025

Hovedprioriteringen vil være å drive et effektivt tilsyn og håndheve lov om god handelsskikk. En prioritert oppgave vil være å videreutvikle den operative innsatsen overfor dagligvarebransjen på bakgrunn av erfaringer og vurderinger fra de fire første driftsårene. Tilsynet skal følge opp utviklingen av samarbeidsklimaet i dagligvarebransjen med utgangspunkt i en årlig undersøkelse, første gang gjennomført i 2022. Videre skal tilsynet fortsette å styrke sin faglige kapasitet. Tilsynet skal sørge for å ha god oversikt over utviklingen hos tilsvarende etater i andre land, og EUs arbeid på området (Unfair Trading Practices).

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 10,4 mill. kroner for 2025, som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre driftsutgifter.

Det følger av lov om god handelsskikk at Dagligvaretilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Det foreslås ikke bevilgning til dette i 2025, ettersom tilsynet i første rekke skal forsøke å oppnå etterlevelse av loven ved hjelp av veiledning og informasjon, om den, dens rekkevidde og anvendelse, jf. Prop. 33 L (2019–2020). Dersom tilsynet ilegger gebyr, vil regjeringen foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 915 Regelrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2025
		2023	budsjett 2024	
01	Driftsutgifter	10 460	12 000	12 300
	Sum kap. 915	10 460	12 000	12 300

Regelrådet er et statlig forvaltningsorgan med en fri og uavhengig stilling innenfor de rammer som fastsettes av departementet. Departementet har ingen instruksjonsmyndighet i faglige spørsmål.

Regelrådet skal bidra til at næringslivet ikke påføres unødvendige byrder gjennom nytt eller endret regelverk. For å oppnå dette skal Regelrådet vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt og om reglene er utformet slik at målene nås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Regelrådet er et ledd i forenklingsarbeidet for næringslivet som skal legge til rette for økt verdiskaping og konkurransekraft.

Rådet består av seks medlemmer, hvorav fem er faste og ett er vara. Disse bistås av et fast sekretariat som er lokalisert på Hønefoss. Sekretariatet disponerte 7,6 årsverk i 2023. Regelrådet deltar i RegWatchEurope, det europeiske regelrådssamarbeidet, og også i møter i andre internasjonale organisasjoner.

Det er fastsatt følgende mål for Regelrådets arbeid:

- Regelrådets arbeid skal føre til relevante og begrunnede uttalelser til forslag til nytt eller endret regelverk som påvirker næringslivets rammebetingelser, og som i størst mulig grad gir nytte for regelverksutviklere og beslutningstakere.
- Regelrådets arbeid skal føre til at forvaltningen, så langt som mulig innenfor Regelrådets budsjettammer, får generell veiledning om utarbeidelse av konsekvensvurderinger og ansvarlig departement får bistand i arbeid med å vurdere konsekvensene av EØS-relevant regelverk.
- Regelrådets arbeid skal være i samsvar med den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering.

Resultater 2023

Uttalelser til forslag til nytt og endret regelverk

Regelrådet kartla i 2023 innholdet i 287 regelverksforslag som berører næringslivet. Rådets uttalelser markeres med et grønt lys dersom det vurderer at høringsforslaget er tilstrekkelig utredet, gult dersom utredningen har svakheter og rødt dersom forslaget er utilstrekkelig utredet. Regelrådet avga 40 høringsuttalelser i 2023, hvorav 20 fikk grønt, 12 gult og 8 rødt lys. Andelen grønne uttalelser er høyere enn tidligere. Regelrådets uttalelser bidrar til å opplyse saker. Siden Regelrådet opererer med forkortet høringsfrist, har andre høringsinstanser anledning til å ta hensyn til rådets uttalelser i egne hørings svar.

Regelrådet følger alle saker der det har gitt uttalelse, fra høring til endelig beslutning. Det foreligger beslutningsdokumenter i til sammen 122 saker som rådet har uttalt seg til. Av disse er rådets uttalelse omtalt i 79 av sakene, hvorav Regelrådet vurderer at i 22 av disse har rådets uttalelse ført til endringer i utformingen av det endelige forslaget, i utredningskvalitet eller på annen måte, i den videre prosessen med saken.

Veiledningsarbeid for bedre regelverksutvikling

Regelrådet veileder regelverksutviklere om utredning av virkninger og smart regulering av næringslivet. Gjennom veiledning gis råd om hvordan utredninger kan bli bedre før de sendes på høring. Når Regelrådet avgir en rød (kritisk) uttalelse til forslag om et nytt eller endret regelverk, tilbyr rådet et overleveringsmøte for å gi veiledning. Hensikten med slike møter er dialog om utredningsarbeid generelt og den konkrete høringen spesielt. Regelrådet har i 2023 avholdt seks overleveringsmøter med aktører som den har gitt uttalelse til.

Regelrådet publiserer jevnlig aktuell informasjon om sentrale fagområder, som skal bidra med å gi konkrete og nyttige innspill til hvordan konsekvensutredninger for næringslivet kan forbedres.

Regelrådet rapporterer om den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering og gir informasjon og generell veiledning som fremmer effektiv regulering.

Regelrådet har et tett faglig samarbeid med Direktoratet for forvaltning og økonomistyring og bidrar i arbeidet med å videreutvikle veiledningsmaterialet knyttet til utredningsinstruksen. Regelrådet har i 2023 styrket samarbeidet med Konkurransetilsynet.

Regelforenkling og internasjonalt arbeid

For å følge den faglige utviklingen innen regelforenkling, deltar Regelrådet i en rekke fora, blant annet i nettverket for europeiske regelråd, Reg-WatchEurope og i OECD Regulatory Policy Committee. Den faglige utviklingen internasjonalt gir oppdatert og nyttig kunnskap, som er aktuell og relevant for både for norsk forvaltning og næringsliv. Rådet arbeider for å gjøre aktuell og relevant kunnskap tilgjengelig. Et mål med å følge den faglige utviklingen er også å bruke dette aktivt i Regelrådets uttalelser.

Prioriteringer 2025

Regelrådet skal fordele sin arbeidsinnsats på uttalelser, veiledning og utvikling på en måte som i størst mulig grad ivaretar samfunnsoppdraget. Ved å bruke egen kompetanse innenfor relevante områder som bærekraft, konkurranseforhold og EØS-relevant regelverk, skal Regelrådet gi en aktiv veiledning og gode uttalelser i saker som berører disse områdene. Regelrådet skal ha særlig oppmerksomhet om små og mellomstore bedrifter i sine uttalelser, og fortsette å spore og dokumentere effektene av sitt arbeid.

Regelrådet skal bistå i departementenes forenklingsarbeid, blant annet med å kartlegge nytt regelverk som øker næringslivets kostnader.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 12,3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og pensjonsutgifter til ansatte ved sekretariatet og rådsmedlemmer, husleie og andre driftsutgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst.

Kap. 916 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	2 377 028	1 155 600	1 295 560
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	36 930	36 100	87 472
22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 46</i>		1 050 434	1 090 350
30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	594 240	903 778	936 148
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	197 812	191 479	200 096
46	Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i>		21 329	22 289
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	35 005	77 492	80 514
71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner, <i>kan overføres</i>	69 054	123 950	128 660
	Sum kap. 916	3 310 069	3 560 162	3 841 089

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 01 ble økt med 44,413 mill. kroner.
- Post 22 ble økt med 132,2 mill. kroner.
- Post 30 ble redusert med 20 mill. kroner.
- Post 45 ble økt med 9,8 mill. kroner.

Deler av Kystverkets virksomhet er finansiert gjennom sektoravgifter, jf. kap. 5574, post 77.

Kystverket er en nasjonal etat for kystforvaltning, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning. Kystverkets ledelse er lokalisert i Ålesund, og virksomheten er spredd på lokasjoner langs hele kysten. Antall årsverk i 2023 var 966. Sentrale regelverk for Kystverket er havne- og farvannsloven og deler av forurensningsloven og svalbardmiljøloven.

Det overordnede målet for transportpolitikken er et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i 2050. Målet for statlig beredskap mot akutt forurensning er å hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder og på norsk territorium.

Kystverkets hovedmål er *å bidra til effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig sjøtransport, og ivareta statlig beredskap mot akutt forurensning*. Kystverket skal fremme sjøtransport som transportform og legge til rette for effektiv, sikker og miljøvennlig drift av havn og bruk av farvann, samtidig som det skal bygges opp under et konkurransedyktig næringsliv.

Status og resultater

For 2023 rapporteres det på hovedmålene i Nasjonal transportplan 2022–2033, framkommelighet, sikkerhet og klima og miljø. Sjøtransporten skal bidra til å dekke samfunnets transportbehov på en sikker og miljøvennlig måte.

Godstransport på sjø

Målt i tonn blir rundt 90 pst. av samlet godsmengde i utenrikshandelen fraktet på sjø, mens skip står for om lag halvparten av godstransporten innenriks, målt i transportarbeid. Transportmiddelfordelingen har holdt seg relativt konstant over lang tid.

Farvannstiltak

Kystverket fullførte i 2023 prosjektene:

- innseiling Maurholen
- innseiling Bulandet
- innseiling Farsund

Det pågikk arbeider i prosjektene:

- Stamsund – Risøyrenna med gjennomseiling Raftsundet
- innseiling Kragerø
- Bognes – Tjeldsund – Harstad med gjennomseilinger
- Bergen – Sognesjøen
- Hammerfest Ren Havn
- Mortingbåen

Støtte til nærskipfarten

Kystverket forvaltet i 2023 to tilskuddsordninger som skal bidra til å styrke nærskipfarten.

Tilskuddsordningen for investering i effektive og miljøvennlige havner ble opprettet i 2019, og skal bidra til en mer effektiv logistikk i havnene. Det ble i 2023 gitt tilsagn til 11 prosjekter på til sammen 101,8 mill. kroner. Målet er at prosjektene som er tildelt støtte, skal effektivisere logistikkjeden gjennom blant annet tidsbesparelser for skip eller lastebil i havn.

Tilskuddsordningen for nærskipfart ble avviklet i 2023.

Navigasjonsinfrastruktur

Reduksjonen i vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinnretningene var på 66 mill. kroner (9,4 pst.), mens etterslepet for fyrbygninger økte med 15 mill. kroner (2,6 pst.). Den tekniske tilstandsgraden til fyrbygningene har hatt en positiv utvikling, og økningen i etterslepet skyldes kostnadsøkninger på materiell og arbeid som følge av den generelle prisutviklingen i samfunnet.

Tilgjengeligheten for Kystverkets navigasjonsinnretninger med lys, dvs. fyr, lykter, lanterner, lysbøyer og radarsvarere var 99,8 pst. i 2023, tilsvarende som i 2022. Dette er innenfor krav til oppetid satt av IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities).

Navigasjons- og meldingstjenester

AIS er et automatisk identifikasjonssystem som er et viktig hjelpemiddel i arbeidet Kystverkets sjøtrafikksentraler utfører med å overvåke skipstrafikken langs norskekysten. Gjennomsnittlig tilgjengelighet for de 92 landbaserte AIS-basestasjonene var 99,6 pst. i 2023, mot 99,9 pst. i 2022.

Norge har i dag fire satellitter med AIS-mottaker som blant annet benyttes til Kystverkets overvåking av skipstrafikken.

I 2023 klarerte Kystverkets sjøtrafikksentraler om lag 429 000 seilaser, mot om lag 433 000 i 2022. Reduksjonen i tallet på seilingsklareringer skyldes nedgang i rutegående innenriks trafikk i enkelte regioner.

Lospliktig trafikk

Lospliktig trafikk omfatter både fartøy med los om bord, og fartøy der føreren har farledsbevis.

Den lospliktige trafikken i 2023 var 1 pst. høyere enn i 2022. Trafikkøkningen har i hovedsak kommet fra lasteskip og tankskip, mens det er en reduksjon i offshore og spesialfartøy. Passasjerskip og fiskefartøy hadde om lag like mange seilaser som i 2022.

Tabell 5.6 viser utviklingen i den lospliktige trafikken fra 2022 til 2023.

Tabell 5.6 Lospliktig trafikk

	2022	2023
Antall losoppdrag	38 077	38 647
Antall dispensasjoner	1 471	1 366
Antall lospliktige seilaser med farledsbevis	83 473	84 375
Sum lospliktig trafikk	123 021	124 388

Det ble i 2023 registrert 26 ulykker med lospliktige fartøyer, hvorav ni hadde los ombord og 17 seilte med farledsbevis. Dette er om lag på samme nivå som tidligere år.

BarentsWatch

BarentsWatch er en avdeling i Kystverket, som skal bidra til å tilgjengeliggjøre offentlige data om gjennom brukervennlige tjenester. Gjennom tverrsektorielt samarbeid mellom flere departementer, forvaltningsetater og forskningsinstitusjoner, bidrar BarentsWatch til at norske hav- og kystområder blir brukt, og forvaltet på en effektiv, bærekraftig og godt koordinert måte. En prioritert oppgave har vært å gjøre tjenestene mer motstandsdyktige mot uønskede hendelser og cyberangrep og å sørge for sikker drift.

Samfunnssikkerhet

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er del av Kystverkets ordinære virksomhet. Fordi sjøtransporten er en del av transportsystemet, er etatens strategier og handlingsplaner tilpasset Samferdselsdepartementets *Strategi for samfunnssikkerhet i transportsektoren*.

Som nasjonal etat for kystforvaltning, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning inngår Kystverket i totalforsvaret og deltar i en rekke prosesser innenfor sitt ansvarsområde.

Klimatilpasning er et prioritert område. Kystverket tar hensyn til blant annet ekstremvær og økt framtidig havnivå i egen planlegging, gjennom medvirkning i planprosesser etter plan- og bygningsloven og ved myndighetsutøvelse etter havne- og farvannsloven, jf. Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* vil ligge til grunn for Kystverkets arbeid på området.

Som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har Kystverket gjort vesentlige tiltak for å styrke robustheten i etatens IKT-systemer og evnen til å respondere ved uønskede hendelser. Det blir gjort regelmessige risikovurderinger av informasjons- og IKT-sikkerheten, samt IKT-hendelser, og avvik blir fulgt opp. Kystverket er etablert som et sentralt kontaktpunkt for alvorlige IKT-hendelser i maritim sektor, for å styrke innsatsen mot digitale angrep som utgjør en trussel for sjøtransporten.

For nærmere omtale av samfunnssikkerhetsarbeidet vises det til omtalen i kap. 6 Samfunnssikkerhet og beredskap i del III.

Klima og miljø

For omtale av klima- og miljøarbeidet vises det til rapportering i kap. 7 Klima- og miljørelevante saker i del III.

Beredskap mot akutt forurensning

Kystverket la fram en oppdatert beredskapsanalyse våren 2022. Analysen tar utgangspunkt i dagens beredskap og en kartlegging av sannsynligheten for akutt forurensning i norske farvann og endringene i miljørisikoen langs kysten og i havområdene. Med utgangspunkt i resultatene fra dette arbeidet er det gjort en vurdering av alle elementene i den statlige beredskapen mot akutt forurensning og hvordan disse eventuelt må endres for at beredskapen skal være dekkende og tilpasset det gjeldende risikobildet.

I 2023 mottok Kystverket 949 varsler om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, der 593 var hendelser som medførte akutt forurensning. Kystverket har fulgt opp disse hendelsene blant annet ved å påse at den ansvarlige har utført nødvendige tiltak i henhold til tiltaksplikten og særskilte pålegg. Ved hendelser som medfører fare for et større tilfelle av akutt forurensning, kan Kystverket bestemme at staten skal lede håndteringen av aksjonen (statlig aksjon). Det skjedde ingen større hendelser i 2023.

Kystverket overvåker skipsvrak langs kysten, og noen av disse lekker olje. Av disse er det lekkasjene fra krigsvrakene Nordvard utenfor Moss og Blücher utenfor Drøbak som er mest alvorlige – både i mengde og fordi de ligger i områder med tett befolkning og mye trafikk. Nordvard ble i 2023 tømt for restolje etter at oljelekkasjen økte høsten 2022.

Det ble gjennomført kurs og øvinger for aktørene innenfor beredskap mot akutt forurensning i 2023. For innsatsstyrker og fartøy som inngår i den statlige beredskapen, er målet at 80 pst. skal trenes i løpet av året. I 2023 ble resultatet 83 pst. for innsatsstyrker og 96 pst. for fartøy.

Prioriteringer i 2025

Sjøtransport

Sjøtransporten skal være konkurransedyktig, sikker og klima- og miljøvennlig, med effektive havner og farleder. Det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten skal opprettholdes og styrkes, samtidig som ny teknologi tas i bruk. Beredskapen mot akutt forurensning skal være tilpasset miljørisikoen.

Utviklingen i sjøtransporten preges av langvarige trender. Selv med internasjonale kriser og stor usikkerhet i økonomi og handelsmønster framover forventes det totalt sett økt skipstrafikk i norske farvann, med variasjon innenfor ulike segmenter. Havområdene skal spille en avgjørende

rolle i grønn omstilling, med satsinger blant annet innen mineralutvinning, mat- og energiproduksjon. Næringsutvikling langs kysten vil i seg selv utløse mer sjøtransport. Med økt skipstrafikk og aktivitet langs kysten er det fremdeles behov for å sette av ressurser til å ivareta sikkerhet og framkommelighet i farvannet, og å bidra til god forvaltning av kysten og havområdene.

Kravene til samfunnssikkerhet og behov for klimatilpasningstiltak øker. Samtidig må klimagassutslippene fra sjøtransporten reduseres.

Rask teknologisk utvikling kan få betydning for gjeldende regelverk, stille strengere krav til oppdatert kunnskap om sektoren og kreve økt innsats innen forskning og utvikling. Framover må vi både tilrettelegge for ny teknologi og samtidig sørge for et godt tjenestetilbud for de som benytter eksisterende teknologi. Dagens navigasjonsstøtte til skipsfarten vil ha relevans i lang tid framover.

Sjøtransport har lave infrastrukturkostnader og generelt lavere påvirkning enn andre transportformer når det gjelder eksempelvis arealbeslag, støy, lokal luftforurensning, ulykker og personskader. For at Norge skal nå sine klimamål, må også klimagassutslippene fra sjøtransporten reduseres. EU sin klimapakke «Klar for 55» er omfattende, og mange av tiltakene er rettet mot sjøfarten.

I Norge utfyller de ulike transportformene hverandre i stor grad når det gjelder godstransport, og tilbyderne er spesialiserte. Desentraliserte havne- og kaistrukturer bidrar til å sikre tilgjengeligheten til sjøtransporttilbudet for det kystnære næringslivet i Norge. Næringsarealer bør utvikles i eller i umiddelbar nærhet til havnene. Kommunene må selv avgjøre hvilke arealer som er egnet og som bør reguleres til havneformål og andre utbyggingsformål. Statlige og regionale myndigheter kan påvirke beslutninger i planprosesser på ordinært vis gjennom virkemidler i plan- og bygningsloven dersom det er behov for det.

Samfunnssikkerhet og militær mobilitet

Kystverkets tjenester skal være rustet for å operere i ulike sikkerhetspolitiske kriser, og etaten skal videreføre sitt bidrag til totalforsvaret. I etatens sektoransvar inngår blant annet å sikre at havner og andre relevante aktører har nødvendige risikoanalyser og planer for å håndtere eventuelle hendelser.

Kystverket skal styrke arbeidet med nasjonal sikkerhet i maritim sektor. Arbeidet skal gjøres i

tett dialog med berørte etater og andre relevante aktører, herunder havnene.

Kystverket skal fortsette arbeidet med å styrke robustheten i etatens IKT-systemer og tjenester og videreføre innsatsen mot digitale angrep som utgjør en trussel for sjøtransporten, blant annet gjennom funksjonen som sektorresponsmiljø (SRM) for maritim sektor.

Tilrettelegging for sjøtransporten

For å redusere sannsynligheten for ulykker til sjøs og beskytte samfunnet mot hendelser som kan føre til tap av liv, personskade, miljøskade og økonomiske konsekvenser, er det etablert en rekke forebyggende sjøsikkerhetstiltak som Kystverket har ansvaret for. Tiltakene omfatter både infrastruktur og tjenester, blant annet navigasjonsinnretninger, farvannsutbedringer, losordningen, sjøtrafikksentralene, meldingstjenester og maritime overvåkingssystemer. Tiltakene bidrar til forutsigbar og sikker seilas, og reduserer risikoen for alvorlige hendelser.

Kystverket skal sørge for at den maritime trafikkovervåkingen gir et tilfredsstillende situasjonsbilde og oversikt over skipstrafikken langs kysten og i norske havområder. De viktigste overvåkings- og meldesystemene er AIS-systemet, med AIS-basestasjoner og -satellitter, og SafeSeaNet Norway. Systemene setter norske myndigheter i stand til å oppdage farlige situasjoner, gripe inn ved hendelser, avverge ulykker og ivareta operative oppgaver i kyst- og havområdene. AIS benyttes til å identifisere skipene og skipenes posisjoner, og dataene benyttes både av Kystverket og andre offentlige myndigheter, forskningsinstitusjoner og private. NAIS er en netttjeneste der alle kan følge sjøtrafikken i norske farvann i sanntid basert på AIS-data. SafeSeaNet Norway er et nasjonalt meldesystem der skipsfarten sender rapporteringspliktige opplysninger til norske myndigheter og havner.

Sjøtrafikksentralene avdekker hendelser og avvik fra sikker seilas i sanntid, slik at nødvendige sjøsikkerhets- og beredskapstiltak raskt kan settes i verk ved behov. Losordningen sørger for at fartøyer som ferdes kystnært, har navigatører med tilstrekkelig farvannskunnskap og kompetanse for sikker seilas.

Sentralt i tilretteleggingen for sjøtransporten er utbedringer i farvannet som å fjerne grunner, øke dybden i farleden og forbedre merkingen. Utbedringene bidrar til redusert risiko for ulykker, bedre framkommelighet i trange farvann eller

redusert seilingsdistanse. Staten har etter havne- og farvannsloven ansvar for utbedring i alt farvann som har betydning for den alminnelige ferdsel. Dette inkluderer også farvannet ved alle havner, havneanlegg og moloer som har som formål å ivareta sikkerhet og framkommelighet i farvannet. I planleggingen av konkrete prosjekter skal det fortsatt vurderes endringer og justeringer som vil øke nytten og redusere kostnadene forbundet med tiltakene.

Fra 1. januar 2023 fikk Kystverket igjen eierskapet og forvaltningsansvaret for de statlige fiskerihavneanleggene. Det har vært en viktig prioritering for regjeringen å redusere vedlikeholdsetterslepet, og modernisere fiskerihavnene. Flere fiskerihavneprosjekt vil gjennomføres og ferdigstilles i 2025. Regjeringen vil også legge til rette for at tiltak i Vardø havn lyses ut på anbud i 2025, slik at prosjektet er klart for oppstart i 2026. Farvanns- og fiskerihavnetiltak som Kystverket skal arbeide med i 2025, er nærmere omtalt under kap. 916, post 30.

Kystverkets navigasjonsinfrastruktur bidrar til sikker navigasjon langs kysten og omfatter nær 22 000 navigasjonsinnretninger (fyr, lykter, faste og flytende merker og radarsvarere). Navigasjonsinnretningene skal ha høy oppetid og gi korrekt informasjon til brukerne. Kystverket gjennomfører modernisering og vedlikehold med egne fartøyer og prioriterer tiltakene ut fra en vurdering av ulykkesrisiko, samfunnsnytte, optimalt vedlikeholdsnivå og praktisk gjennomføring.

Det samlede vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinnretningene og fyrbygningene er de siste årene redusert. Tilstandsgraden på innretningene er samlet sett forbedret og nærmer seg et nivå som er gunstig over tid. Størrelsen på etterslepet blir beregnet på bakgrunn av en samlet vurdering av tilstandsgraden og hva det vil koste å redusere gjenstående vedlikeholdsetterslep. Kostnadsutviklingen fører til at opprettholdelse av nivået på drift og vedlikehold krever økt innsats i forhold til dagens nivå.

I 2025 fortsetter det langsiktige arbeidet med å optimalisere vedlikeholdet og fornye alle sektorlykter til LED-lyskilder med sektorinndeling i henhold til internasjonal standard (IALA). Videre fortsetter arbeidet med å fase inn fjernovervåking og modernisere objekter for klimatilpasning og redusert framtidig vedlikeholdsbehov. Det er utarbeidet en vedlikeholdsstrategi for fyr for å prioritere ressursbruken optimalt, både med hensyn til bygningsvedlikehold og arbeidet med kulturformidling.

Beredskap mot akutt forurensning

Kystverket har ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning og for å samordne privat, kommunal og statlig beredskap i et nasjonalt beredskapssystem.

Den statlige beredskapen mot akutt forurensning er dimensjonert på grunnlag av kunnskap om miljørisiko knyttet til akutte oljeutslipp fra skipstrafikken i norske farvann. Naturmiljøet endrer seg og sårbarheten forventes å øke framover. Som følge av blant annet klimaendringer, nye drivstofftyper og fremdriftssystemer og økt aktivitet i hav- og kystområdene, forventes det en endring i risiko for og typer av forurensningstilfeller. Dette kommer fram av Kystverkets miljørisiko- og beredskapsanalyse fra 2022. Analysen vil ligge til grunn for hvordan man vil utvikle og dimensjonere beredskapen mot akutt forurensning i årene framover. Styrking av beredskap mot akutt forurensning i Oslofjorden prioriteres i 2025. Dette innebærer nye anskaffelser av oljevernutstyr og kompetanseheving av de interkommunale utvalgene for akutt forurensning i regi av Kystverket.

Det er særlig krevende å bekjempe akutt forurensning i nordområdene. Øvelser og samarbeid med andre land om oljevernberedskap i Arktis er derfor viktig. Prioriterte oppgaver framover er utvikling av metoder og teknologi for å håndtere komplekse hendelser, også i isfylte farvann, samhandling mellom beredskapsaktørene og håndtering av flere ulike typer akutt forurensning.

Kystverket vil igangsette en undersøkelse for å avklare om det er mulig å hente opp kvikksølv fra ubåtvraket U-864 utenfor Fedje i Vestland. Hensikten med forundersøkelsen er å framskaffe mer informasjon om risikoelementer som per nå er ukjent og som bør identifiseres forut for et endelig miljøtiltak

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å etablere testfasiliteter for bekjempelse av akutt forurensning. Statsbygg har fått i oppdrag å utarbeide et konseptvalgnotat for prosjektet. Dette arbeidet skal ferdigstilles i 2025.

Klimagassutslipp, naturmangfold og vannkvalitet

Kystverket skal bidra til å følge opp nasjonale mål for klima og miljø innen egen sektor og gjennom egen virksomhet. For å redusere klimagassutslippene i sektoren skal Kystverket samarbeide med Sjøfartsdirektoratet og Miljødirektoratet om å utrede egnede tiltak og identifisere eventuelle bar-

rierer som kan begrense gjennomføringen av tiltakene.

For å redusere egne klimagassutslipp skal Kystverket legge vekt på krav i anskaffelser og på modernisering og effektiv bruk av egne fartøy, drift av bygg og anlegg.

Kystverket bidrar til å oppnå de nasjonale miljømålene for naturmangfold og vannmiljø gjennom blant annet forvaltning, planmedvirkning, planlegging og gjennomføring av tiltak i farvann og gjennom opprydding etter hendelser som defineres som akutt forurensning. Etaten skal fortsette samarbeidet med andre statlige myndigheter og kommuner om opprydding av forurensete sedimenter i forbindelse med farvannstiltak. Videre skal Kystverket fortsatt bidra til å redusere tilførsel av plastavfall og mikroplast til miljøet ved gjennomføring av farvannstiltak, og ha et tett samarbeid med entreprenørene om bruk av mindre plast.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45

Det foreslås en bevilgning på 1 295,6 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre løpende driftsutgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Videre er bevilgningen foreslått styrket med 108,3 mill. kroner, hvorav 28,3 mill. kroner er flyttet fra post 30. Midlene skal brukes til vedlikehold og fornying av navigasjonsinnretninger, og digitaliseringstiltak i Kystverket. Videre foreslås en fullmakt til å overskrive bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3916, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Det settes av om lag 190 mill. kroner til felles administrasjon og IKT-infrastruktur for Kystverket. Ut over dette skal bevilgningen dekke:

Transport, havn og farleder

Infrastruktur og arealforvaltning er viktig for å sikre framkommelighet og å opprettholde og styrke sikkerhetsnivået i sjøtransporten. Den fysiske infrastrukturen består av farleder og navigasjonsinnretninger. Det settes av om lag 550 mill. kroner til vedlikehold av navigasjonsinfrastrukturen, planlegging av farvannstiltak, kystforvaltning, kystkultur og transportplanlegging. Midlene skal blant annet bidra til å opprettholde høy oppeid for navigasjonsinnretningene.

Beredskap mot akutt forurensning

For å ivareta den nasjonale beredskapen mot akutt forurensning settes det av om lag 300 mill. kroner til flyovervåking og satellittjenester, lagring og vedlikehold av utstyr, gjennomføring av kurs og øvelser og den nasjonale slepeberedskapen.

I forbindelse med iverksatte statlige aksjoner mot akutt forurensning kan det komme a konto innbetalinger fra advokatfirma og forsikringsselskap. Det foreslås at Kystverkets fullmakt til å bokføre disse som forpliktelse mot mellomværendet med statskassen videreføres i 2025. Når oppgjør etter en aksjon er endelig avgjort, vil forpliktelsen i mellomværendet med statskassen gjøres opp, og Kystverket bokfører inntekten som tilfaller staten på kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse, jf. forslag til vedtak XXVII, 1.

Navigasjonsteknologi og maritime tjenester

Det settes av om lag 100 mill. kroner til navigasjonsteknologi og maritime tjenester. Midlene dekker drift av BarentsWatch, digitale meldings- og informasjonstjenester og havnesikring.

Av beløpet gjelder om lag 29 mill. kroner utgiftene til drift av BarentsWatch. Videre gjelder om lag 30 mill. kroner utgifter til drift av sjøtrafikksentralen i Vardø. Sjøtrafikksentralen overvåker tankskip og annen risikotrafikk som følger seilingsledene langs norskekysten, samt skipstrafikken ved gassterminalen på Melkøya utenfor Hammerfest.

Kystkultur

Formålet med midlene til kystkultur er å ivareta den maritime kulturarven, i det alt vesentlige gjennom å bidra til finansiering av Kystverkmusea. Kystverkmusea er et nettverkssamarbeid mellom Lindesnes Fyrmuseum, Jærmuseet, Sunnmøre Museum, Museum Nord og Museene for kystkultur og gjenreising i Finnmark. Kystverkmusea dokumenterer og formidler etatens historie i tråd med mål om at Kystverkets kulturarv skal være grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 87,5 mill. kroner for å dekke utgifter til tiltak for å bekjempe og redusere fare for akutt forurensning, samt fjerne gjen-

stander i eller nær farledene som kan medføre fare for skipstrafikken.

50 mill. kroner av bevilgningen vil gå til undersøkelse og kartlegging av ubåtvraket U-864 utenfor Fedje i Vestland, jf. omtale over. Formålet med undersøkelsen å avklare om det er mulig å hente opp noe av kvikksølvlasten fra vraket, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024). Bevilgningen skal også dekke utgifter til miljøundersøkelse og -overvåking av U-864.

I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt være behov for midler til aksjoner som staten setter i verk, eller garantier til kommuner som starter aksjoner med vesentlige driftsutgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke påløpte utgifter før refusjon for aksjonen fra ansvarlig forurensner er betalt. Det foreslås å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig for å iverksette tiltak uten opphold, jf. forslag til vedtak IV, 5.

Post 22 Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, kan overføres, kan nyttes under post 46

Det foreslås en bevilgning på 1 090,4 mill. kroner. Utgiftene skal dekke los- og sjøtrafikksentralens tjenester, og er i hovedsak avgiftsfinansiert gjennom sektoravgifter. Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 77, jf. forslag til vedtak II, 1. Av beløpet gjelder om lag 990 mill. kroner forvaltning av losordningen og drift av los-tjenesten. Videre gjelder om lag 100 mill. kroner driften av de fire sjøtrafikksentralene i Sør-Norge.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 936,1 mill. kroner til nyanlegg og større vedlikehold. Videre foreslås en fullmakt til å pådra forpliktelser ut over budsjettåret for investeringer med en samlet ramme for gamle og nye forpliktelser for inntil 648 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 4.

Det foreslås å flytte 28,3 mill. kroner til post 01 Driftsutgifter, jf. omtale over. Videre er bevilgningen på posten foreslått styrket med 20 mill. kroner for satsing på mindre tiltak i farvannet, jf. omtale nedenfor.

Om lag 120 mill. kroner foreslås satt av til fornying og modernisering av navigasjonsinfrastrukturen. Midlene vil blant annet benyttes til å standardisere og fornye objekter, der dette understøt-

ter målet om langsiktig optimalt vedlikehold. Økte priser på materiell og andre innsatsfaktorer kan føre til at vedlikeholdsetterslepet ikke reduseres i samme takt som de siste årene.

Om lag 565 mill. kroner settes av til investeringer i farvannet, eksklusiv midler til Stad skipstunnel. Farvannstiltakene innebærer utdyping, skjerming og merking av farvannet og bidrar til sikkerhet og framkommelighet. Tiltakene er del av Kystverkets investeringsportefølje, jf. Nasjonal transportplan 2022–2033, og er et resultat av utredninger som ser lengre kyststrekninger i sammenheng.

Det planlegges for å gjennomføre arbeider med følgende større farvannsutbedringer i 2025:

- Bognes–Tjeldsundet–Harstad i kommunene Narvik, Lødingen, Tjeldsund og Harstad i Nordland og Troms – ferdigstilles i 2026
- Stamsund–Risøyrenna med gjennomseiling Raftsundet i kommunene Vågan og Hadsel, Nordland – ferdigstilles i 2025
- innseiling Mo i Rana i Rana kommune, Nordland – ferdigstilles i 2025
- innseiling Florø i Kinn kommune, Vestland – ferdigstilles i 2025

I tillegg er det satt av midler til å gjennomføre mindre farvannstiltak i områder som ikke inngår i strekningene over. I likhet med de større tiltakene består tiltakene av merking, utdyping eller skjerming, eller kombinasjoner av disse. Også de mindre farvannstiltakene er utredet og planlagt gjennom strekningsvise utredninger som ser lengre strekninger i sammenheng.

Til prosjektet Stad skipstunnel foreslås det satt av om lag 137 mill. kroner. Midlene vil i hovedsak gå til forberedende arbeider og gjennomføring av anbudskonkurranse. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til videre fremdrift i prosjektet når resultatet av anbudskonkurransen er kjent.

Det er satt av om lag 120 mill. kroner til større fiskerihavnetiltak, og til å igangsette arbeid i følgende fiskerihavner:

- Mehamn fiskerihavn i Gamvik kommune, Finnmark – ferdigstilles i 2025
- Husøy fiskerihavn i Senja kommune, Troms – ferdigstilles i 2026
- Kjøllefjord fiskerihavn i Lebesby kommune, Finnmark – ferdigstilles i 2026

I tillegg vil bevilgningen dekke mindre vedlikehold og gjennomføring av nødvendige tilstandsvurderinger.

Regjeringen går inn for bygging av ytre molo i Vardø havn i Finnmark. Kystverket skal gjennomføre anbudskonkurranse i 2025.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under post 01

Det foreslås en bevilgning på 200,1 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3916, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1, og fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 90 mill. kroner utover bevilgningen, jf. forslag til vedtak VII, 5.

Bevilgningen omfatter anskaffelse av datasystemer og IKT-utstyr til blant annet maritim trafikkovervåking, vedlikehold og fornying av Kystverkets fartøyer, navigasjons- og meldingstjenester og BarentsWatch. Bevilgningen skal også dekke produksjons- og anleggsmidler til Kystverkets operative arbeider med navigasjonsinfrastrukturen og utstyr som inngår i statens beredskap mot akutt forurensning.

Post 46 Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, kan overføres, kan nyttes under post 22

Det foreslås en bevilgning på 22,3 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 77, jf. forslag til vedtak II, 1. Bevilgningen skal dekke anskaffelse av datasystemer og IKT-utstyr til sjøtrafikksentraler og losordningen. Bevilgningen er avgiftsfinansiert, jf. kap. 5574, post 77.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 80,5 mill. kroner.

Bevilgningen skal benyttes til å delfinansiere kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad. Hensikten med ordningen er å stimulere til lokal og regional næringsutvikling. Det kan gis inntil 50 pst. samlet statlig tilskudd.

I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 85,2 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 71 Tilskudd til i effektive og miljøvennlige havner, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 128,7 mill. kroner.

Formålet med tilskuddsordningen er å effektivisere logistikkjeden gjennom tiltak i havnene, og på den måten bidra til kostnadsbesparelser, bedre kvalitet, bedre samspill i logistikkjeden og mellom transportformene, samt positive klima- og miljøeffekter. Tilskuddsordningen er rettet mot havnene og skal utløse samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer i allment tilgjengelige hav-

ner som ellers ikke ville blitt realisert. Aktuelle prosjekter kan omfatte investeringer i havneinfrastruktur og tilgangsinfrastruktur fra vei og sjøsida og mudring.

I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 176 mill. kroner knyttet til posten, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Kap. 3916 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
02	Andre inntekter	17 261	11 107	11 529
	Sum kap. 3916	17 261	11 107	11 529

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter inntekter fra eksterne, blant annet knyttet til salg av fiskerihavner og statens beredskap mot akutt forurensning. Det foreslås en bevilgning på 11,5 mill. kroner for 2025.

Det foreslås fullmakter til å kunne overskride bevilgningene under kap. 916, post 01 og post 45

mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av fiskerihavner til dekning av salgsomkostninger ved salg, oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner under kap. 916, post 30, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
77	Sektoravgifter Kystverket	1 091 141	1 017 371	1 061 771
	Sum	1 091 141	1 017 371	1 061 771

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble posten økt med 159,6 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

- losberedskapsavgift som betales både ved bruk av los og av fartøy som seiler med farledsbevis
- farledsbevisavgift som betales ved utstedelse, fornying eller endring av farledsbeviset

Post 77 Sektoravgifter Kystverket

Posten omfatter Kystverkets inntekter fra losavgiftene og sikkerhetsavgiften. Losavgiftene skal dekke en andel av utgiftene for losordningen og sjøtrafikksentraltjenesten, jf. omtale under kap. 916, post 22 og post 46.

Avgiftene består av:

- losingsavgift som betales ved bruk av los

Sikkerhetsavgiften skal dekke driftskostnadene ved sjøtrafikksentralene i Horten, Brevik, Kvitsøy og Fedje.

Sektoravgiftene under Kystverket anslås til 1 061,8 mill. kroner i 2025. Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningene under kap. 916, post 22 og post 46 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	503 992	499 900	518 050
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	149 717	127 900	119 300
23	Prisråd for havbruk			12 400
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	850		
	Sum kap. 917	654 559	627 800	649 750

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 01 ble økt med 6,3 mill. kroner.
- Post 22 ble økt med 6,6 mill. kroner.
- Post 23 ble bevilget med 12,9 mill. kroner.

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Hovedmålet til etaten er å *fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet, gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.*

Direktoratet regulerer og kontrollerer fiske og fangst med sikte på å skape langsiktig balanse mellom høsting og beskyttelse av ressursene. Forvaltningen regulerer både hvem som kan fiske, og hvor mye, hvor og hvordan det fiskes. Internasjonalt samarbeid om forvaltningen av felles bestander er en viktig del av Fiskeridirektoratets arbeid for å regulere fiskeriene. Fiskeridirektoratet samarbeider også med kontrollmyndighetene i andre land og med andre etater og politiet nasjonalt for å følge opp etablerte fiskerireguleringer og bekjempe ulovlig fiske.

Fiskeridirektoratet har en sentral rolle i å gjennomføre regjeringens havbrukspolitikk, både gjennom rollen som tildelingsmyndighet for tillatelser til akvakulturvirksomhet og ved oppfølging av fylkeskommunenes arbeid med tildelings- og lokalitetsklareringer. Når tillatelsene er i drift, har Fiskeridirektoratet ansvar for å følge opp at de kravene som er satt, blir fulgt. Tilsynsansvaret retter seg mot miljømessig forsvarlig drift, forebygging av og skadebegrensning ved rømming og at

biomassen holdes innenfor de rammene som er satt i regelverk og tillatelser.

Fra 2024 har Fiskeridirektoratet rollen som sekretariat og klagemyndighet for prisrådet for havbruk, som ligger under Finansdepartementet. Rådet har i oppgave å sette bindende priser til bruk ved fastsettelse av grunnrenteskattepliktig inntekt fra 1. juli 2024.

Direktoratet er i tillegg en viktig aktør i marin arealforvaltning og arbeidet mot marin forsøpling. Fiskeridirektoratet er offisiell leverandør av norsk statistikk om fiskeri og havbruk.

Fiskeridirektoratet disponerte 415 årsverk i 2023 og har medarbeidere fordelt på til sammen 20 kontorsteder langs kysten. Hovedkontoret ligger i Bergen, og ledelsesfunksjonene er samlet i tre lederklynger i henholdsvis Bergen, Bodø og Tromsø. Fiskeridirektoratet fikk 1. november 2022 ny, funksjonsdelt organisasjonsmodell, og har i 2023 lagt stor vekt på å få ny organisering til å fungere godt med gevinster i form av økt likebehandling og faglig ledelse.

Resultater 2023

En hovedprioritering i 2023 var utvikling av direktoratets digitale løsninger og informasjonsforvaltning. Direktoratet ble også bedt om å redusere konsulentbruken. Digitaliseringsarbeidet er styrket vesentlig de siste årene, dels ved bruk av en stor andel innleide IT-utviklere. I 2023 erstattet Fiskeridirektoratet 10 innleide med 10 fast ansatte it-utviklere. I 2023 har direktoratet landet mer enn 20 digitale utviklingsprosjekter, som vil forenkle næringslivets rapportering og forbedre effektiviteten og i forvaltningen. Fiskeridirektoratet har fått god kontroll sine mange dataflyter og etablert

en intern datakatalog. Fra 2024 er det opprettet en seksjon for informasjonsforvaltning.

Havressursforvaltning

Innenfor havressursforvaltningen har direktoratet i 2023 særlig prioritert utvikling av fiskerikontrollen. Et hovedmål med kontrollen er å få en korrekt registrering av ressursuttaket, som er et premiss for bærekraftig forvaltning og høsting av fellesskapets ressurser. Fiskeridirektoratet har i 2023, i tråd med egen handlingsplan, utviklet bedre systemer for dokumentasjon av ressursuttaket, forbedret analysearbeidet og samlet arbeidet med reaksjoner.

Første steg for bedre data om ressursuttaket er innføringen av sporing og fangstrapportering for hele fiskeflåten. Direktoratet har videre forbedret forslaget til nytt regelverk for bruk av automatiske vekter og veiesystemer på norske fiske-mottak. Direktoratet satser gjennom FangstID-programmet på utvikling av teknologi som sikrer korrekt registrering av ressursuttaket gjennom automatisk identifisering av fangsten i forbindelse med selve uttaket. Å få på plass slike løsninger vil radikalt forbedre ressursregnskapet fra fiskeriene, med stor betydning for forskning, forvaltning og like konkurransevilkår i næringen. Satsingen inkluderer store prosjekter med støtte fra EUs rammeprogram og Norges Forskningsråd.

Effektiv saksbehandling i fartøysaker er viktig for å unngå unødvendige driftsavbrudd. Fiskeridirektoratet behandlet over 5 800 fartøy- og manntallssaker i 2023. Det er en økning på 10,5 pst. fra 2023. Saksbehandlingstiden har gått noe opp, og direktoratet har satt inn tiltak for å snu trenden i 2024.

Forvaltningsprinsippet i havressursloven forutsetter at alle bestander vurderes regelmessig, og at det iverksettes tiltak for å oppnå en bærekraftig forvaltning. Det er fortsatt begrenset kunnskap om mange av de kystnære bestandene. Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet har i 2024 tatt opp igjen sitt systematiske arbeid med å følge opp forvaltningsprinsippet.

Kysttorskvern og spørsmål om hvor kystnært større fartøy skal kunne drive fiske nord for 62°N er et viktig tema. I 2023 ble det innført nye og strengere regler for kystnært fiske etter torsk, hyse og sei med fartøy over 21 meter, og det ble innført nye, strengere kveitereguleringer. Fisket etter brosme og lange nord for 62°N ble i 2023 kvoteregulert for første gang, for å redusere fiskepresset på disse bestandene. Fra 2024 er det inn-

ført økt minstemål for torsk og en rekke redskapsbegrensninger for å beskytte kysttorsken.

Havbruksforvaltning

Tilsynet med havbruksnæringen har de senere årene blitt styrket både med teknisk kompetanse, nye tilsynsmetoder og med mer nettbasert risiko- og erfaringsformidling og veiledning overfor næringen.

Å forebygge og redusere konsekvensene av rømmingshendelser er et høyt prioritert tilsynsområde for Fiskeridirektoratet. At aktørene overholder de kravene som gjelder for biomasse i forskrifter og tillatelsesdokumenter, er avgjørende for å ivareta legitimiteten til tillatelsessystemet og sikre like konkurransevilkår for aktørene. Fiskeridirektoratet har derfor i de senere år løftet dette som en prioritering for det operative tilsynet. Direktoratet har også utviklet tilsynsmetodikken på havbruksområdet. Et risikobasert tilsyn med systemrevisjon som hovedverktøy skal sikre at direktoratet bruker tilsynsressursene der det oppnås størst effekt. I 2023 fortsatte Fiskeridirektoratet satsingen på kontroll av etterlevelse av biomasseregelverket og virksomhetenes styringsystem for biomassekontroll. Innføringen av grunnrenteskatt har ytterligere aktualisert behovet for biomassekontroll, og Fiskeridirektoratet arbeider tett med Skatteetaten om rapportering. Direktoratet har startet utviklingen av nye rapporteringsløsninger for biomasse og styrket satsingen på regelverksutvikling.

Antall innrapporterte rømmingshendelser har ligget relativt stabilt de siste årene. For 2023 mottok Fiskeridirektoratet 117 rapporter om rømmingshendelser fra oppdrettere. Se nærmere omtale i kapittel 7 i del III av proposisjonen.

I 2023 bidro Fiskeridirektoratet aktivt inn i arbeidet med å avklare rammebetingelser for havbruk lenger til havs enn det som er vanlig i dag.

Marint miljø og arealforvaltning

Fiskeridirektoratet ivaretar fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser i kystsonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområdene. Direktoratet har i 2023 behandlet saker knyttet til blant annet sameksistens med petroleumsaktivitet, vindturbiner til havs, karbonfangst og lagring, kabler og fiberoptisk utbygging og mineralutvinning til havs. Direktoratet fremmet 13 innsigelser til kommunale arealplaner for å ivareta nasjonale fiskeriinteresser.

Det er stor etterspørsel etter geodata fra Fiskeridirektoratets kartverktøy Yggdrasil, som stadig er i utvikling. I 2023 er det utviklet nye kartløsninger for å presentere de fiskerifaglige vurderinger som er lagt til grunn ved behandling av saker knyttet til sameksistens med andre næringer. I Oslofjorden deltar direktoratet i flere prosesser og prosjekter for helhetlig forvaltning.

Fiskeridirektoratet har siden 2021 styrket arbeidet med å forebygge og redusere marin forsøpling fra de marine næringene og fritidsfiske i tråd med sin handlingsplan. Direktoratet har disse årene økt oppryddingsinnsatsen, og ryddet i 2023 over 1 300 garn, 229 teiner, 42 km fiskeline, 30 km tauverk og 8 km trålwire på sitt ordinære tokt. I tillegg ble det tatt opp 701 teiner, ruser og garn i lokale opprenningsaksjoner ved Horten-Moss og Kristiansand og omegn. Direktoratet jobber samtidig for å redusere framtidig forsøpling både i internasjonalt fora og i samarbeid med næringens organisasjoner, forskning og forvaltning. Viktige virkemidler er redskapsutvikling, nye krav til merking av redskaper og holdningsskapende arbeid.

Prioriteringer 2025

Direktoratets kjerneoppgaver innenfor fiskeriforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning vil alltid være første prioritet. Regjeringen har stadfestet at klima og natur skal være en ramme rundt all politikk, og Fiskeridirektoratet skal inkludere klima- og naturhensyn i sin rådgivning og forvaltning.

En hovedprioritering i 2025 vil være å bidra til gjennomføring av Stortingets vedtak om kvotesystemet. Direktoratet skal fortsatt prioritere utvikling av fiskerikontrollen i henhold til handlingsplanen og styrking av kontrollen i Troms og Finnmark. Kystnære bestander er under økende press, og Fiskeridirektoratet må sammen med Havforskningsinstituttet løpende bygge kunnskap og vurdere tiltak iht. forvaltningsprinsippet i havressursloven, inkludert tiltak rettet mot turist- og fritidsfisket.

På akvakulturområdet vil en viktig prioritering i 2025 være å bidra i utviklingen av digital sam-

handling mellom havbruksnæringen og myndighetene, og mellom direktoratet og andre forvaltnings- og tilsynsmyndigheter. Direktoratet skal også prioritere å legge til rette for havbruk til havs, og må være forberedt på å bistå i regjeringens arbeid med den kommende stortingsmeldingen om havbruk.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 518 mill. kroner i 2025. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, husleie, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Videre er bevilgningen foreslått økt med 4 mill. kroner for å styrke fiskerikontrollen i Troms og Finnmark.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften trekkes av førstehåndsomsetningen til fiskerne og skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen, til å forebygge marin forsøpling fra fiskerinnæringen og rydde tapte fiskeredskap.

Det foreslås en bevilgning på 119,3 mill. kroner. Videre foreslås det at de tre utgiftsbevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 23 Prisråd for havbruk

Fiskeridirektoratet skal være sekretariat og klagemyndighet for prisrådet for havbruk. Prisrådet ble opprettet 1. januar 2024. Rådet har i oppgave å sette bindende priser til bruk ved fastsettelse av grunnrenteskattelikte inntekt fra 1. juli 2024.

Det foreslås en bevilgning på 12,4 mill. kroner.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Diverse inntekter	6 275	1 253	1 301
05	Saksbehandlingsgebyr	22 908	40 049	41 571
13	Inntekter fra salg av oppdrettstillatelser	1 515 957		
86	Forvaltningssanksjoner	2 772	10 000	4 000
	Sum kap. 3917	1 547 912	51 302	46 872

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 01 ble økt med 4,9 mill. kroner.
- Post 13 ble bevilget med 3 555,7 mill. kroner.

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene gjelder registrering av pant i akvakulturregisteret m.m.

Det foreslås en bevilgning på 1,3 mill. kroner i 2025. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene gjelder tre typer gebyr for saksbehandling: gebyr for søknader om ervervs-tillatelser o.l., gebyr ved akvakultursøknader og innmeldingsgebyr i Merkeregisteret for fiskefartøy.

Gebyrordninger skal fullt ut dekke kostnadene ved å produsere og levere tjenesten basert på kostnadseffektiv drift, jf. Finansdepartementets rundskriv om gebyr- og avgiftsfinansiering, R-112. Forbedret timeregistrering hos Fiskeridirektoratet har vist at finansieringsgraden for søknader om ervervs-tillatelser tidligere var svært lav, og gebyrsatsene ble derfor økt med 200 pst. i 2024. Det er anslått at gebyrene samlet sett nå er riktig priset i henhold til Finansdepartementets rundskriv. Fiskeridirektoratet foretar en nærmere

gjennomgang gebyrforskriftens kategorisering av søknadstyper og tilhørende gebyrnivå, som vil kunne føre til justering av gebyrstrukturen. Eventuelle forslag til endringer vil gå ut på ordinær høring.

Gebyret ved akvakultursøknader dekket heller ikke kostnadene fullt ut i 2023. En gjennomgang viser at finansieringsgraden var på 54 pst. i 2023. Gebyrforskriften for akvakultur skal imidlertid revideres, og det fremmes derfor ikke endringer i gebyrsatsene for akvakultur før ny forskrift er fastsatt. Det foreslås ikke endringer i Innmeldingsgebyret for Merkeregisteret.

Det foreslås en bevilgning på 41,6 mill. kroner i 2025.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Posten gjelder vederlag for tildeling av oppdrettstillatelser eller vekst i eksisterende tillatelser. Det tas ikke sikte på å tildele nye tillatelser til fastpris og gjennom auksjon i 2025.

Post 86 Forvaltningssanksjoner

Posten gjelder inntekter fra overtredelsesgebyr ilagt for brudd på fiskeri- og havbrukslovgivningen og administrativ inndragning av utbytte på havbruksområdet. Inntektene varierer fra år til år avhengig av mengde og type saker, klagebehandling og rettsoppgjør. Basert på innbetalinger de siste årene foreslås det å redusere bevilgningen med 6 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 4 mill. kroner i 2025.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	35 000	33 100	33 100
73	Årsavgift Merkeregisteret	7 635	3 900	3 900
74	Fiskeriforskningsavgift	414 220	365 400	340 900
76	Kontrollavgift fiskeflåten	53 564	54 500	44 400
	Sum	510 419	456 900	422 300

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 74 ble økt med 18,8 mill. kroner.
- Post 76 ble redusert med 4,3 mill. kroner.

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Inntekten dekker deler av Fiskeridirektoratets kostnader til kontroll og tilsyn med havbruksnæringen. Gebyr- og avgiftsforskriften for akvakultur skal revideres, og det fremmes derfor ikke endringer i avgiftssatsene før ny forskrift er fastsatt.

Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner i 2025.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Inntektene dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkeregisteret

og bruk av registeret til statistikk- og forvaltningsformål.

Det foreslås en bevilgning på 3,9 mill. kroner i 2025.

Post 74 Fiskeriforskningsavgift

Posten omfatter inntekt fra fiskeriforskningsavgiften. Avgiften skal bidra til å dekke kostnader til å innhente kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen og forebygge marin forsøpling fra fiskerinnæringen, blant annet ved å rydde tapte fiskeredskap.

Det foreslås en bevilgning på 340,9 mill. kroner i 2025. Reduksjonen fra saldert budsjett 2024 skyldes endret anslag på verdien av første-håndsomsetningen fra norske fiskerier i 2025.

Inntektene motsvares av utgifter på tre budsjettposter, jf. tabell 5.7.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten slik at eventuelle merinntekter kan motsvares av tilsvarende økte utgifter under de tre nevnte utgiftspostene, jf. forslag til vedtak II, 2.

Tabell 5.7 Oversikt over bevilgninger finansiert av fiskeriforskningsavgiften

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Forslag 2025
917/22	Fiskeridirektoratet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	119 300
919/76	Diverse fiskeriformål, Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	6 800
923/22	Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	214 800
	Sum	340 900

Post 76 Kontrollavgift fiskeflåten

Posten gjelder inntekter fra kontrollavgift fra fiskeflåten. Formålet med avgiften er å bidra til å dekke forvaltningens arbeid med kontroll av fiskeriene. Avgiften kreves inn av fiskesalgslagene ved avregning av oppgjør til fisker, og satsen er

0,22 pst. av brutto fangstverdi. Fartøy under 15 meter er fritatt for avgift med bakgrunn i kostnader i forbindelse med nye krav til sporing og rapportering.

Det foreslås en bevilgning på 44,4 mill. kroner i 2025. Reduksjonen i forhold til 2024 skyldes blant annet reduserte kvoteråd for torsk.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	1 409 600	1 197 000	1 244 000
61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt	2 400	2 131	2 200
71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 553	2 659	2 750
73	Tilskudd til kompensasjon for CO ₂ -avgift	346 800	346 800	500 400
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	512	1 896	1 896
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	26 806	22 105	22 940
76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	10 629	7 300	6 800
77	Tilskudd til kystrekeflåten	23 449	22 343	23 190
	Sum kap. 919	1 822 749	1 602 234	1 804 176

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 60 ble økt med 1 954,5 mill. kroner.
- Post 76 ble økt med 0,4 mill. kroner.

Oppfølging av WTO-fiskerisubsidieavtalen

WTOs ministerkonferanse i Genève vedtok 17. juni 2022 en protokoll om endring av Marrakesh-avtalen om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO-avtalen). Protokollen fastsetter at den framforhandlede avtalen om fiskerisubsidier (Agreement on Fisheries Subsidies – AFS), skal innsettes i WTO-avtalens vedlegg 1A. Protokollen ble samtidig åpnet for tilslutning fra WTO-medlemmene. I henhold til WTO-avtalens artikkel X nr. 3 må protokollen godkjennes av to tredjedeler av WTOs medlemmer for at AFS skal tre i kraft. Som følge av Stortingets vedtak 15. februar 2024 har Norge ratifisert avtalen. Per september 2024 mangler det i underkant av 30 land som må ratifisere AFS før den kan tre i

kraft. WTO-sekretariatet forventer at dette kan skje i løpet av vinteren 2024/25.

Det ble i Prop. 7 S (2023–24) som omhandler innhenting av Stortinget samtykke til godkjenning av AFS, redegjort for behovet for å etablere det nødvendige hjemmelsgrunnlaget for at Norge kan overholde forpliktelsene i avtalen. Det ble lagt til grunn at dette kan gjøres direkte i budsjettvedtakene i tillegg til at det vil bli presisert i de enkelte subsidieordningene som gjennomfører budsjettvedtaket (for eksempel forskrifter). Oppfølging av subsidieforbudene innebærer å nekte å gi eller opprettholde en subsidie dersom det foreligger brudd på en av avtalens tre forbudsbestemmelser. Det henvises til Prop. 7 S (2023–24) for nærmere beskrivelse av avtalens innhold. Det er der redegjort for at forbudene vil ha begrenset betydning for norske virksomheter. Samtidig forhandles det videre for å komme i mål med forbud mot visse former for subsidier som bidrar til overfiske og overkapasitet og som man ikke oppnådde enighet om i 2022. Det kan følgelig bli en mer omfattende fiskerisubsidieavtale på et senere tidspunkt.

For å sikre hjemmelsgrunnlag for implementeringen av AFS, presiseres det at fiskerisubsidiene

som omhandles i budsjettpostene under kap. 919 Diverse fiskeriformål kun er tilgjengelig for aktører som ikke har overtrådt noen av bestemmelsene i AFS.

Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner

Posten gjelder kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, samt provenyet fra produksjonsavgiften. Formålet med tilskuddet er at kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen, skal få en del av verdiskapingen.

I 2021 ble det innført en produksjonsavgift på laks, ørret og regnbueørret. 3 mill. kroner av avgiften benyttes til å dekke Fiskeridirektoratets kostnader til forvaltning av ordningen. 55 pst. av inntektene fra salg av nye konsesjoner fordeles til havbrukskommuner og fylkeskommuner via Havbruksfondet. Produksjonsavgiften og kommunal sektors del av vederlaget ved kapasitetsjusteringer fordeles gjennom Havbruksfondet. I Innst. 372 L (2022–2023) støttet flertallet av fylkeskommunenes andel av Havbruksfondet økes fra 12,5 pst. til 20 pst. Denne endringen fikk effekt fra og med utbetalingsåret 2024.

En del av kommunenes andel, tilsvarende 1/8 av midlene som utbetales fra Havbruksfondet, kommer til fordeling blant kommuner som har klarert ny lokalitets-MTB (maksimalt tillatt biomasse på lokalitetsnivå) innenfor siste toårsperiode, med en øvre grense på 5 mill. kroner til en enkeltkommune.

Provenyet fra eventuelle konverteringer av utviklingstillatelser inngår i Havbruksfondet på samme måte som provenyet fra ordinære tillatelser. Det er per august 2024 ikke blitt konvertert noen tillatelser i 2024.

Det foreslås en bevilgning på 1 244 mill. kroner i 2025.

Post 61 Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt

Ordningen skal gi støtte til konkrete kommunale tiltak som tilrettelegger for at ungdom kan få erfaring i fiskeriyrket. Dette er en nasjonal søknadsbasert tilskuddsordning, og tilsagn vil bli gitt etter en samlet vurdering av de innkomne søknadene.

Det foreslås en bevilgning på 2,2 mill. kroner i 2025.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner

Midlene brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det foreslås en bevilgning på 2,7 mill. kroner i 2025, fordelt med 1,5 mill. kroner til Norges Fiskarlag og 1,2 mill. kroner til Den Indre Sjømannsmisjon. Tilskuddet forvaltes av Fiskeridirektoratet.

Post 73 Tilskudd til kompensasjon for CO₂-avgift

Fiskeflåten har siden 2020 vært pålagt full CO₂-avgift. For å lette omstillingen for næringen ble det opprettet en midlertidig kompensasjonsordning, som skulle avvikles fra 2025. Ordningen forvaltes av Garantikassen for fiskere. Kompensasjonen utbetales etterskuddsvis, slik at kompensasjon for avgift det ene året utbetales i det påfølgende året.

Regjeringen foreslår å øke CO₂-kompensasjonsordningen for fiskeflåten i 2025. Kompensasjonsordningen er ikke knyttet til drivstoffkjøp, men innrettet slik at den gir incentiv til energi-effektivisering. Fiskeflåten er inndelt i tre grupper; kystflåten, havflåten og kystrekeflåten. Kompensasjonen beregnes ut fra det enkelte fartøyets andel av samlet førstehåndsverdi av landet fangst i nære farvann i den kompensasjonsgruppen fartøyet tilhører. Det vil fra utbetalingen i 2025 gjøres justeringer i gjennomføringen av ordningen, for å kunne føre bedre kontroll med at det kun er fangst tatt med avgiftsbelagt drivstoff som inngår i beregningsgrunnlaget for kompensasjon.

CO₂-avgiften per liter marin gassolje var på 3,17 kroner i 2024, mot 2,53 kroner i 2023. Det foreslås å øke rammen til kompensasjonsordningen med 153,6 mill. kroner til 500,4 mill. kroner, slik at kompensasjonsgraden i 2024 blir om lag den samme som i 2023.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Bevilgningen dekker eventuell utbetaling av erstatning til fiskere etter to erstatningsordninger:

- erstatning som følge av beslagleggelse av fiskefelt etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 8-2 og FOR 2008-12-12-1357
- kompensasjon til fiskere for tapt fangsttid ved lokalisering, opptak og ilandbringelse av skrap som ikke stammer fra petroleumsvirksomhet etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 10-18 og FOR-2009-06-19-700

Sakene behandles i erstatningsnemnder. Fiskeridirektoratet er sekretariat for nemdene. De fleste sakene om erstatning gjelder økonomisk tap som følge av seismikkinnsamling. Utbetaling av erstatninger varierer mye fra år til år. Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner for 2025.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Posten dekker utgifter til ordninger som skal bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen, samt til utstedelse av fangstsertifikat. For 2025 tas det sikte på å finansiere førings-tilskudd, Catch Certificate, tilskudd til selfangst og mottak av selprodukter og ordningen med garantilott for fiskere. Andre mindre ordninger kan også være aktuelle.

Føringstilskudd

Føring innebærer frakt av fangst fra ett område til et annet. Formålet med ordningen med føringstilskudd er å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet, og bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre råstoff ut av over-skuddsområder. Tilskuddet har vært bevilget over statsbudsjettet siden 2005, da hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag ble avviklet. Det er fiskesalgslagene som administrerer føringstilskuddene. I 2024 er det avsatt 14,3 mill. kroner til føringstilskudd på posten. Fiskesalgslagene finansierer også en andel av føringstilskuddet gjennom bruk av administrativt inndratte midler. Disponeringen av de inndratte midlene er regulert i en egen forskrift. I 2024 er rammen for salgslagenes bruk av inndratte midler til føring på 15,7 mill. kroner.

Catch Certificate

Stadig flere land stiller krav om at villfanget fisk som eksporteres, skal ledsages av et offentlig utstedt fangstsertifikat. Siden 2010 har det vært utstedt slik fangstdokumentasjon ved eksport til EU, basert på en avtale mellom Norge og EU. Med bakgrunn i EUs IUU-forordning vil denne avtalen utløpe 10. januar 2026. Innen den tid må Norge og EU komme til en ny enighet om utstedelse av fangstdokumentasjon. Det utstedes videre sertifikater ved eksport av sjømat til Storbritannia, Ukraina, Serbia og Japan. For Japan

utstedes det for tiden sertifikater for visse produkter, blant annet krabbe og makrell.

Ansvaret for utstedelse av fangstsertifikater i Norge er lagt til fiskesalgslagene som del av deres kontrolloppgaver. Salgslagene har opprettet et felles selskap, Cath Certificate SA, som løser oppgaven på vegne av alle salgslagene.

Det følger av forskrift om fangstsertifikat m.v. at salgslagene utsteder og godkjenner norske fangstsertifikater til eksportør av partier av norskfanget fisk, samt lager- og produsenterklæringer for partier av fisk som ikke er norskfanget. Kopi av godkjente dokumenter formidles til Fiskeridirektoratet som er verifikasjonsmyndighet.

Tilskuddet skal dekke kostnader knyttet til drift av Catch Certificate SAs portal for utstedelse av norske fangstsertifikater, herunder lønnskostnader, drift og vedlikehold av portalen m.m.

Selfangst

Formålet med tilskuddet er å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring. Målgruppen for ordningen er rederier og mottak for selprodukter. Fiskeridirektoratet administrerer ordningen og utbetaler tilskuddene. I 2023 ble det utbetalt støtte for 1,5 mill. kroner til ett fartøy og ett mottak.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen og administreres av Garantikassen for fiskere. Ordningen er regelstyrt, som innebærer at fiskere som tilfredsstiller vilkårene, er berettiget til garantilott.

Nivået på utbetalingene har holdt seg stabilt de siste årene. Utbetalingene for 2023 gikk ned og utgjorde om lag 163 000 kroner.

Rapporteringsutstyr til fiskeflåten

Det ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2022 vedtatt å opprette en tidsavgrenset tilskuddsordning i 2022 og 2023 for å redusere kostnaden ved innføringen av nye rapporteringskrav for fiskeflåten under 15 meter. Tilskuddet er en engangsstøtte på 7 000 kroner per fartøy og skal dekke deler av kostnaden til innkjøp og installasjon av nytt utstyr. Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere.

Det ble satt av til sammen 27 mill. kroner til ordningen i 2022 og 2023. Da iverksettelsen av ERS-forskriften for nye fartøygrupper har blitt skjøvet ut i tid i forhold til opprinnelig plan, er også tidsplanen for utbetaling av tilskudd skjøvet tilsvarende. Per 31.12.2023 var det utbetalt 11,2 mill. kroner. Resterende midler under ordningen vil bli utbetalt til flåten under 10 meter når disse blir omfattet av forskriften. Det vil ikke bli avsatt nye midler til ordningen i 2025.

Tilskuddsordningen i det frie fisket etter kongekrabbe

Det ble i perioden 2010–2018 lyst ut midler til en mindre tilskuddsordning i det frie fisket etter kongekrabbe. Formålet med ordningen var å begrense spredningen av kongekrabbe utenfor kvoteregulert område. Fiskeridirektoratet har siden 2019 ikke funnet det forsvarlig å aktivere tilskuddsordningen pga. problemer med ulovlig omsetning av kongekrabbe og problemer med å kontrollere ordningen. Antallet fartøy som har levert fangst i det frie fisket etter kongekrabbe utenfor kvoteområdet har likevel økt de siste årene pga. gode priser. Havforskningsinstituttets overvåking viser at tettheten av krabbe vest for Nordkapp har vært vedvarende lav de siste årene. Det foreslås derfor å avvikle tilskuddsordningen. Dersom overvåkingen viser at kongekrabben igjen begynner å spre seg, vil Nærings- og fiskeridepartementet vurdere nødvendige tiltak.

Budsjettforslag 2024

Det foreslås en bevilgning til tilskudd til nærings-tiltak i fiskeriene på til sammen 22,9 mill. kroner i 2025.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Tilskudd gis til bruk av fartøy og andre ekstra-kostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Fiskeridirektoratet forvalter ordningen. Det er i senere tid blant annet gitt støtte til utvikling av nedbrytbare fiskeredskap, miljøvennlig snøkrabbeteine, akustisk gjenfinning av tapte fiskeredskaper, alternative slitematter i trålfiske og energieffektiviseringstiltak.

Det foreslås en bevilgning på 6,8 mill. kroner i 2025.

Det foreslås at bevilgningene på de tre utgiftspostene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 77 Tilskudd til kystrekeflåten

Regjeringen foreslår å videreføre den midlertidige tilskuddsordningen for kystrekeflåten, på grunn av den vanskelige situasjonen de økte drivstoffprisene har ført til for denne flåtegruppen. Ordningen blir administrert av Garantikassen for fiskere.

Det foreslås en bevilgning på 23,2 mill. kroner til ordningen.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
920	Norges forskningsråd	2 195 663	2 263 500	2 138 100	-5,5
922	Romvirksomhet	4 857 392	2 075 780	1 613 532	-22,3
923	Havforskningsinstituttet	1 266 577	1 341 105	1 776 294	32,5
924	Internasjonale samarbeids- programmer	664 082	371 700	387 900	4,4
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	514 337	414 433		-100,0
928	Annen marin forskning og utvikling	217 315	215 800	223 980	3,8
930	Design og arkitektur Norge	23 798	27 800	28 510	2,6
935	Patentstyret	323 792	338 500	363 020	7,2
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 930	8 750	9 363	7,0
2421	Innovasjon Norge	63 212 827	67 044 580	68 093 650	1,6
2426	Siva SF	1 359 885	317 405	328 390	3,5
	Sum kategori 17.20	74 643 598	74 419 353	74 962 739	0,7

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	2 120 730	2 120 125	2 180 076	2,8
30–49	Nybygg, anlegg mv.	33 071	20 763	8 151	-60,7
50–89	Overføringer til andre	7 853 182	7 823 465	7 414 512	-5,2
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	64 636 615	64 455 000	65 360 000	1,4
	Sum kategori 17.20	74 643 598	74 419 353	74 962 739	0,7

Inntekter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
3923	Havforskningsinstituttet	452 904	455 330	693 042	52,2
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	243 823	199 414		-100,0
3935	Patentstyret	126 001	146 300	158 659	8,4
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	533	731	559	-23,5
5325	Innovasjon Norge	61 777 469	63 102 500	64 200 000	1,7
5326	Siva SF	77 000	62 000	67 000	8,1
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til Patentstyret	166 224	202 200	213 000	5,3
5613	Renter fra Siva SF	20 693	11 200	10 200	-8,9
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	658 478	1 069 600	814 500	-23,9
	Sum kategori 17.20	63 523 125	65 249 275	66 156 960	1,4

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. I tillegg bevilges midler til forvaltningsrettet marin forskning. Inntektene knyttet til programkategorien er i hovedsak oppdragsinntekter, gebyrer, sektoravgifter, renteinntekter og lånetransaksjoner.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringsrettet forskning og innovasjon og marin forvaltningsrettet forskning.

Næringsrettet forskning og innovasjon

Mål

Forskning, utvikling og innovasjon er avgjørende innsatsfaktorer for å fremme økt produktivitet og omstillingsevne i norsk næringsliv. Departementets bevilgninger til forskning og innovasjon i næringslivet skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer.

Innovasjon er en av de viktigste drivkreftene for å opprettholde og utvikle Norges konkurransevne, verdiskaping og velstand. Verdiskaping og produktivitetsvekst krever både fornyelse og forbedring. Innovasjon er en betegnelse på vellykket fornyelse og innebærer at virksomheter og

entreprenører tar i bruk ny kunnskap, bruker eksisterende kunnskap på nye måter, utvikler nye produkter og løsninger og finner nye bruksområder.

Det meste av forskning og innovasjon i næringslivet foregår uten støtte fra det offentlige. Det viser at det er lønnsomt for næringslivet å investere i forskning og innovasjon. Forskning og innovasjon som utføres og finansieres av én virksomhet, kan også anvendes av og skape verdier for andre virksomheter og for samfunnet som helhet. Offentlig støtte til forskning og innovasjon skal bidra til at næringslivet satser mer på forskning og nyskaping enn det ellers ville ha gjort, fordi den samfunnsøkonomiske nytteverdien av forskning og innovasjon er høyere enn den privatøkonomiske nytten som følge av spredning av kunnskap og informasjon. Det samfunnsøkonomisk optimale nivået på investeringer i forskning og innovasjon antas dermed å være høyere enn det nivået man får gjennom hver enkelt aktørs privatøkonomiske nytte/kostvurderinger av egne investeringer i forskning og innovasjonsaktiviteter. I tråd med dette er formålet med offentlig støtte til forskning og innovasjon å gi næringslivet insentiver til å investere mer, ha høyere ambisjonsnivå og/eller gjennomføre prosjek-

tene raskere enn hva de ville ha gjort uten offentlig støtte.

Kunnskap, kompetanse, kundebehov, konkurransesituasjon, initiativ blant medarbeiderne, internasjonalt samarbeid, tilgjengelig infrastruktur, institusjoner, regelverk og økonomiske rammebetingelser er noen av faktorene som kan påvirke innovasjonsnivået i næringslivet. En rekke politikk-områder har derfor betydning for innovasjonsevnen, blant annet utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepolitikken, skattepolitikken, samferdselspolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og politikk for offentlige innkjøp. Innovasjon krever et godt samspill mellom ulike aktører, og en helhetlig innovasjonspolitik avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikk-områder. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere regjeringens politikk og virkemidler for å fremme innovasjon i næringslivet.

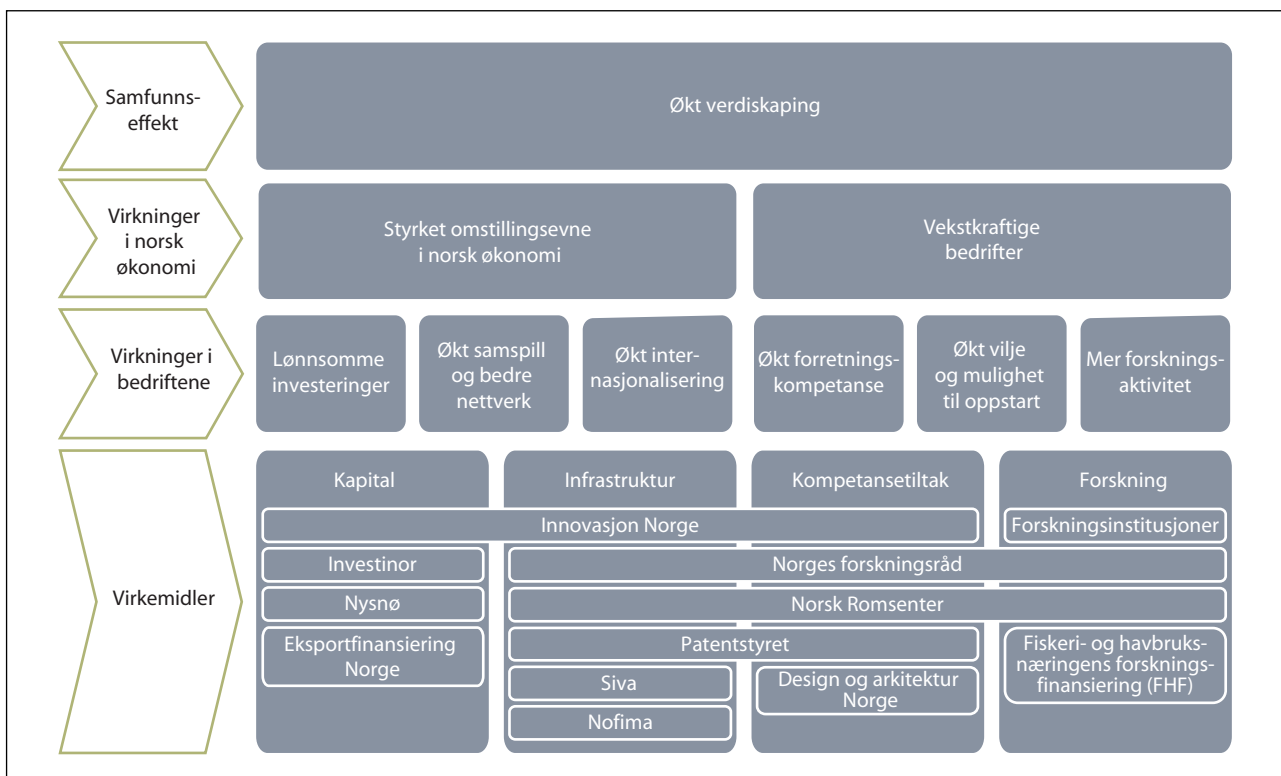
Aktører og virkemidler

Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til næringsrettet forskning og innovasjon blir forvaltet av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, Norsk Romsenter, Siva, Patentstyret, Design og arkitektur Norge (DOGA) og Nofima. I tillegg tildeles støtte gjennom Skatte-

funn, som gir et ekstra skattefradrag for forskning og utvikling (FoU). Skattefunn er den ordningen som flest foretak anvender. Ordningen er hjemlet i Skatteloven og forvaltes av Finansdepartementet og Skatteetaten, jf. omtale i Prop. 1 LS (2024–2025) *Skatter og avgifter 2025*. Forskningsrådet forhåndsgodkjenner FoU-innholdet basert på søknader innenfor skatteåret. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS tildeles også midler til næringsrettet FoU.

Videre deltar Norge i en rekke næringsrelevante EU-programmer i perioden 2021–2027, inkludert rammeprogrammet for forskning og innovasjon Horisont Europa, investeringsprogrammet InvestEU, EUs romprogram, Programmet for et digitalt Europa, Det europeiske forsvarsfondet og EUs indre markedsprogram. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om FoU-relatert romvirksomhet i Den europeiske romorganisasjonen (ESA). Deltakelse i programmene som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, omtales nærmere under kap. 922 og 924.

I tillegg bidrar flere andre aktører og virkemidler til forskning og innovasjon i næringslivet, blant annet Investinor AS, Nysnø Klimainvesteringer AS og Eksportfinansiering Norge, jf. omtaler under henholdsvis kap. 952, 953 og 2460. Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig virke-

Figur 5.3 Sammenhengen mellom virkemidlene for forskning og innovasjon

middelapparat for næringsrelevant forskning og innovasjon. Virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet bidrar til infrastruktur, tilførsel av kapital, kompetanse og forskning. Figur 5.3 illustrerer sammenhengene mellom målene om

økt verdiskaping gjennom styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter og virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet, mens boks 5.1 og 5.2 beskriver de forskjellige virkemidlene og virkningene de skal skape i næringslivet.

Boks 5.1 Offentlige virkemidler for forskning og innovasjon

Kapital

Tilgang på kapital og kompetanse er viktig for etableringen og utviklingen av vekstbedrifter som har betydning for omstillings- og vekstevnen i norsk økonomi. På grunn av høy teknologisk risiko, høy markedsrisiko, mangel på investorkompetanse og nettverk kan det være utfordrende å få private investorer til å investere i denne typen bedrifter i det omfang som er antatt samfunnsøkonomisk lønnsomt. Statlige virkemidler skal bidra til å korrigere denne type markedssvikt både ved å utløse privat kapital til tidligfaseselskapene og ved utvikle investeringsmiljøene slik at tidligfasebedrifter med høyt vekstpotensial får tilgang på kapital og kompetanse. Kapitalvirkemidlene omfatter lån, garantier og egenkapital.

Forskning

Virkemidlene for forskning utløser forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette kan føre til nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Regjeringens FoU-virkemidler omfatter blant annet støtte til forskningsprosjekter (tilskudd og skattefradrag), kommersialisering av forskningsresultater fra offentlig finansiert forskning, utdanning av FoU-personell, samarbeid mellom næringsliv og akademia og midler til mobilisering til og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa).

Infrastruktur

Støtten til infrastruktur fremmer verdiskapende forskning og innovasjon. Virkemidlene inkluderer både fysisk infrastruktur og immateriell infrastruktur, som møteplasser, samarbeidsplatt-

former og tilgang til forskningsmiljøer med relevant kunnskap og kompetanse. Eksempler på virkemidler er eiendomsvirksomhet, inkubatorer, institutter, katapultordningen, klyngeprogram, pilot- og demonstrasjonsanlegg, satellittsystemer, forskningsfartøy, forskningsstasjoner, forskningsinfrastruktur, tildeling av industrielle rettigheter og støtte til laboratorier.

Kompetansetiltak

Støtten til kompetansetiltak går til veiledning og rådgivning for å fremme verdiskapende forsknings- og innovasjonsaktiviteter. I tillegg til rendyrkede kompetansetjenester inngår ofte veiledning og rådgivning som del av andre virkemidler. Det dreier seg eksempelvis om rådgivning som skal bidra til økt forretningsforståelse, økt forståelse for designmetodikk, utvikling av forskningsprosjekter og veiledning i hvordan bedriftene kan forvalte sine immaterielle verdier.

Grunnfinansiering av instituttsektoren

Instituttsektoren er leverandør av FoU-tjenester for næringsliv og offentlig sektor og skal bidra til bærekraftig utvikling og omstilling gjennom forskning av høy kvalitet og relevans.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for flere forskningsinstitutter og tilfører midler til disse både gjennom et grunnfinansieringssystem administrert av Forskningsrådet, og ved direkte driftsbevilgninger over departementets budsjett. Grunnbevilgningen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til primærnæringsinstituttene Nofima AS og SINTEF Ocean AS og til de teknisk-industrielle instituttene Institutt for energiteknikk (IFE), Norce, Norges Geotekniske Institutt (NGI), NORSAR, Norsk Regnesentral, RISE PFI og Sintef.

Boks 5.2 Virkninger av virkemidlene i næringslivet

Formålet med de offentlige virkemidlene for forskning og innovasjon er å utløse positive virkninger i virksomhetene som ikke ville funnet sted uten den offentlige innsatsen. For å oppnå ønskede virkninger må virkemidlene også fungere godt i samspill.

Lønnsomme investeringer

Virkemidlene skal bidra til at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme forsknings- og innovasjonsprosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, utløses i næringslivet, blant annet gjennom direkte finansiell støtte (lån eller tilskudd), risikoavlastning for private investorer og ved å gjøre det enklere for bedriftene å få banklån.

Økt samspill og bedre nettverk

Virkemidlene skal gjøre det enklere for bedriftene å samarbeide, utvikle og utnytte kunnskap gjennom blant annet klynger, nettverk og forsknings- og innovasjonssentre.

Økt internasjonalisering

Virkemidlene skal stimulere norsk næringsliv til bedre å utnytte de mulighetene som finnes i

internasjonale markeder gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt forretningskompetanse

Virkemidlene skal øke gründeres og bedrifters evne til markedsorientering gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt vilje og mulighet til oppstart

Virkemidlene skal stimulere til oppstart av ny virksomhet gjennom tilgang på kapital, kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Mer forskningsaktivitet

Virkemidlene skal stimulere til økte FoU-investeringer i næringslivet gjennom infrastruktur, tilskudd og veiledning, og til næringsrelevant kunnskapsoppbygging i instituttsektoren gjennom grunnfinansiering.

Status og resultater

Nedenfor gis en omtale av status og resultater for innsatsområder og tiltak som anses som sentrale for å oppnå de ønskede virkningene av bevilningene til forskning og innovasjon over næringsministerens og fiskeri- og havministerens budsjetter.

Den næringsrettede forsknings- og innovasjonsinnsatsen

Nyskaping og omstilling skjer kontinuerlig i næringslivet, og de konkrete virkningene av de offentlige virkemidlene for næringsrettet forskning og innovasjon materialiserer seg ofte ikke før det er gått lang tid.

Hovedformålet med de næringsrettede forsknings- og innovasjonsvirkemidlene har ligget fast over tid. Den globale konteksten disse virkemidlene skal virke innenfor, er imidlertid stadig

under utvikling. Det haster med tiltak for å nå klimamålene, og etterspørselen etter grønne løsninger øker internasjonalt. Sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn påvirker også rammene for innretning og utøvelse av nasjonal og regional forsknings- og innovasjonspolitik. Ulike politikkområder og -formål må ses i sammenheng, også forholdet mellom næringspolitikk, klimapolitikk, energipolitikk og sikkerhets- og beredskaps-hensyn. Samtidig skaper endrede etterspørselsmønstre og behov nye muligheter for norske bedrifter i et internasjonalt marked.

Den offentlige innsatsen rettet mot grønn omstilling i næringslivet ble videreført og styrket i 2023, blant annet gjennom målrettede ordninger som Grønn plattform og Grønne vekstlån. Regjeringen innførte i statsbudsjettet for 2023 et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for

2030 og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Virkemiddelapparatet skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet. Hovedprinsippet videreføres med noen mindre justeringer i 2025, jf. omtale av «Prioriteringer 2025» under.

For å dokumentere og følge opp den grønne dreiningen av virkemiddelapparatet ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. Virkemiddelaktørene leverte et forslag til løsning i juni 2023 og har fra 1. januar 2024 implementert klassifisering av prosjekter med potensiell positiv effekt på klima og miljø. Virkemiddelaktørene jobber videre med utvikling av en løsning for rapportering på «do no significant harm-prinsippet», for implementering i løpet av 2024. Den grønne dreiningen av det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av den generelle innsatsen rettet mot videre utvikling av virkemiddelapparatet, jf. omtale under. Virkemiddelaktørenes innsats og tjenesteporteføljer bidrar i økende grad til at næringslivet kan forfølge mulighetene som ligger i det grønne skiftet nasjonalt og internasjonalt.

Status for arbeidet i Innovasjon Norge, Forskningsrådet og de andre virkemiddelaktørene utdypes i de relevante budsjettkapitlene.

Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomfører årlige FoU-undersøkelser for næringslivet. Næringslivet utførte forskning og utviklingsarbeid (FoU) for knapt 43 mrd. kroner i 2022. Justert for pris- og lønnsvekst var realnivået opp 5,4 pst. fra året før. Over tid har det vært en betydelig vekst i næringslivets satsing på FoU og andelen foretak som har FoU (egenutført eller innkjøpt). I perioden 2011–2022 har kostnadene til egenutført FoU hatt realvekst i alle år unntatt 2018 og 2021. Foretakene kjøpte i tillegg FoU-tjenester for knapt 10 mrd. kroner i 2022, blant annet fra akademia, forskningsinstitutter og utlandet.

Det er tjenestenæringene som utfører mest FoU i næringslivet, og sto for hele 58 pst. av næringslivets samlede egenutførte FoU i 2022. Med investeringer på 24,7 mrd. kroner hadde disse næringene samlet en nominell vekst på 10,3 pst. Bidraget fra *andre næringer* (inkl. utvinning av olje og gass) er relativt lite (om lag 4,6 mrd. kroner), men vokste likevel med 12,5 pst. (nominelt). FoU i *industrien* utgjorde 13,5 mrd. kroner og viste en samlet vekst på 14,2 pst. fra

2021 (nominelt). Det er første gang siden 2018 at industrien har hatt et år med større prosentvis vekst enn tjenestenæringene. Trendveksten i tjenestesektoren har likevel vært høyere enn i industrien gjennom flere ti-år.

SSBs presentasjon av den nasjonale forskningsstatistikken deler de forskningsutførende virksomhetene inn i næringsliv, universitets- og høyskolesektor, og instituttsektor. Forskningsinstituttene består av ulike virksomheter som selger FoU-tjenester eller finansieres av myndighetene, mange med kombinert finansiering. I andre land og i internasjonal statistikk fra Eurostat og OECD kategoriseres forskningsinstitutter som henholdsvis næringsliv eller offentlig ettersom hovedkilden til instituttens inntekter er næringslivet eller myndighetene. Når norsk forskningsstatistikk følger internasjonale prinsipper for næringsstatistikk, utgjør næringslivets forskning 49,1 mrd. kroner i 2022 eller om lag 15 pst. mer enn i den norske publiseringen.

SSB gjennomfører Innovasjonsundersøkelsen for næringslivet hvert annet år og la sist fram resultater i 2023. Undersøkelsen viste at 57 pst. av norske foretak introduserte innovasjon eller utførte innovasjonsaktivitet i løpet av treårsperioden årene 2020–2022. Andelen norske foretak som introduserer innovasjon eller utfører innovasjonsaktivitet, har gått ned sammenlignet med de to foregående undersøkelsene. Om denne utviklingen har sammenheng med pandemien, er fortsatt uklart. Innovasjonsundersøkelsen viste imidlertid at andelen av innovatørene som hadde innovasjoner med miljøfordeler, enten for foretaket selv eller for brukerne av foretakets produkter, økte fra 64 til 71 pst.

I EUs årlige European Innovation Scoreboard (EIS) rangeres Norge som en sterk innovatør, i den nest øverste av fire grupper. I EUs omtale av Norge trekkes det fram at resultatene over tid har økt i forhold til EU-landene. Noe av forbedringen har likevel sammenheng med definisjonsendringer i den norske Innovasjonsundersøkelsen, som inngår i grunnlaget for EIS.

Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Det næringsrettede virkemiddelapparatet er en sentral del av verktøykassen i næringspolitikken sammen med de mer generelle rammebetingelsene for næringslivet. For å oppnå målene i næringspolitikken må det næringsrettede virkemiddelapparatet være omstillingsdyktig og tilpasset framtidens næringsliv. Regjeringen har derfor

satt i gang utviklingen av «Virkemiddelapparatet 2.0». Regjeringen har følgende ambisjoner for arbeidet:

- Det skal være én vei inn for brukerne gjennom mer helhetlige brukerreiser på tvers av det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Virkemiddelapparatet skal utløse mer verdiskapende næringsutvikling i hele landet gjennom økt koordinering og samarbeid på tvers.
- Virkemiddelapparatet skal koordinere sin innsats for grønn omstilling og for å legge til rette for grønne industrietableringer

Arbeidet med Virkemiddelapparatet 2.0 er en pågående prosess med flere utviklingsløp. De forskjellige utviklingsløpene bygger på innspill og tilbakemeldinger fra virkemiddelaktørene selv, brukere og partene i arbeidslivet. Innovasjon Norge, Siva, Eksfin, Forskningsrådet, DOGA og Enova er blant de mest sentrale virkemiddelaktørene i arbeidet. Innsatsen i virkemiddelapparatet rettet mot grønn omstilling er beskrevet over i omtalen av «Den næringsrettede forsknings- og innovasjonsinnsatsen».

Noen utviklingsløp følges opp gjennom virkemiddelaktørenes ordinære drift, mens andre følges opp i tverrgående prosesser. Samlet setter utviklingsløpene søkelys på forenkling, økt brukervennlighet og bedret henvisningskompetanse og -kultur i virkemiddelapparatet. Regjeringen er også opptatt av at virkemiddelaktørenes samarbeid i møte med næringslivet skal fungere godt. Godt samarbeid avhenger blant annet av tydelige grenseflater og at det ikke er unødig overlapp mellom aktørenes virkemidler. Dersom det avdekkes unødig overlapp i forbindelse med Virkemiddelapparatet 2.0-arbeidet, vil regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Ett av de viktigste tiltakene i dette arbeidet er utviklingen av den digitale inngangen «Én vei inn» til virkemiddelapparatet. Gjennom Én vei inn kan næringslivet henvende seg til ett sted for å få rask avklaring og veiledning til videre kontakt med virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge er prosjektleder for Én vei inn, men samarbeider tett med de andre involverte virkemiddelaktørene om utviklingen. Samfunnsøkonomisk analyse (SØA) gjennomførte en underveisevaluering av Én vei inn på oppdrag fra Innovasjon Norge i 2023. Funnene fra evalueringen tyder på nytten ikke overgår kostnadene så langt, men at økt kjennskap til tjenesten i næringslivet, utvidelse til flere virkemiddelaktører og økt brukervennlighet kan øke nyttevirkningene.

I løpet av 2023 ble fem nye aktører koblet på Én vei inn-samarbeidet. Ved inngangen til 2024 besto samarbeidet av de seks nasjonale virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, Forskningsrådet, Siva, Eksfin, Enova og Patentstyret, og fylkeskommunene Agder, Finnmark, Innlandet, Nordland og Vestland. Gjennom disse fylkene dekkes også lokaltilbudet til næringslivet i over 100 kommuner. I 2023 ble det sendt inn over 2 700 henvendelser gjennom Én vei inn, mot om lag 2 100 i 2022. Undersøkelser i regi av Innovasjon Norge tyder på at brukerne stort sett synes løsningen er enkel i bruk.

Tiltak for å møte næringslivets kompetansebehov

Norges konkurransekraft er avhengig av et næringsliv som har høy og relevant kompetanse og god omstillingsevne. Kompetanse er grunnlaget for å håndtere komplekse utfordringer og for hensiktsmessige omstillinger både i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Hvordan forskningskompetanse og -resultater kan tas i bruk og spres i næringslivet, er derfor sentralt i regjeringens forsknings- og innovasjonspolitiske satsinger.

I Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* framgår det at regjeringen prioriterer kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv, for det grønne skiftet og for å ha gode velferdstjenester i hele landet til å håndtere den demografiske utviklingen. Arbeidsstyrkens kompetanse er en nøkkelfaktor for verdiskaping og et prioritert satsingsområde for regjeringen. Behovet for kompetanse varierer mellom regioner, næringer og bransjer og endres over tid. Norge må derfor ha læringsarenaer og et utdanningssystem som fanger opp skiftende kompetansebehov på en effektiv og god måte. I meldingen ble det presentert nærmere femti tiltak som følges opp langs ulike spor og på ulike måter. Disse er i hovedsak knyttet til dimensjonering av utdanningssystemet, utdanning i hele landet, finansiering av universiteter og høyskoler, læring i arbeidslivet, kvalifisering av arbeidskraftreserven og bruk av kompetanse fra utlandet. Blant tiltakene finner vi videreføring og videreutvikling av treparts bransjeprogram og industrifagskolen. Det vises til nærmere omtale i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Universiteter og høyskoler skal tilby undervisning og utføre forskning, men har også et ansvar for å bidra til spredning og formidling av kunnskap og bidra til innovasjon og verdiskaping. Samarbeid mellom næringslivet, universitets- og høyskolesektoren, forskningsinstitutter og offentlig

sektor er viktig når det gjelder å ta kunnskapen fra høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner i bruk. Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet og andre relevante departementer samarbeider om tiltak for at universitetene og høyskolene (UH) og helseforetakene skal ta et større ansvar for kommersialiseringsarbeid i tidlig fase. Forskningsresultater må komme samfunnet til gode. Ideer fra forskning kan bidra til nye arbeidsplasser, innovasjon og verdiskaping. Institusjonene har selv ansvaret for hvordan de organiserer dette arbeidet. Kunnskapsdepartementet har i sin styringsdialog med UH-institusjonene lagt større vekt på dette feltet de senere årene. Det vises til nærmere omtale i departementets budsjettproposisjon.

Det vil bli et stort behov for IKT- og teknologi-kompetanse fram mot 2030, og etterspørselen etter arbeidskraft med IT-kompetanse er i dag større enn tilgangen. OECD anbefaler at Norge må bli bedre til å ta i bruk nye teknologier og utvikle digital kompetanse for økt innovasjon og konkurransekraft. Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet i arbeidet med en digitaliseringsstrategi og et veikart for det teknologi-baserte næringslivet. Det økte behovet for digital kompetanse og arbeidskraft vil bli adressert i den kommende strategien og veikartet.

Stimulering av økt internasjonalisering gjennom deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid er av stor betydning for Norge. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon Horisont Europa er den største enkeltsatsingen fra norske myndigheter innen internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid. Deltakelse her gir tilgang på ny kunnskap, teknologi, nettverk, markeder og infrastruktur for norske bedrifter. I Horisont Europa (2021–2027) har innovasjon fått en styrket rolle, og det er en egen innovasjons-søyle hvor Det europeiske innovasjonsrådet og europeiske innovasjonsøkosystemer utgjør hoveddelen.

I Horisont Europa er målet om norsk returandel av midlene som blir lyst ut i programmet satt til 2,8 pst. Per mai 2024 ligger Norge på 3,29 pst. returandel. Nærings- og fiskeridepartementet har et særskilt ansvar for næringsrelevant forskning og innovasjon generelt og marin- og maritim forskning spesielt. Forskningsrådet og Innovasjon Norge samarbeider for å styrke den

norske deltakelsen. Det er gjennomført flere tiltak de siste årene, blant annet styrking av stimuleringsmidler og bedre synliggjøring av mulighetene som finnes i EUs forskningssamarbeid, ved mobiliseringskonferanser og møter. Forskningsrådet og Innovasjon Norge vil framover fortsette arbeidet med å mobilisere norske deltakere og få på plass et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og EU-virkemidler. For nærmere omtale av Norges deltakelse i Horisont Europa vises det til Prop. 1 S (2024–2025) for Kunnskapsdepartementet.

Stimulering av økt FoU i næringslivet

Forskning og utvikling er avgjørende innsatsfaktorer for å framstille og omsette kunnskap til innovasjon og høyere produktivitet. Norsk næringsliv har hatt vekst i FoU-investeringene over det siste tiåret. Regjeringen mener at en ytterligere styrking av FoU i næringslivet er helt sentralt for å bedre omstillingsevnen og øke verdiskapingen framover. Regjeringen la derfor i april 2024 fram sin strategi for å øke næringslivets investeringer i FoU. Dette er en oppfølging av Hurdalsplattformen, og Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Kunnskapsdepartementet om arbeidet. Strategien har en bred inngang og ser både på ulike rammebetingelser og mer målrettede FoU-virkemidler. Gjennom strategien ønsker regjeringen å legge til rette for tilstrekkelig relevant FoU-kompetanse, og at samfunnet får nytte av den kunnskapen som blir skapt.

Satsing på kunnskap og teknologi i havnæringene

FNs havforskningstiår (2021–2030) for bærekraftig utvikling er en viktig kontekst for arbeidet knyttet til hav og kyst. Norges bidrag i denne satsingen har som mål å styrke både den nasjonale og den internasjonale kompetansen. Høynivå-panelet for en bærekraftig havøkonomi (Havpanelet), som er ledet av Norge og Palau, har pekt på sammenhengen mellom havøkonomien, god havforvaltning og rike og rene hav.

Hav og kyst er en tematisk prioritering i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning*. Det kanaliseres betydelige midler til kunnskap og teknologi i havnæringene gjennom Forskningsrådet og Innovasjon Norge, jf. omtale under kap. 920 og kap. 2421. Tilskudd til Nofima for næringsrettet marin forskning omtales under kap. 928, post 72. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS er også en sentral aktør innen næringsrettet marin forskning og utvikling.

Satsing på forskning, teknologi og infrastruktur innenfor romvirksomhet

Norsk romvirksomhet skal bidra til å oppnå mål innen en rekke politikkområder, som klima- og miljø, samfunnsikkerhet, transport og forskning.

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom den europeiske romorganisasjonen ESA og EUs romprogram for perioden 2021–2027. I tillegg arbeider regjeringen for norsk deltakelse i Secure Connectivity/GOVSATCOM (sikker satellittkommunikasjon) og SSA (romovervåking). Deltakelse i europeisk romsamarbeid sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastrukturelementer. Deltakelse gir også samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, forskning, teknologiutvikling og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige oppgaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter er statens strategiske, rådgivende, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet. Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer og for å legge til rette for bedre utnyttelse av rombaserte tjenester i norsk forvaltning, næringsliv og forskningsmiljøer.

Norge har to statseide selskaper for romvirksomhet:

- Andøya Space AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, blant annet i form av oppskyting av forskningsraketter, slipp av forskningsballonger, testing av missilteknologi. I 2023 ble romhavnen Andøya Spaceport åpnet. I august 2024 ga Nærings- og fiskeridepartementet tillatelse til Andøya Spaceport AS til å drive romhavnen Andøya Spaceport.
- Space Norway AS drifter sjøfiberkabelen til Svalbard og romrelatert infrastruktur for norske forvaltningsetater, sørger for kommunikasjon til Trollstasjonen i Antarktis og bygger satellitter som skal gi bredbåndskommunikasjon i nordområdene.

Med bakgrunn i utviklingen i romsektoren og Norges internasjonale forpliktelser utarbeider Nærings- og fiskeridepartementet en ny lov om aktivitet i verdensrommet. Loven skal fastsette de overordnede rammene for framtidens norske romvirksomhet. Det tas sikte på at et lovforslag oversendes Stortinget til behandling innen utgangen av 2024. Det vises til omtale under kap. 922.

Stimulering av grønn omstilling og vekst gjennom Grønn plattform

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Ordningen gir støtte til store, ambisiøse prosjekter som gjennomføres av et konsortium. For årene 2020–2023 er det utlyst nærmere 2,5 mrd. kroner gjennom ordningen. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Gjennom plattformen kan bedrifter og forskningsinstitutter få støtte gjennom tre år til å gjennomføre forsknings- og innovasjonsdrevet grønn vekst og omstilling. De tre aktørene samarbeider også med Enova om plattformen.

I Grønn plattform ses hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon i sammenheng og på tvers av de involverte virkemiddelaktørene. Plattformen bygger på etablerte ordninger med veldefinerte kriterier for støtte. Målgruppen for ordningen er bedrifter og forskningsinstitutter.

Grønn plattform har blitt et sentralt virkemiddel for å nå regjeringens mål om et grønt industriløft. Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder. De pågående prosjektene i Grønn plattform er innenfor flere av regjeringens ni innsatsområder i Grønt industriløft.

Det ble utlyst 1 125 mill. kroner til treårige prosjekter under Grønn plattform i 2020, inntil 750 mill. kroner i 2022 og inntil 600 mill. kroner i 2023. Virkemiddelaktørene (Forskningsrådet, Siva og Innovasjon Norge) arbeider videre med å effektivisere søknadsbehandlingen og forbedre brukeropplevelsen for søkerne.

Virkemiddelaktørene mottok 155 søknadsskisser i mars 2023. Til hovedutlysningen i juni kom det inn 52 søknader hvorav ni prosjekter fikk tilsagn om støtte. De nye prosjektene utfyller prosjektene fra 2022 på en god måte, og porteføljen i Grønn plattform omfatter nå blant annet prosjekter innenfor områdene mineraler, skog- og treforedling, prosessindustri, batteri, bygg og anlegg, maritim, fiskeri- og havbruk og energi. Det har ikke vært noen utlysning i Grønn plattform i 2024.

Strategisk satsing på kunnskap, teknologi og infrastruktur gjennom Norsk havteknologisenter

Norsk havteknologisenter skal sikre verdiskaping for Norge gjennom konkurransedyktige havromsnæringer. Senteret skal gjøre de norske havroms-

næringene mer produktive gjennom kunnskaps- og teknologiutvikling, kunnskapsspredning, verdensledende utdanningsmiljø og gjennom bidrag til omstilling av næringsliv. Prosjektet er modulbasert med suksessiv utbygging av fire fløyer. Arbeidet med bygging av senteret foregår i hovedsak i tråd med planene. Senteret forventes ferdigstilt i 2028/29.

Regjeringen vektlegger god styring og kostnadskontroll i prosjektet. Statsbygg har utarbeidet en prioritert liste over mulige innsparingstiltak til bruk ved eventuelle kostnadsoverskridelser. Listen er av en slik størrelse at den gir nødvendig sikkerhet for å kunne styre prosjektet innenfor kostnadsrammen som er vedtatt av Stortinget. Innsparingstiltakene vurderes opp mot målsettingene for prosjektet og betingelsene i notifiseringen til EFTAs overvåkingsorgan ESA. Det planlagte bygget for Fjordlab i Heggdalen Trondheim kuttes fra prosjektet, grunnet blant annet betydelig risiko ved grunnforholdene, og derav økte kostnader. Alternativ lokalisering utredes. NTNU og Sintef vil dekke kostnadene for ny lokalitet.

For bevilgning til prosjektet for 2025 vises det til Prop. 1 S (2024–2025) for Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Økt FoU i næringslivet gjennom Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfinansiering AS

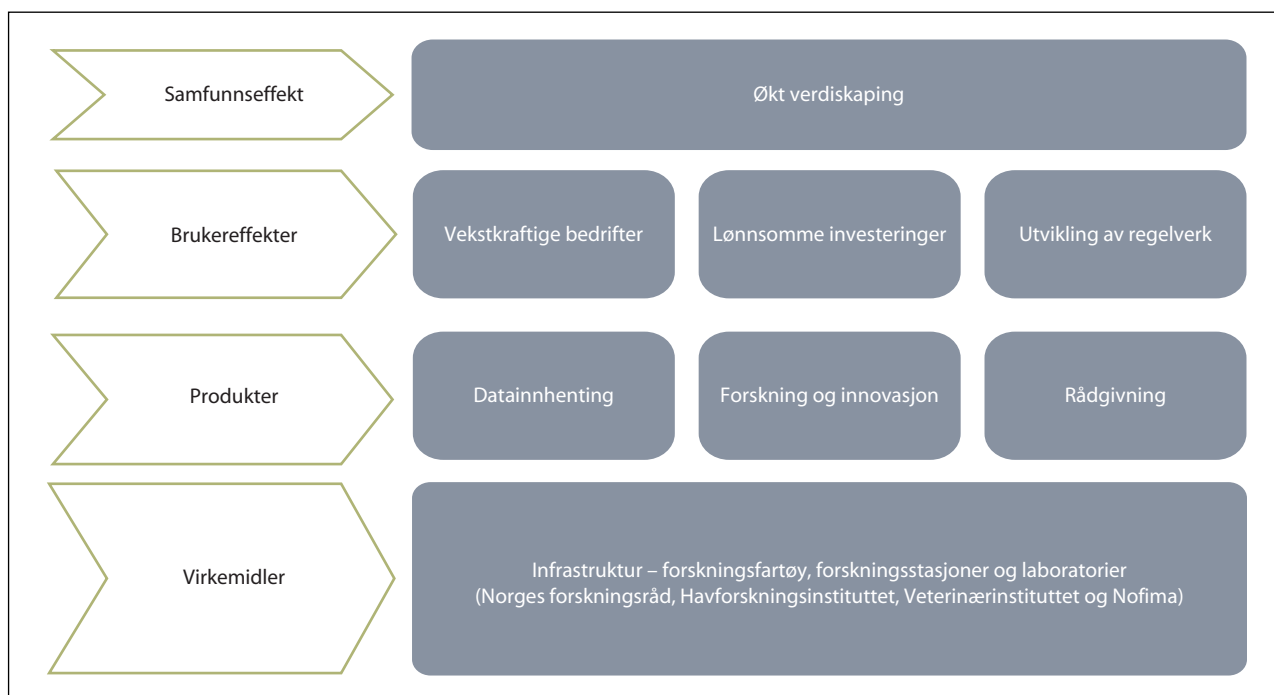
Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfinansiering AS (FHF) er et statlig aksjeselskap eid av

Nærings- og fiskeridepartementet som finansieres 100 pst. av sjømatnæringen gjennom en FoU-avgift på eksportverdien av fisk og fiskevarer på 0,3 pst.

FHF finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som fiskeri- og havbruksnæringen ønsker gjennomført. FHF's inntekter fra FoU-avgiften utgjorde 517,5 mill. kroner i 2023. Selskapet tar initiativ til og finansierer FoU-prosjekter med generell nytteverdi for hele eller deler av marin næring. Midlene gis som tilsagn til FoU-leverandører basert på FHF's strategier, utarbeidet i dialog med næringen.

Marin forvaltningsrettet forskning

Nærings- og fiskeridepartementets tildelinger til marin forvaltningsrettet forskning skal bidra til et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig høsting og produksjon av sjømat og forvaltning av de norske hav- og kystområdene. Forvaltningen trenger kunnskap om tilstanden i økosystemene og bestandsutvikling, status for fiskehelse og -velferd, trygg og sunn sjømat og miljø og konsekvenser av næringsvirksomhet. Et godt kunnskapsgrunnlag bidrar til gode regelverk og økt verdiskaping i næringen, jf. figur 5.4. Marin forvaltningsrettet forskning gir også et viktig kunnskapsgrunnlag for internasjonale prosesser, blant annet det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi, FNs forskningstiår for hav og FNs ernæringstiår.

Figur 5.4 Effektkjeden for marin forvaltningsrettet forskning

Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet gir forskningsbaserte råd til forvaltningen. De skal levere data, forskning og kunnskap som grunnlag for god forvaltning og til bruk i nasjonal overvåking og beredskap, samt for næringsliv og samfunnet ellers. I tillegg kanaliseres en del av de forvaltningsrettede forskningsressursene gjennom Forskningsrådet.

Institusjonenes forskningsfartøy, forskningsstasjoner og laboratorier utgjør en betydelig del av marin forskningsinfrastruktur i statlig eie. Denne infrastrukturen er også tilgjengelig for bruk av andre forskningsinstitusjoner og næringslivet. Godt datagrunnlag er en forutsetning for kunnskap om havmiljøet og havressursene, og effektene av nye næringer på naturen og økosystemene og på andre næringer. Det arbeides med å effektivisere datainnsamlingen ved bruk av ny teknologi. Havforskningsinstituttet arbeider også med å samle data fra offentlige og private aktører gjennom overvåkingskonseptet Coastwatch, i samarbeid med Veterinærinstituttet, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet.

God forvaltning av fiskebestandene forutsetter tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Det internasjonale havforskningsrådet er det viktigste forumet for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. Forskningssamarbeidet i EU er en annen viktig arena for internasjonalt marint forskningssamarbeid. Videre er Veterinærinstituttet referansesenter for utvalgte fiskesykdommer for Verdens dyrehelseorganisasjon, noe som innebærer samarbeid om å bekrefte diagnoser og utveksle kunnskap av betydning for fiskehelse. Instituttene medarbeidere deltar i komiteer og fagpaneler tilknyttet Vitenskapskomiteen for mat og miljø og instituttene leverer også data til den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet.

Status og resultater

De nyeste tallene for den samlede nasjonale ressursinnsatsen til marin FoU gjelder 2021¹. Det vises til omtale av dette i Prop. 1 S (2023–2024). Nye tall for den samlede nasjonale ressursinnsatsen til marin FoU forventes i 2025.

Samlet bevilgning til marin forvaltningsrettet forskning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2023 var 1,98 mrd. kroner. I tillegg bevilges 429,5 mill. kroner over departementets bud-

sjett til Norges forskningsråd, som omfatter både marin forvaltningsrettet og næringsrettet forskning.

Gjennom den forvaltningsrettede forskningen utformes det råd knyttet til fiskeri, havbruk og kystmiljø. Dette gjelder blant annet overvåking av mattrygghet, vurdering av bestandssituasjonen, utvikling av kvoteråd for de sentrale fiskebestandene, fiskehelse, risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og råd knyttet til kapasitetsjustering i havbruk (trafikklyssystemet).

Tilstanden for de kommersielt sett viktigste fiskebestandene har det siste tiåret vært meget god, og bestandene har vært høstet med godt utbytte. Framover er det en stor reduksjon i torskekvote og også reduserte kvoter på kommersielt viktige bestander som nvg-sild, hyse og sei. I kystsonen mangler det kunnskap om tilstanden for mange arter. Det er utfordrende når det fiskes mer på kystnære bestander enn før både fra yrkesfiskere og turister, og påvirkningen fra annen aktivitet og klimaendringer øker. Kysttorsk er en av artene som det er iverksatt tiltak for.

Risikovurderingen av norsk fiskeoppdrett for 2023 viser at lakselus, rømming og virusmitte fortsatt er blant de største miljøutfordringene for havbruksnæringen. Helse- og velferdssituasjonen til oppdretts- og rensefisk er også utfordrende. Behandling mot lakselus er fortsatt den største utfordringen for fiskevelferden i oppdrettsnæringen, men også sykdommer forårsaket av virus regnes som et stort problem.

Nivåene av uønskede stoffer i sjømat, fôr og fôrmidler er generelt lave, og de samlede resultater fra overvåkingen i 2023 viser at norsk sjømat er trygg. Det ble ikke funnet stoffer som er ulovlige eller uønskede stoffer over fastsatt grenseverdi fra prøver tatt av oppdrettsfisk i 2023. Det ble heller ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over tillatte grenseverdier satt for fôrmidler. Det utføres kontinuerlig overvåking for å sikre data for både uønskede stoffer og næringsstoffer, slik at den samlede effekten av sjømat kan dokumenteres. Overvåkingen omfatter de viktigste kommersielle artene, men også nye marine arter som til nå ikke har vært utnyttet til mat eller fôr.

Marin forskning inngår i EUs forskningsinnsatser på mat, miljø og klima. Norsk retur fra EU-programmene er høy når det gjelder marin forskning. Dette synliggjør at de marine forskningsmiljøene i Norge holder høy kvalitet, og at de på mange områder er verdensledende. Det marine forskningssamarbeidet med EU er nærmere omtalt under kap. 920.

¹ Statistisk sentralbyrå, statistikkbanktabell 13713: Finansiering av tema og teknologiområder for FoU. Driftsutgifter, etter sektor og finansieringskilde 2017–2021.

Prioriteringer 2025

De næringsrettede bevilgningene til forskning og innovasjon skal legge til rette for langsiktig konkurransekraft og omstillingsevne og stimulere til vekst i næringslivet. Innenfor bevilgningene for 2025 foreslår regjeringen å prioritere innsatsen rettet mot omstilling i næringslivet, oppstartsbedrifter og gründere, deltakelse i europeisk forsknings-, innovasjons- og romsamarbeid og bærekraftig før. Regjeringen vil også opprettholde innsatsen rettet mot forenkling og økt brukervennlighet i det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Regjeringens politikk for forskning og høyere utdanning er samlet i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*. Langtidsplanen inneholder tiårige mål og prioriteringer for perioden. For nærmere omtale av regjeringens forslag til oppfølging av langtidsplanen i 2024 og den samlede FoU-innsatsen vises det til del III, kap. 5 i Prop. 1 S (2024–2025) for Kunnskapsdepartementet.

Omstilling i næringslivet

Næringslivet spiller en nøkkelrolle i overgangen til et mer bærekraftig og digitalt samfunn, og forskning og innovasjon er avgjørende innsatsfaktorer for å styrke næringslivets omstillingsevne. Omstilling i næringslivet og utviklingen av en mer effektiv og sirkulær økonomi kan bidra til framvekst av nye næringer, opprettelse av nye arbeidsplasser og redusert press på naturressursene våre. I 2025 vil regjeringen fortsette å legge til rette for forskning og innovasjon i næringslivet og en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger.

Regjeringen foreslår å videreføre ordningen Grønn industrifinansiering i 2025 med en samlet øvre ramme for utestående og forpliktete lån på 5 mrd. kroner. Ordningen forvaltes av Innovasjon Norge og ble opprettet i revidert nasjonalbudsjett for 2024 for å bidra til realiseringen av nyskapende grønne industriprosjekter og for å utløse bærekraftig verdiskaping i Norge i tråd med formålet med Grønt industriløft. Virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om Grønn plattform og de pågående prosjektene i porteføljen. Regjeringen vil videreføre Grønn plattform i 2025 og legge til rette for en utlysning på 823,5 mill. kroner til treårige prosjekter i perioden 2025–2027. Av dette skal 379,5 mill. kroner forvaltes hver av

Forskningsrådet og Innovasjon Norge og 64,5 mill. kroner av Siva.

I 2025 foreslår regjeringen å gjøre mindre justeringer i ordlyden i hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale under «Status og resultater» over. Justeringene følger av Stortingets anmodningsvedtak nr. 78 av 4. desember 2023 om at virkemiddelapparatet skal innrettes slik at prosjekter som får støtte er i tråd med Parisavtalen, jf. omtale i kap. 4. Hovedprinsippet vurderes i utgangspunktet å være i tråd med Parisavtalen, men regjeringen foreslår å legge til en henvisning til Norges forpliktelser under avtalen for å tydeliggjøre Stortingets intensjon overfor virkemiddelapparatet og næringslivet. Hovedprinsippet er dermed at «prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen.» Justeringene i ordlyden skal ikke resultere i vesentlige endringer i tildelingspraksis hos virkemiddelaktørene. Regjeringen foreslår videre at hovedprinsippet i utgangspunktet gjøres gjeldende for hele det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Oppstartsbedrifter og gründere

Vi trenger flere nye, vekstkraftige bedrifter. De skaper nye varer og tjenester som bidrar til omstilling og vekst. Norge skal være et godt land for å starte og drive bedrift. Regjeringen ønsker å legge til rette for at flere bedrifter i Norge skal kunne vokse og at Norge skal være et attraktivt land å starte og drive bedrift i. Gode rammebetingelser er minst like viktig for nytt som etablert næringsliv, og regjeringen har høye ambisjoner for forenkling. Samtidig vil mange oppstartsbedrifter, særlig de innovative, møte særegne utfordringer som etablerte bedrifter i mindre grad møter. Variasjonen er stor blant de innovative oppstartsbedriftene, men felles for mange er behov for både kapital, kompetanse og nettverk.

Virkemiddelapparatets tilbud av ordninger legger til rette for at innovative gründere og oppstartsbedrifter over hele landet skal kunne lykkes med sine ambisjoner gjennom å møte disse behovene. Regjeringen har over tid prioritert kontinuerlig utvikling av tilbudet for de innovative vekstbedriftene. Nysnø ble i slutten av 2023 tilført nesten 1,9 mrd. kroner, og med dette økte vi

investeringskapitalen med over 50 pst. Videre har regjeringen styrket tilgangen til europeiske kapitalvirkemidler, spesielt gjennom EUs investeringsprogram InvestEU. Det er også gjennomført endringer i Innovasjon Norges oppstartsfinansiering, med en tydeligere inndeling i faser der man kan følge bedriftene lengre, og en styrking på 70 mill. kroner av Innovasjon Norges innsats for gründere og oppstartsbedrifter i 2024.

Regjeringen markerer sine ambisjoner på området med den aller første stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter. Meldingen har et særlig fokus på vekstorienterte gründere og oppstartsbedrifter og går gjennom en rekke politikkområder og rammevilkår av betydning for gründere og oppstartsbedrifter som kapitalmarkedet, skatt, kompetanse, sosiale ordninger og innretningen av virkemiddelapparatet og tilbudet. I utarbeidelsen av meldingen har det vært mye dialog og innspill fra gründere, oppstartsmiljøer og øvrige berørte parter. I 2025 vil oppfølgingen av initiativene og tiltakene fra meldingen stå sentralt i arbeidet for å fram flere vekstdyktige og innovative bedrifter i Norge.

Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Regjeringen vil opprettholde innsatsen rettet mot å realisere ambisjonene for framtidens virkemiddelapparat, «Virkemiddelapparatet 2.0», jf. omtale av status og resultater over. I 2025 foreslår regjeringen å prioritere midler til utviklingen av den digitale løsningen «En vei inn» til virkemiddelapparatet, jf. omtale under kap. 900, post 21 og kap. 2421, post 50. Forbedring av brukergrensesnittet, innlemming av flere virkemiddelaktører og effektivisering av En vei inn vil være de viktigste innsatsområdene i utviklingsarbeidet.

Norsk deltakelse i ESAs industrirettede programmer

Regjeringen prioriterer fortsatt deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESAs industrirettede programmer i forbindelse med at det ble inngått nye flerårige forpliktelser på ESAs minister-rådsmøte i november 2022. Deltakelsen i programmene kombineres med et eget norsk utviklingsløp i samarbeid med ESA for utvikling av et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking. Innsatsen rettet mot havovervåking vil gi nasjonal egenevne innen utvikling av satellitter og sikre nasjonal kontroll med havområder til nytte for forsvaret, sivil beredskap og fiskeriforvaltning. I løpet

av 2025 må det gjøres en ny vurdering av flerårige forpliktelser til ESAs industrirettede programmer.

Norsk deltakelse i næringsrelevante EU-programmer

Norge deltar i Horisont Europa i perioden 2021–2027. Gjennom Horisont Europa får norsk næringsliv tilgang på læring, internasjonale nettverk og markeds kunnskap som styrker konkurransevne, samt tilgang på infrastruktur som ikke tilbys nasjonalt. Kontingenten dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Norge deltar nær fullt ut i EUs investeringsprogram InvestEU fra 2023. InvestEU samler EUs finansielle instrumenter i ett program og gir norsk næringsliv tilgang på virkemidler som kan komplementere nasjonale ordninger, jf. nærmere omtale under kap. 924.

Norge deltar også i delprogrammet for konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME) under EUs indre markedsprogram. Programmet består av det EU-omfattende rådgivningsnettverket for små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og en mentorordning, jf. nærmere omtale av COSME under kap. 2421.

Det er i 2024 startet et arbeid for å sikre en bredere norsk deltakelse i EUs neste romprogram som starter i 2028. Dette vil bli fulgt videre opp i 2025. Å implementere norsk deltakelse i Secure Connectivity vil også være en vesentlig prioritet fra det tidspunkt en eventuell avtale blir inngått.

Norsk deltakelse i European Chips Act

EU vedtok i september 2023 en ny rettsakt om European Chips Act. Dette er et nytt strategisk EU-initiativ for fremme av teknologiutvikling, produksjon og etablering av beredskapsmekanismer for halvlederteknologi (mikrochips) i Europa. Satsingen i Chips Act finansieres gjennom EUs rammeprogrammer Horisont Europa og Digital Europa og gjennom nasjonal medfinansiering.

En satsing på neste generasjons halvledere i Chips Act skaper muligheter for norske aktører i denne verdikjeden. Norge har en sterk forskningsbase for mikrobrikker, med selskaper som leverer produkter internasjonalt. Norge har også relevant material- og prosesskunnskap, samt produksjon av silisium.

Regjeringen foreslår en bevilgning på 40 mill. kroner per år i perioden 2025–2027 for å dekke nasjonal medfinansiering av norsk deltakelse i

Chips Act. Regjeringen arbeider også med en vurdering av hvordan Chips Act kan innarbeides i EØS-avtalen. En beslutning om dette må forankres i Stortinget.

Samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr

Matsikkerheten er under press som følge av befolkningsvekst, økt press på arealer og ressurser, klimaendringer og mer usikre forsyningslinjer. De globale matsystemene står for over én tredjedel av dagens drivhusgassutslipp, og produksjon av fiskefôr og kraftfôr til husdyr utgjør en vesentlig del av disse utslippene. Fôr til oppdrettsfisk står for over 70 pst. av klimagassutslippene i havbruksnæringen, knyttet til produksjon, foredling og transport. Samtidig blir over 90 pst. av fôrråvarene til oppdrettsfisk importert. Når det gjelder fôr til husdyr, spiller grovfôr og beite en viktig rolle. Kraftfôret består av 60 pst. norske råvarer, men det er ønskelig å redusere importandelen. Økt bruk av lokale og mer bærekraftige fôrråvarer vil være viktig for å redusere presset på klima og miljø.

På bakgrunn av dette har regjeringen lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder innen 2034 og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfold, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge. Samfunnsoppdraget har følgende delmål:

- Redusere klimagassutslipp fra råvarer brukt til fôr til oppdrettsfisk og kraftfôr til husdyr i henhold til de til enhver tid gjeldende norske klimaforpliktelser.
- Øke andelen importert fôrråvare fra bærekraftige kilder med mål om å redusere det globale klimafotavtrykket.
- Øke andelen norskproduserte råvarer i fôr til oppdrettsfisk fra 8 til 25 pst. innen 2034.
- Øke andelen norskproduserte råvarer i kraftfôr til husdyr fra 55 til 70 pst. innen 2034.
- Øke kvaliteten og andelen grovfôr i fôrrasjonen til drøvtyggere.
- Sikre tilgang til kritiske mikroingredienser til fiske- og dyrefôr innen 2034.

Målene er en kombinasjon av ambisjoner og hva som er forventet mulig. Samfunnsoppdraget skal evalueres i 2026, inkludert en eventuell opp- eller nedskalering av delmålene.

Samfunnsoppdrag er et nytt virkemiddel der forskning og utvikling kobles tettere med regel-

verksarbeid og annen politikktutvikling. I 2023 utarbeidet en bredt sammensatt operativ gruppe, ledet av Norges forskningsråd, forslag til mål og videre organisering av samfunnsoppdraget. Gruppen innhentet innspill fra relevante fageksperter, mobiliserte i form av innspillmøter og skriftlige innspill og leverte sin endelige rapport *Et samfunnsloft for bærekraftig fôr* høsten 2023.

I det videre arbeidet med samfunnsoppdraget vil det fortsatt kreves bred involvering fra næringsliv, forskning, forvaltning og andre relevante aktører. Det er oppnevnt en styringsgruppe som skal gi faglige, strategiske råd for å nå målene for samfunnsoppdraget.

Det er satt av 5 mill. kroner til Mattilsynets arbeid med å tilpasse eksisterende regelverk bedre til en mer sirkulær gjenbruk og utnyttelse av nye ressurser. Dette er en videreføring av en satsing som ble satt i gang i 2023, og vil styrke arbeidet med regelverk for å legge til rette for at restråstoff og biprodukter fra land og hav kan utnyttes til fôr.

I 2025 foreslår regjeringen å styrke oppfølgingen av samfunnsoppdraget med 15 mill. kroner. Av disse er 10 mill. foreslått for å styrke forskningsinnsatsen på fôrområdet, samt en kunnskapsoppsummering for å identifisere eventuelle relevante kunnskapshull for det videre arbeidet med regelverksutvikling på området. Styrkingen foreslås fordelt med 5 mill. kroner over Landbruks- og matdepartementets kap. 1137, post 71 og 5 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets kap. 920, post 72. For å sikre videre fremdrift og kontinuitet i samfunnsoppdraget, er det foreslått å bevilge 5 mill. kroner over Kunnskapsdepartementets kap. 285, post 21 for å dekke kostnader for sekretariatsfunksjonen for styringsgruppen, en nasjonal konferanse om bærekraftig fôr, samt kostnader for styringsgruppa og eventuelle ekspertgrupper.

Velferd hos oppdrettsfisk

Vedvarende høy fiskedødelighet er en indikasjon på betydelige velferdsproblemer i oppdrettsnæringen. I tillegg er stress og sårdannelse, som følge av blant annet lakselusbehandling, påkjenninger for fisken som utfordrer fiskevelferden.

Riksrevisjonen har i *Dokument 3:12 (2022–2023)* påpekt at myndighetene ikke har iverksatt tilstrekkelige tiltak for å bidra til å redusere velferdsutfordringene. Regjeringen vil legge fram en melding til Stortinget om dyrevelferd, som skal omhandle dagens velferdsstatus og mulige tiltak som kan forbedre dyrevelferden. Veterinær-

instituttet, Havforskningsinstituttet og Forskningsrådet blir viktige aktører i arbeidet med å bedre fiskevelferden framover. Det er behov for å dele kunnskapen vi har, legge til rette for å benytte den

i næringen, forvaltningen og politikkutformingen, og for å framskaffe ny kunnskap som kan bidra til bedre velferd hos oppdrettsfisk.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Tilskudd til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv.	1 590 942	1 652 000	
51	Tilskudd til marin og maritim forskning og grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter mv.	604 721	611 500	
70	Tilskudd til næringsrettet forskning, <i>kan overføres</i>			1 012 770
71	Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter			553 250
72	Tilskudd til marin og maritim forskning, <i>kan overføres</i>			439 320
73	Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter			132 760
	Sum kap. 920	2 195 663	2 263 500	2 138 100

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 50 ble redusert med 7,2 mill. kroner.
- Post 51 ble redusert med 2,8 mill. kroner.

Ny budsjettmodell fra 2025

Forskningsrådet har til og med 2024 vært en nettobudsjettert virksomhet med særskilte fullmakter, men foreslås fra og med 2025 bruttobudsjettert med tilsagnsfullmakter. Endringen av budsjettmodell har sammenheng med den krevende økonomiske situasjonen virksomheten har vært i de senere årene. Det vises til nærmere omtale i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

I den nye budsjettmodellen innføres det også en ny poststruktur, med egne poster for grunnbevilgning til forskningsinstitutter («gjennomstrømningsmidler»). På Næringsministerens område erstattes post 50 med følgende poster:

- Post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning, *kan overføres*.
- Post 71 Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter.

Tilskudd til drift av Teknologirådet ble tidligere gitt over post 50. I forbindelse med overgang til bruttobudsjettering skal midlene bevilges som særskilte driftsutgifter, og det foreslås derfor overført 13,3 mill. kroner til Kunnskapsdepartementets kap. 285 Norges forskningsråd, post 21 Spesielle driftsutgifter. Teknologirådet er fortsatt et uavhengig rådgivende organ underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Tilskudd til Norges Tekniske Vitenskapsakademi inngår fremdeles i departementets bevilgning til Forskningsrådet, over ny post 70.

På Fiskeri- og havministerens område erstattes post 51 med følgende poster:

- Post 72 Tilskudd til marin og maritim forskning, *kan overføres*.
- Post 73 Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter.

I den nye budsjettmodellen vil det fremmes forslag om to beløp under hver tilskuddspost, ett forslag for *bevilgning* og ett forslag for *tilsagnsfullmakt*: Bevilgningen skal dekke anslåtte utbetalinger i budsjettåret fra tidligere gitte tilsagn og årets tilsagn, mens tilsagnsfullmakten angir et samlet beløp for tidligere gitte tilsagn og nye tilsagn som kommer til utbetaling *etter* budsjettåret (dvs. utestående forpliktelser på posten ved utgangen av

2025). Rammen for ny aktivitet som kan inngås i løpet av budsjettåret, dvs. omfanget av nye utlysninger, styres gjennom en tilsagnsramme, som har dekning i bevilgning og tilsagnsfullmakt. Omleggingen av budsjettmodell skal ikke i seg selv medføre endret realaktivitet. For en mer detaljert omtale av bakgrunnen for og hovedtrekkene ved den nye budsjettmodellen, se kap. 10 i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Om Forskningsrådet

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater.

Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan, administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskningsrådet har følgende fem mål:

- økt vitenskapelig kvalitet
- økt verdiskaping i næringslivet
- møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgiving

Målene er felles for alle departementene. Under hvert mål er det definert strategiske områder som skal bidra til å nå målene. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med de øvrige berørte departementene utarbeidet systemet for departementenes styring av Forskningsrådet. Kunnskapsdepartementet har ansvaret for å samordne styringssignalene, mens hvert enkelt departement er ansvarlig for styringen av midlene som kanaliseres gjennom Forskningsrådet. Samlet måloppnåelse for Forskningsrådet i 2023 omtales i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Tilskuddene fra Nærings- og fiskeridepartementet skal primært bidra til målet om økt verdiskaping i næringslivet og tilhørende strategiske områder, og til målet om å møte store samfunnsutfordringer innenfor det strategiske området *Hav og kyst*. De relevante strategiske områdene er nærmere omtalt under Resultater 2023.

Resultater 2023

Norges forskningsråd implementerte i 2023 hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

Strategiske områder under målet Økt verdiskaping i næringslivet

Bevilgningen på post 50 Tilskudd til næringsrettet forskning var i 2023 på totalt 1 563,7 mill. kroner (mot 1 596,7 mill. kroner i 2022). Midlene fordelte seg på følgende strategiske områder under målet *Økt konkurransevne i næringslivet*:

- Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv, og styrket evne til omstilling i norsk økonomi): Totalt 904,2 mill. kroner.
- Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv: 657,2 mill. kroner.
- Andre tiltak: 2,3 mill. kroner.

«Andre tiltak» er midler som skal bidra til å støtte opp om den langsiktige kunnskapsoppbyggingen i Forskningsrådet, men som ikke faller inn under virksomhetsbudsjettet (under Kunnskapsdepartementet). Midlene benyttes blant annet til statistikk og kunnskapsgrunnlag, planlegging, utredninger og evalueringer.

Bevilgningen på post 51 Tilskudd til marin og maritim forskning var i 2023 på totalt 590,9 mill. kroner (mot 608,47 mill. kroner i 2022), til det strategiske området *Hav og kyst* under målet *Møte store samfunnsutfordringer*. Forskningsrådet skal bidra til konkurransedyktige havnæringer og til kunnskaps- og teknologiutvikling for forvaltning av økosystemer og ressurser i kyst- og havområdene for å sikre et rent og rikt hav og produksjon av sunn og trygg sjømat. Forskningsrådet skal arbeide for helhetlig kunnskap, samspill og kompetanseoverføring mellom og fra havnæringene, forvaltningen og internasjonalt samarbeid. Hoveddelen av midlene gikk til forskningsprogrammer og til grunnfinansiering av primærnæringsinstitutter. Videre gikk 161,4 mill. kroner av midlene til næringsrettet maritim forskning.

Det rapporteres under på resultater for de strategiske områdene som midlene er rettet mot.

Boks 5.3 Sentrale ordninger for næringslivet

Innovasjonsprosjekter (IP) er samarbeidsprosjekter ledet av bedrifter (IP-N) eller offentlig sektor (IP-O) med omfattende innhold av forsknings- og utviklingsaktiviteter. Bedriftene er prosjektansvarlige og mottar støtten, og kjøper forskningstjenester fra blant annet forskningsinstituttene. Formålet er verdiskaping og fornyelse i næringsliv og offentlig sektor. Prosjektene skal bidra til økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrke omstillingsevnen i norsk økonomi og offentlig sektor. I tillegg skal prosjektene bidra til å bedre samspillet og kunnskapsoverføringen på tvers av aktører.

Demonstrasjonsprosjekter i næringslivet (IP-D) bygger videre på en konkret innovasjon, med aktiviteter som demonstrasjon og verifisering av produkter, tjenester eller prosesser i forkant av markedsintroduksjon og kommersialisering. Prosjektene skal bidra til å sikre kompetanse, arbeidsplasser, verdiskaping og en konkurransedyktig industri i Norge. Fra 2024 vil utlysning av midler til Demonstrasjonsprosjekt i næringslivet være del av utlysningen Innovasjonsprosjekt i næringslivet.

Næringsrettede- og utfordringsrettede sentre (SFI, FME, Petrosentre, KI-sentre) er store og ofte langsiktige samarbeidsprosjekter mellom næringsliv, offentlig sektor og forskningsorganisasjoner for å bygge kompetanse, konkurransekraft og adressere større forskningsavhengige utfordringer.

Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP) er prosjekter der forskningsorganisasjoner samarbeider med offentlig sektor, næringsliv eller andre offentlige eller private organisasjoner. Prosjektene skal bidra til næringsrettet forskerutdanning og langsiktig kompetansebygging i norske forskningsmiljøer, for å utvikle ny kunnskap og bygge kompetansemiljøer som samfunnet eller næringslivet trenger for å møte viktige utfordringer faglig eller samfunnmessig.

Kommersialiseringsprosjekter er prosjekter med formål å fremme økt kommersiell anvendelse av offentlig finansiert forskning. Prosjektene har utspring fra forskningsorganisasjonene og skal avklare og verifisere funn fra forskningen for at prosjektet kan komme videre

i sitt kommersialiseringsløp. Det er tre virkemidler innenfor kommersialiseringsprosjekter: *TTO-funksjonsstøtte* (søkbar for forskningsinstitusjoner for å understøtte teknologioverføringsarbeidet), *kvalifiseringsstøtte* (for innledende undersøkelser og veivalg), og *verifiseringsstøtte* (for å verifisere og videreutvikle teknologi og redusere markedsmessig usikkerhet).

Forskerprosjekter er prosjekter for norske, godkjente forskningsorganisasjoner. Formålet er å fremme fornyelse og utvikling i forskningen innenfor alle fag og tematiske områder. Prosjektene skal bidra til viktig ny innsikt i den internasjonale kunnskapsfronten og kan være med eller uten ambisjoner om anvendelse på kort eller lang sikt. Satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi er eksempler der denne søknadstypen er benyttet.

Nærings-ph.d.-ordningen bidrar til å styrke forskerrekutteringen til næringslivet. Ordningen gir prosjektstøtte til bedrifter med ansatte som tar en doktorgrad i bedriften. Ph.d.-kandidatens forskning må ha klar relevans for bedriften. Offentlig sektor-ph.d.-ordningen er tilsvarende og for offentlig sektor.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling i næringslivet gjennom verdikjedesamarbeid. Plattformen skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte virkemiddelaktørene, ofte i samarbeid med forskningsinstituttene.

Ved siden av tilskuddsordningene som Forskningsrådet forvalter, tildeles det midler gjennom skattefradrag for forsknings- og utviklingsarbeid (*Skattefunn*). Ordningen er hjemlet i skatteloven og forvaltes derfor av Finansdepartementet og Skatteetaten. Forskningsrådet forhåndsgodkjenner FoU-innholdet i foretakenes prosjekter basert på søknader. Foretakene reiser krav om fradrag i skattemeldingen året etter at arbeidet ble utført, og Skatteetaten kontrollerer dokumentasjon o.l. opp mot reglene i likningen.

Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv

Mål for det strategiske området: *Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurransevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes alder, næring og geografi.*

Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap er blant de viktigste konkurransefaktorene for norsk næringsliv, og avgjørende for å gjennomføre nødvendig grønn og digital omstilling. Tildelingen av støtte til forskning i og for næringslivet skal bidra til å styrke konkurransevnen i nytt og eksisterende næringsliv gjennom utvikling av nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller ved at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Tildelingen skal også bidra til at foretak igangsetter forskningsprosjekter de ellers ikke ville igangsatt, eller som de ikke ville igangsatt i samme omfang. Forskningsrådet mener det er et stort potensial for å øke FoU-innsatsen i næringslivet, også på nye og framvoksende områder, gjennom økt samarbeid med universiteter og høyskoler og instituttsektoren.

Forskningsrådet bidrar til økt konkurransevne i næringslivet på ulike måter. Gjennom utvikling av sterke fagmiljøer og muliggjørende teknologier ved universiteter, høyskoler og institutter legges grunnlaget for framtidens varer, tjenester og prosesser. Forskningsrådet arbeider for å koble forskningsmiljøene med eksisterende næringsliv og for å få etablert nye foretak basert på forskning.

Forskningsrådet bidrar også til utvikling og implementering av nasjonale strategier gjennom for eksempel «21-prosesser», der et bredt spekter av interessenter setter felles retning for utviklingen på et næringsområde.

Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) er et sentralt virkemiddel for forskningsbasert innovasjon og gir støtte til FoU-prosjekter som gjennomføres i samarbeid med andre bedrifter og FoU-institusjoner. Tall for 2023:

- 957 mill. kroner innvilget til nye innovasjonsprosjekter, fordelt på 103 prosjekter. Av dette kom 571 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger. Dette var en økning på om lag 120 mill. kroner fra 2022, og sammenlignbart med nivået før pandemien.
- Omsøkt beløp var om lag 3,4 mrd. kroner (mot 3,5 mrd. kroner i 2022), fordelt på 336 søknader. Det vil si at 31 pst. av mottatte søknader fikk støtte i 2023 (mot 25 pst. i 2022).

- Forskningsrådet melder om høy kvalitet på søknadene, og om lag to av tre ble vurdert som støtteverdige. Dette vil si at mange av prosjektsøknadene som ble avslått grunnet knappe budsjettammer, representerte et betydelig potensial for omstilling og verdiskaping.
- 70 pst. av prosjektene som fikk støtte, hadde FoU-samarbeid med norske forskningsinstitutter (mot 75 pst. i 2022), og hele 94 pst. hadde en norsk FoU-partner (mot 89 pst. i 2022).
- Alle prosjektene i 2023 hadde en eller flere samarbeidspartnere. Samarbeid bidrar til spredning av resultater slik at kunnskapen som bygges opp kommer flere bedrifter og aktører til gode. En stor andel av søknadene i 2023 kom fra bedrifter som ikke tidligere hadde mottatt støtte, og 25 pst. av søkerbedriftene var under 5 år.
- Geografisk er hele landet representert i søknadene om innovasjonsprosjekter.
- Av tildelte prosjekter gikk 46 pst. til små bedrifter, 26 pst. til mellomstore og 28 pst. til store. Om lag 24 pst. av prosjektene hadde kvinnelig prosjektleder.

Forskningsrådet har et samarbeid med SSB for å kunne avgjøre om bedrifter som har mottatt støtte i gjennomsnitt har en bedre utvikling enn sammenlignbare bedrifter som ikke har mottatt støtte (kontrollgruppe). SSB sammenligner utviklingen over tid mellom de to gruppene, og analysene viser at bedrifter med innovasjonsprosjekter hadde høyere vekst i FoU-intensitet og antall ansatte enn kontrollgruppen. Effektene er sterkere jo yngre og mindre foretaket er. En annen undersøkelse, utført av Samfunnsøkonomisk analyse i samarbeid med Møreforskning, har sett på bedriftenes egen vurdering av oppnådde resultater og betydningen av ulike former for utbytte av prosjekter med støtte fra Forskningsrådet. Analysene viser at prosjektene har gitt økonomiske effekter allerede fire år etter prosjektavslutning for én av tre bedrifter, og flere forventer dette på et senere tidspunkt. Halvparten av alle som har fått støtte, oppgir at prosjektet har gitt nye eller forbedrede varer eller tjenester fire år etter prosjektavslutning, og ytterligere 35 pst. forventer dette på et senere tidspunkt.

Under Grønn plattform ble det i 2023 lyst ut midler for tredje gang. Grønn plattform støtter store, markedsnære prosjekter som skal gi resultater som raskt skal kunne skaleres og tas i bruk. Totalt gjennom de tre utlysningene er det tildelt 2,3 mrd. kroner til 32 ambisiøse FoU-prosjekter fra hele landet. Det forventes at satsingen vil gi

betydelige nasjonale og regionale effekter på verdiskaping, konkurransekraft, arbeidsplasser, klima og miljø. FoU-institusjonenes andel av tildeelt støtte har gradvis økt, og utgjorde om lag 45 pst. for de prosjektene som fikk støtte i 2023. Øvrige tall og fakta fra utlysningen i 2023 framgår i omtalen under Programkategori 17.20.

Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Mål for det strategiske området: *Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.*

Et viktig virkemiddel for å styrke evnen til omstilling er Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP, se boks 5.3.) Forskningsrådet rapporterer om en jevn økning av næringsrelevante søknader om Kompetanse- og samarbeidsprosjekter.

I 2023 utgjorde Forskningsrådets aktive, totale portefølje i og for næringslivet om lag 6 mrd. kroner, hvorav om lag 1,8 mrd. kroner var prosjekter ledet av næringslivet. Samlet portefølje er om lag 280 mill. kroner lavere enn i 2022, og det er en nedgang på om lag 340 mill. kroner i prosjekter ledet av bedrifter. Nedgangen skyldes at prosjekter finansiert av budsjettøkninger under pandemien er avsluttet. Miljøområdet har hatt størst vekst i 2023 og har også hatt den største prosentvise veksten de siste fem årene, sammen med maritimt område. Helse, energi, prosess- og foredlingsindustri og IKT var i 2023 områdene der næringslivet selv har størst innsats. Forskningsrådet jobber for å få en bred og balansert portefølje, og legger vekt på å mobilisere næringsområder, temaer og regioner som er svakt representert, som blant annet tjenestesektorene.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalt forskningssamarbeid gir økt forskningskvalitet. Samtidig er internasjonalt forskningssamarbeid en inngangsport for nærings-samarbeid og dermed tilgang til kunnskap, som er nødvendig for å konkurrere i et globalt marked. Innsatsen mot internasjonalt forskningsarbeid er rettet både mot næringslivets og kunnskapsinstitusjoners deltakelse i internasjonalt samarbeid.

Norsk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid går i stor grad gjennom EU, der deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa (2021–2027), er sentralt.

Deltakelsen skal bidra til økt kvalitet i forskning, flere innovative miljøer, bedre offentlige tjenester, økt verdiskaping og et mer konkurransedyktig næringsliv. Det har over flere år vært en økende deltakelse fra norsk næringsliv i EUs rammeprogram, og returandelen til norske aktører har de siste årene blitt stadig høyere.

Regjeringens ambisjon for returandel fra Horisont Europa for norske aktører er 2,8 pst. av de konkurranseutsatte midlene (for programperioden 2021–2027), mens returandelen fra utlyste midler per mai 2024 var 3,29 pst. Til sammenligning var den totale norske returandelen i Horisont 2020 (2014–2020) på 2,53 pst.

Norsk næringsliv deltar aktivt innenfor de fleste områdene i Horisont Europa, men rundt 80 pst. av midlene de har mottatt hittil, kommer fra søyle 2 Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv. Under denne søylen blir det finansiert tematisk forskning og innovasjon i samarbeidsprosjekter, ofte større prosjekter med mange ulike aktører. Per mai 2024 var den norske returandelen fra dette delprogrammet på 3,8 pst.

Per desember 2023 hadde norske miljøer mottatt totalt 948 mill. euro fra Horisont Europa. Av dette er 12 pst. relatert til forskning på området hav og kyst, mens 4 pst. er relatert til maritim forskning. For samfunnsoppdragene («missions») var returandelen på 3,1 pst. per mai 2024. Samfunnsoppdrag Hav har en returandel på hele 7,0 pst. Totalverdien av prosjektene norske bedrifter deltar i, utgjør om lag 76,5 mrd. kroner.

I tillegg til Horisont Europa jobber Forskningsrådet med mobilisering og kvalifisering av norske aktører også til Digital Europa og Det europeiske forsvarsfondet (EDF). Like viktig som midlene er den betydelige merverdien for det norske samfunn, forvaltning og næringsliv som ligger i kunnskapen som utvikles i fellesskap med europeiske partnere. Forskningsrådet har de senere årene gjort flere grep både internt og i samarbeid med andre for å bidra til økt deltakelse i EUs rammeprogram. Kompensasjonsordningen for deltakelse i Horisont Europa (Retur-EU) og Prosjektetableringsordningen (PES) er viktige elementer i dette.

Havsekretariatet i Forskningsrådet følger opp FNs havforskningstiår både nasjonalt og internasjonalt og styrker norsk arbeid med viktige havinitiativ der forskning er sentralt. EU-samarbeidet er svært viktig i internasjonalt marint forskningssamarbeid. Marine forskningstema er hovedsakelig innlemmet i EUs forskningssatsinger på mat, miljø og klima. Returandelen fra marin forskning er gjennomgående høyere enn innbeta-

lingene, i noen tilfeller opp mot 12 pst. Dette er en indikasjon på at norske miljøer holder høy kvalitet på dette området. Norge deltar også i det store felleseuropeiske programsamarbeidet om havforskning JPI Sunne og produktive hav (JPI Oceans), i EUs samfunnsoppdrag «Sunne hav og vann» og i flere av de marint relevante partnerskapene knyttet til samarbeidet i EU. Det nordiske samarbeidet innen havforskning har blitt styrket i 2023 i tråd med Nordisk ministerråds erklæring i 2022.

Skattefunn

Ved siden av tilskuddsordningene som forvaltes av Norges Forskningsråd, kan foretak som har FoU-kostnader kreve et ekstra skattefradrag i Skattemeldingen (Skattefunn). Skattefunn er et viktig virkemiddel for forskningsbasert innovasjon i bedrifter. Ordningen treffer bredden i næringslivet og skal bidra til vekst og konkurransekraft i alle regioner og næringer. Både i samlet beløp og i antall foretak er Skattefunn det største bidraget til FoU i næringslivet. Skattefradraget utgjør 19 pst. av kostnadsgrunnlaget knyttet til forsknings- og utviklingsprosjekter i næringslivet. Maksimalt kostnadsgrunnlag per skatteår er 25 mill. kroner, slik at maksimalt fradrag per foretak er 4,75 mill. kroner. Fradraget må være dokumentert etter skattereglene, inkludert en forhåndsgodkjenning av forskningsinnholdet fra Forskningsrådet.

Offentlig støtte til forskning og utvikling i næringslivet bidrar til å utløse mer og høyere satsing på forskning og nyskaping enn vi ellers ville hatt. Skatteinsentiver for forskning og utvikling er nå den dominerende formen for støtte for å fremme næringslivets FoU også internasjonalt. For skatteåret 2023 hadde 33 av 38 OECD-land etablert skatteinsentiver for FoU-investeringer, opp fra 19 i 2000². Fra og med skatteåret 2016 har støtten gjennom skatteinsentiver vært høyere enn direkte tilskudd til FoU blant OECDs medlemsland, og i EU har skatteinsentivene vært størst siden 2015.

Gjennom skatteåret 2023 mottok Forskningsrådet knapt 3 000 søknader om forhåndsgodkjenning av forskningsinnholdet i Skattefunn-prosjekter. Det var en oppgang i enkeltsøknader fra året før. Som i tidligere år ble om lag en av fire søknader avslått, og av de tre gjenværende vil erfaringsmessig bare to kreve fradrag i likningen. I tillegg til de nye prosjektene, vil eldre, flerårige prosjekter og prosjekter med utsettelse kreve skattefra-

drag for 2023 i Skattemeldingen som ble levert i 2024. Dersom foretaket ikke var i skatteposisjon, utbetales rettighetene når foretakets likning foreligger. Påløpt skattefradrag for 2023 anslås til 3 300 mill. kroner og for 2024 forventes det en økning til 3 500 mill. kroner, jf. nærmere omtale i Prop. 1 LS (2024–2025) *Skatter og avgifter 2025*.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Mål for det strategiske området: *Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater.*

Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked. Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelingene til næringsrettet forskning (innovasjonsprosjekter i næringslivet) og internasjonalt forskningssamarbeid.

Kommersialisering

Å bidra til nyskaping og verdiskaping fra forskningsinstitusjonene er en del av Forskningsrådets oppdrag. Forskningsrådets støtte til tidligfase-kommersialisering fra utdannings- og FoU-institusjonene er viktig for å verifisere ideer og prosjekter. Forskningsrådet samarbeider med øvrige virkemiddelaktører og næringslivet for å bidra til en sammenhengende verdikjede, tilpasset behov som kjennetegner kommersialisering av forskningsresultater. Støtte gjennom kommersialiseringsvirkemidler skal bidra til at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner, dvs. universiteter og høyskoler (UH), forskningsinstitutter og helseforetak, kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet. UH-sektoren er gjennom UH-loven pålagt ansvar for at kunnskap tas i bruk og for kommersialisering av ideer fra forskning, ofte omtalt som teknologioverføring. Teknologioverføringsfunksjonen (TTO-

² Jf. OECD R&D tax incentives database, 2024

funksjonen) omfatter tidligfasearbeid med kommersialisering av forskningsresultater.

TTO-funksjonsstøtten ble innført fra og med 2023 og erstattet en tidligere ordning som var forbeholdt de største teknologioverføringskontorene (TTOene). Formålet med endringen var at flere forskningsinstitusjoner skal legge større vekt på kommersialiseringsarbeidet, for å fange flere ideer fra forskningsresultater og aktivere en større faglig bredde i nyskappingsarbeid. Det ble i 2023 tildelt 100 mill. kroner for en toårsperiode, med krav om matchende egenfinansiering, til 32 forskningsinstitusjoner og 11 teknologioverføringskontorer. Støtten var delvis basert på institusjonenes nyskappingsinnsats de siste årene. Forskningsrådet rapporterer om en positiv utvikling i institusjonenes arbeid, i form av økende søknadsvolum, fagbredde og kvalitet i kvalifiserings- og verifiseringssøknader. I videreutvikling av ordningen vil det bli lagt vekt på å hensynta ulikhetene mellom institusjonene i deres kapasitet til og organisering av arbeidet med kommersialisering.

Grunnbevilgning til instituttene

Formålet med grunnbevilgningene er å bidra til at instituttene kan tilby næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Tildelingen går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter. De marine primærnæringsinstituttene Nofima og SINTEF Ocean mottok grunnbevilgning fra Nærings- og fiskeridepartementet i 2023. Institutt for energiteknikk (IFE), Norce, Norges Geotekniske Institutt (NGI), NORSAR, Norsk Regnesentral (NR), RISE PFI og SINTEF var de teknisk-industrielle institutter som mottok grunnbevilgning i 2023.

Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del. I 2023 ble 5 pst. av grunnbevilgningen til primærnæringsinstituttene omfordelt etter oppnådde resultater, mens 10 pst. av grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene ble omfordelt etter oppnådde resultater. Samlet grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2023 var 122,4 mill. kroner. Totalt ble det tildelt 515,9 mill. kroner i grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene i 2023. Det ble også tildelt strategiske instituttmidler til kunnskaps- og kompetanseoppbygging i Havforskningsinstituttet gjennom Forskningsrådet.

Instituttene har et stort internasjonalt engasjement, og inntekter fra EUs rammeprogram og øvrige ordninger utgjør en stadig viktigere finansi-

eringskilde for norske forskningsmiljøer. Instituttene holder generelt et høyt vitenskapelig nivå.

Andre infrastrukturtiltak

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til institusjoner som bidrar til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturvitenskap og formidler forskningsresultater. Forskningsrådet bidrar til å bygge opp kunnskap i samspill mellom bedrifter og FoU-institusjoner, og utvikler forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Blant virksomhetene som finansieres, er Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. I 2023 ble det avsatt 1,58 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi og 11,7 mill. kroner til Teknologirådet.

Teknologirådets strategiske satsinger har i 2023 vært på demokrati, arbeidsliv og det grønne skiftet inkludert generativ kunstig intelligens, som er en kraftig, nyskapende og generell teknologi. 2023 har vært det året hvor kunstig intelligens for alvor har blitt en del av norsk samfunns- og politikk, og representerer en ny megatrend. Rådet har i løpet av året bidratt med innspill til Stortinget og øvrige myndigheter, stimulert til diskusjon og refleksjon på digitale åpne møter og i media, og på den måten bidratt positivt til den offentlige samtalen.

Det strategiske området Hav og kyst – økt verdiskaping fra havnæringene

Området omfatter de marine og maritime næringene, petroleumsvirksomhet og utvikling av nye havbaserte næringer. Forskningsrådets havsekretariat skal ivareta den nasjonale koordineringen og oppfølgingen av FN's tiår for havforskning for bærekraftig utvikling (2021–2030). I 2023 har havsekretariatet fulgt opp havforskningstiåret nasjonalt, nordisk og internasjonalt på mange arenaer. Havsekretariatet følger også opp Norges deltakelse i havtiårsalliansen.

Marin forskning

Forskningsrådets innsats på det marine området hadde et samlet volum på om lag 1,1 mrd. kroner i 2023. Forskningsaktiviteten omfatter forskning for økte verdier fra fiskeri, havbruk og nye næringer basert på marine ressurser, forvaltning av økosystemer og ressurser i hav- og kystområdene, forskning for et rent hav og sunn og trygg sjømat.

Det er høy kvalitet og relevans på forskning knyttet til marin sektor, og på flere områder er Norge i den internasjonale forskningsfronten. Forskning for å sikre bærekraftig høsting og verdiskaping av marine bioressurser har vært et prioritert område, sammen med forskning knyttet til naturmangfold, økosystemer og økosystemtjenester, inkludert arealproblematikk. I 2023 har forskning for å forstå konsekvenser for marin arter av endringer i leveområder vært prioritert. Tilgang på bærekraftig fôr og bedre fiskehelse- og velferd er viktige områder i havbruksforskningen, og Forskningsrådet har i 2023 finansiert flere nye prosjekter på området. Et betydelig antall rekrutteringsstillinger (doktorgradsstipendiater og postdoktorstipendiater) er finansiert. Med utgangspunkt i den nasjonale havforskningstiårkomiteen ble Norsk forum for havdata etablert i 2023 for å fremme datadeling. Det nordiske arbeidet innen havforskning har blitt styrket i 2023 i tråd med Nordisk ministerråds erklæring i 2022. Den høye kvaliteten på den marine forskningen gjenspeiles i at norske aktører har gjort det meget godt og har høy returandel i Horisont Europa.

Maritim forskning

Midlene til maritim forskning skal stimulere til investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter som styrker næringens konkurransedyktighet og omstillingsevne. Prosjekter knyttet til områdene autonomi, sikkerhet, digitalisering, klima- og miljøvennlig maritim virksomhet og nye muligheter i havnæringene er prioritert. Prioriteringene bygger blant annet på anbefalingene i næringens helhetlige forsknings- og innovasjonsstrategi Maritim21. En oppdatert Maritim21-strategi ble utarbeidet i 2021 på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet og lagt til grunn for Forskningsrådets tildelinger fra 2023.

Løsninger for å redusere utslipp fra maritim virksomhet er sentralt for prosjektene under grønn skipsfart. Innsatsen har gjennom flere år vært viktig for å få utslippsfrie fartøy, og er sentralt for prosjektene under grønn skipsfart. Flere av de pågående prosjektene bidrar til lav- og nullutslippsløsninger, og utforsker ulike typer energibærere og teknologier, som elektrifisering/batteri, hydrogen/ammoniakk, avansert biodrivstoff og kjernekraft. Prosjekter innen autonomi og digitalisering bidrar til økt effektivitet og konkurransekraft ved produksjon og drift av utstyr og fartøy.

Forskningsrådet har i 2023 utbetalt om lag 197 mill. kroner til pågående maritime prosjekter i

Forskningsrådets program for maritim FoU (MAROFF). Støtte til maritim forskning og innovasjon gis også gjennom andre av Forskningsrådets aktiviteter, som Grønn plattform, senter-satsingene, forskningsinfrastruktur og bevilgningene til instituttsektoren, og det er samlet utbetalt om lag 546 mill. kroner til maritim forskning i 2023.

I 2023 ble det gitt tilsagn på om lag 174,1 mill. kroner fra Forskningsrådets program for maritim FoU til nye prosjekter.

Fra 2024 finansierer bevilgningen over post 51 en stilling som nasjonal ekspert som skal arbeide med maritim forskning i Europakommisjonen DG Research and Innovation.

Prioriteringer 2025

Regjeringen prioriterer fortsatt virkemidler for å øke forskningsbasert, bærekraftig omstilling og innovasjon i næringslivet. Formålet er å legge til rette for økt verdiskaping i næringslivet, grønn omstilling i norsk økonomi og bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Forskningsrådet skal også videreføre samarbeidet om sirkulærøkonomi i virkemiddelapparatet. I 2025 skal Forskningsrådet prioritere følgende:

- Utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet
- Arbeide for at forskningen som finansieres, kommer best mulig til nytte i samfunnet, gjennom kommersialisering og spredning av forskningsresultater
- Videreutvikle og lyse ut midler under ordningen Grønn Plattform, i samarbeid med Innovasjon Norge, Siva og Enova
- Videreføre satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi
- Arbeide for et best mulig kunnskapsgrunnlag for forvaltning av marine ressurser
- Arbeide for at Norge forblir ledende på det maritime området internasjonalt, blant annet gjennom videre satsing på nullutslippsløsninger og autonome fartøy

- Opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet
- Videreføre mobiliseringsarbeidet for høy norsk returandel fra Horisont Europa
- Bidra til utvikling av, og være vertskap for sekretariatet for styringsgruppen i det målrettede samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning, kan overføres

For 2025 tas det utgangspunkt i en tilsagnsramme, dvs. ramme for ny aktivitet, på 1 412 mill. kroner. Tilsagnsrammen er prisjustert og inkluderer en ettårig justering på 177 mill. kroner for å unngå at realaktiviteten på posten reduseres som følge av omlegging til ny budsjettmodell. Basert på anslag for utbetalinger i 2025 av tidligere gitte tilsagn og nye tilsagn som gis i 2025, foreslås det en bevilgning på 1 012,8 mill. kroner. Videre foreslås det en tilsagnsfullmakt på 2 838 mill. kroner for å dekke nye og gamle tilsagn som utbetales i senere budsjettår, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Det foreslås i 2025 gjennomført en ny utlysning av treårige prosjekter under Grønn plattform, i samarbeid med øvrige virkemiddelaktører. Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform under programkategori 17.20 Forskning og innovasjon. Den samlede rammen for den nye utlysningen foreslås satt til 823,5 mill. kroner, hvorav 379,5 mill. kroner forvaltes av Forskningsrådet.

Det foreslås å øremerke på 1,4 mill. kroner for å videreføre arbeidet med å tilby virkemidler for kunnskapsbasert næringsutvikling på Svalbard i 2025, samt 1,7 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Midler til Teknologirådet, som tidligere var inkludert i kap. 920, post 50, er foreslått overført til Kunnskapsdepartementets budsjett, jf. omtale innledningsvis. Videre foreslås det overført 5 mill. kroner til Kunnskapsdepartementets kap. 285, post 21, for å dekke Forskningsrådets virksomhetskostnader relatert til oppfølging av to tiltak i regjeringens mineralstrategi. Det foreslås også overført 1,8 mill. kroner til Finansdepartementets kap. 1620, post 01 for FoU-statistikken som SSB leverer til Forskningsrådet. Dette er nå inkludert i nasjonalt statistikkprogram, mens det tidligere inngikk i avtaler mellom Forskningsrådet og SSB.

Post 71 Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter

Det foreslås en bevilgning på 553,3 mill. kroner til grunnbevilgning til teknisk-industrielle forskningsinstitutter.

Post 72 Tilskudd til marin og maritim forskning, kan overføres

For 2025 tas det utgangspunkt i en tilsagnsramme, dvs. ramme for ny aktivitet, på 551,8 mill. kroner. Tilsagnsrammen er prisjustert. Basert på anslag for utbetalinger i 2025 av tidligere gitte tilsagn og nye tilsagn som gis i 2025, foreslås det en bevilgning på 439,3 mill. kroner. Videre foreslås det en tilsagnsfullmakt på 1 361,5 mill. kroner for å dekke nye og gamle tilsagn som utbetales i senere budsjettår, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Det foreslås at 359,3 mill. kroner av tilsagnsrammen settes av til forvaltnings- og næringsrettet marin forskning, og at 192,5 mill. kroner av tilsagnsrammen settes av til næringsrettet maritim forskning, rettet mot grønn skipsfart og digitalisering i maritim næring.

For å styrke oppfølgingen av regjeringens samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr foreslås det at det gjennomføres en fellesutlysning av forskning på fôrområdet på til sammen 10 mill. kroner, der halvparten av tilsagnene finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og resterende halvpart over Landbruks- og matdepartementets budsjett. Utlysningen skal inkludere en kunnskapsoppsummering for å identifisere eventuelle relevante kunnskapshull for det videre arbeidet med regelverksutvikling på området. Se omtale under programkategori 17.20 for nærmere informasjon om samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr.

30,5 mill. kroner av bevilgningen foreslås avsatt til strategisk bevilgning til Havforskningsinstituttet. Videre foreslås det også overført 2,5 mill. kroner til Kunnskapsdepartementets kap. 285, post 55, for å finansiere en stilling som nasjonal ekspert i Europakommisjonen DG Research and Innovation.

Post 73 Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter

Det foreslås en bevilgning på 132,8 mill. kroner til grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene Nofima og SINTEF Ocean.

Kap. 922 Romvirksomhet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Norsk Romsenter	94 224	99 000	102 600
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	250 355	291 400	276 212
71	Internasjonal romvirksomhet	630 889	642 400	499 509
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	23 287	23 059	19 862
73	EUs romprogrammer	877 309	886 700	579 699
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	129 713	133 221	130 650
75	Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø			5 000
95	Egenkapital Space Norway AS	2 851 615		
Sum kap. 922		4 857 392	2 075 780	1 613 532

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 70 ble redusert med 24,9 mill. kroner.
- Post 71 ble redusert med 133,8 mill. kroner.
- Post 73 ble redusert med 62,3 mill. kroner.
- Post 74 ble redusert med 5 mill. kroner.
- Ny post 75 Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø, ble bevilget med 5 mill. kroner.

Bevilgningene omfatter driften av Norsk Romsenter, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom Den europeiske romorganisasjonen (ESA), EUs romprogram og bilaterale avtaler. I tillegg dekker bevilgningen FoU-støtte til norske bedrifter og fagmiljøer gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler, samt investeringer i nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Internasjonalt samarbeid gir Norge tilgang på infrastruktur som det ikke er hensiktsmessig eller mulig å bygge opp i nasjonal regi, mens den nasjonale satsingen bidrar til å dekke norske behov som ikke håndteres gjennom internasjonalt samarbeid.

Space Norway AS har med oppskytningen av to satellitter i august 2024 realisert prosjektet

Arctic Satellite Broadband Mission. Satellittene skal gi bredbåndsdekning i hele Arktis og er blant annet finansiert av egenkapital bevilget av staten, jf. Innst. 330 S og Prop. 55 S (2017–2018). Andøya Spaceport ble offisielt åpnet i november 2023, jf. omtale på post 51 og 76.

Luftfartstilsynet er fra 1. januar 2023 nasjonal tilsynsmyndighet for romaktiviteter. I tillegg ble det i statsråd i mai 2024 fastsatt at Luftfartstilsynet skal ha ansvar for tilsyn av satellitter. Statens havarikommisjon er undersøkelsesmyndighet for ulykker innen romvirksomhet fra 1. januar 2024.

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten er lokalisert i Oslo og disponerte 48 årsverk i 2023. Etaten ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Norsk Romsenter forvalter ordningen med nasjonale følgemidler og midler til infrastrukturutvikling, samt en tilskuddsordning tilknyttet senter for jordobservasjon i Tromsø.

Etatens formål er at *Norsk Romsenter skal være statens strategiske, samordnende og utøvende organ for å sikre en effektiv utnyttelse av verdensrommet til beste for det norske samfunnet.*

Resultater 2023

Konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked

Norsk Romsenter har fulgt opp sin rolle som tilrettelegger og veileder for norsk deltakelse i ESA og EUs romprogrammer. Den norske romnæringen har høy eksportandel og markerer seg som underleverandører til europeiske satellitt- og rakettssystemer. Norge er ledende på nedlesing av data fra polare satellitter.

Norge deltar i EUs romprogram (2021–2027) gjennom EØS-avtalen. Det samlede kontraktsbeløpet tildelt norske aktører i programperioden er 81,1 mill. euro i Copernicus (jordobservasjon for klima- og miljøovervåking) og 48,5 mill. euro i Galileo (navigasjonssystem). Det vises til øvrig omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Norge deltar i ESA for å fremme utvikling av ny teknologi og infrastruktur som kan ivareta norske brukerbehov, og for å utvikle norsk industri.

Tabell 5.8 Resultater for norsk deltakelse i ESAs romprogrammer

	Resultat 2022	Resultat 2023
Ringvirkningsfaktor for norske industriaktører	3,7	3,6
Returandel i ESAs obligatoriske programmer	0,86	0,91
Returandel i ESAs industrirettede programmer	0,96	0,98
ESA-generert salg (i mill. kroner)	1 168	1 222

Ringvirkningsfaktoren for norske industriaktører beregnes av Norsk Romsenter og viser hvilken effekt de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA har for utviklingen av norske virksomheter som deltar i ESA-prosjekter. Ringvirkningsfaktoren for 2023 er på 3,6. Dette innebærer at for hver krone virksomhetene får i følgemidler og ESA-midler, kommer 3,60 kroner tilbake til Norge i form av industrielle ringvirkninger. Norge har fortsatt en underretur i ESAs programmer. Det vil si at norsk industri ikke får kontrakter tilsvarende det Norge har gått inn med av midler. Returandelen i 2023 er imidlertid høyere enn den har vært på ti år. Dette skyldes i stor grad at Norsk Romsenter i samarbeid med ESA har gjennomført en rekke tiltak for å øke den norske andelen.

Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen

Norsk Romsenter jobber for at flere norske aktører skal utnytte romvirksomhet for nyskaping og omstilling i næringslivet. Det ble i 2023 gitt tilsagn for 679 mill. kroner i ESA-kontrakter og 23,9 mill. kroner i nasjonale følgemidler. Det var totalt 48 aktører som fikk nasjonale følgemidler eller ESA-kontrakter i 2023, og fem av disse fikk slike midler for første gang. Mer enn halvparten av følgemidlene for 2023 gikk til små og mellomstore bedrifter (SMB). Norske SMBer i romnæringen

markerer seg både nasjonalt og internasjonalt og er også blant virksomhetene som leverer tjenester som er relevante også utenfor romnæringen.

Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen. Satellittdata har blant annet vært brukt i et pilotprosjekt rettet mot bygg- og anleggsbransjen for å avdekke og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Satellittdata er i dette prosjektet benyttet for å vurdere når det er mest hensiktsmessig å besøke en byggeplass for å foreta kontroll og gi informasjon.

Effektiv og sikker utnyttelse av romvirksomhet i offentlig forvaltning

Det er stadig økende bruk av rombaserte tjenester i offentlig sektor. Mange av tjenestene er knyttet til offentlig tilgjengelige datakilder. Ytelsen for navigasjonssystemet EGNOS er forbedret det siste året etter at en ny versjon av systemet er satt i drift. Dette gir blant annet større regularitet for helikopterlanding under forhold med redusert sikt. Det utvikles også stadig nye bruksområder for jordobservasjonsdata. Et eksempel på det er Miljødirektoratets nye avtaler om bruk av data fra Copernicus-programmet for å overvåke vannkvalitet i store norske innsjøer. Satellittdata ble også brukt for å kartlegge flommen under og etter ekstremværet «Hans».

Riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet

Norsk Romsenter har en sentral rolle for å sikre riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet, både gjennom generell formidling og i form av mer direkte kunnskapsinnhenting til og på vegne av norske myndigheter. Ved utgangen av 2023 kunne Norsk Romsenter blant annet vise til lansering av nye nettsider, vellykket gjennomføring av klimakonferansen Global Space Conference on Climate Change i Oslo og etablering av en egen strategi for bruk av sosiale medier.

Tabeller med økonomiske nøkkeltall for Romsenteret er gjengitt i kap. 12 i proposisjonens del III Andre saker, jf. standardrapportering for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Oppsummering

Norsk Romsenter har i stor grad oppfylt målene for 2023. Særlig positivt er det at industrireturen fra ESAs programmer for 2023 lå på det høyeste nivået på ti år.

Prioriteringer 2025

Norsk Romsenter skal særlig prioritere følgende oppgaver:

- Opprettholde norsk romnærings konkurranseposisjon.
- Videreutvikle og styrke Norges posisjon i EUs romprogram og Den europeiske romorganisasjonen (ESA).
- Legge til rette for bedre rombaserte tjenester som grunnlag for å løse viktige samfunnsutfordringer, herunder samfunnsikkerhet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 102,6 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst og skal dekke administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter.

Post 51 Egenkapital Andøya Space, kan overføres

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) å gi Andøya Space et betinget tilsagn om egenkapital på inntil 282,6 mill. kroner for etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Spaceport). Regjeringen bekreftet i oktober 2021 at Stortingets betingelser var vurdert som oppfylt,

og at finansieringen kunne utbetales. Nærings- og fiskeridepartementet har per 1. september 2024 tilført Andøya Space 180 mill. kroner av egenkapitalen Stortinget ga tilsagn om. Andøya Spaceport ble offisielt åpnet 2. november 2023, og Nærings- og fiskeridepartementet ga tillatelse til Andøya Spaceport AS til drift av romhavnen Andøya Spaceport 22. august 2024. Første oppskytning er ventet i løpet av 2024.

Det er inngått en investeringsavtale mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Kongsberg Defence & Aerospace og Andøya Space AS som knytter utbetaling av egenkapital til milepæler. Kapitaltilførselene så langt har vært knyttet til etablering av den første av to oppskytningsramper. Andøya Space har inngått langsiktig avtale med den tyske oppskytningsaktøren Isar Aerospace om bruk av denne oppskytningsrampen. Resterende egenkapital (102,6 mill. kroner) vil utbetales når Andøya Space har forhandlet fram en langsiktig kundekontrakt for den andre oppskytningsrampen.

Det vises til omtale under post 76.

Det foreslås ingen bevilgning for 2025.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon, vitenskapsprogrammet og bidrag til oppskytningsbasen i Kourou i Fransk Guyana.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel basert på størrelsen på nettonasjonalinntekt (NNI). For perioden 2024–2026 er Norges andel satt til 2,23 pst. av ESAs budsjett. For 2025 tilsvarer dette 24,17 mill. euro. I tillegg er det pensjonsutgifter knyttet til posten på 1 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 276,2 mill. kroner.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling i norsk industri, ivaretagelse av norske brukerinteresser, utvikling av nasjonal kompetanse og etablering av romrelatert infrastruktur. Bevilgningen dekker også Esrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige,

Radarsat-avtalen og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space.

Norges innbetalinger til ESAs industrirettede programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter. Programmene har varierende løpetid i perioden fram til rundt 2030. Størrelsen på Norges årlige innbetalinger følger fremdriften i programmene.

Norges gjenstående forpliktelser er forventet å utgjøre 210 mill. euro ved inngangen til 2025.

Det foreslås i tråd med dette at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan gi tilsagn om tilskudd på 170 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de industrirettede programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 210 mill. euro, jf. forslag til vedtak VIII, 2.

ESAs programmer

Jordobservasjon

Programmet utvikler satellitter og tjenester for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjonssatellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en rekke viktige samfunnsoppgaver, som miljø- og klimaovervåking, ressursforvaltning, samfunnsikkerhet og katastrofehåndtering. Størrelsen på Norges territorium og spredte bosetting gjør satellittbasert overvåking svært nyttig. ESA-programmene har for eksempel vært viktige for utviklingen av hav- og maritim overvåking, skredvarsling og miljøovervåking i Norge.

Telekommunikasjon

Telekommunikasjonsprogrammene skal styrke konkurranseevnen til medlemslandenes satellittkommunikasjonsindustri gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. ESA støtter også opp om utvikling og validering knyttet til sikker satellittkommunikasjon og framtidige kommunikasjons- og navigasjonsløsninger for utforskning av månen. I tillegg dekker programmene utviklingen av kommersielt orienterte tjenester. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet. Hoveddelen av omsetningen er eksportert.

Teknologi- og kommersialiseringsprogrammer

ESA har flere teknologiutviklings- og kommersialiseringsprogrammer hvor norske aktører kan få støtte til å utvikle sine teknologier, ideer og bedrifter. Disse programmene dekker blant annet de ESA-finansierte aktivitetene for å utvikle et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking og opprettelse av en ESA Phi Lab i Norge. ESA Phi Lab er en innovasjonsmodell som forener høyteknologisk forskning og forretningsutvikling under samme tak, med sikte på å levere markedsklare løsninger. ESA undertegnet i 2024 kontrakt med flere aktører innenfor jordobservasjonsmiljøet i Tromsø om å opprette en ESA Arctic Phi Lab.

Navigasjon

Navigasjonsprogrammene tilrettelegger for utvikling av innovative produkter og tjenester for å sikre europeisk konkurransekraft i det globale markedet for posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse (PNT) og bidra til mer nøyaktig posisjonsbestemmelse. Norge har stor nytte av satellittnavigasjon, blant annet innenfor maritim virksomhet, luftfart og søk- og redning.

Romtransport

ESAs romtransportprogram utvikler teknologi og bæreraketter med sikte på å gi Europa uavhengig tilgang til verdensrommet. Deltakelse gir norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene Ariane og Vega og markedet for kommersielle oppskytninger. Norge deltar også i utviklingen av ESAs gjenbrukbare romfly Space Rider og utnytter ESAs programmer til å støtte aktiviteter knyttet til Andøya Spaceport.

Bemannet romfart og utforskning

Programmet for bemannet romfart og utforskning inneholder store og langvarige internasjonale samarbeidsprosjekter for utforskning av solsystemet, blant annet bemannet utforskning av månen. I tillegg utnyttes den internasjonale romstasjonen (ISS) til forskning og teknologiutvikling. Norge legger særlig vekt på teknologiutviklingsløp som gir industrien leveransemuligheter i framtiden, og som har synergier med andre aktiviteter i ESA og kommersielle muligheter.

Overvåking av rommet for trygghet og sikkerhet

Målet for ESAs romovervåkingsprogram er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romværværsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Romovervåking er et domene hvor Norge har både spesielle forutsetninger og behov knyttet til romværværsling, kollisjonsvarsler for norske satellitter i bane og i forbindelse med oppskytning av satellitter fra Andøya.

Esrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene ESRANGE i Kiruna og Andøya Space på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning blant annet for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer. Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen, og gjeldende periode løper ut 2025. For 2025 er Norges forpliktelse anslått til 35,8 mill. kroner.

Radarsat

Radarsat-avtalen, som gir tilgang til bilder fra en kanadisk radarsatellitt, har i flere omganger blitt forlenget for å dekke norske etaters brukerbehov etter at satellitten Sentinel-1B sluttet å virke i 2021. På grunn av forsinkelser med erstatningssatellitten foreslås Radarsat-avtalen igjen forlenget for ytterligere et halvt år. Dette vil gi norske brukeretater tilgang ut 2025. Kostnaden av en forlengelse er 750 000 USD, og utgiftsøkningen i 2025 foreslås som tidligere dekket gjennom overføringer fra de departementene som har de største brukeretatene av dataene. Foruten Nærings- og fiskeridepartementet omfatter dette Forsvarsdepartementet, Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet. Midlene som ble overført i 2024 fra de aktuelle departementene, foreslås derfor videreført på kap. 922, post 71 i 2025.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 499,5 mill. kroner. Av dette er 455,5 mill. kroner forventede utbetalingskrav til ESAs industrirettede programmer, 35,8 mill. kroner til EASP-avtalen, 0,25 mill. kro-

ner til ESAs utdanningskontor ESERO og 7,88 mill. kroner til Radarsat.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling. Formålet med ordningen er å styrke konkurranseevnen til norsk romrelatert næringsliv og bidra til utvikling av rombaserte varer og tjenester som kan dekke norske brukerbehov. Norsk Romsenter forvalter ordningen og bidrar også som rådgivende og koordinerende støttespiller. Målgruppen for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Nasjonale følgemidler skal bidra til bedre utnyttelse av de norske investeringene i ESAs og EUs programmer og skal legge til rette for best mulig industriretur i ESAs programmer.

Totalt 30 kontrakter ble tildelt støtte innenfor nasjonale følgemidler i 2023, hvorav 77 pst. til vare- og tjenesteproduserende industri og 23 pst. til utdannings- og instituttsektoren. Kontraktene dekker et bredt spekter av utviklingsoppgaver innenfor nye og innovative teknologier.

Det foreslås en bevilgning på 19,9 mill. kroner.

Post 73 EUs romprogrammer

EUs romprogram er en sammenslutning av ulike underkomponenter og tjenester tilknyttet romvirksomhet. I inneværende periode (2021–2027) deltar Norge i de fleste, men ikke alle underkomponentene.

EU har startet arbeidet med neste generasjon romprogram, som vil gjelde fra 2028. Norge har uttrykt et ønske overfor EU om full norsk deltakelse på lik linje med EUs medlemsland i alle deler av det kommende romprogrammet.

Norsk deltakelse i EUs romprogram skal bidra til at Norge får innflytelse på beslutninger knyttet til samfunnsviktig infrastruktur. Deltakelsen skal også legge til rette for at norske aktører får den innsikten som er nødvendig for best mulig utnyttelse av EUs satellittsystemer, bakkeinfrastruktur og tilhørende tjenester for norske brukere. Norge deltar i programmets styrende og rådgivende organer, men uten stemmerett. Deltakelse i disse organene har gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i systemer som leverer tjenester som samfunnet er avhengig av, og har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for rombaserte tjenester.

Budsjettrammen for EUs romprogram 2021–2027 er satt til 14,88 mrd. euro. Norges kontingent følger av EØS-avtalen og baseres på BNP-andel av programbudsjettet. For 2025 er BNP-andelen på 2,58 pst. I tillegg kommer forpliktelser knyttet til foregående programperiode.

Norsk Romsenter ivaretar rollen som sekretariat for Norges deltakelse i EUs romprogram og arbeider for å sikre norske industriinteresser i alle programkomponenter.

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. EGNOS er et støttesystem for det amerikanske GPS som gjør at brukere vil oppleve bedre ytelse i Europa enn ved bruk av GPS alene. EGNOS er nå klargjort for bruk på en rekke norske flyplasser og landingsplasser for helikopter. Systemet benyttes av flere samfunnskritiske aktører og nødetater for økt flysikkerhet og operasjonell evne. En ny versjon av EGNOS ble tatt i bruk i 2023 og har sørget for økt stabilitet i tjenestene særlig i nord. Neste generasjon av EGNOS er under utvikling og ventes operativ fra 2025/2026. Galileo er et selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem på lik linje med og som fungerer sammen med GPS, og som gir bedre posisjonsbestemmelse, navigasjon og tids-signaler over hele verden.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden arbeidet startet, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som får størst utbytte av Galileo og EGNOS.

Som følge av Norges deltakelse er det lokalisert bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Troll-basen i Antarktis. Den norske infrastrukturen sørger for bedre ytelse i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører. I tillegg styrker infrastrukturen Norges posisjon som en viktig samarbeidspartner i programmene.

Forhandlinger med EU om norsk deltakelse i Galileos offentlige regulerte tjeneste (Public Regulated Service, PRS) er sluttført, men det gjenstår noen formaliteter før avtalen kan legges fram.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram og skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellitter, sensorer og tilhørende tjenester og har forbedret global kapasitet for blant annet havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehåndtering og overvåking av rasfare. Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp, og mange norske etater og forskningsmiljøer er nå storbrukere av data fra programmet.

Copernicus har til sammen sju operasjonelle Sentinel-satellitter i bane. Flere satellitter er planlagt skutt opp i inneværende programperiode, men grunnet utfordringer med oppskytningskapasitet er det blitt enkelte forsinkelser. Programmet benytter også data fra andre kilder.

Norge har etablert nasjonal infrastruktur for å dekke spesielle data- og prosesseringsbehov for nasjonale brukere. SvalSat på Svalbard er per i dag den viktigste bakkestasjonen for nedlesing av Sentinel-data i Copernicus.

GOVSATCOM/Secure Connectivity (IRIS²)

I 2023 opprettet EU et nytt program for global sikker satellittkommunikasjon, Secure Connectivity (IRIS²). Programmet er tett tilknyttet programmet for sikker satellittkommunikasjon for myndighetsformål (GOVSATCOM). Det pågår et arbeid med sikte på forhandlinger om norsk deltakelse i Secure Connectivity og GOVSATCOM. Det ligger an til at deltakelse kan skje fra 2025, delvis forankret i EØS-avtalen og delvis gjennom en særavtale. Regjeringen har ennå ikke tatt stilling til eventuell norsk deltakelse, og vil komme tilbake til saken på egnet måte.

Space Situational Awareness (SSA)

EUs romprogram omfatter også et samarbeid om romovervåking, eller SSA. Dette inkluderer tjenester innen romtrafikkovervåking (Space Surveillance and Tracking, SST) for sporing av romobjekter, varsling av kollisjonsfare og beregning av manøvrer for å unngå kollisjon for satellitter og andre romobjekter. Det er også planlagt flere tjenester tilknyttet samarbeidet.

EØS/EFTA-stater har ikke anledning til full deltakelse i SSA-samarbeidet, men har foreløpig fått tilgang til tjenester for varsling av kollisjonsfare. Det er ventet at vi på lengre sikt også vil få til-

gang til de øvrige SST-tjenestene som er åpne for tredjeland: fragmenterings- og kollisjonsdeteksjon, samt risiko rundt retur av romobjekter til jorden.

Norge har uttrykt ønske om full deltakelse i EUs SSA-komponent i neste romprogram. Dette henger sammen med økt trafikk tetthet i rommet, flere nasjonale satellitter, ny oppskytningsaktivitet fra Andøya og økende antall ukontrollerbare objekter (romsøppel). Samfunnets økende avhengighet av teknologi har også gjort oss mer sårbare for effektene av solstormer og andre hendelser på solen (romvær), og Norges plassering langt mot nord gjør oss ekstra utsatt.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 579,7 mill. kroner. Bevilgningen dekker gjenstående forpliktelser fra forrige programperiode 2014–2020, medlemskontingenten for norsk deltakelse i EUs romprogram og i EUs byrå for romprogrammet. Den årlige kontingenten fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av forventet fremdrift for de enkelte delprogrammene

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særskilte norske brukerbehov. Midlene benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlige behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid.

Resultater 2023

Norsk Romsenter har gjennom året gitt støtte til etater og forskningsinstitutter for utvikling av nye og forbedrede nasjonale tjenester basert på data fra EUs romprogram (se også omtale av Norsk Romsenters resultater under post 50). Midler fra posten har også vært benyttet for videreutvikling av satellitter for skipsidentifikasjon (AIS) og for effektiv bruk av bilder fra Radarsat, der norske brukeretaters behov ivaretas ved felles prosessering av satellittbildene.

Det er fra 2023 bevilget midler på denne posten for å utvikle et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking. Formålet med prosjektet er

å gi nasjonal egenevne innen utvikling av satellitter og sikre nasjonal kontroll med havområder til nytte for forsvar, sivil beredskap og fiskeriforvaltning. Prosjektet bidrar til å oppfylle regjeringens ambisjon om å legge til rette for en industriell norsk verdikjede for småsatellitter. Rammen for prosjektet er 150 mill. kroner i nasjonale midler i perioden 2023–2025 og 30 mill. euro gjennom ESA. I 2023 ble det tegnet kontrakter med industriaktørene i prosjektet. Det skal bygges to satellitter i demonstrasjonsfasen istedenfor de opprinnelig planlagte tre. Årsaken er at kostnadene i prosjektet er blitt høyere enn forventet, og det anses som viktigere å sikre at norske aktører har kapasiteten til å bygge satellittene enn hvor mange som bygges. Det ble også etablert et eget programkontor ledet av Norsk Romsenter med deltakelse fra Forsvaret, Forsvarets Forskningsinstitutt og Kystverket for best mulig å ivareta behovene prosjektet skal løse og etablere samvirke med andre overvåkingssystemer.

Prioriteringer 2025

I 2025 foreslås det å videreføre arbeidet med utvikling av AIS. Det vil også være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter knyttet til Norges deltakelse i EUs romprogram. Arbeidet med nasjonalt system for satellittbasert overvåking fortsetter. Videre skal Romsenteret følge opp et oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet om oppstart av et forprosjekt for eventuelt å kunne etablere et fullt operativt system for satellittbasert overvåking under nasjonal kontroll.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 130,7 mill. kroner. Av bevilgningen foreslås 52 mill. kroner til satellittbasert havovervåking. Resten av bevilgningen benyttes til oppfølging av Norges deltakelse i EUs romprogrammer, skipsidentifikasjon/videreutvikling av AIS-konseptet og flerbruksprosessering av data fra Radarsat-avtalen.

Det foreslås å redusere bevilgningen på post 74 med 5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på post 75.

Post 75 Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø

I statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget tilskuddsmidler til prosjekter tilknyttet et nasjonalt

senter for jordobservasjon i Tromsø. I revidert nasjonalbudsjett for 2024 ble det vedtatt å flytte midlene til en egen post. Midlene skal lyses ut som prosjektmidler knyttet til utvikling av et senter for jordobservasjon i Tromsø. Det er Norsk Romsenter for forvalter ordningen.

Derfor foreslås det en bevilgning på 5 mill. kroner. Forslaget på post 74 er redusert tilsvarende.

Post 76 Tilskudd Andøya Space, kan overføres

I tillegg til tilsagnet om egenkapital, jf. omtale under post 51, ble det i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) vedtatt å gi Andøya Space et betinget tilsagn om inntil 83 mill. kroner i regionalstøttetilskudd for etableringen av Andøya Spaceport. 56,5 mill. kroner av tilskuddet ble utbetalt i 2022. Det ble i 2023 bevilget 26,5 mill. kroner, og disse vil bli utbetalt samtidig med resterende egenkapital på post 51.

Det foreslås ingen bevilgning for 2025.

Kap. 923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	615 847	632 650	867 050
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	418 078	457 492	474 870
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	226 380	230 200	214 800
23	Oppdragsutgifter forskningsfartøy, <i>kan overføres</i>			211 423
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 272	20 763	8 151
	Sum kap. 923	1 266 577	1 341 105	1 776 294

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 22 økt med 11,8 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Vedrørende 2025:

Bevilgningene under kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy er foreslått flyttet til kap. 923.

Havforskningsinstituttet har som hovedmål at *det skal være en ledende kunnskapsleverandør for forvaltningen nasjonalt og internasjonalt, for høsting, akvakultur, sjømat og forvaltning av marine økosystem.*

Instituttet har tre delmål;

Havforskningsinstituttet skal:

- levere råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning
- levere internasjonalt ledende forskning

- generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data av høy kvalitet for forskning, forvaltning og næringsutøvere

En revisjon av Havforskningsinstituttets mål- og resultatstyringssystem settes i gang høsten 2024.

Havforskningsinstituttets faglige kjerneområder er fiskeri, havbruk, sjømat og økosystem. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Instituttet er et forvaltningsrettet forskningsinstitutt tilknyttet departementet som et ordinært forvaltningsorgan, med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet disponerte 987 årsverk i 2023, inkludert 205 årsverk knyttet til drift av forskningsfartøy. Instituttet forvalter en betydelig del av norsk marin forskningsinfrastruktur som laboratorier, fartøy og forskningsstasjoner på Austevoll, Masfjorden (Matre) og Arendal (Flødevigen). Programmet Global utvikling er organisert under Havforskningsinstituttet, men rapporterer også til NORAD.

En betydelig del av instituttets aktivitet skjer som en direkte oppfølging av internasjonale og nasjonale forpliktelser i tilknytning til arbeid i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM), EUs vitenskapelige komité for mattrygghet (EFSA), fiskeriavtaler, lovverk og reguleringer for fiskeri, havbruks- og matforvaltningen, forvaltningsplanarbeid for norske havområder og vannforskriften. Instituttet bidrar i arbeidet med det globale handlingsnettverket under FN's ernæringsår. Nettverket skal bidra til å fremme bærekraftige akvatiske matsystem for matsikkerhet og ernæring.

Resultater 2023

Samlet ressursbruk i Havforskningsinstituttets forsknings- og rådgivningsprogrammer var på 1 475 mill. kroner i 2023. Av dette gikk 720 mill. kroner til datainnsamling og dataforvaltning, 495 mill. kroner gikk til forskning og 260 mill. kroner til rådgivning.

For informasjon om tilstanden for de marine ressursene vises det til Havforskningsinstituttets årlige risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og oppdateringer av bestandsoversikten. En oversikt over kvoteråd m.m. presenteres i den årlige meldingen til Stortinget om Norges fiskeriavtaler og fisket etter avtalene. Databasen Sjømatdata gir informasjon om innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer i fisk og annen sjømat.

Råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning

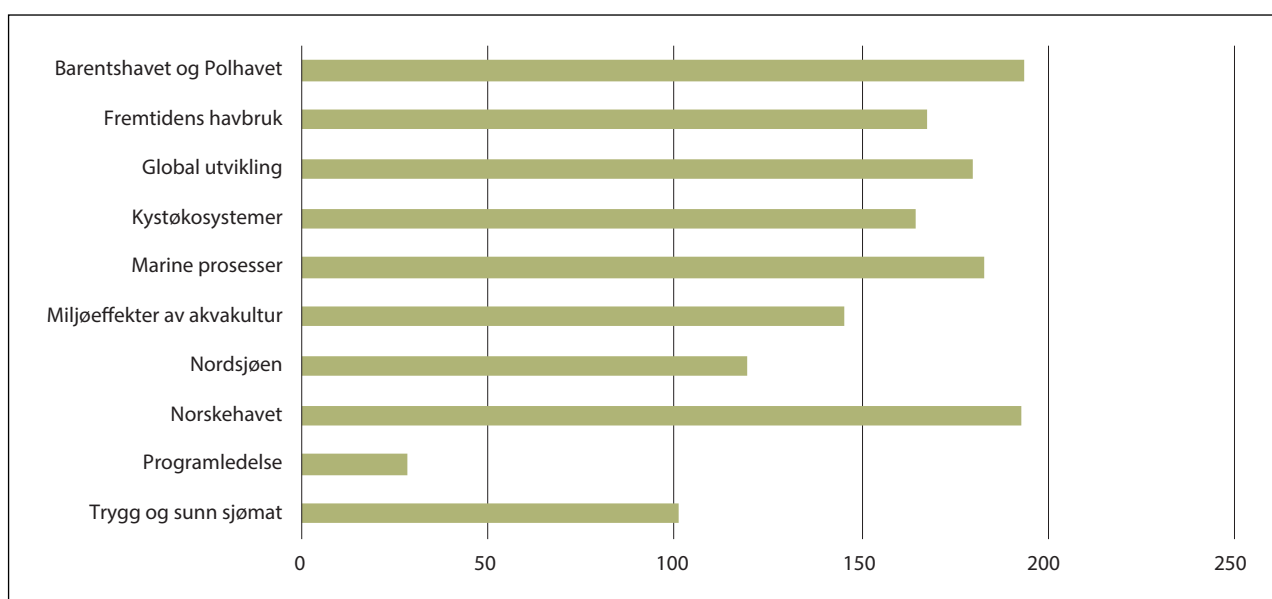
Innsatsen innen rådgiving må ses i sammenheng med delmålene for data og forskning, som er kostnadskrevende og nødvendige forutsetninger for rådgivningen. De største brukerne av instituttets råd er Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Søkeldirektoratet.

Havforskningsinstituttet bidrar til rådgiving for over 80 høstbare bestander. Instituttet har i 2023 gjennomført evalueringer av forvaltningsstrategien for reker i Barentshavet og for pelagisk fisk i Norskehavet. Instituttet har utviklet en prosedyre for metoderevisjon for bestander som ikke er dekket av ICES.

Havforskningsinstituttet har styrket kunnskapsgrunnlaget for nåværende og potensielle indikatorer for trafikkløssystemet (kapasitetsreguleringen for tillatelser til oppdrett av laks, ørret og regnbueørret), blant annet ved videreutvikling av modellene som benyttes.

Instituttet har gjennom Coastrisk-prosjektet utviklet analyser av samlet påvirkning av menneskelig aktivitet på økosystemene for de 13 produksjonsområdene som brukes i akvakulturforvaltningen.

Overvåkings- og analyseprogrammene for fremmedstoffer og næringsstoffer i vill og oppdrettet sjømat er et viktig grunnlag for matforvaltningen. I 2023 er det lagt vekt på å videreutvikle databasen med sporbarhet i hele prøvetakingskjeden.

Figur 5.5 Ressursbruk i forsknings- og rådgivningsprogrammene i 2023¹

¹ Tallene inkluderer forskningsfartøy, som fram til 2024 budsjetteres på kap. 926.

Levere internasjonalt ledende forskning

Forskningen er i hovedsak styrt av behovene innen rådgiving knyttet til havbruk, fiskerier, økosystem og trygg og sunn sjømat. Havforskningsinstituttet har hatt god publiseringsaktivitet i 2023, men noe lavere enn de foregående årene. Siteringer har økt betydelig de siste årene.

De siste årene har instituttet prioritert arbeidet med samlet økosystembelastning og utfordringer knyttet til sameksistens, både i kyst- og fjordområder og i åpent hav. Planer om etablering av havvindanlegg i norske havområder øker behovet for kartlegging av sårbare habitat og økosystemkomponenter. Klimaendringene vil i varierende grad påvirke viktige økosystemprosesser, grunnlag for god rekruttering i høstbare bestander og for forutsetninger for havbruk av ulike arter.

Innen havbruk har det vært særlig viktig å øke kunnskapen knyttet til effekter av lakselus på ville bestander av laksefisk, risikofaktorer knyttet til dyrevelferd hos oppdrettsfisken, samt effekter av ulike utslipp fra havbruk på økosystemet og sårbare habitater.

Generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data

Datainnhenting utgjør grunnlaget for Havforskningsinstituttets forskning og rådgiving. Data hentes inn gjennom omfattende toktaktivitet, måleinstallasjoner, landbaserte eksperimentelle fasiliteter og modellering. Havforskningsinstituttets toktaktivitet er fordelt med 61 pst. på egne fartøy og 39 pst. på leiefartøy.

Tabell 5.9 Aktivitet finansiert av fiskeriforskningsavgiften i 2023

Aktivitet	(i mill. kroner) Forbruk i 2023
Bestandsovervåking	121
Redskapsutvikling	10
Observasjonsmetodikk og utstyr	9
Rådgiving	24
Fangstsampling (referanseflåten m.m.)	41
Økologi	6
Trygg og sunn sjømat	15
Sum	226

Havforskningsinstituttet er nasjonalt referanselaboratorium for parametere knyttet til sjømat. Instituttet har tilpasset analyseomfanget og videreført metodeutvikling i tråd med den nye kontrollforordningen som trådte i kraft i 2023.

Organisasjonsutvikling og effektiv drift

Havforskningsinstituttet arbeider med å innføre ny teknologi for å forbedre og effektivisere hav- og kystobservasjon, blant annet gjennom ubemannede forskningsfarkoster. I 2023 utviklet instituttet en ny strategi som la stor vekt på omstilling av kunnskapsproduksjonen med bruk av ny teknologi. Dette er konkretisert gjennom en egen strategi for HI Digital.

Etter oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet la Deloitte i august 2024 fram en strategisk gjennomgang av Havforskningsinstituttet. Gjennomgangen vil inngå som en del av grunnlaget for departementets videre arbeid med å utvikle styringen av instituttet.

Prioriteringer 2025

Omstilling av kunnskapsproduksjonen

Metoder og hjelpemidler for datainnhenting, forskning og rådgiving er i sterk utvikling. I tiden framover vil datainnhenting og forskning effektiviseres og skje med bruk av færre ansatte og mer infrastruktur og kunstig intelligens. Havforskningsinstituttet skal i 2025 styrke arbeidet med å omstille instituttet. Instituttet skal ta i bruk ny teknologi, digitalisere og utnytte mulighetene som kunstig intelligens, satellittdata og modellering gir, og arbeide for å utvikle potensialet som finnes i å dele data mellom næring og forvaltning. Instituttet skal arbeide for å sikre en god og effektiv arbeidsdeling med næringen og andre forskningsinstitusjoner.

Sameksistens

Regjeringen vil legge til rette for videre økt verdiskaping i havbruk innenfor bærekraftige rammer, og arbeider nå med en melding til Stortinget om rammebetingelsene for dette. Nye driftsformer og bruk av ny teknologi blir viktig for utviklingen framover. Det er videre ambisjoner om utvikling av nye marine næringer som mineraler på havbunnen, havbruk til havs, CO₂-lagring m.m. Storskala etablering av vindkraftverk til havs vil kreve bruk av store arealer. Det er behov for økt kunnskap knyttet til lokalisering og effekter av næringsvirksomhet på miljø og andre næringer og kunnskap

om effekten av bruk av ulike typer bevaringstiltak som verktøy i forvaltningen.

Samlet påvirkning på sjømat og økosystemer

Kunnskap om næringsstoffer og fremmedstoffer i sjømat og hvordan de påvirker vår helse er viktig for å vurdere sjømatens plass i kostholdet. Instituttet skal prioritere å få fram kunnskap som bidrar til å dokumentere den samlede effekten av sjømatkonsum.

Økosystemene er helt sentrale for høsting av fisk og akvakultur, dvs. produksjonen av sjømat, fôr og ingredienser. Likevel er kunnskapen om mange av de kystnære viltlevende marine ressursene og økosystemene de er en del av, mangelfull. Økosystemene langs kysten påvirkes av klimaendringer og menneskelig aktivitet. Havforskningsinstituttet skal framskaffe kunnskap om de marine ressursene og miljøforhold langs kysten og hvordan havbruk, fiske og annen menneskelig aktivitet – inkludert landbasert aktivitet – påvirker økosystemene. Instituttet skal prioritere arbeidet med å forbedre kunnskap og råd til fiskeriforvaltningen om de datafattige bestandene og kunnskap til nytte for regional og lokal forvaltning. Dette inkluderer vurderinger av samlet påvirkning på økosystemene, blant annet gjennom Coastriskmetodikken.

Havforskningsinstituttet skal også bidra til å videreutvikle trafikklyssystemet for kapasitetsregulering av tillatelser for lakse- og ørretoppdrett, blant annet gjennom arbeidet med overvåking, forskning og rådgivning på lakselusområdet og i forbindelse med dagens og eventuelle nye indikatorene.

Velferd hos oppdrettsfisk

Det er betydelige velferdsutfordringer i havbruksnæringen. Havforskningsinstituttet skal i samarbeid med Veterinærinstituttet arbeide for å øke kunnskapen om velferd hos oppdrettsfisk.

Budsjettforslag

Det foreslås at Havforskningsinstituttets drift av forskningsfartøy fra 2025 budsjetteres sammen med instituttets øvrige virksomhet på kap. 923. Forskningsfartøydriften har til og med 2024 vært budsjettert på et eget kap. 926. Havforskningsinstituttets arbeid med Mareano-programmet og Norsk nettverk for blå skog budsjetteres på kap. 928, post 21.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 21

Posten omfatter utgifter til lønn, pensjoner, husleie og kjøp av varer og tjenester. Fra 2025 inkluderer posten lønns- og pensjonskostnader og utgifter til drift og vedlikehold av forskningsfartøyene G.O. Sars, Johan Hjort, G.M. Dannevig og instituttets del av kostnadene for Kronprins Haakon, Harald Brattström, Prinsesse Ingrid Alexandra og Hydrograf.

Det foreslås en bevilgning på 867,1 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Videre foreslås det at Nærings- og fiskeridepartementet kan gi Havforskningsinstituttet fullmakt til å inngå avtaler om skadesløsholdelse, jf. forslag til vedtak XXVIII.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten omfatter utgifter til eksterne oppdrag, inkludert prosjekter som finansieres av Norges forskningsråd og EU, og motsvares av inntekter under kap. 3923, post 01. I tillegg til Forskningsrådet er FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Mattilsynet og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering de største oppdragsgiverne. Oppdrag knyttet til drift av forskningsfartøy budsjetteres på ny post 23. Det foreslås en bevilgning på 474,9 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 214,8 mill. kroner. Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiftsinntektene skal dekke deler av utgiftene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften varierer med verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Bevilgning for 2025 foreslås redusert med 15,4 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2024, noe som samsvarer med prognosene for avgifts-

inntektene i 2025. Anslaget er imidlertid usikkert, og regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av bevilgningen. Det er store svingninger i verdien av første-håndsomsetningen av fisk. I planleggingen av bruken av midlene tas det høyde for at svingningene i avgiftsinntektene i minst mulig grad skal påvirke aktivitetsnivået.

Bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, foreslås å kunne overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 23 Oppdragsutgifter forskningsfartøy, kan overføres

Bevilgningen blir motsvart av inntekter på kap. 3923, post 02. Utgiftene omfatter lønn og drift av Dr. Fridtjof Nansen i henhold til trepartsavtale mellom Norad, FAO og Havforskningsinstituttet, Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for G.O. Sars og Hans Brattström, Statens kartverks andel av drift og lønn for Hydrograf og Nord Universitetets andel av drift og lønn for Prinsesse Ingrid Alexandra. Videre dekker posten utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Norsk Polarinstitutt og Universitetet i Tromsø sine ande-

ler av lønns- og driftskostnader for Kronprins Haakon er også budsjettert på denne posten. Eventuelle utgifter i forbindelse med utleie av forskningsfartøy på kommersielle vilkår blir regnskapsført på posten.

Det foreslås en bevilgning på 211,4 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås å bevilge 8,2 mill. kroner i 2025 til reetablering av Lofoten-Vesterålen havobservatorium. Havobservatoriet består av en kabel som er påmontert noder og sensorer som detekterer ulike data i vannmassene. Dataene benyttes i forskning og overvåking av marint miljø. Kabelen ble ødelagt i 2021. Arbeidet med reetablering av havobservatoriet startet i 2023 og sluttføres i 2025.

Kap. 3923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Oppdragsinntekter	452 904	455 330	481 816
02	Oppdragsinntekter forskningsfartøy			211 226
	Sum kap. 3923	452 904	455 330	693 042

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 01 økt med 8,8 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Vedrørende 2025:

Bevilgningen under kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy er foreslått flyttet til kap. 3923 på ny post 02.

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten omfatter inntekter fra eksterntfinansierte oppdrag, inkludert finansiering fra Norges forskningsråd og EU, og motsvares av utgifter på kap. 923, post 21. Det fremmes forslag om en bevilgning på 481,8 mill. kroner i 2025.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 21 og forslag til vedtak II, 1, samt en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 02 Oppdragsinntekter forskningsfartøy

Posten omfatter inntekter fra drift av forskningsfartøy på oppdrag fra andre, inkludert eventuell utleie av fartøy på kommersielle vilkår. Posten motsvares fra og med 2025 av tilsvarende utgifter under kap. 923, post 23 Oppdragsutgifter forsk-

ningsfartøy. Det fremmes forslag om å bevilge 211,2 mill. kroner i 2025.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 23 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskudd	664 082	371 700	387 900
	Sum kap. 924	664 082	371 700	387 900

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa og legge til rette for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene som ligger i deltakelse i EUs programsamarbeid. Norge deltar i flere EU-programmer og bidrar til Europakommisjonens arbeid med det indre marked. EUs programsamarbeid gikk inn i en ny sjuårsperiode fra 2021. Tilskuddet over kap. 924 dekker delvis deltakelse i investeringsprogrammet InvestEU og deler av Norges deltakelse i EUs program for det indre marked. For 2025 foreslås at midler for å dekke nasjonal medfinansiering av norsk deltakelse i forsknings- og innovasjonssamarbeidet innenfor European Chips Act dekkes over denne posten. I tillegg til tilskuddet har Nærings- og fiskeridepartementet ansvar for norsk deltakelse i EUs romprogram, jf. nærmere omtale under kap. 922 Romvirksomhet, post 73.

Norges årlige bidrag til EUs indre markedsprogram, InvestEU-portalen og administrasjonskostnader knyttet til InvestEU fastsettes i euro på grunnlag av forventet program fremdrift og Norges «proporsjonalitetsfaktor», som er Norges andel av total BNP i EU og Norge. Disse bidragene betales samlet av Utenriksdepartementet mot senere refusjon fra ansvarlige departementer. Norges bidrag til tapsavsetning for InvestEU er fastsatt i euro i egne avtaler med EU, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023).

InvestEU

InvestEU er EUs investeringsprogram for perioden 2021–2027. Programmet samler og videreutvikler finansieringsvirkemidler fra 13 tidligere EU-programmer og Det europeiske fondet for strategiske investeringer. InvestEU finansieres ved at EU og enkelte andre land stiller en garanti for tap på investeringer. Garantien stilles til InvestEUs gjennomføringspartnere, som inkluderer Den Europeiske investeringsbanken (EIB), Det europeiske investeringsfondet (EIF) og Den nordiske investeringsbanken (NIB). Gjennom garantien kan gjennomføringspartnerne tilby finansieringsvirkemidler som lån, garantier og egenkapital til næringslivet. Investeringene som muliggjøres av InvestEU, kan komme både direkte fra gjennomføringspartnerne og indirekte gjennom private fond og banker.

InvestEU er delt opp i følgende politikkvinduer:

- Bærekraftig infrastruktur
- Forskning, innovasjon og digitalisering
- Små og mellomstore bedrifter
- Sosiale investeringer og humankapital

Totalt er InvestEU-garantien på 26,2 mrd. euro, hvorav 40 pst. utgiftsføres i EU-budsjettet som avsetning til tap. 75 pst. av EU-garantien forvaltes av EIB og EIF, mens den resterende andelen implementeres av NIB og andre lignende aktører. Norges andel av garantien er på 461,1 mill. euro, mens innbetalingen av 40 pst. til tapsavsetning utgjør 184,5 mill. euro.

I overensstemmelse med tidligere stortingsvedtak deltar Norge i alle virkemidlene som er

igangsatt av EIB, EIF og NIB under InvestEU, med unntak av virkemidlene under politikkvinduet for sosiale investeringer og humankapital, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023). Norge deltar også i InvestEU-portalen, som samler investorer og prosjekter med investeringsbehov i en EU-omfattende database. Portalen gir prosjekter som trenger finansiering, muligheten til å nå fram til investorer som de kanskje ellers ikke ville kommet i kontakt med.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinator for InvestEU i Norge og bistår næringslivet med informasjon og faglig kunnskap om mulighetene i programmet, jf. omtale under kap. 2421. I tillegg har Innovasjon Norge og Investinor mandater til å samarbeide med EIF om virkemidler i Norge, jf. omtale under kap. 2421 og kap. 952.

EUs program for det indre marked

Programperioden er 2021–2027. Hovedformålet med programmet er å styrke videreutviklingen av et velfungerende indre marked i EU. EØS-avtalen innebærer at EUs indre marked også omfatter Island, Liechtenstein og Norge, som siden 2004 har bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Programmet favner bredt, og ansvaret for finansiering og gjennomføring er derfor fordelt på flere departementer. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansieres følgende programdeler:

- Effektivt indre marked
- Selskapsrett
- Konkurransopolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder
- Markedstilsyn for varer
- Konkurranseskraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)

I tillegg finansierer departementet en andel av administrasjonskostnader knyttet til norsk deltakelse i EUs program for det indre marked.

Effektivt indre marked

Programdelen for et effektivt indre marked skal bidra til videreutvikling av det indre markedet for varer og tjenester. At regelverk fungerer etter hensikten, og at bedrifter og borgere er kjent med og på en enkel måte kan benytte seg av sine rettigheter, er sentralt for et velfungerende og effektivt

indre marked. I tillegg må myndigheter ha tilstrekkelig kompetanse og verktøy for å kunne håndheve regelverket på en god måte. Under delprogrammet støttes derfor blant annet evaluering av eksisterende og foreslått EØS-regelverk, opplæring av personell, informasjonskampanjer og drift og videreutvikling av digitale løsninger for bedrifter, borgere og myndigheter.

Selskapsrett

Selskapsrett inngår som en av byggeklossene i det indre marked. Programdelen for selskapsrett og hvitvasking omfatter blant annet samspill mellom foretaksregistrene, tilgang til og utnyttelse av digitale løsninger for å stifte, omdanne og drive selskaper og vedlikehold av regelverk og utvikling av prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. Innsatsen gjennom programdelen skal blant annet motvirke at juridiske personer benyttes i kriminell aktivitet som for eksempel hvitvasking, arbeidslivskriminalitet og bedrageri.

Aktuelle problemstillinger for delprogrammet er utfordringene som digitalisering og endrede forretningsmodeller skaper for eierstyring og selskapsledelse og forebygging av hvitvasking og annen kriminalitet, inkludert tiltak for å benytte virtuell valuta. Andre aktuelle temaer er forbedret og sikrere digital tilgang til foretaksregistrene, styrerepresentanters forpliktelser og ansvar og traktatfestede rettigheter for juridiske personer.

Konkurransopolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder

Delprogrammet omfatter konkurransebegrensende adferd, fusjonskontroll og kontroll av offentlig støtte. Programmet skal bidra til å styrke EUs konkurransepolitikk, blant annet ved å fremme samarbeidet mellom Kommisjonen på den ene siden, og nasjonale konkurransemyndigheter og domstoler i og utenfor EU på den annen. Videre skal delprogrammet gi økt kunnskap om EUs konkurransepolitikk til et bredere publikum og bidra til effektivt og tidsriktig regelverk og håndheving, blant annet gjennom undersøkelser og analyser. Gjennom deltakelse i programmet får EFTA-landene ytterligere anledning til å bidra aktivt i og høste fruktene av dette arbeidet.

Delprogrammet skal bidra til finansiering av Kommisjonens nettverk av nasjonale konkurransemyndigheter og myndigheter med ansvar for regelverket for offentlig støtte, organisering av møter med nasjonale myndigheter i EU/EØS, tredjeland og interesserte parter, gjennomføring

av studier, evalueringer, analyser, konsekvensutredninger osv., som grunnlag for vurdering og utvikling av konkurransepolitikk og regelverk, samt utvikling av digitale verktøy for håndhevingen av regelverket. Deltakelse i programmet innebærer blant annet at EØS-/EFTA-landene skal omfattes av Kommisjonens utredninger og rapporter som grunnlag for vurdering av regelverk og policy, på linje med EUs medlemsstater. Det vil gi viktig informasjon og bidra til at konsekvenser for EØS-/EFTA-landene legges til grunn for Kommisjonens beslutninger og initiativer.

Markedstilsyn for varer

Et effektivt markedstilsyn for varer i det indre marked er avgjørende for å forhindre at skadelige produkter tilbys, og for å forhindre at næringsdrivende som ikke oppfyller kravene, gis et konkurransefortrinn sammenlignet med næringsdrivende som opererer i tråd med regelverket. I 2019 vedtok EU forordning (EU) 2019/1020 for markedstilsyn og produktansvar, som medfører en revisjon av deler av det eksisterende regelverket. Den nye forordningen tar sikte på å oppnå et mer enhetlig og samordnet markedstilsyn i det indre marked og vil etter hvert også utgjøre en del av norsk regelverk. Forordningen pålegger medlemslandene å opprette et nasjonalt samordningspunkt for markedstilsyn. Dette er i Norge plassert i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Samordningspunktet representerer Norge i et nettverk på europeisk nivå som koordinerer samarbeidet mellom nasjonale markedstilsynsmyndigheter. Den delen av indre markedsprogrammet som retter seg mot markedstilsyn, finansierer deler av endringene som den nye forordningen medfører, samt ulike former for samarbeid mellom markedstilsynsmyndigheter på tvers av landegrenser.

Konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)

Delprogrammet COSME er rettet mot små og mellomstore bedrifter og entreprenører. Deltakelse i COSME gir tilgang til Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og mentorordninger. EEN er et EU-omfattende rådgivningsnettverk som bistår små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner med å finne markedsmuligheter, teknologier, prosjekter og partnere i andre land i det indre marked. Innovasjon Norge har koordinert EEN nasjonalt siden nettverkets oppstart i 2008.

COSME kan gjennom de ulike ordningene forbedre norske små og mellomstore bedrifters markedsadgang og bidra til vekstmuligheter.

Resultater 2023

InvestEU

InvestEU-forordningen ble innlemmet i EØS-avtalen i juli 2022 gjennom endringer i protokoll 31 og 32. Avtalene med EU om Norges deltakelse i InvestEU ble undertegnet 31. mai 2023 etter samtykke fra Stortinget, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023). InvestEU ble lansert i Norge i november 2023. De første investeringene under programmet vil bli rapportert under resultater for 2024.

EUs program for det indre marked

Aktivitetene er knyttet til effektivisering av det indre marked, markedstilsyn med varer, videreutvikling og forbedring av digitale verktøy, konkurransepolitikk i den digitale tidsalder, informasjonstiltak rettet mot bedrifter og borgere og mobilisering av bedrifter.

I 2023 utgjorde Nærings- og fiskeridepartementets utgifter til deltakelse i delprogrammene under programmet 62 mill. kroner.

Effektivt indre marked

Programdelen dekker et bredt område relatert til forbedring og effektivisering av det indre marked. Eksempelvis har det blitt gitt støtte til vedlikehold og utvikling av digitale løsninger for informasjonsutveksling mellom myndigheter. Disse verktøyene brukes av norske etater og departementer. Det har også blitt gjennomført kompetansehevinge tiltak for saksbehandlere som arbeider med SOLVIT. SOLVIT er et system for uformell problemløsning for borgere og bedrifter i EØS og bistår disse med å benytte seg av de rettigheter de har etter EØS-retten.

Selskapsrett

Området selskapsrett omfatter regelverksutforming og tilrettelegging for digitalisering. EU vedtok i 2024 et direktiv om videreutvikling av felles-europeiske regler om digitale verktøy og prosesser innen selskapsretten. Formålet er å redusere administrative byrder i det indre marked, særlig for små og mellomstore bedrifter, ved å digitalisere og tilgjengeliggjøre informasjon om selskaper som opererer på tvers av medlemsstatenes

landegrensene på en bedre måte. Samtidig utvikles registersamarbeidet (Business Register Interconnection System – BRIS).

Konkurransopolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder

Delprogrammet omfattet i 2023 finansiering av løpende arbeid i Kommisjonens nettverk med nasjonale myndigheter for offentlig støtte og konkurranse.

Markedstilsyn for varer

Programdelen for markedstilsyn for varer finansierte i 2023 samarbeid mellom tilsynsaktører i EU, blant annet felles systemer for markedstilsyn (ICSMS m.fl.), felles aktiviteter og kontroll av produkter, kunnskapsinnhenting, utvikling av testkapasitet og -fasiliteter, fagfellevurderinger og opplæringsprogrammer og kapasitetsbygging hos myndigheter. Norske myndigheter deltok i en rekke samarbeidsprosjekter med myndigheter fra andre medlemsland på flere områder. Dette har bidratt til en mer harmonisert tilnærming til gjennomføring av markedstilsyn i det indre marked, bedre utnyttelse av ressursene på tvers av landegrensene, samt deling av relevant informasjon mellom myndigheter og en felles forståelse av utfordringen med visse typer produkter.

Bedrifiers konkurranseevne og små og mellomstore bedrifter (COSME)

I 2023 har Innovasjon Norge jobbet med å mobilisere norske aktører til utlysninger i COSME. Innovasjon Norge har den nasjonale koordineringsfunksjonen for Enterprise Europe Network (EEN) i programperioden fra 2022–2025. Gjennom EEN bistår Innovasjon Norge norske bedrifter med å finne markedsmuligheter, teknologier, prosjekter og partnere i utlandet.

Prioriteringer 2025

InvestEU

Regjeringen prioriterer bred norsk deltakelse i InvestEU. Norges deltakelse i programmet skal gi norsk næringsliv tilgang til virkemidler ut over det som eksisterer i vårt nasjonale virkemiddelapparat. Deltakelse i InvestEU skal bidra til å styrke verdiskapingen i norsk næringsliv innenfor bærekraftige rammer og til å øke nytten av Norges deltakelse i andre EU-programmer.

EUs program for det indre marked

Regjeringen prioriterer norsk deltakelse i flere av delprogrammene i EUs indre markedsprogram som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Ved å kombinere ulike tiltak og initiativer i et bredt felles program skal EUs indre markedsprogram bidra til en mer strategisk og integrert tilnærming til utviklingen av det indre marked. En bred felles tilnærming skal bidra til økt samvirke mellom forskjellige EU-initiativ og bidra til bedre koordinering mellom ulike tiltak for til slutt å få mer igjen for midlene.

European Chips Act

EUs strategiske satsing på teknologiutvikling, produksjon og forsyningssikkerhet for halvledere (microchips), European Chips Act, finansieres dels gjennom EUs rammeprogrammer Horisont Europa og Digital Europa og dels gjennom nasjonal medfinansiering. Ettersom Norge deltar i de nevnte rammeprogrammene, har norske aktører i utgangspunktet tilgang til å delta i forsknings- og innovasjonssamarbeidet innenfor Chips Act. Halvlederteknologi er strategisk viktig for mange industrielle verdikjeder, 5G, kunstig intelligens m.m. og regjeringen prioriterer derfor nasjonal medfinansiering til norske aktørers deltakelse i dette forsknings- og innovasjonssamarbeidet.

Budsjettforslag

InvestEU

Det vises til Stortingets vedtak av 16. juni 2023 om fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd til tapsavsetning for norsk deltakelse i InvestEU med inntil 1 477 mill. kroner og til å fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023). Det vises også til Stortingets vedtak av 17. juni 2022 om fullmakt til å stille en garanti tilsvarende 4 555 mill. kroner for deltakelse InvestEU i perioden 2021–2027, jf. Innst. 450 S og Prop. 115 S (2021–2022).

Norges bidrag til tapsavsetning for InvestEU utgjør 24,1 mill. euro i 2025, tilsvarende 274,1 mill. kroner, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023) *Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU*. I tillegg kommer i underkant av 0,2 mill. euro til norsk deltakelse i InvestEU-portalen og administrasjonskostnader knyttet til InvestEU, tilsvarende om lag 2,3 mill.

kroner. Totalt foreslås det 276,4 mill. kroner til norsk deltakelse i InvestEU i 2025. Beløpet er justert i henhold til utbetalingsplanen for Norges tapsavsetning til InvestEU, jf. undervedlegg 1 til Prop. 52 S (2022–2023), som tilsier en økning i bidraget, men endringer i valutakursen gjør at beløpet i norske kroner blir lavere sammenlignet med saldert budsjett 2024.

Videre foreslås en tilsagnsfullmakt for 2025 for Norges gjenstående forpliktelser til tapsavsetning for resten av InvestEU-perioden. Stortinget sluttet seg til en tilsagnsfullmakt på 1 477 mill. kroner i 2023, jf. omtale over. I 2023 og 2024 ble det innbetalt henholdsvis 22,9 og 23,8 mill. euro. Med 274,1 mill. kroner i tapsavsetning i 2025 kan tilsagnsfullmakten for 2025 reduseres til 978,9 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 3. Tilsagnsfullmakten for 2025 foreslås redusert mer enn forslaget til bevilgning for 2025 på grunn valutakursendring.

EUs program for det indre marked

Den estimerte samlede kostnaden for deltakelse i programdelene som Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for under programmet, er for 2025 anslått til 6,2 mill. euro, om lag 71,5 mill. kroner, inkludert om lag 2,7 mill. kroner som andel av administrative kostnader som ikke er direkte knyttet til de enkelte delprogrammene. Estimert kostnad per programdel er spesifisert i tabellen under. Økningen i bevilgningen sammenlignet med saldert budsjett i 2024 skyldes endringer i valutakurs og endret programfremdrift.

Tabell 5.10 Oversikt over estimerte kostnader per programdel under EUs program for det indre marked i 2025

	(i 1 000 kr)
Programdel	
Effektivt indre marked	7 7000
Selskapsrett	300
Konkurransopolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder	6 800
Markedstilsyn for varer	2 600
Konkurranseskraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)	51 300
Administrasjonskostnader	2 800
Totalt	71 500

European Chips Act

Regjeringen foreslår en bevilgning på 40 mill. kroner per år i perioden 2025–2027 for å dekke nasjonal medfinansiering av norsk deltakelse i European Chips Act.

Oppsummering

Til sammen foreslås en bevilgning på 387,9 mill. kroner til å dekke delvis deltakelse i investeringsprogrammet InvestEU, deler av den norske kontingenten for deltakelse i EUs program for det indre marked og deltakelse i forsknings- og innovasjonssamarbeidet i European Chips Act. Bevilgningsbehovet er usikkert som følge av at det kan bli endringer i programfremdrift og/eller valutakurs, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	239 999	210 750	
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	247 539	203 683	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	26 799		
Sum kap. 926		514 337	414 433	

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det bevilget 4,1 mill. kroner på post 45, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Vedrørende 2025:

Bevilgningene er foreslått flyttet til kap. 923 Havforskningsinstituttet. Resultatrapportering for 2023 er gitt nedenfor, mens prioriteringer og budsjettforslag for 2025 er omtalt under kap. 923.

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene Kronprins Haakon, G.O. Sars, Johan Hjort, G.M. Dannevig, Hans Brattström, Dr. Fridtjof Nansen, Hydrograf og Prinsesse Ingrid Alexandra med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. Kapitlet omfatter også drift av undervannsrobotikk og seildroner.

Havforskningsinstituttet utfører rederitjenester for en rekke institusjoner, blant annet Universitetet i Bergen, Norsk Polarinstitutt, Norad, FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Universitetet i Tromsø og Statens kartverk.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt, og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til

sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene koordineres gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøy og vitenskapelig instrumentering. Andre land benytter instituttet som rådgiver på dette feltet.

Resultater 2023

Havforskningsinstituttet administrerte og driftet 2 025 toktedøgn i 2023, hvorav 1 049 var knyttet til instituttets egen aktivitet.

Det nye kystgående forskningsfartøyet «Prinsesse Ingrid Alexandra» ble satt i drift våren 2023. Brukstiden for fartøyet er delt mellom Havforskningsinstituttet (90 pst.) og Nord universitet (10 pst.). Det havgående forskningsfartøyet «Kristine Bonnevie» ble tatt ut av drift 31. oktober 2023 og ble avhendet i november.

De havgående fartøyene har i gjennomsnitt vært i drift i 263 døgn³. For kystgående fartøy som bare har én besetning, var gjennomsnittlig utnyttelse 179 døgn.

³ Ekskl. forskningsfartøyet «Kristine Bonnevie» som ikke har vært i drift hele året.

Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse			Forslag 2025
		Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	
01	Oppdragsinntekter	243 823	199 414	
	Sum kap. 3926	243 823	199 414	

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble posten økt med 4,1 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Vedrørende 2025:

Bevilgningene er foreslått flyttet til kap. 3923 Havforskningsinstituttet og omtalt under dette kapitlet.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	41 165	38 100	39 550
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	74 423	77 200	80 120
72	Tilskudd til Nofima AS	101 727	100 500	104 310
	Sum kap. 928	217 315	215 800	223 980

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 21 ble økt med 5 mill. kroner til polarforskningsprogrammet Go North, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal finansiere programmer og prosjekter der flere etater og virksomheter deltar.

Resultater 2023

I 2023 ble det satt av 18,5 mill. kroner til Mareano-programmet under kap. 928, post 21 og 31 mill. kroner under kap. 905, post 01. Kartleggingen bidrar til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene. Arbeidet utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag for forvaltningsplanene for norske havområder. Det vises til nærmere omtale under kap. 7 i del III i proposisjonen.

Det ble satt av 4,2 mill. kroner til Norsk nettverk for blå skog, som består av Havforskningsinstituttet, GRID⁴-Arendal og Norsk institutt for vannforskning. Formålet er å bidra til økt kunnskap og bevissthet om blå skog, det vil si fastsittende alger og planter som vokser under vann. I 2023 ble det lagt fram en global synteserapport som er utarbeidet i samarbeid med FNs miljøprogram. Rapporten oppsummerer kunnskap om tareøkologi, biodiversitet, økosystemtjenester og hvordan tareskog kan forvaltes og reetableres. Nettverket har bidratt med å finansiere en vurdering av den samlede verdien av økosystemtjenes-

tene blå skog kan bidra med globalt, og en tilsvarende vurdering for Skandinavia.

Videre ble det satt av 4,9 mill. kroner til Norsk institutt for naturforvaltnings arbeid tilknyttet trafikklyssystemet for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett. Systemet skal bidra til en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i disse næringene og baserer seg på en bred kunnskapsvurdering hvor flere forskningsinstitusjoner deltar.

Det ble satt av 15 mill. kroner til polarforskningsprogrammet Go North i 2023. Midlene ble brukt til blant annet å dekke kostnader til utstyr til forskningstokt sommeren 2023. Dette var det andre toktet i regi av Go North, og ga økt kunnskap som er viktig for forvaltning av ressurser, økosystem og miljø i Polhavet. Toktet ble gjennomført i samarbeid med det tyske Alfred Wegener instituttet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 39,55 mill. kroner.

Innenfor rammen foreslås det å sette av 19,2 mill. kroner til Mareano-programmet⁵, 4,3 mill. kroner til Norsk nettverk for blå skog og 5 mill. kroner til Norsk institutt for naturforsknings arbeid tilknyttet trafikklyssystemet for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett.

Videre foreslås det satt av 11 mill. kroner til polarforskningsprogrammet Go North. Formålet er å fremme norsk forskningsinnsats i og om Polhavet. Midlene skal benyttes til å dekke utstys- og toktkostnader.

⁴ Global Resource Information Database

⁵ Samlet forslag til bevilgning til Mareano under Nærings- og fiskeridepartementet er 51 mill. kroner, fordelt med 31,8 mill. kroner under kap. 905, post 01 og 19,2 mill. kroner under kap. 928, post 21.

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen fiske- og dyrehelse og -velferd, fôr- og mattrygghet. Instituttet bistår myndigheter, produsenter og andre over hele landet i å hindre spredning av smittestoffer og utvikling av sykdom hos fisk, dyr og mennesker.

Veterinærinstituttet er et forvaltningsorgan underlagt Landbruks- og matdepartementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2024–2025) for Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112, post 50.

Instituttets hovedmål er *God helse hos dyr, fisk og mennesker*. Det er utarbeidet tre delmål:

- Kunnskapsbasert forvaltning
- God beredskap
- Konkurranseskraftige bionæringer

Hovedmålet tar utgangspunkt i begrepet «én helse», hvor helse hos dyr, planter, miljø i hav og på land og mennesker henger sammen og må ses i sammenheng. Veterinærinstituttets hovedoppgave er å bidra til kunnskap om og opprettholde god beredskap mot sykdom som truer helse og velferd hos landdyr og fisk, og mot sykdom som kan overføres til mennesker.

Instituttet er referansesenter for Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH) for utvalgte sykdommer og parasitter på fisk, epidemiologi/risikovurdering for sykdommer hos akvatiske dyr, helseøkonomi og sykdomsbyrde, og nasjonalt referanselaboratorium for listeførte sykdommer hos fisk og krepsdyr. Formålet med referanseseksjonene er å sikre like og gode testresultater gjennom å harmonisere og øke kvaliteten i metodene til laboratoriene som utfører analyser, noe som også bidrar til kompetansebygging og effektivisering.

Tilskuddet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett er rettet mot å utvikle en god vitenskapelig forståelse av fiskehelse, fiskevelferd, risiko for sykdom og sjømattrygghet. Tilskuddet benyttes til kunnskapsutvikling, diagnostikk og analyser, kunnskapsformidling, biosikkerhet, beredskap og internasjonalt arbeid. Instituttets arbeid for Nærings- og fiskeridepartementet er relevant for flere bærekraftsmål, særlig knyttet til bærekraftig bruk, mat og klima. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Resultater 2023

Veterinærinstituttets årlige fiskehelse rapport gir næring, forvaltning og beslutningstakere oversikt og kunnskap om utfordringer knyttet til oppdretts-

fiskens helse og velferd. Rapporten for 2023 viste at dødeligheten for oppdrettslaks og rensefisk fortsatt er høy, og at lusebehandlinger og infeksjonssykdommer er blant de viktigste årsakene til det.

I 2023 var dødeligheten i sjøfasen 16,7 pst. for laks og 14,1 pst. for regnbueørret. Som tidligere, varierte dødeligheten betydelig, med de laveste tallene i Øst-Finnmark (5,3 pst) og de høyeste i området fra Karmøy til Sotra (25,5 pst).

Spesielt tre helseutfordringer påvirker oppdrettslaksen: skader ved avlusningsoperasjoner, kompleks gjellesykdom og vintersår. En vesentlig endring i 2023 var at skader forårsaket av maneter var en av de ti viktigste helseutfordringene for oppdrettslaks.

For å ha oversikt over nasjonal sykdomsforekomst og helsestatus utfører Veterinærinstituttet aktiv overvåking av ulike sykdommer og smittestoff på oppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet. Instituttet fortsatte i 2023 arbeidet med å gjøre overvåkingen mer risikobasert, gjennom å skaffe bedre tilgang til risikobasert prøvemateriale for diagnostikk og utnytte flere datakilder. Det har gitt et bedre grunnlag for presis diagnostikk og bedre evne til å forutsi og overvåke sykdommer. Overvåkingen avdekket utbrudd av infeksøs lakseanemi⁶ på 18 lokaliteter i 2023, en økning på tre fra 2022. Med tanke på smitterisiko er det bekymringsfullt at det har vært en økning i påvisninger av bakteriell nyresykdom, og fire tilfeller med pankreassykdom⁷ nord for endemisk sone⁸. Totalt har det imidlertid vært en nedgang i tilfeller av pankreassykdom – 58 tilfeller i 2023 sammenliknet med mellom 98 og 158 tilfeller de siste fire årene.

De senere årene har Veterinærinstituttets beredskapsarbeid blitt påvirket av en reduksjon i tilfanget av data som følge av at det har vokst fram et kommersielt analysemarked. Veterinærinstituttet har derfor brukt ressurser også i 2023 på å inngå avtaler med oppdrettsselskaper om data-deling i forbindelse med fiskehelsefiskehelse rapporten. Samarbeid med næringsliv og deres organisasjoner har vært viktig både for å dele og

⁶ Infeksøs lakseanemi (ILA) er en alvorlig, smittsom virus-sykdom hos laks. ILA-viruset gir alvorlig blodmangel og angriper blodårene til laksen.

⁷ Pankreassykdom (PD) er en alvorlig sykdom som kan gi dårlig tilvekst og redusert slaktekvalitet. Syk fisk har ofte muskelskader som blant annet rammer spiserørsmuskulaturen, og kroniske skader i bukspyttkjertelen fører til redusert tilvekst.

⁸ Et avgrenset geografisk område der PD (SAV2) er utbredt og tiltak iverksettes for å kontrollere og begrense spredning og redusere konsekvensene av sykdommen.

for å utvikle kunnskap. I 2023 har Veterinærinstituttet hatt betydelig framgang i arbeidet med å få på plass et kvalitetssikret datasystem for kategorisering av dødelighetsårsaker, i samarbeid med AquaCloud og Sjømat Norge. Systemet dekker nå 355 lokaliteter. Det er viktig kunnskap for å kunne iverksette gode tiltak for bedre fiskehelse og -velferd.

Prioriteringer 2025

God fiskehelse

Risikobasert overvåking vil også i 2025 være en viktig oppgave for Veterinærinstituttet, slik at trusler mot fiskehelsen kan oppdages tidlig. I tillegg skal Veterinærinstituttet jobbe for å forebygge sykdom og sikre god fiskehelse gjennom å drive kunnskapsutvikling på biosikkerhetsområdet, øke kunnskapen om de viktigste driverne for sykdomsutvikling og dødelighet, samt videreutvikle diagnostikk- og varslingsfunksjonene.

God fiskevelferd

Instituttet skal bidra i arbeidet med dyrevelferdsmeldingen og fortsette å prioritere samarbeid med Havforskningsinstituttet for å oppnå god fiskevelferd.

Kunnskaps- og datadeling

Det er viktig at instituttet samarbeider med næringen for å bidra til å nå målet om en bærekraftig utvikling i bionæringene, både gjennom at instituttet formidler kunnskap og deler data, men også for å benytte mulighetene som finnes for å øke datainnsamlingen.

Budsjettforslag

Tilskuddet til Veterinærinstituttet skal bidra til god kunnskap om sykdommer og biosikkerhet som grunnlag for en god forvaltning og en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen.

Det foreslås en bevilgning på 80,1 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Post 72 Tilskudd til Nofima AS

Nofima AS er et næringsrettet forskningsinstitutt med kompetanse på hele verdikjeden innen blå og grønn sektor. Nofimas formål er å levere forskning og innovasjon som bidrag til bærekraftig matproduksjon og god forvaltning av ressurser

fra hav og land. Staten eier 56,8 pst. av aksjene i selskapet. Statens begrunnelse for eierskapet er å legge til rette for forskningsaktivitet og forskningsinfrastruktur innenfor akvakulturnæringen, fiskerinæringen og sjømatmatindustrien på områder markedet ikke finansierer, og som er viktige for samfunnet. Hovedkontoret ligger i Tromsø, og selskapet hadde 387 ansatte ved utgangen av 2023.

Nofima mottar tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet og grunnbevilgning fra Norges forskningsråd. Nofima opererer i et konkurranseutsatt marked og rundt 70 pst. av inntektene innhentes i konkurranse med andre forskningsmiljøer. Nofima får mesteparten av sine inntekter gjennom konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra blant annet Norges forskningsråd, Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS og EU, samt oppdrag fra akvakulturnæringen, fiskerinæringen, land- og havbasert matindustri, leverandørindustri og forleverandører og ingrediensindustri.

Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal benyttes til drift av tyngre forskningsinfrastruktur og forskningsvirksomhet innenfor fiskeri og havbruk. Tilskuddet skal fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen og finansiere aktiviteter innenfor tre hovedområder:

- Utvikle og utnytte infrastruktur gjennom kostnadseffektiv drift som muliggjør langsiktig forskning.
- Styrke kunnskapsgrunnlag for en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning.
- Forskning for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen.

Havbruksstasjonen i Tromsø eies av UiT Norges arktiske universitet og Nofima. Selskapet driver tre ulike forskningsanlegg: Fiskehelselaboratoriet, landanlegg og sjøanlegg. I tillegg drifter Havbruksstasjonen Senter for marin akvakultur med to avdelinger.

Senter for marin akvakultur (SMAK) i Tromsø er etablert som et anlegg for «Det nasjonale avlsprogrammet for torsk». Anlegget er spesialdesignet med tanke på produksjon og oppføring av familiegrupper av marin yngel, og særlig torsk. SMAK blir også brukt til forskning på grunnleggende biologi og reproduksjon for annen marin fisk.

Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Bioteq) i Tromsø er designet for oppskalering av produksjonsprosesser ved utnyttelse av marint råstoff. Anlegget brukes i hovedsak av bedrifter

som utvikler nye prosesser og produkter fra slikt råstoff, for å teste prosessene i industriell skala. Biotep er et pilotanlegg som både små og store bedrifter kan benytte.

Forskningsstasjon for bærekraftig akvakultur på Sunndalsøra er et landbasert forskningsanlegg med ferskvann, sjøvann og resirkulert vann. Hovedaktiviteten ved stasjonen er forskning innenfor ernæring, fôr og fôring, avl og genetikk, nye arter, produksjonsteknologi og miljø, kvalitet og forebyggende helsearbeid. Senteret skal legge grunnlaget for utviklingen av framtidens lukkede oppdrettskonsepter.

Resultater 2023

Utvikle og utnytte infrastruktur

Av tilskuddet i 2023 er om lag 82 mill. kroner brukt til å dekke kostnader til nasjonal forskningsinfrastruktur. Ved Havbruksstasjonen i Tromsø er det tatt i bruk et nytt renseanlegg. Sjøanlegget ved stasjonen er nedlagt. Nasjonalt senter for marin bioprosessering opplevde i 2023 lavere kapasitetsutnyttelse enn tidligere år. Det er iverksatt tiltak for å synliggjøre de tjenester og produkter som stasjonen kan levere. Senter for marin akvakultur har i all hovedsak vært benyttet til å drive det nasjonale torskavlsprogrammet, det vil si avl, produksjon av rogn og forskning på oppdrettsorsk.

Kapasitetsutnyttelsen på forskningsstasjonen på Sunndalsøra har vært tilsvarende foregående år. For første gang ble det gjort forsøk med blåskjell på stasjonen.

Tabell 5.11 Fordeling av tilskuddet til infrastruktur i 2023

	(i 1 000 kr)
Driftsstøtte til Havbruksstasjonen i Tromsø	17 400
Husleiestøtte	11 467
Driftsstøtte til Forskningsstasjonen på Sunndalsøra	15 900
Leie av avlsstasjon og drift av torskavlsprogrammet	33 500
Nasjonalt senter for marin bioprosessering	3 960
Totalt	82 227

Kunnskapsgrunnlag for forvaltningen

Av tilskuddet i 2023 er 7 mill. kroner brukt til kunnskapsgrunnlag for forvaltningen.

Nofima har i 2023 brukt statistikk fra registerdata og sluttseddeldata for analyser og forskningsformål.

Det er blant annet utviklet en modell som gir et overordnet perspektiv for å analysere hvordan ulike offentlige virkemidler, skreddersydd for å nå spesifikke fiskeripolitiske mål, bidrar til å nå ulike dimensjoner av bærekraft. Denne modellen er brukt i evalueringen av Ferskfiskordningen.

Forskning for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen

Av tilskuddet i 2023 ble 12,5 mill. kroner brukt til forskning for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen. Nofima arbeider i hele verdikjeden fra fangst til marked, med problemstillinger knyttet til kvalitet og lønnsomhet for både villfisk og oppdrett.

Nofima har videreført registrering av kvalitet og fangstskader på torsk, sett i sammenheng med redskapsbruk. Dette bidrar til økt kunnskap og forståelse hos næringsaktører, utvikling og tilpassning av redskap og bruk, og dermed økt kvalitet og lønnsomhet for næringen.

Nofima har prioritert arbeidet med dyrevelferd i fiskeri. Instituttet er en sentral aktør i Catch Welfare Platform, et globalt nettverk og en møteplass for industri og forskning for å belyse og diskutere utfordringer knyttet til dyrevelferd i fiskeri.

En sentral oppgave for Nofima er å ta vare på og skape verdifull mat av viltlevende ressurser fra havet. En del av dette arbeidet er rettet mot nye og introduserte arter i vårt nære økosystem, som kongekrabbe, snøkrabbe, stillehavslaks og makrellstørje. Det er også forsket på anvendelse av restråstoff til produkter av høy verdi.

Nofima har også forsket på industrielle markeder for tang og tare, blant annet i Norden. Tare er en potensiell kilde til bærekraftig og sunn mat, men det er foreløpig utfordringer med å finne lønnsomme markeder.

I 2023 produserte Nofima sjette generasjon oppdrettstorsk. Det ble publisert seks artikler i vitenskapelige journaler med medvirkning fra Nofimas torskavlsprogram. Temaene var blant annet mikroplast, oljeeksponering, genredigeringsmetodikk og reproduksjonsbiologi.

Nofima solgte i 2023 rogn fra det nasjonale torskavlsprogrammet for 5,4 mill. kroner. Selskapet

gjennomførte dessuten en auksjon med minstepris for salg av rogn for 2024 fra programmet.

Torskeavlsprogrammet har i 2023 videreutviklet samarbeidet med det svenske prosjektet Re-Cod som ønsker å produsere torsk og sette den ut i Østersjøen for å bygge opp bestanden av torsk, som kollapset tidligere.

Prioriteringer 2025

Innenfor rammen av bevilgningen for 2025 skal Nofima prioritere å videreutvikle kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen og

for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen, inkludert oppbygging av kunnskap om bærekraftig fiskefôr og grønn omstilling i sjømatnæringen.

Nofima skal fortsette å utvikle kunnskap for en bærekraftig torskeoppdrettsnæring. Instituttet skal arbeide videre med organisering av avlsprogrammet for oppdrettstorsk, der det tas hensyn til at det eksisterer en privat aktør som tilbyr produkter fra eget avlsprogram.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 104,3 mill. kroner.

Kap. 930 Design og arkitektur Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskudd	23 798	27 800	28 510
	Sum kap. 930	23 798	27 800	28 510

Post 70 Tilskudd

Stiftelsen Design og arkitektur Norge (DOGA) skal fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur i næringslivet og i samfunnet.

DOGA får også støtte over Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett. Hovedmålet for tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet er å øke samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer gjennom design- og arkitektur-drevet nyskaping. Dette skal gjøres gjennom å fremme økt konkurransevne i næringslivet.

Resultater 2023

DOGA implementerte i 2023 hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

DOGA mottok 23,3 mill. kroner i tilskudd i 2023 fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Stiftelsen arbeider med å videreutvikle effektive virkemidler for spredning av design- og arkitekturmetodikk.

Design-drevet innovasjonsprogram (DIP) skal stimulere norske bedrifter til økt bruk av design tidlig i innovasjonsprosessen. Gjennom program-

met kan innovasjonsprosjekter i alle typer bransjer og samfunnssektorer få støtte til å involvere designkompetanse i idéfasen. DOGA leder programmet i samarbeid med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Gjennom programmet fikk 20 prosjekter støtte i 2023, mot 18 i 2022. Totalt ble det tildelt om lag 10 mill. kroner til disse prosjektene. Bærekraft har vært et tildelingskriterier siden 2022. Programmet hadde en økning i antall søkere i 2023, og DOGA mener kvaliteten på søknadene til DIP er god. Om lag 80 pst. av søkerne får avslag.

Det ble gjennomført en ekstern evaluering av DIP i 2023. Evalueringen viste blant annet at virksomhetene som får støtte gjennom programmet, i større grad involverer brukere og tar i bruk designmetodikk i nye innovasjons- og utviklingsprosjekter. Et flertall av deltakerne oppga også at programmet bidrar til å øke bedriftens innovasjonsevne.

I 2023 har DOGA arbeidet med å utvikle et dialogbasert utviklingsverktøy for grønne industrietableringer og fremmet nordisk samarbeid innenfor designfeltet. DOGA har i 2023 også deltatt i arbeidet med utviklingen av Virkemiddelapparatet 2.0 og videreutviklet samarbeidet med andre næringsrettede virkemiddelaktører, inkludert Siva og Patentstyret.

Prioriteringer 2025

DOGA skal i 2025 fortsette å styrke og utvikle DIP. De prosjektene som kan antas å gi størst effekt, skal prioriteres. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. DOGA skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet.

DOGA skal arbeide for å spre informasjon og kunnskap om resultatene og metodikken fra DIP

til bredere deler av næringslivet og arbeide med å følge opp det nordiske samarbeidet på design.

DOGA skal opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Arbeidet er ytterligere omtalt under programkategori 17.20.

For øvrige resultater og prioriteringer vises det til omtale under kap. 590, post 71 i Prop. 1 S (2024–2025) for Kommunal- og distriktsdepartementet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 28,5 mill. kroner til DOGA.

Kap. 935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	323 792	338 500	363 020
	Sum kap. 935	323 792	338 500	363 020

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble bevilgningen økt med 4,5 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Patentstyret behandler søknader om industrielle rettigheter, dvs. patent, varemerke og design i Norge, innvilger slike rettigheter og fører register over dem. I tillegg er etaten et kompetansesenter for immaterielle rettigheter og skal stimulere til økt beskyttelse og bedre bruk av immaterielle rettigheter. Patentstyret ivaretar også nasjonale og internasjonale forpliktelser, blant annet som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket. Patentstyret bistår også ved en rekke frihandelsforhandlinger.

Patentstyret er en del av det norske innovasjonssystemet. Gjennom å legge til rette for at norske bedrifter kan sikre seg inntjening av egen nyskaping, strategisk markedsføring og design, skal etaten bidra til innovasjon og økt verdiskaping.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerte om lag 241 årsverk i 2023.

Patentstyrets hovedmål er større bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra immaterielle verdier. Målet reflekterer Patentstyrets samfunnsoppdrag om å sørge for en riktig balanse mellom sikring av industrielle rettigheter, som gir innehaverne en styrket konkurranseposisjon, og andres behov for å kunne konkurrere med disse. Å treffe denne balansen antas å gi størst mulig privat- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra Patentstyrets virksomhet. Det betyr blant annet at Patentstyret ikke har noe mål om å maksimere antall nye registrerte rettigheter.

Håndtering av søknader om patent, varemerke og design utgjør kjernen i Patentstyrets lovpålagte myndighetsoppgaver. Andre pålagte oppgaver er føring av offentlige registre over industrielle rettigheter i Norge, behandling av klager, regelverksarbeid, internasjonalt arbeid og råd og bistand til departementer.

Patentstyret utfører også informasjonsoppdrag for norsk og utenlandsk næringsliv og gjennomfører aktiviteter for å spre kunnskap om immaterielle rettigheter. Patentstyrets virksomhet er regulert i lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova) og tilhørende forskrift.

Resultater 2023

Flere gode rettigheter

Patentstyret skal tildele flere gode rettigheter. Hovedtyngden av Patentstyrets ressurser benyttes for å nå dette målet. For å kunne vurdere om Patentstyret når dette målet, rapporterer etaten på effektivitet, kvalitet og kundetilfredshet i søknadsbehandlingen.

Effektivitet i saksbehandlingen

I 2023 mottok Patentstyret totalt 18 700 søknader om varemerke, patent og design. Dette er 7,8 pst. færre enn i 2022. Antall mottatte patentsøknader lå på omtrent samme nivå som i 2022, mens varemerkesøknadene gikk ned med 9,8 pst., og antall designsøknader økte med 10,4 pst. Om lag 76 pst. av søknadene kom fra utenlandske søkere som ønsker rettigheter i Norge.

Patentstyret avgjorde om lag 550 flere varemerkesøknader i 2023 enn i 2022. Patentstyret tilbyr søkerne en digital søknadsveiviser for varemerker. Målet er å behandle varemerkesøknader fra veiviseren innen tre uker. For varemerkesøknader som fremmes på andre måter, er målet å få avgjort sakene og registrert varemerkene i

løpet av tre til seks måneder. Ved utløpet av 2023 var saksbehandlingstiden for varemerkesøknader innlevert via veiviseren om lag tre uker, og rundt 2,6 måneder for søknader som ble levert direkte til Patentstyret.

Patentstyret har som mål å gi en vurdering av om en nasjonal førstesøknad om patent kan forventes innvilget innen sju måneder etter at den er fremmet, for minst 95 pst. av alle søknader. Målet ble nådd i 2023. Det dreier seg her om søknader som er levert direkte til Patentstyret og som ønskes gransket nasjonalt. Andre veier til patent er å søke om europeisk patent hos Det europeiske patentverket (EPO) eller å levere en søknad under konvensjonen om patentsamarbeid (PCT) til Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO).

Antall Europapatenter mottatt i 2023 til validering i Norge var 5 944. Dette er patentsøknader godkjent av EPO hvor Patentstyret kun foretar en kort patentfaglig kontroll og registrering. Antallet slike søknader var høyere i 2023 enn året før som skyldes økt avvikning av søknader i EPO.

Patentstyret har som mål at den som søker om registrering av design, skal få avgjort søknaden sin i løpet av to til tre måneder. I 2023 ble de fleste søknadene behandlet innen to måneder.

Tabell 5.12 Nye og ferdigbehandlede saker i 2022–2023

	Antall nye saker 2022	Antall nye saker 2023	Antall ferdigbehandlede saker 2022	Antall ferdigbehandlede saker 2023
Varemerke	17 696	15 906	17 107	17 650
Patent	1 410	1 398	1 373	1 464
Design	1 198	1 342	1 139	1 257
Klager på foretaksnavn	44	25	27	30

Tabell 5.13 Antall ferdigbehandlede saker per årsverk anvendt på det, etter type sak, 2021–2023

År	2021	2022	2023
Varemerke	530	465	520
Patent	42	32	35
Design	730	603	665

Antall behandlede saker per saksbehandlerårsverk økte noe i 2023 sammenlignet med 2022, og effektiviteten i saksbehandlingen anses fortsatt

som høy. Nedgangen i antall ferdigbehandlede patentsaker per årsverk sammenlignet med 2021 kan skyldes sammensetningen av søknadsmassen, saksbehandlerkapasitet og at nyansatte har behov for opplæring. Patentstyret gjennomfører en digitaliseringsstrategi for å forenkle og forbedre egne prosesser og kundenes opplevelse.

Kvalitet i saksbehandlingen

Patentstyret gjennomfører kontroller for å måle kvalitet i søknadsbehandlingen. Dette skjer i overensstemmelse med systemet etablert av Det europeiske patentverket EPO. Det er i 2023 ikke

avdekket avvik fra etatens kvalitetsmål om å levere rett kvalitet i 96 pst. av sakene. Kvalitetskontrollene avdekket imidlertid potensial for forbedring knyttet til søknadsprosessene, noe Patentstyret arbeider med å følge opp.

Antall klager på Patentstyrets avgjørelser til Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) har ligget mellom 100 og 150 i flere år. I 2023 kom det inn 113 klager og hovedandelen av dem gjaldt varemerkesaker. Tallet er å anse som lavt sammenlignet med at antallet avgjørelser per år ligger på om lag 20 000. I flertallet av klagesakene ble Patentstyrets opprinnelige avgjørelse opprettholdt av KFIR.

Kundetilfredshet

Årlige kundeundersøkelser viser at kundene i stor grad er godt fornøyde med Patentstyrets tjenester. Resultatene har vært stabile over tid.

Bedre bruk av immaterielle rettigheter

Patentstyret skal bidra til bedre bruk av immaterielle rettigheter. Dette innebærer at etaten skal arbeide for at norske bedrifter har tilstrekkelig kunnskap og bevissthet om riktig bruk av immaterielle rettigheter, og gjennom dette bidra til å øke norske bedrifters lønnsomhet. Dette målet omfatter en begrenset del av etatens ressurser, og det er utfordrende å måle effektene av Patentstyrets arbeid på dette området. Indikatorer som sier noe om etatens virksomhet for å styrke bedriftenes kompetansenivå innen immaterielle verdier og rettigheter (kompetanseoverføring og IR-modenhet), gir visse indikasjoner på effektene av Patentstyrets arbeid.

Kompetanseoverføring

Patentstyret skal drive med kompetanseoverføring og bidra til å øke kompetansen om industrielle rettigheter (IR-kompetansen) blant norske bedrifter og andre næringslivsaktører. Målgruppene omfatter primært universitets- og høyskolesektoren, virkemiddelaktører, næringslivsorganisasjoner, klynger og inkubatorer.

I 2023 gjennomførte Patentstyret 23 digitale arrangementer. Nettbaserte arrangementer har bidratt til å nå flere interessenter, og tilbakemeldingene fra deltakerne er positive.

IR-modenhet

IR-modenhet sier noe om hvor bevisst bedriftene utnytter sine immaterielle rettigheter og verdier. En indikator på bedriftenes IR-modenhet er blant annet omfanget av bruken av forundersøkelser. Forundersøkelser tilbys av Patentstyret på markedsmessige vilkår og er en tjeneste der Patentstyret kartlegger om andre har sikret seg rettigheter på det området som planlegges søkt om. Videre benyttes bruk av Patentstyrets søke- og varslingstjenester og antall norske søknader i andre land som indikatorer på IR-modenhet.

Antall forundersøkelser levert av Patentstyret var noe lavere i 2023 enn i 2022. De profesjonelle aktørene, dvs. patentfullmektigbyråene, er Patentstyrets største kundegruppe for slike tjenester. Patentstyret registrerte økt bruk av sine registre og databaser i 2023.

I 2022 var antallet søknader levert av norske søkere til andre lands registreringsmyndigheter (28 714) 6,9 ganger høyere enn antallet levert av norske søkere til Norge (4 161) i 2022. Dette er de nyeste tilgjengelige tallene. Økt antall norske søkere til utlandet kan tyde på økt IR-modenhet hos norske bedrifter.

Annet

Arkivtilsynet hadde i 2022 ettersyn hos Patentstyret. Patentstyret planlegger for å etterkomme alle pålegg, inkludert digitalisering av papirarkivet, i løpet av 2024.

Prioriteringer 2025

Patentstyret skal fortsette arbeidet med oppdatering og oppgradering av IKT-systemene og ytterligere effektivisering av søknadsbehandlingen. Etaten skal dessuten videreføre arbeidet med å bidra til å øke næringslivets kompetanse om immaterielle verdier og rettigheter. Dette bør oppnås blant annet gjennom økt målretting av tiltak for å tilby kunnskap og kompetanseøkning, blant annet i samarbeid med andre deler av virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 363 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, husleie, vedlikehold og oppdatering av IKT-systemer, blant annet for økt IKT-sikkerhet, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er

foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Videre er bevilgningen foreslått økt med 16 mill. kroner knyttet til økte utgifter for å dekke produksjon av brukerbetalte tjenester og vedlikehold, lisenskostnader og oppdatering av IKT-systemer. Tilsvarende foreslås det å øke bevilgningene på inntektssiden som følge av endringer av enkelte avgifter og gebyrer fra 1. mars 2024.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3935, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Om lag 75 pst. av søkerne og rettighetshaverne er fra utlandet. En stor andel av Patentstyrets innbetalinger gjennomføres derfor i annen valuta enn norske kroner. Store variasjoner i valutakursene i nyere tid påvirker treffsikkerheten i inntektsprognosene.

Kap. 3935 Patentstyret

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Inntekter av informasjonstjenester	3 542	6 000	5 228
02	Inntekter knyttet til NPI	8 410	4 900	5 386
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	113 838	135 400	148 045
04	Ymse inntekter	211		
	Sum kap. 3935	126 001	146 300	158 659

Enkelte gebyrsatser ble økt med virkning fra 1. mars 2024. Endringene gir helårsvirkning i 2025 og dermed økte inntekter sammenlignet med 2024.

Post 01 Inntekter av informasjonstjenester

Posten omfatter i hovedsak inntekter fra forundersøkelser til primært norske kunder. Dette kan dreie seg om kartlegging av teknikkområder, om oppfinnelser kan patenteres eller varemerker registreres. Det foreslås en bevilgning på 5,2 mill. kroner.

Post 02 Inntekter knyttet til NPI

Posten omfatter inntekter fra oppdragsvirksomhet utført for Nordisk patentinstitutt (NPI). Det dreier seg om forundersøkelser for utenlandske kunder på patentområdet og granskning av internasjonale patentsøknader fra patentsøkere. Det foreslås en bevilgning på 5,4 mill. kroner.

Post 03 Gebyrer immaterielle rettigheter

Posten omfatter inntekter fra gebyrer som avkreves kundene for Patentstyrets tjenester i forbindelse med saksbehandling. Sammen med avgiftene for enkelte typer tjenester, jf. omtale under kap. 5574 nedenfor, går gebyrene til å dekke Patentstyrets utgifter til utøvelse av myndighetsrollen, dvs. behandling av patent-, varemerke- og designsøknader og fornyelse av slike rettigheter, enkelte andre lovpålagte oppgaver og utvikling av kunderettede elektroniske tjenester.

Det foreslås en bevilgning på 148 mill. kroner, som betyr en økning på rundt 12,6 mill. kroner fra 2024, i hovedsak som følge av at endringene i gebyrsatser som trådte i kraft 1. mars 2024 får helårsvirkning i 2025.

Post 04 Ymse inntekter

Posten omfatter tilskudd fra Utenriksdepartementet og refusjoner knyttet til bistandsarbeid i utviklingsland som Patentstyret eventuelt utfører. Det foreslås ingen bevilgning, men en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
71	Avgifter immaterielle rettigheter	166 224	202 200	213 000
	Sum	166 224	202 200	213 000

Post 71 Avgifter immaterielle rettigheter

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Det foreslås en bevilgning på 213 mill. kroner. Dette er en økning på om lag 10,8 mill. kroner sammenlignet med 2024, i hovedsak som følge av at endringene i

avgiftssatser som trådte i kraft 1. mars 2024, får helårsvirkning i 2025, jf. omtale under kap. 3935.

Posten omfatter de årlige fornyelsesavgiftene for å opprettholde beskyttelsen av patenter og fornyelsesavgifter for å opprettholde et varemerke i en ny periode på ti år. Store variasjoner i valutakursene påvirker treffsikkerheten i inntektsprognosen.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	7 930	8 750	9 363
	Sum kap. 936	7 930	8 750	9 363

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et faglig uavhengig statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Virksomheten er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter (patentstyrelova) og forskriften til denne.

De fleste klagesakene behandles av paneler satt sammen av én av lederne i nemnda og eksterne eksperter. Det er totalt rundt 35 eksterne eksperter tilknyttet nemnda fordelt på ulike tekniske felt og det juridiske området. Departementet utnevner ekspertene for perioder på tre år av gangen, etter forslag fra nemnda.

Klagenemnda er lokalisert i Oslo og utførte om lag fem årsverk i 2023.

Klagenemndas hovedoppgave er å behandle klager på endelige førsteinstansvedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og designloven. Klagen gjelder i hovedsak avslag på og innvilgelse av søknader om patenter og varemerker. I tillegg behandler nemnda saker etter lov

om planteforedlerrettigheter, foretaksnavneloven og edelmetalloven. Saksbehandlingen skal skje på en enkel, rask og effektiv måte sammenlignet med domstolsbehandling. Klagenemnda skal:

- bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter
- være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Resultater 2023

Klagenemnda skal bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter

Etaten behandlet flere varemerkesaker i 2023 enn det som kom inn av nye. Dette forklares med at nemnda ble fullbemannet i 2023.

Klagenemnda avholdt i 2023 én muntlig forhandling. Det ble reist seks nye søksmål mot nemndas avgjørelser. Antallet anses som lavt, men samtidig tilstrekkelig for å sikre en betryggende grad av domstolskontroll av nemndas avgjørelser.

Tabell 5.14 Nye og ferdigbehandlede saker i 2022–2023

	Antall nye saker 2022	Antall nye saker 2023	Antall ferdigbehandlede saker 2022	Antall ferdigbehandlede saker 2023
Patent	7	7	6	9
Varemerke	132	112	108	140
Design	0	1	0	1
Foretaksnavn	0	4	0	2

Klagenemnda skal være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Nemnda deltok i 2023 i både nasjonale, nordiske og europeiske faglige fora og tilbød videreutdanningstiltak for egne ansatte og eksterne medlemmer. Nemnda bidro også aktivt til kompetansespredning på fagområdet gjennom egen nettside, Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelse nettside og på andre måter.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til lønns- og pensjonsutgifter, husleie og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 9,4 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Gebyrer	533	731	559
	Sum kap. 3936	533	731	559

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer for klager på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetallov, samt klager på avgjørelser om planteforedlerrettigheter og foretaksnavn fattet av henholdsvis

Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Klagegebyrene er satt betydelig lavere enn kostnadene med å behandle klagen, for at terskelen for å klage på Patentstyrets vedtak ikke skal være for høy.

Det foreslås en bevilgning på 559 000 kroner.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	851 456	1 105 800	1 150 550
70	Basiskostnader	178 484	176 336	183 000
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	131 604	126 320	128 700
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>	551 011	574 429	596 200
75	Grønn plattform, <i>kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76</i>	68 121	245 795	311 400
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	425 908	415 900	423 800
77	Tilskudd til bedrifter som har hatt inntektsbortfall ifb. krigen i Ukraina	6 243		
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	61 000 000	64 400 000	65 300 000
	Sum kap. 2421	63 212 827	67 044 580	68 093 650

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Ny post 54 Grønn industrifinansiering ble bevilget med 1 750 mill. kroner.
- Post 71 ble økt med 35 mill. kroner.
- Post 74 ble økt med 2 mill. kroner.

Om Innovasjon Norge

Innovasjon Norges formål er å være statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Innovasjon Norges virkemidler skal bygge opp under selskapets delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Innovasjon Norge er et særlovsselskap, regulert av lov om Innovasjon Norge. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 51 pst., mens fylkeskommunene til sammen eier 49 pst. Innovasjon Norge har hovedkontor i Oslo, ti regionkontorer fordelt på 18 steder i landet og 28 utekontorer fordelt på 23 land. Ved utgangen av

2023 disponerte Innovasjon Norge 712 årsverk, fordelt på 291 ved hovedkontoret, 293 ved regionkontorene og 293 på utekontorene. Innovasjon Norge har rollen som Norges offisielle eksportfremmeorganisasjon og investeringsfremmeorganisasjon, se nærmere omtale av det eksportrettede virkemiddelapparatet i programkategori 17.30.

Innovasjon Norge utfører oppdrag for departementer og fylkeskommunene innenfor finansiering, nettverk, kompetanse og rådgivning. Virkemidlene som selskapet forvalter, skal bygge opp under Innovasjon Norges formål og delmål og skal forvaltes i overensstemmelse med føringer gitt i lov om Innovasjon Norge, Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner, oppdragsbrev og øvrige føringer fra oppdragsgiverne. Innovasjon Norge kan utforme og prioritere virkemidler.

Innovasjon Norges virkemidler skal gi addisjonalitet, som innebærer at selskapets bidrag skal være utløsende for gjennomføring av prosjektet som støttes. Flere av Innovasjon Norges virkemidler, som tilskudd, lån og garantier, utgjør lovlig statsstøtte forenlig med EØS avtalen. Virkemidler som innebærer statsstøtte, er innmeldt til ESA (EFTA Surveillance Agency) under det alminnelige gruppeunntaket (GBER), eventuelt notifisert som egen ordning. Støtte gis i henhold til de spesi-

fikke kravene som gjelder for den enkelte ordning.

Innovasjon Norges basiskostnader dekkes av bevilgning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, se nærmere beskrivelse under kap. 2421, post 70. Administrasjons- og gjennomføringskostnader dekkes innenfor bevilgningene for tilskuddsvirkemidlene, mens låne-, garanti- og fondsvirkemidler hver for seg skal være selvfinansierende.

Resultater 2023

Innovasjon Norge implementerte i 2023 hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

I 2023 ga Innovasjon Norge tilsagn om finansiering på totalt 7,1 mrd. kroner, fordelt mellom 3,8 mrd. kroner i tilskudd, 2,8 mrd. kroner i lån og 500 mill. kroner i garantier. Midlene er fra bevilgninger fra flere departementer og fra fylkeskommunene.

Fra bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett har Innovasjon Norge i 2023 gitt tilsagn om totalt 4,4 mrd. kroner til nye prosjekter, fordelt på 1,38 mrd. kroner i tilskudd, 2,53 mrd. kroner i lån og 500 mill. kroner i garantier. Av dette ble 1,067 mrd. kroner tildelt marin sektor og 881 mill. kroner tildelt maritim næring som de største enkeltsektorene. Til gründere ble det tildelt 1,53 mrd. kroner. Disse områdene fikk også tildelinger fra bevilgninger over andre departementer. Prosjekter med vesentlig positiv miljøeffekt ble tildelt 2,64 mrd. kroner samlet i lån og tilskudd. Se tabell 5.15 om lån og tilskudd i 2023 til utvalgte områder.

Innovasjon Norges virkemidler bygger opp under ett eller flere av Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Lavrisikolån

Lavrisikolån gis for å finansiere anleggsmidler, eksempelvis investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket, og er orientert mot langsiktige kapitalbehov i de deler av markedet hvor konkurransen er moderat eller begrenset. Tilsagn om store lavrisikolån er som hovedregel basert på deling av risiko med en medfinansierende bank. Lån gis på konkurranse-dyktige/markedsmessige betingelser og utgjør ikke statsstøtte.

I 2023 ble det innvilget nye lån på totalt 1,6 mrd. kroner, der 58 pst. er gitt til prosjekter med en vesentlig positiv miljøeffekt. Det ble gitt 722 mill. kroner til fiskeriformål og 685 mill. kroner til industri, herunder maritim næring.

Innovasjonslån

Innovasjonslån er en toppfinansiering av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter knyttet til nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Innovasjonslån benyttes i kombinasjon med finansiering på kommersielle vilkår, ved samarbeid med bank og i noen grad sammen med lavrisikolåneordningen. Rentenivå, avdragsfrihet og løpetid kan avvike fra markedsmessige lån. En andel av lånebetingelsene utgjør lovlig statsstøtte. Den landsdekkende innovasjonslåneordningen finansieres over nærings- og fiskeridepartementets budsjett, mens den distriktsrettede innovasjonslåneordningen finansieres over Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett. Ordningene har lik innretning og formål.

Ved tilsagn om lån kalkuleres en avsetning til tapsfond på grunnlag av prosjektets risiko. Innovasjon Norge skal påse at tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen

Fra den landsdekkende innovasjonslåneordningen ble det 2023 gitt tilsagn om totalt 574 mill. kroner i nye innovasjonslån, samt til særskilte låneprodukter som vekstlån og oppstartslån, med en samlet tapsavsetning på 255 mill. kroner.

Grønne vekstlån

Grønne vekstlån er forbeholdt prosjekter som forventes å ha en direkte eller indirekte effekt på miljømålene i EUs taksonomi, og har en øremerket utlånsramme under innovasjonslåneordningen. Grønne vekstlån kan finansiere kapitalintensive industrietableringer, kommersialisering og spredning av innovative klimateknologier og bedrifter som investerer i sirkulære produksjonsprosesser. I 2023 ble det gitt tilsagn om samlet 191 mill. kroner, med en tapsavsetning på 81 mill. kroner.

Risikolån for lav- og nullutslippsskip

Risikolån for lav- og nullutslippsskip skal bidra til å finansiere investeringer på skip og har en øremerket utlånsramme under innovasjonslåneordningen. Det kan gis lån til kjøp av null- og lavutslippsfartøy eller til investeringer i et brukt fartøy som bygges om for å gi lavere klima- og miljø-

utslipp. Ordningen ble etablert 2020 og ble i 2023 utvidet til flere skipstyper. Ordningens tapsavsetning bevilges av Stortinget og det er totalt bevilget 420 mill. kroner til tapsavsetning siden oppstart av ordningen. Ved tilsagn om lån bindes ordningens tapsavsetning med 50 pst. av lånebeløpet. Markedsmessige forhold som stålpriser, fraktrater og geopolitikk påvirker etterspørselen etter risikolån. Det ble gitt tilsagn om 161,6 mill. kroner til tre prosjekter i 2023.

Garantier

Garantier gir risikoavlastning for banker og kan lette tilgang til finansiering for bedrifter med svak eller manglende pantesikkerhet. Innovasjon Norge har både en direkte garantiordning for enkeltstående garantier ytt til bedrifter, og en porteføljegarantiordning gjennom Vekstgarantiordningen, der Innovasjon Norge samarbeider med 14 banker. I 2023 ble det innvilget 239 vekstgarantier for samlet 496 mill. kroner og tre landsdekkende garantier for 3,1 mill. kroner. Garantiene ble gitt uten risikodeling fra det Europeiske Investeringsfondet (EIF) i påvente av ny avtale med EIF, jf. omtale av Innovasjon Norge og europeiske virkemidler.

Tilskudd til innovasjonsprosjekter: miljøteknologiordningen og innovasjonskontrakter

Miljøteknologiordningen gir tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Med miljøteknologi menes teknologier, prosesser, løsninger og tjenester som er bedre for miljøet enn det som brukes i dag. EUs taksonomi er førende for hvilke prosjekter som kan defineres som miljøteknologi. Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Bevilgningen under miljøteknologiordningen finansierer også Innovasjon Norges bidrag i ordningen Pilot-E og deler av bidraget i Grønn plattform. Disse ordningene omtales nedenfor.

I 2023 ble det innvilget 425,9 mill. kroner i miljøteknologitilskudd, fordelt på 75 nye prosjekter, derav 22 tildelinger til gründere.

Innovasjonskontrakter er tilskudd til forsknings- og utviklingssamarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Formålet er å øke markedsorienteringen hos næringslivet, og dermed potensialet for kommersialisering, skalering og vekst. I 2023 ble det gitt tilsagn om tilskudd på til sammen 295,4 mill. kroner til 97 innovasjonskontrakter, derav 15 kontrakter med en internasjonal kunde.

Sammensatte virkemidler: Grønn plattform og Pilot-E

Felles utlysninger fra virkemiddelaktørene stimulerer utvikling av konsepter og produkter fra idé til marked, via forskning, innovasjon, konseptutvikling og markedsintroduksjon, og har som mål å øke takten i grønn omstilling.

Grønn Plattform bygger på etablerte ordninger i Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva og skal støtte opp under hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon. Grønn plattform beskrives nærmere i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon. Totalt ga Innovasjon Norge tilsagn om 262,5 mill. kroner i 2023 til ni prosjekter, fordelt på 51 selskaper. Med Norges Forskningsråd og Siva sine bevilgninger i tillegg ble det gitt tilsagn om totalt 572,8 mill. kroner ved behandling av Grønn plattform-utlysningen i 2023. Total prosjektkostnad for prosjektene innvilget i 2023 er estimert til om lag 980 mill. kroner.

Pilot-E er etablert av Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova og har som mål at helt nye produkter og tjenester innen miljøvennlig energiteknologi skal bli raskere utviklet og tatt i bruk for å bidra til utslippskutt både i Norge og internasjonalt. PILOT-E følger opp prosjektene gjennom hele teknologiutviklingsløpet fra idé til marked. PILOT-E utlysning i 2022 ble vedtatt i 2023, med en samlet tildeling på 23,3 mill. kroner til to konsortier med totalt 8 bedrifter. Midlene inngår i omtale av miljøteknologiordningen.

Klyngeprogram

Innovasjon Norges klyngeprogram (Norwegian Innovation Cluster) finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og distriktsdepartementets budsjetter. Målsettingen er å utvikle gode, effektive klynger gjennom samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører. I 2023 ga Innovasjon Norge tilsagn for til sammen 147 mill. kroner til finansiering av klyngeprogrammet, hvorav 119 mill. kroner er av midlene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og resterende er fra Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett. Programmet støtter etablering og utvikling av klynger gjennom finansiering, kompetanse, rådgivning, profilering og nettverk.

I 2023 mottok 34 klynger tjenester fra klyngeprogrammet og omfattet totalt 2 700 bedrifter.

Gründere og oppstartsbedrifter

Det er et mål at unge bedrifter med innovative forretningsidéer kan utnytte sitt potensial for vekst og verdiskaping i Norge. Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst, utvikling av konsepter og produkter slik at bedrifter kan utvikle en skalerbar forretningsmodell. Tilbudet skal bøte på markedssvikt i oppstartsfasen og bidra til at flest mulig lovende nyetableringer utnytter sitt vekstpotensial.

Virkemidlene etablerertilskudd og oppstartstilskudd er rettet mot gründere (definert som foretak under tre år), som også kan benytte de generelle virkemidlene innen lån, tilskudd, innovasjonskontrakter og klynger. Gründertilbudet omfatter i tillegg dialog med kunder, mentorering, informasjon og rådgivning, workshops og nettverksaktiviteter, og kobling av gründere med relevante samarbeidspartnere.

Hovedtyngden av gründere som har mottatt finansiering fra Innovasjon Norge er tilknyttet næringene industri, faglig-, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting og IKT.

I 2023 innførte Innovasjon Norge tre nye virkemidler for oppstartsfinansiering, Oppstartstilskudd 1, 2 og 3, der de to første erstatter de tidligere virkemidlene markedsavklaringstilskudd og kommersialiseringstilskudd. Innføring av en ny fase 3 gjør at Innovasjon Norge kan følge oppstartsbedrifter lenger i reisen mot kommersialisering og tidlig skalering.

Totalt ble det tildelt 1,53 mrd. kroner til gründere i 2023, fordelt på 511 mill. kroner i tilskudd, 843 mill. kroner i lån og 177 mill. kroner i garantier. I 2023 mottok gründere 37 av 80 tilskudd til innovasjonskontrakter med privat kunde og 22 av 85 tildelinger innenfor miljøteknologiordningen.

Kompetanse og rådgivning

Innovasjon Norge skal tilby kompetanse til næringslivet om temaer relatert til innovasjon og gründerskap, forretningsutvikling, internasjonalisering, markedsadgang og eksport, immaterielle verdier, samhandling og nettverk, samt veilede næringslivet i bruk av virkemidler for utvikling og kommersialisering av miljøteknologi. Deler av oppdraget finansieres over basisbevilgningen.

Kompetansetjenestene omfatter blant annet rådgivning, selvbetjente kurs, veiledningsmateriale, workshops og arrangering av nettverks- og møteplasser.

Eksport og internasjonalisering

Gjennom rollen som Norges offisielle eksportfremmeorganisasjon (Trade Promotion Organisation) og investeringsfremmeorganisasjon (Investment Promotion Agency) skal Innovasjon Norge bidra til en bærekraftig vekst i internasjonale markeder for norske bedrifter og å tiltrekke internasjonale investeringer til Norge. Innovasjon Norges tilstedeværelse og nettverk i internasjonale markeder er en viktig del av tjenestetilbudet. Det gir selskaper økt tilgang til nettverk både nasjonalt og internasjonalt og bidrar til å styrke næringslivets internasjonale posisjonering. I 2023 leverte Innovasjon Norge rådgivnings- og kompetansetjenester for 353 mill. kroner rettet mot eksport og internasjonalisering fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. I tillegg finansieres flere av tjenestene på dette område også delvis av brukerbetaling.

Innovasjon Norges tilbud av tjenester omfatter rådgivning, digitale kurs, workshops, eksportprogrammer og tilrettelegging ved arrangementer på utekontorer og knyttet til kongehusets utenlandsbesøk og internasjonale messer. Tjenestene gir innsikt i internasjonale markeder, handels- og eksportregler, etablering og vekst, samt internasjonal synlighet og posisjonering.

Gjennom regjeringens eksportreform «*Hele Norge eksporterer*» utvikles strategiske eksportsatsinger på områder der Norge har komparative fortrinn. I 2023 ble satsingene på sektorene havvind og grønn maritim industri iverksatt, hvor Innovasjon Norge hadde en sentral rolle i å styrke det eksportrettede virkemiddelapparatets innsats mot utpekte geografiske markeder og ved å bidra til å fremme og posisjonere bedrifter i eksportsatsingene. I 2023 ble helsenæringen, vareproduksjon og design og reiseliv annonsert som nye satsinger under «*Hele Norge eksporterer*», jf. nærmere omtale underprogramkategori 17.30 og kap. 940, post 70. Som en følge av dette arbeidet er Innovasjon Norge styrket med kompetanse innenfor helse, havvind og grønn maritim i USA, Europa og Asia, samt innen havvind i Japan og Korea. Resursen som arbeider med havvind i Japan og Korea er medfinansiert fra norsk næringsliv.

Reiseliv

Innovasjon Norges reiselivsarbeid omfatter strategisk markedsføring, målrettet utvikling av reiselivsprodukter- og tjenester og innhenting og deling av statistikk, analyser og innsikt. Innovasjon Norges arbeid på dette området har ikke

egne effekt- og resultatstyringsmålinger, og det rapporteres derfor kun på aktivitetsnivå.

I 2023 benyttet Innovasjon Norge 191,7 mill. kroner til sin reiselivssatsing, hvorav 182,2 mill. kroner er fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Næringsinntektene til reiselivssatsingen var på 25 mill. kroner i 2023. I sum innvilget Innovasjon Norge i 2023 192 mill. kroner i lån og tilskudd til bedrifter i næringsområdet reiseliv, hvorav 56,4 mill. kroner er gitt fra ordninger som dekkes over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Markedsføringen av Norge som reisemål består av kampanjer og pressearbeid, blant annet på visitnorway.com og i sosiale medier. Innovasjon Norge produserte i 2023 14 større kampanjer. Ved utgangen av 2023 hadde Visit Norway til sammen 2,3 millioner følgere på sosiale medier, og antallet økte i alle kanaler, med en samlet følgervekst på 9 pst.

Innovasjon Norge gjennomfører også operative aktiviteter mot turoperatører og beslutningstakere i møte-, kongress- og arrangementsmarkedene. Norske reiselivsaktører møter potensielle kjøpere fra hele verden på det årlige Norwegian Travel Workshop (NTW). I 2023 deltok 270 norske selgere og 350 kjøpere fra 30 nasjoner. 90 pst. av deltakerne svarte i evalueringen at de var svært fornøyde med arrangementet.

For å styrke utviklingen av produkttilbudet i reiselivet ga Innovasjon Norge i 2023 støtte til

utviklingsprosjekter og kompetansebygging. Innovasjon Norge har også videreutviklet merkeordningen *Merket for Bærekraftig reisemål*, som er internasjonalt anerkjent og bidrar til å gjøre norske reisemål både mer bærekraftige og mer attraktive. Mer enn 130 kommuner deltar i ordningen. Merkeordningen er en metodikk for å arbeide systematisk og forpliktende med bærekraft over tid.

Innovasjon Norge har i 2023 innhentet og delt statistikk, analyser og innsikt. Det ble blant annet gjennomført en ny turistundersøkelse, som gir innsikt om turismens betydning for Norge.

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Øst-Europa ble etablert i 2019 som et datterselskap under Innovasjon Norge og ble forvaltet av Kirkenes Fondsforvaltning AS.

Fondet ble besluttet nedlagt i 2023. I andre halvdel av 2023 har Innovasjon Norge arbeidet med å ivareta og følge opp etablerte engasjementer på en forsvarlig måte ved nedleggelse av fondet. Sommeren 2024 ble avviklingen av fondet overført til Investinor, jf. omtale i Prop. 104 S (2023–2024) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2024*.

Tabell 5.15 Brutto tilsagn om lån og tilskudd i 2023, over henholdsvis Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og budsjett til andre departementer

	(i mill. kroner)				
	Marin	Maritim	Energi/ miljø	Helse	Reiseliv
Tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet	110,2	293,7	415,9	104,8	8,9
Tilskudd fra andre departementer	118,6	31,4	194,7	39,9	100,3
Lån fra Nærings- og fiskeridepartementet	957,0	587,7	245,0	91,1	47,5
Lån fra andre departementer	68,2	2,4	15,0	29,5	35,7
Sum lån og tilskudd	1 253,9	915,2	870,6	265,3	192,4

Innovasjon Norge og europeiske virkemidler

Innovasjon Norge har ansvar for å koordinere og følge opp norsk engasjement i flere europeiske virkemidler. Gjennom dette arbeidet gis norske bedrifter mulighet til å få større lån og garantier gjennom Innovasjon Norge, og anledning til å

søke støtte fra EUs virkemidler for innovasjon, skalering og grønn omstilling.

Innovasjon Norge er hovedansvarlig virkemiddelaktør for norsk oppfølging av Horisont Europas søyle 3, et Innovativt Europa. Søyle 3 omfatter virkemidler for innovasjon, vekst og skalering og omfatter det europeiske innovasjonsrådet (EIC),

europæiske innovasjonsøkosystemer (EIE) og European Institute of Innovation and Technology (EIT). EIC har flere ordninger som er aktuelle for norske aktører, eksempelvis EIC Pathfinder, EIC Transition og EIC Accelerator for små og mellomstore bedrifter (SMBer) som bidrar til å løse en eller flere globale samfunnsutfordringer. EIC har også etablert initiativer som EIC Scaling Club for bedrifter med stort vekstpotensial og Women Tech EU for kvinnelige teknologigründere. For nærmere omtale av Norges deltakelse i Horisont Europa vises det til omtale under programkategori 17.20 og til Prop. 1 S (2024–2025) for Kunnskapsdepartementet.

Innovasjon Norge følger opp Norges deltakelse i delprogrammet for konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME) under EUs indre markedsprogram. Programmet består av rådgivningsnettverket Enterprise Europe Network (EEN) for små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og en mentorordning. EEN er hovedinstrumentet for å styrke SMBers tilgang til markeder nasjonalt og internasjonalt. Innovasjon Norge har den nasjonale koordineringsfunksjonen for EEN i programperioden fra 2022–2025.

Innovasjon Norge har gjennom garantiavtaler med *Det europeiske investeringsfondet (EIF)* kunnet gi garantier og lån innenfor en større garanti- og låneramme. Avtalene utløp i 2022, og ble reforhandlet i 2024.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinator for InvestEU i Norge og bistår næringslivet med informasjon og faglig kunnskap om mulighetene i programmet. InvestEU gir blant annet risikodeling med EIF. Se ytterligere omtale under kap. 924.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinator for internasjonale prosjekter av felleseuropeisk interesse (*Important Projects of Common European Interest, IPCEI*). I 2023 ble Norge med i batteriprojektet IPCEI EuBatin.

Innovasjon Norge har i 2023 arbeidet for å forenkle norske bedrifters tilgang til kapital og kompetanse gjennom EU-programmer.

Effekter i næringslivet av Innovasjon Norges aktivitet
Innovasjon Norge har løpende kontakt med næringslivet over hele Norge og i internasjonale

markeder. Dette har gjort det mulig å gi oppdrags-givere og eiere jevnlig rapportering om signaler, innblikk og trender som gjør seg gjeldende.

Målet er å styrke næringslivets evne til å gripe markedsmuligheter gjennom å utvikle og skalere verdensledende løsninger som svar på regionale, nasjonale og globale utfordringer. Innovasjon Norges rolle er knyttet til næringslivets behov for kapital, kompetanse og adgang til framvoksende markeder. Selskapet legger stor vekt på grønn forretningsutvikling, bærekraft og klimarisiko, og arbeider for å fremme et ansvarlig næringsliv.

Innovasjon Norge totale tilsagn om tilskudd, lån og garantier på 7,1 mrd. kroner i 2023 har utløst samlet om lag 20 mrd. kroner i investeringer i nye produkter og tjenester. Eksempelvis utgjorde tilskudd fra miljøteknologiordningen i gjennomsnitt 20 pst. av prosjektkostnaden, og har utløst prosjekter i næringslivet til en samlet kostnad på om lag 2,2 mrd. kroner. Garantier fra Innovasjon Norge har utløst banklån på til sammen 669 mill. kroner.

Innovasjon Norge vurderer løpende sin formålseffektivitet ved å måle økte investeringer i næringslivet, herunder stimulere privat innsats og kapital, effekter på verdiskaping, salgsinntekter og produktivitet, samt bidra til å utløse prosjekter som ikke ville funnet sted uten bidrag fra Innovasjon Norge (addisjonalitet, se boks).

Resultat- og effektundersøkelser gir informasjon om hvordan Innovasjon Norge oppfyller sitt hovedmål om å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, utløse regionenes næringsmessige muligheter, og sine delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter, og flere innovative næringsmiljøer.

Effektindikatorenes resultater for 2023 er beregnet av Oslo Economics og er basert på regnskapsårene 2011–2022.

Effektindikatorene viser at virkemidler finansiert over Nærings og fiskeridepartementets budsjett i perioden 2011–2022 ga en gjennomsnittlig årlig mervekst for salgsinntekter på 19,3 pst, verdiskaping på 15,2 pst. og produktivitet på 6,0 pst. Oslo Economics angir at Innovasjon Norges virkemidler gir størst effekt på gründer- og oppstartsbedrifter, mens banktjenester har god effekt for etablerte bedrifter.

Boks 5.4 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem

I Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem vurderes måloppnåelse ved effektindikatorer, resultatindikatorer og støttende analyser innenfor hvert av de tre delmålene.

Delmål 1 om flere gode gründere fokuserer på foretak yngre enn tre år og skal bidra til å avlaste risiko for gründere og privat kapital i en tidlig fase, hvor markedssvikten og usikkerheten er størst, samt økt kompetanse og nettverksaktiviteter til oppstartsbedrifter.

Delmål 2 om flere vekstkraftige bedrifter fokuserer på bedrifter eldre enn tre år og omfatter brorparten av Innovasjon Norges virksomhet. Det legges vekt på grønn omstilling, internasjonalisering og eksport, og den norske reiselivs-satsingen.

Delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer skal bidra til å forsterke evnen til innovasjon og omstilling, ved å stimulere samarbeidsrelasjoner mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører.

Mål- og resultatstyringsystemet skal brukes for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem ble operasjonalisert av Statistisk sentralbyrå (SSB) i 2015. Metoden går ut på å sammenligne indikatorer for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge med en gruppe av likeartede foretak som ikke har fått støtte. Effektindikatorene viser virkninger på et overordnet nivå, mens resultatindikatorer er direkte virkninger på enkeltaktører. Indikatorer under støttende analyser gir utfyllende informasjon om resultater og effekter. Effektanalysene for 2023 er gjennomført av Oslo Economics.

Metode

Innovasjon Norge gir støtte til mange virksomheter hvert år, men antall mottakere for de fleste virkemidler blir for lite å danne et godt nok datagrunnlag for enkeltår. Derfor samler man opp resultater for overlappende treårsperioder.

Hvert av selskapets delmål har et sett styringsindikatorer. Effektindikatorene skal vise

virkninger som søkes oppnådd på lengre sikt, og kan være påvirket av utenforliggende markeds-messige forhold. Innovasjon Norges betydning for de effektene som måles, kan være usikker. Effekter er målt som forskjeller i gjennomsnittlig årlig vekstrate mellom Innovasjon Norge-kunder og kontrollgruppen i den første treårsperioden etter støtte fra Innovasjon Norge (årlig mervekst i forhold til kontrollgruppen).

Resultatindikatorene skal vise virkninger som Innovasjon Norge søker å påvirke direkte, og som kan måles raskere. Resultater har som regel en nær sammenheng med Innovasjon Norges bidrag. Resultatindikatorene måles gjennom en spørreundersøkelse rettet til kunder som har fått tjenester av Innovasjon Norge og gjennom internt datagrunnlag fra Innovasjon Norges saksbehandlingssystem.

Indikatorene legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse for hver enkelt av Innovasjon Norges virkemidler.

Mer om addisjonalitet

Innovasjon Norges virkemidler skal gi addisjonalitet, som innebærer at Innovasjon Norges bidrag skal være utløsende for gjennomføring av prosjektet som støttes. Addisjonalitet er en resultatindikator. Innovasjon Norge har i 2023 rapportert tre variable under indikatoren. Innsatsaddisjonalitet indikerer hvorvidt støtten bidrar til at kunden gjennomfører flere og/eller større prosjekter. Adferdsaddisjonalitet måler hvorvidt kunden har fått tilført kompetanse som endrer bedriftens adferd, eksempelvis bedriftens styring av foretaket, salg og markedsføring, produksjonsprosesser, logistikk, IKT-sikkerhet, HR og rekruttering, administrasjonsprosesser eller samarbeid med andre aktører. Resultatsaddisjonalitet måler om prosjektene gir bedre resultater og måles med effektindikatorene systemsetting, omsetning, produktivitet og verdiskaping. Indikatorene er ikke gjensidig utelukkende.

Tabell 5.16 Effekt- og resultatindikatorer per delmål for virkemidler finansiert over Nærings og fiskeridepartementets budsjett

Effekt- og resultatindikatorer	Flere gode gründere	Flere vekstkraftige bedrifter	Flere innovative næringsmiljøer
<i>Effektindikatorer (prosentpoeng)¹:</i>			
Omsetningsvekst	25,4 ²	7,2 ²	9,3
Produktivitetsvekst	12,0 ²	1,3	1,8
Vekst i verdiskaping	24,5 ²	4,1 ²	7,0
Overlevelsrate	6,3	-	-
<i>Resultatindikatorer:</i>			
Utvikling i utløsningsgrad	97 pst.	96 pst.	-
Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse	X	X	-
Mobilisere deltakere i næringsmiljøer	-	-	X
Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne kunnskapsmiljøer	-	-	X
Innovasjonsnivå i prosjektene (internasjonalt nivå)	86 pst.	91 pst.	-
Risikovurdering i prosjektene (andel høy projektrisiko)	61 pst.	-	-
Driftsrisiko i bedriftene (andel høy)	-	70 pst.	-

¹ Effekt- og resultatindikatorer oppgis for bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett («Innovasjonsoppdraget»), og inkluderer alle ordninger med unntak av Lavrisikolån.

² Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

X Inngår i omtale nedenfor.

Resultatindikatorer for delmål om flere gode gründere viser at støtte fra Innovasjon Norge over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett var utløsende for 97 pst. av bedriftene. Av tildelt støtte i 2023 gikk 86 pst. til prosjekter som representerer innovasjon på internasjonalt nivå. Indikatoren for projektrisiko sier noe om hvor høy risiko det er i prosjektet med tanke på inntjening. I 2023 utgjør andelen med høy projektrisiko 61 pst. av tildelte midler, mens prosjekter med normal risiko har fått 37 pst. av midlene. Samlet for Innovasjon Norges innsats, uavhengig av bevilgende departement, oppgir 90,1 pst. av gründerne at prosjektet som har fått støtte har hatt en endringer på minst ett kompetanseområde.

Resultatindikatorer for delmål om flere vekstkraftige bedrifter viser at støtte fra Innovasjon Norge over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett var utløsende for 96 pst. av bedriftene. Av tildelt støtte i 2023 gikk 91 pst. til prosjekter som representerer innovasjon på internasjonalt nivå.

Bedriftenes driftsrisiko inngår i vurderingene av bedriftenes gjennomføringsevne. Blant bedriftene som fikk tilsagn i 2023 vurderes 70 pst. med høy risiko (C). Samlet for Innovasjon Norges innsats, uavhengig av bevilgende departement, oppgir 64 pst. av bedriftene at prosjektet som har fått støtte har hatt en endringer på minst ett kompetanseområde.

Effekt og resultatindikatorer for delmål om flere innovative miljøer er begrenset til klyngeprogrammet og viser at de tre første år i klyngeprogrammet gir betydelig høyere resultater på omsetning, produktivitetsvekst og verdiskaping, og at effekten avtar med årene. Klyngene samarbeider med internasjonale partnere, FoU-institusjoner og med andre klynger nasjonalt og internasjonalt.

De overordnede resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet gir indikasjoner på at oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til positive resultater hos bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Estimaten

indikerer blant annet at Innovasjon Norges oppdrag totalt sett bidrar til vekst i omsetning, verdiskaping, produktivitet og sysselsetting i de bedriftene som mottar støtte, der særlig tjenester knyttet til kapital, kompetanse og rådgivning gir bedre resultater for kundene.

Innovasjon Norges kostnadseffektivitet, drift og resultat

Innovasjon Norge har et selvstendig ansvar for at selskapets virksomhet og resultatene som oppnås er i tråd med oppdragsbrev fra oppdragsgiverne og de til enhver tid gjeldende regelverk. Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egenkapital til enkelte av låneordningene.

Innovasjon Norges driftskostnader består i hovedsak av administrasjonskostnader og kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordningene og tjenestene selskapet leverer til sine kunder. Midlene kommer fra offentlige bevilgninger, renteinntekter fra låneordningene og brukerbetalinger ved internasjonale kontorer, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands/messedeltakelse) og reiselivsvirksomheten.

Innovasjon Norge legger vekt på kostnadseffektiv drift, som ses i sammenheng med oppnådde effekter i næringslivet (formålseffektiviteten), slik at effekten av tjenestene har en kostnad som er rimelig. Dette måles ved samlet kostnadsnivå delt på tilsagn og utbetaling av virkemidler. I 2023 var Innovasjon Norges samlede driftskostnader på 1 645 mill. kroner, som gjør at andel kostnader per levert krone er 20,6 pst. i 2023, mot 19,0 pst. i 2022. Dette er på omtrent samme nivå som årene før koronapandemien. Under pandemien ble Innovasjon Norge tildelt ekstraordinære midler, hvilket gjør at kostnadseffektiviteten for 2020 og 2021 ikke er direkte sammenlignbare med dagens virksomhet.

Generelt er kostnadsandelen størst på små ordninger, ordninger med særskilte kriterier eller prosesser, samt nye ordninger. Innovasjon Norge har derfor valgt å vurdere kostnadseffektivitet for de største ordningene og de som har løpt over flere år. Beregning av kostnadseffektivitet for rådgivnings-, kompetanse-, nettverks- og profilerings-tjenester er metodisk krevende. Selskapet har fastsatt interne mål om utviklingen i selskapets samlede kostnadseffektivitet over rullerende fireårsperioder. Det rullerende snittet for siste fireårsperiode er på 15,5 pst. i 2023, mot 15,8 pst. i 2022.

I statsbudsjettet for 2022 ble det som ledd i arbeidet med et mer effektivt og forenklet virkemiddelapparat satt et effektiviseringsmål på totalt 100 mill. kroner for Innovasjon Norge. Kostnadsreduksjonene skal være varige og omfatter Innovasjon Norges samlede virksomhet. Målet skal realiseres innen utgangen av 2024. Innovasjon Norge var i rute for å nå målet per årsslutt 2023.

Prioriteringer 2025

Innovasjon Norge skal bidra til verdiskapende næringsutvikling i hele landet og skal skape flere gode gründere, bidra til at Norge får flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Innovasjon Norge skal også videreføre samarbeidet om sirkulærøkonomi i virkemiddelapparatet.

I 2025 skal Innovasjon Norge prioritere følgende:

- Utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet.
- Være en aktiv bidragsyter og støttespiller i finansieringen av det grønne skiftet, blant annet gjennom finansieringsordningen Grønn industrifinansiering.
- Videreutvikle og lyse ut midler under ordningen Grønn Plattform, i samarbeid med Siva, Forskningsrådet og Enova
- Arbeide for økt norsk deltakelse i Horisont Europa, Invest EU, COSME og IPCEI i samarbeid med relevante norske virkemiddelaktører.
- Mobilisere bedrifter til eksportrettede aktiviteter i tråd med eksportreformen «Hele Norge Eksporterer» og bidra til å følge opp industripartnerskapene med prioriterte land.
- Bidra til å legge til rette for at norsk næringsliv kan delta i gjenoppbyggingen av Ukraina.
- Opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. nærmere omtale under programkategori 17.20.
- Videreføre et styrket samarbeid mellom Invest in Norway og Siva, for å støtte opp under Sivas oppgave som pådriver for tilrettelegging av industritomter.

- En styrket innsats for gründere og oppstartsbedrifter, inkludert kvinnelig entreprenørskap.

Budsjettforslag

Vilkår for Innovasjon Norges virksomhet

Innovasjon Norges virksomhet og organisasjon skal dimensjoneres kostnadseffektivt utfra et samlet aktivitetsnivå av oppdrag og bevilgninger. Selskapet skal ta hensyn til aktiviteten ved regionkontorene.

Kostnadene ved å forvalte tilskuddsordningene, inklusiv IT-investeringer, belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte virkemidlene, mens kostnadene ved å forvalte garanti- og lånevirkemidlene dekkes av henholdsvis premieinntekter og rentemargin. Innovasjon Norges brukerbetalte tjenester dekker kostnader tilknyttet reiselivsvirksomheten, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands) og internasjonal markedsrådgivning.

Lån og garantier

Innovasjonslån

Det foreslås at innovasjonslåneordningens utlånsramme settes til 3 mrd. kroner for 2025. Utlånsrammen inkluderer øremerkinger til Grønne vekstlån (inntil 900 mill. kroner) og til Risikolåneordningen for lav og nullutslippsskip (inntil 400 mill. kroner), jf. forslag til vedtak XII, 1.

For lån gitt under de landsdekkende innovasjonslåneordninger og garantiordninger skal det settes av midler til tapsfond, jf. nærmere omtale under post 50.

For Risikolåneordningen for lav- og nullutslippsskip bindes ordningens særskilte tapsavsetning med 50 pst. av lånebeløpet. Per utgangen av august 2024 utgjorde ikke-bundet tapsavsetning 153,7 mill. kroner.

Grønn industrifinansiering

Det foreslås å videreføre ordningen i 2025 innenfor samme ramme for nye og gamle tilsagn på til sammen 5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 2 og XII, 5. Ordningen er innrettet som en risikolåneordning, og lån kan gis med elementer av statsstøtte eller på markedsmessige vilkår.

I revidert nasjonalbudsjett for 2024 ble det bevilget 1,75 mill. kroner i tapsavsetning under ordningen over post 53 Grønn industrifinansiering, det bevilges ikke ytterligere midler til tapsavsetninger i 2025. Det er et eget tapsfond for ordningen og risikoen for tap i utlånsporteføljen

påvirker hvor stor andel av rammen på 5 mrd. kroner som kan lånes ut.

Lavrisikolån

Rammen for nye utlån under Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås videreført på 3,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XII, 2.

Garantier

Det foreslås en fullmakt for Innovasjon Norge til å inngå nye garantitilsagn for inntil 350 mill. kroner i 2025, jf. forslag til vedtak IX, 1. Samlet ramme for nytt og gammelt ansvar skal ikke overstige 1 280 mill. kroner. For garantier gitt under de landsdekkende garantiordningene skal det settes av midler til tapsfond, jf. nærmere omtale under post 50.

Post 50 Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger

Posten inneholder tilskudd til gründere og næringsliv og vil være hovedposten for å nå Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

For 2025 foreslås en samlet bevilgning på 1 150,55 mill. kroner. Det foreslås en tilsagnsfullmakt på totalt 1 000 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Bevilgningen skal benyttes til tilskuddsordninger som landsdekkende etablerertilskudd, ordninger for oppstartsfinansiering, innovasjonskontrakter, samt avsetning til tapsfond knyttet til den landsdekkende garantiordningen og landsdekkende innovasjonslåneordningene.

Det foreslås å sette rammen for landsdekkende innovasjonslån til 3 mrd. kroner i 2025, der 900 mill. kroner øremerkes grønne vekstlån, og inntil 400 mill. kroner øremerkes risikolåneordningen for lav- og nullutslippsskip. Rammen for å inngå nye landsdekkende garantier settes til 350 mill. kroner. Innovasjon Norge skal selv påse at avsetning til tapsfond for låne- og garantiordningene er på riktig nivå, innenfor rammen av bevilgningen.

Det er forutsatt avsatt totalt 1 mrd. kroner av bevilgningen til *større batteriprojekter* i årene 2024–2028, med øremerking av 200 mill. kroner per år i innovasjonstilskudd rettet inn mot bedrifter med større batteriprojekter som en del av en europeisk batteriverdikjede gjennom assosiert deltakelse i IPCEI EuBatIn. Tilsagn om innovasjonstilskudd er gitt i 2024 og det legges opp til at

utbetalinger vil følge prosjektenes progresjon i opptil fem år hvorav 2024 var første utbetalingsår. Det foreslås en øremerking av 200 mill. kroner til formålet i 2025. For at den samlede rammen for ordningen skal være 1 mrd. kroner foreslås inntil 600 mill. kroner av tilsagnsfullmakten på totalt 1 mrd. kroner for 2025 knyttet til denne ordningen.

Innovasjon Norge har prosjektlederansvar for Én vei inn. Én vei inn er en digital løsning som hjelper næringslivet med å finne fram til rett sted i det næringsrettede virkemiddelapparatet. For 2025 foreslås det at 9,5 mill. kroner av bevilgningen til Én vei inn flyttes fra kap. 900, post 21 til kap. 2421, post 50, og at det totalt øremerkes 14,5 mill. kroner til formålet på denne posten. 14,5 mill. kroner beholdes på kap. 900, post 21. Totalt foreslås det øremerket 29 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med Én vei inn i 2025. Fordelingen av prosjektmidlene på to budsjettposter skal legge til rette for god balanse mellom overordnet styring fra departementets side og prosjektfremdrift hos Innovasjon Norge. Det vises til omtale av under programkategori 17.20 og kap. 900, post 21.

Regjeringen styrket Innovasjon Norges innsats for oppstartsbedrifter i 2024. Det foreslås å styrke denne innsatsen ytterligere i 2025, med 52 mill. kroner. Innsatsen inkluderer finansieringsordninger særlig rettet mot oppstartsbedrifter, arbeid for å videreutvikle økosystemet i hele landet og bygge opp internasjonalserings- og skaleringskompetanse hos oppstartsbedrifter. Deler av styrkingen skal brukes til å styrke Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere og motivere til gründerskap blant kvinner.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn om innovasjonskontrakter fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2024, jf. tilsagnsfullmakten på posten. Det foreslås at inntil 400 mill. kroner av tilsagnsfullmakten for 2025 på 1 mrd. kroner knyttes til innovasjonskontrakter, dvs. en videreføring av nivået fra 2024.

Det foreslås videre en øremerking på 2,3 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere og støtte gode prosjekter på Svalbard etter modell av distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Prosjektene skal understøtte de svalbardpolitiske målene. Innovasjon Norge skal synliggjøre mulighetene som finnes innenfor eksisterende virkemidler til å utnytte Svalbards potensial som testarena for bærekraftige løsninger og arktisk teknologi.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norge skal videreføre rollen som lyttepost og innovasjonspolitisk rådgiver for eiere og oppdragsgivere.

Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskapets basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2025. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikutføring
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Det foreslås en bevilgning på 183 mill. kroner.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av bevilgningen slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer.

Bevilgningen skal i hovedsak finansiere nettverks- og klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters. Videre kan den delfinansiere andre samhandlingsvirkemidler slik som økosystemtilskudd og ordningen *EU-rådgiver i klynger*. Sistnevnte har som mål at klynger jobber strategisk med EU som markert og finansieringskilde og

bidrar til økt norsk næringslivsdeltakelse i EU-prosjekter blant klynger og klyngemedlemmer.

Innovasjon Norge har utarbeidet en ny innretning på klyngeprogrammet og lyste ut midler til nye klynger våren 2024. Det nye programmet skal prioritere å støtte framveksten av nye næringsmiljøer.

Det er bedriftene som er grunnlaget for de sterke næringsmiljøene vi har i Norge. De mest konkurransedyktige bedriftene i de sterkeste miljøene har den beste uttellingen i virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon. Klyngeprogrammet skal i større grad løfte fram nye miljøer og vil i større grad enn tidligere gi insentiver til konsolidering og samarbeid, for å bygge enda sterkere, mer nyskapende og konkurransedyktige miljøer.

Det foreslås en bevilgning på 128,7 mill. kroner. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 120 mill. kroner i 2025 for å dekke utbetalinger i senere budsjettår til nye og gamle tilsagn, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Dette er på samme nivå som tilsagnsfullmakten som ble vedtatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 596,2 mill. kroner. Midlene skal bygge opp under Innovasjon Norges hovedmål og delmål.

Reiseliv

Det overordnede målet for reiselivspolitikken er størst mulig verdiskaping i reiselivsnæringen innenfor bærekraftige rammer. Innovasjon Norge skal legge til rette for at reiselivsnæringen er konkurransedyktig, har stadig lavere klima- og miljøavtrykk, respekterer naturens og lokalsamfunnenes tålegrenser og bidrar til lønnsomme helårs arbeidsplasser og attraktive reisemål over hele landet. Det foreslås 205 mill. kroner til Innovasjon Norges for å bidra til målet for reiselivspolitikken. Reiselivsnæringen kan også benytte de generelle virkemidlene innen lån, tilskudd, kompetanse og nettverk.

Innovasjon Norge har en viktig rolle i å tilrettelegge for at norsk reiseliv kan fortsette å utvikle seg i en mer bærekraftig retning. Innovasjon Norge skal gjennom å tilby ulike tjenester legge til rette for å utvikle et bredere og mer lønnsomt produkttilbud i norsk reiseliv. Eksempler på dette er merkeordningen for bærekraftige reisemål, bedriftsnettverk, kurs og andre utviklingsprosjekter.

Gjennom strategisk markedsføring av Norge som reisemål skal Innovasjon Norge styrke reiselivsnæringens evne til nå fram i et konkurranseutsatt internasjonalt marked. Markedsføringen skal innrettes slik at den bidrar til økt etterspørsel i de mest lønnsomme og bærekraftige kundesegmentene. Satsingen er også et virkemiddel for å spre besøksstrømmene til Norge over tid og sted.

Innovasjon Norge skal bidra i å utvikle en Norsk Standard som fastsetter hvilken basiskompetanse alle guider bør ha.

Rådgivning- og kompetansetjenester for eksport og internasjonalisering

At norske selskaper lykkes i internasjonale markeder er svært viktig for utvikling av lønnsomme arbeidsplasser i Norge, og for å understøtte en verdiskapende og positiv omstilling av norsk næringsliv. Det foreslås å sette av 391,2 mill. kroner til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2025. Midlene skal finansiere selskapets kompetansetiltak overfor næringslivet inklusiv en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet og programmer for eksport og internasjonalisering.

En viktig oppgave for Innovasjon Norge er å ivareta breddetilbudet med generelle eksporttjenester og tilbyr eksportutviklingstjenester til bedrifter som har forutsetning for å lykkes internasjonalt. Videre skal midlene benyttes til å forvalte ordningen for messer og eksportframstøt og det nye merkevareprogrammet Made in Norway.

Innovasjon Norges arbeid på eksport- og internasjonaliseringsområdet må ses i sammenheng med de strategiske eksportfremmesatsingene foreslått av Nasjonalt eksportråd, jf. kap. 940, post 70.

Innovasjon Norge er også gitt i oppdrag å forberede og gjennomføre norsk deltagelse på verdensutstillingen Expo 2025 i Osaka, Japan. Nærings- og fiskeridepartementets midler til dette er foreslått bevilget på kap. 940, post 21.

Innovasjon Norge fikk i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024 et nytt oppdrag om å bidra til å legge til rette for at norsk næringsliv kan delta i gjenoppbyggingen av Ukraina. Dette er et oppdrag som vil videreføres i 2025.

Av bevilgningen foreslås om lag 49 mill. kroner disponert til mobiliseringsmidler knyttet til EU-programmene InvestEU, COSME, Horisont Europa og IPCEI. Innovasjon Norge skal i 2025 videreføre sin rolle som kontaktpunkt for Enterprise Europe Network (EEN).

Øremerking på 10 mill. kroner til Invest in Norway foreslås videreført i 2025. I tillegg foreslås øremerking på 3 mill. kroner til Invest in Norways arbeid med å legge til rette for investeringer i databasert verdiskaping og datasentre i Norge videreført. Innovasjon Norge prioriterer selv midler til funksjonen utover dette.

Post 75 Grønn plattform, kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76

Grønn plattform retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder. Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20 Forskning og innovasjon. Det foreslås i 2025 gjennomført en ny utlysning av treårige prosjekter under Grønn plattform, i samarbeid med øvrige virkemiddelaktører. Den samlede rammen for utlysningen i 2025 foreslås satt til 823,5 mill. kroner, hvorav 379,5 mill. kroner forvaltes av Innovasjon Norge. For å dekke forventede utbetalinger av tilsagn under ordningen i 2025, hovedsakelig fra tidligere års utlysninger som fortsatt ikke vil være utbetalt ved utgangen av 2024, foreslås en bevilgning på 311,4 mill. kroner. Videre foreslås det at tilsagnsfullmakten under ordningen settes til 700 mill. kroner i 2025, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Fullmakten skal både dekke nye tilsagn knyttet til utlysningen i 2025 og tidligere års tilsagn som ikke antas å være utbetalt innen utgangen av 2025.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 423,8 mill. kroner. En nødvendig del av bevilgningen må benyttes til å dekke tilsagn gitt innenfor rammen av tilsagnsfullmakten fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2024. Det er estimert at framtidige utbetalingsforpliktelser ved utgangen av 2024 vil være om lag 664 mill. kroner.

Det foreslås at tilsagnsfullmakten under ordningen settes til 655 mill. kroner i 2025, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Med en bevilgning på 423,8 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 655 mill. kroner, samt nevnte estimerte utbetalingsforpliktelser ved utgangen av 2024 på om lag 664 mill. kroner, vil Innovasjon Norge kunne gi nye tilsagn for anslagsvis 415 mill. kroner i 2025. Dersom tilsagnsfullmakten for 2024 ikke benyttes fullt ut, vil handlingsrommet for å pådra seg nye forpliktelser i 2025 øke tilsvarende.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

Det vises til nærmere omtale av de enkelte låneordningene innledningsvis i omtalen av budsjettforslag. For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med samme rentesats som på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i lånerammene. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskaps- og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 5.17 viser Innovasjon Norges utlånsportefølje fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2023 og per 30. juni 2024.

Tabell 5.17 Innovasjon Norges utlånsportefølje

	(i mill. kr)	
	Per 31. desember 2023	Per 30. juni 2024
Låneordning		
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	3 570,7	3 741,5
Risikolån til lav- og nullutslippsskip	85,1	100,7
Distriktsrettede risikolån	1 135,4	1 099,1
Landsdekkende innovasjonslån med risikoavlastning fra European Investment Fund	633,9	541,6
Distriktsrettede risikolån med risikoavlastning fra European Investment Fund	164,8	151,2
Sum innovasjonslåneordningen	5 590,0	5 634,2
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	3 420,5	3 395,1
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	6 425,3	6 378,1
Lavrisikolån til landbruksformål	3 460,6	3 177,5
Lån til landbruksformål gitt før 2001	33,4	27,7
Sum lavrisikolåneordningen	13 339,8	12 978,4
Sum utlån	18 929,8	18 612,6

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene. Den dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på

65,3 mrd. kroner for 2025. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
53	Tilbakeføring av ubrukte tiltakspakkemidler	71 482		
70	Låneprovisjoner	68 898	72 000	70 000
90	Avdrag på utestående fordringer	61 660 000	63 000 000	64 100 000
92	Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag	48 571	30 500	30 000
	Sum kap. 5325	61 848 951	63 102 500	64 200 000

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og

Prop. 104 S (2023–2024):

- Ny post 53 Tilbakeføring av ubrukte tiltakspakkemidler ble bevilget med 200,8 mill. kroner.
- Post 70 ble redusert med 3,7 mill. kroner.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen for å kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i statskassen. Det foreslås en bevilgning på 70 mill. kroner for 2025 som provisjon for innlånene i 2024. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under

kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 64,1 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Post 92 Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag

Som ett av tiltakene i møte med koronapandemien ble det i 2020 opprettet en midlertidig låneordning for pakkereisearrangører med en ramme på 1,5 mrd. kroner. Det ble gitt tilsagn om lån for om lag 260 mill. kroner. Det foreslås en avdragsbevilgning på 30 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter på lån fra statskassen	527 905	605 000	720 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	20 699	22 000	23 000
82	Låneordning for pakkereisearrangører – renter	5 259	2 600	1 500
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	104 615	440 000	70 000
	Sum kap. 5625	658 478	1 069 600	814 500

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 80 ble økt med 135 mill. kroner.
- Post 81 ble økt med 6,9 mill. kroner.
- Post 85 ble økt med 112,2 mill. kroner.

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 720 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig

foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Netto-beløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2024 med utbetaling til staten i 2025 foreslås budsjettert med 23 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Post 82 Låneordning for pakkereisearrangører – renter

Det ble opprettet en særskilt låneordning for pakkereisearrangører i 2020 som følge av koronapandemien. Det foreslås en rentebevilgning på 1,5 mill. kroner fra gjenværende utestående lån under ordningen i 2025.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Lavrisikolåneordningen skal drives på kommersielle vilkår. Innovasjon Norge bør ha tilsvarende

minstekrav og bevaringsbuffer som private banker. Alt overskudd skal tilbakeføres staten så lenge målet om egenkapitaldekning på 10,5 pst. er nådd. Det anslås et resultat for ordningen på om lag 70 mill. kroner for regnskapsåret 2024 med utbetaling til staten i 2025. Bevilgningen for 2024 var ekstraordinært høy som følge av salg av Innovasjon Norges hovedkontor i Oslo i 2023. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Kap. 2426 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskudd	12 563	48 063	49 900
71	Tilskudd til testfasiliteter	177 322	214 342	218 490
72	Risikokapital	385 000		
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	70 000	55 000	60 000
95	Kapitalinnskudd	715 000		
	Sum kap. 2426	1 359 885	317 405	328 390

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 70 ble økt med 2 mill. kroner.
- Post 71 ble redusert med 2 mill. kroner.

Om Siva

Siva – Selskapet for industrivekst SF – er et virkemiddel for å legge til rette for eierskap og utvikling av bedrifter og nærings- og kunnskapsmiljøer i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraft i distriktene.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar tilskudd fra eierdepartementet og fylkeskommunene. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 56 ansatte per 31. desember 2023.

Sivas hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer. Siva arbeider innenfor eien-

dom og innovasjon, og det er knyttet egne delmål til hvert av disse områdene.

Eiendomsvirksomheten

Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markedsmekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekt. Sivas eiendomsinvesteringer skal være tilpasset næringslivets behov og bidra til å utvikle nye og umodne næringer eller bedrifter med behov for omstilling og vekst. Sivas investeringer skal ikke fortrenge privat kapital. Siva har en forholdsvis stor og variert eiendomsportefølje, og dermed mulighet for god risikospredning. Sivas eiendomsvirksomhet skal også bidra til utviklingen av grønn industri og tilrettelegging av industritomter i Norge.

Eiendomsvirksomheten er samlet i det heleide datterselskapet Siva Eiendom Holding AS. Siva Eiendom Holding AS skiller seg fra andre eiendomsselskaper ved at formålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling, samtidig som selskapet drives kommersielt og har krav til avkastning.

Sivas investeringer skal bidra til å utløse privat kapital. Siva Eiendom Holding AS hadde ved utgangen av 2023 en eiendomsportefølje bestående av 42 bygg på til sammen 219 000 m² og med 307 leietakere.

Innovasjonsvirksomheten

Sivas innovasjonsaktiviteter skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk. Innovasjonsvirksomheten omfatter Katapultordningen og eierskap i innovasjonsselskaper, samt samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet om klyngeprogrammet og Grønn plattform.

Katapultordningen skal bidra til etablering av nasjonale flerbrukssentre for testing, pilotering, simulering og visualisering, for å gi raskere industriell vekst og utvikling i Norge. Ordningen kan gi støtte til utstyrsinvesteringer og kompetanse- og tjenesteutvikling. Siva har ansvaret for ordningen sammen med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Sentrene skal ha tett samarbeid med FoU-miljøer og tilby utstyr, fasiliteter og kompetanse innenfor muliggjørende teknologier til bedrifter over hele landet. Formålet er å gjøre veien fra konseptstadiet til markedsintroduksjon kortere.

Testfasiliteter i distriktene er en utvidelse av Katapultordningen for å gjøre testfasiliteter og industrikompetanse mer tilgjengelig for næringslivet i hele Norge. Ved å etablere «noder» i distriktene som er koblet opp mot de eksisterende katapultsenterne, får flere bedrifter tilgang til utstyr, teknologi og kompetanse hos de fremste industrielle miljøene.

Siva var ved utgangen av 2023 medeier i 71 små og store innovasjonsselskaper, som for eksempel næringshager, forskningsparker og kunnskapsparker. Innovasjonsselskapene er pådrivere for nyskaping i sine miljøer og regioner. Målet med Sivas eierskap er å legge til rette for at selskapene utnytter sitt potensial best mulig i arbeidet med utvikling av bedrifter, og å bidra til koordinering av aktører og videreutvikling for vekst og nyskaping i næringslivet i hele landet.

Andre oppdrag

Siva forvalter også næringshage- og inkubasjonsprogrammet som mottar støtte fra fylkeskommunene.

Resultater 2023

Sivas mål- og resultatstyringssystem består av styringsindikatorer som er inndelt i effektindikatorer og resultatindikatorer. Effektindikatorer skal vise langsiktige virkninger på et overordnet nivå, mens resultatindikatorer skal vise direkte og mer kortsiktige virkninger av selskapets virksomhet.

Siva implementerte i 2023 hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

Eiendomsvirksomheten

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Indikatoren *omsetningsvekst hos leietakere* omfatter bare leietakere lokalisert i «enbrugerbygg» realisert gjennom Sivas medvirkning. I disse byggene har Siva som regel 100 pst. eierskap, som i 2023 omfattet ni leietakere. Omsetningstall gjelder til og med regnskapsåret 2022. Bedriftene som inngår i oversikten hadde en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 98,2 pst. fra 2018 til 2022 og en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 37 pst. fra 2021 til 2022. Størst økning de siste fem årene hadde Salsus AS, Nel Hydrogen Electrolyser AS og Splitkon AS.

Samlet hadde bedriftene som inngår i denne målingen, en omsetning på 4,44 mrd. kroner i 2022. Det er en økning på 972 mill. kroner fra 2021.

Indikatoren *avkastning på eiendomsinvesteringene* måles som Siva Eiendom Holdings egenkapitalrentabilitet før skatt. Det forventes at avkastningen over en femårsperiode minimum skal tilsvare fem års rullerende snitt av tiårs statsobligasjonsrenter med et risikopåslag på 2,0 prosentpoeng. Avkastningskravet sikrer at eiendomsvirksomheten er innrettet i tråd med markedsinvestorprinsippet i statsstøttereguleringen. For 2023 var avkastningen på -2,83 pst., som har direkte sammenheng med nedskrivningen av eiendomsverdi, aksjesalg og økte finanskostnader. Eiendomsporteføljen har en snittavkastning på 6,57 pst. de siste fem årene. Dette er over avkastningskravet på 4,18 pst. for samme periode.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Utleiegraden i Sivas eiendomsportefølje var i 2023 på 88 pst., en reduksjon på 1 pst. fra 2022. Andelen industribygg har gått ned fra 66 pst. i 2022, til 61 pst. i 2023. Dette skyldes salg av flere industribygg enn innovasjons- og næringsbygg. Andelen

industribygg forventes å kunne øke i 2024/2025 grunnet prosjekter under oppføring. Hovedtyngden av ledige lokaler er knyttet til eiendommer på Herøya, Tynset og Bømlo. Siva har i liten grad opplevd avgang av leietakere i 2023.

Totalt har Siva i 2023 gjennomført eller startet investeringer tilsvarende totalt 699,3 mill. kroner. De største prosjektene Siva investerte i, var Siva Morrow Eyde Energipark i Arendal og Siva Innovasjonssenter Tromsø. På Skjervøy bygger Siva verft for Moen-Gruppen og Olsens Verft (åpnet september 2024). Siva besluttet i 2023 å investere i industrifasiliteter til Vow Green Metals på Hønefoss. I tillegg har Siva solgt seg ut av noen prosjekter for å frigjøre kapital til nye investeringer.

Innovasjonsvirksomheten

Siva samarbeider med Innovasjon Norge og Forskningsrådet om utvikling og drift av katapultordningen. Det er utnevnt til sammen fem katapultsentre innenfor ulike tematiske områder og med bredt nasjonalt nedslagsfelt.

Totalt 1 467 enkeltbedrifter har benyttet seg av tjenestetilbudet under ordningen siden 2017, og antall pågående og gjennomførte prosjekter var 1 325 i 2023. Det betyr at noen bedrifter er med i fellesprosjekter (flerbedriftsprosjekter). Det var registrert totalt 108 flerbedriftsprosjekter i 2023. Omtrent 50 pst. av de konkrete prosjektene som kommer inn til katapultsentrene, har også vært innom en Siva-inkubator, Siva-næringshage eller klyngeprogrammet. Katapultsentrene deltar i åtte av ni Grønne plattform-prosjekter som fikk tildeling i 2023.

Siva jobber aktivt med mobilisering av bedrifter til katapult-prosjekter, blant annet gjennom næringshager og inkubatorer. Det er en liten nedgang i antall prosjekter, fra 475 i 2022 til 458 i 2023. Kundetilfredshetsundersøkelsen indikerer videre at både kompetanse og utstyr ved sentrene vurderes som relevant av brukerbedriftene med score på henholdsvis 4,5 og 4,7 på en skala fra 1-5, hvor 5 er høyest. Dette er litt bedre enn for 2022 hvor tallene lå på 4,5 og 4,4.

Siva gjennomførte en forsøksordning i 2023 med åtte katapult-noder. Basert på erfaringene fra pilotperioden er det lyst ut midler til etablering av testfasiliteter i 2024.

EFTAs overvåkingsorgan ESA åpnet i september 2022 en formell undersøkelse av Katapultordningen, etter avslutning av en kontroll der ESA så på om ordningen var innrettet i samsvar med bestemmelsene i det alminnelige gruppeunntaket i statsstøtteregelverket.

ESAs vurdering fra desember 2021 var at det meste av investeringsstøtten tildelt sentrene, totalt om lag 200 mill. kroner, var å anse som ulovlig støtte grunnet måten investeringene var gjort på. Den formelle undersøkelsen ble slutført i desember 2023 og konkluderte med at investeringsstøtten likevel er gitt i tråd med statsstøtteregelverket, og at den er forenlig med EØS-avtalen. ESA har besluttet å avslutte den formelle undersøkelsen av katapultordningen. Det har i årene 2022 og 2023 i påvente av avklaring med hensyn til statsstøtteregelverket blitt utbetalt støtte til katapultsentrene som er innmeldt under andre artikler i det alminnelige gruppeunntaket, i form av prosjektstøtte.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling. Plattformen bygger på etablerte ordninger og skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte. Det vises til nærmere omtale av Grønn plattform under Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

Koksa Eiendom AS

Garantiperioden overfor kjøper etter salget av gjenværende eiendeler i Koksa Eiendom AS utløp i starten av 2024. Siste utbetaling for garantiforpliktelsen ble overført fra Siva til statskassen i juni 2024.

Økonomiske resultater

Konsernresultatet for Siva i 2023 viser et underskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 60,8 mill. kroner, mot et underskudd på 267 mill. kroner i 2022. Nedgangen skyldes i hovedsak nedskrivning av eiendomsverdien i Siva Bømlo Eiendom AS. Driftsresultatet for konsernet var i 2023 et underskudd på 16,4 mill. kroner, mot et overskudd på 16 mill. kroner i 2022. Årsresultatet for morselskapet viser et overskudd på 31,4 mill. kroner i 2023, mot 11,7 mill. kroner i 2022. Endringen skyldes hovedsakelig mottatt utbytte og andre finansposter.

Prioriteringer 2025

Sivas virkemidler skal legge til rette for lønnsom næringsutvikling i hele landet. Selskapet skal fokusere innsatsen på aktiviteter som gjennom resultater bidrar til å nå selskapets hovedmål.

Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Paris-avtalen og lavutslipps-samfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Siva skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet. Siva skal også videreføre samarbeidet om sirkulærøkonomi i virkemiddelapparatet.

Siva skal videreutvikle og lyse ut midler under ordningen Grønn plattform, i samarbeid med Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Enova. Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder. Det legges opp til en ny utlysning i Grønn plattform i 2025. For øvrig skal virkemiddelaktørene fortsette samarbeidet om plattformen og de pågående prosjektene i porteføljen. Det vises til nærmere omtale av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20

Siva skal opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Arbeidet er ytterligere omtalt i programkategori 17.20.

Siva skal igangsette en begrenset pilot for finansieringsløsninger av produksjonsutstyr til grønn industri og omstilling av eksisterende industri. Piloten skal frigjøre kapital hos bedriftene til investering i produksjonsutstyr ved at Siva investerer i bedriftenes eiendom. Piloten skal gjennomføres innenfor eksisterende rammer, og administrative kostnader dekkes innenfor Sivas rammer.

I 2025 skal Siva prioritere arbeid med Katapultordningen, inkludert oppfølging av ordningen med testfasiliteter i distriktene.

Sivas eiendomsvirksomhet kan bidra til utviklingen av grønn industri gjennom tilrettelegging for grønne industribygg og -tomter. I 2025 skal Siva videreføre dette arbeidet.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 49,9 mill. kroner. Bevilgningen skal sammen med Sivas tilgjengelige likviditet dekke de kostnadene som i mindre grad varierer med oppdragsmengden fra staten og fylkeskommunene. Dette er kostnader relatert til lokaler, regnskap og revisjon, fysisk og digital infrastruktur, styrehonorarer, lønn til administrerende direktør og ledelse, styringsdialog med eier, samarbeid med andre virkemiddelaktører og

rapportering til styret og oppdragsgivere. I tillegg skal bevilgningen dekke oppfølging av eierskapet i innovasjonsselskaper og klyngeprogrammet, og til å delta i nasjonal politikkutforming og utviklingsprosesser regionalt. Bevilgningen omfatter også oppgaven med tilrettelegging av industritomter.

Den foreslåtte bevilgningen inkluderer 1 mill. kroner til å dekke merkostnader i Siva i forbindelse med Virkemiddelapparatet 2.0 og Én vei inn, spesifikt knyttet til samarbeidet med Innovasjon Norge om et felles styrings- og rapporteringssystem for selskapenes samhandlingsvirkemidler (næringshageprogrammet, inkubasjonsprogrammet og klyngeprogrammet), jf. nærmere omtale under kap. 900, post 21.

Post 71 Tilskudd til testfasiliteter

Det foreslås en bevilgning på 218,5 mill. kroner til Katapultordningen og Grønn plattform i 2025.

Tilskuddet skal benyttes til å støtte investeringer i forbindelse med testfasiliteter som flere bedrifter og eventuelt FoU-aktører kan benytte på deling. Tilskuddet skal dekke supplerende investeringer til allerede utnevnte katapultsentre og deler av kostnader knyttet til administrasjon og drift av ordningen.

Det foreslås å gjennomføre en ny utlysning av treårige prosjekter under Grønn plattform i 2025, i samarbeid med øvrige virkemiddelaktører. Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20. Den samlede rammen for den nye utlysningen foreslås satt til 823,5 mill. kroner, hvorav 64,5 mill. kroner forvaltes av Siva. Det foreslås avsatt 36,5 mill. kroner av bevilgningen i 2025 til Grønn plattform, hvorav 21,5 mill. kroner skal benyttes til den nye utlysningen i 2025 og det resterende til utbetalinger til prosjekter fra tidligere utlysninger. I tillegg foreslås det en tilsagnsfullmakt på 43 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Tilsagnsfullmakten skal dekke 2/3 av den foreslåtte nye utlysningen for 2025.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

Siva kan foreta innlån i statskassen for å finansiere sin eiendomsvirksomhet innenfor en låneramme fastsatt til 700 mill. kroner. Siva velger selv løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på lånene blir satt lik renten på statspapir med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang Siva tar

opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Lånerammen har vært fullt utnyttet de siste årene. 60 mill. kroner har forfall i 2025. Det foreslås en

bevilgning på 60 mill. kroner basert på at Siva vil refinansiere lån som forfaller i 2025.

Kap. 5326 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Låne- og garantiprovisjoner	7 000	7 000	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer	70 000	55 000	60 000
	Sum kap. 5326	77 000	62 000	67 000

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittlig saldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis,

dvs. at innbetalingen i 2025 gjelder påløpt provisjon for 2024. Låne- og garantiprovisjon budsjetteres med 7 mill. kroner, dvs. basert på full utnyttelse av lånerammen i hele 2024.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det foreslås en bevilgning på 60 mill. kroner. Det vises til omtale under kap. 2426, post 90.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter	20 693	11 200	10 200
	Sum kap. 5613	20 693	11 200	10 200

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsva-

rende statspapir. Det foreslås bevilget 10,2 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2025. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2025.

Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
940	Internasjonaliseringstiltak	90 290	120 830	124 799	3,3
2429	Eksportkredittordningen	10 928 002	7 000 000	15 800 000	125,7
2460	Eksportfinansiering Norge	1 046 134	2 952 500	231 771	-92,2
	Sum kategori 17.30	12 064 426	10 073 330	16 156 570	60,4

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	119 924	128 630	132 271	2,8
50–89	Overføringer til andre	196 500	1 844 700	224 299	-87,8
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	11 748 002	8 100 000	15 800 000	95,1
	Sum kategori 17.30	12 064 426	10 073 330	16 156 570	60,4

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
3940	Internasjonaliseringstiltak	4 514	1 700		-100,0
5329	Eksportkredittordningen	9 304 508	5 420 000	7 230 000	33,4
5460	Eksportfinansiering Norge	10 152 841	13 424 400	176 450	-98,7
5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	266 020	276 000		-100,0
5629	Renter fra eksportkredittordningen	936 442	860 000	1 040 000	20,9
	Sum kategori 17.30	20 664 325	19 982 100	8 446 450	-57,7

Status og resultater

Departementet arbeider for å legge til rette for forutsigbare rammebetingelser for handel og internasjonalt næringsfremme som bidrar til målet om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Dette gjøres gjennom å bidra til videreutvikling av det indre markedet i EU og oppfølging av EØS avtalen, inngå og utvikle handelsavtaler, følge opp løpende handelspolitiske spørsmål bilateralt mot andre lands myndigheter og arbeide for norske interesser i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Videre legges det til rette for fremme av norsk næringsliv i utlandet og eksportfinansieringsordninger på like vilkår som andre lands ordninger. I tillegg legger departementet stor vekt på styrket industripolitisk samarbeid gjennom strategiske partnerskap med nære handelspartnere.

Stortingsmelding om handel

Etter flere tiår med globalisering og økonomisk liberalisering ser vi at flyten av handel og investeringer mellom land i større grad påvirkes av behovet for omstilling, klimaendringer, nye teknologier og en mer ustabil geopolitisk situasjon. Det er viktig å verne om og videreutvikle et åpent, regelbasert, forutsigbart og rettferdig handelssystem. Samtidig vil det framover være behov for mer strategisk samarbeid om handel og verdikjeder med viktige handelspartnere. Regjeringen vil legge fram en melding for Stortinget om norsk handelspolitikk i lys av de internasjonale utviklings-trekkene.

Tettere samarbeid med Europa

EU er Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. Med dette får norsk næringsliv forutsigbar tilgang til Norges viktigste marked, på tilnærmet like vilkår som EU-land. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurranseevne.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for en stor portefølje av EU/EØS-saker. Departementet forvalter EØS-regelverk innenfor sine ansvarsområder og administrerer flere ordninger som har som mål å bidra til å motvirke handelshindringer i det indre marked. Dette omfatter blant annet EØS-høringsloven, problemløsnings-

nettverket SOLVIT og Internal Market Information System.

For å ivareta norske interesser legger departementet stor vekt på å påvirke på et tidlig tidspunkt utvikling av nytt regelverk og ny politikk i EU som er relevant for norsk næringsliv. Et grep for å bidra til dette er styrket industripolitisk samarbeid gjennom strategiske industripartnerskap. Norge har inngått industripartnerskap med EU, som er del av Grønn allianse med EU, samt industripartnerskap med sentrale EU-medlemmer som blant andre Frankrike og Tyskland.

Fremme handel og sikre forutsigbar markedsadgang i viktige markeder

Multilateralt handelsregelverk

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk næringsliv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir ivaretatt. WTO er viktig for norsk næringsliv fordi det bidrar til forutsigbarhet, markedsadgang og regelbaserte handelsvilkår internasjonalt. Dette omfatter blant annet handelstiltak som gjennomføres under WTO-regelverket, da saker hvor norske selskaper ilegges straffetoll potensielt kan få store konsekvenser for norsk næringsliv.

Bilaterale handelsavtaler

Norge inngår handelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere, og minst like gode rammebetingelser som for konkurrenter i EU og andre land. Avtalene forhandles primært sammen med medlemsstatene i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA). Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med Norges handelsavtaler.

EFTA er i forhandlinger med Thailand, Vietnam, Kosovo, Malaysia og Mercosur¹. Det pågår også forhandlinger om oppdatering av handelsavtalen med Ukraina. Forhandlingene mellom EFTA og India ble ferdigstilt i februar 2024, og avtalen ble undertegnet i New Delhi i mars 2024.

Det er håp om å kunne nå målsettingen om å fullføre forhandlingene med Thailand i 2024. Forhandlingene med Vietnam er gjenopptatt, men det er usikkert når disse kan avsluttes. Forhandlingene med Malaysia er inne i et godt spor, med håp om å kunne avslutte forhandlingene høsten 2024. Forhandlingene med Mercosur ble avsluttet i

¹ Mercado Común del Sur – et frihandelssamarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

2019, men Brasils avskogingspolitikk under president Bolsonaro bidro til at prosessen med gjenomgang og undertegning av avtalen stoppet opp. Etter endringene i den brasilianske regjeringens skogpolitikk er forhandlingene med Mercosur gjenopptatt.

Fremme av norsk næringsliv internasjonalt

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å fremme norsk næringsliv i utlandet gjennom det eksportrettede virkemiddelapparatet og gjennom myndighetsdialog med prioriterte markeder for norsk næringsliv. Sentrale virkemidler er blant annet Innovasjon Norges eksport- og internasjonaliseringsarbeid, Norges Sjømatråd innenfor sjømatområdet og eksportfinansiering fra Eksportfinansiering Norge.

Det eksportrettede virkemiddelapparatet består av flere aktører med ulike mål og virkemidler. Alle jobber imidlertid for å fremme norsk næringsliv i utemarkedene. Innovasjon Norge har rollen som Norges offisielle eksportfremmeorganisasjon og investeringsfremmeorganisasjon og skal gjennom disse bistå med bærekraftig vekst i internasjonale markeder og tiltrekke internasjonale investeringer til Norge.

Eksportfinansiering Norge (Eksfin) tilbyr lån og garantier for å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet. Dette gjøres primært på to

måter, enten ved å finansiere utenlandske bedrifters kjøp av norske varer og tjenester, eller ved å finansiere norske eksportrettede investeringer i Norge eller utlandet. Eksfin utvider finansieringskapasiteten hos bank og private finansinstitusjoner for å bidra til eksportrettet aktivitet i Norge. Lån og garantier som innvilges, skal være et supplement til kommersiell finansiering.

For at arbeidet i virkemiddelapparatet skal være mest mulig koordinert, samarbeider aktørene under paraplyen Team Norway. Dette samarbeidet mellom de ulike aktørene skal bidra til å skape synergier som samlet øker effekten av aktørene hver for seg, og redusere duplisering av kompetanse og tjenestetilbud i uteapparatet. Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med Team Norway sammen med Utenriksdepartementet og Energidepartementet. I utemarkedene har utenriksstasjonene ansvaret for å koordinere Team Norway-arbeidet der dette er etterspurt, i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet. For at Team Norway skal fungere best mulig, er det behov for et nært samarbeid med næringslivet gjennom blant annet handelskamrene i utemarkedene og de ulike næringslivsorganisasjonene her hjemme.

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk, både til utlandet og ved innkommende besøk. Målet er at bedriftene som deltar, skal dra nytte av

Boks 5.5 Økt næringslivssamarbeid med Ukraina

Ukrainas forsvarsevne avhenger av et stort behov for kontinuerlig gjenoppbygging og hjelp til å holde de økonomiske hjulene i gang. Landets framtidige sikkerhetspolitiske trygghet fordrer også et betydelig behov for modernisering. Gjenoppbyggingen av Ukraina vil kreve deltakelse fra privat sektor og utfordringene Ukraina må håndtere, krever tilgang på gode teknologier og løsninger innen en rekke ulike felt. Norsk næringsliv har både teknologi og kompetanse som kan være relevant for gjenoppbyggingen. I tillegg til energisektoren er teknologi innen matsikkerhet, maritime løsninger, annen sivil infrastruktur og forsvarsleveranser høyt etterspurt, og ønsket om å bidra fra norsk side er betydelig. Innovasjon Norge har gjennom revidert nasjonalbudsjett for 2024 fått i oppdrag å bygge opp relevant kompetanse om

Ukraina. Hensikten er å øke kompetansen i virkemiddelapparatet og norsk næringsliv om Ukraina og landets behov, og om hvordan norsk næringsliv kan bidra til gjenoppbyggingen. Dette oppdraget foreslås videreført i 2025, jf. omtale under kap. 2421, post 74.

For å tilrettelegge for norsk eksport til Ukraina besluttet Stortinget høsten 2023 at det skulle gjøres midlertidig unntak for krav om bankmedvirkning for Ukraina under Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) i Eksfin, jf. Innst. 158 S og Prop. 25 S (2023–2024). Regjeringen foreslår nå at tiltaket flyttes fra U-landsordningen til en egen risikoavlastningsordning for Ukraina, jf. omtale under forslag til garantivedtak og under kap. 2460, post 54.

Boks 5.6 Sjømatnæringen

Sjømat er en av Norges viktigste eksportvarer. Norge eksporterte 2,8 mill. tonn sjømat for 172 mrd. kroner i 2023. Verdien fra havbruk utgjorde 75 pst., mens volumet fra havbruk utgjorde 46 pst. av den totale sjømateksporten i 2023. Sjømatnæringen har vært i rask vekst de siste årene, og de siste ti årene har eksportverdien mer enn doblet seg.

Den norske sjømaten sendes til 153 land. EU er det viktigste markedet, og i 2023 utgjorde verdien av sjømateksporten til EU 100 mrd. kroner, tilsvarende 58 pst. av den norske sjømateksporten målt i verdi. Utenfor EU er USA, Storbritannia, Kina og Japan de største markedene for norsk sjømat.

Det er nylig besluttet at sjømat vil være en av de neste satsingene i Hele Norge eksporterer. God markedsadgang er avgjørende for at den norske sjømatnæringen skal lykkes i internasjonale markeder. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider for at norsk sjømat skal møte konkurransedyktige tollbetingelser og lave handelsbarrierer i eksportmarkedene.

Norge og EU kom i november 2023 til enighet om en avtale om tidsavgrensede, tollfrie importkvoter for norsk sjømat. Avtalen dekker perioden 1. mai 2021 til 30. april 2028. Tidspunkt for åpning av importkvotene avhenger av godkjenningssprosedyrer i Norge og i EU.

Mattilsynet tilrettelegger for eksport av sjømat gjennom å sikre markedsadgang for sjømat

til land utenfor EU der vi ikke har felles veterinært regelverk. Mattilsynet har ansvaret for å utstede helsesertifikater som sjømatnæringen trenger for å kunne eksportere utenfor EØS-området. I 2023 ble det utstedt 88 642 eksportattester for sjømatprodukter, en økning på 8 pst. fra 2022. Totalt utgjorde sjømatprodukter 92 pst. av totalt antall utstedte helsesertifikater i 2023. Sjømatnæringen møter ofte nye krav i eksisterende og nye markeder. Det er avsatt 5 mill. kroner til å styrke Mattilsynets arbeid for å bidra til en stabil og utvidet markedsadgang.

Norges sjømatråd AS er et statsaksjeselskap som har som formål å maksimere eksportverdien på norsk sjømat gjennom økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i utlandet, samt bidra til økt etterspørsel og kunnskap om sjømat i Norge. Videre er Sjømatrådet rådgivende organ for myndighetene i spørsmål knyttet til omsetning og eksport og skal søke å utvikle nye og etablerte markeder, samt fremme og sikre omdømmet av norsk sjømat. Mandatet for selskapet er hjemlet i fiskeeksportloven med tilhørende forskrifter. Selskapets inntekter kommer fra en markedsavgift som ilegges verdien på eksportert sjømat, samt en årsavgift for alle eksportører. I 2023 utgjorde markedsavgiften og årsavgiften henholdsvis 632 og 7 mill. kroner av totale inntekter på 640 mill. kroner. Selskapet samarbeider nært med sjømatnæringen for å nå dette målet.

profileringen som representantene fra det offisielle Norge skaper. Det legges også vekt på å fremme norsk næringsliv i forbindelse med næringsministerens og fiskeri- og havministerens reiser i utlandet, blant annet gjennom tilrettelegging av eksportfremmende aktiviteter med næringslivet og bilateral myndighetsdialog om markedsadgang for norsk næringsliv.

Som en oppfølging av eksportreformen «Hele Norge eksporterer» er det lansert og iverksatt fire nasjonale eksportfremmesatsinger innen havvind, maritim eksport, helsenæringen og vareproduksjon og design. Det er videre besluttet at sektorene reiseliv og sjømat vil utgjøre den femte og sjette eksportsatsingen i Hele Norge eksporterer, og det pågår et arbeid med å utvikle innhold i disse, se nærmere omtale under kap. 940, post 70.

Som et ledd i eksportreformen er det iverksatt en ny ordning i Innovasjon Norge hvor bedrifter kan søke om støtte til å delta på internasjonale messer og felles næringsfremmeaktiviteter. Ordningen bidrar til at flere virksomheter kan lykkes i internasjonale markeder ved at norske virksomheter får mulighet til å utvide sitt internasjonale kundennettverk, øke sine kunnskaper om markedsmuligheter og øke sin bedrifts synlighet på strategisk viktige internasjonale møteplasser. Se nærmere omtale under kap. 2421, post 74.

Prioriteringer 2025

Nærings- og fiskeridepartementet vil:

- legge fram en stortingsmelding om handel

- påvirke prosesser og regelverksutvikling i EU som har betydning for norsk næringsliv og norske strategiske eksportområder
- videreutvikle strategiske industripartnerskap med sentrale handelspartnere
- fremme forutsigbar markedsadgang for norsk næringsliv gjennom arbeidet med bilaterale handelsavtaler
- følge opp eksportreformen «Hele Norge eksporterer», herunder utvikle og gjennomføre strategiske eksportsatsinger for utvalgte sektorer
- utløse lønnsomme prosjekter som bidrar til omstilling og økt verdiskapende eksport gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet
- sikre stabil, god og konkurransedyktig markedsadgang for norsk sjømat i eksisterende og prioriterte nye markeder. Dette inkluderer å styrke Mattilsynets arbeid med markedsadgang til land utenfor EU/EØS.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	19 790	26 130	26 500
70	Eksportfremmetiltak	70 500	94 700	98 299
	Sum	90 290	120 830	124 799

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske prosjekter for internasjonalisering og til eventuell norsk deltakelse på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for draghjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtrepende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk. Midlene som tildeles utenriksstasjonene, vil benyttes til å sette utenriksstasjonene i stand til å bidra i oppfølgingen av de strategiske eksportfremmesatsingene i Hele Norge eksporterer.

Bevilgningen skal også dekke utgifter ved behov for utredninger, i forbindelse med utarbeiding av de strategiske eksportfremmesatsingene og til godtgjørelse til medlemmene i Nasjonalt Eksportråd, jf. omtale under post 70.

I 2023 ble 8 mill. kroner avsatt til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene. Det ble lagt vekt på prosjekter som støttet opp under eksportreformen Hele Norge eksporterer og Veikart for Grønt industriløft. Det ble videre benyttet midler til å gjennomføre næringslivsdelegasjoner til India, Storbritannia og Tyskland, og til å finansiere en ekstern utredning om eksportpotensialet i norsk næringsliv.

Det er besluttet at Norge skal delta på Verdensutstillingen Expo 2025 i Osaka i Japan i samarbeid med de andre nordiske landene gjennom en felles nordisk paviljong. Formålet med den norske deltakelsen er å fremme norsk næringsliv, norske løsninger for det grønne skiftet og styrke våre bilaterale forbindelser med Japan og Norden. Gjennom den norske deltakelsen på Expo skal myndighetene, næringslivet og virkemiddelapparatet forene krefter for å gjøre et offensivt framstøt i Japan. Innovasjon Norge organiserer den norske deltakelsen på Expo 2025 på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Bevilgningen vil benyttes til å dekke utgiftene til den norske deltakelsen.

Det foreslås en bevilgning på 26,5 mill. kroner i 2025.

Post 70 Eksportfremmetiltak

For å bidra til å nå Hurdalsplattformens mål om å øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst.

har regjeringen lansert eksportreformen Hele Norge eksporterer. Som en del av reformen er det etablert et Nasjonalt eksportråd som skal gi regjeringen råd og innspill om eksport og foreslå større nasjonale eksportfremmesatsinger. Det er så langt lansert nasjonale eksportfremmesatsinger innen havvind, maritim eksport, helsenæringen og vareproduksjon og design. Det er besluttet at sektorene reiseliv og sjømat vil utgjøre den femte og sjette eksportsatsingen i Hele Norge eksporterer, og arbeidet er påbegynt.

I 2023 ble det avsatt 34 mill. kroner til Innovasjon Norge og 10 mill. kroner til Norwegian Energy Partners (Norwep) for å gjennomføre eksportfremmesatsingen innen havvind. Midlene ble benyttet til å styrke det eksportrettede virkemiddelapparatet tilstedeværelse i utlandet, til å utvikle felles profileringsmateriale for havvindnæringen og til å finansiere kompetanseprogrammet «Entry Programme Offshore Wind». Det ble videre avsatt 20 mill. kroner til Innovasjon Norge for å gjennomføre eksportsatsingen innen maritim sektor. Midlene ble benyttet til å styrke det eksportrettede virkemiddelapparatets innsats mot utpekte geografiske markeder og tematiske seg-

menter, og til å utvikle felles profileringsmateriale for den maritime næringen. Som en del av maritim satsing ble det også gitt et tilskudd på 2,5 mill. kroner til NHOs Leverandørutviklingsprogram som ble benyttet til å legge til rette for innovative anskaffelser og leverandørutvikling for maritim næring. Det foreslås at det også gis tilskudd til dette i 2025.

Midlene til eksportfremmetiltak skal benyttes til å gjennomføre de strategiske eksportfremmesatsingene og øvrige eksportfremmetiltak som vil bidra til økt verdiskapende eksport. Som en del av eksportfremmesatsingen for havvind foreslås 10 mill. kroner av midlene tildelt Norwep. Norwep er en stiftelse med formål å styrke det langsiktige grunnlaget for norsk verdiskaping og sysselsetting i energirelaterte virksomheter ved å tilrettelegge og bistå til å fremme internasjonalisering av norsk næringsliv innen energisektoren. Tilskuddet til Norwep skal benyttes til aktiviteter som fremmer internasjonalisering av den norske havvindnæringen, i tett samarbeid med virkemiddelapparatet og utenriktjenesten.

Det foreslås en bevilgning på 98,3 mill. kroner i 2025.

Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2023	budsjett 2024	2025
71	Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport	4 514	1 700	
	Sum kap. 3940	4 514	1 700	

Post 71 Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport

Ordnningen med fastrentelån (CIRR-lån) til kjøpere av norske eksportvarer, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978. Ordnningen skulle bidra til at norske eksportører av kapitalvarer kan konkurrere på like vilkår som andre eksportører med nasjonale eksportkredittordninger. Eksportfinans ASA har forvaltet ordningen siden opprettelsen. I 2011 ble 108-avtalen sagt opp med virkning for nye lån, og tilbud om nye CIRR-lån ble overtatt av

Eksportkreditt Norge AS (nå Eksportfinansiering Norge). Gjenstående portefølje under 108-ordningen har blitt forvaltet av Eksportfinans. Av denne porteføljen gjenstår nå noen mindre lånebeløp og siste låneforfall i 2029.

Nærings- og fiskeridepartementet og Eksportfinans ASA tar sikte på å avvikle 108-ordningen og foreta sluttoppgjør høsten 2024. Det foreslås derfor ingen bevilgning i 2025. Nærings- og fiskeridepartementet kommer tilbake til saken i endringsproposisjon høsten 2024.

Kap. 2429 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
90	Utlån	10 928 002	7 000 000	15 800 000
	Sum kap. 2429	10 928 002	7 000 000	15 800 000

Om eksportkredittordningen

Eksportkredittordningen er en del av det statlige eksportfinansieringstilbudet, som forvaltes av Eksportfinansiering Norge (Eksfin). Formål og virkeområde for eksportfinansieringstilbudet er nærmere omtalt under kap. 2460, post 24.

Lånene under eksportkredittordningen står på statens balanse, og ordningen finansieres i sin helhet over statsbudsjettet. Utlån budsjetteres på kap. 2429, innbetalinger av avdrag og gebyrer budsjetteres på kap. 5329 og renter på lån budsjetteres på kap. 5629.

Resultater 2023

Ved utgangen av 2023 var utlånssaldoen under eksportkredittordningen 38,1 mrd. kroner fordelt på 149 lån. Fra 2022 til 2023 økte utlånssaldoen med 3 mrd. kroner. De siste årene har det vært en dreining i porteføljen mot flere næringer og en større andel grønne prosjekter. Økningen i 2023 skyldes i stor grad nye engasjementer innenfor forsvarsmateriell og fornybar energi, slik som

havvind. Det er lav kredittrisiko under eksportkredittordningen, fordi alle lån skal være garantert, enten gjennom garantiordninger forvaltet av Eksfin eller av private banker. I 2023 garanterte Eksfin for 72,8 pst. av utlånssaldoen, mens 15,1 pst. ble garantert av norske banker og 12,1 pst. av utenlandske banker. Av utlånssaldoen var 80 pst. i utenlandsk valuta, hovedsakelig EUR og USD.

Budsjettforslag

Post 90 Utlån

Ordningen er rettighetsbasert. Det betyr at alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for ordningen, vil få tilbud om finansiering, jf. forslag til vedtak XII, 3. Anslag på posten er usikkert, blant annet som følge av omfang av nye saker og endringer i valutakurser.

For 2025 er utbetalinger anslått til 15,8 mrd. kroner. Fullmakt til å overskride bevilgningen, men begrenset slik at samlede utbetalinger ikke overskrider 26 mrd. kroner, foreslås videreført, jf. forslag til vedtak IV, 3.

Kap. 5329 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Gebyrer m.m.	29 133	20 000	30 000
71	Tilbakeføring av tilskudd til forvaltning av Eksportkredittordningen	10 023		
90	Avdrag på utestående fordringer	9 265 352	5 400 000	7 200 000
	Sum kap. 5329	9 304 508	5 420 000	7 230 000

Post 70 Gebyrer m.m.

Gebyrinntekter under eksportkredittordningen vil avhenge av den enkelte låneavtale, antall lån og hvor mange lån som innfris før tiden. Gebyrene

fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer blant annet med kompleksiteten i den enkelte låneavtale.

Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

På posten føres avdrag på lån innvilget under eksportkredittordningen. Anslag på posten er usikkert, blant annet som følge av at det kan bli

endringer i nivået på utlånsporteføljen, endringer i omfang av avdragsutsettelse og endringer i valutakurser.

Det foreslås en bevilgning på 7,2 mrd. kroner.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter	936 442	860 000	1 040 000
	Sum kap. 5629	936 442	860 000	1 040 000

Post 80 Renter

På posten føres renteinntekter fra utestående lån under eksportkredittordningen. Anslaget på ren-

teinntekter er usikkert, blant annet som følge av utlånsvolum, avdragsutsettelse, valutakurs og renteutvikling nasjonalt og internasjonalt.

Det foreslås en bevilgning på 1,04 mrd. kroner.

Kap. 2460 Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
24	Driftsresultat	100 134	102 500	105 771
54	Tapsavsetning til risikoavlastningsordning for norsk eksport til Ukraina			126 000
57	Tapsavsetning for investeringer i og eksport til utviklingsland under U-landsordningen	126 000		
58	Grønn industrifinansiering		1 750 000	
90	Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning	820 000	1 100 000	
	Sum kap. 2460	1 046 134	2 952 500	231 771

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 58 ble redusert til 0, bevilgningen ble flyttet til kap. 2421, post 55.
- Post 90 ble redusert med 1 100 mill. kroner.

Om Eksportfinansiering Norge (Eksfin)

Eksfin er en statlig forvaltningsbedrift med formål om effektiv forvaltning av finansieringsordninger

for verdiskapende eksport. Samfunns målet er størst mulig verdiskapende eksport, og brukermålet er konkurransedyktige eksportører.

Eksfins hovedoppgave er å forvalte det statlige eksportfinansieringstilbudet. Dette gjøres primært ved at Eksfin gir lån og garantier for å finansiere utenlandske bedrifters kjøp av norske varer og tjenester, eller ved å finansiere norske eksportrettede investeringer i Norge eller utlandet. I tillegg har Eksfin også enkelte andre forvaltningsoppgaver som finansiering til kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (midlertidig tilbud),

byggelåns- og kraftgarantier og forvaltning av varekrigsforsikringsordningen.

Ordningene Eksfin forvalter, er regulert av internasjonalt regelverk. Dette omfatter blant annet:

- Den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits»
- EØS-avtalens regler om offentlig støtte
- WTO-regelverket, særlig «The Agreement on Subsidies and Countervailing Measures»

Eksfin er også faglig rådgiver for departementet, blant annet i arbeidet med å videreutvikle det internasjonale regelverket om eksportfinansiering i OECD. Regelverket regulerer blant annet minimumspriser (renter og garantipremier), maksimal løpetid, nedbetalingsprofil m.m. og anbefalinger om håndtering av antikorrupsjon, bærekraftig långivning, miljø og sosiale spørsmål.

Eksfin er organisert som en forvaltningsbedrift med styre. Styret utnevnes av departementet, og styret ansetter leder for virksomheten. Eksfin har hovedkontor i Oslo og regionkontorer i Ålesund og Stavanger. Etaten disponerte 112,9 årsverk i 2023.

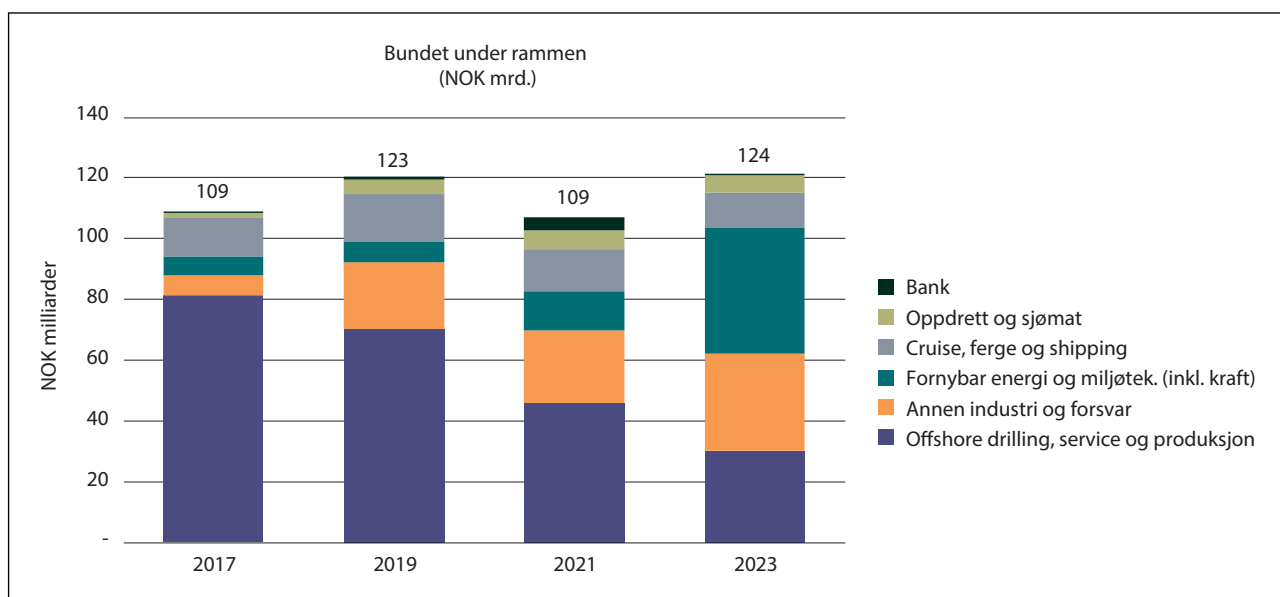
Resultater 2023

Eksfin hadde i 2023 en vekst i samlet garantiportefølje både med hensyn til antall saker og beløp. Utestående garantiansvar for alle ordninger var på 98 mrd. kroner ved utgangen av 2023 fordelt på 527 løpende garantier. Dette er en økning fra 63,8 mrd. kroner fordelt på 513 garantier ved

utgangen av 2022. Økningen skyldes i stor grad nye engasjementer innenfor forsvarsmateriell og fornybar energi, slik som havvind. Fornybar energi var i 2023 for første gang den største næringen i Eksfins samlede garantiportefølje og utgjorde en tredjedel av denne. Samtidig ble andelen innen olje og gass redusert til 24 pst. Endring i næringsfordeling i porteføljen for årene 2019 til 2023 er illustrert i figur 5.6. Denne dreiningen i porteføljen passer godt overens med at Eksfin i 2023 implementerte hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

Eksponeringen innen olje og gass har tidligere vært tapsutsatt, hovedsakelig som følge av betydelig fall i oljeprisen rundt 2018. Situasjonen har bedret seg vesentlig de siste årene, og den positive utviklingen fortsatte i 2023. Mer aktivitet i offshorenæringen har ført til gjenopptatt avdragsbetjening og lavere sannsynlighet for mislighold. Bedre inntjening i næringen har også ført til høyere salgspriser på aksjer som er ervervet i misligholdssaker. Departementet vurderer at Eksfin har arbeidet aktivt og profesjonelt for å sikre statens verdier. Selv om situasjonen har bedret seg, er det fortsatt tett oppfølging av risikoen i porteføljen, herunder også i nye næringer hvor Eksfin har stor eksponering.

Et prioritert satsingsområde de siste årene har vært å gjøre Eksfins tilbud bedre kjent og mer tilgjengelig, særlig for nye brukergrupper og næringer. Det gjelder for eksempel små og mellomstore bedrifter. Tilstrekkelig arbeidskapital er ofte en

Figur 5.6 Utvikling i Eksfins samlede garantiportefølje

utfordring for små og mellomstore bedrifter. Fra høsten 2023 kan Eksfin garantere for arbeidskapital fra bank til eksportrettede bedrifter. I sitt markedsarbeid har Eksfin styrket samarbeidet med andre virkemiddelaktører, spesielt Innovasjon Norge. Eksfin har også gitt positive bidrag inn i tiltak for å forbedre det samlede virkemiddelapparatet, herunder «En vei inn» og «Virkemiddelapparatet 2.0», jf. omtale under programkategori 17.20. Kundeundersøkelser som Eksfin har gjennomført, viser at kunder og interessenter er godt fornøyd med etatens arbeid. Disse undersøkelsene og Eksfins egne vurderinger viser at det norske eksportfinansieringstilbudet er på nivå med tilsvarende tilbud i konkurranse-relevante land, og at eksportfinansieringstilbudet er et supplement til det private markedet.

Eksfin har i 2023 realisert forventede gevinster av sammenslåingen mellom GIEK og Eksportkreditt Norge i 2021, blant annet er administrasjonskostnadene redusert med 60 mill. kroner. Innsparingen er knyttet til reduksjon i antall ansatte, lavere husleie, lavere utgifter til konsulenttjenester og lavere utgifter til IKT.

Resultater for de enkelte garantiordningene

Alminnelig garantiordning

Formålet med ordningen er å fremme norsk eksport og norske investeringer i utlandet. Det kan også gis finansiering til investeringer som vil føre til eksport og til klimavennlige investeringer som har eksportpotensial. Gjennom 2023 var det en betydelig økning i beløpet bundet under rammen, fra 82,8 mrd. kroner i 2022 til 114,5 mrd. kroner i 2023. Det var størst endring i utestående garantiansvar, som økte fra 57,3 til 91,5 mrd. kroner. Gjeldende tilbud var på 7 mrd. kroner, og var på samme nivå som året før. Fordringene ble redusert fra 18,2 til 14,7 mrd. kroner. I løpet av året ble ordningen også tilført utbytte fra Støperigata Holding AS, knyttet til salg av aksjer og opsjoner som følge av eierskap ervervet gjennom misligholdssaker. Inntekter fra garantiansvar og gjenvinning fra misligholdssaker førte til et positivt årsresultat på 5,4 mrd. kroner. Lån fra staten til å dekke erstatningsutbetalinger ble redusert fra 11,9 mrd. kroner i 2022 til 3 mrd. kroner ved utgangen av 2023. Den positive utviklingen har fortsatt i 2024. Ved utgangen av mai 2024 var fordringene redusert til 13,8 mrd. kroner og lånet fra staten nedbetalt. Likviditet bygges nå opp i ordningen. For å sikre at Eksfin har kapital til å foreta eventuelle erstatningsutbetalinger, er det fortsatt

Boks 5.7 Om Støperigata Holding AS

Eksfin har siden 2017 brukt Støperigata Holding AS til å forvalte eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning. I 2023 utbetalte Støperigata Holding AS 4,05 mill. kroner i utbytte til Alminnelig garantiordning, etter at holdingsselskapet solgte sin eierpost på om lag 17,6 pst. i Seadrill Limited. I løpet av 2023 fikk Eksfin en større eierpost i DOF Group ASA tilsvarende 10,3 pst. av selskapet. Eksfin solgte alle aksjene i DOF i løpet av første halvår 2024. Midlene fra salget har blitt tilbakeført til Alminnelig garantiordning. Det gjenstår bare en liten eierpost i Støperigata Holding AS. Eierposten er uten likviditet. Etter som markedssituasjonen har forbedret seg og det ikke er vesentlige eierandeler i igjen i selskapet, tar Eksfin sikte på å avvikle Støperigata Holding AS i løpet av 2024. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer at holdingsselskapet har vært nyttig i gjenvinningsarbeidet og vil be Stortinget om ny fullmakt til bruk av holdingsselskap dersom det skulle bli nødvendig.

behov for trekkfullmakt, jf. omtale av trekkfullmakter nedenfor. Departementet vurderer per august 2024 at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

For å synliggjøre hvor stort tap som kan maksimalt oppstå, med en gitt svært lav sannsynlighet, beregner Eksfin såkalt «uventet tap». Beregningen gjøres for den delen av porteføljen under Alminnelig garantiordning som ikke er i mislighold. Eksfin har beregnet uventet tap ved utgangen av 2023 til 3,2 mrd. kroner.

I statsbudsjettet for 2024 ble rammen for Alminnelig garantiordning økt fra 145 til 155 mrd. kroner. Videre vedtok Stortinget at rammen i 2024 kunne økes med ytterligere 10 mrd. kroner hvis det er nødvendig som følge av valutakursendringer. Per 31. mai 2024 var det 91,6 mrd. kroner i utestående garantiansvar og 5,5 mrd. kroner i bindende tilbud under ordningen, mens fordringer utgjorde 13,8 mrd. kroner. Bundet under rammen utgjorde dermed 113,8 mrd. kroner. På samme tidspunkt lå søknader for 2,7 mrd. kroner til behandling. Eksfin har en viktig rolle å spille i den grønne omstillingen av det norske nærings-

livet. Eksfins videre bidrag til omstillingen av norsk næringsliv er avhengig av tilstrekkelig rom under garantirammen. Departementet vurderer at rammen per nå er tilstrekkelig.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Formålet med ordningen er å øke norsk verdiskapende eksport og norske investeringer i utviklingsland. Under ordningen kan det tas noe høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning. Ordningen har et grunnfond på 450 mill. kroner.

I 2023 ble det ikke utstedt nye garantier under ordningen. Utestående tilbud utgjorde 844 mill. kroner, utestående garantiansvar 452 mill. kroner og fordringer 19 mill. kroner. Ved årsskiftet var 1,3 mrd. kroner av rammen bundet, mot 546 mill. kroner året før. Det var et positivt resultat i ordningen på 102,8 mill. kroner.

Stortinget vedtok ved behandlingen av Prop. 25 S og Innst. 123 S (2023–2024) at U-landsordningen kan dekke 100 pst. kommersiell risiko for investeringer i og eksport til Ukraina for perioden 2024 til 2027, uten medvirkning av en annen bank. Videre bevilget Stortinget 126 mill. kroner for å ivareta den høyere risikoen tiltaket innebærer (tapsfond). Innretning av U-landsordningen er endret fra 2025, slik at garantiramme og tilhørende tapsfond vedrørende Ukraina er tatt ut i en egen ordning, jf. omtale nedenfor. Departementet vurderer at U-landsordningen vil gå i balanse på lang sikt når det tas hensyn til grunnfondet.

Per 31. mai 2024 var 1,1 mrd. kroner av rammen på 3,15 mrd. kroner bundet opp. Departementet vurderer at rammen for ordningen per nå er tilstrekkelig.

Garantiordning for å medvirke til byggelån

Byggelånsgarantiordningen skal bidra til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår. Ved utgangen av 2023 var 2,7 mrd. kroner av rammen på 7 mrd. kroner bundet. Dette er en økning på om lag 2 mrd. kroner fra 2022. Det var et positivt resultat under ordningen på 9,8 mill. kroner. Per 31. mai 2024 var det 3,2 mrd. kroner i utestående garantiansvar og 503 mill. kroner i bindende tilbud under ordningen, mens det ikke var fordringer. Det var dermed 3,71 mrd. kroner bundet under rammen for ordningen. På samme tidspunkt lå det søknader for 965 mill. kroner til behandling.

Eksfin merker økt interesse for ordningen ved norske verft, spesielt knyttet til bygging av fartøy til havvindvirksomhet, kabelleggere og fiskefartøy. Departementet vurderer at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

Garantiordning for å medvirke til markedsmessig finansiering av skip

Skipsfinansieringsordningen sitt formål er å bidra til at norske redere oppnår finansiering på markedsmessige vilkår og dermed medvirke til økt aktivitet for norske skipsverft. Skipsgarantiordningen ble innført i 2018 som et midlertidig tilbud. Regjeringen har videreført tilbudet til 2026. Ved utgangen av 2023 var 1,3 mrd. kroner av rammen på 10 mrd. kroner bundet. Beløpet gjaldt ni utestående garantier. Det var ikke bindende tilbud eller fordringer under ordningen. Resultatet i 2023 var på 44,3 mill. kroner. Ordningen har vært selvfinansierende så lenge den har eksistert, og uten realiserte tap. Departementet vurderer at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

Per 31. mai 2024 var det 1,2 mrd. kroner bundet under rammen. Det var ingen utestående fordringer under ordningen eller søknader til behandling. Departementet vurderer per nå at garantirammen er tilstrekkelig.

Garantiordning for å medvirke til langsiktige kraftavtaler

Kraftgarantiordningen skal medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår. Næringene som er omfattet av ordningen, er kjent med tilbudet. I 2023 ble det ikke mottatt nye søknader eller utstedt tilbud om garanti. Ved utgangen av 2023 var utestående garantiansvar 4,3 mrd. kroner. Resultat for ordningen var på 47,7 mill. kroner. Per 31. mai 2024 var det 4,5 mrd. kroner i utestående garantiansvar under ordningen. Det var ikke fordringer, utstedte tilbud eller søknader til behandling.

Det vurderes at likviditet og soliditet i ordningen er tilstrekkelig til at etaten kan dekke eventuelle erstatningsutbetalinger, og at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

Midlertidige ordninger med støtteelement

Eksfin forvaltet i 2023 seks midlertidige ordninger:

- Under lånegarantiordningen for små og mellomstore bedrifter gjenstår 3,4 mrd. kroner i utestående garantiansvar ved utgangen av

2023. Våren 2024 ble ansvaret for ordningen overført fra Finansdepartementet.
- Under Garantiorrdning for re-forsikring av kredittforsikring var det ved utgangen av 2023 et restgarantiansvar for 12 mill. kroner.
 - Luftgarantiorrdningen ble avsluttet 30. juni 2021, og ved utgangen av 2023 var det ikke lenger utestående garantiansvar under ordningen.
 - Reisegarantiorrdningen ble avsluttet 31. desember 2021, men ordningen omfattet reiser solgt innen utgangen av 2022. Restgarantiansvaret var 2,9 mill. kroner ved utgangen av 2023.
 - Lånegarantiorrdningen i forbindelse med krigen i Ukraina ble avsluttet 31. desember 2022. Ordningen ble ikke benyttet, og alle gjenværende midler ble i 2023 tilbakeført til statskassen.
 - Lånegarantiorrdningen i forbindelse med høye strømpriser ble avsluttet 31. mars 2023 og totalt ble det gitt 13 lån for 19,5 mill. kroner.

Prioriteringer 2025

Eksfin skal prioritere å:

- Følge opp hovedprinsippet om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling, og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen.
- Utløse lønnsomme prosjekter som bidrar til omstilling og økt verdiskapende eksport.
- Opprettholde innsatsen for å forenkle og øke brukervennligheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Videreutvikle arbeidet med å synliggjøre og følge opp risikoen i porteføljen. Dette innebærer blant annet å følge opp og synliggjøre risikofaktorer i nye grønne næringer.

Budsjettforslag

Garantivedtak for 2025

- Det foreslås en garantiramme for Alminnelig garantiorrdning og Gammel alminnelig ordning på 155 mrd. kroner med fullmakt for departementet til midlertidig å kunne øke garantirammen med ytterligere 10 mrd. kroner dersom det blir nødvendig som følge av valutasingninger, jf. forslag til vedtak IX, 3.

- Det foreslås at garantirammen for U-landsordningen settes til 3,15 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 4.
- Det foreslås at garantiramme for Byggelånsgarantiorrdningen settes til 7 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 5.
- Det foreslås at garantiramme for Kraftgarantiorrdningen settes til 20 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 6.
- Det foreslås at garantirammen for Skipsgarantiorrdningen settes til 10 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 7.

Ny ordning – risikoavlastning for norsk eksport til Ukraina

Det vises til boks 5.5 om økt næringslivssamarbeid med Ukraina. Høsten 2023 besluttet Stortinget at det skulle gjøres midlertidig unntak for krav om bankmedvirkning for Ukraina, under Garantiorrdning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) i Eksfin, jf. Innst. 158 S og Prop. 25 S (2023–2024). Det ble åpnet for at inntil 630 mill. kroner av rammen på U-landsordningen skulle kunne brukes i Ukraina uten krav om bankmedvirkning. Samtidig ble det bevilget 126 mill. kroner i tapsavsetning for å ta høyde for økt risiko som følge av tiltaket. Regjeringen foreslår å flytte tiltaket fra U-landsordningen til en egen ny tapsavsetning for risikoavlastningsordning for Ukraina. Hensikten er å gjøre tiltaket mer fleksibelt og enklere å kommunisere. På samme måte som under U-landsordningen vil Eksfin, innenfor rammene som settes av internasjonalt regelverk for eksportfinansiering, kunne ta høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiorrdning. Unntaket fra krav om bankmedvirkning videreføres. Det foreslås at ordningen har begrenset varighet, i første omgang fra 1. januar 2025 til 1. januar 2030.

Det foreslås at rammen opprettholdes på 630 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 8, og at 126 mill. kroner som ble bevilget som tapsavsetning under U-landsordningen, flyttes til den nye ordningen, jf. forslag om bevilgning på kap. 2460, post 54 og kap. 5460, post 57.

Andre fullmakter

Trekkfullmakter

I 2020 ga Stortinget Eksfin fullmakt til å kunne å trekke opp lån fra statskassen til å dekke erstatningsutbetalinger under Alminnelig garantiorrdning, dersom den opparbeidede kapitalen i ordningen ikke er tilstrekkelig. Bakgrunnen var at

det var forventet store tap innenfor offshoreporteføljen. Fullmakten angir øvre ramme for nytt og gammelt opptrekk av lån. Dersom det foretas trekk i statskassen, skal midlene betales tilbake etter hvert som fordringer som følge av utbetalinger helt eller delvis gjenvinnes. Opptrekk av lån fra statskassen renteberegnes.

I 2024 har Eksfin fullmakt til å trekke opp til sammen 10 mrd. kroner i nytt og gammelt lån under *Alminnelig garantiordning*. Per 31. mai 2024 har Eksfin betalt ned lån som hittil er trukket opp, og det bygges opp likviditet i ordningen. Det vil likevel ta tid for å bygge opp tilstrekkelig kapital i ordningen. Trekkfullmakten er, i fravær av oppbygget likviditet, viktig for at garantiene er troverdige, og at Eksfin kan ta beslutninger som er langsiktige og bidrar til å sikre statens verdier. Når Eksfin har bygget opp en tilstrekkelig likviditetsreserve, kan tilsagnsfullmakten fjernes. Inntil videre vil det imidlertid være behov for trekkfullmakt i 2025. Det foreslås en fullmakt på 8 mrd. kroner i 2025, jf. forslag til vedtak III, 1.

Byggelånsgarantiordningen har lite opparbeidet kapital, og likviditeten er begrenset. Det er usikkert om likviditeten vil være tilstrekkelig til å dekke eventuelle utbetalinger under ordningen i 2025. Det forventes ikke at det vil oppstå behov for å øke fullmakten i 2025. Det foreslås derfor å videreføre fullmakten med en ramme på 600 mill. kroner, jf. forslag til vedtak III, 2.

Det vil ta tid å bygge opp likviditet i Skipsgarantiordningen, og det foreslås derfor å videreføre trekkfullmakten med en ramme på 150 mill. kroner i 2025, jf. forslag til vedtak III, 3.

Fullmakt til å overføre ubrukte midler i reguleringsfond

Eksfin er en forvaltningsbedrift hvor deler av driften dekkes av inntekter fra garantiordningene, og deler av driften dekkes gjennom bevilgning over statsbudsjettet. Dersom Eksfin har et mindreforbruk knyttet til forvaltning av eksportkredittdordningen, foreslås det at mindreforbruket kan overføres til et reguleringsfond, begrenset slik at maksimalt innestående på reguleringsfondet ved utløpet av 2025 er 5 pst. av bevilgningen på kap. 2460, post 24, jf. forslag til vedtak XIV.

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Det har siden 2015 vært gitt en årlig fullmakt til midlertidig å erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker innenfor alle garantiordningene. Fullmakten innebærer at Eksfin har mulighet til midlertidig å overta aksjer, etablere aksjeselskap alene eller sammen med andre, å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt. Det foreslås å videreføre fullmakten i 2025, jf. forslag til vedtak XIX.

Fullmakt til å postere mot mellomværende med statskassen

Eksfin tar imot innbetalinger fra kunder som har tatt opp lån under eksportkredittdordningen og garantier på samme bankkonto. Formålet er å gjøre det enkelt for kundene. Innbetalingene til eksportkredittdordningen føres i statsregnskapet, mens innbetalingene til garantiene overføres til garantiordningene som er utenfor statsregnskapet. I enkelte tilfeller kan det være garantiinntekter som ikke blir overført i riktig periode og dermed blir stående på mellomværende med staten. Det er behov for at Eksfin får unntak fra økonomiregelverket for å kunne videreføre denne praksisen, jf. forslag til vedtak XXVII, 2.

Beredskapsordningen for varekrigsforsikring

Eksfin har ansvar for å forvalte den statlige beredskapsordningen som ved iverksetting skal tilby varetransportforsikring mot krig, krigsfare eller ekstraordinære kriseforhold i Norge eller utlandet, dersom det private forsikringstilbudet opphører. Ordningen er hjemlet i lov om statlig varekrigsforsikring og følges opp av Eksfin etter retningslinjer fastsatt av departementet og i dialog med forsikringsbransjen gjennom et etablert Forsikringsforum. I 2025 vil departementet i dialog med Eksfin og forsikringsbransjen vurdere den framtidige innretningen av beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring. Fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring foreslås videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XI, 2.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
24.1	Driftsinntekter	-176 119	-209 500	-224 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	277 459	312 000	330 271
24.6	Til reguleringsfondet	-1 206		
	Sum post 24	100 134	102 500	105 771

Det fastsettes en ramme for administrasjonsutgiftene gjennom en overslagsbevilgning. Det foreslås 330,3 mill. kroner til driftsutgifter under underpost 2. Underposten er økt med anslått lønns- og prisvekst på 12 mill. kroner og en økning i administrasjonskostnader på 3 mill. kroner. Bakgrunnen for styrkingen utover lønns- og prisvekst er at omstillingen av norsk næringsliv og dreiningen mot grønne industrier medfører et økt antall henvendelser og transaksjoner.

Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter, husleie, konsulenttjenester og andre ordinære driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og foreløpig anslått lønnsvekst. Det foreslås at 224,5 mill. kroner belastes garantiordningene under underpost 1, og at det i tillegg benyttes 105,8 mill. kroner til utgifter knyttet til forvaltning av eksportkredittordningen og beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring.

Post 54 Tapsavsetning for risikoavlastningsordning for norsk eksport til Ukraina

Høsten 2023 bevilget Stortinget 126 mill. kroner i tapsavsetning for å ivareta høyere risiko i forbindelse med fritak fra kravet om bankmedvirkning i Ukraina for U-landsordningen, jf. Innst. 158 S og Prop. 25 S (2023–2024). Det foreslås nå å opprette en egen ordning for eksport til Ukraina. Den tidligere bevilgede tapsavsetningen foreslås overført til den nye ordningen. Dette foreslås håndtert budsjetteknisk ved å tilbakeføre den tidligere bevilgede tapsavsetningen til statskassen og bevilge tilsvarende tapsavsetning til den nye ordningen, jf. omtale under kap. 5460, post 57. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 126 mill. kroner.

Post 90 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning

Det vises til fullmakt til å trekke opp lån under Alminnelig garantiordning. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer at det ikke vil være behov for å trekke opp lån fra fullmakten i 2025.

Kap. 5460 Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Tilbakeføring av tapsavsetning for garantiordning for re-forsikring av kortsiktig kredittforsikring	60 000		
51	Tilbakeføring av tapsavsetning for risikoavlastningsordningen for garantier til Reisegarantifondet	11 000		
52	Tilbakeføring fra Eksfin av tidligere bevilget tapsavsetning		9 000 000	
53	Tilbakeføring av tapsavsetning under Luftfartsgarantiordningen	300 000		
55	Tilbakeføring av midler fra lånegarantiordningen ifm. krigen i Ukraina	124 797		
57	Tilbakeføring av tapsavsetning for investeringer i og eksport til Ukraina			126 000
71	Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger	12 000	23 400	28 800
78	Inntekter fra midlertidig lånegarantiordning ifm. høye strømpriser	45	1 000	
85	Inntekter fra avviklede midlertidige ordninger			21 650
90	Avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning	9 645 000	4 400 000	
	Sum kap. 5460	10 152 841	13 424 400	176 450

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Post 51 ble bevilget med 26,7 kroner.
- Post 52 ble økt med 1 mrd. kroner.
- Post 53 ble bevilget med 49,7 mill. kroner.
- Ny post 56 Tilbakeføring av tapsavsetning for midlertidig lånegarantiordning for høye strømpriser ble bevilget med 182,2 mill. kroner.
- Post 78 ble redusert med 0,9 mill. kroner.
- Ny post 89 Garantiprovisjon ble bevilget med 40 mill. kroner.
- Post 90 ble redusert med 1 800 mill. kroner.

Post 57 Tilbakeføring av tapsavsetning for investeringer i og eksport til Ukraina

Høsten 2023 bevilget Stortinget 126 mill. kroner i tapsavsetning for å ivareta høyere risiko i forbindelse med fritak fra kravet om bankmedvirkning i

Ukraina for U-landsordningen, jf. Innst. 158 S og Prop. 25 S (2023–2024). Det foreslås nå å opprette en egen ordning for eksport til Ukraina. Den tidligere bevilgede tapsavsetningen foreslås overført til den nye ordningen. Dette foreslås håndtert budsjetteknisk ved å tilbakeføre den tidligere bevilgede tapsavsetningen til statskassen og bevilge tilsvarende tapsavsetning på nytt til den nye ordningen, jf. omtale under kap. 2460, post 54. På denne bakgrunn foreslås en bevilging på 126 mill. kroner.

Post 71 Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger

På posten føres tilbakeføring av overskuddslikviditet både fra Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland. Siden 2020 er grensen for overskuddslikviditet satt til 5 mill. kroner. Det foreslås en bevilging på 28,8 mill. kroner.

Post 85 Inntekter fra avviklede midlertidige ordninger

På posten føres inntekter fra midlertidige ordninger som er avviklet. I 2025 anslås det at det vil bli inntektsført 20 mill. kroner fra Lånegarantiordningen for små og mellomstore bedrifter og 1,6 mill. kroner fra Luftfartsgarantiordningen. Fra lånegarantiordning i forbindelse med høye strømpriser anslås det at det vil inntektsføres 50 000 kroner. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 21,65 mill. kroner i 2025.

Post 90 Avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning

På posten føres avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning. Per august 2024 har Eksfin ikke utestående lån under fullmakten, og det er ikke ventet at Eksfin vil trekke opp nye lån i 2025, jf. omtale under kap. 2460, post 90.

Kap. 5614 Renter under Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2023	Saldert budsjett 2024	
80	Renter fra lån til Alminnelig garantiordning	170 423	180 000	
81	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA	95 597	96 000	
	Sum kap. 5614	266 020	276 000	

Vedrørende 2024:

Ved Stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 80 redusert med 108 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Vedrørende 2025:

Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA er foreslått budsjettert på kap. 5609, post 80 under programkategori 17.40 for 2025.

Post 80 Renter fra lån til Alminnelig garantiordning

Det foreslås ikke bevilgning for 2025, jf. omtale under kap. 5460, post 90.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
950	Forvaltning av statlig eierskap	75 129	33 100	33 100	0,0
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			500	100,0
952	Investinor AS	177 171	158 159	8 400	-94,7
953	Nysnø Klimainvesteringer AS	2 457 000			0,0
954	Petoro AS	380 252	396 108	434 000	9,6
2440	Statens direkte økonomiske engasje- ment i petroleumsvirksomheten	30 396 449	26 000 000	29 600 000	13,8
	Sum kategori 17.40	33 486 001	26 587 367	30 076 000	13,1

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	29 816	33 100	33 100	0,0
30–49	Nybygg, anlegg mv.	30 396 449	26 000 000	29 600 000	13,8
50–89	Overføringer til andre	1 353 236	456 767	442 900	-3,0
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	1 706 500	97 500		-100,0
	Sum kategori 17.40	33 486 001	26 587 367	30 076 000	13,1

Inntekter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
3950	Forvaltning av statlig eierskap	1 402 587	25 000	2 453 000	9 712,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	20 067	20 400	19 900	-2,5
3955	Equinor ASA	39 071 378			0,0
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	306 906 449	328 300 000	256 100 000	-22,0
5609	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA			96 000	100,0
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	18 882	29 400	33 200	12,9
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	41 845 215	37 673 800	28 699 000	-23,8
5685	Aksjer i Equinor ASA	78 308 661	38 265 400	27 768 100	-27,4
	Sum kategori 17.40	467 573 239	404 314 000	315 169 200	-22,0

Regjeringen la i oktober 2022 fram Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – statens direkte eierskap i selskaper* (eierskapsmeldingen). I meldingen redegjør regjeringen for *hvorfor* staten eier direkte i selskaper, *hva* staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap, samt *hvordan* staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierutøvelse og statens forventninger til selskapene.

Hensynet til bærekraft er tydeliggjort i statens mål som eier i eierskapsmeldingen. Staten er opptatt av at selskapene drives på en ansvarlig måte, noe som innebærer å opptre etisk forsvarlig og identifisere og håndtere selskapets påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Et selskap vil i utgangspunktet ikke kunne skape avkastning eller levere på sektorpolitiske mål over tid uten at det balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold.

Basert på statens mål som eier er selskapene delt inn i to kategorier. Selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, er i kategori 1, og for disse selskapene er statens mål som eier *høyst mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer*. Selskapene som primært ikke opererer i konkurranse med andre, er i kategori 2, hvor statens mål som eier er *bærekraftig og mest mulig*

effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap framgår i eierskapsmeldingen og i Statens eierrapport.

Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier. Dette skjer gjennom at staten blant annet stiller tydelige forventninger til selskapene, velger kompetente styrever, følger opp selskapene systematisk, stemmer på generalforsamling, og at staten er åpen om sin eierutøvelse.

Styret har ansvaret for forvaltningen av selskapet. Staten vurderer selskapets måloppnåelse og selskapets arbeid med statens forventninger og styrets bidrag til dette. Statens eiermyndighet utøves på generalforsamling.

Nærings- og fiskeridepartementet forvaltet per 1. september 2024 statens eierskap i 27 selskaper. Stortinget fattet 17. juni 2024 vedtak om at Opplysningsvesenets fond skal omdannes til et aksjeselskap eid av staten. I Prop. 82 L (2023–2024) *Lov om omdanning av Opplysningsvesenets fond til aksjeselskap* ble det lagt til grunn at forvaltningen av statens eierskap i selskapet overføres til Nærings- og fiskeridepartementet etter omdanningen. Den 1. september 2024 ble Opplysningsvesenets fond omdannet til et statlig aksjeselskap ved navn Allstad AS. Det tas sikte på å overføre forvaltningsansvaret for statens eierinteresser i

Allstad AS fra Barne- og familiedepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet i løpet av høsten 2024. Det vises til nærmere omtale i Prop. 1 S (2024–2025) for Barne- og familiedepartementet.

Status og resultater

Målet med statens eierskap i kategori 1 er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Den anslåtte verdien av statens eierandeler i selskaper i kategori 1 forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet var om lag 1 154 mrd. kroner per 31. desember 2023, sammenlignet med 1 225 mrd. kroner året før. Avkastningen inklu-

dert utbytte for de børsnoterte selskapene var i 2023 37,5 pst. for Telenor ASA, 26,5 pst. for Akastor ASA, 18,6 pst. for DNB Bank ASA, 15,3 pst. for Aker Solutions ASA, 14,8 pst. for Kongsberg Gruppen ASA, 2,9 pst. for Equinor ASA, 1 pst. for Norsk Hydro ASA og -3,9 pst. for Yara International ASA.

Selskapene i kategori 2 har ulike sektorpolitiske mål som skal nås mest mulig effektivt. For mange av selskapene finansieres driften helt eller delvis gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. For disse selskapene vises det til de relevante budsjettkapitlene og -postene.

Tabell 5.18 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel per 31.12.2023 (pst.)	Verdi av statens eierandel per 31.12 (i mill. kroner) ¹		Kategori
		2022	2023	
<i>Børsnoterte selskaper:</i>				
Akastor ASA	12,08	305	386	1
Aker Solutions ASA	6,11	1 125	1 265	1
DNB Bank ASA	34	102 499	113 859	1
Equinor ASA	67	767 856	648 192	1
Kongsberg Gruppen ASA	50,004	37 165	41 264	1
Norsk Hydro ASA	34,26	51 974	48 486	1
Telenor ASA	53,97	69 178	88 059	1
Yara International ASA	36,21	39 719	33 317	1
Sum børsnoterte selskaper		1 069 821	974 828	
<i>Unoterte selskaper:</i>				
Andøya Space AS	90	265	264	2
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	12 927	14 184	1
Baneservice AS	100	372	390	1
Eksportfinans ASA	15	917	794	1
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS	100	45	66	2
Innovasjon Norge	51	1 602	1 602	2
Investinor AS ²	100	4 881	4 836	1
Mantena AS	100	242	201	1
Mesta AS	100	799	872	1
Nammo AS	50	1 782	2 007	1

Tabell 5.18 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel per 31.12.2023 (pst.)	Verdi av statens eierandel per 31.12 (i mill. kroner) ¹		Kategori
		2022	2023	
Nofima AS	56,8	111	115	2
Norges sjømatråd AS	100	317	323	2
Nysnø Klimainvesteringer AS	100	3 076	5 446	1
Petoro AS	100	28	35	2
Posten Bring AS	100	5 649	5 829	1
Siva – Selskapet for industrivekst SF	100	1 313	2 367	2
Space Norway AS	100	1 376	3 999	1
Statkraft SF	100	123 557	140 199	1
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	100	35	157	2
Sum unoterte selskaper		159 294	183 686	
Selskaper under kategori 1		1 225 402	1 153 585	
Selskaper under kategori 2		3 716	4 929	
Sum alle selskaper		1 229 118	1 158 514	

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til statens andel av bokført egenkapital (i konsernet) fratrukket eventuelle minoritetsinteresser. Unntaket er for Innovasjon Norge hvor de samlede regnskapsførte verdiene av egenkapitalen er oppført, herunder også verdier knyttet til statlige ordninger i selskapet. En mindre del av de regnskapsførte verdiene i selskapet ville normalt blitt tilskrevet fylkeskommunene og trukket fra i beregningen.

² Verdiene som oppgis, er bokførte verdier hovedsakelig knyttet til kapitalen som er skutt inn under direkteinvesteringsmandatet og mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. I tillegg kommer bevilget, men ikke tilført investeringskapital og kapital under andre mandater, jf. omtale under kap. 952.

Prioriteringer 2025

Regjeringen skal føre en ansvarlig og forutsigbar eierpolitikk innenfor fastlagte rammer.

Det statlige eierskapet skal forvaltes profesjonelt og forutsigbart innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har. Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier i hvert enkelt selskap. Statens prinsipper for god eierutøvelse gjelder alle selskaper hvor staten er eier.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styrer

Det er styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. En av statens mest sentrale oppgaver som eier er å bidra til sammensetning av kompetente og velfungerende styrer. Relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med

styresammensetning. Styret i det enkelte selskap bør samlet sett ha relevant kompetanse som gjør det i stand til å vurdere risiko og muligheter knyttet til økonomiske, sosiale og miljømessige forhold, og slik bidra til måloppnåelse. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold. Med utgangspunkt i kompetansebehovene søker departementet bredt etter kandidater i tråd med mangfoldskriteriene.

Fullmakter til å endre statens eierskap i enkeltselskaper og nærmere om statlige eierandeler

Regjeringen foreslår følgende fullmakter til endringer i statens eierskap for 2025, jf. forslag til vedtak XX:

1. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Akastor ASA helt eller delvis.
2. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Aker Solutions ASA helt eller delvis.

3. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Mesta AS delvis.
4. redusere deltakelsen i hybridlån og obligasjonslån utstedt av Norwegian Air Shuttle ASA helt eller delvis.
5. delta i en eventuell egenkapitalemisjon i Akastor ASA og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer for å opprettholde eierandelen på 12,08 pst. dersom det vurderes verdiskapende.
6. utøve forkjøpsrett og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer, og dermed erverve 30 pst. av aksjene i Telenor Fiber AS dersom Telenor ASA ikke ønsker å benytte denne retten og retten overføres til Nærings- og fiskeridepartementet, ved et eventuelt framtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS.

Staten er eier i Mesta AS fordi selskapet besitter viktig kompetanse for drift og vedlikehold av samferdselsinfrastruktur. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer, kategori 1. Regjeringen er i utgangspunktet positiv til strategiske initiativer og transaksjoner i Mesta AS som kan forventes å bidra til å nå statens mål som eier. Regjeringen er åpen for å redusere eierskapet i Mesta AS noe for å bidra til å videreutvikle verdiene i selskapet, men vurderer det ikke som aktuelt å åpne opp for at staten selger seg helt ut av selskapet.

Akastor ASA er et investeringsselskap notert på Oslo Børs, og staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 12,08 pst. av aksjene. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Staten har ingen særskilt begrunnelse for eierskapet i Akastor ASA. Det vurderes som sannsynlig at selskapet framover vil finansiere seg i fremmedkapitalmarkedet, men det kan ikke utelukkes at Akastor ASA også vil vurdere egenkapitalfinansiering. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer det som forretningsmessig rasjonelt at staten på linje

med andre nåværende aksjonærer kan vurdere å delta i eventuelle framtidige egenkapitalemisjoner. Det bes derfor om Stortingets samtykke til at departementet i 2025 kan delta i en eventuell egenkapitalemisjon i Akastor ASA for å opprettholde eierandelen på 12,08 pst. dersom det vurderes verdiskapende.

I 2022 inngikk Telenor ASA avtale om salg av en minoritetspost på 30 pst. i Telenor Fiber AS. Telenor ASA har forkjøpsrett ved et eventuelt framtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS, og Nærings- og fiskeridepartementet har en avtale med Telenor ASA om å overta forkjøpsretten dersom Telenor ikke ønsker å benytte denne ved et eventuelt salg, jf. omtale i Prop. 118 S (2022–2023). Det foreslås å videreføre fullmakten i 2025.

I Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap* (eierskapsmeldingen) omtales selskapenes tilbakekjøp av egne aksjer for sletting. Her framgår det blant annet at:

*«Flere av de børsnoterte selskapene har såkalte tilbakekjøpsprogram der selskapet gis fullmakt til å kjøpe egne aksjer i markedet med sikte på sletting av aksjene. Det er for disse tilfellene etablert et avtaleverk som innebærer at statens eierandel i selskapet ikke endres gjennom tilbakekjøpsprogrammet. I tråd med tidligere eierskapsmeldinger og praksis kan statsråden i disse tilfellene, uten å innhente Stortingets samtykke, støtte at staten medvirker til slike tilbakekjøpsprogram og inngå avtaler i tråd med det etablerte avtaleopp-
legget under forutsetning av at statens eierandel i selskapet ikke endres som følge av dette.»*

Departementet gjør oppmerksom på at det for enkelte selskaper med statlige eierandeler, der staten har bedt om fullmakt fra Stortinget for å redusere sine eierandeler og der statens eierandeler utgjør under 1/3, for tiden ikke er etablert avtaleverk som beskrevet over. Dette kan, i situasjoner der det eventuelt gjennomføres tilbakekjøp fra selskapene side, medføre at statens eierandeler i disse selskapene øker marginalt. Statens antall aksjer vil ikke endres.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
21	Spesielle driftsutgifter	29 816	33 100	33 100
72	Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS	45 313		
	Sum kap. 950	75 129	33 100	33 100

Vedrørende 2024:

Ved Stortingsvedtak 21. juni 2024 ble ny post 96 Aksjer bevilget med 250 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eiermessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper hvor Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til departementets kontofører hos VPS. Departementets behov for

eksterne rådgivnings- og megler tjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelige å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner. Videre foreslås det at gjeldende overskridelsesfullmakt for posten videreføres for 2025, jf. forslag til vedtak IV, 2. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2025.

Post 72 Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS

Tilskuddet til pensjonsforpliktelsene til Mantena AS ble avsluttet i 2023.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Tilbakeføring av tapsavsetning for lån til Norwegian Air Shuttle ASA			1 214 000
90	Avdrag på lån			1 214 000
96	Salg av aksjer	1 402 587	25 000	25 000
	Sum kap. 3950	1 402 587	25 000	2 453 000

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 96 økt med 125 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 50 Tilbakeføring av tapsavsetning for lån til Norwegian Air Shuttle ASA

For å avbøte konsekvensene av koronakrisen ble det opprettet en garantiordning for luftfart i mars

2020 forvaltet av Eksportfinansiering Norge med en ramme på 6 mrd. kroner. Stortinget bevilget samtidig en tapsavsetning på samme beløp. Norwegian Air Shuttle ASA (NAS) var blant selskapene som fikk garanti for banklån under ordningen på nærmere 3 mrd. kroner. I forbindelse med restrukturering av NAS i mai 2021 ga staten to lån til selskapet, et obligasjonslån på i overkant av 2,4 mrd. kroner og et hybridlån på i overkant av 1,2 mrd. kroner som kom til erstatning for garantiene. Det ble lagt til grunn at tapsavsetningen for

garantiordningen også skulle omfatte lånene. I 2023 ble 3,7 mrd. kroner av tapsavsetningen flyttet til en egen tapsfondskonto forvaltet av departementet. Det vises til nærmere omtale under kap. 5460, post 53 i Prop. 25 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2023 under Nærings- og fiskeridepartementet*.

Det er forutsatt at NAS skal tilbakebetale halvparten av hovedstol på obligasjonslånet i 2025 og resterende halvpart i 2026, jf. omtale under post 90 nedenfor. Etter betaling av avdraget på 1 214 mill. kroner kan tilsvarende tapsavsetning tilbakeføres til statskassen. Det foreslås derfor en bevilgning på 1 214 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på lån

Det vises til omtalen under post 50. Det er forutsatt at NAS skal tilbakebetale halvparten av

hovedstol på obligasjonslånet i 2025 og resterende halvpart i 2026. Dette innebærer innbetaling av avdrag på 1 214 mill. kroner i 2025. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 1 214 mill. kroner.

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2025. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtale under kap. 950, post 21.

Kap. 5609 Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter			96 000
	Sum kap. 5609			96 000

Vedrørende 2023 og 2024:

Renteinntektene ble i 2023 og 2024 bevilget på kap. 5614 Renter under Eksportfinansiering Norge, post 81 Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA.

Post 80 Renter

Det foreslås at renteinntekter fra hybridlån gitt av staten i forbindelse med rekonstruksjon av Norwegian Air Shuttle ASA bevilges på nytt budsjettkapittel for 2025 fordi forvaltningen av lånene ble overført fra Eksportfinansiering Norge til Nærings- og fiskeridepartementet i 2023. Det foreslås en bevilgning på 96 mill. kroner.

Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskudd til overvåkingsprogram			500
	Sum kap. 951			500

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble ny post 90 Lån bevilget med 130 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) driver virksomhet innenfor bergverk, eiendom (bolig og næringsbygg), logistikk og prosjekter innenfor fornybar energi. I tillegg har Store Norske vært ansvarlig for oppryddingen etter den tidligere kullvirksomheten i Svea og Lunckefjell, jf. omtale under kap. 900, post 31. Selskapet ble stiftet i 1916, og staten ble eier på 1930-tallet. Selskapet har hovedkontor i Longyearbyen. Ved utgangen av 2023 var det 131 ansatte i Store Norske, tilsvarende 127 årsverk.

Resultater 2023

Store Norske-konsernet hadde i 2023 driftsinntekter på 301 mill. kroner, mot 350 mill. kroner året før. Driftsresultatet i 2023 ble 57,4 mill. kroner, mot 43,3 mill. kroner i 2022. I 2023 er avsetning for ryddeforpliktelse i Svea og Lunckefjell redusert med utgiftene til utført opprydding og reduksjon i totalforpliktelsen slik at balanseført restforpliktelse er 69 mill. kroner mot 194 mill. kroner i 2022. Oppryddingsutgiftene er finansiert over kap. 900, post 31.

Egenkapitalen i konsernet var ved utgangen av 2023 på 157 mill. kroner, sammenlignet med 34,5 mill. kroner ved utgangen av 2022. Endringene i egenkapitalen er tilskudd til ryddeforpliktelsene på 78,4 mill. kroner, resultat på 46,1 mill. kroner og avsetning til utbytte på 1,9 mill. kroner.

Store Norske har i 2023 levert kull, uten kvalitetsavvik, til kullkraftverket i Longyearbyen fram til dette ble nedstengt i oktober 2023. Gruvedriften vurderes å ha vært effektiv. Konsernets boligforvaltning har hatt effektiv drift, høy utleiegrad og oppfylte boligbehovene til alle prioriterte leietakere.

Opprydding etter avsluttet kullgruvedrift i Gruve 7

Kraftforsyningen i Longyearbyen var inntil oktober 2023 basert på et kullkraftverk fra 1983, forsynt med kull fra Gruve 7. Det var opprinnelig planlagt å avvikle virksomheten i Gruve 7 når kullkraftverket ble nedstengt, men på bakgrunn av situasjonen i verden og etterspørselen etter kull for industriformål i Europa, ble det besluttet å forlenge driften av Gruve 7 til sommeren 2025. Oppryddingen etter driften i Gruve 7 er planlagt gjennomført i perioden 2025–2027. Det er ikke avklart ennå om selskapet vil være avhengig av tilførsel av kapital for å gjennomføre oppryddingen. Store Norske har utarbeidet et forslag til en avslutningsplan som selskapet har fått tilbakemelding fra

Miljødirektoratet på. Med bakgrunn i dette gjennomgår nå Store Norske kostnadsanslagene tilknyttet den forestående oppryddingen i Gruve 7 og Nærings- og fiskeridepartementet avventer nå ytterligere vurderinger fra styret om hvordan oppryddingsarbeidet etter driften i Gruve 7 kan gjennomføres på en kostnadseffektiv og god måte og hvordan dette kan finansieres. Det forventes lønnsom drift av Gruve 7 fram til avslutningen i juli 2025, og Store Norske har som ambisjon at mest mulig av oppryddingsarbeidet skal være selvfinansiert. Det legges per nå til grunn at det ikke blir behov for tilskudd over statsbudsjettet for 2025. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte dersom dette endrer seg.

Oppgradering av boligmassen i Longyearbyen

Store Norskes heleide datterselskap Store Norske Boliger AS (SNB) eier i dag 515 boligenheter i Longyearbyen. Boligene har en gjennomsnittlig alder på 35 år og det foreligger et betydelig oppgraderingsbehov. Store Norske arbeider derfor med en konseptvalgutredning som skal danne grunnlag for en langsiktig plan for oppgradering av boligmassen i Longyearbyen, gjennom klimasikring, energieffektivisering og generell standardheving. Nærings- og fiskeridepartementet avventer nå ytterligere vurderinger fra styret om hvordan oppgradering av Store Norskes boliger kan gjennomføres på en kostnadseffektiv og god måte og hvordan dette kan finansieres.

I parallell med arbeidet med konseptvalgutredningen bør det ifølge styret i Store Norske gjennomføres rehabiliteringstiltak på boliger SNB eier på «Blåmyra» i Longyearbyen. Gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2024 ble det bevilget 130 mill. kroner i lån til Store Norske til oppgradering av boligene (110 boenheter) som selskapet eier på «Blåmyra» og til blant annet ulike brannsikringstiltak. Oppgraderingen er iverksatt høsten 2024.

Konseptvalgutredning av ulike alternativer for framtidig energiforsyning i Longyearbyen

Regjeringen har gitt Store Norske i oppdrag å gjennomføre en konseptvalgutredning av ulike alternativer for framtidig energiforsyning i Longyearbyen og en tilstandsvurdering av eksisterende infrastruktur. Arbeidet med denne skjer i dialog med Longyearbyen lokalstyre og andre lokale aktører. Det følger av Meld. St. 26 (2023–2024) Svalbard, at regjeringen har som intensjon at staten skal ta et større ansvar for energiforsy-

ning i Longyearbyen, for eksempel gjennom Store Norske, og avklare ansvaret for energiforsyningen så snart som mulig.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til overvåkingsprogram

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det vedtatt at Store Norges kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle avvikles og at området skulle ryddes. Oppryddingsarbeidet ble delt opp i tre faser og siste fase ble ferdigstilt høsten 2023. Miljømyndighetene har satt krav om at det skal etableres et overvåkingsprogram for kulturminner, forurensning og landskap/natur

i etterkant av at oppryddingen, jf. omtale under kap. 900 post 31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell. Store Norske har anslått at overvåkingen vil koste til sammen om lag 10 mill. kroner over 20 år. Før Sysselimesterens endelige godkjenning av overvåkingsprogrammet foreligger, må det tas forbehold om kostnadsanslaget.

Det foreslås en bevilgning på 0,5 mill. kroner til gjennomføring av overvåkingsprogrammet i 2025. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt om at Nærings- og fiskeridepartementet kan pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for inntil 9,5 mill. kroner til gjennomføring av overvåkingsprogrammet, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Det vises til nærmere omtale under kap. 900, post 31.

Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
90	Avdrag	20 067	20 400	19 900
	Sum kap. 3951	20 067	20 400	19 900

Post 90 Avdrag

Per 1. september 2024 hadde Store Norske-konsernet utestående lån i statskassen på til sammen 617,8 mill. kroner. Av praktiske årsaker, og for å etablere pant på riktig nivå i konsernstrukturen, er lånene inngått med Nærings- og fiskerideparte-

mentet som långiver og et heleid datterselskap av Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) som låntaker. Morselskapet Store Norske er part i alle avtalene gjennom å være garantist for lånene. Alle lånene er gitt på markedsmessige betingelser.

Det foreslås en bevilgning på 19,9 mill. kroner.

Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter	18 882	29 400	33 200
	Sum kap. 5612	18 882	29 400	33 200

Post 80 Renter

Det vises til omtale under kap. 3951. Renteinnbetalingene anslås til 33,2 mill. kroner i 2025.

Kap. 952 Investinor AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Risikokapital	59 500	52 500	
70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag	8 171	8 159	8 400
95	Kapitalinnskudd	109 500	97 500	
	Sum kap. 952	177 171	158 159	8 400

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble ny post 51 Tapsfond såkornkapital bevilget med 182,3 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Investinor AS er eid av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet. Selskapet har 35 ansatte og kontorlokaler i Trondheim og Oslo. Hovedkontoret ligger i Trondheim.

Investinors formål er å bidra til bedre kapitaltilgang i tidligfasemarkedet gjennom å utøve sju hovedmandater på vegne av staten. Investeringskapitalen til de ulike mandatene er lagt i egne fond i datterselskap under Investinor AS. Morselskapet Investinor AS er forvalter for fondene. Kapital som er holdt av til oppfølgingsinvesteringer, er plassert på statlige kontoer eller i markedsbaserte fond av obligasjoner og sertifikater med lav kreditt- og renterisiko.

Tilgang på kapital og kompetanse er viktig for etableringen og utviklingen av vekstbedrifter som har betydning for omstillings- og vekstevnen i norsk økonomi. På grunn av høy teknologisk risiko, høy markedsrisiko, mangel på investor-kompetanse og nettverk kan det være utfordrende å få private investorer til å investere i denne typen bedrifter i det omfang som er antatt samfunnsøkonomisk lønnsomt. Statlige virkemidler skal bidra til å korrigere denne type markedssvikt både ved å utløse privat kapital til tidligfaseselskapene og ved å utvikle investeringsmiljøene slik at tidligfasebedrifter med høyt vekstpotensial får tilgang på kapital og kompetanse.

Resultater 2023

Til og med 2023 er Investinors mandater tilført 7,8 mrd. kroner i statlig investeringskapital, når tilbakebetalinger er fratrukket. Tilført kapital er fordelt på direkteinvesteringsmandatet (4,2 mrd.

kroner), fonds- og matchinginvesteringer (1,7 mrd. kroner), fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge (200 mill. kroner), såkornfondordningene (1,1 mrd. kroner), ordningen med presåkornfond (260 mill. kroner), Koinvesteringsfondet for Nord-Norge (121 mill. kroner) og norsk deltakelse i NATOs innovasjonsfond (400 mill. kroner). Ved utgangen av 2023 hadde Investinor direkte eller indirekte investeringer i 693 bedrifter. Av disse er 494 registrert i Norge. Et stort flertall av investeringene er gjort indirekte gjennom 63 tidligfasefond som Investinor har investert i.

Nyinvesteringsaktiviteten til Investinor kommer i hovedsak fra fond under mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. Disse fondene gjorde til sammen 97 nyinvesteringer i 2023. Ut over dette ble det gjort fem nyinvesteringer i såkornordningene, tre nyinvesteringer fra Koinvesteringsfondet for Nord-Norge og én nyinvestering i direkteinvesteringsmandatet. Bedriftene og fondene i de ulike porteføljene ble tilført til sammen 4 mrd. kroner i 2023, hvorav om lag 20 pst. fra Investinor og om lag 80 pst. fra private investorer. Det tilføres ytterligere kapital fra private investorer når fondene gjør bedriftsinvesteringer.

Investinor rapporterer lavere klima- og miljøpåvirkning i 2023 enn i 2019, som var siste normalår før pandemien. Selskapets måling tilsier en nedgang i årlige klimagassutslipp forbundet med Investinors virksomhet fra 606 til 390 tonn CO₂-ekvivalenter i samme periode.

Direkteinvesteringsmandatet

Mandatet er tilført 4,2 mrd. kroner til investeringer siden 2008. I samme periode er det betalt 88 mill. kroner i utbytte og tilført 637 mill. kroner i finansinntekter fra ubenyttede midler under mandatet. Ved utgangen av 2023 vurderte Investinor verdien av forvaltningskapitalen til 3,5 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. var investert i 54 portefølje-

bedrifter og 1 mrd. kroner var likvide midler. Det ble avhendet fem selskaper og gjort én nyinvestering i løpet av 2023. Den ene nyinvesteringen var på 36,8 mill. kroner. Porteføljen for øvrig ble tilført 1,4 mrd. kroner, hvorav 328 mill. kroner kom fra Investinor. Direkteinvesteringsmandatet hadde avkastning på investeringsporteføljen på -12,1 pst. etter forvaltingskostnader i 2023, og siste fem år er gjennomsnittlig avkastning etter forvaltningskostnader -3,0 pst. Siden oppstart i 2008 er avkastning etter forvaltningskostnader -4,5 pst. Dersom man deler opp Investinors portefølje etter tidspunkt for første investering, var estimert avkastning etter forvaltningskostnader -9,4 pst. for årgangene 2008–2012, 7,0 pst. for årgangene 2013–2017 og 2,7 pst. for årgangene 2018–2021. Tallene for de ulike årgangene inkluderer ikke investeringer i skog- og trenæringene.

I 2013 ble Investinor tilført 500 mill. kroner øremerket skog og trenæringene. Isolert sett har øremerkingen til skog- og trenæringene en avkastning på -51,8 pst. siden oppstart. Porteføljen består av to direkteinvesteringer og én fondsinvestering. I 2022 ble det åpnet for at Investinor i enkelttilfeller kan etablere og forvalte tidsbegrensete fond med midler fra øremerkingen til skog og trenæringene og privat kapital. Det ble etablert et fond på 300 mill. kroner i tråd med endringen sommeren 2023.

Fonds- og matchinginvesteringer

Mandatet for fonds- og matchinginvesteringer ble etablert i 2020. Til og med 2023 er mandatet tilført 1 653,5 mill. kroner. Dette inkluderer 1 mrd. kroner tilført i 2020 som del av tiltakene i møte med pandemien. I såkorn- og venturefasen er det så langt gjort 17 fondsinvesteringer og 14 investeringer i enkeltbedrifter (matching). I pre-såknorfasen er det investert i åtte fond og gjort tre matchinginvesteringer. Fondene hadde totalt 372 bedrifter i porteføljen ved utgangen av 2023.

I 2023 ble det gjort seks fondsinvesteringer. De 25 fondene som er tilført investeringskapital under mandatet, gjorde 97 nyinvesteringer i 2023. Fondene har investert i 142 selskaper i de senere fasene og 230 selskaper i pre-såknorfasen. Enkelte av fondene investerer i flere land. I porteføljene til fondene Investinor har investert i, er 136 bedrifter registrert i utlandet. De utenlandsregistrerte bedriftene kan også ha aktivitet i Norge. Under mandatet er om lag halvparten av midlene allokert til fondsinvesteringer og halvparten allokert til matchinginvesteringer. For hver krone Investinor investerte gjennom matching, tilførte

andre investorer fem kroner. For fond er det tilsvarende tallet ni kroner fra andre investorer på fondsnivå. Det tilføres også ytterligere kapital fra andre investorer gjennom fondenes enkeltinvesteringer. Det er dermed grunn til å tro at porteføljebedriftene blir tilført langt mer enn ni kroner per krone Investinor investerer gjennom fondsinvesteringene.

Investinors verdivurderinger tilsier at det er positiv verdiutvikling under mandatet i 2023, men det er for tidlig å si noe om de økonomiske resultatene i ordningen. Avkastningen på investeringsporteføljen etter forvaltingskostnader var på 2,2 pst. i 2023. Siden oppstart i 2020 er avkastningen 7,1 pst. før forvaltningskostnader og 3,7 pst. etter. Fondsinvesteringene har hatt positiv avkastning og matchinginvesteringene hatt negativ avkastning så langt.

Den ekstraordinære bevilgningen på 1 mrd. kroner som ble tilført gjennom tiltakspakkene i 2020, er i stor grad investert eller holdt av til oppfølgingsinvesteringer i eksisterende portefølje. Det er forventet at de 19 fondene i porteføljen vil fortsette med nyinvesteringsaktivitet også de nærmeste årene.

Fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge

I 2023 ble 200 mill. kroner omdisponert til fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023). Investinor er i dialog med flere investorer, forvaltningsmiljøer og bedrifter, men per utgangen av 2023 var det ikke gjort investeringer under dette mandatet.

Såknorfondene opprettet i perioden 2006–2019

Siden 2020 har Investinor fulgt opp 13 såknorfond opprettet av Innovasjon Norge og private investorer i perioden 2006–2019. Fondene er opprettet gjennom tre forskjellige ordninger. Felles for såknorfondene er at de skal bidra til framvekst av flere innovative vekstbedrifter ved å investere i bedrifter i en tidlig fase. Det er flere delmål for ordningene, herunder lønnsomhet, oppbygging av forvaltningsmiljøer og tilførsel av privat kapital til porteføljeselskapene. Alle ordningene innebærer støtte til de private medinvestorene i fondene. Under ordningene er det samlet sett investert i 217 porteføljebedrifter. Fondene har vært forvaltet av ni ulike forvaltningsmiljøer hvorav fem fremdeles er aktive. Under ordningene er det så langt investert i underkant av 2,4 mrd. kroner i statlig kapital i porteføljebedriftene og om lag 20 mrd. kroner fra andre investorer. I 2023 var det

åtte aktive såkornfond med til sammen 81 bedrifter i porteføljene. Det ble gjort fem nyinvesteringer under ordningene, alle fra fondene opprettet etter 2014. De økonomiske resultatene varierer for de ulike fondene.

Tre av de aktive såkornfondene ble etablert i perioden 2006–2008 og disse er i en avviklingsfase. Fondene i ordningen hadde opprinnelig en samlet låneramme fra staten på om lag 1,3 mrd. kroner. I tillegg ble det bevilget midler til tapsfond på 319 mill. kroner tilsvarende 25 pst. av lånerammen, for å dekke tap på lån og renter. Utestående utlån til ordningen ved utgangen av 2023 var 168 mill. kroner, etter innbetalinger i 2024 var utestående lån 141 mill. kroner jf. Prop. 104 S og Innst. 447 S (2023–2024). Det er foreløpig beregnet behov for tapsavsetninger ut over tapsfond på 20 mill. kroner for fondene som fremdeles er aktive, som følge av tap av renter. Ved tap utover tapsfond vil det bli behov for tilleggsbevilgninger når disse fondene avsluttes.

De fem fondene opprettet etter 2014 hadde opprinnelig en samlet forvaltningskapital på 2,2 mrd. kroner, hvorav 950 mill. kroner ble tilført fra staten. Fondene forvaltes av fire ulike forvaltere. Samlet er det investert i 83 porteføljeselskaper under ordningen, hvorav 16 er avhendet. Avhendingene er både gjort med gevinst og tap. Bedriftene er samlet tilført 1,2 mrd. kroner fra Investinor og 12,3 mrd. kroner fra andre investorer, inkludert kommersielle lån. I 2023 tilførte Investinor 131 mill. kroner og andre investorer 853 mill. kroner til vekstbedriftene. Det ble gjort fem nyinvesteringer, men fondene er i hovedsak ferdig med nyinvesteringsfasen. Forvalterne jobber nå med videreutvikling og oppfølgingsinvesteringer i porteføljebedriftene. Det er for tidlig å si noe om resultatene fra fondene. Ved utgangen av 2023 var det tilbakebetalt 27,1 mill. kroner til staten fra denne ordningen. I tillegg ble det tilbakebetalt 24,9 mill. kroner i 2024 som følge av utbytter i 2023, jf. Prop. 104 S og Innst. 447 S (2023–2024).

Pre-såkornfondordningen

Pre-såkornfondordningen tildelte mandater til 30 ulike forvaltere i perioden 2015–2020 for å delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative vekstbedrifter som er under fem år. Ordningen er samlet tilført 290 mill. kroner i investeringskapital. I 2023 ble det ikke gjort nyinvesteringer eller oppfølgingsinvesteringer fra disse fondene. Til sammen er det gjort 264 investeringer under ordningen. Bedriftene er tilført

276 mill. kroner fra Investinor og 805 mill. kroner som matching fra andre investorer. Ved utgangen av 2023 var det 231 bedrifter i fondenes porteføljer. I alt 62 bedrifter er gått ut av porteføljene, hvorav 25 er konkurs, 20 er avhendet med tap og 17 er avhendet til kostpris eller med gevinst. Det forventes ikke flere nyinvesteringer eller oppfølgingsinvesteringer fra pre-såkornordningen framover. Selv om det er for tidlig å si noe om de endelige resultatene av ordningen, synes ordningen å ha bidratt til å bygge opp erfaring på tidligfaseinvesteringer i en rekke miljøer i Norge. Ordningen har også tilført relativt mange bedrifter tidligfasekapital. Konstaterte tap er ved utgangen av 2023 på om lag 42 mill. kroner. Samlede tilbakebetalinger og gevinster under ordningen var på samme tidspunkt om lag 47 mill. kroner.

Koinvesteringsfondet for Nord-Norge

Fondet er opprettet for å øke kapitaltilgangen for bedrifter i tidlig fase lokalisert i Nord-Norge. Investeringene skal gjøres sammen med private investorer, der disse deltar med minst like mye som staten i enkeltinvesteringer og oppfølgingsinvesteringer. Fondet ble opprinnelig tilført 132 mill. kroner i 2018, hvorav 10,5 mill. kroner ble tilbakebetalt til staten i 2022. Siden 2018 har fondet investert i ni selskaper, herunder tre nyinvesteringer i 2023, en avhending i 2021 og en avhending i 2022. Per 2023 er porteføljebedriftene samlet tilført 265 mill. kroner hvorav 72,4 mill. kroner fra Investinor, 80,6 mill. kroner fra Investinors sju koinvestorer og 112 mill. kroner fra 18 andre investorer. I 2023 ble bedriftene tilført samlet 58 mill. kroner hvorav 18,5 mill. kroner fra Investinor, 26,5 mill. kroner fra Investinors koinvestorer og 5 mill. kroner fra andre investorer. Det ikke forventet nyinvesteringer fra fondet framover, og tilgjengelig kapital vil bli benyttet til oppfølgingsinvesteringer og forvaltningskostnader. Fondets to realiseringer har gitt positiv avkastning.

Aksjer overtatt fra avviklede såkornfond mv.

Ved avviklingen av enkelte såkornfond er det tidligere overdratt eierandeler i bedrifter som en del av oppgjøret til eiere og långivere. Per 2023 forvaltet Investinor eierskapet i ti bedrifter fra fond etablert før 2006 og seks bedrifter fra fondene etablert mellom 2006 og 2009. Investinors eierandel i de enkelte bedriftene var 20 pst. eller mindre. Det er et lån fra staten på 93 mill. kroner knyttet til overtakelsen av eierandelene fra fondene etablert

mellom 2006 og 2009. Eierandelene skal realiseres slik at statens verdier ivaretas. Samlet bokført verdi for porteføljene ved årsslutt var om lag 100 mill. kroner.

Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Fondet ble etablert i 2019 som et datterselskap under Innovasjon Norge og ble forvaltet av Kirkenes Fondsforvaltning AS. Fondet ble besluttet nedlagt i 2023. Sommeren 2024 ble avviklingen av fondet overført til Investinor, jf. omtale i Prop. 104 S (2023–2024). Fondet er organisert som et midlertidig datterselskap under Investinor, hvor tap og gevinster etter at kostnader knyttet til avviklingen av fondet er dekket, tilfaller staten. Regjeringen vil komme tilbake til forslag om bevilgninger som følge av avviklingen.

NATOs innovasjonsfond

Nærmere omtale av Norges deltakelse i NATOs innovasjonsfond er gitt i Prop. 1 S (2024–2025) Forsvarsdepartementet.

Budsjettforslag

Post 50 Risikokapital

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Nærings- og fiskeridepartementet under «Saker i tilknytning til enkeltselskaper» og under kap. 950, post 54 om Investinors mandat for forvaltning av fonds- og matchinginvesteringer, for en nærmere

Kap. 953 Nysnø Klimainvesteringer AS

Nysnø Klimainvesteringer AS (Nysnø) ble stiftet i desember 2017. Selskapet har 15 ansatte og kontorlokaler i Stavanger og Oslo. Hovedkontoret ligger i Stavanger. Staten er eier i Nysnø for å bidra til kapitaltilgang for investeringer i tidligfaseselskaper som reduserer klimagassutslipp. Statens

beskrivelse av mandatet. Det foreslås ikke bevilgning til mandatet i 2025.

Post 70 Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag

Bevilgningen dekker Investinors kostnader knyttet til arbeid med å vurdere og etablere samarbeid under InvestEU, samt ordningen med pre-så Kornfond og ordningene med såkornfond, unntatt Koinvesteringsfondet for Nord-Norge. Det foreslås en bevilgning på 8,4 mill. kroner i 2025. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst. Det vises også til Prop. 1 S (2022–2023) for Forsvarsdepartementet kap. 1700, post 53 med omtale av Investinors rolle i å følge opp norsk deltakelse i NATOs innovasjonsfond.

Kap. 3952 Investinor AS

Stortinget gjorde 21. juni 2024 følgende bevilgningsvedtak under kap. 3952, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Ny post 50 Tilbakeført kapital, pre-såkornfond m.m. ble bevilget med 23,2 mill. kroner.
- Ny post 90 Tilbakeført kapital, såkornfond ble bevilget med 102,6 mill. kroner.

Kap. 5628 Renter fra Investinor AS

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det bevilget 132,2 mill. kroner under kap. 5628, post 80 Renter fra såkornfond, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Risikokapital	860 000		
95	Kapitalinnskudd	1 597 000		
	Sum kap. 953	2 457 000		

mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer.

Selskapets formål er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersiali-

sering. Investeringsfokus skal være bedrifter i tidlige faser, men selskapet har mulighet til å gjennomføre oppfølgingsinvesteringer i senere faser. Nysnø skal investere i unoterte selskaper og/eller fond rettet mot unoterte selskaper med virksomhet i eller ut fra Norge. Investeringene skal foretas på kommersielt grunnlag og sammen med private investorer.

Ny teknologi bidrar til det grønne skiftet og til å bygge framtidens lavutslippssamfunn. Kapitaltilgang i et hensiktsmessig omfang fremmer investeringer, og Nysnø er et virkemiddel for å bidra til kapitaltilgang for norske unoterte vekstbedrifter som kommersialiserer klimavennlig teknologi.

Resultater 2023

Nysnø har per utgangen av 2023 investert og kommitert til sammen 2,9 mrd. kroner i 19 selskaper og 16 fond. Nysnø har beregnet realiserte unngåtte utslipp fra porteføljeselskapene til og med 2023 til 890 000 tonn CO₂-ekvivalenter. Nysnø har i tillegg estimert at selskaper i eksisterende portefølje vil kunne bidra med i størrelsesorden 7,2 mill. tonn CO₂-e unngåtte utslipp i perioden 2018–2030, basert på forventet utvikling i selska-

pene. Gjennom fondsporteføljen har Nysnø bidratt med vekstkaptal til 230 selskaper. Den framtidige klimaeffekten fra disse er ikke medtatt i beregningene over. Nysnø jobber aktivt for å mobilisere flere fondsforvaltere til å ta inn vurderinger knyttet til unngåtte utslipp i sin rapportering. Nysnø hadde i 2023 en avkastning på investeringsporteføljen på -5,1 pst. før forvaltningskostnader og -7,2 pst. etter forvaltningskostnader. Siden etableringen er gjennomsnittlig årlig avkastning på investeringsporteføljen på henholdsvis 3,0 pst. før forvaltningskostnader og -1,3 pst. etter forvaltningskostnader.

Budsjettforslag

Nysnø er hittil tilført 5 382 mill. kroner i kapital, hvorav 1 857 mill. kroner ble tilført selskapet i desember 2023, jf. Innst. 123 S og Prop. 25 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2023 under Nærings- og fiskeridepartementet*. Per utgangen av august 2024 hadde Nysnø 1,5 mrd. kroner tilgjengelig for nye investeringer. Det legges ikke fram forslag om bevilgning til Nysnø i statsbudsjettet for 2025.

Kap. 954 Petoro AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2023	budsjett 2024	2025
70	Tilskudd til administrasjon	380 252	396 108	434 000
	Sum kap. 954	380 252	396 108	434 000

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble post 70 ble økt med 3 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Petoro er et statlig eid aksjeselskap som ivaretar Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) på et forretningsmessig grunnlag. Selskapet er lokalisert i Stavanger og hadde 73 ansatte ved utgangen av 2023.

Gjennom SDØE deltar staten i mange utvinningstillatelser, rørledninger og landanlegg for petroleum, jf. nærmere omtale under kap. 2440/5440. Petroleumsvirksomheten er organisert som interessentskap der deltakerne er olje- og gassel-

skaper. Petoro opptre som rettighetshaver for SDØE-andelene og har rettigheter og plikter som andre rettighetshavere.

Petoro er likevel forskjellig fra andre rettighetshavere på norsk kontinentalsokkel, blant annet ved at selskapet:

- ikke er eier, men rettighetshaver for statens deltakerandeler. Petoro har heller ikke operatøransvar i interessentskap.
- ikke selv står for salg av olje og gass som selskapet forvalter og dermed ikke er en aktør i olje- og gassmarkedene. Gjennom en egen instruks er Equinor ASA gitt ansvaret for salg av statens petroleum. Alle inntekter fra Equinors salg av SDØE-volumer går direkte fra Equinor og inn på statens konto.

Petoro er avhengig av godt samarbeid med øvrige rettighetshavere. Selskapet supplerer egen innsats med bruk av eksternt bistand for å gjennomføre dybdearbeid, studier og verifikasjoner.

Petoros overordnede mål for ivaretagelsen av SDØE-porteføljen er å skape størst mulig verdi og oppnå høyest mulig inntekt til staten. På bakgrunn av rammer og føringer for Petoros virksomhet som følger av petroleumslovens kapittel 11, relevante stortingsdokumenter og selskapets vedtekter, har selskapet følgende hovedoppgaver:

- ivareta statens direkte deltakerandeler i interessenskap der staten til enhver tid har slike
- oppfølging av Equinors avsetning av den petroleum som produseres fra statens direkte deltakerandeler i tråd med Equinors avsetningsinstruks
- økonomistyring, herunder føring av regnskap, for statens direkte deltakerandeler

Ivareta statens direkte deltakerandeler

Petoro skal være en aktiv partner som gjennom helhetsvurderinger skal bidra til å maksimere verdien av SDØE-porteføljen. Arbeidet skal orienteres mot områder og oppgaver der selskapet med utgangspunkt i porteføljen, og i samspill med øvrige petroleumsselskaper på norsk sokkel, i særlig grad kan bidra til å øke verdiskapingen, hensyntatt statens samlede økonomiske interesser.

Oppfølging av Equinors avsetning av statens petroleum

Petoro skal følge opp at Equinor utfører avsetningen av statens petroleum sammen med sin egen i samsvar med avsetningsinstruks gitt til Equinor ASA, herunder at det er rettmessig fordeling av inntekter og kostnader mellom staten og Equinor.

Petoro skal blant annet prioritere oppfølging av identifiserte interesseulikheter, samt Equinors dokumentasjon av rettmessig fordeling.

Økonomistyring

Petoro skal ivareta god økonomistyring og kontroll av SDØE i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og instruks for økonomistyring av SDØE, samt utarbeide og følge opp budsjett og prognoser, forestå regnskapsføring og foreta periodiske avviksanalyser og rapportering av SDØEs finansielle tilstand og utvikling.

Resultatrapport 2023

Petoro AS hadde et positivt årsresultat på om lag 6,8 mill. kroner, som ble overført til annen egenkapital. Annen egenkapital var om lag 25,2 mill. kroner per 31. desember 2023.

Ivaretagelse av statens direkte andeler

Petoro har i 2023 i tråd med strategien vektlagt arbeid med å skape grunnlag for nye prosjekter. En stor del av innsatsen har vært rettet mot eget reservoarsimuleringsarbeid, og dette har resultert i et styrket grunnlag for å realisere ytterligere reserver på feltene Johan Sverdrup, Åsgard, Visund, Heidrun, Troll, Oseberg, Snorre, Gullfaks og Martin Linge. Petoro har i tillegg arbeidet for å øke gassuttaket fra feltene i porteføljen, og gjennom egne studier er det identifisert muligheter for dette på feltene Troll, Gullfaks, Oseberg og Åsgard.

Selskapet har i 2023 arbeidet med å utvikle gode konseptløsninger for realisering av de største gjenværende funnene i SDØE-porteføljen: Wisting, Linnorm og Grosbeak. Petoro har i dette arbeidet lagt vekt på å velge utbyggingsløsninger som har kapasitet og utvidelsesmuligheter til å realisere hele verdipotensialet i feltene, og at relevant ny teknologi tas i bruk for å styrke lønnsomheten.

Petoro har betydelig aktivitet knyttet til modning av elektrifiseringstiltak. I 2023 har selskapet hatt fire prosjekter i gjennomføringsfase: Delelektrifisering av Troll B/C og Oseberg, i tillegg til helelektrifisering av Snøhvit og Draugen. Videre har det vært modnet fram nye elektrifiseringsprosjekter på Haltenbanken og i Tampen-området, samt på Grane og Kårstø.

Økonomistyring

Petoro har ivaretatt god økonomistyring og kontroll av SDØE i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og instruks for økonomistyring av SDØE.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til administrasjon

Bevilgningen skal dekke utgifter til Petoros administrasjon og oppfølging av SDØE-andelene og utgifter til utgående merverdiavgift. Dette inkluderer utgifter til egen organisasjon og selskapets kjøp av eksterne tjenester, særlig knyttet til rådgivere og eksternt spisskompetanse. SDØEs utgif-

ter og inntekter i interessentskapene dekkes under kap. 2440/5440.

Det foreslås en bevilgning på 434 mill. kroner. Administrasjonstilskuddet er foreslått økt med 23 mill. kroner sammenlignet med 2024 for å sette Petoro i stand til å ivareta arbeidsoppgaver knyttet til økt eller helstatlig eierskap til gasstransportssystemet på en forsvarlig måte. Staten tar sikte på å benytte seg av hjemfallsretten når konsesjonstiden utløper for store deler av rørsystemet i 2028 og ønsker et helstatlig eierskap for de sentrale delene av gasstransportssystemet, jf. omtale i Prop. 1 S (2023–2024) for daværende Olje- og energidepartementet. Se også omtale i Energidepartementets Prop. 1 S (2024–2025) vedrørende pågående arbeid med transaksjoner etter avtale med eierne som vil medføre økt statlig eierskap i gassstransportssystemet med praktisk virkning fra årsskiftet. Et helstatlig eierskap før konsesjonstiden utløper er avhengig av at en oppnår enighet med samtlige av dagens eiere. Bevilgningen er også foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås en fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning under kap. 954, post 71 Erstatninger, eventuell erstatning til Norges Bank for netto rentetap og andre dokumenterte kostnader grunnet avvik i

varslet og faktisk innbetaling av valuta fra SDØE til Norges Bank, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Hovedregelen i bevilgningsreglementet § 6 første ledd første setning er at staten bare kan pådras forpliktelser som først skal dekkes etter utløpet av budsjettåret når Stortinget har gitt særlig samtykke til dette. Etter samme paragraf, annet ledd, kan Kongen likevel på visse vilkår gi bestemmelser om adgang til å inngå leieavtaler og avtaler om kjøp av tjenester ut over budsjettåret. Denne fullmakten er delegert videre til departementene. Avtalene må gjelde den ordinære driften til statlige virksomheter.

I lys av petroleumslovens § 11-3, Petoros oppdrag med å forvalte verdiene i SDØE og at driften av Petoro i sin helhet finansieres ved tilskudd over statsbudsjettet, er det ikke grunn til å skille mellom det behovet Petoro har for å pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for å ivareta den ordinære driften, og det behovet som ordinære statlige virksomheter har. Ut fra dette legger departementet til grunn at bevilgningsreglementet § 6 annet ledd og punkt 2.3 i Finansdepartementets rundskriv R-110, som omhandler statlige virksomheters anledning til å kunne inngå leieavtaler og avtaler om kjøp av tjenester ut over budsjettåret, også vil kunne gjelde for Petoro.

Kap. 3955 Equinor ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2023	Saldert budsjett 2024	2025
96	Salg av aksjer	39 071 378		
	Sum kap. 3955	39 071 378		

Resultater 2023

Flere av de børsnoterte selskapene der staten er deleier, har tilbakekjøpsprogram der selskapet blir gitt fullmakt til å kjøpe sine egne aksjer i markedet med sikte på senere sletting av aksjene. For disse tilfellene er det etablert et avtaleverk som innebærer innløsning og sletting av et slikt antall av statens aksjer at staten sin eierandel i selskapet ikke endrer seg som følge av tilbakekjøps-

programmet. Staten får et vederlag for sletting av staten sine aksjer som tilsvarer det volumvektede gjennomsnittet av kursen selskapet har betalt for aksjene, pluss en rentekompensasjon og justert for eventuelt utbytte.

I 2023 utgjorde vederlaget som staten fikk for sine aksjer i Equinor ASA som ble slettet, om lag 39,1 mrd. kroner. Statens eierandel i selskapet er videreført med 67 pst.

Kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

Tabell 5.19 Bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE)

		(i mill. kr)		
Kap./post/underpost	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
<i>Kap. 2440</i>				
30	Investeringer	30 396	26 000	29 600
	Sum kap. 2440	30 396	26 000	29 600
<i>Kap. 5440</i>				
24.1	Driftsinntekter	363 492	383 400	300 600
24.2	Driftsutgifter	-55 110	-53 400	-42 600
24.3	Lete- og feltutviklingsutgifter	-1 476	-1 700	-2 000
24.4	Avskrivninger	-27 206	-29 100	-32 100
24.5	Renter av statens kapital	-2 697	-3 300	-4 900
24	Driftsresultat	277 003	295 900	219 000
30	Avskrivninger	27 206	29 100	32 100
80	Renter av statens kapital	2 708	3 300	5 000
85	Renter av mellomregnskapet	-11	0	0
	Sum kap. 5440	306 906	328 300	256 100
<i>Kontantstrømmen til SDØE:</i>				
	Innbetalinger ¹	363 481	383 400	300 600
	Utbetalinger ²	86 982	81 100	74 200
	Netto kontantstrøm fra SDØE	276 499	302 300	226 400

¹ Innbetalinger = driftsinntekter + renter av mellomregnskapet

² Utbetalinger = driftsutgifter + lete- og feltutviklingsutgifter + investeringer

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024):

- Kap. 2440, post 30 ble økt med 4 100 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.1 ble redusert med 111 000 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.2 ble økt med 6 800 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.3 ble redusert med 500 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.4 ble økt med 1 100 mill. kroner.
- Kap. 5440, underpost 24.5 ble redusert med 500 mill. kroner.

- Kap. 5440, post 30 ble redusert med 1 100 mill. kroner.
- Kap. 5440, post 80 ble økt med 500 mill. kroner.

SDØE-ordningen innebærer at staten, på lik linje med øvrige aktører på norsk sokkel, betaler en andel av alle investeringer og driftskostnader i prosjekter tilsvarende statens deltakerandel. Staten får en tilsvarende andel av inntektene fra salget av produksjonen og andre inntekter.

Det overordnede langsiktige målet for forvaltningen av SDØE-porteføljen er å maksimere inntektene til staten fra det direkte eierskapet på norsk kontinentalsokkel. SDØE, kombinert med skatte- og avgiftssystemet, er et velegnet virke-

midler for å sikre staten en stor andel av verdiskapingen i petroleumsvirksomheten.

Produksjon av olje og gass er en grunnrentevirksomhet, basert på ressurser på norsk sokkel. Grunnrenten vil være avhengig av prisene på olje og gass, samt utvinningskostnadene. Eksistensen av grunnrente er en hovedårsak til at staten tar en betydelig andel av inntektene fra petroleumsvirksomheten på norsk sokkel gjennom skatter, avgifter og SDØE-ordningen. På den måten sikrer man at en stor andel av grunnrenten tilfaller staten som ressurseier.

SDØE-porteføljen

Porteføljen er sammensatt av utvinningstillatelser i letefasen, felt under utbygging og felt i drift. Videre er staten en stor eier i rørledninger og landanlegg. Ved utgangen av 2023 besto porteføljen av 175 utvinningstillatelser, 43 produserende felt, 16 interessentskap for rørledninger og landanlegg, samt oppfølging av 12 utvinnings-tillatelser med netto-overskuddsavtale.

Tabell 5.20 Nøkkeltall for SDØE

	2021	2022	2023
Produksjon – olje og NGL ¹ (tusen fat/dag)	388	359	354
Produksjon – tørrgass (mill. Sm ³ /dag)	101	109	102
Olje-, NGL- og tørrgassproduksjon (tusen fat o.e./dag)	1 026	1 044	994
Gjenværende reserver (mill. fat o.e.)	4 972	4 779	4 475
Reserveerstatningsgrad (i prosent)	80	49	16
Reservetilgang (mill. fat o.e.)	301	188	59
Oljepris (USD/fat)	70	104	83
Oljepris (NOK/fat)	603	988	876
Gasspris (NOK/Sm ³)	4,78	11,95	5,76

¹ Natural Gas Liquids, dvs. flytende petroleum bestående av propan, butan m.m.

Tabell 5.21 SDØEs olje- og gassreserver

	Olje, våtgass/NGL og kondensat (mill. fat)	Gass (mrd. Sm ³) ²
Forventede reserver ¹		
Ved inngangen til 2023	1 271	558
Endring i reserver	41	3
Produksjon	-129	-37
Ved utgangen av 2023	1 183	523

¹ Forventede reserver representerer forventningsverdier i henhold til ressursklasse 1-3 i Sokkeldirektoratets ressursklassifiseringssystem: Reserver i produksjon, reserver med godkjent plan for utbygging og drift og reserver som rettighetshaverne har besluttet å utvinne.

² 1 000 Sm³ gass tilsvarer om lag 6,29 fat oljeekvivalenter i energimengde.

Tabell 5.22 Kapitalbalanse (regnskapsprinsippet) for SDØE per 31.12

			(i mill. kr)		
Eiendeler	2022	2023	Egenkapital og gjeld	2022	2023
<i>Anleggsmidler:</i>			<i>Egenkapital:</i>		
Driftsmidler, eiendommer	220 649	221 982	Egenkapital	198 227	187 494
Immaterielle eiendeler	49	45	Sum egenkapital	198 227	187 494
Finansielle anleggsmidler	24 668	15 016	<i>Langsiktig gjeld:</i>		
Sum anleggsmidler	245 366	237 042	Langsiktige fjerningsforpliktelser	68 677	74 800
<i>Omløpsmidler:</i>			Annen langsiktig gjeld	22 331	2 787
Lager	3 013	2 080	Sum langsiktig gjeld	91 008	77 587
Kundefordringer	79 963	55 266	<i>Kortsiktig gjeld:</i>		
Bankinnskudd	100	162	Leverandørgjeld	2 860	3 729
Sum omløpsmidler	83 076	57 508	Annen kortsiktig gjeld	36 346	25 741
Sum eiendeler	328 442	294 551	Sum kortsiktig gjeld	39 206	29 470
			Sum egenkapital og gjeld	328 442	294 551

Budsjettforslag

Kap. 2440, post 30 Investeringer

Posten omfatter SDØEs andel av investeringer på norsk sokkel. Dette gjelder investeringer i felt i drift, under utbygging og prosjekt under vurdering.

Det foreslås en bevilgning på 29 600 mill. kroner, en økning på 3 600 mill. kroner fra saldert budsjett 2024. Økningen kommer av større utbyggingsprosjekter og driftsinvesteringer blant annet på Troll, Snøhvit og Heidrun. Det er også forventet høy boreaktivitet fra modne felt som Gullfaks, Heidrun, Oseberg og Snorre.

Kontraktsmessige forpliktelser relatert til investeringer i nye og eksisterende felt beløp seg til 26 000 mill. kroner per 31. desember 2023. Beløpet er basert på innrapportering fra operatørene.

Kap. 5440, post 24 Driftsresultat

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Driftsinntektene består av inntekter fra salg av petroleumprodukter og netto tariffinntekter

knyttet til prosessering og transport av olje og gass.

Driftsinntektene anslås til 300 600 mill. kroner, en reduksjon på 82 800 mill. kroner fra saldert budsjett 2024. Reduksjonen skyldes i hovedsak lavere prisforventninger for olje og gass.

Underpost 24.2 Driftsutgifter

Driftsutgiftene består av utgifter til drift av anlegg, tariffutgifter, gasskjøp, fjerningsutgifter og gassadministrasjonsutgifter. Utgifter til eventuelle redetermineringer under samordningsavtaler for petroleumsvirksomhet der staten er deltaker gjennom SDØE, dekkes også av posten.

Driftsutgiftene anslås til 42 600 mill. kroner, en reduksjon på 10 800 mill. kroner fra saldert budsjett 2024. Dette skyldes i hovedsak reduserte anslag for kjøp av tredjepartsgass som følge av redusert gasspris, delvis motvirket av økte produksjonskostnader på 2 000 mill. kroner, 900 mill. kroner i fjerningskostnader og 200 mill. kroner i økte tariffer.

Forpliktelser knyttet til leie av rigger, forsyningsskip, produksjonsskip, helikoptre, beredskapsfartøy, baser og lignende beløp seg til

2 700 mill. kroner per 31. desember 2023. Beløpet representerer kanselleringskostnad.

Transport og øvrige forpliktelser beløp seg til 5 095 mill. kroner per 31. desember 2023. Dette er knyttet til gassalgsaktiviteten som hovedsakelig består av transport- og lagerforpliktelser i Storbritannia og på kontinentet.

Forpliktelsene er basert på innrapportering fra operatørene.

Underpost 24.3 Lete- og feltutviklingsutgifter

Lete- og feltutviklingsutgifter er knyttet til leting etter olje- og gassressurser, samt bearbeiding og utvikling av konsepter fra funn som er gjort til beslutning om drivverdighet. Utgifter omfatter geologistudier, seismisk kartlegging, leteboring, avgrensingsboring, testing av funn, feltevaluering og konseptstudier.

Lete- og feltutviklingsutgifter anslås til 2 000 mill. kroner, en økning på 300 mill. kroner fra saldert budsjett 2024, på grunn av økt leteaktivitet.

Ved utgangen av 2023 var Petoro forpliktet til å delta i 14 brønner med en forventet kostnad for SDØE i 2024 på 1 300 mill. kroner.

Underpost 24.4 og post 30 Avskrivninger

Driften belastes med avskrivninger for å ta hensyn til kapitalslit og gi et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt, jf. motpost under kap. 5440, post 30.

Avskrivninger anslås til 32 100 mill. kroner.

SDØE-regnskapet blir avgitt både etter kontantprinsippet og regnskapsprinsippet NGAAP. I henhold til NGAAP bokføres avskrivninger basert på produksjonsenhetsmetoden og på linearitet. Ordinære avskrivninger på olje- og gassproduserende anlegg beregnes for hvert enkelt felt og felt-dedikert transportsystem etter produksjonsenhetsmetoden. Denne metoden innebærer at investeringer avskrives i tråd med produksjonen det enkelte år. Avskrivningsnøkkelen er som følger: *(Netto bokført verdi × produksjon i perioden)/gjenværende reserver*.

Av praktiske årsaker benyttes salgsvolumene i perioden som en erstatte for produksjonsvolumene. Dette fordi salgsvolumene er tilgjengelig tidligere enn produksjonstallene, og at de to volumene over tid er like. For avskrivningsformål benyttes en andel av Sökkeldirektoratets forventningsbaserte reserveanslag for utbygde reserver. Disse anslagene revideres årlig. Ordinære

avskrivninger for transportsystemer og stigerørsplattformer som benyttes av flere felt, blir beregnet lineært over gjeldende konsesjonstid. Andre driftsmidler blir avskrevet lineært over antatt økonomisk levetid.

Underpost 24.5 og post 80 Renter av statens kapital

Driften belastes med renter på statens kapital for å ta hensyn til kapitalkostnader og gi et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt, jf. motpost under kap. 5440, post 80.

Renter av statens kapital anslås til 5 000 mill. kroner i 2025.

Kap. 5440, post 85 Renter av mellomværende

På utgiftssiden oppstår det et mellomværende med staten som utgjør differansen mellom føring på kapittel/post i bevilgningsregnskapet og likviditetsbevegelser. Mellomværende omfatter differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør, arbeidskapital i avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m.

Som en del av statens felles eierskapsstrategi selger Equinor ASA statens petroleum sammen med sin egen. Inntekter fra salg av olje, våtgass og tørrgass vil etter kontantprinsippet normalt bli regnskapsført i SDØE-regnskapet samme måned som Equinor mottar oppgjør for salg. På tidspunktet for rapportering til det sentrale statsregnskapet vil det som følge av dette normalt ikke være et mellomværende på inntektssiden som inkluderes i mellomværende i kasserapporten for SDØE.

Det budsjetteres ikke med renter på mellomværendet. Dette beregnes ved årets slutt og regnskapsføres i statsregnskapet.

Særskilte fullmakter knyttet til SDØE

Fullmakt til å overskride bevilgningene

I henhold til samarbeidsavtalene for de fleste utvinningstillatelsene på norsk sokkel har staten en forkjøpsrett som kan utøves dersom det inngås en avtale om overdragelse av deltakerinteresser i tillatelsen. Staten kan overta andelen til den pris og de vilkår som er avtalt mellom partene. Forkjøpsretten gjelder både der SDØE har deltakerandeler og i utvinningstillatelser uten statlig deltakelse. Frist for utøvelse av forkjøpsretten er normalt innen 40 dager etter at departementet er

underrettet om overdragelsen. På bakgrunn av den korte fristen fremmes det forslag om fullmakt til at Kongen kan overskride bevilgningene under kap. 2440/5440 med inntil 5 mrd. kroner ved utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel, jf. forslag til vedtak V.

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Norpipe Oil AS eier og driver oljerørledningen fra Ekofisk til Teesside i England. Staten eier 5 pst. av aksjene i Norpipe Oil AS. Selskapets aksjonærer har gjennom aksjonæravtalen for Norpipe Oil AS en finansieringsplikt på inntil 500 mill. kroner dersom det skulle bli nødvendig å ta opp lån for å sikre vedlikehold, utvidelser og drift av anlegget. Det fremmes derfor forslag om fullmakt til ved behov å utgiftsføre lån uten bevilgning under kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, post 90 Lån til Norpipe Oil AS, med inntil 25 mill. kroner for å dekke kapitalbehov som ikke kan dekkes over driften i selskapet eller på annen måte, jf. forslag til vedtak VI, 2. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med bevilgningsforslag hvis det skulle bli aktuelt å trekke på lånerammen.

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 knyttet til løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum og avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Equinor ASA, jf. forslag til vedtak XV, 1 og 2.

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel av investeringene i det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner i forbindelse med deltakelse i utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel og utviklingsprosjekter under Gassled eller andre interessentskap, jf. forslag til vedtak XVI, 1 og 2.

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 i forbindelse med kontraktsmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til pre-interessentskapsfasen, jf. forslag til vedtak XVII.

Fullmakt til å regnskapsføre kontantinnkallinger mot mellomværendet med statskassen

Det fremmes forslag om fullmakt til at Petoro kan regnskapsføre inn- og utbetalinger for SDØE mot mellomværendet med statskassen. Mellomværendet med statskassen oppstår når en kontantinnbetaling eller utbetaling ikke samtidig blir inntektsført eller utgiftsført på virksomhetens budsjettkapittel. Mellomværendet omfatter over-/underinnkalling av kontanter fra operatørselskapene (differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør), arbeidskapital, avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m., jf. forslag til vedtak XXVI.

Forskuddsinnbetalinger foretas løpende i henhold til operatørens kontantinnkallinger. Mellomværendet er summen av forskuddsbetalte kostnader og endringer i arbeidskapital i avregningene. Som følge av virksomhetens natur vil det alltid være et mellomværende mellom SDØE og operatørene for ovennevnte. Ved utgangen av 2023 var mellomværendet i kontantregnskapet om lag 914 mill. kroner i favør av staten.

Andre fullmakter

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe mot bruksrett, jf. forslag til vedtak XXII. Denne fullmakten vil gjelde prosjekter hvor Energidepartementet har fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler for Petoro AS som forvalter av SDØE der det antas at ressursene (ressursklasse 1-8) i deltakerandelene som overdras på tidspunkt for overdragelsen er mindre enn 3 mill. Sm³ oljeekvivalenter, jf. forslag til vedtak XXIII.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne at Petoro AS som ivaretaker av SDØE deltar i overdragelse eller samordning av andeler i utvinningstillatelser, jf. forslag til vedtak XXIV, 1–4.

Fullmakten bidrar til at Petoro AS kan delta i transaksjoner som del av den normale kommersielle virksomheten på sokkelen.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger og transportrelaterte

anlegg med SDØE-andel i Gassled eller andre interessentskap, jf. forslag til vedtak XXV. Statens andel i Gassled eller andre interessentskap skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

Nærings- og fiskeridepartementet vil rapportere til Stortinget om eventuell bruk av andre fullmakter, vanligvis i departementets proposisjon om endringer i statsbudsjettet for inneværende år.

Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
85	Utbytte	41 845 215	37 673 800	28 699 000
	Sum kap. 5656	41 845 215	37 673 800	28 699 000

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble bevilgningen redusert med 4 979,4 mill. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 85 Utbytte

Det foreslås å budsjettere med 28 699 mill. kroner i anslått utbytte fra statens aksjer i selskaper hvor eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet eksklusiv Equinor ASA. Utbytte fra Equinor føres på eget kap. 5685. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytteanslag i tabell 5.23.

Det er betydelig usikkerhet om hvor mye utbytte staten vil motta fra de aktuelle selskapene i 2025. Dette avhenger av relevante framtidige forhold slik som selskapenes årsregnskaper, aktuelle markedsforhold og annen vesentlig informasjon som inngår i styrets og eiernes vurderinger av utbytte inn mot ordinær generalforsamling og eventuelt ekstraordinære generalforsamlinger. Statens vurderinger av kapitalstruktur og utbytte

er basert på statens forventninger og mål som eier, som beskrevet i eierskapsmeldingen, Meld. St. 6 (2022–2023). Oppdaterte utbytteanslag vil legges fram for Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2025 og i høstens endringsproposisjon for 2025.

I Prop. 1 S er det for de børsnoterte selskapene generelt budsjettert med utbytte tilsvarende samme utbytte per aksje fra foregående år, blant annet for at ikke statens anslag skal oppfattes som signaler, mulig børssensitive. For unoterte selskaper er det lagt fram et beste anslag gitt den informasjon som foreligger, i en del tilfeller på nivå med tidligere år om det ikke foreligger informasjon som tilsier noe annet.

For Statkraft er det anslått et utbytte på 9 610 mill. kroner. Utbyttet vil basere seg på Statkrafts resultater for regnskapsåret 2024. Det legges til grunn et utbytte i henhold til statens langsiktige utbytteforventning til selskapet på 85 pst. utbytteandel fra den norske vannkraftvirksomheten og 15 pst. utbytteandel fra selskapets øvrige virksomhet.

Tabell 5.23 Anslag for utbytte fra statens aksjer forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 inntektsført på kap. 5656, post 85

	(i mill. kr)
	Anslag 2025
<i>Børsnoterte selskaper:</i>	
Akastor ASA	0,0
Aker Solutions ASA	60,2
DNB Bank ASA	8 391,8
Kongsberg Gruppen ASA	615,8
Norsk Hydro ASA	1 748,4
Telenor ASA	7 174,6
Yara International ASA	461,2
<i>Unoterte selskaper:</i>	
Argentum Fondsinvesteringer AS	300,0
Baneservice AS	40,0
Eksportfinans ASA	0,0
Investinor AS	0,0
Mantena AS	0,0
Mesta AS	30,0
Nammo AS	127,0
Nysnø Klimainvesteringer AS	0,0
Posten Norge AS	140,0
Statkraft SF	9 610,0
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	0,0
Sum	28 699,0

Kap. 5685 Aksjer i Equinor ASA

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
85	Utbytte	78 308 661	38 265 400	27 768 100
	Sum kap. 5685	78 308 661	38 265 400	27 768 100

Vedrørende 2024:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2024 ble bevilgningen økt med 25,115 mrd. kroner, jf. Innst. 447 S og Prop. 104 S (2023–2024).

Post 85 Utbytte

Staten eier 67 pst. av aksjene i Equinor ASA. Equinor ASA betaler kvartalsvise utbytter. Styret vedtar utbytte for første, andre og tredje kvartal

basert på fullmakt fra generalforsamlingen. Utbytte for fjerde kvartal, og for året totalt, vedtas av generalforsamlingen basert på styrets anbefaling. Utbetalingen av utbytte skjer om lag fire måneder etter at utbytte annonseres i forbindelse med framleggelsen av selskapets kvartalsresultater. Statens utbytte fra Equinor inngår i inntektene fra petroleumsvirksomheten som overføres til Statens pensjonsfond utland.

Equinor annonserte 7. februar 2024 et ordinært kvartalsvis kontantutbytte på 0,35 amerikanske dollar per aksje. For budsjettformål legges ordinært kvartalsvis utbytte på 0,35 dollar per aksje til grunn for kvartalene som utbetales i 2025 – til sammen 1,4 dollar per aksje. Det budsjetteres med 27 268,1 mill. kroner i utbytte fra Equinor ASA i 2025.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	68 000	80 000	90 000
	Sum kap. 2540	68 000	80 000	90 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Rett til arbeidsledighetstrygd (a-trygd) for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle som står oppført i fiskermanntallets blad B (personer som har fiske eller fangst i havet som hovednæring) og har vært sysselsatt ombord på merkeregistrert fiskefartøy på minimum seks meters lengde, og som ellers

oppfyller kravene i a-trygdforskriften. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere og blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk.

Utbetalingene har de siste fem årene variert mellom 63 og 100 mill. kroner. Basert på prognoser fra Garantikassen for fiskere, foreslås det å bevilge 90 mill. kroner til a-trygd til fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2025.

Del III
Andre saker

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap legger departementet ekstra stor vekt på de systemene og funksjonene som er definert som samfunnskritiske. Dette omfatter forsyning av matvarer og drivstoff, sjøtransport og havnevirk-somhet, statlig varekrigsforsikring, beredskap mot akutt forurensning, lagring av og tilgang til viktig registerinformasjon, romvirksomhet og sik-ring av de nukleære anleggene i Norge. Departementet stiller også krav til underliggende etaters oppfølging av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

En stor del av departementets beredskaps-arbeid innebærer å legge til rette for at nærings-livet kan levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser. Næringsberedskapsloven gir departementet et robust hjemmelsgrunnlag for å sikre tilgangen til varer og tjenester når samfunnet er utsatt for ulike former for påkjenninger. Loven vektlegger samarbeid mellom myndig-hetene og næringslivet, samtidig som den gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak ved behov.

På bakgrunn av risiko- og sårbarhetsanalyser og praktisk erfaring har departementet identi-fisert noen deler av næringslivet som samfunnet er særlig avhengig av i kriser, og hvor det er etablert et formelt samarbeid med de sentrale aktørene gjennom næringsberedskapsråd. Beredskapssam-arbeidet omfatter matvareforsyning, drivstofforsyning, bygg- og anleggsberedskap og skipsfartsberedskap. På disse områdene har departementet opprettet Rådet for matvareberedskap, Rådet for drivstoffberedskap og Rådet for bygg- og anleggsberedskap og Norsk transportberedskap for skip (NORTRASHIP-ledelsen) og oppretter nå et Råd for innkvarteringsberedskap for å blant annet å kunne bistå Utlendingsdirektoratet ved store flyktningsstrømmer. Som følge av krigen i Ukraina opprettet departementet et midlertidig Råd for kjemisk prosessindustriberedskap. Råds-strukturen kan utvides til andre områder ved behov. Rådene fungerer som samarbeidsorganer i beredskapsforberedelser og som departementets beredskapsorganisasjon ved krisehåndtering, der

departementet kan innhente informasjon og be om råd om iverksettelse av tiltak.

Norge er avhengig av stabile forsyninger av varer og tjenester for å opprettholde et velfunge-rende samfunn. Dette er særlig viktig i dagens sik-kerhetspolitiske situasjon med krig i Europa. For Norge er det særlig viktig å arbeide for å opprett-holde og styrke et åpent og velregulert handels-system. Forsyningssituasjonen i Norge er god, ikke minst fordi vi har et godt og tett samarbeid med næringslivet og gode relasjoner med våre viktigste handelspartnere. Samtidig har erfaring-ene fra pandemien og krig i Europa vist at vi må styrke arbeidet, blant annet ved å sørge for at tverrsektorielle problemstillinger blir håndtert på en god måte.

I 2024 fikk Nærings- og fiskeridepartementet det overordnede ansvaret for å koordinere departementenes arbeid med forsyningssikkerhet. Dette skal bidra til at arbeid med forsyningssik-kerhet og samfunnssikkerhet blir mer sammenhengende og helhetlig. Ansvaret innebærer blant annet kartlegging av tverrsektorielle problemstil-linger, sårbarheter i forsyningskjeder og utarbei-delse av felles strategi- og plandokumenter på tvers av sektorene. NFDs koordineringsansvar rokker ikke ved det konstitusjonelle ansvaret eller porteføljen som andre departementer har.

Sjøtransport er viktig for militær mobilitet, og tilpassede havneanlegg flere steder i landet er avgjørende ved mottak av allierte forsterkninger som skal transporteres videre på vei og bane. Hav-nene er kommunalt eller privat eid, og det er i utgangspunktet opp til eier å vurdere behovet for nødvendige utbedringer og utvidelser av havnen. Havneberedskapsforskriften utpeker havner av særlig forsvarsmessig betydning som blant annet skal sikre Forsvaret og allierte relevant bistand og tilgang til havner og havneanlegg ved kriser og krig. Videre har Forsvaret egne avtaler om bruk av spesifikke havner i fred, krise og krig.

Kystverket bidrar til totalforsvaret på flere områder, blant annet gjennom sine tjenester for navigasjonsveiledning til fartøy, sivil maritim over-våking, sikring av havneanlegg og statlig bered-skap mot akutt forurensning. Drift, vedlikehold og

fornyning av navigasjonsinnretninger og Kystverkets tjenester bidrar også til å ivareta samfunnssikkerhet og militær mobilitet. Tilsvarende gjelder for Sjøfartsdirektoratet, som har ansvar for sjøsikkerhet på norske skip og utenlandske skip i norsk farvann, og som bidrar til at næringslivet gjøres i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser.

For å forebygge og hindre handlinger som kan skade havner eller skip, fastsetter Kystverket det maritime sikringsnivå for havner som mottar skip i internasjonal fart. Sjøfartsdirektoratet fastsetter sikringsnivået på norskflaggede skip i internasjonal fart.

Status og resultater

Departementets beredskapssystemer er viktige i håndteringen av pandemi og andre kriser. Som en del av krisehåndteringen har departementet trukket veksler på tett samarbeid med andre departementer, etater og næringslivet, herunder møter med departementets etablerte næringsberedskapsråd. Det velfungerende samarbeidet mellom departementet og næringslivsaktørene i Rådet for matvareberedskap og Rådet for drivstoffberedskap under pandemien videreføres under den pågående krigen i Ukraina. Departementet følger fortsatt situasjonen nøye og prioriterer å legge til rette for at næringslivet er i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør.

Departementet har økt oppmerksomhet på sivil-militært samarbeid og har tett dialog med Forsvarsdepartementet om Forsvarets behov for støtte når det gjelder matvarer, drivstoff, bygg- og anleggsressurser og sivile skipsfartsressurser. Departementet deltar løpende i det sivile beredskapsarbeidet i NATO.

Norsk skipsfart har lange tradisjoner som en strategisk viktig beredskapsressurs for norske myndigheter og våre allierte i NATO. Departementet har i 2024 særlig vektlagt arbeidet med å videreutvikle NORTRASHIP som rammeverk for norsk skipsfartsberedskap. Av historiske grunner har skipsfartsberedskapen vært sentrert rundt skip i utenriksfart. For å tilpasse skipsfartsberedskapen til et endret risikobilde har departementet endret NORTRASHIP-ledelsens sammensetning slik at nasjonale og kystnære transportbehov også ivaretas. Endringene er også viktige som følge av Norges endrede rolle som mottaks- og transittland for allierte forsterkninger i et samlet Norden i NATO.

Det er gjennomført flere eksterne analyser som skal gi departementet et bedre kunnskapsgrunnlag for iverksetting av aktuelle tiltak for å styrke forsyningssikkerheten innenfor departementets ansvarsområder, herunder analyser av fisk og sjømatets betydning for matvareberedskapen, globale forsyningslinjer for matvarer, samt en risiko- og sårbarhetsanalyse av strukturendringene innen raffinering. Departementet har også deltatt i et prosjektsamarbeid med Sverige og Finland om kartlegging av felles nordiske forsyningskjeder og distribusjonsmønstre for ulike drivstoffprodukter. Departementet vil vurdere og følge opp analysene med aktuelle tiltak i 2025.

I tildelingsbrevene til underliggende etater har departementet lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner basert på risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS), at øvelser gjennomføres, at sikkerhetstilstanden vurderes og at strategi og handlingsplan for informasjonssikkerhet følges opp. I tillegg gjelder særlige krav til etater som behandler sikkerhetsgradert informasjon eller råder over skjermingsverdige objekter. Departementet har en kriseorganisasjon og krisehåndteringsverktøy for håndtering av uforutsette hendelser og gjennomfører og deltar regelmessig i øvelser.

Implementering av ny sikkerhetslov

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for å implementere Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) på egne ansvarsområder. Dette innebærer blant annet at departementet skal identifisere tjenester, produksjon og andre former for virksomhet som er av en slik betydning at et helt eller delvis bortfall av funksjonen vil få konsekvenser for statens evne til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Departementet skal også utpeke og holde oversikt over virksomheter og skjermingsverdige verdier som har betydning for disse grunnleggende nasjonale funksjonene (GNF).

Departementet har identifisert og meldt inn til sikkerhetsmyndigheten følgende grunnleggende nasjonale funksjoner i egen sektor:

GNF 1: Nærings- og fiskeridepartementets virksomhet, handlefrihet og beslutningsdyktighet

Funksjonen omfatter departementets rolle som faglig sekretariat for politisk ledelse, utøvelse av myndighet og styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

GNF 2: Sikre at Forsvaret og forhåndsutpekte kritiske brukere får tilgang til tilstrekkelig drivstoff

Funksjonen innebærer å sikre tilstrekkelig tilgang til drivstoff til gjennomføring av kritiske transporter i regi av Forsvaret og kritiske transporter i regi av forhåndsutpekte sivile brukere.

GNF 3: Matvareforsyning

Nærings- og fiskeridepartementet har koordineringsansvaret for forsyningsberedskapen for matvarer. Funksjonen omhandler tilstrekkelig tilgang på matvarer, og ansvaret for verdikjeden er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

GNF Transport

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den delen av GNF Transport som omfatter sjøtransporten. Dette innebærer tjenester, produksjon og andre former for virksomhet i sjøtransporten som er nødvendige for at transport av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser kan gjennomføres.

GNF innenfor romvirksomhet

I mai 2024 overtok Nærings- og fiskeridepartementet ansvar for tre grunnleggende nasjonale funksjoner knyttet til romvirksomhet, som tidligere var underlagt Justis- og beredskapsdepartementet ansvar:

- satellittbasert overvåking og jordobservasjon
- romværtjenester

- posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidsbestemmelse

Prioriteringer 2025

Arbeidet med samfunnssikkerhet, beredskap og intern sikkerhet vil bli videreført og utviklet med basis i relevante analyser, styringsdokumenter, i samarbeid med aktuelle aktører i sektoren og med øvrige departementer og virksomheter.

På sikkerhets- og beredskapsområdet prioriteres det å:

- ivareta det nye koordineringsansvaret for forsyningsikkerhet
- vurdere og følge opp gjennomførte analyser med aktuelle tiltak
- ferdigstille prioriteringsordningen for drivstofforsyning til kritiske brukere, i samarbeid med statsforvalterne og drivstoffnæringen
- fortsette videreutviklingen av norsk skipsfartsberedskap tilpasset et endret risikobilde
- følge opp implementeringen av sikkerhetsloven med forskrifter i departementet og i sektoren
- videreutvikle det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner
- følge opp oppgaver innenfor totalforsvaret og oppgaver knyttet til det sivile beredskapsarbeidet i NATO
- fortsette arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren og ivareta det overordnede oppfølgingsansvaret for sikring av samfunnskritiske funksjoner
- styrke arbeidet med nasjonal sikkerhet i maritim sektor

7 Omtale av klima- og miljøpolitikk

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnssektorer har et selvstendig ansvar for å legge miljöhensyn til grunn for aktivitetene sine og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. For en oversikt over regjeringens viktigste klima- og miljøtiltak, se del III av Klima- og miljødepartementets fagproposisjon.

Klima- og miljøområder, mål og utfordringer

Som et delmål på veien mot netto nullutslipp og lavutslippssamfunnet har regjeringen satt et omslittingsmål for hele økonomien i 2030. Hensikten er at hele det norske næringslivet skal omstille seg i retning lavutslippssamfunnet. For nærmere omtale av de norske klimamålene viser vi til regjeringens klimastatus og -plan for 2025. Departementet arbeider for at norsk klima- og miljøpolitikk skal være så effektivt innrettet som mulig, og at norsk næringsliv skal kunne utnytte de mulighetene som oppstår når det legges større vekt på klima- og miljømål i politikktutforming. En aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og løsninger er en viktig del av dette arbeidet. Et annet element er at krav til at offentlige aktører tar hensyn til klima- og miljøeffekter i sine innkjøp, kan bidra til at grønne løsninger blir mer tilgjengelige både i den offentlige og private delen av markedet.

Teknologisk utvikling er en forutsetning for å løse miljø- og klimautfordringene. Det kan dreie seg om utvikling av teknologier som reduserer bruk av miljøforringende innsatsfaktorer, reduserer miljø- og klimaskadelig avfall eller som bidrar til å fjerne forurensning etter at den er oppstått. Næringslivet og offentlige forskningsmiljøer har en avgjørende rolle i å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi og mer miljøvennlige prosesser og produkter. Utviklingen av miljøteknologi vil typisk springe ut fra og bygge videre på kunnskap i eksisterende virksomheter og forskningsmiljøer. Kommersialisering og spredning av miljøteknologi vil kunne gi gevinster for både næringslivet og klimaet. Myndighetenes oppgave er først og fremst å utforme riktige rammebetingelser som

skaper insentiver og etterspørsel etter denne typen teknologi og produksjonsløsninger.

Riktig regulering og prising av miljø- og klimakostnader kan gi økte utgifter for virksomheter som forurenser, men også gi nødvendige insentiv til å investere i miljøvennlig produksjon, etterspørre miljøteknologi og bidra til bedre ressursbruk i samfunnet. Hvilke miljøpolitiske virkemidler som er mest hensiktsmessige, avhenger blant annet av miljøpåvirkningens art og kostnaden og nytten av det enkelte tiltaket.

Klimaendringer er en global utfordring. For å nå målene om reduserte utslipp er vi avhengig av globalt samarbeid, blant annet gjennom Parisavtalen og avtalen med EU om felles oppfyllelse av klimamålene.

Nasjonale tiltak som gjør at et land har strengere klimapolitikk enn andre land, kan gi bedriftene en konkurranseulempe. Dette kan føre til at landets bedrifter flytter sin virksomhet, eller velger å investere i land med svakere klimareguleringer (karbonlekkasje). Regjeringen vil ta hensyn til konsekvensene som særnorske miljøkrav kan ha for konkurransevnen til norske bedrifter.

Deponering av avgang fra gruvedrift kan skape konflikter mellom hensynet til verdiskaping fra mineralutvinningen og andre næringer, og hensynet til naturmangfoldet. Det er derfor viktig med helhetlige avveininger av fordelene og ulempe med mineralprosjekter.

I Hurdalsplattformen er grønn skipsfart pekt ut som et satsingsområde. Norges ambisjon er halverte utslipp i 2030 sammenlignet med 2005, noe som både fordrer raskere teknologiskifte og virkningsfull politikk. Framover vil det innføres krav til utslipp fra flere fartøyssegmenter. Regjeringen er i dialog med organisasjoner i skipsfart og fiskeri om å inngå et klimapartnerskap.

Sjømatnæringen er avhengig av et sunt og rent hav. Kunnskap om uønskede stoffer og næringsstoffer er viktig for å utnytte marine ressurser og for å dokumentere at sjømaten er trygg og sunn. Langtransportert forurensning fra andre steder i verden er hovedutfordringen, men også lokal forurensning og avrenning fra land påvirker marint miljø og mattrygghet.

For å nå målet om en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene er det nødvendig med en helhetlig og økosystembasert forvaltning. Villfanget fisk har i utgangspunktet et lavt klima- og miljøavtrykk. Det er et mål å ytterligere redusere dette ved bruk av ny teknologi og tilrettelegging for et effektivt fiske.

Miljøhensyn skal være et grunnleggende premiss for videreutvikling og vekst i havbruksnæringen. Lakselusmitte fra oppdrett til villaks og sjøørret og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks på villaksen er to av de viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre områder som har betydning for havbruksnæringens totale miljøbelastning, er utslipp, produksjon og høsting av fôrråvarer og hvordan kystarealet til havbruksformål disponeres.

Rapport for 2023/2024

Rapporteringen er i hovedsak rettet mot status for miljø. Rapportering om status for klimaarbeidet (inkludert klimatilpasning) er nærmere beskrevet i regjeringens klimastatus og -plan for 2025.

Forskning, innovasjon og omstilling i næringslivet

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Miljørelevant forskning og innovasjon inngår i mange av programmene og ordningene som er finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Forskning og innovasjon spiller en sentral rolle i den grønne omstillingen av næringslivet og resten av samfunnet vårt. Kompleksiteten i klimautfordringene krever innovasjons- og forsknings-samarbeid på tvers av sektorer, finansieringskilder og land. Norge deltar blant annet i EUs investeringsprogram InvestEU i perioden 2021–2027. Programmet gir næringslivet tilgang til EU-omfattende finansielle instrumenter som kan komplementere nasjonale virkemidler. Minst 30 pst. av investeringene gjennom programmet skal bidra til å nå EUs klimamål.

I tillegg til internasjonale forsknings- og innovasjonsinitiativ er det en rekke ordninger i det nasjonale virkemiddelapparatet som bygger opp under grønn omstilling i næringslivet. Grønn plattform er ett av tiltakene for grønn omstilling. Plattformen er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Plattformen skal fremme grønn omstilling fra grunnleggende forskning til kommersialisering og innovasjon.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger. I statsbudsjettet for 2023 innførte regjeringen derfor et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Virkemiddelapparatet skal utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet. Hovedprinsippet videreføres med noen mindre justeringer i 2025, jf. omtale av «Planer for videre arbeid» under.

For å dokumentere og følge opp denne grønne dreiningen av virkemiddelapparatet ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. Virkemiddelaktørene leverte et forslag til løsning i juni 2023 og har fra 1. januar 2024 implementert klassifisering av prosjekter med potensiell positiv effekt på klima og miljø. Virkemiddelaktørene jobber videre med utvikling av en løsning for rapportering på «do no significant harm-prinsippet», for implementering i løpet av 2024. Den grønne dreiningen av det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av den generelle innsatsen rettet mot videre utvikling av virkemiddelapparatet, jf. omtale i programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett gis tildelingene til klima- og miljørelevant forskning i hovedsak gjennom bevilgninger til forskningsinstituttene, Grønn plattform, Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN), Forny2020 og gjennom de marine og maritime midlene i Forskningsrådet. Gjennom Forskningsrådets ordninger kan næringslivet eksempelvis få støtte til utvikling av teknologier som begrenser forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurshåndtering og ressursutnyttelse og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Når Forskningsrådet velger ut prosjekter, vurderes også prosjektenes miljøvirkninger. I 2023 utbetalte Forskningsrådet 817 mill. kroner til løpende prosjekter i næringslivet under LTP-området «Klima, miljø og energi». Dette utgjør om lag 45 pst. av næringslivsporteføljen i 2023. I perioden 2021–2023 er det totalt utbetalt om lag 2,4 mrd. kroner til klima-, miljø- og energirelevante pro-

sjekter i næringslivet. Dette utgjør om lag 41 pst. av næringslivsporteføljen i perioden.

Klima- og miljørettet forskning innenfor marin sektor inkluderer forskning på hav- og kystmiljø og økosystemtilstand, miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives mer effektivt, bærekraftig, sirkulært og miljøvennlig. Det bidrar også som underlag for hvilke områder det blant annet ikke skal foregå fiskeriaktiviteter, og som dermed gir langvarige bevaringseffekter.

Innovasjon Norge skal være en pådriver for å fremme innovasjon og utvikling av konkurranse-dyktige og bærekraftige nye teknologier og løsninger. Dette innebærer blant annet at bærekraft, i form av effekter på samfunn og miljø, beskrives og vurderes i alle finansieringssaker. Bærekraftige prosjekter blir prioritert foran andre like gode prosjekter som er mindre bærekraftige. Innovasjon Norge forvalter også Miljøteknologiordningen og Grønne vekstlån som er rettet direkte mot grønn omstilling.

Med en stor andel grønne prosjekter er Innovasjon Norge en vesentlig aktør for at Norge lykkes med det grønne skiftet, der prosjekter med vesentlig positiv miljøeffekt ble tildelt 2,64 mrd. kroner samlet i lån og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2023, se nærmere omtale i kap. 2421. I tillegg til å gi finansiell støtte til prosjekter med potensiell positiv miljøeffekt bidrar Innovasjon Norge med nettverksaktiviteter og kompetansetjenester i prosjekter som har miljø som hovedinnretning. Bærekraftig utvikling er et viktig mål for flere av næringsklyngene i Innovasjon Norges klyngeprogram.

Nysnø Klimainvesteringer AS (Nysnø) har som formål å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering i norske unoterte vekstbedrifter.

Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS finansierer FoU-prosjekter som skal bidra til nyskaping, økt verdiskaping og bærekraft i sjømatnæringsen.

Eksportfinansiering Norge (Eksfin) tilbyr eksportfinansiering til prosjekter som kan ha positive miljøeffekter. Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen legger til rette for grønn energi ved at det kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår enn for øvrige eksportkontrakter. I tillegg er det begrensninger på finansiering av kullkraftverk; i hovedsak finansieres kun de mest

effektive kullkraftverkene og kullkraftverk med operative karbonfangst- og lagringssystemer. I 2023 sluttet Norge seg til «Statement on International Public Support for the Clean Energy Transition». Tilslutning til erklæringen medfører at Eksfin bare kan finansiere olje- og gassprosjekt som er i tråd med Parisavtalen og 1,5-gradersmålet.

Frihandelsavtaler

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) legger Norge fram et kapittel om handel og bærekraftig utvikling i alle frihandelsavtaleforhandlinger. Kapitlet inneholder forpliktelser om arbeidstakerrettigheter, klima og miljø, likestilling, samt ansvarlig næringsliv. Det er blant annet inntatt bestemmelser om handel og henholdsvis skogforvaltning, biologisk mangfold, klimaendringer, multilaterale miljøavtaler og fiskeri og havbruk. Også ved reforhandling av tidligere inngåtte frihandelsavtaler gjennom EFTA har Norge som mål å innta kapitlet om handel og bærekraftig utvikling. Dette er blant annet gjort i de moderniserte frihandelsavtalene EFTA har med henholdsvis Tyrkia og Chile.

Statlig eierskap

Staten er en langsiktig og ansvarlig eier. Fellesskapets verdier skal forvaltes på en måte som gir tillit hos allmennheten og bidrar til oppnåelse av statens mål som eier, som er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer eller bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Staten som eier stiller tydelige forventninger til selskaper med statlig eierandelers arbeid med klima og natur. Disse framkommer av Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper*.

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp forventningene knyttet til klima og natur i eierdialogen med selskaper med statlig eierandel.

Konkurransopolitikk

Hensynet til bærekraft preger alle deler av næringslivet, og aktører må tenke nytt for å omstille seg. Velfungerende konkurranse stimulerer til økt produktivitet, omstilling og innovasjon, og er dermed en viktig driver for bærekraftig utvikling. På sikt kan mer effektiv konkurranse og innovasjon gi flere og billigere klimavennlige produkter og tjenester. Effektiv håndheving av konkurranseloven er viktig for å fremme målet om

økt samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer, samt grønn teknologiutvikling og grønn omstilling. Konkurransopolitikken er derfor et viktig virkemiddel. Dette vil kunne ha stor betydning innenfor næringer som er særlig viktige for grønn omstilling, for eksempel kraftsektoren og transportsektoren.

Grønne offentlige anskaffelser er videre sentralt gjennom blant annet at offentlige oppdragsgivere skal bidra til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger. Fra 1. januar 2024 skal klima- og miljøhensyn som hovedregel vektas med minimum 30 pst. i offentlige anskaffelser. Endringene i anskaffelsesregelverket innebærer en betydelig skjerping av oppdragsgiveres plikt til å legge vekt på klima- og miljøhensyn i sine anskaffelser.

Opprydding etter industri og gruvedrift

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. På vegne av Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF også tiltak for å redusere miljøkonsekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i områder hvor departementet har et eier- eller forvalteransvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i områder med antatt størst forurensningsrisiko og gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette tiltak for å begrense forurensningen i disse områdene. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt sin tilslutning til en tiltaksplan for Løkken Gruver som DMF har ansvar for å gjennomføre. I 2023 har etaten dokumentert at effekten av gjennomførte tiltak fortsatt er god. To av tre miljømål fra pålegget fra 2008 er oppnådd. Det arbeides videre med å finne riktige tiltak for å nå det siste miljømålet i pålegget og sørge for at tilførsel fra Fagerlivatnet til Bjørnlivatnet opphører. DMF har i 2023 leid inn en ekstern prosjektleder som skal utarbeide en revidert tiltaksplan for å nå det siste miljømålet og opprettholde øvrige miljøpålegg.

Vannkjemien i Raubekken viser høye tungmetallkonsentrasjoner. Den stedege grenseverdien for kobber på 175 mikrogram per liter ($\mu\text{g/l}$) ble overholdt i 2023. Tidligere undersøkelser i Raubekken har vist at fisk er svært negativt påvirket av gruveavrenning nedstrøms Løkken verk. Resultater fra vannovervåkingen i 2023 viser at kjemisk tilstand og tilstanden for vannregionspesifikke stoffer i Orkla er god. Grenseverdien på $10 \mu\text{g/l}$ for kobber ble overholdt i 2023. Tidligere undersøkelser i Orkla, både nedstrøms og oppstrøms utløpet fra Raubekken, tyder på at laks nedstrøms vassdraget ikke er negativt påvirket av gruveavrenning fra Løkken verk.

Samlet sett er det en avtakende trend for kobberkonsentrasjonen tilknyttet Løkken Verk etter oppstart av nøytraliseringsanlegget i 2018.

Folldal

I det opprinnelige pålegget til Miljødirektoratet for gruveområdet i Folldal er målsettingen å redusere avrenningen med 60-90 pst. sammenlignet med en kartlegging gjennomført i 1998. Videre er det et mål at konsentrasjonen av kobber i Folla ved Folshaugsmoen skal reduseres. DMF oversendte i januar 2022 en helhetlig tiltaksplan for opprydding etter gruvedriften til departementet. I utarbeidelsen av planen har det vært en målsetting å finne fram til tiltak som er robuste og bærekraftige, som ivaretar kulturminnene i Folldal og gir minst mulig ulemper for lokalsamfunnet. Planen konkluderer med at det kreves tre tiltak for å oppfylle miljøpålegget:

- Grøftesystemet og survannsnettet må utbedres.
- Gruvemassene må sikres mot avrenning ved at de dekkes til.
- Det må etableres et renseanlegg med slamhåndtering.

Prosjektet er nå godt i gang. I løpet av 2023 har det vært arbeidet med å kartlegge og planlegge iverksettelse av tiltak for alle tre trinnene i tiltaksplanen. DMF har god dialog med Folldal kommune og andre relevante myndigheter om oppfølging. DMF har varslet departementet om at foreslått fremdriftsplan ikke er realistisk. Blant annet har Miljødirektoratet gitt innspill om at vurderingen av effekten i de to første fasene bør foregå over en lengre tidsperiode enn det den opprinnelige tiltaksplanen la opp til. DMF deler Miljødirektoratet vurdering og jobber med en mer realistisk fremdriftsplan.

Resultater fra Folldal viser høye tungmetallkonsentrasjoner, og at elva Folla er sterkt påvirket av tidligere gruvedrift. Samlet avrenning fra gruveområdet til Folldal verk måles ved en prøvestasjon. Vannprøvene viser høye konsentrasjoner av tungmetallene kadmium, krom, nikkel, arsen, kobber og sink, med spesielt høye konsentrasjoner av kobber og sink. For 2023 er gjennomsnittet for kobber og sink 64 575 µg/l og 36 175 µg/l. Den stedeagne grenseverdien for kobber ved Follhaugsmoen på 15 µg/l ble overskredet i alle prøvene fra 2023. Gjennomsnittet fra prøvestasjonen er på 32,2 µg/l. På bakgrunn av de gjennomførte undersøkelsene er det tidligere konkludert med at de gamle veltene/slagghaugene er hovedkilden til forurensning, og at disse fortsatt er en aktiv kilde.

I februar 2024 mottok departementet følgende reviderte pålegg om tiltaksgjennomføring ved Folldal gruver fra Miljødirektoratet:

For å innfri bestemmelsene etter vannforskriften pålegger vi Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdene i Folldal slik at vannforskriftens miljømål kan nås i Folla. Miljømålene for vannkvalitet som omfattet av pålegget er:

- Kobber: 7,8 µg/liter
- Sink: 11 µg/liter

Frist for å gjennomføre tiltak settes til 1. juni 2028.

I mars 2024 varslet departementet Miljødirektoratet om at det vil bli vanskelig å oppnå målene i pålegget innen fristen. Dette skyldes blant annet at opprinnelig fremdriftsplan har vært for optimistisk med hensyn til å få på plass nødvendige tillatelser og innspill fra Miljødirektoratet om at det vil være fornuftig å vurdere effekten av de to første fasene i den tredelte tiltaksplanen over en lengre tidsperiode enn det den opprinnelige planen la opp til. Dette innebærer at tiltak knyttet til fase tre vil skyves noe framover i tid.

Sulitjelma

I 2018 ble det utarbeidet en fagrapport av Norges geotekniske institutt på oppdrag fra DMF, hvor anbefalingen var å ikke gjennomføre omfattende tiltak. Dette skyldes at tiltak kan medføre fare for spredning av forurensning ved at metaller frigjøres fra bunnsedimentene i Langvatnet og dermed virke mot sin hensikt. Overvåking på elleve målepunkter viser at det ikke er forverring av kobberkonsentrasjonen i Langvatnet. Pålegg for Suli-

tjelma innebærer at kobberkonsentrasjonen i Langvatnets utløp ved Hellarmo ikke skal overstige 10 µg/l. Grenseverdien for kobber ble ikke overholdt i 2023.

Vannovervåkingen i Sulitjelma viser en gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon i 2023 i vann fra Grunnstolen på 13 675 µg/l. Når vannet ledes fra Grunnstolen og ut i elva Giken, synker kobberkonsentrasjonen til 2 071 µg/l. Fra og med 2022 er det benyttet et oppdatert prøvetakingsprogram, hvor fem nye prøvetakingsstasjoner er lagt til, og fire av de gamle stasjonene er tatt ut. Vannovervåkingen tyder på at hovedbidraget til kobber i Langvatn kommer fra Grunnstollen via Giken og Furuhaugbekken. Det er også sannsynlig at sedimentene i Langvatnet er såpass forurenset med spesielt kobber, at sedimentene i seg selv er en kilde til forurensning. I 2023 ble den stedeagne grenseverdien for Langvatnet på 10 µg/l kobber oversteget for alle enkeltmålinger. Gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon ved en prøvestasjon ved utløpet av Langvatnet var på 20,6 µg/l og PH-verdi på 7.

Røros

I henhold til pålegg fra Miljødirektoratet fra 2016 skal miljøtilstanden i vannforekomster ved Nordgruvefeltet overvåkes årlig for å sikre at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om muligheten for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand. Nordgruvefeltet omfatter kobbergruver med driftsperiode fra 1657 til 1977, og den tidligere gruvedriften har medført at metall- og sulfidholdig gruveavfall er spredt i området rundt gruvene. Resultater fra vannovervåkingen på Røros viser at vannkjemien i Orva er sterkt påvirket av avrenning fra Nordgruvefeltet. Analyser av vannprøver fra Orva viser at gjennomsnittskonsentrasjonene av både kobber, sink og kadmium overstiger grenseverdien for årlig gjennomsnitt gitt i vannforskriften og også påvirker vannkvaliteten i Glomma. Gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon i Glomma i 2023 økte fra 1,34 µg/l før utløpet av Orva til 59,75 µg/l etter utløpet av Orva. Nordgruvefeltet er ikke hjemfalt til staten.

Søve

Staten har påtatt seg å bekoste og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet ga i 2014 Nærings- og fiskeri-

departementet pålegg om opprydding basert på departementets forslag til tiltaksplan.

Departementet kunngjorde oppryddingen i 2014 og 2016 uten at det lyktes å få på plass en egnet deponiløsning. Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 Norsk nukleær dekommisjonering (NND) i oppdrag å forberede gjennomføring og oppfølging av en løsning for Søvemassene. NND gjennomførte i 2021 en anbuds konkurranse for en totalentreprise om opprydding av radioaktivt avfall på Søve. Det har vært flere forskyvninger i anbudskonkurransen som følge av tidligere innklaget og avlyste anbudskonkurranser med tilhørende juridisk oppfølging. Ny anbudskonkurranse ble gjennomført første halvår 2024, og kontrakt med tilbyder ble inngått i juli 2024.

Raufoss

Miljøtiltakene som er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004, har ført til en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er i kontinuerlig forbedring, og miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene reduseres årlig. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS. Fra og med 2015 gikk prosjektet over i en overvåkingsfase. Videre er det fortsatt behov for drift av enkelte tiltak i industriparken hvor forurenset vann pumpes opp og renses. Det kan også komme ytterligere forpliktelser under garantiene knyttet til historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og annen infrastruktur. Garantiforpliktelsene omfatter også de latente historiske miljøforpliktelsene knyttet til dumping av ammunisjon som har skjedd i Mjøsa, som måtte følge av offentligrettslige miljøpålegg etter forurensningslovens bestemmelser. I den forbindelse har Nærings- og fiskeridepartementet bekreftet overfor Forsvarsdepartementet at departementet etterskuddsvis vil dekke halvparten av kostnadene som Forsvarsdepartementet pådrar seg som følge av eventuelle offentligrettslige pålegg eller erstatningsansvar etter forurensningslovens bestemmelser hva gjelder historiske forhold knyttet til ammunisjonsdeponiet i Mjøsa.

Opprydding etter nukleær virksomhet

Staten har ut fra et samfunnsmessig hensyn tatt ansvar for finansiering av opprydding etter den nukleære forskningsvirksomheten Institutt for

energiteknikk (IFE) har drevet i Halden og på Kjeller. Det er etablert en egen etat, Norsk nukleær dekommisjonering (NDD), for å gjennomføre oppryddingen.

Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall* beskriver problemstillinger og prosesser i oppryddingsarbeidet. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 17.10, kap. 907 og 908. Stortingsmeldingen legger forurensningsloven og avfallsforskriften til grunn som rettslige rammeverk for å ivareta klima- og miljøhensyn i arbeidet med oppryddingen etter IFEs atomreaktor drift. Oppryddingen innebærer håndtering av store mengder radioaktivt avfall. Radioaktiv forurensning kan skade menneskers helse og miljø både nå og i framtiden, og derfor stilles det strenge krav til håndtering av radioaktivt avfall. Arbeidet er fortsatt i en planleggingsfase.

Maritim næring og kystområdet

Klimagassutslipp

Norsk maritim næring har lenge ledet utviklingen av nye og mer klimavennlige løsninger. Gjennom nasjonale satsinger og virkemidler har næringen realisert teknologi, løsninger og forretningsmodeller som senere har dannet grunnlag for eksport til internasjonale markeder. Utviklingen av lav- og nullutslippsløsninger har kommet lengst innenfor ferjesektoren, og det arbeides med å stille krav til flere fartøyssegmenter de kommende årene.

Offentlig støtte til forsknings- og innovasjonsprosjekter er sentralt for å bidra til nødvendig teknologiutvikling og -implementering. Ifølge Statistisk sentralbyrå var klimagassutslippene fra innenriks sjøfart og fiske på 3,80 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i 2022, som er en økning på 135 000 tonn eller 3,7 pst. fra 2021. Av Norges totale klimagassutslipp utgjør dette 8 pst. Utslippet fra sektoren har ligget på over 3,6 mill. tonn de siste ti årene, og det er fremdeles behov for kraftige kutt i utslippene fra innenriks sjøfart og fiske for å nå klimamålene.

Fra 1. januar 2024 ble skip på 5 000 BT i gods- og passasjertransport innlemmet i EUs kvotehandlingssystem, og det arbeides med å sikre samtidig innlemmelse av FuelEU Maritime i Norge som i EU, som vil stille krav til utslippintensitet i drivstoffet til samme fartøyer fra 1. januar 2025.

Kystverket stiller utslippskrav der det er hensiktsmessig på egne fartøyer og innleide transporttjenester, som tilbringertjenesten for los. Dette gjelder også ved vedlikeholdsarbeid av far-

leder og fiskerihavner med innleide entreprenører.

Høsten 2022 begynte Kystverket arbeidet med å systematisere etatens utslippstall og få på plass et komplett klimaregnskap. Blant annet inkluderer utslippstallene nå både direkte og indirekte utslipp, mens kun direkte utslipp ble rapportert i fjor. Tallene avviker derfor fra tidligere rapportering.

De samlede utslippene fra fartøyene som inngår i tilbringertjenesten for los, var i 2023 8 316 tonn CO₂-ekvivalenter (CO₂e, mot 8 480 tonn CO₂e i 2022. De samlede utslippene i 2023 fra Kystverkets 17 fartøy og båter var på 7 725 tonn CO₂e. Dette er en nedgang på 8,7 pst. fra 2022. I 2023 utgjorde utslippene fra utbyggingsprosjektene til Kystverket om lag 3 231 tonn CO₂e mot 4 117 tonn i 2022. Reduksjonen på 21,5 pst. henger sammen med endring i sammensetningen av prosjektporteføljen.

Sjøfartsdirektoratets regelverksarbeid er viktig for Norge både nasjonalt og internasjonalt. Norge har vært og er en pådriver for et strengere klima- og miljøregelverk blant annet i Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen IMO.

Miljø

NO_x-avtalen har vært et viktig tiltak for utvikling av norsk miljøvennlig flåte. Næringsorganisasjonene som er parter til miljøavtalen, har etablert Næringslivets NO_x-fond. Partene har blitt enige om å forlenge avtalen til 2027 med et eget utslippstak for årene 2026–2027. I perioden 2018–2023 har skipsfarten mottatt mest støtte til tiltak fra fondet, totalt 2,1 mrd. kroner, som har gitt en total reduksjon i NO_x-utslipp på 6 129 tonn. NO_x-reduserende tiltak, som følge av redusert drivstofforbruk eller energiomlegging, gir også lavere CO₂-utslipp. Gjennomførte tiltak, inklusivt tilsagn til kommende prosjekter, i perioden 2018–2023, er estimert å redusere CO₂-utslippet fra skipsfarten med ca. 3 400 tonn.

Utslipp fra skip i havn er noen steder en lokal kilde til luftforurensning av nitrogendioksid (NO₂). Etablering av landstrømanlegg i havner bidrar til mindre luftforurensning, og per utgangen av 2023 er det registrert 113 etablerte og planlagte ladeanlegg for ferjer og hurtigbåter, elleve LNG-bunkringsanlegg og ett metanolbunkringsanlegg.

Kystverket jobber med å redusere plastforurensning fra egen virksomhet. Positivt plastregnskap er standardkrav i etatens kontrakter for farvannstiltak.

Undersøkelser før farvannstiltak starter opp, avdekker ofte forurensede sedimenter fra blant annet havnevirksomhet, skipsverft, gamle avfallsfyllinger og avløp. Grundig planlegging og overvåking, skånsomme metoder for gjennomføring og avbøtende tiltak sikrer at forurensning ikke spres, og at den fjernes på en forsvarlig måte. Kystverket samarbeider med aktuelle kommuner og Miljødirektoratet om miljømudring i tilknytning til egne tiltak

Fiskeri

Norge har lovfestet at forvaltningen av fiskeriresursene skal være bærekraftig og basert på beste tilgjengelige kunnskap. Fiskerimyndighetene vurderer jevnlig bestandssituasjonen og behovene for å fastsette forvaltningstiltak i de ulike fiskeriene for å sikre bærekraftig høsting. Riktig kvotefastsetting, andre reguleringsiltak og kontroll med at reguleringene følges er viktig for å unngå overbeskatning.

For de kommersielt viktigste fiskebestandene har forvaltningen et godt kunnskapsgrunnlag, som blir oppdatert årlig. Opp mot 90 pst. av fisken vi fisker, er fra bestander vi deler med andre land. For en systematisk gjennomgang av tilstanden til våre viktigste fiskebestander og de vitenskapelige rådene om hvordan bestandene bør reguleres, se Meld. St. 10 (2023–2024) *Noregs fiskeritavtalar for 2024 og fisket etter avtalane i 2022 og 2023*.

Utviklingen i gytebestanden for de økonomisk viktigste fiskeriene de siste tretti årene har vist en god balanse mellom høsting og beskyttelse. I Barentshavet har de kommersielt viktige bestandene hatt god utvikling etter at et mer bærekraftig fiske ble innført, men i de siste årene har det vært nedgang i bestandene for torsk og hyse. Gytebestanden for nordøstarktisk torsk (skrei) er nå under føre-var-nivået, og kvoterådet for 2025 er derfor 31 pst. lavere enn for 2024. For enkelte bestander som makrell og nvg-sild, har fiskepresset vært høyere enn de vitenskapelige rådene for bærekraftig forvaltning, grunnet utfordringer med å komme til enighet om internasjonale fiskeritavtaler. For nvg-silda har dette medført at man i 2024 er under tiltaksgrensen for gytebestanden, og kvoterådet er derfor vesentlig redusert.

Gjenoppbygging av snabeluer, tobis, pigghå og makrellstørje viser at restaurering virker. Langsiktige høstingsregler har sammen med vern av yngel og småfisk gjennom områdebegrensninger, tekniske reguleringer, selektive redskap og utkastforbud, vist seg å være effektive tiltak som har gitt en positiv utvikling.

For de mange øvrige bestandene er kunnskapsgrunnlaget varierende. Som ledd i arbeidet med en økosystembasert forvaltning gjøres det jevnlig vurderinger av hvilke bestander som har behov for nye forvaltningstiltak eller hvor det er behov for økt kunnskap. De siste årene har kysttorsk (nord og sør), kongsnegl, sjøkreps, stillehavsøsters og flatøsters vært prioriterte arter. Kysttorsk sør for 62 grader nord har vært beskyttet av en rekke tiltak siden 2019. Det er i 2024 innført flere tiltak for å redusere fiskepresset på kysttorsk også nord for 62 grader nord, som blant annet økt minstemål. Ytterligere tiltak innføres fra 1. januar 2025. Fiskeridirektoratet vurderer i tillegg vern av viktige gytefelt for kysttorsk i nord. Fiskeridirektoratet har levert faglige råd om nye fiskeritiltak for å styrke fiskebestandene og økosystemet i Oslofjorden. Det pågår en prosess for å vurdere nye tiltak.

Fiskeriforvaltningen arbeider for et mest mulig klima- og miljøvennlig fiske. Å begrense skade på bunnhabitat og redusere fiskeflåtens energiforbruk er viktige mål i tillegg til å regulere fiskeriene slik at utkast av fisk og bifangst reduseres mest mulig. Bunnfiske kan medføre utslipp av organisk karbon. Regjeringen arbeider med å kartlegge karboninnhold i sediment i norske havområder og øker kunnskapen om effekter på havbunnsystemer ved bruk av bunnredskaper.

Villfanget fisk har i utgangspunktet et lavt klima- og miljøavtrykk. Det legges vekt på ytterligere å redusere dette ved bruk av ny teknologi og tilrettelegging for et effektivt fiske. Fra 1. januar 2024 skal Fiskeridirektoratet inkludere vurderinger av klimahensyn i sin rådgivning.

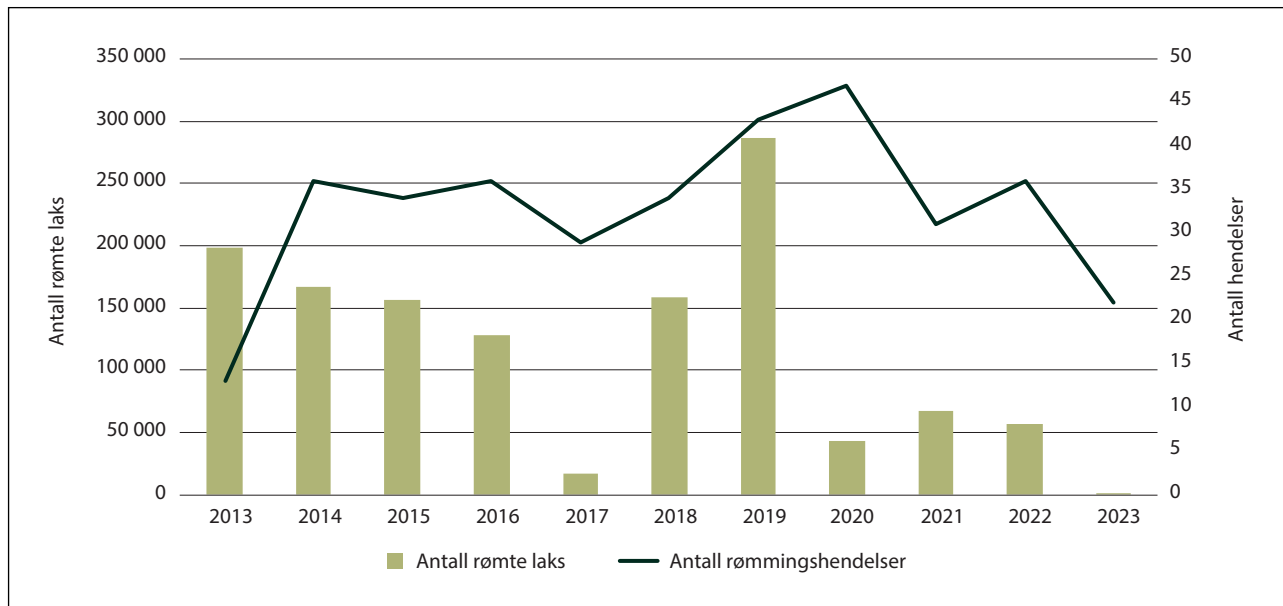
Tapte fiskeredskaper kan forårsake spøkelsesfiske, og havressursloven pålegger fiskere å søke etter tapte redskaper og rapportere dersom redskaper likevel går tapt. I tillegg til forebyggende arbeid har Fiskeridirektoratet de siste årene forsterket sin oppryddingsinnsats. Lokale opprensningstokt langs kysten har avdekket betydelige funn av redskap som stammer fra fritidsfiske. Det er nå krav om å merke teiner og ruser i fritidsfiske, og allmennheten oppfordres til å rapportere tapte fiskeredskaper i fritidsfiskeappen.

Havbruk

Rømming

Havbruksnæringen påvirker miljøet blant annet gjennom genetisk innblanding av rømt oppdrettsfisk blant villfisk. Derfor er det strenge regler for rømmingssikker utforming og drift av akvakulturanlegg. Dersom rømming allikevel skjer, er målet å redusere den genetiske interaksjonen med ville bestander.

Til tross for at rømmingssikkerhet er en prioritert både for næringen og forvaltningen, er rømmingshendelser fortsatt en utfordring. Det er flest laks som rømmer, se figur 7.1, men det er også hendelser med ørret og torsk. De offisielle tallene på rømt oppdrettsfisk er basert på bekreftede rømmingshendelser, og er beheftet med stor usikkerhet. Data fra de ti siste årene viser at de fleste rømmingshendelsene ved oppdrettsanlegg skjer i forbindelse med arbeidsoperasjoner (som for eksempel avlusningsoperasjoner). Andre årsaker er blant annet uvær og eksterne påkjenninger, slik som predatorer som sel og hval.

Figur 7.1 Antall rapporterte rømte oppdrettslaks og rømmingshendelser fra 2013 til 2023. Hendelser med andre arter ikke inkludert.

Figuren viser tall fra årlig anonymisert statistikkrapportering. Kun bekreftede rømmingshendelser er inkludert.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Det nasjonale programmet for overvåking av rømt oppdrettslaks har tallfestet innslagene av rømt fisk i 189 vassdrag i 2023. Av disse ble til sammen 90 pst. vurdert til å ha lavt innslag av rømt oppdrettslaks (mindre enn 4 pst.), 5 pst. ble vurdert til å ha moderat innslag (mellom 4 og 10 pst.), mens 5 pst. ble vurdert til å ha et høyt innslag (mer enn 10 pst.) av rømt oppdrettslaks. Antall og andel elver med høyt innslag i 2023 var omtrent på samme nivå som i 2022, og har generelt vært lav de siste årene sammenliknet med tidligere år.

Havbruksnæringen er gjennom forskrift pålagt å organisere og finansiere utfisking i vassdrag med et for høyt innslag av rømt oppdrettsfisk. Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettsfisk tok ut rømt oppdrettslaks i 20 laksevassdrag over hele landet i 2023. Grunnet mye nedbør, høy vannføring og dårlig sikt, var det vanskelig å beregne andelen rømt fisk i gytebestanden i enkelte elver på Vest-

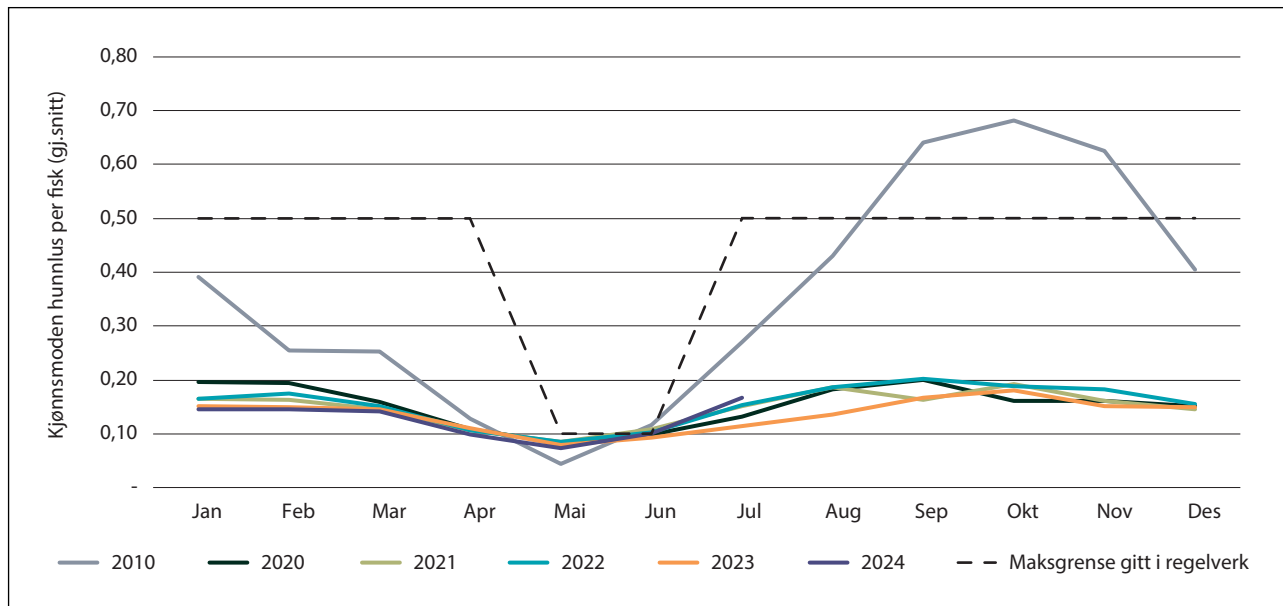
landet. Det er også tatt ut fisk fra kilenøter i sjø i Trøndelag. I tillegg kommer utfisking i regi av Fiskeridirektoratet.

Lakselus

Grensene for hvor mye lus det kan være på oppdrettsfisk, er satt svært lavt for å beskytte viltlevende laksefisk. På grunn av økende resistens mot lakselusmidler har bekjempelsen de siste årene blitt mer utfordrende.

Data for 2024 viser at nasjonalt nivå av lakselus på oppdrettsfisk fram til og med juni har vært på omtrent på samme nivå som tidligere år, mens nivået i juli 2024 var noe høyere enn de siste årene.

Figur 7.2 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett. Den stipulede linjen markerer tillatt nivå etter luseregelverket.

Figur 7.2 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk.

Kilde: Lusedata.no.

Bruken av legemidler mot lakselus ble kraftig redusert i årene etter 2014 og har i de senere årene flatet ut. Årsakene til nedgangen er sammensatte. Lakselusa har i stor grad utviklet resistens mot legemidlene, og Nærings- og fiskeridepartementet strammet inn regelverket i 2017 og i 2019 for å redusere negative miljøeffekter av lakselusmidler. I tillegg har Mattilsynet de senere årene hatt forsterket innsats mot uforsvarlig legemiddelbruk.

I samme tidsrom som bruken av legemidler ble redusert, økte antallet medikamentfrie behandlinger (termisk, mekanisk, ferskvann og annet). I 2023 var flesteparten av avlusningene medikamentfrie. Det kan se ut til at økningen i medikamentfrie avlusninger de fleste årene siden 2013 har flatet ut eller snudd, og det har vært en nedgang på 17 pst. fra 2022 til 2023 ifølge Veterinærinstituttets fiskehelse rapport for 2023.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåking av bunnen under og rundt oppdrettsanlegg skjer i samsvar med norsk standard NS 9410. I nærområdene til havbruksanleggene viser undersøkelsene at tilstanden det siste tiåret har vært stabil med gode miljøforhold, og de aller fleste anleggene har nå «meget god» eller «god» miljøtilstand. Et nytt regelverk for forurensning fra kystnært fiskeoppdrett i sjø trådte i kraft i februar 2024. Regelverket innebærer blant annet at oppdrettsnæringen som ny hovedregel går bort

fra individuelle forurensningstillatelser og over til forskriftsfestede standardvilkår for forurensning, med strengere krav til miljøovervåking og rapportering. I tillegg innføres det nye minstekrav til miljødokumentasjon for nye lokalitetssøknader.

Elektrifisering av havbruksnæringen

Det pågår en betydelig elektrifisering av havbruksnæringen. I dag er allerede om lag 70 pst. av fôrflåtene koblet til landstrøm. Dette har redusert klimautslippet betydelig. I tillegg bygges det stadig nye fullelektriske eller hybridelektriske arbeidsbåter i havbruksnæringen. I henhold til oppfølgingen av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* tar regjeringen sikte på å innføre krav til null- og lavutslippsløsninger for servicefartøy i havbruksnæringen der forholdene ligger til rette for det.

Sjømat

Økt konsum av sjømat er tiltak for å fremme klima og bærekraft. Ifølge Miljødirektoratets rapport *Klimatiltak mot 2030* vil et kosthold i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger (mindre rødt kjøtt, mer plantebasert kost og fisk) være det klimatiltaket med størst potensial for reduksjon av utslipp av klimagasser samlet over perioden 2021–2030. Regjeringen er opptatt av å fremme havet som matfat og legge til rette for bærekraftig produksjon og konsum av mat fra havet.

Det arbeides med å øke sjømatinntaket i befolkningen i tråd med kostrådene, blant annet gjennom kostholdsprogrammet Fiskesprell.

Det er viktig å videreføre en god og kunnskapsbasert ressursforvaltning for å sikre at uttaket av ville marine arter er bærekraftig. Samtidig må det legges til rette for at sjømatnæringen reduserer utslipp og miljøpåvirkning gjennom hele verdikjeden. Sjømaten må være sunn og trygg å spise, og det må være minst mulig svinn gjennom verdikjeden fram til forbruker. Det er nødvendig med en helhetlig tilnærming og samarbeid mellom de ulike sektorer og aktører for å oppnå dette. Institusjoner som Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet, Nofima og SINTEF bidrar med relevant kunnskap for å ivareta bærekraften i verdikjeden og i matsystemet.

Fiskesprell

Kostholdsvaner utvikles tidlig, og det nasjonale kostholdsprogrammet Fiskesprell er etablert for å øke sjømatkonsumet hos barn og unge (programmet er nærmere omtalt under kap. 900, post 77). Som et ledd i klimaarbeidet innlemmes klima- og bærekraftsdimensjonen i Fiskesprell, og Klima- og miljødepartementet er blitt del av styringsgruppen for programmet.

Matsvinn

Mat som produseres og ikke blir spist er unødig bruk av ressurser, og har en uheldig påvirkning på miljøet. Matsvinn bidrar til nesten 10 pst. av de globale menneskeskapt klimagassutslippene. Å redusere matsvinn er derfor et viktig miljøtiltak. Matsvinnet fra sjømatindustrien (spiselige deler av sjømat som anses som mat i Norge) var for 2020 beregnet å være 12 400 tonn. Målt i kilo per innbygger er matsvinnet i sjømatindustrien redusert fra 2,7 kilo i 2018 til 2,3 kilo i 2020.

Myndighetene og matbransjen inngikk i juni 2017 en samarbeidsavtale om reduksjon av matsvinn. Avtalen er signert av fem departement og tolv bransjeorganisasjoner. Formålet med avtalen er å halvere matsvinnet i hele matverdikjeden i Norge innen 2030. Matsvinnet ble redusert med om lag 10 pst. fra 2015 til 2020.

Strategier for å redusere matsvinn må rettes inn mot alle leddene i verdikjeden. Dette inkluderer utvikling av ny teknologi og produksjonsmetoder, bedre emballasje og søkelys på rask nedkjøling og ubrutt kjølekjede for å forlenge holdbarheten på matvarer. Størstedelen av matsvinnet skjer derimot i husholdningene, og kompetansen må

økes også her. Å legge til rette for forskning, kunnskap og teknologi i hele matverdikjeden er viktig for å understøtte arbeidet med å utnytte ressursene og å redusere matsvinnet.

Trygg sjømat

Rene hav er en viktig forutsetning for havet som et trygt og sunt matfat. Kravene til dokumentasjon øker stadig, og overvåkingen må tilpasses nye problemstillinger, som klimapåvirkning og miljøforandringer. Klimaendringer fører blant annet til endret utbredelsesområde og diett for mange arter i havet, som igjen kan føre til endringer i nivåene av miljøgifter og næringsstoffer oppover i næringskjeden. Miljøgifter forblir i miljøet og i organismer lenge etter at utslipp stanses, samtidig som nye miljøgifter kommer til. Arbeidet med både miljøgifter og næringsstoffer er derfor viktig ikke bare for miljøet, men også for sjømattrygghet og folkehelse.

Havforskningsinstituttet overvåker årlig innholdet av uønskede stoffer i villfisk, skjell og skalldyr fra norske kyst- og havområder, samt fôr, fôrråvarer og oppdrettsfisk på oppdrag fra Mattilsynet. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak under grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat. Det er likevel utfordringer knyttet til miljøgifter for enkelte arter og i visse områder. Ved funn av uønskede stoffer over grenseverdier iverksetter myndighetene tiltak.

Miljøgifter og andre uønskede stoffer i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôr er regulert ved grenseverdier både for fôrråvarer og ferdig fôr. Grenseverdiene er fastsatt i det felles veterinære regelverket i EU gjennom EØS-avtalen. I 2023 ble det ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over de tillatte grenseverdiene i verken fôr, fôrråvarer eller i oppdrettsfisken.

Fôret til oppdrettsfisken inneholder en større andel plantebaserte fôrråvarer nå, enn tidligere. I den forbindelse har overvåkingen av fôret for plantevernmidler (pesticider) og soppgifter økt relevans. Samtidig kan nye, ikke-plantebaserte fôringredienser påvirke fôrets innhold av uønskede stoffer og næringsstoffer. Dette gjelder spesielt sirkulært produserte fôrvarer, for eksempel insektmel, der insektene er fôret med matavfall. Det er også et stort potensial og økt interesse for å utnytte marine arter lengre ned i næringskjeden til mat og fôr, og dyrking av ulike arter som mikroalger, gjær og bakterier. Utfordringer tilknyttet nye fôrråvarer er et prioritert forskningsområde.

Derfor innhenter og analyserer Havforskningsinstituttet mesopelagiske arter, filterfødere (blåskjell) og makroalger (tang og tare) for uønskede stoffer og næringsstoffer. Kunnskap på området er også helt nødvendig for å oppdatere lovverket.

I 2023 ble det innført strengere grenseverdier for perfluorerte stoffer i mat og miljø i EU, deriblant fisk og sjømat. Stoffene er klassifisert som miljøgifter og finnes i avlusningsmidler og sprøytemidler og spres med både hav og luftstrømmer. Havforskningsinstituttet etablerer metodikk som oppfyller de nye kravene i EU-lovgivningen, i tillegg er det satt i gang flere nye prosjekter for å øke kunnskapen om stoffgruppen for å se endringer over tid.

Tverrgående tema i fiskeri- og havbruksforvaltning

Kartlegging av marine naturtyper

MAREANO-programmet har siden 2005 drevet kartlegging av havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av dybdedata og data om havbunnens geologi, landskap og naturtyper, biologiske mangfold og forurensning. Formålet med kartleggingen er blant annet å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene gjennom bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Kartleggingen gjennomføres av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Statens kartverk. I 2023 ble det gjennomført dybdekartlegginger på totalt 7 652 km² ved henholdsvis Spitsbergenbanken, i Barentshavet og i Nordsjøen (Norskerenna) på to transekter inn mot vindparkområdet Sørlege Nordsjø II. I tillegg har Mareano fått tilgang til innsamlet data fra grunnundersøkelser i Sørlege nordsjø II (fase 1 og 2). Det er utført geologiske, biologiske og kjemiske prøvetakinger i Nordsjøen, øst for Utsira Nord og i foreslått SVO (særlig verdifullt og sårbart område) i Skagerrak på til sammen 2 133 km².

Siden 2005 er det totalt dybdemålt ca. 300 000 km². I tillegg er det benyttet dybdedata fra andre aktører. Til og med 2023 er det totalt kartlagt 278 000 km² sjøbunn mht. geologi, biologi og kjemi. Høyoppløselige dybdekart legges inn i kartplottere for fiskefartøy. Dybdekartene er også viktig datagrunnlag for å modellere utbredelse av naturtyper og biotoper, samt identifisere sannsynlige forekomster av korallrev. Mer enn 5 000 naturlige gassoppkommer er kartlagt som kan bidra til utslipp av klimagasser. Resultater og kart fra MAREANO-programmet publiseres løpende på www.mareano.no.

Sykdom hos villlevende akvatiske arter

Nærings- og fiskeridepartementet har det forvaltningsmessige ansvaret for å forebygge og bekjempe sykdom hos villfisk og andre villlevende akvatiske arter. Sykdommer som kan true en art, blir prioritert. De mest aktuelle slike sykdommer er krepsepest hos edelkreps, og parasitten *Gyrodactylus salaris* hos atlantisk laks.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespredning. Det forrige utbruddet av krepsepest var i 2023 i Hæravassdraget, en sideelv til Glomma. For å bekjempe krepsepesten ble det blant annet innført forbud mot å krepse og påbud om å tørke eller desinfisere utstyr og redskaper som har vært benyttet i restriksjonssonen. I Norge har totalt syv vassdrag blitt rammet av krepsepestutbrudd én eller flere ganger. I tillegg har fire lokaliteter vært, eller er fortsatt, regnet for krepsepestsone på grunn av ulovlig utsatt og pestsmittet signalkreps.

Gyrodactylus salaris kan føre til at hele bestander av den atlantiske villaksen i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laksefisk i sjø. Det er fram til i dag påvist *Gyrodactylus salaris* på laks og røye i 53 vassdrag i Norge, etter at det i 2023 ble påvist smitte i to nye vassdrag (Gylelva og Ebbestadelva). I 2024 kunne det siste vassdraget i Vefsnaregionen, og dermed hele regionen, friskmeldes for *Gyrodactylus salaris*. Status for 2024 er at ti vassdrag har kjent forekomst av *Gyrodactylus salaris* og 43 vassdrag er friskmeldte etter behandling.

Beskyttede områder

Norge har iverksatt en rekke beskyttende tiltak mot skadelig fiskeriaktivitet med hjemmel i havressursloven. Totalt er rundt 40 pst. av norske havområder omfattet av områdebaserte fiskerireguleringer som bidrar til beskyttelse og bevaring av bunnhabitaten. Særlig omfattende er det generelle forbudet mot bruk av bunnlept redskap i områder dypere enn 1 000 meter sør for Bjørnøya. Nord for Bjørnøya er dybdegrensen 800 meter. Det generelle forbudet har imidlertid vist seg ikke å være tilfredsstillende i deler av Barentshavet, blant annet fordi det er andre arter der enn lenger sør. I 2019 ble det derfor innført nye regler for å sørge for bedre beskyttelse av bløtkoraller, svamp og andre sårbare arter i disse områdene, inklu-

dert stenging av ti områder for alt bunnfiske. I tillegg er 18 områder med dypvannskorallforekomster beskyttet mot all bunnberørende fiskeriaktivitet. Det er opprettet hummerfredningsområder på Skagerrakkysten og ti stengte områder mot bunnfiske ved Svalbard.

Nærings- og fiskeridepartementet er involvert i arbeidet med beskyttelse og vern av marine områder under Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), den regionale fiskeriorganisasjonen for Nordøst-Atlanteren og i oppfølging av FNs bærekraftsmål. Fiskeriforvaltningstiltakene som er hjemlet i havressursloven, regulerer den aktiviteten med størst påvirkning på marin natur, og vil være et vesentlig bidrag til å nå globale mål om vern og bevaring av 30 pst. av de globale havområdene innen 2030. Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet gjennomførte i 2023 en revisjon av fiskeritiltakene basert på CBDs kriterier og fant at om lag 44 pst. av alle norske havområder er underlagt effektive arealbaserte forvaltningstiltak. Tiltakene er også i tråd med FN-resolusjoner, FN-avtalen om fiske på det åpne hav og FAOs retningslinjer.

Planer for videre arbeid

Forskning og innovasjon

Regjeringen vil fortsette å fremme forskning, innovasjon og grønn omstilling i næringslivet gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet. Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett bidrar blant annet til utviklingen av nye grønne løsninger i næringslivet.

I 2025-budsjettet foreslår regjeringen en rekke tiltak knyttet til forskning, innovasjon og grønn omstilling i næringslivet. Regjeringen foreslår å videreføre ordningen Grønn industrifinansiering i 2025 med en samlet øvre ramme for utestående og forpliktete lån på 5 mrd. kroner. Ordningen forvaltes av Innovasjon Norge og ble opprettet i revidert nasjonalbudsjett for 2024 for å bidra til realiseringen av nyskapende grønne industriprosjekter og for å utløse bærekraftig verdiskaping i Norge i tråd med formålet med Grønt industriløft. Virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om Grønn plattform og de pågående prosjektene i porteføljen. Regjeringen vil videreføre Grønn plattform i 2025 og legge til rette for en utlysning på 823,5 mill. kroner til treårige prosjekter i perioden 2025–2027. I tillegg er Innovasjon Norges Grønne vekstlån blant tiltakene som videreføres i 2025, og som er rettet direkte mot klima- og miljørelevant forskning og innovasjon i næringslivet. Regjeringen vil også fortsette å tilrettelegge for at

næringslivet kan nyttiggjøre seg av EUs næringsrettede programmer i omstillingsarbeidet.

I 2025 foreslår regjeringen å gjøre mindre justeringer i ordlyden i hovedprinsippet for grønn dreining av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale under «Rapport for 2023/2024» over. Justeringene følger av Stortingets anmodningsvedtak nr. 78 av 4. desember 2023, jf. omtale i kap. 4. Hovedprinsippet er dermed at «prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen.» Justeringene i ordlyden skal ikke resultere i vesentlige endringer i tildelingspraksis hos virkemiddelaktørene. Regjeringen foreslår videre at hovedprinsippet i utgangspunktet gjøres gjeldende for hele det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Samfunnsoppdrag bærekraftig før

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig før, med mål om at innen 2034 skal alt før til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Regjeringen foreslår at det settes av 5 mill. kroner til sekretariatsfunksjon, en nasjonal konferanse om bærekraftig før, samt kostnader for styringsgruppen og eventuelle ekspertgrupper. Videre foreslår regjeringen at det settes av 10 mill. kroner til en fellesutlysning på førområdet, inkludert en kunnskapsoppsummering for å identifisere ev. kunnskapshull av betydning for det videre arbeidet med regelverksarbeid innenfor området.

Mineralnæringen

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal arbeide for at Norges mineralressurser blir forvaltet og utnyttet til det beste for samfunnet. Dette omfatter også forsvarelig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og å redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

I 2025 skal DMF prioritere å følge opp den helhetlige planen for gjennomføring av tiltak for å redusere forurensningen etter den tidligere gruve-driften i Folldal. Oppfølging av planen vil blant annet være avhengig av nødvendige tillatelser fra aktuelle myndigheter. DMF skal også prioritere

arbeidet med revidert tiltaksplan på Løkken og oppfylging av det siste delmålet i miljøpålegget her.

Maritim næring og kystområdet

Regjeringen vil fortsette å legge til rette for grønn omstilling i maritim næring. Å satse målrettet på teknologi og løsninger som gir effektivisering, lavere energiforbruk og løsninger som tar i bruk ikke-fossile energikilder, er viktig for å gi ytterligere kraft til den grønne omstillingen i skipsfarten. Det maritime klimapartnerskapet skal bidra til å identifisere barrierer og flaskehals, og løsninger som kan øke omstillingstempoet. Arbeidet vil følges opp i 2025.

Sjøfartsdirektoratet vil fortsette arbeidet med å utvikle regelverk som åpner for bruk av ny teknologi og miljøvennlige løsninger for skip, samtidig som sikkerheten ivaretas. Arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO knyttet til utvikling av et klima- og miljøvennlig internasjonalt regelverk vil fortsatt være et prioritert område.

Det er forventet økt etterspørsel etter naturgass (LNG) som følge av at flere nye skip blir bygd med LNG-drift, i tillegg til at det er flere LNG-drevne cruiseskip i norske farvann som følge av NO_x-utslippkravene i verdensarvfjordene. EUs klimapakke «Klar for 55» inneholder krav til utbygging og bruk av landstrøm i havn fra 2030 for containerskip og større passasjerskip. Dette forventes å medvirke til mer utbygging av landstrøm i Norge.

Fiskeri og havbruk

Regjeringen vil prioritere kunnskapsgrunnlaget for bestandsestimater og å sikre tilstrekkelig kontroll med bestandsuttaket. Oppfølging av tiltak for kysttorsk vil være en viktig prioritering. Regjeringen viderefører satsingen på forbedret kontroll med ressursuttaket og opprydding av tapte fiske-

redskap og andre tiltak i Fiskeridirektoratets handlingsplan mot marin forsøpling. Norges innsats mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og Blue Justice-initiativet for å bekjempe fiskerikriminalitet globalt er også høyt prioritert.

For å oppnå målsettingen om mer matproduksjon fra havet vil det være avgjørende å sikre tilstrekkelig tilgang til egnet areal for havbruksvirksomheten. Dette gjelder både for tradisjonelle anlegg i kystsonen, utslippsfrie lukkede anlegg lengere inn i fjordene og store offshoreanlegg lengre ut til havs. Regjeringen vil i 2025 legge fram en stortingsmelding om havbruk. Melding vil presentere et helhetlig forvaltningssystem som legger til rette for størst mulig verdiskaping innenfor økonomiske, miljømessige og dyrevelferdsmessig bærekraftige rammer.

Regjeringen prioriterer å legge til rette for vel fungerende sameksistens mellom havnæringene. Det er behov for økt kunnskap for å kunne legge til rette for mest mulig optimal lokalisering av havvind og havbruk til havs og for å øke kunnskapen om effekter for økosystemene og andre næringer.

Sjømat

Regjeringen vil følge opp tiltak for å fremme akvatisk mat i arbeidet med klima og bærekraft, blant annet gjennom ernærings- og kostholdsarbeidet og videreføre helhetlig overvåking av de viktigste fiskebestandene og sjømat for å kartlegge innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer. Kartlegging og kunnskapsoppbygging om uønskede stoffer, smittestoffer og næringsstoffer i nye marine arter som tas i bruk som mat og fôr, skal videreføres.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å øke kunnskapen om forekomst og betydning av mikroplast og nanoplast i det marine miljøet og i sjømat.

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2015. De 17 utviklingsmålene fastsetter en global fellesinnsats fram mot 2030, for å realisere en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling for alle. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den nasjonale oppfølgingen innenfor flere av delmålene og har det nasjonale koordineringsansvaret for hovedmål 9 om å bygge robust infrastruktur, fremme bærekraftig industrialisering og innovasjon, og for hovedmål 14 som omhandler bevaring og bruk av hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Stortinget behandlet våren 2022 Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Nedenfor følger omtale av målene som er av særlig betydning for fiskeri- og havministeren og næringsministeren sine ansvarsområder.

Mål 2 Utrydde sult

Bærekraftsmål 2 er å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk. Begrepet landbruk brukes her i betydningen matproduksjon og inkluderer fiskeri og akvakultur. FNs bærekraftsmål 14, om bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser, omfatter også blant annet fiskeri og akvakultur, men grunnen til å drive fiskeri og akvakultur ligger i FNs bærekraftsmål 2.

Bærekraftige matsystemer skal ifølge FN sørge for matsikkerhet og god ernæring for alle og sikre det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for framtidige generasjoner. Matsystemer knytter faktorer som klima, miljø, infrastruktur og institusjoner sammen med verdikjeden for mat og omfatter alle aktører. Det gjelder matproduksjon, videreføring, distribusjon, salg og konsum. I tillegg omfattes den sosioøkonomiske og miljømessige effekten systemet har på omgivelsene. Matsikkerhet innebærer at alle har tilgang til nok, trygg og sunn mat som ivaretar ernæringsmessige behov og matpreferanser for et sunt og aktivt liv.

Departementets aktiviteter knyttet til bærekraftige akvatiske matsystem og matsikkerhet skal bidra både til hovedmålet og flere av delmålene. Omtale av arbeidet med bærekraftsmål 2 er derfor omtalt samlet. Disse delmålene er mest relevante for arbeidet på Nærings- og fiskeridepartementets sektor:

2.1) Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, inkludert spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat hele året

2.2) Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som omhandler veksthemming og avmagring hos barn under fem år og ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende kvinner og eldre personer

2.4) Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelse og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet

Norge har generelt god matsikkerhet. Matsikkerhet innebærer å ha tilgang til nok, trygg og sunn mat som møter ernæringsmessige behov og matpreferanser. Vi er i stor grad selvforsynte med kjøtt, meieriprodukter, fisk og sjømat, mens vi i større grad er avhengige av import av planteprodukter. Vi har rammeverk og forvaltningsinstitusjoner som sikrer at maten vi blir tilbudt, er trygg å spise. Befolkningen har tilgang på matvarer som legger grunnlag for et sunt kosthold i tråd med ulike matpreferanser.

Når det gjelder mat fra havet og matsikkerhet så handler «nok sjømat» om å sikre rike hav, bærekraftig høsting og produksjon, bærekraftig fôr, økt ressursutnyttelse, redusert matsvinn og klimatilpasning. «Trygg, sunn sjømat og ernæringsmessige behov» handler om rene hav, hygiene, overvåking av fremmedstoffer og næringsstoffer, nytte-risiko-vurderinger og sjømatens

plass i et sunt kosthold. «Matpreferanser» handler om markedets og forbrukernes preferanser og avgjør om sjømaten blir solgt og spist, det handler om faktorene over og om sjømatens omdømme – kvalitet, produktutvikling, smak, kunnskap, kultur og vaner, etikk, bærekraft, klimaspør, dyrevelferd, produksjonsforhold mv. «Tilgang» til sjømaten handler blant annet om jevn råstofftilgang, driftsformer, transport, logistikk og infrastruktur, matforsyning, råvarekunnskap og handel. Vårt arbeid med mat fra havet handler om kunnskapsbasert politikk og handling – fra sunne hav, gjennom verdikjeden fram til sunne og fornøyde forbrukere og markeder. Norsk fiskeri- og akvakulturpolitikk er tuftet på bærekraftig forvaltning, bærekraftig produksjon og sunn og trygg sjømat fra både fiske, fangst og oppdrett. Viltlevende marine ressurser blir forvaltet gjennom kvotereguleringer, tekniske regler for fiske, strukturtiltak og internasjonalt samarbeid. Krav om tillatelser og regelverk for drift av akvakulturvirkosomhet står sentralt i forvaltning av akvakulturnæringen. Gjennom god forvaltning, regulering og overvåking legger regjeringen til rette for at det blir produsert sunn og trygg sjømat innenfor bærekraftige rammer.

Et overordnet mål for ernæringsarbeidet er et sunt og variert kosthold blant alle innbyggerne. Generelt er det god ernæringsstatus i Norge. Det er likevel utfordringer med for høyt inntak av salt, tilsatt sukker og mettet fett, og for lavt inntak av frukt, bær, grønnsaker, grove kornprodukter og fisk. Usunt kosthold og feilernæring er en risikofaktor for sykdom og tidlig død. Tiltak som skal bidra til bedre kostvaner og sosial utjevning i kosthold er blant annet samarbeid med matvarebransjen og innsats for gode måltider i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Helsedirektoratet har i 2024 revidert de nasjonale kostrådene og råder befolkningen til å velge fisk og sjømat oftere. Videre vurderes tiltak for å verne barn og unge mot markedsføring av usunn mat og drikke. Det nasjonale kostholdsprogrammet Fiskesprell skal bidra til økt konsum av fisk hos barn og unge.

Årsrapporten om utvikling i norsk kosthold viser at forbruket av fisk og sjømat har gått ned med 13 pst. (regnet som hel urensset fisk) siden 2015 og også gått noe ned fra 2022 til 2023.

Internasjonalt er innsatsen for økt bærekraftig matproduksjon og god ernæring styrket de senere årene. Matsikkerhet er en hovedprioritering i utviklingspolitikken, med et særskilt fokus på akvatisk mat. Global mattrygghet er blitt verre for hvert år siden 2014. FN har regnet ut at rundt 864 millioner mennesker opplevde vedvarende

usikker mattilgang i 2023. Væpnede konflikter og klimaendringer er blant årsakene til matmangel og sult. Sårbarheten i globale matsystemene ble ekstra synlige under pandemien og etter den russiske invasjonen av Ukraina.

Bærekraftig forvaltning av natur er grunnleggende for bærekraftige matsystem og å ivareta matsikkerheten. Norge bidrar aktivt i FN-organisasjonene med mandat innenfor matsystemer og tema som hav, klima, matsikkerhet, ernæring og langsiktig utvikling av landbruk, fiskeri og akvakultur. Norge leder også et globalt handlingsnettverk for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring under paraplyen til FNs ernæringstiar.

Mål 5 Likestilling mellom kjønnene

Bærekraftsmål 5 er å oppnå likestilling og styrke stillingen for jenter og kvinner i samfunnet.

Delmål 5.5) Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger på alle nivåer der beslutninger tas, i det politiske, det økonomiske og det offentlige liv

Det er langt færre kvinner enn menn i toppen av norsk næringsliv. Ifølge CORE Topplederbarometer 2022 var 15,5 pst. av administrerende direktører i de 200 største norske selskapene kvinner. Færre enn tre av ti toppledere utenfor styret er kvinner. Det er nesten tre ganger så mange menn som kvinner som har styreverv. Kvinner fyller ca. 20 pst. av styrevervene i aksjeselskaper. Regjeringen vil arbeide for mer kjønnsbalanse på toppen av det private næringslivet. Stortinget har vedtatt krav til kjønns sammensetningen i styret blant annet i aksjeselskaper med flere enn 30 ansatte eller med drifts- og finansinntekter over 50 mill. kroner. Kravene vil innføres trinnvis fram til 1. juli 2028.

Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Bærekraftsmål 8 er å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Delmål 8.2) Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

Det vises til omtale under mål 9.

Delmål 8.3) Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester

Det vises til omtale under delmål 9.3.

Delmål 8.9) Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Reiseliv er en framtidsnæring som skal bidra til å sikre verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet. Regjeringen vil bidra til å gjøre næringen mer bærekraftig og legge til rette for flere helårs arbeidsplasser. NOU 2023: 10 *Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid* ble lagt fram i mars 2023. Utredningen har vært på høring og behandles nå i Nærings- og fiskeridepartementet. Det vises for øvrig til nærmere omtale av reiselivsnæringen i omtalen av programkategori 17.10.

Mål 9 Industri, innovasjon og infrastruktur

Bærekraftsmål 9 er å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

I et velfungerende samfunn er effektiv og god infrastruktur avgjørende. Eksempler er skoler og helseinstitusjoner, fysisk infrastruktur for transport og energi, og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Delmål 9.1 om utvikling av pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet blir i hovedsak ivaretatt av andre departementer.

Delmål 9.2) Fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og næringsutvikling, innen 2030 øke industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt betydelig, i tråd med forholdene i de respektive landene og doble industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt i de minst utviklede landene

Delmål 9.3) Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes posisjon og integrere dem i verdikjeder og markeder

Delmål 9.4) Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet

Tilgang til kapital og velfungerende kapitalmarkeder er en forutsetning for bærekraftig vekst, omstilling og innovasjon. I Norge fungerer kapitalmarkedene i hovedsak godt, og finansforetakene er solide og likvide. Det kan likevel være utfordrende for enkelte bedrifter å finne finansiering tidlig i utviklingsfasen. Særlig gjelder dette bedrifter med et lengre utviklingsløp. For å bøte på disse utfordringene er det etablert offentlige virkemidler som stimulerer til økte investeringer i vekstbedrifter over hele landet.

Industrien i Norge står for rundt 25 pst. av Norges overordnede utslipp, der en betydelig andel kommer fra noen større punktutslipp. Regjeringen arbeider kontinuerlig med å omstille industrien til å bli mer bærekraftig i henhold til Hurdalsplattformen. Eksempler på regjeringens politikk for å kutte utslipp i industrien er Enovas punktutslippsprogram, CO₂-kompensasjonsordningen der 40 pst. av støtten skal gå til energi- og klimatiltak i Norge og virkemidler for å støtte utviklingen av lavutslippsteknologier med potensial for kutt i industrien – for eksempel hydrogen og CO₂-håndtering.

Samhandlingsforumet Prosess21 skal gi råd og tilrådinger til både regjeringen og industrien om hvordan Norge best kan redusere klimagassutslipp fra prosessindustrien fram til 2050 og samtidig legge til rette for bærekraftig omstilling, vekst og verdiskaping. Et sentralt utgangspunkt for Prosess21 er at utslippsreduksjoner ikke skal skje som følge av at utslipp flyttes til land med mindre ambisiøs klimapolitikk. Prosess21 er videreført ut 2026.

Regjeringen har gjennom satsingen på et grønt industriløft lagt et løp for hvordan hele regjeringen kan bidra til å få fart på nye grønne industriprosjekter, samtidig som vi kutter klimagassutslipp og bidrar til nye, lønnsomme jobber i hele landet. Målet til regjeringen er at Norge skal fortsette å være en viktig energiproducent og en industriell drivkraft også i framtiden. Regjeringen har lagt fram to veikart som viser hvordan vi sammen vil arbeide for å realisere ambisjonene for et grønt industriløft. Særlige innsatsområder er hydrogen, havvind, CO₂-håndtering, batteri, prosessindustri, skog- og trenæringen og annen

bioøkonomi, solindustrien, produksjonsindustri og den maritime verdikjeden.

9.5) Styrke vitenskapelig forskning og oppgradere teknologien i næringslivssektorene i alle land, særlig i utviklingsland, blant annet ved – innen 2030 – å stimulere til innovasjon, betydelig øke antallet ansatte (per million innbyggere) innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet og betydelig øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling

Kvaliteten i forskning og høyere utdanning er avgjørende for hvor godt Norge lykkes med å utvikle og ta i bruk ny kunnskap til å skape verdier og løse samfunnsutfordringer nasjonalt og globalt. Regjeringen vil styrke norsk forskning, blant annet ved å videreføre treprosentmålet i forskningspolitikken, og har lagt fram en strategi for å øke næringslivets investeringer i forskning og utvikling. Regjeringen vil også øke forskningsandelen i departementene og sikre bedre samordning av forskningspolitikken.

Bærekraftsmålene spiller en stadig viktigere rolle i det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Norge trenger både verdensledende fagmiljøer og høy kvalitet i hele bredde av forskning og høyere utdanning for å utvikle og ta i bruk ny kunnskap for verdiskaping, omstilling og bærekraft. Regjeringen prioriterer forskning for omstilling til lavutslippssamfunnet og utvikling av teknologi og løsninger for grønn omstilling. Regjeringen vil styrke kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig vekst, og dette blir avspeilt i den nye langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2023–2032).

Norge har et virkemiddelapparat for næringsutvikling som skal fremme forskning, utvikling og innovasjon i næringslivet innenfor bærekraftige rammer. Regjeringen har innført et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Bærekraft blir vektlagt i generelle ordninger og gjennom målrettede virkemidler for klima- og miljøvennlige løsninger. Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva og Nysnø Klimainvesteringer AS er noen av aktørene som har virkemidler som bidrar til grønn omstilling. Virkemiddelapparatet skal

utløse gode prosjekter som bidrar til omstilling og verdiskaping i næringslivet.

Mål 12 Ansvarlig forbruk og produksjon

Bærekraftsmål 12 er å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.

Målet innebærer at produsenter og forbrukere skal ta hensyn til eksterne kostnader, særlig kostnader for miljøet, ved produksjon og forbruk.

Delmål 12.2) Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser

Bioøkonomistrategien (2016) beskriver hvordan man kan legge til rette for økt verdiskaping og sysselsetting, og samtidig redusere klimagassutslipp og ta i bruk fornybare biologiske ressurser på en mer effektiv måte. Strategien peker på at kunnskap, teknologi og formålstjenlige reguleringer er en forutsetning for økt, bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom utnyttelse av fornybare biologiske ressurser. Forsterket innsats på disse områdene er forankret i *Nasjonal strategi for ein grøn sirkulær økonomi* (2021) og vil legge til rette for økt sirkularitet i bionæringene og økt utnyttelse av sidestrømmer og restråstoff fra de ulike verdikjedene. Innsatsen blir blant annet rettet inn mot en kunnskapsbasert utvikling av regelverk og standarder for økt utnyttelse av bioressurser som i dag blir definerte som avfall, utredning av et tverrsektorielt markedssystem for restråstoff og bioressurser, og økt produksjon av bærekraftig fôr til fisk og husdyr.

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslipp i matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å ta vare på naturmangfoldet, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningssikkerheten i Norge.

Gjennom å sikre at alt fôr kommer fra bærekraftige kilder innen 2034, vil man kunne redusere klimagassutslippene fra matsystemene våre. Dette vil være et viktig bidrag for å nå de ambisiøse klimamålene Norge har satt seg. Oppdraget legger også vekt på å bygge opp en sterk norsk fôringrediensindustri. Dette vil styrke den innenlandske verdiskapingen og øke selvforsyningsgraden for fôrressurser. Samtidig vil det være viktig å ta vare på naturmangfoldet og redusere presset på sårbare økosystemer.

Delmål 12.3) Innen 2030 halvere andelen matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, herunder svinn etter innhøsting

I 2017 signerte staten en bransjeavtale med aktørene i verdikjeden for mat, der målet er å halvere matsvinnet innen 2030. Matsvinnutvalget som ble nedsatt i 2023, har kartlagt barrierene som hindrer reduksjon i matsvinn og foreslått tiltak som kan styrke det allerede på gående arbeidet. Tiltakene omfatter hele verdikjeden for mat, inkludert husholdningene. Utvalget har også utarbeidet et forslag til matkastelovgivning, og foreslår flere regulatoriske grep som skal bidra til å redusere matsvinnet. Rapporten blir nå gjennomgått og vurdert av relevante departement, deriblant Nærings- og fiskeridepartementet.

Delmål 12.6 Stimulere selskaper, særlig store og flernasjonale selskaper, til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner

I Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* har regjeringen utviklet og forsterket statens forventninger til selskaper med statlig eierandel. Dette gjelder særlig områdene klima, natur, lederlønn og ansvarlig virksomhet. Regjeringen forventer at selskapene inkluderer arbeidet med bærekraftsmålene i sine strategier og arbeider aktivt med å følge dette opp i daglig drift.

Lov 18. juni 2021 nr. 99 om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) trådte i kraft 1. juli 2022. Loven gjelder virksomheter som omfattes av regnskapsloven § 1-5, eller som på balansedagen overskrider to av følgende tre vilkår: (i) salgssinntekt på 70 mill. kroner, (ii) balansesum på 35 mill. kroner, og (iii) gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret på 50 årsverk. Åpenhetsloven pålegger disse virksomhetene å gjennomføre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECD-retningslinjer for flernasjonale selskaper og utarbeide en årlig redegjørelse som skal være lett tilgjengelig på virksomhetens nettsider. Redegjørelsen kan inngå i samfunnsansvarsrapporten etter regnskapsloven § 3-3 c og må oppdateres innen 30. juni hvert år eller ved vesentlige endringer. Allmennheten har etter åpenhetsloven rett til å kreve informasjon om hvordan virksomhetene håndterer negative kon-

sekvenser for menneskerettigheter og arbeidsforhold i leverandørkjeden.

Den 24. mai 2024 ble Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2024/1760 av 13. juni 2024 om tilbørlig aktsomhet for bærekraft for foretak (aktsomhetsdirektivet) vedtatt i EU. Direktivet pålegger store selskaper å gjennomføre aktsomhetsvurderinger og iverksette tiltak for å ivareta menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø. Målet med aktsomhetsdirektivet er å fremme ansvarlighet og bærekraft i alle ledd av selskapes aktivitetsskjede («chain of activities»). Direktivet krever at store selskaper utarbeider aktsomhetsvurderinger og utvikler en klimaomstillingsplan. Det inneholder også administrative håndhevingsregler og åpner for at brudd på forpliktelsene kan føre til erstatningsansvar. I første omgang gjelder direktivet for selskaper med over 5 000 ansatte og en global nettoomsättning på mer enn 1 500 mill. euro. Rettsakten skal vurderes nærmere av en interdepartemental arbeidsgruppe ledet av Barne- og familiedepartementet og i Spesialutvalget for forbrukerspørsmål.

Dersom aktsomhetsdirektivet inntas i EØS-avtalen, må direktivets bestemmelser gjennomføres i norsk rett gjennom endringer av norsk regelverk. Aktsomhetsdirektivet berører hovedsakelig åpenhetsloven, og den pågående evalueringen av åpenhetsloven vil ses i sammenheng med direktivet.

Delmål 12.7) Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer

Det offentlige brukte 780 mrd. kroner på innkjøp i 2023 og står for en betydelig del av det norske klima- og miljøfotavtrykket. Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal innrette innkjøpspraksisen sin slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og til å fremme klimavennlige løsninger der dette er relevant.

Regjeringen vedtok i 2023 endringer i anskaffelsesregelverket med krav om 30 pst. vektning av klima- og miljø som hovedregel. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2024 og følger blant annet opp Hurdalsplattformen og Riksrevisjonens rapport som viste at offentlige oppdragsgivere ikke i tilstrekkelig grad bidrar til å fremme klima- og miljøhensyn i sine innkjøp. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring har lagt fram en veileder som gir føringer på hvordan de nye kravene skal anvendes i konkrete anskaffelser.

Regjeringen satte ned et lovutvalg som i 2023 og 2024 har kommet med forslag til endringer i regelverket for offentlige anskaffelser. Utvalget har foreslått endringer for å fremme grønn omstilling og grønne innovative løsninger. Forslagene fra utvalget følges opp av departementene i et videre lovarbeid.

Mål 14 Livet i havet

Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at den vil styrke bestands- og ressursforskningen i havet, langs kysten og i fjordene, styrke innsatsen mot fiskeri- og miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt og lede an i innsatsen for å stanse plastforurensning i havet. En forvaltning som sikrer bærekraftig uttak av levende marine ressurser må ses i sammenheng med bærekraftsmål 2, nok og trygg mat.

Skipsfart spiller en viktig rolle i den globale handel. Norge har arbeidet aktivt for å sikre innlemmelsen av FNs bærekraftsmål i Den internasjonale sjøfartsorganisasjonens (IMOs) strategiske plan og arbeidsprogrammene for relevante komiteer. Det overordnede målet om å bevare og bruke hav på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, er sentralt i IMOs arbeid. I tillegg er det mange aspekter ved IMOs arbeid som kan linkes til flere bærekraftsmål. Dette gjenspeiles i organisasjonens arbeidsplan og bistandsprogrammer.

Norge har siden 2018 vært hovedsponsor for FNs næringslivsplattform for hav, *UN Global Compact Ocean Stewardship Coalition*. Gjennom plattformen har havrelatert næringsliv utviklet et rammeverk for beste praksis for bærekraftig forretningsvirksomhet tilknyttet havet.

Hav er et av satsingsområdene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Kontinuerlig kunnskapsinnhenting, god forvaltning og overvåkingsprogrammer sørger for bærekraftig bruk av havets ressurser og bevaring av økosystemene.

Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS finansierer forskning som skal bidra til å utvikle ny kunnskap for norsk sjømatnæring som muliggjør verdiskaping, bærekraft og innovasjon. Kunnskapen skal bidra til å realisere FNs bærekraftsmål.

Delmål 14.1) Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forsøpling og utslipp av næringsalter

Som havnasjon har Norge tatt en lederrolle globalt og regionalt for å bekjempe marin forsøpling.

Hovedansvaret for dette ligger til Klima- og miljødepartementet, men fiskerimyndighetene gjør en særlig innsats for å redusere og forebygge forsøpling fra fiskeri og akvakultur. Havforskningsinstituttet registrerer forekomster av marint søppel, inkludert plast og mikroplast på sine forskningstokt i norske havområder. Fiskeridirektoratet har siden 2021 styrket arbeidet med å forebygge og redusere marin forsøpling fra de marine næringene og fritidsfiske i tråd med sin handlingsplan. Direktoratet har disse årene økt oppryddingsinnsatsen, og ryddet i 2023 over 1 300 garn, 229 teiner, 42 km fiskeline, 30 km tauverk og 8 km trålwire på sitt ordinære tokt. I tillegg ble det tatt opp 701 teiner, ruser og garn i lokale opprensingsaksjoner ved Horten-Moss og Kristiansand og omegn. Direktoratet jobber samtidig for å redusere framtidig forsøpling både i internasjonalt fora og i samarbeid med næringens organisasjoner, forskning og forvaltning. Viktige virkemidler er redskapsutvikling, nye krav til merking av redskaper og holdningsskapende arbeid.

Delmål 14.2) Innen 2020 forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger, blant annet ved å styrke økosystemenes motstandsevne og ved å iverksette tiltak for å gjenoppbygge dem, slik at havene kan bli sunne og produktive

Delmålet følges i Norge opp blant annet gjennom økosystembasert forvaltning, gjenoppbygging av tidligere overfiskede bestander, vern og beskyttelse gjennom effektive arealbaserte bevaringstiltak. Forvaltningen av havområdene baserer seg på kunnskap, overvåking og tilsyn og kontroll med at regelverk etterleves. Forvaltningsplanenes kunnskapssammenstilling bidrar til at havet styrkes som grunnlag for bærekraftig matproduksjon og næringsvirksomhet. En helhetlig havforvaltning bidrar til måloppnåelse under flere av delmålene. Konkurransen om bruken av kystsonen er økende i Norge.

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomster av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen, for eksempel slik det gjøres for kongekrabbe, slik at ikke viktige habitater ødelegges eller økosystemfunksjoner endres i for stor grad.

Klimaendringer, marin og landbasert forurensning, overfiske og ødeleggelse av viktige marine økosystemer er de største truslene mot verdens havområder. Situasjonen i norske hav-

områder er i hovedsak god, men vi har utfordringer i Nordsjøen og Skagerrak. Norge legger sterk vekt på internasjonalt samarbeid om havrelaterte saker i FNs generalforsamling, Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet og Interpol, i tillegg til de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene hvor Norge er medlem.

Norge har vært en pådriver for å få etablert det felles europeiske forskningssamarbeidet JPI Healthy and Productive Seas and Oceans. Målet med JPI Oceans er å bidra til et rent og rikt hav som forsyner framtidens generasjoner med mat og andre ressurser og tjenester, gjennom å utvikle langsiktige felles europeiske strategier for utvikling og forvaltning av havet.

Delmål 14.3) Begrense mest mulig og sørge for håndtering av konsekvensene av havforsuring, blant annet gjennom styrket vitenskapelig samarbeid på alle nivåer

Klima- og miljødepartementet har hovedansvaret for dette delmålet. Norske fagmiljøer arbeider med å øke kunnskapen om effekter av klimaendringer og havforsuring for grunnleggende økologiske forhold som primærproduksjon, fordeling av ulike arters og bestanders størrelse og utbredelse, samt framtidig fangstpotensial. Havforskningsinstituttet gjennomfører årlig innsamling av data for å vurdere konsekvensene av havforsuring på økosystemene og endringer i menneskelig påvirkning.

Det blir arbeidet videre med å redusere utslipp fra hav- og landbaserte forurensningskilder. Det er behov for å begrense tilførsel av næringssalt fra akvakultur, avrenning fra jordbruket og fra andre forurensningskilder.

Delmål 14.4) Innen 2020 innføre effektive tiltak for å regulere uttaket av fiskebestandene, få slutt på overfiske og ulovlig, urapportert og uregulert fiske og ødeleggende fiskemetoder, og iverksette vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for å gjenoppbygge fiskebestandene på kortest mulig tid, i det minste til de nivåene som kan gi høyest mulig bærekraftig avkastning ut fra bestandenes biologiske særtrekk

Målet, slik det opprinnelig ble formulert, har utløpt. Det er likevel allmenn aksept for at stater fortsetter å rapportere fram til utløpet av FNs bærekraftsmål i 2030. Målet er også reflektert i FAOs retningslinjer for bærekraftig fiske, og i juridisk forpliktende avtaler som FN-avtalen om fiske

på det åpne hav m.m. Norge regulerer de kommersielt viktige fiskebestandene gjennom vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for å sikre bærekraftige uttak. Mer enn 90 pst. av fisken vi fisker, kommer fra bestander vi deler med andre land. Norge inngår derfor en rekke bi- og multilaterale fiskeriavtaler årlig, i tillegg til at vi deltar i relevante regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Det er en utfordring at det ikke er blitt enighet mellom kyststatene om blant annet kvotefordeling for de pelagiske bestandene makrell, norsk vårgytende sild (nvg-sild) og kolmule, noe som har medført overfiske, fordi summen av nasjonalt fastsatte kvoter har vært høyere enn avtalt totalkvote.

Den langt største delen av vårt fiske foregår på bestander hvor det fastsettes årlige kvoter for uttaket, mens det brukes andre metoder for å følge utviklingen for bestander som ikke er kvoteregulert og heller ikke prioritert like høyt i forskningssammenheng. Sammen med kontrolltiltak og forskningsinnsats utgjør det et helhetlig forvaltningsregime som sikrer et kontrollert og forutsigbart uttak av fiskebestandene. Norge har implementert relevant internasjonalt regelverk som skal forhindre UUU-fiske. En rekke arealverktøy anvendes i fiskerireguleringene, for eksempel forbud mot å fiske med visse redskaper, tidsavgrenset fiske, åpning og lukking av fiskefelt og arealbaserte reguleringer som korallvern og forbud mot bunnfiske. Fiskeriforvaltningen har de siste tiårene innført en rekke arealbaserte tiltak for en miljømessig bærekraftig forvaltning, som bidrar til beskyttelse mot negativ påvirkning fra fiskeriaktivitet i over 40 pst. av norsk økonomisk sone. I 2023 har Havforskningsinstituttet kvalitetssikret hvilke arealer i norsk sone som er underlagt effektive fiskeritiltak, som kan være bidrag til å nå det nye globale målet om 30 pst. bevaring av kyst og havområder.

I 2019 lanserte Norge «Blue Justice-initiativet» som skal bistå med å implementere den internasjonale erklæringen mot organisert kriminalitet i den globale fiskeindustrien som Norge tok initiativ til i 2018, og som nå har støtte fra 60 land. Initiativet og erklæringen adresserer både bærekraftsmål 14 og 16 ved at det arbeides med å styrke institusjoner i utviklingsland og bekjempe korrupsjon og organisert kriminalitet i fiskerinæringen. I 2024 har initiativet blitt styrket ved at det er gitt tilgang til data for havovervåking fra norske statlige satellitter.

Regjeringen er i gang med å styrke fiskerikontrollen og følger blant annet opp NOU 2019: 21 om framtidens fiskerikontroll. Mangel på verifiserbar

dokumentasjon, svakheter i myndighetenes informasjonsforvaltning og organiseringen av kontrollarbeidet er eksempler på utfordringer som øker risikoen for manglende etterlevelse av regelverket. En bærekraftig fiskeriforvaltning forutsetter at både forvaltningen og kontrollstyremaktene har pålitelige data om det som blir høstet og omsatt. Krav til sporing og rapportering også for mindre fartøy, blir nå faset inn. Fra 1. januar 2024 ble det innført nye krav til prøvetaking fra industrifangster, som vil gi mer presis rapportering på sammensetning av arter i dette fiskeriet. Det blir arbeidet med nye krav til automatiske vekter og veiesystem for fiskemottak. Samtidig styrker politiet sin innsats mot fiskerikriminalitet i tråd med egne trusselvurderinger.

14.5) Innen 2020 bevare minst 10 pst. av kyst- og havområdene, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten og på grunnlag av den beste vitenskapelige kunnskapen som er tilgjengelig

I Norge er det per nå etablert 17 marine verneområder og fire nasjonalparker med store deler av arealet i sjø i tillegg til andre arealbaserte bevaringstiltak i havområdene.

Målet har utløpt, men er i praksis erstattet av nytt mål om vern og bevaring av 30 pst. av havområdene. Målet omfatter flere aspekter som ikke er rapportert tidligere, blant annet «andre effektive arealtiltak» dvs. sektortiltak. Slike globale mål adopteres inn i andre globale avtaler (blant annet FNs nye havavtale om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i marine områder utenfor nasjonal jurisdiksjon – kalt BBNJ) og prosesser, slik som Havpanelet, under ledelse av Norges statsminister. Marine verneområder og andre arealbaserte bevaringstiltak er viktige verktøy for å ta vare på økosystemer og naturverdier, samtidig som det er mulig å drive bærekraftig næringsaktivitet. I 2023 har Havforskningsinstituttet kvalitetssikret hvilke arealer i norsk sone som er underlagt effektive fiskeritiltak, som kan være bidrag til å nå det nye globale målet om 30 pst. bevaring av kyst og havområder.

14.6) Innen 2020 forby visse former for fiskerisubsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske, avskaffe subsidier som bidrar til ulovlig, urapportert og uregulert fiske, og dessuten unngå å innføre nye tilsvarende subsidier, samtidig som man erkjenner at en hensiktsmessig og effektiv særskilt og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede landene bør være en integrert del av Verdens handelsorganisasjons forhandlinger om fiskerisubsidier

Norge har bygd ned fiskerisubsidiene og står kun igjen med noen få ordninger. WTOs ministerkonferanse vedtok 17. juni 2022 en avtale om fiskerisubsidier. Avtalen regulerer deler av bærekraftsmål 14.6, og forhandlingene fortsetter for å bli enige om en avtale som også omfatter de gjenværende elementene (overkapasitet og overfiske). Norge har og deltar fortsatt aktivt i forhandlingene.

Delmål 14.a) Styrke vitenskapelig kunnskap, bygge opp forskningskapasitet og overføre marin teknologi – og samtidig ta hensyn til kriterier og retningslinjer fra Den mellomstatlige oseanografiske kommisjon for overføring av marin teknologi – med sikte på å bedre tilstanden i havet og øke det marine artsmangfoldets bidrag til utviklingen i utviklingslandene, særlig i små utviklingsøystater og de minst utviklede landene

Norge investerer mye i forskning, kartlegging og overvåking og er et av de landene som bruker størst andel av forskningsressursene til havrelaterte problemstillinger. Prioriteringene gjenspeiles i de årlige tildelings- og tilskuddsbrevene til Havforskningsinstituttet, Norges forskningsråd, Nofima, Veterinærinstituttet m.fl. og blir omtalt i langtidsplanen til regjeringen for forskning og høyere utdanning (2023–2032).

FNs havforskningstiår for bærekraftig utvikling fra 2021–2030 skal bli et globalt løft for å heve kunnskapen om havene. Tiåret skal stimulere og koordinere forskningsinnsatsen nasjonalt og globalt, slik at bærekraftsmålene nås. Norge er nå en av de største bidragsyterne til havforskningstiåret gjennom støtte til FNs havforskningskommisjon (IOC) og deltar i havforskningstiårsalliansen (Ocean Decade Alliance). Det tverrdepartementale norske havbunnskartleggingsprogrammet Mareano og de årlige havforskningstoktene fra Havforskningsinstituttets side er eksempler på nasjonal innsats for både kompetanseheving og oppdateringer som grunnlag for forvaltningstiltak. Ved utgangen av 2023 var det dybdemålt ca.

300 000 km² i norsk økonomisk sone, og av dette er 278 000 km² kartlagt med hensyn til geologi, biologi og kjemi.

14.b) Gi fiskere som driver småskala fiske, tilgang til marine ressurser og markeder

Det er etablert rekrutteringsordninger for å sikre at yngre fiskere velger fiske som yrke.

14.c) Styrke bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene ved å implementere folkeretten slik den er reflektert i FNs havrettskonvensjon, som utgjør rettsgrunnlaget for bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene, slik det framgår av punkt 158 i FN-rapporten «The Future We Want»

Norsk forvaltning etterlever alle relevante deler av FNs havrettskonvensjon og underliggende

avtaler og vedtak, som FN-avtalen om fiske på det åpne hav, FNs årlige fiskeriresolusjoner, retningslinjer, vedtak under FAO og FNs sluttdokument «The Future We Want» fra 2012. I praksis omfatter dette blant annet utøvelsen av fiske både i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, dvs. i de regionale fiskeriorganisasjonene som Norge er medlem av, og i Norges økonomiske sone. Norge rapporterte om norsk status og deltok i Reviewkonferansen for FN-avtalen om fiske på det åpne hav i mai 2023, et møte som ble preget av den geopolitiske situasjonen. En ny FN-avtale om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i marine områder utenfor nasjonal jurisdiksjon ble vedtatt i juni 2023, og det arbeides med norsk ratifisering under ledelse av Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

9 Likestilling, inkludering og mangfold

Tilstanden for kjønnslikestilling i departementet

Nedenfor følger en oversikt over tilstand og status for arbeidet med likestilling, inkludering og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet, jf. likestil-

lings- og diskrimineringsloven § 26. For rapportering for departementets underliggende virksomheter, vises det til årsrapportene til de ulike virksomhetene.

Tabell 9.1 Kjønnsbalanse

	Kjønnsbalanse i antall og pst.			Kvinner Antall totalt	Kvinner lønn i pst. av menns per 31.12.2023
	År	Menn (pst.)	Kvinner (pst.)		
Totalt i Nærings- og fiskeri- departementet ¹	2023	46	54	363	99,6
	2022	45	55	348	95,9
Departementsråd/ assisterende departementsråd	2023	50	50	2	-
	2022	50	50	2	-
Ekspedisjonssjef	2023	33	66	9	95,2
	2022	33	66	9	93,5
Kommunikasjonssjef	2023	0	100	2	-
	2022	50	50	2	-
Avdelingsdirektør ²	2023	42	58	41	98,8
	2022	38	62	39	96,2
Spesialrådgiver	2023	100	0	5	-
	2022	100	0	5	-
Underdirektør	2023	94	6	18	89
	2022	71	29	17	95,5
Fagdirektør	2023	48	52	52	103,4
	2022	46	54	48	100
Prosjektleder	2023	50	50	2	-
	2022	40	60	5	-
Utredningsleder ³	2023	38	62	13	95,7
	2022	-	-	-	-
Seniorrådgiver	2023	44	56	121	101,4
	2022	43	57	122	98,7
Rådgiver	2023	31	67	51	103,3
	2022	59	41	51	102,1
Seniorkonsulent	2023	0	100	3	-
	2022	0	100	6	-
Førstekonsulent	2023	44	56	32	100,5
	2022	36	64	28	102,6

¹ Inkluderer faste ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midlertidige vilkår. Inkluderer ikke ansatte som er i permisjon, uførepensjon eller eksternt hospitering. Tall fra departementets personalsystem per 31. desember 2023.

² Avdelingsdirektører med personalansvar.

³ Denne stillingstittelen ble tatt i bruk i departementet i 2023.

Kvinneandelen i departementet utgjorde 54 pst. i 2023, mot 55 pst. i 2022. I stillingskategorien underdirektør og spesialrådgiver er kvinner underrepresentert. Dette skyldes blant annet at flere kvinnelige underdirektører har ulønnet permisjon for å jobbe i andre statlige stillinger. For stillingskategoriene ekspedisjonssjef, utredningsleder, rådgiver og seniorkonsulent, er menn underrepresentert.

I 2023 utgjorde kvinnelige ansattes lønn i gjennomsnitt 99,6 pst. av mennenes lønn i 2023, mot

95,9 pst. i 2022. Menn og kvinner har tilnærmet lik lønn i de fleste stillingskategoriene, men noen kategorier skiller seg ut. For stillingskategorien underdirektør har forskjellen mellom kvinners og menns gjennomsnittlige lønn økt med 6,5 pst. fra 2022 til 2023, noe som kan forklares med reduksjon i antall kvinner i stillingskategorien. For stillingskategoriene fagdirektør, seniorrådgiver, rådgiver og førstekonsulent har kvinner høyere gjennomsnittlig lønn enn menn.

Tabell 9.2 Andel ansatte i deltidsstilling, med midlertidig ansettelse, uttak av foreldrepermisjon og sykefravær

	Deltid (pst.)		Midlertidig ansettelse (antall)		Foreldrepermisjon ¹ (gjennomsnittlig antall uker)		Sykefravær ² (pst.)	
	M	K	M	K	M	K	M	K
2023	0,8	0,6	5	1	19	31	3,2	5,2
2022	0,3	0,5	9	8	13	24	1,6	5,5

¹ For 2023 rapporterer departementet på kvinner og menns uttak av foreldrepermisjon (gjennomsnittlig antall uker). Til og med 2022 rapporterte departementet hvor mange prosent av mannlige og kvinnelige ansatte som var i foreldrepermisjon. I tabellen er det rapportert på uttak av lønnet foreldrepermisjon iht. arbeidsmiljøloven § 12-5.

² Omfatter både egenmeldt sykefravær og sykemeldinger.

Nærings- og fiskeridepartementet har en relativt lav andel ansatte i midlertidige stillinger. Bruken av midlertidige ansatte begrenses til behov for vikarer eller ved arbeid av midlertidig karakter.

Departementet har ikke identifisert ansatte som ufrivillig jobber deltid. Anvendelse av deltidsstillinger (reduerte stillinger) følger i all hovedsak av ansattes ønske om tilrettelegging ut fra livssituasjonen.

Når det kommer til sykefravær, har kvinnelige ansatte høyere sykefravær enn mannlige ansatte. Fra 2022 til 2023 har mannlige ansattes sykefravær økt, og følgelig har forskjellen mellom menn og kvinner blitt redusert.

Kvinnelige ansatte tar ut flere uker lønnet foreldrepermisjon sammenlignet med mannlige ansatte. I tillegg har fem ansatte, hvorav én mann og fire kvinner, gjennomsnittlig tatt ut ca. 5,5 måneder ulønnet foreldre- eller omsorgspermisjon.

Departementets arbeid for likestilling og mot diskriminering som arbeidsgiver

Likestillingsperspektivet er forankret i departementets tilpasningsavtale og lokale lønnspolitikk.

I slutten av 2022 ble det gjennomført en medarbeiderundersøkelse i departementet hvor flere ansatte oppga opplevd stor arbeidsmengde, høyt tidspress og at jobben kunne oppleves som forstyrrende for privatlivet. Undersøkelsen indikerte også et godt opplevd sosialt arbeidsmiljøklima med høy grad av psykologisk trygghet. I 2023 ble undersøkelsen fulgt opp med utarbeidelse av en mål- og tiltaksplan for departementet, der flere av målene har berøringsflate opp mot arbeidet med likestilling, inkludering og mangfold.

I 2023 hadde departementet som målsetting i større grad å systematisere arbeidet med likestilling. Det ble opprettet en arbeidsgruppe for likestilling, inkludering og mangfold bestående av representanter fra arbeidsgiversiden og de tillitsvalgte. Arbeidsgruppen har blant annet gjennomført en overordnet vurdering av risiko knyttet til likestilling, inkludering og mangfold. Det ble spesielt fokusert på mangfoldsrekruttering, livsfasepolitikk, arbeidsbelastning og mulighet for fysiske tilretteleggingstiltak i kontorlokalene. Den partsammensatte gruppen utarbeidet et forslag til handlingsplan som ble forankret med departementsledelsen, behandlet i arbeidsmiljøutvalget og drøftet med de tillitsvalgte. Handlingsplanen

for likestilling, inkludering og mangfold for perioden 2024–2027 har fire fokusområder:

- aktivt, målrettet og planmessig arbeid med likestilling, inkludering og mangfold
- øke kompetansen om mangfold og mangfoldsledelse
- mangfoldsrekruttering
- god åpenhetskultur

Rekruttering

I samtlige stillingsutlysninger er det inntatt en mangfoldserklæring, der søkere med minoritetsbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i CVen blir oppfordret til å krysse av for dette i jobbportalen (søknaden) som sikrer mulighet til positiv særbehandling. Departementet erfarer så langt at det er svært få søkere som oppgir at de har funksjonsnedsettelse eller innvandrerbakgrunn når de søker på stillinger.

Det er en overvekt av kvinner som søker på ledige stillinger i departementet. Av de som ble ansatt i 2023, var 34,5 pst. menn og 65,5 pst. kvinner. Departementet har per nå ikke praksis for positiv særbehandling på bakgrunn av kjønn i rekrutteringsprosesser, og hvem som ansettes er basert på en helhetsvurdering av hvilken søker som er best kvalifisert.

I departementets handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold for 2024–2027 skal kunnskap om mangfoldsrekruttering økes i departementet.

Lønns- og arbeidsvilkår

Det følger av departementets lokale lønnspolitikk at kjønnsbetingede og andre utilsiktede lønnsforskjeller skal unngås. Det stilles objektive kriterier som skal vektlegges ved lønns- og stillingsvurdering for å redusere diskrimineringsrisiko og bidra til lik lønn for likt arbeid. Et av kriteriene som skal vektlegges i personvurderingen av ledere, er å opparbeide mangfoldskompetanse og utøve mangfoldsledelse.

Forfremmelse og utviklingsmuligheter

Den enkelte ansattes utviklingsmål er et tema på årlige medarbeidersamtaler mellom leder og ansatt. De ansatte får informasjon om ulike interne og eksterne kurs innenfor departementets ansvarsområder. Hvert år avholdes to interne fellesarrangementer i departementet med variert faglig innhold. Det blir også annonsert informasjon om hospiteringsmuligheter (internt i departementet og i internasjonale organer) og ledige stillinger i departementet slik at utviklingsmuligheter er kjent for alle ansatte. Departementet har også en ordning for å søke om utdanningsstipend for ansatte som ønsker å ta etter- eller videreutdanning.

Tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv

Departementet har fleksible arbeidstidsordninger og tilbyr hjemmekontorløsning og er i tillegg en IA-bedrift. For ansatte med tilretteleggingsbehov bidrar departementet, eventuelt i samråd med bedriftshelsetjenesten, med å tilpasse arbeidsplass og arbeidsoppgaver til den enkelte ansattes individuelle behov. I 2023 har departementet fått innvilget midlertidig lønnstilskudd fra NAV for at enkelte ansatte skal kunne stå i sin faste jobb.

Som følge av en IKT-hendelse i august 2023 mistet ansatte tilgang til blant annet e-post og kalender via tjenestetelefon. I forbindelse med arbeid med en ny løsning for tilgang til jobbsystemer på tjenestetelefon vil departementets retningslinjer for skillet mellom arbeidstid og fritid bli diskutert og vurdert. Etter gjeldende retningslinjer er det ikke forventet at e-post leses eller besvares utenfor arbeidstid.

Andre relevante områder

Som følge av endringer i Hovedavtalen i staten fra 1. januar 2023 har det blitt inngått ny tilpasningsavtale i departementet som blant annet beskriver hvordan departementet skal arbeide med aktivitetsplikten i samarbeid med arbeidsmiljøutvalget. Aktivitets- og redegjørelsesplikten skal videre drøftes med de tillitsvalgte minst én gang årlig, og utkast til likestillingsredegjørelsen skal legges fram for både arbeidsmiljøutvalget og de tillitsvalgte.

I 2023 har varslingsrutinene blitt revidert og retningslinjer for konflikthåndtering blitt utarbeidet. De nye varslingsrutinene skal synliggjøre hvordan ansatte kan gå fram for å varsle og hvordan de kan forvente at varselet skal bli håndtert. Formålet med revideringen er å senke terskelen for å varsle om kritikkverdige forhold.

I juni 2023 ble en nyhetssak om Pride publisert på departementets intranett. For øvrig har vernetjenesten i departementet blitt styrket, fra ett til fire verneombud. I gjennomførte vernerunder for 2023 ble det ikke meldt inn forhold knyttet til det psykososiale arbeidsmiljøet, men det ble meldt inn fysiske forhold som lys, ventilasjonsan-

legg og støy i felles kontorlandskap. Disse blir fulgt opp i 2024 eller vil bli spilt inn i forbindelse med nye kontorlokaler i nytt regjeringskvartal.

Departementets arbeid for likestilling, inkludering og mangfold som offentlig myndighet

Næringspolitikken

Det er regjeringens vurdering at likestilling og mangfold i næringslivet på lang sikt vil skape mer innovasjon, bedre arbeidsmiljø, bedre beslutninger og øke verdiskapingen.

Regjeringen fremmet 20. juni 2023 Prop. 131 LS (2022–2023) *Endringer i foretakslovgivningen mv. (kjønnssammensetning i styret) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av direktiv (EU) 2022/2381 i EØS-avtalen*. Forslaget skal bidra til at næringslivet tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet. I proposisjonen foreslås det å stille krav til kjønnsammensetningen i styret i visse foretak, hovedsakelig avgrenset til foretak av en viss størrelse. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet, og for regjeringen er det viktig å utnytte kvinners kompetanse. Av andelen styrerepresentanter i aksjeselskaper er 20 pst. kvinner og 80 pst. menn. For daglig ledere i aksjeselskaper er andelen 17,3 pst. kvinner og 82,7 pst. menn. «CORE Topplederbarometer 2022» fra Institutt for samfunnsforskning viser kjønnslikestillingstall om selskapsledelsen i de 200 største bedriftene i norsk næringsliv. Tallene viser kjønnsfordeling i toppledergruppene, styrene, blant styrelederne og de administrerende direktørene. Barometeret viser at 15,5 pst. av topplederne, 13 pst. av styrelederne og 32 pst. av styremedlemmene er kvinner.

Årsaken til skjevheten er sannsynligvis sammensatt. Det det er trolig behov for tiltak innenfor en rekke områder dersom man skal nå målet om en vesentlig bedring av kjønnsrepresentasjon i ledelsen av norske selskaper innen rimelig tid. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med tiltak fra det offentlige. Både næringslivet selv og arbeidslivets parter må bidra i arbeidet på sine områder.

Handel- og eksportnæringene

Departementet jobber for at forpliktelser om inkluderende økonomisk utvikling og like muligheter for alle skal tas inn i Norges frihandelsavtaler. Dette gjøres blant annet gjennom en egen bestemmelse om temaet i våre nyere avtaler, slik som i frihandelsavtalen mellom EØS/EFTA-landene og Storbritannia.

Innovasjon, forskning og entreprenørskap

I 2023 utarbeidet Statistisk sentralbyrå, på oppdrag fra Innovasjon Norge og Siva, en oversikt over kjønnsrepresentasjon i norske aksjeselskaper generelt, og i foretak som har fått støtte fra virkemiddelapparatet spesielt. Oversikten viser utviklingen fra 2017 til 2021. Det framgår at kvinneandelen i styrene og i ledelsen har økt i perioden, både for foretak generelt og for de som har mottatt støtte. Fra og med 2023 estimerer Innovasjon Norge selv kjønnsfordelingen for daglig leder i bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge, basert på daglig leders navn. For tildelinger gitt i 2023 anslår Innovasjon Norge at 20 pst. av mottakerne hadde kvinnelig leder. Kvinneandelen varierer mellom ulike fylker, fra 15 pst. i Viken til 27 pst. i Nordland.

Innovasjon Norge rapporterer også om andelen tilsagn til kvinnerettede prosjekter i sin årsrapport. Et prosjekt anses som kvinnerettet om det oppfyller minst ett av fire kriterier, herunder om kvinner er med på å starte eller er eiere i virksomhet eller eiendom hvor prosjektet gjennomføres, om prosjektet er spesielt rettet mot å øke kompetansen til kvinner ansatt i foretaket, om kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene eller ledelsen i en bedrift, om kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styringsgruppen ved flerbedrifts-, nettverks- og klyngeprosjekter eller om prosjektet bidrar til å øke antall kvinnelige eiere, styremedlemmer eller ledere. Av Innovasjon Norges samlede tilsagn (i kroner) gikk 27 pst. til kvinnerettede prosjekter i 2023, mot 21 pst. i 2022. Når det gjelder tilsagn finansiert gjennom midler fra Nærings- og fiskeridepartementet, var andelen 23 pst. i 2023, mot 16 pst. i 2022. Andelen kvinnerettede prosjekter i studententreprenørskapsordningen var på 39 pst. Innovasjon Norge har i løpet av året jobbet med å løfte fram gode kvinnelige rollemodeller blant annet gjennom alle arrangementer selskapet har ansvar for, og gjennom mobilisering av kvinnelig gründere innenfor dyp-teknologi som kandidater til EUs Women TechEU¹.

BALANSE+ er Forskningsrådets målrettede satsing på kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i norsk forskning. Arbeidet med kjønnsbalanse står sentralt. Satsingen er spesielt rettet mot fagområdene med store utfordringer, inkludert

¹ Women TechEU er et 2-årig EU-finansiert program som støtter kvinner som leder oppstartsselskaper innen dyp-teknologier i Europa. Gjennom EU-programmet kan bedriften få et tilskudd på inntil 75 000 euro, samt tilbud om mentor-tjenester og øvrige kompetanse- og nettverkstjenester.

den skjeve kjønnsbalansen i forskningen i næringslivet. I 2023 ble det lyst ut midler gjennom BALANSE+ til prosjekter som skal utvikle innovative tiltak rettet mot kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i akademia. Forskningsrådet mottok totalt 33 søknader, hvorav 20 søknader har fått innvilget totalt 28,8 mill. kroner.

Europakommisjonen innførte i 2022 krav om handlingsplaner for likestilling for å kunne få midler fra Horisont Europa. Forskningsrådet innførte i 2022 samme krav for forskningsorganisasjoner og offentlige virksomheter.

Innenfor budsjettformålet BIA (brukerstyrt innovasjonsarena), der hovedvirkemidlet er IPN (Innovasjonsprosjekter i næringslivet), rapporterer Forskningsrådet om 24 pst. prosjekter med kvinnelig prosjektleder i 2023 (sammenlignet med 25 pst. i 2022). Søknader med kvinnelig prosjektleder prioriteres dersom kvaliteten er god.

Siva er medeier i 71 innovasjonsselskaper. Gjennom dette eierskapet bidrar Siva til at selskapene har fokus på likestilling. Blant innovasjonsselskapene i porteføljen var andelen kvinner med stilling som daglig leder 42 pst. ved utgangen av 2023, mot 47 pst. ved utgangen av 2022. Andelen kvinnelige styreledere var 19 pst., mens andelen kvinnelige styremedlemmer var 42 pst. Siva rapporterer også på andelen bedrifter med kvinnelig ledelse² i deres programvirksomhet. Blant bedriftene i Sivas inkubasjonsprogram i 2023 har 31,5 pst. kvinnelig ledelse, mot 28,5 i 2022. Blant bedriftene i næringshageprogrammet var andelen 35,2 pst. i 2023, mot 36,5 pst. i 2022.

Maritim næring

Det er generelt lav kvinneandel i maritim næring og i maritime utdanninger, og at kvinner gjennomsnittlig tjener mindre enn menn. I 2021 var kvinneandelen i maritim næring 21 pst. Innen segmentet «sjøfart og transport» var kvinneandelen 11 pst. blant ansatte om bord på skip og 33 pst. blant ansatte i rederienes landorganisasjoner.

Regjeringen la i 2023 fram en likestillingsstrategi for maritim næring. Strategien har fire innsatsområder: rekruttering og rollemodeller, et arbeidsmiljø for alle, et arbeidsliv fritt for trakassering og en tilpasset arbeidsplass. Regjeringen følger opp tiltakene i strategien. har også tatt initiativ til en samarbeidserklæring med maritim næring for å jobbe for økt likestilling og mangfold i nærin-

gen, og dokumentere utvikling over tid i sektoren på likestillingsområdet.

Statlig eierskap

Hvordan hensynet til likestilling og ikke-diskriminering følges opp av staten som eier i statens direkte eierskap i selskaper, følger av eierskapspolitikken i Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* (eierskapsmeldingen).

Hensynet til likestilling er i eierpolitikken integrert både ved styrevalg og ved oppfølging av selskapene. Relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold. Med utgangspunkt i kompetansebehovene vil departementet bidra til at det enkelte styret har relevant mangfold. Meningsmangfold gir ulike perspektiver og legger til rette for åpne og godt belyste diskusjoner, som igjen kan gi bedre beslutninger. Foruten kjønn, kan mangfold i perspektiver oppnås gjennom ulik arbeidserfaring, utdanning, alder, geografisk tilhørighet og kulturell bakgrunn. Arbeidet med mangfold i styrevalg er operasjonalisert blant annet gjennom en etablert praksis. I tråd med en definert kompetansebeskrivelse ber departementet eksterne rådgivere som departementet har rammeavtale med for identifisering av styrekandidater, om å identifisere både menn og kvinner, fra alle deler av landet, yngre kandidater, samt å søke særskilt etter kandidater med flerkulturell bakgrunn. Kvinneandelen blant styreledere i selskapene det rapporteres på i Statens eierrapport, var på 36 pst. ved utgangen av 2023 (42 pst. i 2022). Når det gjelder kvinner blant eiervalgte styremedlemmer, var gjennomsnittlig kvinneandel på 46 pst. ved utgangen av 2023 (47 pst. i 2022).

Det følger av eierskapsmeldingen at det forventes at selskaper med statlig eierandel har tydelige mål og tiltak for å fremme og utløse verdien av økt mangfold, likestilling og inkludering i alle deler av organisasjonen og arbeider planmessig med utvikling og rekruttering av medarbeidere i tråd med selskapets mål og strategier. Departementet følger opp statens forventninger til mangfold, likestilling og inkludering som del av eierdialogen med selskapene. I Statens eierrapport framgår det at for selskaper med statlig eierandel var gjennomsnittlig kvinneandel ved utgangen av 2023 henholdsvis 43 pst. i konsernledelsen (42 pst. i 2022) og 37 pst. på nivået under konsernledelsen (det samme som i 2022). Kvinneandelen

² Siva legger til grunn at en bedrift har kvinnelig ledelse dersom bedriften har kvinnelig daglig leder og/eller styreleder og/eller gründer.

blant administrerende direktører var ved utgangen av 2023 på 42 pst. (33 pst. i 2022).

Fiskeri

Antall kvinnelige fiskere er fortsatt lavt, men sterkt økende. Ved utgangen av 2023 var det registrert 485 kvinner med fiske som hovedyrke mot 392 i 2021. Det utgjør en økning på 24 pst. på to år. Det er blant de yngste kvinnene at økningen er størst. Likevel utgjør kvinnene fortsatt kun 5 pst. av personer registrert med fiske som hovedyrke i fiskermanntallet.

Det skal være trygt og godt å jobbe om bord på alle fiskefartøy. Nærings- og fiskeridepartementet tar regelmessig opp utfordringer knyttet til likestilling i fiskeriene med næringen. Mange fiskeriorganisasjoner arbeider målrettet for å bedre situasjonen. Det er blant annet inngått en samarbeidsavtale mellom Likestillings- og diskrimineringsombudet, Sjøfartsdirektoratet og flere fiskeriorganisasjoner (Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Norsk sjømannsforbund, Pelagisk forening og Hun Fisker). Samarbeidsavtalen innebærer at partene forplikter seg til å arbeide systematisk med å forebygge trakassering.

I 2021 og 2023 ble det utlyst midler for å støtte opp under tiltak som kunne bidra til bedre likestilling og det er gitt tilsagn om støtte til tiltak innenfor en ramme på rundt 2 mill. kroner. Midlene

gikk blant annet til aktører som skal drive med nettverksbygging for kvinnelige fiskere, til lederopplæring for kvinner, informasjonsarbeid for unge og til å arrangere en fiskerikonferanse for og med kvinner i fiskerinæringen

Det har vært påpekt at kvinnelige fiskere sjelden deltar i forum der viktige rammevilkår for næringen diskuteres. «Hun Fisker», som er en organisasjon i etableringsfasen og som skal ivareta kvinnelige fiskeres syn, var derfor invitert til å delta i en referansegruppe i forbindelse med ny kvotemelding – og deltok på alle møtene.

Etter oppfordring fra fiskeri- og havministeren om å rekruttere flere kvinner inn i styrer, råd m.m. har nå både fiskarlag og fiskesalgslagene valgt kvinner inn i sine styrer. Råfisklaget og Silde-salgslaget omfattes også av endringene som er gjort i samvirkelova med hensyn til kjønns-sammensetning i styrende organer. Silde-lagets styre-sammensetning må være i samsvar med gjel-dende regler innen 30. juni 2025, mens Råfisklaget allerede er omfattet av regelendringen og gjen-nomførte valg av styremedlemmer i samsvar med loven på det ordinære årsmøtet i 2024.

Gjennom det globale handlingsnettverket for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for mat-sikkerhet og ernæring under FNs ernæringstiår har Norge bidratt til å sette likestilling på dags-orden i flere internasjonale arrangementer.

10 Tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd

Tilskuddsmidler skal normalt lyses ut og fordeles på grunnlag av åpne søknadsprosesser og kjente tildelingskriterier, slik at flere får mulighet til å søke tilskudd og alternative tilnærminger for oppnåelse av mål og samfunnseffekter kan vurderes opp mot hverandre. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) gjennomførte i 2022 en områdegjennomgang av praksis for navngiving av tilskuddsmottakere i statsbudsjettet. Tilskudd der mottakeren er navngitt i budsjettproposisjonen, utgjør unntak fra bestemmelsene i økonomiregelverket. Slike unntak kan være hensiktsmessige i enkelte tilfeller, for eksempel dersom det gjelder viktige formål uten alternative tilbydere, men navngitte mottakere kan også medføre mindre effektiv måloppnåelse fordi mottakeren unntas fra konkurranse og prioritering. Regjeringen startet

derfor et arbeid med å redusere antall navngitte tilskuddsmottakere i statsbudsjettet for 2023, jf. omtale i Prop. 1 S (2022–2023) *For budsjettåret 2023 – Statsbudsjettet* (Gul bok).

Flere ordninger ble gjort om i budsjettet for 2023, og gjennom den ordinære budsjettbehandlingen for 2024 ble tilskuddsordningen under kap. 900, post 73, som tidligere ble gitt til Ungt Entreprenørskap Norge, lagt om til en søknadsbasert ordning. De øvrige enkeltstående tilskuddsordningene, til navngitte mottakere utenom statlige virksomheter, selskaper eid av departementet eller internasjonale organisasjoner, foreslås videreført egne bevilgninger eller øremerket beløp av en større bevilgning. Dette omfatter følgende mottakere:

Tabell 10.1 Oversikt over enkeltstående tilskudd foreslått for 2025

			(i mill. kr)
Kap.	Post	Betegnelse/mottaker	Forslag 2025
900	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3,6
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til husleie til Akvariet i Bergen	5,5
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid	1,0
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Arctic Safety Center ved Universitetet på Svalbard	1,0
900	76	Tilskudd til Standard Norge	48,8
900	81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling	10,3
919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner, til Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon	2,75
919	75	Tilskudd til nærings tiltak i fiskeriene, øremerket tilskudd til Catch Certificate SA	5,0
928	72	Tilskudd til Nofima AS	104,3
930	70	Tilskudd til Design og arkitektur Norge	28,5
940	70	Tilskudd til eksportfremmetiltak, øremerket tilskudd til Norwegian Energy Partners (Norwep)	10,0

Normalt er årsaken til at det foreslås tilskudd til navngitte mottakere at det ikke er andre kandidater til å utføre oppgaven, eller at mottakeren er opprettet spesielt for å ivareta oppgaven. Eventu-

ell nærmere forklaring på hvorfor det er foreslått tilskudd til disse tilskuddsmottakerne i 2025, er gitt under berørt postomtale.

11 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten selskapene inntatt i

tabellen under. Det gjøres oppmerksom på at godtgjørelsen til administrerende direktører for 2023 i disse selskapene også framgår av Statens eierrapport for 2023.

Tabell 11.1 Oversikt over godtgjørelse (utbetalt/opptjent) i 2023 til administrerende direktør i selskaper heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

(beløp i 1 000 kr)						
Selskap	Fastlønn	Bonus	Pensjons- kostnad	Annen godtgjørelse	Oppsigelsestid ¹	Etterlønn ¹
Argentum Fonds- investeringer AS	4 850 000	1 238 000	201 000 ²	12 000	6 mnd.	6 mnd. ³
Baneservice AS	2 893 000	710 000	161 000 ²	114 000	6 mnd.	-
Fiskeri- og havbruks- næringens forsknings- finansiering AS	1 728 000	-	201 000	233 000	6 mnd.	6 mnd. ³
Investinor AS ⁴	2 995 000	115 000	146 000 ²	82 000	6 mnd.	6 mnd. ³
Innovasjon Norge AS	2 527 000	-	311 000 ²	12 000	Som for øvrige ansatte	6 mnd. ³
Mantena AS	3 034 000	-	199 000 ²	13 000	6 mnd.	6 mnd. ³
Mesta AS	4 058 000	145 000	160 000 ²	11 000	6 mnd.	12 mnd. ³
Norges sjømatråd AS	2 400 000	-	122 000 ²	31 000	-	6 mnd. ³
Nysnø Klimainvesteringer AS	2 764 000	246 000	133 000 ²	13 000	Som for øvrige ansatte	6 mnd. ³
Petoro AS	4 988 000	379 000	221 000 ²	173 000	6 mnd.	6 mnd. ³
Posten Bring AS	6 223 000	-	143 000 ²	362 000	6 mnd.	6 mnd. ³
Siva – Selskapet for Industrivekst SF	1 667 000	-	122 000 ²	17 000	6 mnd.	6 mnd.
Space Norway AS ⁶	1 633 000	-	146 733	60 000	3 mnd.	³
Statkraft SF	6 152 000	1 185 000	3 344 000	240 000	6 mnd.	12 mnd. ^{3,5}
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 202	-	247 000 ²	100 000	3–6 mnd.	6 mnd. ³

¹ Staten forventer at det ikke gis sluttvederlag dersom den ansatte selv tar initiativ til å avslutte arbeidsforholdet, og at avtalt sluttvederlag og lønn i oppsigelsestiden ikke overstiger 12 månedslønner i sum.

² Innskuddsbasert pensjonsordning.

³ Avkorting ved annen inntekt.

⁴ Oppgitt beløp for fungerende konstituert direktør i regnskapsåret 2023. Det er i 2023 også utbetalt en samlet godtgjørelse på 2 822 000 til administrerende direktør med langvarig sykefravær.

⁵ Administrerende direktør har hatt særskilt stillingsendringsavtale. Denne ble avsluttet i august 2024.

⁶ Aggregerte tall for ny og tidligere administrerende direktør.

12 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2025 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2021–2023 og 2024 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2021–2023 og 2024 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember: Med spesifisering av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til. Formålet med tabellen er å vise totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

	(i 1 000 kr)			
Utgiftsart	2021	2022	2023	Budsjett 2024
<i>Driftsutgifter:</i>				
Lønnsutgifter	50 415	61 445	65 084	70 158
Varer og tjenester	121 847	180 428	192 250	245 080
Sum driftsutgifter	172 262	241 873	257 334	315 238
<i>Investeringsutgifter:</i>				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	11 110	2 523	3 945	2 230
Sum investeringsutgifter	11 110	2 523	3 945	2 230
<i>Overføringer fra virksomheten:</i>				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Andre utbetalinger	819 431	818 388	1 001 254	1 090 476
Sum overføringer fra virksomheten	819 431	818 388	1 001 254	1 090 476
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	848	246	1 182	0
Sum finansielle aktiviteter	848	246	1 182	0
Sum utgifter	1 003 650	1 063 030	1 263 715	1 407 944

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

	(i 1 000 kr)			
Utgiftsart	2021	2022	2023	Budsjett 2024
<i>Driftsinntekter:</i>				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	122 928	152 797	226 541	217 469
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	122 928	152 797	226 541	217 469
<i>Investeringsinntekter:</i>				
Salg av varige driftsmidler	0	0	7	0
Sum investeringsinntekter	0	0	7	0
<i>Overføringer til virksomheten:</i>				
Inntekter fra statlige bevilgninger	119 900	109 083	95 062	99 000
Andre innbetalinger	839 700	839 100	1 035 821	1 090 490
Sum overføringer til virksomheten	959 600	948 183	1 130 883	1 189 490
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger	1	4 820	2 081	0
Sum finansielle aktiviteter	1	4 820	2 081	0
Sum inntekter	1 082 529	1 105 801	1 359 511	1 406 959
Netto endring i kontantbeholdning	78 879	42 770	95 796	-985

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	(i 1 000 kr)			
	2021	2022	2023	Budsjett 2024
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:</i>				
Bevilgninger fra fagdepartementet	959 469	948 183	1 130 883	1 189 080
Bevilgninger fra andre departement	130	561	947	410
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	959 600	948 744	1 131 830	1 189 490
<i>Offentlige og private bidrag:</i>				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	0	14 374	16 266	27 840
Sum bidrag	0	14 374	16 266	27 840
<i>Oppdragsinntekter mv.:</i>				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	8	0	0	0
Andre inntekter	122 921	142 683	211 415	189 629
Sum oppdragsinntekter mv.	122 929	142 683	211 415	189 629
Sum inntekter	1 082 529	1 105 801	1 359 511	1 406 959

Kommentarer til tabell 12.2

Tildelinger fra internasjonale organisasjoner er overføringer fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space AS. Beløpet knytter seg til Frankrikes, Tysklands og Sveits sine deler av programmet.

Andre inntekter er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med de amerikanske organisasjonene National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) og United States Geological Survey (USGS), og den europeiske romorganisasjonen ESA om å levere bakkestasjonstjenester til noen av deres romprogrammer. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

	(i 1 000 kr)			
Balansedag 31. desember	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	Endring fra 2022 til 2023
<i>Kontantbeholdning:</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	160 016	162 923	295 809	132 886
Beholdning på andre bankkonti	10 020	49 884	12 794	-37 090
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	170 036	212 806	308 603	95 796
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>				
Feriepenger mv.	4 384	5 125	5 104	-21
Skattetrekk og offentlige avgifter	5 089	-4 876	6 480	11 357
Gjeld til leverandører	13 502	49 475	24 878	-24 597
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	0	0	48 998	48 998
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	22 975	49 724	85 459	35 736
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår:</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	109 493	128 211	194 606	66 395
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	209	854	76	-779
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	109 702	129 065	194 682	65 616
<i>Andre avsetninger:</i>				
Avsetninger til andre formål/ ikke spesifiserte formål	18 861	22 288	15 277	-7 011
Fri virksomhetskapital	18 571	12 029	13 258	1 229
Sum andre avsetninger	37 432	34 317	28 534	-5 782

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

				(i 1 000 kr)
Balansedag 31. desember	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	Endring fra 2022 til 2023
<i>Langsiktig forpliktelse (netto):</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig forpliktelse	-73	-299	-73	227
Sum langsiktig gjeld	-73	-299	-73	227
Sum netto gjeld og forpliktelser	170 036	212 806	308 603	95 796

Kommentarer til tabell 12.3

Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdeparte-

mentet er i hovedsak tilskuddsmidler over post 72 og 74 hvor planlagte aktiviteter er i gang, men ikke utbetalt.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2024–2025) om statsbudsjettet for år 2025 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2024–2025) statsbudsjettet for budsjettåret 2025 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540, 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5609, 5612, 5613, 5625, 5626, 5629, 5656 og 5685

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Forvaltning og rammebetingelser				
900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Driftsutgifter	528 060 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	67 120 000	
	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, <i>kan overføres</i>	7 328 000	
	23	Spesielle driftsutgifter til administrasjon av statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter	4 150 000	
	25	Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger	11 800 000	
	26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, <i>kan overføres</i>	10 772 000	
	27	Etablering av støttereister	14 300 000	
	51	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	6 100 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	59 355 000	
	71	Miljøtiltak Raufoss	9 000 000	
	72	Tilskudd til skipsfartsberedskap	4 200 000	
	73	Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom	35 200 000	
	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3 600 000	
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	21 310 000	
	76	Tilskudd til Standard Norge	48 800 000	
	77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, <i>kan overføres</i>	3 420 000	
	81	Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet	10 300 000	844 815 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
902	Justervesenet			
	01	Driftsutgifter	148 770 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	109 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	11 000 000	159 879 000
903	Norsk akkreditering			
	01	Driftsutgifter	74 340 000	74 340 000
904	Brønnøysundregistrene			
	01	Driftsutgifter	546 350 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	74 500 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	222 100 000	842 950 000
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01	Driftsutgifter	229 470 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	81 000 000	310 470 000
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Driftsutgifter	71 950 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	12 500 000	
	31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	15 200 000	
	32	Miljøtiltak Folldal, <i>kan overføres</i>	28 101 000	127 751 000
907	Norsk nukleær dekommisjonering			
	01	Driftsutgifter	189 400 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	482 670 000	
	30	Opprydding Søve, <i>kan overføres</i>	51 000 000	
	60	Tilskudd til kommuner	5 600 000	
	70	Tilskudd til organisasjoner	1 661 000	730 331 000
908	Institutt for energiteknikk			
	70	Tilskudd til drift av atomanlegg, <i>kan nyttes under kap. 907, post 01</i>	466 180 000	
	71	Tilskudd til sikring av atomanlegg	51 131 000	
	72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur	65 000 000	582 311 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	2 459 000 000	2 459 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
910	Sjøfartsdirektoratet			
	01	Driftsutgifter	503 640 000	503 640 000
911	Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter	141 860 000	
	70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning, <i>kan overføres</i>	2 200 000	144 060 000
912	Klagenemndssekretariatet			
	01	Driftsutgifter	39 150 000	39 150 000
913	Dagligvaretilsynet			
	01	Driftsutgifter	10 450 000	10 450 000
915	Regelrådet			
	01	Driftsutgifter	12 300 000	12 300 000
916	Kystverket			
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	1 295 560 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	87 472 000	
	22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 46</i>	1 090 350 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	936 148 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	200 096 000	
	46	Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i>	22 289 000	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	80 514 000	
	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner, <i>kan overføres</i>	128 660 000	3 841 089 000
917	Fiskeridirektoratet			
	01	Driftsutgifter	518 050 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	119 300 000	
	23	Prisråd for havbruk	12 400 000	649 750 000
919	Diverse fiskeriformål			
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	1 244 000 000	
	61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt	2 200 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 750 000	
	73	Tilskudd til kompensasjon for CO ₂ -avgift	500 400 000	
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	1 896 000	
	75	Tilskudd til nærings tiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	22 940 000	
	76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	6 800 000	
	77	Tilskudd til kystrekeflåten	23 190 000	1 804 176 000
		Sum Forvaltning og rammebetingelser		13 136 462 000
		Forskning og innovasjon		
920		Norges forskningsråd		
	70	Tilskudd til næringsrettet forskning, <i>kan overføres</i>	1 012 770 000	
	71	Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter	553 250 000	
	72	Tilskudd til marin og maritim forskning, <i>kan overføres</i>	439 320 000	
	73	Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter	132 760 000	2 138 100 000
922		Romvirksomhet		
	50	Norsk Romsenter	102 600 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	276 212 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet	499 509 000	
	72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	19 862 000	
	73	EUs romprogrammer	579 699 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	130 650 000	
	75	Tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø	5 000 000	1 613 532 000
923		Havforskningsinstituttet		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	867 050 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	474 870 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	214 800 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	23	Oppdragsutgifter forskningsfartøy, kan overføres	211 423 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	8 151 000	1 776 294 000
924		Internasjonale samarbeidsprogrammer		
	70	Tilskudd	387 900 000	387 900 000
928		Annen marin forskning og utvikling		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	39 550 000	
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	80 120 000	
	72	Tilskudd til Nofima AS	104 310 000	223 980 000
930		Design og arkitektur Norge		
	70	Tilskudd	28 510 000	28 510 000
935		Patentstyret		
	01	Driftsutgifter	363 020 000	363 020 000
936		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	01	Driftsutgifter	9 363 000	9 363 000
		Sum Forskning og innovasjon		6 540 699 000
		Markedsadgang og eksport		
940		Internasjonaliseringstiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	26 500 000	
	70	Eksportfremmetiltak	98 299 000	124 799 000
		Sum Markedsadgang og eksport		124 799 000
		Statlig eierskap		
950		Forvaltning av statlig eierskap		
	21	Spesielle driftsutgifter	33 100 000	33 100 000
951		Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		
	70	Tilskudd til overvåkingsprogram	500 000	500 000
952		Investinor AS		
	70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag	8 400 000	8 400 000
954		Petoro AS		
	70	Tilskudd til administrasjon	434 000 000	434 000 000
		Sum Statlig eierskap		476 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger		1 150 550 000	
	70 Basiskostnader		183 000 000	
	71 Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>		128 700 000	
	74 Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>		596 200 000	
	75 Grønn plattform, <i>kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76</i>		311 400 000	
	76 Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>		423 800 000	
	90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	65 300 000 000		68 093 650 000
2426	Siva SF			
	70 Tilskudd		49 900 000	
	71 Tilskudd til testfasiliteter		218 490 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		60 000 000	328 390 000
2429	Eksportkredittordningen			
	90 Utlån	15 800 000 000		15 800 000 000
	Sum Statsbankene			84 222 040 000
Statlig petroleumsvirksomhet				
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten			
	30 Investeringer	29 600 000 000		29 600 000 000
	Sum Statlig petroleumsvirksomhet			29 600 000 000
Statens forvaltningsbedrifter				
2460	Eksportfinansiering Norge			
	24 Driftsresultat			
	1 Driftsinntekter	-224 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	330 271 000	105 771 000	
	54 Tapsavsetning til risikoavlastningsordning for norsk eksport til Ukraina		126 000 000	231 771 000
	Sum Statens forvaltningsbedrifter			231 771 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
		Arbeidsliv			
2540		Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		90 000 000	90 000 000
		Sum Arbeidsliv			90 000 000
		Sum departementets utgifter			134 421 771 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter		204 000	
	03 Inntekter fra forvaltning av grunn- eiendom på Svalbard		10 877 000	11 081 000
3902	Justervesenet			
	01 Gebyrinntekter		22 630 000	
	03 Inntekter fra salg av tjenester		27 315 000	
	04 Oppdragsinntekter		109 000	50 054 000
3903	Norsk akkreditering			
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter		59 691 000	59 691 000
3904	Brønnøysundregistrene			
	01 Gebyrinntekter		644 614 000	
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter		35 854 000	680 468 000
3905	Norges geologiske undersøkelse			
	03 Oppdragsinntekter og andre inntekter		81 248 000	81 248 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer		100 000	
	02 Behandlingsgebyrer		1 500 000	
	86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt		1 000 000	2 600 000
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	01 Tilbakeføring av tilskudd		3 000 000	3 000 000
3910	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR		260 707 000	
	02 Maritime personellsertifikater		22 903 000	
	03 Diverse inntekter		542 000	
	04 Gebyrer for skip i NIS		72 037 000	
	86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt		4 800 000	360 989 000
3911	Konkurransetilsynet			
	03 Refusjoner og andre inntekter		217 000	
	86 Lovbruddsgebyr		100 000	317 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3912	Klagenemndssekretariatet			
	01 Klagegebyr		715 000	
	02 Refusjoner og andre inntekter		217 000	
	87 Overtredelsesgebyr		100 000	1 032 000
3916	Kystverket			
	02 Andre inntekter		11 529 000	11 529 000
3917	Fiskeridirektoratet			
	01 Diverse inntekter		1 301 000	
	05 Saksbehandlingsgebyr		41 571 000	
	86 Forvaltningssanksjoner		4 000 000	46 872 000
3923	Havforskningsinstituttet			
	01 Oppdragsinntekter		481 816 000	
	02 Oppdragsinntekter forskningsfartøy		211 226 000	693 042 000
3935	Patentstyret			
	01 Inntekter av informasjonstjenester		5 228 000	
	02 Inntekter knyttet til NPI		5 386 000	
	03 Gebyrer immaterielle rettigheter		148 045 000	158 659 000
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01 Gebyrer		559 000	559 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap			
	50 Tilbakeføring av tapsavsetning for lån til Norwegian Air Shuttle ASA		1 214 000 000	
	90 Avdrag på lån		1 214 000 000	
	96 Salg av aksjer		25 000 000	2 453 000 000
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			
	90 Avdrag		19 900 000	19 900 000
5325	Innovasjon Norge			
	70 Låneprovisjoner		70 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer		64 100 000 000	
	92 Låneordning for pakkereise-arrangører – avdrag		30 000 000	64 200 000 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
5326	Siva SF				
	70	Låne- og garantiprovisjoner		7 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		60 000 000	67 000 000
5329	Eksportkredittordningen				
	70	Gebyrer m.m.		30 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		7 200 000 000	7 230 000 000
		Sum Ordinære inntekter			76 131 041 000
		Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet			
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten				
	24	Driftsresultat			
		1 Driftsinntekter	300 600 000 000		
		2 Driftsutgifter	-42 600 000 000		
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-2 000 000 000		
		4 Avskrivninger	-32 100 000 000		
		5 Renter av statens kapital	-4 900 000 000	219 000 000 000	
	30	Avskrivninger		32 100 000 000	
	80	Renter av statens kapital		5 000 000 000	256 100 000 000
		Sum Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet			256 100 000 000
		Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forvaltningsbedrifter i samband med nybygg, anlegg mv.			
5460	Eksportfinansiering Norge				
	57	Tilbakeføring av tapsavsetning for investeringer i og eksport til Ukraina		126 000 000	
	71	Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger		28 800 000	
	85	Inntekter fra avviklede midlertidige ordninger		21 650 000	176 450 000
		Sum Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forvaltningsbedrifter i samband med nybygg, anlegg mv.			176 450 000
		Skatter og avgifter			
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet				
	71	Avgifter immaterielle rettigheter		213 000 000	
	72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur		33 100 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	73	Årsavgift Merkeregisteret	3 900 000	
	74	Fiskeriforskningsavgift	340 900 000	
	75	Tilsynsavgift Justervesenet	35 700 000	
	76	Kontrollavgift fiskeflåten	44 400 000	
	77	Sektoravgifter Kystverket	1 061 771 000	1 732 771 000
		Sum Skatter og avgifter		1 732 771 000
		Renter og utbytte mv.		
5609		Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA		
	80	Renter	96 000 000	96 000 000
5612		Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		
	80	Renter	33 200 000	33 200 000
5613		Renter fra Siva SF		
	80	Renter	10 200 000	10 200 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge		
	80	Renter på lån fra statskassen	720 000 000	
	81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	23 000 000	
	82	Låneordning for pakkereisearrangører – renter	1 500 000	
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	70 000 000	814 500 000
5626		Renter av lån til Institutt for energiteknikk		
	80	Renter	4 800 000	4 800 000
5629		Renter fra eksportkredittordningen		
	80	Renter	1 040 000 000	1 040 000 000
5656		Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning		
	85	Utbytte	28 699 000 000	28 699 000 000
5685		Aksjer i Equinor ASA		
	85	Utbytte	27 768 100 000	27 768 100 000
		Sum Renter og utbytte mv.		58 465 800 000
		Sum departementets inntekter		392 606 062 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 26	kap. 3900 post 03
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03 og kap. 5574 post 75
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 21	kap. 3904 post 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 post 03
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 912 post 01	kap. 3912 post 01
kap. 916 post 01	kap. 3916 post 02
kap. 916 post 22	kap. 5574 post 77
kap. 916 post 45	kap. 3916 post 02
kap. 916 post 46	kap. 5574 post 77
kap. 917 post 01	kap. 3917 post 01
kap. 923 post 21	kap. 3923 post 01
kap. 923 post 23	kap. 3923 post 02
kap. 935 post 01	kap. 3935 post 04

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 917, post 22, kap. 919, post 76 og kap. 923, post 22, slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74.
3. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av fiskerihavner under kap. 3916, post 02 til følgende formål under kap. 916, post 30:
 - a. dekning av salgsomkostninger forbundet med salget.

- b. oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner.

III

Utbetalinger under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Alminnelig garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 8 000 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under

kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 90 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – Alminnelig garantiordning.

2. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Byggelånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 91 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – Byggelånsgarantiordning.
3. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen) overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 150 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 92 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – Skipsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss, for miljøtiltak innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkreditordningen, post 90 Utlån, men slik at utlån i 2025 ikke overstiger 26 mrd. kroner.
4. overskride bevilgningen under kap. 905 Norges geologiske undersøkelse, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 923 Havforskningsinstituttet, post 21 Spesielle driftsutgifter og post 23 Oppdragsutgifter forskningsfartøy i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene

under henholdsvis kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter og kap. 3923 Havforskningsinstituttet, post 01 Oppdragsinntekter og post 02 Oppdragsinntekter forskningsfartøy. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2026 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.

5. overskride bevilgningen under kap. 916 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurenning uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.
6. overskride bevilgningen under kap. 912 Klagenemndssekretariatet, post 21 Spesielle driftsutgifter for å dekke eventuelle saksomkostninger knyttet til endring av påklagde vedtak til fordel for en part i medhold av forvaltningsloven § 36, i saker som behandles av klagenemndene som Klagenemndssekretariatet betjener.
7. overskride bevilgningen under kap. 911 Konkurransetilsynet, post 21 Spesielle driftsutgifter for å dekke eventuelt erstatningsansvar for staten etter inngrep som følge av en markeds-etterforskning.
8. overskride bevilgningen under kap. 911 Konkurransetilsynet, post 21 Spesielle driftsutgifter dersom Konkurransetilsynet må tilbakebetale renter på et overtredelsesgebyr gitt i medhold av konkurranselovens § 29 femte ledd som enten er satt ned eller frafalt etter klage eller søksmål.

V

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Kongen i 2025 kan overskride bevilgningen under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) med inntil 5 mrd. kroner ved utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel.

VI

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan utgiftsføre uten bevilgning under:

1. kap. 954 Petoro AS, post 71 Erstatninger, erstatning til Norges Bank som omfatter netto rentetap og andre dokumenterte kostnader grunnet avvik i varslet og faktisk innbetaling av valuta fra SDØE til Norges Bank, jf. avtale om overføring og kjøp av valuta fra SDØE til Norges Bank.
2. kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, post 90 Lån til Norpipe Oil AS, inntil 25 mill. kroner til utlån til Norpipe Oil AS.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VII

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.
2. gi Norsk nukleær dekommisjonering og Institutt for energiteknikk fullmakt til å foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger innenfor en samlet ramme på inntil 800 mill. kroner under kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering, post 21 Spesielle driftsutgifter.
3. gi Norsk nukleær dekommisjonering fullmakt til å inngå kontrakter for inntil 36 mill. kroner til opprydding ved Søve gruver under kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering, post 30 Opprydding Søve.
4. gi Kystverket fullmakt til å forplikte staten for fremtidige budsjettår utover gitt bevilgning under kap. 916 Kystverket, post 30 Nyanlegg og større vedlikehold for prosjekter som ikke er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget med samlet ramme for gamle og nye forpliktelser med inntil 648 mill. kroner.
5. gi Kystverket fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 90 mill. kroner utover bevilgningen under kap. 916 Kystverket, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold til ombygging av fartøyene OV Bøkfjord, OV Skomvær og OV Utvær slik at de får hybrid fremdrift.

VIII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
907		Norsk nukleær dekommisjonering	
	60	Tilskudd til kommuner	14,1 mill. kroner
	70	Tilskudd til organisasjoner	2,6 mill. kroner
916		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	85,2 mill. kroner
	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	176 mill. kroner
920		Norges forskningsråd	
	70	Tilskudd til næringsrettet forskning	2 838 mill. kroner
	72	Tilskudd til marin og maritim forskning	1 361,5 mill. kroner
951		Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	
	70	Tilskudd til overvåkingsprogram	9,5 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 000 mill. kroner
	71	Innovative næringsmiljøer	120 mill. kroner
	75	Grønn plattform	700 mill. kroner
	76	Miljøteknologi	655 mill. kroner
2426		Siva SF	
	71	Tilskudd til testfasiliteter	43 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 170 mill. euro i tillegg til foreslått bevilgning, for å delta i de industrirettede programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 210 mill. euro.
3. gi tilsagn om tilskudd til tapsavsetning for norsk deltakelse i InvestEU med inntil 978,9 mill. kroner under kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer, post 70 Tilskudd, og fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene.
1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 350 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 1 280 mill. kroner.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om garantier for inntil 1 000 mill. kroner for lån innenfor ordningen med Grønn industrifinansiering, men slik at total ramme for garantier og lån ikke overstiger 5 000 mill. kroner for ordningen.
3. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 155 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Videre gis departementet fullmakt til midlertidig å kunne øke garantirammen med

IX

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

ytterligere 10 000 mill. kroner dersom det blir nødvendig som følge av valutasingninger.

4. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, samt innenfor en øvre rammebegrensning på syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.
5. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 7 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.
6. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.
7. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 10 000 mill. kroner ved kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge.
8. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 630 mill. kroner under risikoavlastningsordningen for norsk eksport til Ukraina.

X

Garantifullmakt og fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan inngå standardavtaler for leie av grunn til bolig- og næringsformål på Svalbard med garantier overfor långiver som har pant i bygg som står på statens grunn. Garantiansvar kan kun utløses dersom staten sier opp avtalen eller nekter overføring av leierett. Samlet garantiramme for avtalene begrenses oppad til 25 mill. kroner. Det kan utgiftsføres utbetalinger knyttet til garantiene uten bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 86 Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard, innenfor en ramme på 10 mill. kroner.

XI

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 mill. euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

XII

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 3 000 mill. kroner, herav inntil 400 mill. kroner til låneordning for bygging av miljøvennlige skip og inntil 900 mill. kroner til grønne vekstlån.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 3 500 mill. kroner.
3. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om lån under eksportkredittordningen uten en øvre ramme.
4. gi tilsagn om lån til Institutt for energiteknikk på inntil 10 mill. kroner ut over bevilgning under kap. 908 Institutt for energiteknikk, post 72 Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur. Utbetaling av lånet aktiveres i statens kapitalregnskap.
5. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om lån innenfor ordningen for Grønn industrifinansiering innenfor en samlet øvre ramme av utestående og forpliktete lån og garantier på inntil 5 000 mill. kroner.

XIII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til særskilte prosjekter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.
2. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 225 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak i gruveområdet i Folldal.

XIV

Fullmakt til å overføre ubrukte midler i
reguleringsfond

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å overføre eventuelt mindreforbruk til forvaltning av eksportkredittordningen til et reguleringsfond, begrenset slik at maksimalt innestående på reguleringsfondet ved utløpet av budsjettåret er 5 pst. av bevilgningen på kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 24 Driftsresultat i 2025.

XV

Forpliktelse under avsetningsinstruksen
og øvrige driftsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, knyttet til:

1. løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum.
2. avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Equinor ASA.

XVI

Utbyggingsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel for det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner knyttet til deltakelse i:

1. utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel.
2. utviklingsprosjekter under Gassled eller andre interessentskap.

XVII

Forpliktelser i fasen før plan for utbygging
og drift og for anlegg og drift er behandlet

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten knyttet til kontraktmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til en preinteressentskapsfase.

Andre fullmakter

XVIII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

XIX

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og
opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan gi Eksportfinansiering Norge anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

XX

Endringer i statlige eier- og låneposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan:

1. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Akastor ASA helt eller delvis.
2. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Aker Solutions ASA helt eller delvis.
3. gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner redusere eierskapet i Mesta AS delvis.
4. redusere deltakelsen i hybridlån og obligasjonslån utstedt av Norwegian Air Shuttle ASA helt eller delvis.
5. delta i en eventuell egenkapitalemisjon i Akastor ASA og utgiftsføre uten bevilgning

under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer for å opprettholde eierandelen på 12,08 pst. dersom det vurderes verdiskapende.

6. utøve forkjøpsrett og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer, og dermed erverve 30 pst. av aksjene i Telenor Fiber AS dersom Telenor ASA ikke ønsker å benytte denne retten og retten overføres til Nærings- og fiskeridepartementet, ved et eventuelt fremtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS.

XXI

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan avhende ikke-aktive gruveeiendommer. Utgifter knyttet til eventuell avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom.

XXII

Overføring av eiendomsrett mot bruksrett

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe. Det forutsettes at Petoro AS som forvalter av SDØE er sikret tilstrekkelig bruksrett. Denne fullmakt vil gjelde for de prosjekter hvor Energidepartementet har fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

XXIII

Overdragelse av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan godkjenne overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler for Petoro AS som forvalter av SDØE der det antas at

ressursene i utvinningstillatelsen på tidspunkt for overdragelsen er mindre enn 3 millioner Sm³ oljeekvivalenter.

XXIV

Overdragelse og samordning av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan godkjenne at Petoro AS kan delta i:

1. overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler i interessentskap hvor en rettighetshaver velger å tre ut av interessentskapet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.
2. forenklet samordning av utvinningstillatelser med SDØE-andeler.
3. ny/endret plan for utbygging og drift av forekomster innenfor et samordnet område med SDØE-deltakelse.
4. overdragelse av deltakerandeler for å oppnå fortsatt harmonisering av deltakerandeler i utvinningstillatelser som er samordnet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.

XXV

Overdragelse av andeler i rørledninger mv.

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger og transportrelaterte anlegg med SDØE-andel i Gassled eller andre interessentskap. Statens andel i Gassled eller andre interessentskap skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

XXVI

Regnskapsføring av kontantinnkallinger mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan gi Petoro AS fullmakt til å postere inn- og utbetalinger for SDØE mot mellomværendet med statskassen. Mellomværendet omfatter over-/underinnkalling av kontanter fra operatørselskapene (differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør), arbeidskapital, avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m.

XXVII

Fullmakt til postering mot mellomværendet
med statskassen

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan gi:

1. Kystverket fullmakt til å postere a konto innbetalinger som Kystverket mottar knyttet til oljevernaksjoner mv. mot mellomværendet med statskassen. Når endelig oppgjør er avklart, gjøres mellomværendet opp og inntektsføres på kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.
2. Eksportfinansiering Norge fullmakt til å føre inntekter fra garantiordningene mot mellomværende med statskassen. Mellomværendet

utlignes i påfølgende periode når inntektene blir overført til de enkelte garantiordningene.

XXVIII

Fullmakt til å inngå avtaler om skadesløs-
holdelse

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2025 kan gi Havforskningsinstituttet fullmakt til, i de tilfeller det anses operasjonelt nødvendig, å inngå avtaler som innebærer at en part selv er ansvarlig for egen eiendom og personale i skadetilfeller hvor det etter alminnelig erstatningsrett vil være en annen part som er ansvarlig, med unntak for tilfeller der skaden er forvoldt ved grov uaktksomhet eller forsett (knock-for-knock-prinsippet).

Vedlegg 1

Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner

Det vises til omtale under kap. 900, post 70.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det er viktig at IMOs regelverk legger til rette for teknologiutvikling. Det enkelte medlemslands finansielle bidrag fastsettes på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – European Maritime Safety Agency) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge er medlem i EMSA med bakgrunn i EØS-avtalen. EMSA bistår EU-kommisjonen i kontroll av medlemsstatenes implementering av regelverk, og ESA i kontroll av overholdelse av EØS-avtalen. Medlemskapet sikrer Norge deltakelse i EUs regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å fremme bruk av skip med høy kvalitet. Databasen ble etablert i 2000, og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra om lag 50 ulike offentlige organ og organisasjoner, inklusiv ni samarbeidsområder for havnestatskontroll. Antall brukere av data fra EQUASIS er stadig økende, og databasen får stadig økende global betydning for at næringsen velger transport med skip med høy kvalitet.

Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding on Port State Control) er et regime for harmonisering av risikobasert havnestatskontroll, hvor alle fremmedregistrerte skip som anløper samarbeidsområdet skal kontrolleres i havn ved første anløp. Paris MoU består i dag av 28 medlemsstater som omfatter EUs kyststater, Island, Norge og Canada og spenner dermed over et

betydelig geografisk område. Russland er inntil videre suspendert. Paris MoU samarbeider også med EU-kommisjonen om gjennomføring av EU-direktiv om havnestatskontroll. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på havner i samarbeidsområdet. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet.

Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) er en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet og væpnede ran mot skip i Asia. ReCAAP består i dag av medlemsstater fra Asia og Europa, i tillegg til USA og Australia. ReCAAPs informasjonsdelingssenter er lokalisert i Singapore og finansieres ved frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom Norges medlemskap og bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten for skipsfarten.

Ispatroljetjenesten (NAIP – The North Atlantic Ice Patrol Service) har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet og utføres av den amerikanske kystvakten i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten skal bidra til sikkerhet for menneskeliv på sjøen, sikker navigasjon og beskyttelse av det marine miljø. Norge har vært tilsluttet avtalen gjennom SOLAS-konvensjonen siden 1956. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer, Det norske Handelskammerforbund* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i, og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. *Det norske Handelskammerforbund* skaffer gjennom sitt medlemskap i Eurochambers sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink* og for *nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssitua-

sjon, statistikk, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Den internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. Arbeidet omfatter blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de siste årene fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse er å bidra til en forvaltning som sikrer forskning og gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i det østlige Atlanterhavet. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Eurofish. Formålet til Eurofish er å bidra til oppbygging og utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen i Øst-Europa, Sentral-Asia og Kaukasus. Oppgavene omfatter blant annet innsamling og publisering av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, prosjektledelse og utredninger. Formålet med Norges deltakelse er å støtte opp om utviklingen av fiskeri- og havbruksnæringen i medlemslandene, blant annet gjennom kunnskapsdeling. Som en stor havbruks- og fiskerinasjon anses det som viktig at Norge bidrar til utviklingen av sjømatsektoren i Øst- og Sentral-Europa. Organisasjonen ble opprettet under FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) i 2002. Eurofish er nå frikoblet fra FAO og har status som egen organisasjon.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: Aksell AS – 10/2024

Trykksak
2041 0379